

5, 6
N 4261.
BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM
TEUBNERIANA.

ΠΟΛΥΒΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑΙ.

POLYBII
HISTORIAE.

EDITIONEM A LUDOVICO DINDORFIO CURATAM

RETRACTAVIT

THEODORUS BÜTTNER-WOBST.

VOL. I.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXII.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM TEUBNERIANA.

Alcianus ed. Hercher. 2 voll.	9.—	M. 3.	Cicero, epistolae selectae ed. Dietsch.	M. 3.
— varia historia	—90		— 2 partes	2.50
Aeneas comment. ed. Hug	1.35		— epistolae ed. Wesenberg. 2 voll.	6.—
Aeschines ed. Franke	—90		Commodianus ed. Ludwig. I & II	2.70
Aeschylus ed. Dindorf	1.20		Cornelius Nepos ed. Halm	—30
— einzelne Stücke	—30		Cornutus ed. Lang	1.50
Alberti Troilus ed. Merzdorf	3.—		Curtius Rufus ed. Fofs	1.20
Ammianus Marc. ed. Gardthausen.	7.20		— ed. Voget	1.20
— 2 voll.	7.20		Dares Phrygius ed. Meister	1.20
Anacreon ed. Rose. Ed. II.	1.—		Demosthenes ed. Dindorf. 3 voll.	4.50
Andocides ed. Blafs. Ed. II.	1.20		— Auch in 6 Partes, à pars	—75
Anthimus ed. Rose	1.—		Diety Cretensis ed. Meister	1.50
Anthologia latina ed. Riese. I. 1	3.—		Dinarchus ed. Blafs	1.—
— I. 2	4.50		Dio Cassius ed. Dindorf. 5 voll.	13.50
— lyrica ed. Bergk	4.50		Dio Chrysost. ed. Dindorf. 2 voll.	5.40
Antiphon ed. Blafs. Ed. II.	2.10		Diod. Siculus ed. Dindorf. 5 voll.	15.75
Apollodorus ed. Bekker	1.—		Dionysius ed. Kieftling. 4 voll.	10.80
Appollon. Rhodius ed. Merkel	1.—		Dracontius ed. de Duyn	1.20
Appian ed. Mendelssohn. 2 voll.	9.—		Eclogae poet. latin. ed. Brandt	1.—
Archimedis opera omnia. Ed.	18.—		Epicorum Graecorum fragm. ed.	3.—
— Heiberg. 3 voll.	18.—		— Kinkel. Vol. I	3.—
Aristophanes ed. Bergk. 2 voll.	3.—		Erotici script. ed. Hercher. 2 voll.	7.50
— einzelne Stücke	—45		Eudociae violarium ed. Flach	7.50
Aristoteles de partibus animal.	—60		Euripides ed. Nauck. Ed. III. Vol. I & II	1.50
— ed. Langkavel	1.80		— Vol. III. Fragmenta	2.70
— de arte poetica ed. Christ	—60		— Einzelne Stücke à	—30
— physica ed. Prantl	1.50		Eusebius ed. Dindorf. 4 voll.	15.—
Ethica Nicomachea ed. Susemihl	1.80		Eutropius ed. Dietsch.	—30
— de coelo etc. ed. Prantl	1.20		Fabulae Aesopicae ed. Halm	—90
— de coloribus, audibilibus,	—60		Fabulae Roman. ed. Eberhard. Vol. I	3.75
— physiognomonica ed. Prantl	—60		Florus ed. Halm	1.—
— politica ed. Susemihl	2.40		Frontinus ed. Dederich	1.50
Arriani expeditio ed. Abicht	1.20		Gaius ed. Huschke	2.70
— mit Karte	1.50		Gellius ed. Hertz. 2 voll.	3.30
— scripta min. ed. Hercher	1.—		Heliodor ed. Bekker	2.40
Athenaeus ed. Meineke. 4 voll.	12.—		Herodian ed. Bekker	1.20
Augustinus iter. ed. Dombart. 2 voll.	6.—		Herodotus ed. Dietsch. 2 voll.	1.35
Aulularia ed. Peiper	1.50		Hesiodus ed. Koehly	—45
Avienus ed. Breysig	1.—		— ed. Flach	—45
Babrius ed. Schneidevin	—60		Hesychius Milesius ed. Flach	—75
Boetius de inst. math. ed. Friedlein	5.10		Hieronymus ed. Herding	2.40
— de consolatione ed. Peiper	2.70		Historici Graeci minores ed. Din-	8.25
— comm. in libr. Aristotelis negl	8.70		— dorf. 2 voll.	1.—
Bucolici Graeci ed. Ahrens	—60		Historia Apollonii ed. Riese	1.—
Caesar ed. Dinter, kplt.	1.50		Homeri Ilias, kplt. 1 Band mit	2.25
— ed. Dinter. 3 voll.	1.—		— Einleitung von Sengebusch	—75
— de bello Gallico. Ed. min.	—75		— Odyssea, kplt. 1 Band mit	2.25
— civill. Ed. min.	—60		— Einleitung von Sengebusch	—75
Cassius Felix ed. Rose	3.—		— carmina, I. 1 (Ilias I)	—75
Catullus ed. Müller	—45		— I. 2 (Ilias II)	—75
Catullus, Tibullus, Propertius	2.70		— II. 1 (Odyssea I)	—75
Cebetis tabula ed. Drosihn	—60		— II. 2 (Odyssea II)	—75
Celsus ed. Daremberg	3.—		Horatius ed. Müller	1.—
Censorinus ed. Hult	1.20		Hygini Grammatici liber ed. Gemoll	—75
Cicero ed. Müller. Pars II. Vol. I.	2.10		Hymni Homerici ed. Baumeister	1.35
— Pars IV. Vol. I. II. III. jeder à	2.10		Hyperides ed. Blafs. Ed. II.	3.—
[Auch in 37 einzelnen Heften.]			Iliadis carmina ed. Koehly	—60
— orationes selectae ed. Klotz	1.50		Incerti auctoris lib. de Constantino	—60
— 2 partes	1.50		— Magno ed. Heydenreich	12.60
— orationes sel. edd. Eberhard	2.—		Iosephus, Flavius, ed. Bekker. 6 voll.	1.20
— et Hirschfelder	2.—		Isaens ed. Scheibe	2.70
			Isocrates edd. Benseler et Blafs. 2 voll.	6.75
			Iuliani imp. op. ed. Hertlein. 2 voll.	

ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ. POLYBII HISTORIAE.

EDITIONEM A LUDOVICO DINDORFIO CURATAM

RETRACTAVIT

THEODORUS BÜTTNER-WOBST.

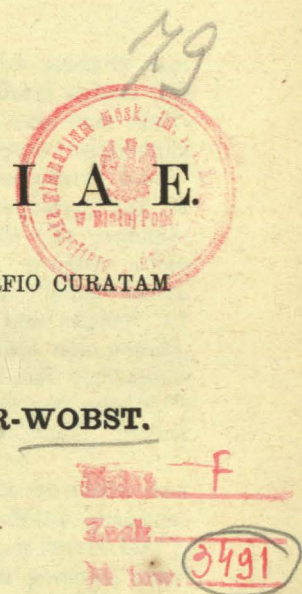
VOL. I.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNER

MDCCLXXXII.

3491

In nova Dindorfii editione Polybiana paranda cum nihil antiquius haberem, quam ut Vaticani codicis (A) auctoritatem, quam plurimi ducendam esse cum Hultschii disputationibus, tum inscriptionum testimoniis mire consentientibus cum Vaticani scripturis confirmatum est, diligenter et accurate sequerem, per se patet, me de genere dicendi Polybii, de quo grammaticam componere etiam nunc cogito, prorsus aliter sentire atque Naberum et Dindorfium. Quod autem huic editioni fines circumscripti sunt tam angusti, ut omnia singillatim perpendere et enarrare non possim, ea tantummodo putavi in prae-fatione esse commemoranda, quae in Hultschii editione inveniri non possint.*) Quae autem ex Dindorfii prae-fatione sumsi, inclusi uncis quadratis his [].

Denique ea verba, quae e contextu eiicienda esse videntur, ab aliis semper secrevi uncis quadratis, quae coniecturis addita sunt, inclusi plerumque uncis lunatis his (). — Finem autem his verbis facere non possum, antequam gratias persolvi Hultschio, cui versatissimo in studiis Polybianis multa me debere, libenter confiteor.

*) De ceteris in Fleckeiseni annalibus mihi erit disserendum.

PRAEFATIO.

Omnium codicum, quibus continentur Polybii libri quinque primi, est antiquissimus Vaticanus n. 124 (A) undecimo fere saeculo eleganter scriptus columnis bipertitis in foliis membranaceis formae quadratae maioris 304. Scriba ipse nomen in extremo libro quinto adiecit et diem (non annum), quo laborem perfecisse videtur, verbis his: πολυβιον ἴστο | ριῶν : ε̄ | εὐτυχῶς | χρῶ̄ | ἐγραφή χειρὶ ἐφορᾶ | μοναχοῦ | μηνὶ ἀπριλλίῳ ε̄ | ἰνδ. ε̄. Singulos autem versus codicis illius antiquissimi plerumque litteras inter 21 et 19, omnino igitur vicensas fere capere, quam versuum descriptionem ex ipso archetypo propagatam esse, Hultschius pluribus exposuit in *Fleckeiseni annalibus* (1867, 291. ss). Sed Ephraemum illum non modo archetypi codicis versus et orthographiam accuratissime servasse sed etiam dittographias haud raro in ipso contextu inventas mira cum fide descripsisse ex iis, quae sequuntur, luculenter apparebit. Quamquam igitur scribae munere monachus ille sedulo functus est, tamen nonnullis locis¹⁾ proposuit emendationes modo bonas modo pravas. Primum quidem III, 6, 1 βουλόμενοι τὰς αἰτίας ὑποδεικνύναι ἡμῖν, δι' αὐτὰς ... notis // et praefixis contrarium verborum ordinem ita restituit, ut hiatus, qui est inter ὑποδεικνύναι et ἡμῖν, tollatur. Cum autem suspicari non possimus, Polybii usum evitandi hiatum notum fuisse librario, manifestum et apertum est, Ephraemum denuo inspicientem ea quae

1) In tota disputatione respexi tres libros primos; de aliis libris in praefatione alterius voluminis erit dicendum.

descripserat ex ipso codice archetypo errorem correxisse. Eadem ratione III, 110, 8 pro παρὰ τὸν Αὔριον ποταμὸν καλούμενον iisdem notis significavit restituenda esse π. τ. Ἀ. καλούμενον ποταμὸν, quem verborum ordinem Polybio aliis locis placuisse constat. Quae cum ita sint, facere non possum, quin putem, eum librarium, qui codicem descripsit, solitum fuisse verborum ordinem errore turbatum notis // et praescriptis corrigere neque manui alteri tales emendationes (III, 52, 5. 84, 13. IV, 26, 3) tribui posse. Sed est aliud quoque genus emendationum, de quarum origine paullo aliter iudicandum esse videtur. Quod enim ad III, 63, 4 δεῖν γὰρ ἢ νικᾶν ἢ θνήσκειν ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὑποχειροῦς εἶναι ζῶντας, εἶναι δ' ἐκ μὲν τοῦ νικᾶν ἄθλον .. in margine scriba perbene addidit γενέσθαι pro εἶναι, ex codice archetypo haustam esse hanc emendationem, non est quod exponam. Item III, 31, 3 quod in margine pro νοῦν proposuit Α₁ νῦν, non ex coniectura illud fluxisse, sed e codice denuo inspecto, e testimonio codicis Medicei (p. LXIX) concludi potest. Sed perraro Ephraemus coniecturas margini adscripsisse videtur locis his:

I, 3, 2. κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Λιβύην] Α₁ in margine non recte addit τὴν ad Λιβύην. Cf. V, 33, 4: περὶ τε τὴν Ἰβηρίαν καὶ Λιβύην ἔτι δὲ τὴν Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν (addas post καὶ articulum) ἐπετελέσθησαν πράξεις.

I, 52, 4 οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ... οὐδὲν ἀπέλειπον τῶν ἐνδεχομένων, ἀλλ' εἶχοντο τῶν ἐξῆς πραγμάτων] non recte ἔσχοντο.

II, 37, 6 διὰ τὸ τὴν μὲν ὑπὲρ τῶν προγεγονότων παρ' αὐτοῖς ἱστορίαν ὑπὸ πλειόνων ἐκδεδοσθαι καὶ γνώριμον ὑπάρχειν ἅπασιν] α pro ι Α₁ adscripsit, voluit igitur vix recte ἅπασαν.

II, 71, 9 καθήκον ἂν εἴη τὴν βύβλον ταύτην ἀφορρίζειν ἀκολούθως τῇ τε τῶν προγεγονότων πραγμάτων περιγραφῇ καὶ τῇ τῶν χειρικόντων τὰ πρὸ τοῦ δυναστῶν καταστροφῇ] Α₁ in margine non recte apposuit στείων.

Quod autem praeter manum illam vetustissimam (A₁) in codice Vaticano et altera manus, quae eiusdem fere aetatis est (A₂) et duae tresve recentiores (A_r) exstant, primum, nisi fallor, nobis exquirendum esse videtur, utrum varietas scripturae a manu secunda repraesentata ex alio antiquo codice sit repetita, an ea, quae ad supplendum aut emendandum conferantur, a correctore quodam aut feliciter aut imperite sint excogitata. Quod faciam ita, ut eorum librorum, quorum contextus hoc volumine contineatur, omnes locos, quibus varietas quaedam sit in codice Vaticano, enarrem atque ostendam, cum manus primae auctoritatem et fidem esse perbonam, tum emendationes aliarum manuum esse tales, quales quisque hodie coniectura facillime inveniatur. Iis locis vero, quibus mihi videntur emendationes pravae esse propositae, asteriscos apposui.

I, 2, 1. Ὡς δ' ἔστι παράδοξον καὶ μέγα τι περὶ τὴν ἡμετέραν ὑπόθεσιν γένοιτ' ἂν οὕτως μάλιστα ἐμφανές A₁] τὸ A₂.

I, 3, 6. νομίζαντες τὸ κυριώτατον .. μέρος αὐτοῖς ἡνύσθαι πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἐπιβουλήν] ἐπιβολήν A₂ eraso v.

I, 6, 8. ποιησάμενοι τοὺς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντας ὅφ' αὐτούς] κατοικοῦντας* A₂. II, 23, 12: οἱ τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντες.

I, 11, 15 — I, 13, 8. 'Vocabulum νυ (ἐπιγενομένης τῆς νυκτός) ultimum est in codicis A folio septimo; deest folium octavum, suppletum a manu recentissima; incipit antiqua scriptura folio nono a verbis καὶ προθέσει.' Cf. pag.

I, 15, 10 Συρακοσίαν] *Συρακουσίαν A₂.

I, 18, 6. πέντε μὲν οὖν ἴσωνς μῆνας .. διέμενον] *ἴσους manus secunda videtur imperite correxisse e dittographia, quae fuisse videtur in archetypo ἴσως et ἴσους. Recte revocavit Casaubonus ἴσως.

I, 21, 2. ἅμα πάντας ἀναπύπτειν ἐπ' αὐτούς ἔγοντας τὰς χεῖρας] A_r in margine: ἐφ' αὐτούς.

I, 26, 12. τούτων δ' ἑκατέρα*¹⁾ συνεχέως κατὰ μίαν ναῦν ἐπιτάττοντες] A₂: ἐκατέρω συνεχεῖς.

I, 26, 13. ἐπεὶ δὲ δὴ τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον στόλον ... ἔταξαν] A₂: ἐπειδὴ δέ.

I, 27, 5. Ἄντων δ' περὶ τὸν Ἀνράγαντα ληφθεῖς τῇ παρατάξει] A₂: λειψθεῖς.

I, 27, 9. ὁ μὲν οὖν πρῶτος καὶ δεύτερος στόλος ἐπέκειτο τοῖς φεύγουσι, τὸ δὲ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον στρατόπεδον ἀπεσπᾶτο]* ἀπέσπαστο: A₂.

I, 27, 12. ἅμα δὲ καὶ τῶν συναγαγόμενων ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν ἐν ὄψει τῶν ἡγουμένων ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον] A₂: τῷ. — Post στρατηγῶν addit A₁ καὶ τῶν, A₂ emendat hiatum Polybio inculcans: καὶ τῷ. Haec verba, quae ex antecedentibus falso irrepsent hunc in locum, delet optime vir quidam doctus in codice Parisino 1649 ex editione principe descripto. (Hoc de libro, quem appellat Schweighauserus Reg. B. v. Schweigh. I, 19 ss. 52 ss. Hultschii praef. I, x.)

I, 30, 1. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ... πρῶτον μὲν στρατηγούς ἐαυτῶν εἶχοντο δύο] A₂ ἔλλοντο.

I, 31, 2. τὸ τῶν Νομάδων ἔθνος συνε**** θέμενον²⁾ αὐτοῖς οὐκ ἐλάττω, πλείω δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐργάζετο κατὰ τὴν χώραν] A₂: *συνεπιθέμενον. Cum autem vestigia litterarum quattuor erasarum πινι etiam nunc compareant, revocandum est participium praesentis unice huic loco aptum cum Nabero.

I, 31, 8. τὸ δὲ συνέδριον τῶν Καρχηδονίων διακοῦσαν τὰ προτεινόμενα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων, καίτερο σχεδὸν ἀπεγνωκότας τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας, ὅμως οὕτως ἀνδρωδῶς ἔστη ...] Cum notum sit, structuram ad sensum per totam Graecorum orationem latissime esse pervagatas (cf. Bernhardyi paralip. synt. gr. p. 25 ss.), Polybius quoque vocibus collectivis addere solet verba pluralia, quemadmodum

1) * indicat, singulas litteras esse erasas.

2) | indicat versum exeuntem.

fecit I, 34, 2 τότε δὴ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον κατὰ τὰ παρ' αὐτοῖς ἔξῃ συνεψόφησαν τοῖς ὅπλοις καὶ συναλαλάξαντες ὥρμησαν (A₂: συναλαλάξαν ὥρμησεν est reiiciendum) ἐπὶ τοὺς πολεμίους; III, 16, 1 διὸ καὶ πρὸς ταύτην ἀρμοζόμενοι τὴν ὑπόθεσιν ἡ σύγκλητος ἔκρινεν¹⁾ (quod Casaubonus caute proposuit ἀρμοζομένη temere recepit Scaliger); fr. 119 Di. 71 Hu. ἡ σύγκλητος πλείονος ἐπιστροφῆς εἶναι τὸ πρᾶγμα νομίσαντες. Quae cum ita sint, hoc tamen loco tantum abest, ut ἀπεργνωκότες, levisima mutatione facta, liberiori dicendi generi Polybii concedamus ut emendatio manus secundae ἀπεργνωκὸς qua fiat sermo concinnus et rotundus recipienda esse videatur.

I, 32, 7. τηλικαύτην ἐποίει διαφορὰν παρὰ τὴν τῶν πρότερον στρατηγῶν ἀπειρίαν, ὥστε μετὰ κραυγῆς ἐπισημαίνεσθαι τοὺς πολλοὺς καὶ σπεύδειν ὡς τάχιστα συμβαλεῖν τοῖς πολεμίους] πρότερον et προτέρων per ditto-graphiam sunt in codice; Hultschius rectissime recepit πρότερον. — Pro aoristo συμβαλεῖν A₂ praesens *συμβάλλειν non feliciter correxit. Amat Polybius verbum σπεύδειν vel σπουδάζειν cum aoristo construere. I, 30, 6. 33, 1. 37, 5 etc.' Schw.

I, 39, 1. Γνάιος Σερούλιος καὶ Γάιος Ἐμπρωῖος²⁾ (sic) ἀνέπλευσαν] A₂: *Ἐμπρωνιος, voluit Σεμπρόνιος.

I, 39, 3. ἐν ᾗ προσπεσόντες εἰς τινὰ βραχέα διὰ τὴν ἀπειρίαν, γενομένης ἀμπώτεως καὶ καθισάντων τῶν πλοίων εἰς πᾶσαν ἡλθον ἀπειρίαν] A₂: *ἐπιγενομένης. Scriptura manus primae est tenenda; similiter scribit Polybius XX, 5, 7: Ἀντίγονος.. πλέων ἐπὶ τινὰς πράξεις πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας, πρὸς Λάρυμναν παραδόξου γενομένης ἀμπώτεως ἐκάθισαν εἰς τὸ ξηρὸν αἱ νῆες αὐτοῦ.

1) Xen. Hell. VII, 5, 26 συνεληλυθῆναι γὰρ σχεδὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν ὅστις οὐκ ᾔετο... Pol. III, 86, 6 sq... ἀλλὰ καὶ τὴν σύγκλητον αὐτὴν συνέβη διατραπήναι. διὸ καὶ παρέντες τὴν κατ' ἐνιαυτὸν ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων... μειζόνως ἐπεβάλλοντο βουλευέσθαι...

2) Solent in cod. Vaticano nomina propria litteris minutis scribi, sed equidem semper nostram consuetudinem secutus sum.

I, 39, 8. τοὺς μὲν στρατηγούς ἀπέστειλλον, Λεύκιον Καικίλιον καὶ Γάιον Φούριον] A₂: *Κεκίλιον correxit, quod in capite sequenti forma illa falsa κεκίλιος quater in codice erat scripta. Rectam formam Καικίλιον habet titulus quidam, quem edidit Homollius (Bull. corr. hell. 1879 p. 158).

I, 40, 12. προσπεσόντων δὲ τῶν θηρίων καὶ τιρωσκομένων μὲν ὑπὸ τῶν τοῦ τείχους τοξευόντων... ταχέως διαταράχθη] Post τῶν recte addit A₂ ἐκ.

I, 42, 2. ἥς μὲν γὰρ ὁ μεταξὺ τόπος ἐστὶ πορευτός, ἥς δὲ παντός] A₁: πλωτός in margine. III, 59, 3 τῶν δὲ λοιπῶν τόπων... πλωτῶν καὶ πορευτῶν γεγονότων.

I, 42, 9. τέλος ἔξ πύργους τοὺς συνεχεῖς τῶν προειρημένων πάντας ἅμα κριοκοπεῖν ἐνεχείρησαν] Versum omissum κατέβαλον τοὺς δὲ λοιποὺς post προειρημένων adiecit A₁ (ita Hultschius in Fleckeiseni annal. 1867, 291) aut A₂ (ita in editione Hultschius p. 51 adn. crit.). Ipse Hultschius vero cum dubitet, utrum additamentum illud auctoritati manus primae an secundae sit tribuendum, cumque manus secunda ne ullo quidem loco ullam lacunam, quae sit in codice, expleat, facere non possum, quin negem, hoc ex loco quidquam depromi posse ad auctoritatem manus secundae confirmandam.

I, 42, 13. πολλοὺς ὑπὲρ τούτου τοῦ μέρους καὶ παραβόλους ἀγῶνας δ**συνίστατο] Pro emendatione manus secundae *δὴ συνίστατο Hultschius multo aptius restituit διασυνίστατο.

I, 43, 1. συλλαλήσαντες αὐτοῖς αὐτοῖς (vestigia primae manus) ὑπὲρ τοῦ τὴν πόλιν ἐνδοῦναι] A₂: *αὐτοὶ ἐαυτοῖς hiatum non curans. Hultschius cum Benselero non sine specie verisimilitudinis proposuit συλλαλήσαντες αὐτοῖς.

I, 43, 3. ἐὰν ἐμμείνωσι τῇ πρὸς αὐτὸν πίστει καὶ μὴ κοινωνήσωσι τοῖς ἐξεληλυθόσι τῆς ἐπιβολῆς] A₂: *ἐπιβουλῆς.

I, 43, 8. Ἀλέξαν δὲ πρότερον Ἀκραγαντίνους ἔσωσε... τὴν πόλιν] A₂: Ἀκραγαντίνους.

I, 44, 4. τὸ μὲν διακωλύειν τὸν ε*ι***|πλοῦν τῆς βοηθείας ἀπέγνωσαν] A₂: ἐπὶ πλοῦν ex § 7. A_r in margine: *εἰσπλοῦν. Quae errore in codice scripta fuisse videntur haec: τὸ μὲν διακωλύειν τὸν ἐπὶ τὸν πλοῦν recte correxit manus altera.

I, 45, 7. ἀλλ' ἐτοίμως ἐβοήθουν] A_r: *παρεβοήθουν.

I, 45, 11. οἱ γὰρ ἀρχῇθεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρ' ἀμφοῖν ταχθέντες, οἱ μὲν ἐπὶ τὸ τρέφασθαι τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων, οἱ δ' ἐπὶ τῷ μὴ προέσθαι ταῦτα, τηλικαύτην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν ..] A₂: ἐπὶ τῷ τρέφασθαι.

I, 45, 12. στύππιον] A_r in margine: *στυπτεῖον. cf. V, 89, 2. Teneo στυπτεῖον.

I, 46, 6. ὁ δὲ καταρτύσας τὴν ἰδίαν ναῦν ἀνήχθη] A₂: καταρτίσας.

I, 46, 6. περὶ τετάρτην ἡμέραν... εἰσέπλευσεν] A_r ὥραν.

I, 46, 8. τὰς ἀρίστας πλεούσας] A₂: ἄριστα.

I, 46, 12. οὐδενὸς δὲ τοιμῶντος ἐπ' αὐτὸν ** νάγεσθαι διὰ τὸ τάχος τῆς εἰσελάας, ἀπέπλευσε] A₂: *ἐνάγεσθαι. Rectissime Hultschius correxit ἀντανάγεσθαι (coll. XVI, 8, 5 οὐδενὸς ἐπ' αὐτοὺς ἀντανάγοντος), cum etiam nunc sub prima rasura compareat τ.

I, 47, 1. μέγιστα δὲ συνεβάλλετο πρὸς τὴν τόλμαν αὐτοῦ τὸ διὰ τῶν προβραχείων ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἀκριβῶς σεσημαιῶσθαι τὸν εἰσπλοῦν] A₂ in margine τ̄ i. e. *αὐτῷ.

I, 47, 2. ἐλάμβανε τὸν .. πύργον .. οὕτως ὥστε τῷ ('ut videtur') πρὸς τὴν Λιβύην τετραμμένοις πύργοις τῆς πόλεως ἐπιπρόσθεσιν ἀπᾶσι ..] Pro τῷ et τετραμμένοις A₂ recte emendat τοῖς et τετραμμένοις. Sed quae non tam facile corrigi potuerunt ἐπιπρόσθεσιν ἀπᾶσι, aptius coniectura Boecleri ἐπιπροσθεῖν ἅπασιν, quam emendatione manus recentis *ἐπιπροσθεν εἶναι πᾶσι sunt restituta.

I, 47, 2 πρῶρ|ραν (pro πρῶρραν)] *πρῶρραν A₂. Similiter I, 50, 4. 6. V. quae Hultschius exposuit l. c. p. 311.

I, 47, 10. καὶ κα**αρτίσαντες αὐτήν] A₂: καταρτίσαντες.

I, 48, 5. ὥς δ' ἂν τῶν μὲν κατασκευασμάτων διὰ τὸν χρόνον εὖ παρεσκευασμένων] A_r in margine: *ὥς ἂν δὲ.

I, 48, 5 ... τῆς δὲ τοῦ πνεύματος βίας φυσώσης κατ' αὐτῶν τῶν πύργων καὶ μηχανημάτων] A_r post μηχανημάτων inter lineas adiecit: διασαλευούσης τὰς βάσεις, quod additamentum scribae cuiusdam prorsus respuendum est.

I, 49, 5. τοὺς δ' ἐπιβάτας ἐκ παντὸς ἐπέλεξε τοῦ στρατεύματος ἐθέλοντι τὸν ἀρίστους] A_r: *ἐθέλοντάς.

I, 49, 7. κατιδὼν Ἀταρβος .. ἐξενίσθη] A_r ex sequentibus correxit: Ἀτάρβος.

I, 49, 10. τῶν δὲ συλλε*θέντων ἐπεβάλετο διὰ βραχείων εἰς ἔννοιαν αὐτοὺς ἄγειν] A₂: συλλεχθέντων.

I, 50, 3. τοὺς ταρσοὺς ἔθραν|** (vel***) αἱ νῆες ἀλλήλαις συγκρούουσιν] A₂: *ἔθρανον. Hultschius restituit: ἔθρανονθ'.

I, 50, 6. Ἀτάρβος δὲ ... ὑπέστησε τὴν ἑαυτοῦ ναῦν ἀντίπαρρον τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ πέλαγος μέρους. ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐπιπλέοντων αἰ τοῖς συνάπτουσι προσεπιταττομένοις ταὐτὸ ποιεῖν παραγγεῖλ** διὰ τῶν ὑπηρετῶν. καταστάντων δὲ πάντων εἰς μέτωπον, σημῆνας διὰ τῶν συνθημάτων τὰς μὲν ἀρχὰς ἐποιεῖτο τὸν ἐπὶ πλοῦν ἐν τάξει...] A₂: *προσεπιταττόμενος *παρήγγειλε. Cum Hultschio suspiceris παραγγεῖλας, neve tamen lacunam esse contendas, sed verba sic inter se coniungenda esse videntur: Ἀτάρβος δὲ ... ὑπέστησε ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ πέλαγος μέρους ἅμα δὲ καὶ ταὐτὸ ποιεῖν παραγγεῖλας διὰ τῶν ὑπηρετῶν, καταστάντων δὲ πάντων εἰς μέτωπον σημῆνας διὰ τῶν συνθημάτων τὰς μὲν ἀρχὰς ἐποιεῖτο

I, 51, 6. τότε μὲν περιπλέοντες, τότε δὲ .. προσπλέοντες] A₂: τοτὲ ... τοτὲ.

ibid. δυσχρήστους ἰδία τὸ βάρος τῶν πλοίων] δυσχρηστοῦσι διὰ: A₂.

I, 51, 11. ὥρμησε πρὸς φυγὴν .. καὶ σὺν αὐτῷ περὶ τριάκοντα νῆας] A₂: *νῆες. Cf. quae Hultschius exposuit in Fleckeiseni annal. 1867, 303.

I, 51, 12. τῶν δὲ λοιπῶν σκαφῶν ... ἐκυρίευσαν οἱ Καρχηδόνιοι ... ὅσοι μὴ τῶν ἀνδρῶν τὰς ναῦς εἰς τὴν γῆν ἐκβάλλοντες ἀπεχώρησαν] A₂: ἐκβαλόντες.

I, 52, 6. 'Ο δ' Ἰούνιος . . προσλαβὼν τὰ συνηντη-
κότα τῶν πλοίων . . . παρεκομίσθη . . εἰς τὰς Συρα-
κούσας] A_1 super versum adiicit *συγκατηρότα.

I, 53, 8. προσαγγειλάντων δὲ τῶν σκοπῶν πλήθος
ἱκανῶν πλοίων προσφέρεσθαι . . ἔπλει] A_2 : ἱκανόν.

I, 53, 10. οἱ δὲ νομίσαντες οὐκ ἄξιό[χρεω* σφᾶς
αὐτοὺς εἶναι] A_2 vel A_1 : ἀξιόχρεως.

I, 55, 5 ἐγένετο πρὸς τὸ καινοτομήσαι τι] *τῷ A_2 .

I, 55, 10. ἐτήρει . . ἀμφοτέρους τοὺς τόπους καὶ
μᾶλλον ἐπὶ τὸν τῆς ἀναβολῆς . .] A_1 addit in margine:
*ἐτρέπετο καιρόν. Mutandum esse videtur cum Schweig-
haeusero ἐπὶ in ἐτι.

I, 56, 1. τούτῳ κατὰ τὸν στόλον ἐνεχείρησαν] A_2
et ante κατὰ addit τὰ et ἐνεχείρισαν corrigit.

I, 56, 3. καταλαμβάνει τὸν ἐπὶ τοῖς Εἰρκτοῖς λεγό-
μενον τόπον] A_1 : *τῆς Εἰρκτῆς. Cum Hultschio (l. c.
p. 301) recipias ταῖς Εἰρκταῖς.

I, 56, 4. ὁ περιοχόμενος τόπος εὐβοτος ὑπάρχει . .
θηρασίμων δὲ θηρίων . . ἄμοιρος] A_1 in margine: οὕτως
θανασίμων.

I, 56, 8. προσόδους δὲ τὰς πάσας ἔχει τρεῖς τὰς
δυσχερεῖς] A_2 : *προόδους. Cum Bekkero pro τρεῖς τὰς
restituendum esse videtur τριτάς.

I, 56, 9. οὐ μικροὺς οὐδὲ τοὺς τυχόντας Ῥωμαίους
ἀγῶνας καὶ κινδύνους παρῆσκέουσεν] A_2 : Ῥωμαίοις.

I, 56, 11. δεύτερον δὲ κατὰ γῆν παραστρατοπεδεύ-
σάντων (ita emendat codicum παραστρατοπεδεύσας τῶν
scriba codicis Reg. B.) αὐτῷ Ῥωμαίων πρὸς τῆς Πανορμι-
τῶν πόλεως] A_2 : πρὸ.

I, 59, 9. τὸν τε περὶ τὰ Δρέπανα λιμένα κατέσχε καὶ
τοὺς περὶ τὸ Λιλύβαιον ὄρους] A_2 : ὄρους pro ὄρμους.

I, 59, 10. συστησάμενος δὲ περὶ τῆς ἐν τοῖς Δρε-
πάνοις πόλιν ἔργα . .] A_2 : τήν.

I, 59, 12. ἀθλητὰς ἀπετέλεσαν πρὸς τὸ προκεί-
μενον . . . τοὺς ναύτας] A_2 : ἀπετέλεσε.

I, 62, 4. μέχρι μὲν γὰρ ἐκ τῶν καταλόγων ἦν τις
ἐλπίς ἐν τοῖς ὑποκειμένοις] A_2 : κατὰ λόγον.

I, 62, 7. τοῦ δὲ Λυτατίου προθύμως δεξαμένου τὰ
παρακαλούμενα διὰ τὸ συνιδέναι τοῖς σφετέροις πράγ-
μασι τετραμμένοις] A_1 : συνειδέναι.

I, 64, 6. τοὺς γε μὴν ἄνδρας οὐ μικρῶ, πολλῶν
δὲ γενναιοτέρους ἐν παντὶ Ῥωμαίους] A_2 : πολλῶ.

I, 65, 5. ἐπεὶ δὲ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπιστήσαι μὲν
ἄξιον] A_2 : ἐπὶ.

I, 66, 1. ἀποκατέστησε τὰ περὶ τὸν Ἐρυνκα δυνάμεις
εἰς τὸ Λιλύβαιον ὁ Βάρκας] A_1 : τὰς.

I, 67, 1. εἰς τὴν Σίκκαν. Per dittographiam habet
 A Σίκκαν et Σύκκαν. (I, 66, 10 A : Σικ*αν sine accentu.)
Recta forma est servata I, 66, 6 εἰς τινὰ πόλιν τὴν
προσαγορευομένην Σίκκαν.

I, 67, 11. ἐξ ὧν ἦν ἀσφαλείας ἀπιστίας ἀμείβας ἅπαντα
πλήρη] A_2 : πλήρη.

I, 69, 8. λαμβανόμενοι βραχείας ἀφορμῆς ἐκ τοῦ τὸν
Γέσκωνα***** ὀψώνια διαλύειν . . . συνέτρεχον εὐθέως
εἰς ἐκκλησίαν] A_2 in rasura τὰ μὲν.

I, 69, 13. ὅτε τις ἄρξαιτο βάλλε λέγειν οὕτως ἐγένετο
(ut videtur) πανταχόθεν] A_2 : ἐγίνετο.

I, 70, 8. ἐξαπέστειλλον πρέσβεις ἐπὶ τὴν κατὰ τὴν
Λιβύην πόλιν] A_2 : τὰς.

I, 71, 6. πρὸς *ἐτούτοις οὐχ ὅπλων πλήθος . . παρ' αὐ-
τοῖς ἦν] A_2 : δὲ. Similiter A_2 in rasura praebebat I, 81, 10 δέ.

I, 75, 4. τῶν γεο | λόφων] A_2 vel A_1 γεωλόφων.

I, 77, 4. τοὺς μετ' αὐτ' ἀρίστους Γαλάτας] A_2
τοὺς μετ' Ἀνταρίτου ex sequentibus correxit.

I, 79, 11. ὁ Σπένδιος πρῶτον μὲν παρεκάλει μὴ
πιστεύειν τὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ . . γεγεννημένη φιλαν-
θρωπία] A_2 : *τῇ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ . . Quamquam
autem constat, Polybium cum πιστεύειν coniungere da-
tivum, hoc tamen loco cum manu prima accusativum
tenendum esse puto, quod et apud alios scriptores idem
usus invenitur et hiatus, qui est post τῇ, a Polybio
prorsus alienus est.

I, 81, 4. πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἐδογματοποίησαν καὶ
παρήγγεσαν αὐτοῖς] A_2 : ἐαυτοῖς pro αὐτοῖς.

ibid. ὃ μὲν ἂν λάβωσι τῶν Καρχηδονίων] A₂: ὄν.
I, 81, 10. ἔθῃ μοχθηρὰ καὶ στροφὴν ἐκ παίδων
κακῇν] A_r τροφήν.

I, 82, 13. περὶ τε ταῦτα καὶ ἄλλα Ναθανάτου
Νομάδος] A_r: Ναθανά τοῦ.

I, 83, 1 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι περικλειόμενοι πανταχό-
θεν ἡναγκάζοντο καταφεύγειν ἐπὶ τὰς Ἰέρων ἀεὶ μὲν
ποτε . . . μεγάλην ἐποιεῖτο σπουδὴν]. Sub τὰς A_r addidit
συμμαχίδας πόλεις|ἐπιστὰς δέ. Hultschius proposuit:
τὰς συμμαχίδας πόλεις. ὁ δ' Ἰέρων . . . Ut in propatulo
sit, quae fuerit origo lacunae, hoc fere modo eam ex-
plendam esse putavi:

ἐπὶ τὰς συμμαχίδων πόλεων
ἐλπίδας Ἰέρων δ' ἀεὶ . . .

I, 85, 2. τότε προδήλου τῆς αἰτίας . . . ὑπαρχούσης
ἔκριναν οἱ περὶ τὸν . . . Ζαίρξαν (ut videtur)] A₂ αἰτίας . . .
Ζαίρξαν.

I, 86, 1. Προῖξαι δὲ τὰ προδεδηλωμένα τοῖς Καρχη-
δονίοις αὐθις ἐλπίδα παρέσθησε μεγάλην] A₂ (vel A_r):
Πρόξας.

I, 86, 7. τῆς τύχης . . . ἀμφοτέροις ἐναλλαξὶ διδούσης
ἀφορμῆς εἰς ὑπερβολὴν] A_r: ἀφορμάς.

I, 87, 5. ἡναγκάσθησαν συγγωρεῖν καὶ πείθεσθαι
τοῖς λεγομένοις οἱ περὶ τὸν Ἄνν***να] A₂: Ἄννωνα.

I, 87, 7. πολλοὺς γὰρ ἐποιήσαντο (scil. κινδύ-
νους) περὶ τε τὴν Λεπτινὴν προσαγορευομένην] A₂:
Λέπτιν.

I, 87, 10. ὁ δὲ Μάθως ὑποχείριος ἐγένετο τοῖς
ἐχθροῖς ζωγρίᾳ] A₂: *ζωγρεία ex II, 8, 2.

II, 1, 2. Ῥωμαῖοι δ' ἐπεκράτησαν τῆς ὅλης νήσου
πλήν τῶν ὑφ' Ἰερῶν ταττομένων μερῶν] A₂: *Ἰέρωνι.
Hultschius rectius emendavit Ἰέρωνα (l. c. p. 296).

II, 2, 2. ἔγνωσαν διαβαίνειν διὰ τινος τοιαύτας
αἰτίας] δὲ ante διαβαίνειν addit A₂ in margine.

II, 2, 8. συνάψαντες δὲ τοῦ χρόνου τῶν ἀρχαιρε-
σίων] A₂: συνάψαντος.

II, 3, 3. οἱ δ' Αἰτωλοὶ συνέντες τὸ γινόμενον . . .
ἦσαν ἐκπλαγεῖς] A₂: *γενόμενον.

II, 5, 1. οἱ δ' ἐξαποσταλέντες τὴν μὲν πρώτην ἐπι-
βολὴν εἶχον ἐπὶ τὴν Ἠλείαν] A₂: ἔσχον ex II, 11, 2.

II, 5, 2. διὰ γὰρ τὸ μῆκος τῆς παραλίας καὶ διὰ τὸ μεσο-
γαίους εἶναι τὰς δυναστενούσας ἐν αὐταῖς πόλεις, μικραὶ
καὶ βραδεῖαι λίαν ἐγίνοντο . . . αἱ παραβοήθειαι] A₂: μακραι.

II, 5, 6. προσαγγελθέντος δ' αὐτοῖς Κερδί|δελον . . .
παραγίνεσθαι] A_r in margine: *Σκερδιλάδος ex II, 6, 6.

II, 7, 1. τὸ μὲν γὰρ ἀνθρώπους ὄντας παραλόγως
περιπεσεῖν τινῶν τῶν δεινῶν . . . τῆς τύχης . . . ἐστὶν
ἐγκλημα] A_r: τινί.

II, 8, 11. πειρασόμεθα δὴ θεοῦ βουλομένον] *δὲ: A₂.

II, 8, 12. ἡ δὲ . . . ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωργίσθη . . . ὥς . . .
ἀποπλέουσιν αὐτοῖς ἐπαποστείλαι τινὰς τὸν παρρησιασά-
μενον τῶν πρέσβων ἀποκτείνει] A₂ in marg.: Γρ
*πρεσβευτῶν ex II, 8, 9.

II, 9, 4. ἐπιγενομένης δὲ . . . τῆς ἀπὸ τῶν πλοίων
βοηθείας . . . ὁραδίως κατεῖχον τὰ πλεῖστα τῶν τοίχων]
A₂: τειχῶν.

II, 10, 3. οἱ δ' Ἰλλυριοὶ ζεύξαντες τοὺς παρ' αὐτῶν
λέμβους . . . συνεπλέκοντο τοῖς πολεμίοις] A₂ vel A_r: *αὐ-
τοῖς pro αὐτῶν.

II, 11, 2. τὴν μὲν οὖν πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἔσχε
πλεῖν ὁ Γνάιος] A₂: *πρωτὴν, voluit πρώτην.

II, 11, 10. Ῥωμαίου δὲ καὶ τοὺς Ἐπιδαμνίους παρα-
λαβόντες εἰς τὴν πίστιν προῆγον] A₂: Ῥωμαῖοι pro Ῥωμαῖοι.

II, 12, 5. τυχόντες δὲ παρ' ἐκατέρου τῶν ἐθνῶν
τῆς καθηκούσης φιλανθρωπίας αὐθις ἀπέπλευσαν|εἰς τὴν
Κέρκυραν ἱκανοῦ λοιπὸν τινος ἀπολελυκότες φόβου τοὺς
Ἕλληνας] A₂ delet λοιπόν.

II, 13, 3. ὃν καὶ θεωροῦντες Ῥωμαῖοι μείζω καὶ φο-
βερωτέραν ἤδη συνισταμεν** δυναστείαν, ὥρμησαν . . .]
A₂: συνισταμενον

II, 13, 5. αὐτόθεν μὲν οὖν ἐπιτάττειν ἢ πολεμεῖν
οὐ|κατετόλμων τοῖς Καρχηδονίοις] A₂: *οὐκ ἐτόλμων.
Κατατολμᾶν est vocabulum Polybii proprium: I, 47, 10:

ἐκώλυσαν τοὺς κατατολμῶντας καὶ πλέοντας εἰς τὸ Λιλύ-
βαιον. III, 103, 5: παρωρήθη πρὸς τὸ παραβάλλεσθαι
καὶ κατατολμᾶν τῶν πολεμίων. IV, 7, 4 al.

II, 14, 3. οὕτως γὰρ ἔσται καὶ τὰ περὶ τὰς πράξεις
διαφέροντα κατανοεῖν βέλτιον] A₂: *κατὰ τὸ νοεῖν.
Hoc ex loco luculentissime apparet, emendationes manus
secundae tribuendas esse scribae cuiusdam ingenio modo
apte modo inepte corrigentis. Qui cum putaret, verba
inter se coniungenda esse sic: τὰ περὶ τὰς πράξεις δια-
φέροντα οὕτως ἔσται βέλτιον, facere non potuit, quin
illud κατανοεῖν mutaret in κατὰ τὰ νοεῖν. Sed Scaliger
pro βέλτιον, quod corruptum esse prodit ipse hiatus
(βελτίονα, ὑπογραφέντων...) optime proposuit βέλτιον
atque ita totam difficultatem solvit.

II, 14, 6. Μασαλλας] A₂: Μασσαλλας ex § 8 petitum.

II, 16, 3. τούτοις (scil. τοῖς Τυρρηνοῖς) δὲ συνεχεῖς
ἐκότερον τὸ κλίμα νέμονται τῶν προειρημένων ὁρῶν
Ὅμβροι] A₂ in margine: *ὅσομβροι super ὁ scripto i.

II, 16, 7. ποιεῖ δὲ τὴν ἐκβολὴν δυοὶ στόμασιν εἰς
τοὺς κατὰ τὸν Ἀδρίαν τόπους] A₂: *κόλπους.

II, 18, 9. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ φόβου τριακαίδεκα
μὲν ἔτη τὴν ἡσυχίαν ἔσχον, μετὰ δὲ ταῦτα συνορῶν-
των ἀύξανομένην τὴν Ῥωμαίων δύναμιν εἰρήνην ἐποιή-
σαντο] A₂: συνορῶντες.

II, 22, 11. διόπερ ἀσφαλισάμενοι τὰ πρὸς τοὺς Καρ-
χηδονίους διὰ τὸν πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ὁμολογιῶν...
ἐνεχείρησαν...] A₂: τῶν.

II, 23, 1. οἱ δὲ Γαισάται Γαλάται... ἤκον... εἰς τὸν
Πάδον ποταμὸν γαλατα*δ' ἔτει μετὰ τὴν τῆς χώρας
διάδοσιν ὀγδόῃ] A₂: *γαλαται δ' ἔτει. Recte delevit
Schweighauserus duo verba γαλαται δ', quae ex ante-
cedentibus importune inserta esse videntur.

II, 24, 16 τῶν δυνάμεων ὅπλα βαστάζειν] A₁ δυ-
ναμένων.

II, 27, 5. ὥρμησε σπεύδων περικαταλαβέσθαι
(an προσκαταλαβέσθαι) τὴν ἀκροπόλιν] A₂: προκα-
ταλαβέσθαι ex § 6.

II, 30, 2. τοῖς . γυμνοῖς προεστώσι παρὰ τὴν προσ-
δοκίαν τοῦ πράγματος συμβαίνοντος τάναντία πολλὴν
ἀπορίαν... παρείχε τὸ γινόμενον] A₂: *συμβαίνοντες.

II, 30, 3. γυμνὰ καὶ μείζω τὰ σώματα ἦν] A₂:
σώματ' Quicunque contextum Polybii accurate per-
tractat, facere non potest, quin inveniatur, Polybium
amasse tales elisiones, quales sunt πάντ' ἦν, τοιαῦτ'
ἦν al. Itaque hiatum A₂ aequè expulit atque scriba
codicis Bavarici, quem omnes consentiunt, omnia e suo
ingenio emendasse (v. p. XLII).

II, 30, 6. ἐπολεῖ μάχην ἐχυράν] A₂: *ἰσχυράν.

II, 30, 9. ἐπεὶ δ' ἐξ ὑπερδεξίων καὶ κατὰ κέρας
οἱ... ἱππεῖς ἐμβalόντες... προσέφερον τὰς χεῖρας,...
οἱ μὲν πεζοὶ... κατενόησαν] A₂: *ὑπερδεξίου. Solet
quidem (Kaelker, Leipz. Stud. III, 2 p. 255) Polybius
ante consonantes ponere ὑπερδεξίου, neque tamen emen-
datio manus secundae est recipienda.

II, 31, 2. ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν... προσήνεγκε τὰς
χεῖρας αὐτῶ* καὶ τοῖς ἀναγκαίοις] A₁: αὐτῶ.

II, 31, 8. ὑπάτους Κόιντον Φουλούιον καὶ Τίτον
Μάλλιον] A₂: *Μάλλιον.

II, 32, 7. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰ μὲν ὁρῶντες σφᾶς ἐλάτ-
τους ὄντα**] A₂ ὄντας.

II, 32, 10. ἅμα μὲν ἀσφαλιζόμενοι τὰ πρὸς ἐκείνους,
ἅμα δὲ μίαν ἑαυτοῖς ἀπολείποντες ἐλπίδα τῆς σωτηρίας]
A₂: *ἐλπίδας.

II, 34, 5. οἱ δ' Ἰνσομβρες βοηθεῖν μὲν οὐ δυνά-
μενοι... διεβίβασαντες τὸν Πάδον... ἐπολιόρκουν...
Κλαστίδιον] A₂: διαβιβάσαντες.

II, 35, 7. καὶ γὰρ τοὺς τὴν Περσῶν ἔφοδον ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα... εἰς μνήμην... ἡμῖν ἀγαρόντες οὐ μικρὰ με-
γάλα δ' οἶμαι συμβεβλήσθαι] A₂: ἀγαρόντας.

II, 36, 2. μεγάλῃν ποιήσας ἐπίδοσιν τοῖς Καρχηδο-
νίοις πράγμασιν] A₂: *Καρχηδονίων coll. I, 36, 2. 39, 9 al.

II, 37, 3. ἵνα... οὕτως ἤδη τῆς Ἰταλίας καὶ
τῆς ἀποδεικτικῆς ἱστορίας ἀρχώμεθα] A₂: *ἰδίας. Cum
Hultschio τῆς Ἰταλίας καὶ delevis.

Π, 39, 5. ὥρμησαν ἐπὶ τὸ μιμηταὶ γίνεσθαι τῆς πολιτείας αὐτῶν] A₂: γενέσθαι.

Π, 39, 6. τοὺς ἐθισμοὺς καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν ἐπεβάλοντο χρῆσθαι καὶ διοικεῖν κατὰ τούτους τὴν πολιτείαν] A₂: *ἐκβαλόντες.

Π, 40, 5. τῶν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀκριβεστέραν καὶ μετὰ διαστολῆς ποιησ*μεθα τὴν ἐξήγησιν] A₂: ποιησόμεθα.

Π, 41, 1. Ὀλυμπιάς μὲν ἦν εἰκοστή καὶ τετάρτη πρὸς ταῖς ἑκατόν, ὅτε πατρις ἤρξατο] A₁: Πατρεῖς ἤρξαντο ex § 12.

Π, 41, 8. αὐταὶ δ' εἰσὶ Πάτραι Δύμη Φαραὶ Τριτα**...] A₂: Τριταία ex § 12.

Π, 41, 13. μετὰ δὲ ταῦτα ... τὴν φρουρὰν ἐμ|βαλόντες Αἰγυεῖς μετέσχον τῆς συμπολιτείας] A₂: ἐμβαλόντες pro ἐκβαλόντες.

Π, 41, 14. τὴν ἐν τῇ Βούρᾳ μόναρχον] A₂: τὸν.

Π, 43, 6. ταῦτά τ' ἐγένετο τῷ πρότερον ἔτει τῆς Καρχηδονίαν ἡττῆς] A₂: *ταῦτ' εὐτ' (pro εἴτ') ἐγένετο.

Π, 44, 6. Ἀριστόμαχος... καὶ Ξένων... καὶ Κλεώνυμος... ἐκoinώνησαν ταῖς τῶν Ἀχαιῶν δημοκρατίας] A₂: τῆς.

Π, 45, 4. ὑπέλαβον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους προσλαβόντες ἔτι κοινωνοὺς σφίσι τῆς ἐπιβολῆς προεμβιβάσαιεν εἰς τὴν πρὸς τὸ ἔθνος ἀπέχθειαν, ὁρδίως ἂν καταγωνίσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς...] A₂: εἰ.

Π, 46, 2. Κλεομένους... παρηρημένου Τεγέαν Μαντίνειαν ἀρχόμενον τὰς Αἰτωλοῖς οὐ μόνον συμμαχι**ς ὑπαρχούσας... πόλεις...] A₂: Ὀρχόμενον... συμμαχίδας.

Π, 48, 8. διελέγοντο περὶ μὲν τῆς ἐαυτῶν πατρίδος αὐτὰ τὰναγκαῖα διὰ βραχέων καὶ κεφαλαιωδῶς, τὰ δὲ πολλὰ περὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὰς ἐντολὰς τὰς Ἀράτου] A₂: ὁλων.

Π, 49, 7. εἰ μὲν οὖν Αἰτωλοὶ... τὴν ἡσυχίαν ἄγειν ὑποκρίνονται... πολεμήσειν αὐτοὺς ἔφασαν τοὺς Ἀχαιοὺς πρὸς τὸν Κλεομένη] A₂: ὑποκρίνονται.

Π, 51, 2 sq. ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖος ἀπογνοὺς μὲν τὸ ἔθνος Κλεομένει χορηγεῖν ἐπεβάλλετο... οἱ δ' Ἀχαιοὶ τὸν (ut videtur) μὲν πρῶτον ἡλαττώθησαν... τότε ἤδη...

ἠνάγκαζε τὰ περιεστώτα καταφεύγειν... ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον] A₂: ἐπεβάλλετο... τὸ...

Π, 52, 2. προσλαβὼν δὲ... Φλουντα... Ερμιονα... αὐτὸς μὲν προσεστρατοπέδευσε τῇ τῶν Σικυνωίων πόλει] A₁: *Φλοιοῦντα A recentiss.: *Ερμιόνην.

Π, 53, 5. ἀπολειπὼν τὰ προδεδηλωμένα προτερήματα, φυγῇ παραπλησίαν ἐποιεῖτο τὴν ἀποχώρησιν] A₂: ἀπολιπὼν. ibid. δεισας μὴ πανταχόθεν αὐτὸν περισῶσιν οἱ πολέμιοι] A₂: *αὐτῷ.

Π, 54, 10. προσπεσόντων δὲ... αὐτῷ τοὺς ἐξ Ὀρχομενοῦ στρατιώτας παραβεβηθηκέναι πρὸς τὸν Κλεομένη, παραντίκα... ἡπείγετο] A₂: προσπεσόντος.

Π, 55, 3. λαβὼν συνεργούς τινες τῶν ἐκ Μεσσήνης φνγάδων οὐ διατρίβοντες ἐτύγγανον ἐν τῇ Μεγάλῃ πόλει, παρεισῆλθε... ἐντὸς τῶν τειχῶν.] A₁ in rasura: * ἡ.

Π, 55, 9. ὃν... ἐξαρηνοῦνται Κλειτόριοι μὴ φῶναι παρὰ σφίσι, γενέσθαι δ' ὑποβολιμαῖον ἐξερχομένου] A₁: ἐξ Ὀρχομενοῦ.

Π, 56, 11. ἐνθάδε δὲ (scil. δεῖ) διὰ τῶν ἀληθινῶν ἔργων καὶ λόγων εἰς*****τα τὸν χρόνον διδάξαι καὶ πείσαι τοὺς φιλομαθοῦντας] A₂: *εἰς πάντα τὸν χρόνον. Vereor, ne manus altera dittographiam, quam in contextu invenisse videatur εἰς τὸν πάντα τὸν χρόνον inepte correxerit; equidem praetulerim εἰς τὸν πάντα χρόνον apud scriptores (Plat. Civ. 546^a, Isocr. ad Dem. 11. Xen. de vect. 3, 11. Hell. IV, 8, 4. VI, 5, 41. Dem. de cor. 269. al.) usitatissimum.

Π, 57, 4. ἅμα γὰρ τῷ κατασχεῖν τὴν πόλιν Ἀράτον παραντίκα μὲν... παρήγγελλε] A₂: Ἀράτος.

Π, 58, 7. οἱ δ' ἵνα Κλεομένη καὶ Λακεδαιμονίους ἱκανὴν παράσχωνται πίστιν... τὸ μέγιστον ἀσέβημα... ἐπετέλεσαν] A₂: Κλεομένει.

Π, 59, 2. ὁ συγγραφεὺς... φωνάς τινες πλάττει διὰ τῆς νυκτὸς αὐτοῦ στρεβλουμένου προσπιπτούσας σύνεγγυς κατοικοῦσιν] A₁ in marg.: τοῖς σύνεγγυς κατοικοῦσιν.

Π, 61, 3. ὥσπερ τὸ τὰς ἁμαρτίας ἐξαριθμεῖσθαι τῶν b*

πραξάντων οικειότερον ὑπάρχον τῆς ἱστορίας τοῦ τὰ καλὰ . . . τῶν ἔργων ἐπισημαίνεσθαι * τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς ὑπομνήμασιν ἡτόν τι διορθουμένους ὑπὸ τῶν σπουδαίων . . . ἔργων ἢ περὶ τῶν . . . παρανόμων πράξεων] A₁ in spatium unius litterae, quod est post ἐπισημαίνεσθαι, inserit ἦ.

II, 61, 6. τὸ τῆς ἱστορίας ἴδιον ἀφείλε, τὸν ἔπαινον καὶ τῶν ἐπαγαθῶν ἡμῶν τῶν ἀξιολόγων προαιρέσεων] A₂: τὴν pro τῶν A₁: μνήμην pro νήμην.

II, 64, 6. ὁ δὲ . . . οὐδὲν περὶ πλείονος ποιούμενος τὸν κατὰ λόγον πρᾶγμασιν ἦγε τὴν ἡσυχίαν] A₁: * τοῖς κατὰ λόγον πρᾶγμασιν; τοῦ correxit et χρήσασθαι τοῖς coniectura addidit Schweighaeuserus.

II, 66, 10 sq. σύνθημα δ' ἦν . . . τότε ποιῆσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς . . . προσβολῆς . . . τοῖς . . . Μεγαλοπολίταις . . . , ἐπειδὴν φοινίκης** ἐξαρθῇ παρὰ τοῦ βασιλέως] A₂: φοινίκης.

II, 67, 2. οἱ δὲ μετὰ τῶν Κλεομένους ἑπτάων ἐξ ἀρχῆς ταχθέντες εὐ*ωνοι . . . εἰς ὁλοσχερῇ κίνδυνον ἦγον τοὺς πρὸς τὸν λόφον βιαζομένους] A₁: εὐζωνοι.

II, 68, 1 sq. τὸν Ἀντίγονόν φασι . . . εἰπεῖν διότι τὸ μὲν μειράκιον ἡγεμόνος ἔργον ἀγαθοῦ ποιήσας**] A₂: * ποιῆσαν. Scaliger: ποιῆσαι.

II, 68, 8. οὐ γὰρ ἀπολειπόντες αὐτοῖς ἀναχώρησιν . . . εἰς τοῦτο δυσχεροῦς ἦλθον] A₂: ἀπολιπόντες.

II, 69, 2. συνέβη . . . αὐτὸν . . . περιπεσεῖν τραύματι βιαῶν δι' ἀμφοῖν τοῖν μ*ροῖν] A₂: μ*ροῖν.

II, 69, 8 sq. ἀγῶνος δὲ γενομένου κραταιοῦ καὶ ποτὲ μὲν ἐπὶ πόδα ποιουμένου τὴν ἀναχώρησιν καὶ πιεζομένων . . . τῶν Μακεδόνων . . . τέλος οἱ περὶ τὸν Ἀντίγονον . . . ἐξέωσαν ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων τοὺς Λακεδαιμονίους] A₂: ποιουμένων.

III, 5, 9. ἐπὶ δὲ τὰς ἐπιφανεστάτας τῶν πράξεων ἐπὶ κεφαλαίου διεληλύθαμεν . . .] ἐπεὶ A₁.

III, 6, 5. οὐκ ὀλίγα δὲ Φίλιππος . . . παρεσκευάσατο πρὸς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, ὁμοίως δὲ πάλιν Αἰτωλοὶ πρὸς τῆς Ἀντιόχου παρουσίας πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων] A₂: πρὸ.

III, 6, 10 sq. ἦν δὲ πρώτη μὲν ἡ τῶν μετὰ Ξενοφῶντος Ἑλλήνων . . . ἐπάνοδος . . . , δευτέρα δ' ἡ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως Ἀγησιλάου διάβασις εἰς τὴν Ἀσίαν . . .] A₂: δευτέρα.

III, 13, 3. προσπεσούσης οὖν τῆς Ἀννίβου τελευτῆς . . . τὸ μὲν πρῶτον καρδοκοῦντας τῶν δυνάμεων ὁρμᾶς . . .] A₁ in margine: Ἀσδρούβα (pro Ἀσδρούβον) A₂ ἐκαρδοκοῦν τὰς.

III, 14, 5. συνέβη τὰ ὅλα παραδόξως καὶ κατὰ λόγον αὐτῶν χωρησάντων (ut videtur)] A₂ αὐτῶ χωρῆσαι corrigit et τῶν tribuit enuntiato sequenti.

III, 15, 13. οὐ μὴν ἐν Ἰταλίᾳ γε πολεμήσειν ἤλπισαν, ἀλλ' ἐν Ἰβηρίᾳ, χρήσασθαι δὲ πρὸς τὸν πόλεμον ὁρητῶν τῇ Ζακανθαίων πόλει] A₂: χρήσεσθαι.

III, 16, 4. . . Ῥωμαῖοι . . . ἔσπενδον ἀσφαλίσασθαι τὰ πρὸς ἑω τῆς Ἰταλίας πεπεισμένους καταταχέσειν . . .] A₂: * πεπεισμένους.

III, 17, 6. . . οὐδὲν' ἀπολιπὼν ὀπισθεν πολέμιον . . .] A₂: οὐδέν'.

III, 17, 11. αὐτὸς τε πολλὰ τῶν χρησίων μετὰ ταῦτα κατεργάσατο διὰ τῆς τῶν χορηγῶν προθέσεως] A₂: παραθέσεως.

III, 18, 11. ἐπειγενομένης ἡμέρας ἔπλει] A₂: ἐπιγενομένης.

III, 19, 1. τέλος δὲ πάντες ἐξε*ύθησαν εἰς τὸν κίνδυνον] A₂: * ἐξελύθησαν. Cum Hultschio corrigendum est (l. c. p. 298): ἐξεχύθησαν.

III, 19, 6. ἅμα δὲ τοῖς προερχομένοις οἱ πεποιημένοι τὴν ἀπόβασιν ἀπὸ τῶν πλοίων οὐρῶντες τὸ γε-νόμενον . . .] A₂: συνορῶντες.

III, 19, 8. διεκομίσθη . . . πρὸς τὸν βασιλεῖα Φίλιππον παρ' ᾧ τὸ λοιπὸν διέτριβε τοῦ βίου μέρος] A₂: * διέτριψε.

III, 19, 13. ἐδόκει γὰρ . . . ἀνδρωδῶς κεχεῖσθαι τοῖς π**γμασιν] A₂: πρᾶγμασιν.

III, 20, 1. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι . . . τότε διαβούλιον ἦγον (ut videtur)] A₂: ἦγον.

III, 21, 3. ἐπέβον .. ἐπὶ τὰς τελευταίας συνθήκας τὰς γενομένας ἐν τῷ περὶ Σικελίας πολέμῳ. ἐν*αῖς ... οὐκ ἔφρασαν ...] A₂: αἷς.

III, 21, 6. Ῥωμαῖοι δὲ τοῦ μὲν τὸ δικαιολογεῖσθαι καθάπαξ ἀπεγίνωσκον] A₂: *τὸ μὲν τὸ.

Hoc quoque loco scriba videtur duas scripturas, quas praebeuit archetypus: τοῦ μὲν τὸ μὲν, voluisse corrigere; itaque τοῦ μὲν δικαιολογεῖσθαι praeferam.

III, 23, 5. ἐκ αὐτῶν τούτων τῶν συνθηκῶν περὶ μὲν Σαρδόνος καὶ Λιβύης ἐμφαίνουσιν ...] A₂: δέ.

III, 23, 5. ὥς περὶ ἰδίας ποιούμενοι τὸν λόγον] A₂ accentum, qui est super ω, erasit; voluit igitur sine dubio: ὥς περὶ ἰδίας v. pag.

III, 24, 1. πρόσκειται δὲ καὶ τῷ Καλῷ ἀκρωτηρίῳ μαστιγία τῶν νεόνων] Quae emendavit A₁ Μαστία Ταρσήιον ὦν, e quarta paragrapho rectissime hausit.

III, 27, 7. Ῥωμαῖοι Καρχηδονίοις πόλεμον ἐξ*νέγκαντες ἕως δόγματος ἐπισυνθήκας ἐποίησαντο τοιαύτας ...] A₂: ἐξενέγκαντες.

III, 31, 5. πῶς γὰρ ἂν εἴτι αὐτὸς ἀδικούμενός τις ἢ τῆς πατρίδος ἀδικουμένης βοηθοὺς εὖροι ..., εἴτε κτήσασθαι τι ... σπουδάζων τοὺς συνεργήσοντας αὐτῷ παρορμήσαι ...] A₂: *εἴτε (pro εἴτ').

III, 32, 8. ταῦτα δὴ πάντα διὰ μὲν τῶν γραφόντων καθόλου δυνατόν .. μαθεῖν, διὰ δὲ τῶν τοὺς πολέμιους αὐτοὺς ... ἀδύνατον] A₁: πολέμιους.

III, 32, 9. εἰ μὴ καὶ τὰς παρατάξεις τις ἀναγνώσκων αὐτὰς ἐξ ὧν ἐκεῖνοι γράφουσιν, ὑπολαμβάνει (ut videtur) σαφῶς ἐπεγνωκέναι καὶ τὴν τοῦ πολέμου τοῦ σύμπαντος οἰκονομίαν καὶ διάθεσιν] A₂: *ὑπολαμβάνοι. Εἰ μὴ si Latinorum respondet „nisi forte“ et ironice est positum, apud Polybium construitur cum indicativo locis his: III, 6, 4 πολλοῦ γὰρ δεῖ· εἰ μὴ ... τις φήσει. III, 20, 4 οὐτ' ἀληθές ἐστι τὸ παράπαν οὐδέν, εἰ μὴ νῆ Δία .. ἢ τύχη .. καὶ τοῦτο προσέειπε τοῖς Ῥωμαίοις ... Dubia est scriptura I, 4, 6 ὅπερ ἐκ μὲν τῶν κατὰ μέρος γραφόντων τὰς ἱστορίας οὐχ οἶόν τε

συνιδεῖν, εἰ μὴ καὶ τὰς ἐπιφανεστάτας πόλεις τις κατὰ μίαν ἐκάστην ἐπελθὼν .. εὐθέως ὑπολάβει (sic A) κατανενοηκέναι καὶ τὸ τῆς ὅλης οἰκουμένης σχῆμα ... At cum dubitari non possit, quin indicativus apud alios quoque scriptores his in enuntiatis poni soleat (Plut. consol. ad Apoll. 15 (p. 109 F) εἰ μὴ καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἐσθῆτος ἡμῶν μετὰ τὴν καταφθορὰν ὑπολαμβάνει τινὰ διαφορὰν εἶναι ...), non modo III, 32, 9 cum Hultschio indicativum teneo, sed etiam loco primi libri, quem supra attuli, non dubito restituere indicativum.

III, 33, 1. οἱ δὲ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις .. διακούσαντες τὰς παρὰ τῶν Καρχηδονίων ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπαν] A₂: τὰ.

III, 34, 7s. παρεκάλει τὰς δυνάμεις ... ἐμφανίζων μὲν ὃν τρόπον ἐκδοτὸν αὐτὸν ἐγχειρήσαιεν αἰτεῖσθαι Ῥωμαῖοι καὶ πάντας τοῦ στρατοπέδου προεστῶτας ...] A₂: *πάντας τοὺς (pro πάντας τοὺς τοῦ codicum recentium).

III, 35, 6. ... ἵνα προθύμως ἐξορκῶσι πάντες, ἂν ποτέ τις ἐπικουρίας χρεῖα γένηται παρ' αὐτῶν] A₂: *γένηται.

III, 36, 3. ἐπειδὴ τῶν ἀγνοουμένων εἰς τέλος ὁμοίαν ἔχει τὴν δύναμιν ἢ τῶν ὀνομάτων ἐξήγησις ταῖς .. κρουσματικαῖς λέξεσι] A₁: ἐπὶ δέ.

III, 39, 4. διαβάντες δὲ τοῦ (ut videtur) καθ' Ἡρακλείους στήλας πόρον] A₂: τὸν.

III, 39, 10. ὡς ὑπερβαλὼν ἔμελλεν ἥξειν εἰς τὰ περὶ τὸν Πάδον πεδία τῆς Ἰταλίας] A₂: *ὑπερβάλλον.

III, 40, 5. τὴν μὲν μίαν ἔκτισον ἐπειταδὲ τοῦ Πάδου ποταμοῦ] A₁: ἐπὶ τάδε.

II, 42, 2. ἐξηγόρασε παρ' αὐτῶν .. λέμβους ὄντας ἱκανοὺς τῷ πλήθει διὰ τὸ ταῖς ἐκ τῆς θαλάττης ἐμπορίαις πολλοῖς χρῆσθαι τῶν παροικούντων τὸν Ῥοδανόν] A₂: πολλοὺς.

III, 48, 4. τοῦτο περιτιθέασιν αἱ (ut videtur) συγγραφεῖς Ἀννίβα] A₂: οἱ.

III, 48, 7. οὐκ εἰδότες ὅτι πλεῖστον ἀνθρώπων φύλον κατ' αὐτὰς οἰκεῖν συμβαίνει τὰς Ἀλπεῖς ...] A₂ πλεῖστον.

III, 49, 9. ἐπισπωμένον τοῦ πρεσβυτέρου καὶ παρακαλοῦντος εἰς τὸ συμπράξαι καὶ συμπεριποιῆσαι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ *υπηνουνσε προδήλου σχεδὸν ὑπαρχούσης τῆς πρὸς τὸ παρὸν ἐσομένης αὐτῷ χρείας] A₁: ὑπήκουσε.

III, 49, 11. οὐ γὰρ μόνον σίτων καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύουσιν ἀφθόνως ἐχορήγησε τὸ στρατόπεδον] A₂: σίτω.

III, 50, 3. συναθροίσαντες οἱ τῶν Ἀλλοβορίγων ἡγεμόνες ἱκανὸν τὸ πλῆθος προκατελάβοντο τοὺς εὐκαίρους τόπους] A₂ delevit non recte τὸ; revocavit Hultschius τε.

III, 52, 5. τῶν δὲ φασκόντων καλῶς εἰδέναι... τὴν τῶν ἐργειρησάν αὐτὸν ἀδικεῖν ἀπώλειαν... πολλὴν μὲν χρόνον εὐλαβεῖτο...] A₁: ἐργειρησάντων αὐτὸν.

III, 52, 5. διασαφούντων ὅτι πάρεσι διὰ ταῦτα βουλόμενοι μῆτε ποιῆσαι μῆτε παθεῖν δυσχερεῖς μηδὲν... εὐλαβεῖτο καὶ διηπίσται τοῖς λεγομένοις] Ἄ μὴδὲν puncto notavit et praeterea notis " et " praefixis verborum ordinem mutavit. Est autem emendatio scribae cuiusdam et duorum vocabulorum seriem mutantis et alterum delentis tam mira, ut putare non possim, haec ingenio unius librarii esse tribuenda. Sed si verum est, quod infra liceat exponere, primam manum ex codice archetypo haud raro verborum ordinem notis " et " praescriptis emendasse, et hoc quoque loco corrigendum esse cum prima manu μῆτε παθεῖν μηδὲν δυσχερεῖς et auctoritatem manus secundae μηδὲν expungentis (v. II, 68, 2 III, 48, 7. 50, 3) pro nihilo esse ducendam, quis est qui neget?

III, 53, 4. τοῖς μὲν τὰς πέτρας ἐπικυλόντες, τοὺς δ' ἐν χειρὸς τοῖς λίθαις (ut videtur) τύπτοντες] A₂: λίθοις.

III, 54, 3. ἅμα δὲ καὶ τὸν τῆς Ῥώμης αὐτῆς τὸ παν ὑποδεικνύων] A₂: τόπον.

III, 54, 7. δυνατόν ἦν παρελθεῖν διὰ τὴν στενότητα, σχεδὸν ἐπὶ τοῖς ἡμιστάδια τῆς ἀπερρώγος καὶ πρὸ τοῦ μὲν οὐσης] A₂: ἀπορρώγος (pro ἀπορρώγος).

III, 57, 5. δεύτερον δὲ κρίνοντες οὐ διερομένην οὐδ' ἐν παρέργῳ ποιῆσασθαι τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην] A₂: ποιήσασθαι.

III, 59, 1. διόπερ οὐ δυσχεροῦς ἀλλὰ δυνατόν σχεδὸν ὑπαρχούσης...] A₁: ἀλλ' ἀδυνατοῦ.

III, 60, 3. καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδεύων σπάνιν καὶ ταῖς τῶν σωμάτων ἀθεραπευσίαις κακῶς ἀπήλλαττε] A₂: σπάνει.

III, 60, 12. τινὲς δὲ καὶ συστρατεύειν ἠναγκάζοντο τοῖς Ῥωμαίοις] A₂: *συσστρατεύειν.

III, 61, 4. πλειόνων δὲ καὶ σαφαστέρως δεῖ (ut videtur) προσαγγελλόντων, ἐθαύμαζε] A₂: αἰεῖ.

III, 61, 5. οὐδ' ἐπιβαλέσθαι τ* διὰ τῶν Ἀλπειῶν ἤλπισε πορεῖα το* Ἀννίβαν...] A₂: τῇ A₁: τὸν.

III, 61, 8. τὸν μὲν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἐξαπεσταλκῶτα εἰς τὴν Λιβύην... τὸν ἕτερον δ' εἰς Ἰβηρίαν ὡς πρὸς Ἀννίβαν ἐκεῖ διαπολεμήσουντας] A₂: διαπολεμήσουντα.

III, 62, 3. ... οὓς εἰλήφει κακοποιοῦντας τὴν πορείαν ἐν ταῖς περὶ τὰς Ἀλπεῖς δυσχωρίαις] A₂: δυσχωρίαις.

III, 62, 5. πρὸς δὲ τοὺτους (ut videtur) ἵππους παρέστησε] A₂: τούτοις.

III, 63, 2. ἔφη παρεισάγειν τοὺς αἰχμαλώτους, ἵνα... βέλτιον ὑπὲρ τῶν σφίσι παρόντων βουλευσονται πραγμάτων] A₂: βουλευσονται.

III, 63, 6. τοῖς δ' ἡττωμένοις καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ ξῆν ἐπιθυμίαν ὑπὸ μὲν οὓς φεύγειν... πάσης ἀντηλίας μετασχεῖν] A₁: ὑπομένονσι.

III, 64, 4. εἰ τολμῶσι Καρχηδόνιοι Ῥωμαίοις ἀντοφθαλμεῖν... πολλοὺς ἐξηνηνοχότες φόρους, μὴ δ' οὐχὶ δουλεύοντες αὐτοῖς] A₁: μόνον δ' οὐχί.

III, 65, 6. τοὺς δὲ Νομαδικοὺς ἱππεῖς... ἡτοιμάκει πρὸς κύκλωσιν] A₂: Νομαδικοὺς.

III, 66, 6. Ἀσδρούβα μὲν ἐπέταξε διακομίζειν τὸ πλῆθος, αὐτὸς δὲ διαβὰς εὐθέως ἐρημάτιζε τοῖς παραγενομένοις πρεσβευταῖς ἀπὸ τῶν σύγγενος τόπων ἅμα τῷ γενέσθαι τὸ προτέρημα. ἔσπευδον οἱ. Κελτοί...] A₁ post ἅμα addit γάρ.

III, 68, 1. τοὺς ἱππεῖς ἐξαπέστειλε, μετ' οὐ πολὺ δὲ τοὺς ἄλλους τούτους δ'... εἴπετο κατόπιν] τούτοις: A₂.

III, 69, 12 sq. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων . . . τότε μὲν ἐπέσχε τοὺς παρ' αὐτοῦ συνεγγίσαντας τῷ χάρακι] A₂: *παρ' αὐτοῦ (voluit παρ' αὐτῶν).

III, 70, 9. θέλων μὲν πρῶτον ἀκραίους ἀποχρησασθαι ταῖς τῶν Κελτῶν ὁρμαῖς] A₂: ἀκραίοις.

III, 71, 1. συνωρακῶς . . . τόπον ἐπίτεδον μὲν καὶ ψιλόν, εὐφνῇ δὲ πρὸς ἐνέδραν διατηρεῖθρον ἔχον ὄφρυν . . . ἐγένετο πρὸς τῷ στρατηγεῖν τοὺς ὑπεναντίους] A₂: δια τι ρειθρον A_r addidit accentus.

III, 71, 2. οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς ὑλῶδεις τόπους ὑπόπτους εἶχον] A₂: *ὑπόπτοις, voluit ὑπόπτως.

III, 71, 3. οὐκ εἰδότες, ὅτι καὶ . . . πρὸς τὸ μὴ δεῖν παθεῖν . . . εὐφύεστεροι τυγχάνουσιν ὄντες] A_r: μηδὲν.

III, 71, 4. ἐάν . . . τις προνοηθῇ τοῦ τὰ μὲν ἐπίσημα τῶν ὅπλων ὑπὲρ τιθέναι] A_r: ὑπὲρ.

III, 72, 4. διὰ τὸν ἐν τῇ νυκτὶ γενόμενον . . . ὄμβρον] A₂: ὄμβρον.

III, 74, 2. τέλος δ' ἀμφότερα κέρατα . . . ἐτράπησαν] A_r: ἀμφότερα τὰ κέρατα.

III, 74, 2. ἀμφότερα τὰ κέρατα τὸν περὶ τὸν Τεβέριον πιεζόμενα . . . ἐτράπησαν] A_r: *τὰ. A₂: *πιεζόμενα.

III, 75, 5. Γνάιος δὲ Σερούλιος καὶ Γάιος Φλαμίνιος οἵπερ ἔνυχον ὑπὸ τοῦ τότε καθεσταμένοι] A_r: ὑπατοί.

III, 79, 8. πάντες . . . ἐκακοπάθουν . . . ἕως ἂν ἐξῆς ἡμέρας τέτταρας . . . δι' ὕδατος ποιούμενοι τὴν πορείαν] A₂: ὥς ἂν.

III, 84, 1. Ἀννίβας . . . ἀποδοὺς τὰ συνθήματα καὶ διαπεμψάμενον πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνεπεχείρει . . .] A₂: *διαπεμψάμενον.

III, 84, 2. παραδόξου γενομένης αὐτοῖς τῆς ἐπιφανείας, ἔτι δὲ δυσσυνόπτους τῆς κατὰ τὸν ἀέρα περιστάσεως ὑπαρχούσης . . .] A₂: δυσσυνόπτου.

III, 84, 13. ποιεῖν οὐδὲν ὄντες δυνατοὶ ἔτι] A₂ (potius A₁) transposuit ἔτι δυνατοὶ notis¹ et praefixis. Cf. pag. V.

III, 86, 1. Ἀριμηνών] A₂: *Ἀριμηνόν (pro Ἀρίμινον).

III, 86, 3. βουλόμενος εἰ δεῖν θ' οἱ καιροὶ πρὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τούτους καταταχεῖν] A₂: δέοιθ' οἱ.

III, 86, 11. καὶ τότε παρ' ἀγγελεματι διδόμενον ἦν φονεύειν] A₂: *παρ' ἀγγελεματι.

III, 87, 2. ὑπὸ τε τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἀνηλεειρίας ἔτι δὲ τῆς μεταταῦτα διὰ τῶν ἐλῶν πορείας . . . ἐπεγεγόνει . . . ὁ λεγόμενος λιμόψωρος . . .] A₂: *ἔτι δὲ τῆς ἐν ταῖς μεταταῦτα.

III, 88, 3. καταφθείρας τὴν τε Πραιτεττιανὴν καὶ τὴν Ἀδριανὴν . . .] A₂: Πραιτεττιανὴν.

III, 88, 8. συμμίσας δὲ ταῖς ἀπ' Ἀριμίνου βοηθούσας δυνάμεσι περὶ τὴν δ****ίαν¹] A₂ vel A_r: *Λαννίαν. Cum Seeckio est corrigendum (cf. Ihnii hist. Rom. II, 181): Ναρνίαν.

III, 90, 4. βουλόμενος . . . ἐλαττοῦν αἰ τοὺς ὑπεναντίους, ἅμα δὲ τὰς τῶν ἰδίων δυνάμεων ψυχάς, προητημέναι τοῖς ὅλοις] A_r in margine: προητημέναις.

III, 91, 4. τὴν μὲν γὰρ παρὰ τὴν αὐτῶν Σενοῦσεσάνοι** (οἱ A₂ vel A_r) . . . νέμονται] Corrigendum est Σενοῦσεσάνοι.

III, 98, 1. πάντας εἰς τὴν Ζικανθαίαν ἀπέθετο πόλιν . . . διὰ τὴν τῶν ἀπολειπομένων ἀπ' αὐτῆς ἀνδρῶν πίστιν] A₂: ἐπ' αὐτῆς.

III, 98, 9. ἀποκαθιστάνων γὰρ εἰς τὰς πόδας (α non satis perspicuum) τοὺς παῖδας] A₂: πόλεις.

III, 99, 3. ἐὰν ἐγκρατεῖς γένωνται τῶν δμήρων, ἐπηγείλατο παραδῶσειν αὐτοὺς τοὺς παῖδας] A₂: αὐτοῖς.

III, 101, 2. ἐπιστρέψας ἐκ τῶν κατέβαινε κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ πεδία κατατείνουσιν ῥάχιν] A_r ex paragrapho prima post τῶν supplet ἀκρωρειῶν.

III, 101, 5. τοῦτον (scil. τὸν γεώλοφον) ἔτι νυκτὸς ἐξαποστείλας περὶ δισχιλίους τῶν λογχοφόρων κατεβάλετο] A₂: κατελάβετο.

III, 101, 10. σπονδάων κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ πρόθεσιν|την**λείαν καταφθεῖραι τὸν τε σῖτον ὥς πλείστον συναγαγεῖν] A₂ addit extremo versu post πρόθεσιν μήτε, quod hausisse videtur ex III, 92, 9.

1) Seeckius (Herm. XII, 509 s.): δ****ίαν.

III, 104, 3. οὐσης δέ τινος ὑπεροχῆς μεταξύ τῆς αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ Μάρκου στρατοπεδείας, δυναμέν*ς ἐκατέρους βλέπτειν, ἐπεβάλετο καταλαβεῖν ταύτην] A₁ δυναμένης.

III, 105, 2. ταχέως συνέβη. τοὺς ἱππεῖς συμπεσεῖν ἀλλήλους] A₂: ἀλλήλοις.

III, 105, 10. οἱ ... Ῥωμαῖοι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ βαλόμενοι χάρακα πάλιν ἐν ἅπαντες ἐστρατοπέδενσαν ὁμοῖς] A₂: *ἅπαντες; cum Schweighaeusero est revocandum ἕνα πάντες.

III, 107, 10. Ῥωμαῖοι ... αἰ ποτε τέτταρα στρατόπεδα προχειρο... πεζοὺς μὲν λαμβάνει περὶ τετρακισχιλλοὺς ἱππεῖς δὲ διακοσίους] A₁: *προχειροῦσι πεζοὺς. Cum Schweighaeusero corrigas (v. quae Brandstaeter exposuit in Fleckeiseni annalibus 81, 761 adn.) et suppleas: προχειρο(ῖζονται τὸ δὲ στρατόπεδον) πεζοὺς

III, 108, 3. ἦν δὲ τὰ πλεῖστα τῶν λεγομένων πρὸς τοῦτον τείνοντα τὸν νοῦν τῶν ὑπὲρ τῶν νεωστὶ γεγόντων συμπτωμάτων] A₂: τόν.

III, 109, 5. διόπερ .. πάντων ὑμῖν παρεσκευασμένων πρὸς τὸ νικᾶν, ἐνὸς προσδεῖται τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας βουλήσεως καὶ προθυμίας] A₂: ὑμετέρας.

III, 109, 9. οὕτως ἑαυτοὺς παραστήσεσθε πρὸς τὴν μάχην ὥς τῆς πατρίδος οὐ κινδυνεύουσες] A₂: *παραστήσασθε.

III, 111, 3 ἐκεῖνοι .. εἰς τοιοῦτους τόπους ἤχασιν τοὺς ἐχθρούς A₁* ἦγον.

III, 114, 1. ἦν δ' ὁ καθοπλισμὸς τῶν μὲν Λιβύων Ῥωμαϊκός, οὓς πάντας . ἐκ τῆς προγεγενημένης μάχης σκύλοις ἐκλέξας κατακεκοσμήκει] A₂: *ἐκ τοῖς τῆς. Casaubonus recte emendavit: τοῖς ἐκ τῆς.

III, 115, 6. αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων σπεῖραι .. διέκοψαν ῥαδίως τὴν τῶν ὑπεναντιῶν τάξιν ἅτε δὴ*** μὲν Κελτῶν ἐπὶ λεπτόν ἐκτεταγμένων] A₂: τῶν in rasura.

III, 115, 10. οἱ δ' ἀπὸ τῶν εὐωνύμων ἐπὶ δόρυ ποιούμενοι τὴν κλίσιν ἐξ ἀσπίδος ἐπειπαρενέβαλλον] A₂: ἐπιπαρενέβαλλον.

III, 115, 12. οὔτοι μὲν οὐν κέτι (ut videtur) φαλαγγηδὸν ἀλλὰ καὶ ἄνδρα ... ἐποιοῦντο τὴν μάχην] A₂: *οὐκέτι. Reiskii emendatio οὐν οὐκέτι videtur esse recipienda.

III, 117, 2. ἑβδομήκοντα μὲν εἰς Οὐενονσίαν .. διέφυγον, περὶ τριακοσίους δὲ τῶν συμμάχων σποράδας εἰς τὰς πόλεις ἐσώθησαν] A₂: σποράδες.

III, 118, 8s. ὁμολογουμένως γὰρ Ῥωμαίων ἡττηθέντων τότε καὶ παραχωρησάντων τοῖς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀρετῆς ... οὐ μόνον ἀνεκτίσαντο τὴν τῆς Ἰταλίας δυναστείαν] A₁: τῆς.

III, 118, 11. ὅταν δὲ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις τὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ὀλυμπιάδα γενόμενα διεξιόντες ἐπιστῶμεν τοῖς καιροῖς τούτοις ... ποιησόμεθα λόγον] A₁: γενομένας.

Itaque quod ex antecedentibus concludi posse videtur, unam esse auctoritatem codicis Vaticani (A) ex uno fonte descripti coniecturisque correctorum pleni, id eo magis confirmatur ex iis, quae de lacunis statuenda esse videntur. [Nam ut lacunae illae, quae sunt in Vaticano.¹⁾

I, 2, 7. οὐ τινὰ μέρη σχεδὸν δὲ
 πᾶσαν πεποιημένοι τὴν
 οἰκουμένην ὑπήκοον αὐ
 τοῖς τὸν μὲν
 τοῖς σιναν
 ὅπε τοῖς
 ἐπιγι οχλὸν
 κα δυν
 ναστ μεντο

fol. 2.

λαδιατ
 φῆς ἐξέσται σαφέστερον κα
 τανοεῖν . ὁμοίως δὲ καὶ

1) V. Hultschii ed. I, p. 2ss.

et I, 3. 3. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρὸ τούτων
 χρόνοις ὥσάν εἰ σπόραδας
 εἶναι συνέβαινε τῆς
 οἰκουμένης πρὸς
 το καὶ τὰς ἐπιβουλάς
 δε συντελείας
 αὐτ καὶ κα
 τα τὸ εἰν ἔ
 καστα εἰνων
 ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν

in ipso codice illo vetustissimo Mediceo¹⁾ (M) v. p. LXIX) sunt repetitae, atque etiam in ceteris codicibus ita comparent, ut nihil ad illas supplendas aut emendandas conferant, quod non vel hodie quivis possit conferre], ita omnibus locis, quibus Vaticanus depravatus fuit lacunis, ceteri codices aut eodem vitio laborant aut quae deerant scribae coniecturis explere studuerunt.

I, 28, 5. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ κατὰ λόγον ἐν ἐκάστοις ἐπετελεῖτο περὶ τὴν μάχην, ὅπερ εἰκὸς ὅταν ἢ παραπλήσια πάντα τὰ τῶν ἀγωνιζομένων. οἱ γὰρ πρῶτοι καὶ διεκρίθησαν] Post πρῶτοι unum archetypi versum excidisse post Reiskium cum Hultschio est pro certo habendum; expleas lacunam his: οἱ γὰρ πρῶτοι (κινδυνεύσαντες πρῶτοι) καὶ διεκρίθησαν.

I, 38, 1. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι . . νομίσαντες κατὰ μὲν γῆν ἀξιόχρεως εἶναι . . ὥρμησαν προθυμότερον ἐπὶ τε τὰς ναυτικὰς καὶ πεζικὰς παρασκευάς] Cum Reiskio et Hultschio (Philol. XIV, 316) post ἀξιόχρεως aut σφᾶς αὐτοὺς aut σφᾶς sunt addenda. Cf. I, 53, 10 οἱ δὲ νομίσαντες οὐκ ἀξιόχρεως σφᾶς αὐτοὺς εἶναι . . IV, 3, 3 νομίζοντες ἀξιόχρεως εἶναι σφᾶς . . XI, 16, 7 οὐκ ἀξιόχρεως δὲ νομίσαντες σφᾶς αὐτοὺς εἶναι.

I, 42, 1. τὴν μὲν οὖν σύμπασαν Σικελίαν τῇ θέσει τετάχθαι συμβαίνει πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰ κελύφης πέριτα παραπλησίως τῇ τῆς Πελοποννήσου θέσει πρὸς τὴν

1) Hultschii quaest. Pol. I, p. 3 s.

λοιπὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ταύτης ἄκρα, τοῦτο δ' αὐτῷ διαφέρειν ἀλλήλων, ἢ ἐκείνη μὲν χειρρόνησος ἢς μὲν γὰρ ὁ μεταξὺ τόπος ἐστὶ πορευτός, ἢς δὲ πλωτός] Nonnulla post χειρρόνησος deesse, indicavit Casaubonus; neque tamen vix erit cogitandum de uno versu supplendo sed cum Hultschio (item post Hultschium Cobetus Mnem. X, 198) addenda esse videntur ἐστίν, αὕτη δὲ νῆσος, quae facillime scriba omittere potuit, cum a χειρρόνησος aberrasset ad νῆσος.

I, 43, 6. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν ἐκπηδησάντων πρὸς τὰ τεῖχη καὶ βουλομένων παρακαλεῖν καὶ λέγειν τι περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαγγελίας, οὐχ οἷον προσεῖχον αὐτοῖς . .] Lacunam indicavit et post ἐκπηδησάντων esse addendum aut παραγενομένων aut ἐπανελθόντων aut προσμυγνύντων suspicatus est Reiskins. Equidem unum versum adieci: προσελθόντων προφανῶς.

I, 87, 3. διὸ καὶ τριάκοντα μὲν τῆς γερονσίας προχειροσάμενοι καὶ μετὰ τούτων τὸν πρότερον μὲν ἀπελθόντα στρατηγὸν Ἄννωναν, σὺν δὲ τούτοις τοὺς ὑπολοῖπους . . καθοπλίσαντες . . ἐξαπέστειλλον πρὸς τὸν Βάρκαν] Post Ἄννωναν unum versum addidi τότε δ' ἐπαναγαγόντα, ut expleretur lacuna, quam Reiskius suo iure significaverat.

II, 30, 8. οἱ μὲν οὖν θυρεοὶ πρὸς ἀσφάλειαν, αἱ δὲ μάχαιραι πρὸς πρᾶξιν μεγάλην διαφορὰν ἔχουσιν, τὴν δὲ Γαλατικὴν καταφορὰν ἔχουσιν μόνον] Lacuna, quam post διαφορὰν esse nemo negabit, tanta esse videtur, quantum cum quadam verisimilitudinis specie explere non possis; itaque asteriscos apposui.

II, 32, 6. συναθροίσαντες οὖν ἀπάσας ἐπὶ ταῦτον . . ἀντιστρατοπέδευσαν τοῖς πολεμίοις] Post ἀπάσας unum versum τὰς ὑπαρχούσας δυνάμεις addidi.

II, 34, 6. ἀναλαβὼν τοὺς ἱππεῖς Μάρκος Κλαύδιος καὶ τῶν πεζικῶν ἡπείχετο σπεύδων βοηθῆσαι τοῖς πολιορκουμένοις] Post πεζικῶν unum versum archetypi excidisse Hultschius suspicatus est; equidem cum Vossio ante τῶν addidi τινας, ut est II, 27, 6 ἐξαπέστειλλον τοὺς παρ' αὐτῶν ἱππεῖς καὶ τινας τῶν εὐζώνων.

II, 35, 6. ἵνα μὴ τελέως οἱ μεθ' ἡμᾶς ἀνευνόητοι

τούτων ὑπάρχοντες ἐκπλήττονται τὰς αἰφνιδίους καὶ παρὰ λόγους τῶν βαρβάρων ἐφόδους, ἀλλ' ἐπὶ ποσὸν ἐν νῷ λαμβάνοντες ὥς ὀλιγοχρόνιον ἐστὶ καὶ λίαν εὐφθαρτον τοῖς τὸν φυλοναυτῶν ὑπομένουσιν καὶ πάσας ἐξελέγγουσιν τὰς σφετέραις πατρίδας πρότερον ἢ παραχωρήσαι τινος τῶν ἀναγκαίων.] Loco huic valde corrupto gravem quandam medicinam hac fere ratione esse afferendam, putavimus: ὥς ὀλιγοχρόνιον ἐστὶ καὶ λίαν εὐφθαρτον.

(τὸ τῶν βαρβάρων πλήθος τοῖς σὺν νῷ κινδυνεύουσιν,) τὴν ἐφοδὸν αὐτῶν ὑπομένουσιν καὶ πάσας ἐξελέγγουσιν...

II, 45, 3. ὁρῶντες γὰρ τὸν Ἀντίγονον... πρόδηλον ἐχθρὸν ὄντα τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὸ τὸν Ἀκροκόρινθον πρᾶξειν, ὑπέλαβον...] Suspicor fuisse in codice archetypo haec:

διὰ τὸ τὸν
Ἀκροκόρινθον πράξει-
(κοπήσαντας καταλαβεῖν)

i. e. διὰ τὸ τὸν Ἀκροκόρινθον πράξει(κοπήσαντας καταλαβεῖν). Cf. I, 55, 6 καταλαμβάνει πραξικοπήσας τὸν Ἑρυνέα. XXI, 40, 1 (XXII, 23, 1) πραξικοπήσας νυκτὸς κατέλαβε τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως.

III, 4, 4. ἐπεὶ δ' οὐκ αὐτοτελεῖς εἰσιν οὔτε περὶ τῶν κρατησάντων ἐλαττωμάτων αἱ ψιλῶς ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγωνισμάτων διαλήψεις...] Cum Hultschio suppleas et corrigas: οὔτε περὶ τῶν κρατησάντων (οὔτε περὶ τῶν) ἐλαττωθέντων.

III, 21, 7. ταύτης (scil. τῆς τῶν Ζακανθαίων πόλεως) δὲ παρεσπονδημένης ἢ τοὺς αἰτίους ἐκδοτέον εἶναι σφίσι... ἢ μὴ βουλομένους τοῦτο ποιεῖν ὁμολογοῦντας δὲ κοινωνεῖν καὶ θολικώτερον ἐχρήσαντο τοῖς λόγοις.] Post κοινωνεῖν duos versus addidi hos: τῆς ἀδικίας καὶ¹⁾ συναναδέχεσθαι τὸν πόλεμον· οἱ μὲν

1) καὶ scribitur compendio ε' (v. Hu. ad III, 97, 8).

III, 22, 6. μὴ ἐξέστω αὐτῷ μηδὲν ἀγοράζειν μηδὲ λαμβάνειν πλὴν ὅσα πρὸς πολὺν ἐπισκευὴν ἢ πρὸς ἱερὰ] Perottus e III, 24, 11 addidit 'intra diem quintum inde abito'. Cum Dindorfio adicias ἐν πέντε δ' ἡμέραις ἀποτρεχέτω, quae locum unius versus in archetypo videntur tenuisse sic: ἐν ε' δ' ἡμέραις ἀποτρεχέτω.

III, 23, 4. τὸ δίκαιον ὑπισχνοῦνται βεβαιώσιν οἱ Καρχηδόνιοι πίστει] Ante πίστει auctore Perotto Casaubonus addidit δημοσίᾳ.

III, 24, 8. ἂν ἐκ τινος χώρας ἡς Καρχηδόνιοι ἐπάρχουσιν, ὕδωρ ἢ ἐφόδια λάβῃ ὁ Ῥωμαῖος, μετὰ τούτων τῶν ἐφοδίων μὴ ἀδικεῖτω μηδένα πρὸς οὓς εἰρήνη καὶ φιλία ἐστὶ Καρχηδόνιος ποιεῖτω] Lacunam, quae eadem ratione videtur orta esse, qua eo loco, quem supra attulimus (I, 42, 1), Hultschius explevit his: εἰρήνη καὶ φιλία ἐστὶ (Καρχηδόνιος· ὡσαύτως δὲ μηδ' ὁ) Καρχηδόνιος ποιεῖτω.

III, 24, 11. μηδεὶς Ῥωμαίων μῆτ' ἐπιπορευέσθω μῆτε πόλιν κτιζέτω] Post κτιζέτω addendum esse videtur μῆτ' ἀγοράζειτω μηδὲν ('nihil emunto' Perottus) vel simile quid. (Cf. Schweigh. V, 537.)

III, 39, 8. ἀπὸ δὲ τούτου πάλιν εἰς Ἐμπορίον χίλιοι σὺν ἑξακοσίοις...] Post ἑξακοσίοις adiecit duos versus Schmidtius (de Pol. geogr. p. 10): ἀπὸ δ' Ἐμπορίου πόλεως εἰς Νάρβωνα περὶ ἑξακοσίων.

III, 71, 8. παρήγγελλε δέκα τοὺς ἀνδρωδεστάτους ἕκαστον ἐπιλεξάμενον ἐκ τῶν ἰδίων τάξεων ἥκειν εἰς τινα τόπον ἡ**δη τῆς στρατοπεδείας] Post ἡδη (ut solet scribi) deesse γνώριμον aut προειρημένον aut simile quid iam Reiskius animadvertit; latet sane vitium, sed non post ἡδη sed ante illud vocabulum omissum esse videtur ὄν, ita ut scribendum esse videatur: εἰς τινα τόπον ὃν ἡδεῖ τῆς στρατοπεδείας.

III, 76, 10. παραλαβὼν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως πεζοὺς μὲν εἰς ὀκτακισχιλίων καὶ καταλαβὼν...] Ex iis, quae Livius XXI, 61, 1 de eadem re narrat, cum Hultschio post ὀκτακισχιλίων unum addas versum: ἵππεῖς δὲ περὶ χίλιους.

III, 88, 4. . . . τὴν Ἰαπυρίαν ἣς διηρημένης εἰς τρεῖς ὀνομασίας καὶ τῶν μὲν προσεγορευομένων Δανυρίων τῶν δὲ Μεσσαπίων, εἰς πρώτην ἐνέβαλε τὴν Δανυρίαν] Post Δανυρίων Cluverus addidit: τῶν δὲ Πεννητίων.

III, 91, 9. δι' ὧν εἰσβολαὶ τρεῖς ὑπάρχονσι . . μία μὲν ἀπὸ τῆς Σαννίτιδος ἣ δὲ κατάλοιπος ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς Ἰοπίνους τόπων] Post Σαννίτιδος unus versus videtur excidisse: δευτέρα δ' ἀπὸ τῆς Λατίνης (v. p. LXII).

III, 95, 4. Γνώσις . . τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλετο κατὰ θάλατταν ἐκ τῆς παραγεμασίας ποιῆσθαι τὴν ἀπάντησιν· ἀκούων δὲ τὸ πλῆθος τῶν δυνάμεων . . τὸ μὲν κατὰ γῆν ἀπαντᾶν ἀπεδοκίμασε . .] Cum Casaubono et Dindorfio post κατὰ addenda sunt γῆν καὶ κατὰ.

Ut autem ea, quae in codice Vaticano (A) desunt, in omnibus aliis quoque codicibus desiderantur, ita etiam eadem glossemata, quae inveniuntur in Vaticano, in aliis libris extant. Interpretamenta vero ex margine potuisse in ipsum contextum Vaticani facillime irrepere, inde patet, quod scholia nonnulla margini ascripta etiam nunc supersunt. Ita adduntur in ora Vaticani I, 22, 7 ad ὑπερὸν „σχοινίον ναυτικόν“ I, 22, 10 ad ἔντος „τὸ περιφερὲς τῆς ἀσπίδος“ I, 32, 1 ad ἀγωγῆς „παιδεύσεως“ I, 48, 5 ad τῆς δὲ τοῦ πνεύματος βίας φυσώσης κατ' αὐτῶν τῶν πύργων καὶ μηχανημάτων „διασαλευούσης τὰς βάσεις“ II, 10, 1 ad Παξοὺς „νησίδης εἰσι β“ . . Quae cum ita sint, puto tamen tenendum esse, et Polybium propensum esse ad verbositatem et ambages et eius dicendi genus tanta severitate iudicari non posse, quanta, ut exemplum afferam, solet aestimari Thucydides. Ita Polybius duobus locis (II, 21, 5. 23, 5) commemorat Ariminum urbem neque tamen ullum addit verbum, ut situm eius urbis legentes cognoscant, sed tertio tandem libro (III, 61, 10 sq.) de eadem urbe adiiicit haec: αὕτη δ' ἔστι πόλις παρὰ τὸν Ἀδρίαν ἐπὶ τῷ πέτραι κεμένῃ τῶν περὶ τὸν Πάδον πεδίων ὡς ἀπὸ μεσημβρίας; de Placentia, Romanorum illa colonia, III, 40, 5 accuratius disputavit Polybius,

attamen III, 66, 9 ad nomen Πλακεντίαν addit ἥτις ἦν ἀποικία Ῥωμαίων. Cum igitur his ex exemplis concludi possit, a Polybio et rem iam narratam iterum explicari neque eo loco, quo cuiusvis verbi prima fiat mentio, a scriptore addi enarrationem, cave putes II, 31, 5 post ταῖς μανιάκαις addita verba τοῦτο δ' ἔστι χρυσοῦν ψέλλιον ὃ φοροῦσι περὶ τὸν τράχηλον οἱ Γαλάται ex margine irrepsisse, cum paullo ante II, 29, 8 eodem vocabulo usus Polybius non putaverit explicandum lectoribus.

I, 32, 1. . . καταπλεῖ τις εἰς τὴν Καρχηδόνα ξενολόγος τῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα πρότερον [εἰς τὴν Καρχηδονίαν] ἄγων στρατιώτας πλείστους] Verba εἰς τὴν Καρχηδονίαν iam Gronovio fuerunt suspecta ex antecedentibus temere repetita; itaque cum Bekkerō sunt delenda.

I, 50, 6. Ἀνάσθας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὑπεράρας τὸ λαὸν τῶν πολεμίων [Ῥωμαίων] . . ὑπέστησε τὴν ἑαυτοῦ ναὺν ἀντίπρωρον τοῖς πολεμοῖς . .] Ῥωμαίων cum Schweighausero e contextu eiicias.

I, 59, 8. Τῷ δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ταχέως ἐτοιμασθέντων διακοσίων πλοίων πεντηρικῶν, ὧν ἐποίησαντο πρὸς [παράδειγμα] τὴν τοῦ Ῥοδίου ναὺν . . Ἀντάτιον ἐξέπεμψαν . .] παράδειγμα ex I, 20, 15 hunc in locum irrepsit et cum Bothio delendum esse videtur.

I, 79, 1. . . οἱ τὴν Σαρδόνα [τὴν νῆσον] παραφυλάττοντες τῶν μισθοφόρων . . ἐπιτίθενται τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Καρχηδονίοις] Interpretamentum esse τὴν νῆσον cum iam perspexisset Schweighauserus, recte sustulit Bekkerus.

II, 24, 15. ὥστ' εἶναι τὸ [κεφάλαιον τῶν μὲν προκαθημένων τῆς Ῥώμης δυνάμεων πεζοὶ μὲν ὑπὲρ πεντεκαίδεκα μυριάδες, ἵππεις δὲ πρὸς ἑκακισχιλίους, τὸ δὲ] σύμπαν πλῆθος τῶν δυνάμεων . .] Quae uncis inclusi, ea esse delenda Hultschius (l. c. p. 303) demonstravit.

III, 32, 2. ἀπὸ τῶν κατὰ Πύρρον [καὶ Τίμαιον συγγρα-

φείων καὶ] καιρῶν [ἐξηγήσεως] . . . Verba seclusa Polybii esse non posse, Bekkerus et Hultschius (Fleck. ann. 1857, 833. quaest. I, 5) demonstraverunt.

III, 39, 6. ἐπὶ μὲν γὰρ Καινὴν πόλιν ἀπὸ στηλῶν εἶναι συμβαίνει τρισχιλούς, ὅθεν ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν Ἀννίβας τὴν εἰς Ἰταλίαν [τὴν δὲ Καινὴν πόλιν ἔνιοι Νέαν Καρχηδόνα καλοῦσιν] . . . Quibuscunque locis Polybius de Carthagine nova mentionem facit, aut Καινὴν πόλιν (II, 13, 1. III, 13, 7; 15, 3; 17, 1; 33, 5; 39, 11; 76, 11; 95, 2. V, 1, 3. X, 7, 5) aut Καρχηδόνα (II, 13, 1 τὴν τε παρὰ μὲν τισὶ Καρχηδόνα, παρὰ δὲ τισὶ Καινὴν πόλιν προσαγορευομένην X, 6, 8 τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχηδόνα X, 15, 11 τῆς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν Καρχηδόνας X, 8, 1; 9, 3. XI, 31, 1) nominat; sed quamvis uno loco Strabo (III, 2, 10 p. 147) Polybii testimonium afferat hoc: Πολύβιος δὲ τῶν περὶ Καρχηδόνα Νέαν ἀργυρείων μνησθεὶς . . . , tantum abest, ut putemus, haec Polybii esse verba, ut pateat, Strabonem suum dicendi genus sequentem Hispaniae illam urbem dixisse Νέαν Καρχηδόνα. Quae si recte se habebunt, negari vix poterit, a Polybio hanc urbem aut Καινὴν πόλιν aut Καρχηδόνα dici sed nomen novae Carthaginis ab usu Polybii prorsus abhorrere. Itaque manifestum est, interpretamentum illud τὴν δὲ Καινὴν πόλιν . . . καλοῦσιν e contextu esse eiiciendum.

III, 39, 8. ταῦτα γὰρ νῦν βεβημάτισται καὶ σεσημειώσεται κατὰ σταδίους ὁκτὼ διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς] Haec verba esse interpolata post Ukertum pluribus verbis exposuit Schmidtus (de Pol. geogr. p. 7 s.) et concessit Magdeburgius (de Pol. re geogr. p. 15 adn.).

III, 46, 4. ποιήσαντες δὲ πρὸς δύο πλέθρα τῷ μῆκει τὸ πᾶν ζεύγμα τῆς προβολῆς, μετὰ ταῦτα δύο πεπηγυίας σχεδίας διαφερόντως [τὰς μεγίστας] προσέβαλον ταῖς ἐσχάταις] Cum Nabero delenda esse videntur τὰς μεγίστας.

III, 48, 2. . . οὔτε ποῦ πορεύεται τὸ παράπαν οὔτε πρὸς τίνας, ἐγίνωσκε, τὸ δὲ πέρα, οὐδ' εἰ καθόλου [τοῦ-

ναντίον] δυνατοῖς ἐπιβάλλεται πράγμασιν] Cum Schweighaeusero eieci τοῦναντίον.¹⁾

III, 59, 7. ἐπειδὴ καὶ τὸ πλεῖον τοῦτον χάριν ἐπεδεξάμεθα τοὺς κινδύνους [καὶ τὰς κακοπαθείας] τοὺς συμβάντας ἡμῖν . . .] Cum in codice Mediceo (M) extant (p. 17) haec: κινδύνους ἅμα δὲ (vel. ἔτι δὲ) κακοπαθείας, hanc ipsam varietatem glossema indicare propter verba sequentia ineptissimum, Hultschius rectissime docuit.

III, 64, 5. . . ὅταν δὲ . . . καὶ τῶν νῦν παρόντων ἀνδρῶν ἔχωμεν ἐπὶ ποσὸν πείραν ὅτι [μόνον] οὐ τολμῶσι κατὰ πρόσωπον ἰδεῖν ἡμᾶς, τίνα χορὴ διάληψιν ποιῆσθαι περὶ τοῦ μέλλοντος ὁρθῶς λογιζομένους] Cum Bekkero illud μόνον, quod ex paragrapho quarta irrepsit, tollendum est.²⁾ — Quae cum ita sint, [quicquid per omnes libros quinque primos in reliquis codicibus recentioribus] Bavarico (C) Augustano (D) Regio (E) [boni reperitur, id omne est eius modi, ut non ex integriori ductum esse appareat exemplari, sed a correctoribus excogitatum, interdum felicibus, sed saepissime non minus audacibus et temerariis, quam infelicibus et imperitis atque eo ipso etiam quae recte emendarunt redarguentibus, tanquam nullius certe fidei, etiamsi vera sint et vel sine libris reponenda. Etenim illud ipsum supplementum, quod unum omnium certissimum et videri possit et ab omnibus reapse habitum est argumentum nonnulla quae aut desunt Vaticano aut minus emendate in illo quam reliquis scripta sunt codicibus, ex antiquiori et integriori ducta esse exemplari, nullius est pretii certissimoque potius est documento solum hodie superesse fide dignum] codicum libros quinque primos continentium [codicem Vaticanum. Nam quae ex uno codice Monacensi (C) II, 23, 6 ὁ

1) Similiter II, 24, 1 μετὰ δὲ ταῦτα cum Hultschio seclusi.

2) De III, 81, 11 v. p. XLI. III, 83, 6 v. p. LXII.

μὲν γὰρ ἕτερος τῶν ὑπᾶτων Γάιος Ἀτίλιος προεξεληλυθὼς ἔτυχεν εἰς Σαρδόνια μετὰ τῶν στρατοπέδων, οἱ δ' ἐν τῇ Ρώμῃ πάντες περιδεεῖς ἦσαν, μέγαν καὶ φοβερὸν αὐτοῖς ὑπολαμβάνοντες ἐπιφέρεισθαι κίνδυνον. ἔπασχον δὲ τοῦτ' εἰκότως, ἔτι περὶ Γαλατῶν ἐγκαθημένον ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ παλαιοῦ φόβου. διὸ καὶ πρὸς ταύτην ἀναφέροντες τὴν ἔννοιαν τὰ μὲν συνήθροισον, τὰ δὲ κατέγραφον στρατόπεδα, τοῖς δ' ἐτοίμοις εἶναι παρήγγελλον τῶν συμμάχων. καθόλου δὲ τοῖς ὑποτεταγμένοις ἀναφέρειν ἐπέταξαν ἀπογραφὰς τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις, σπουδάζοντες εἰδέναι τὸ σύμπαν πλῆθος τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς δυνάμεως. [μετὰ μὲν δὴ τῶν ὑπᾶτων ἐξεληλυθέναι τὸ πλεῖστον ἐσπουδάξον καὶ ἄριστον τῆς δυνάμεως.] σίτον δὲ καὶ βελῶν καὶ τῆς ἄλλης ἐπιτηδεύτητος πρὸς πόλεμον τηλικαύτην ἐποίησαντο κατασκευὴν ἡλικίην οὐδεὶς πω μνημονεύει πρότερον. συνηγεῖτο δ' αὐτοῖς πάντα καὶ πανταχόθεν ἐτοίμως, recepta sunt verba hic seclusa μετὰ — δυνάμεως, ea minime propter praecedens δυνάμεως in ceteris omnibus intercidisse, sed novitii esse hominis additamentum, idque prorsus inane et supervacaneum, prodit vel absurdum illud ἐξεληλυθέναι pro ἐξελθεῖν positum. Nam ea fuit veterum illorum correctorum infelicitas, ut vix unum alterumque possent versum comminisci, quin aliquid iis excideret, quod fraudem serius ocus convinceret.] Itaque manifestum est, I, 80, 4 ταῦτα δ' εἰπὼν [παρήγει καὶ] συνεβούλευσε, I, 87, 7 ὥστε τοὺς περὶ τὸν Μάθω δυσχρηστουμένους ἐν τοῖς κατὰ μέρος κινδύνοις, πολλοὺς γὰρ ἐποίησαντο [λόχους τε καὶ διαγμοὺς (in ora cod. C. ἐλιγμοὺς)] περὶ τε τὴν Λέπτιν προσαγορευομένην καὶ τινὰς τῶν ἄλλων πόλεων, τέλος ἐπὶ τὸ διὰ μάχης κρῖναι δομῆσαι τὰ πράγματα. II, 52, 3 sq. . . παρεδόθη τοῖς Ἀχαιοῖς ἀφορμὴ καὶ πρόφασις εὐλογος, ἧς ἐπιλαβόμενος Ἄρατος καὶ προτείνας Ἀντιγόνη τὸν Ἀκροκόρινθον. . . [δοὺς] ἔλυσεν μὲν τὸ γεγονὸς ἔγκλημα πρὸς τὴν οἰκίαν. . . II, 64, 1. . . συναγωγὰν Κλεομένης ἄμα τῷ τὴν ἑαρινὴν ὥραν ἐνίστασθαι [τοὺς στρατιώτας] καὶ παρακαλέσας τὰ πρόποντα τοῖς καιροῖς ἐξαγαγὼν τὴν στρατιάν ἐνέβαλεν. . . II, 68, 8

συνέβη δ', ὅπερ εἰκὸς ἦν, τοῦναντίον [τοῖς πολεμοῖς]. III, 63, 9 καθάπερ γὰρ ἐπ' ἐκείνων [τῶν συμπτωμάτων] τὸν μὲν νικήσαντα καὶ τεθνεῶτα πάντες ἐμακάριζον. . . III, 118, 2 Καρχηδόνιοι μὲν. . . τῆς μὲν λοιπῆς παραλλῆλα σχεδὸν πάσης [καὶ μεγάλης καλουμένης Ἑλλάδος] ἦσαν ἐγκρατεῖς ea verba, quae uncis inclusi, aut ex antecedentibus non apte esse repetita aut imperite et incommode excogitata. Denique quod III, 91, 9 δι' ὧν εἰσβολαὶ τρεῖς ὑπάρχουσι μόνον ἐκ τῆς μεσογαίου στεναὶ καὶ δύσβατοι μὴ μὲν ἀπὸ τῆς Σαννίτιδος, [δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ Ἐριβανοῦ], ἡ δὲ κατάλοιπος ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς Ἰρτίνους τόπων verba seclusa in contextum ante Hultschium erant recepta ex codicibus recentioribus, haec a librario quodam ex capite sequenti hunc in locum inepte esse allata et res docent et prodit hiatus. Nam cum post Benselerum et Hultschium constet inter criticos prudentes, a Polybio hiatus diligentissime saepeque artificiosissime esse vitatum, non dubium est, quin omnibus locis, quibus cuiuspiam codicis auctoritate hiatus Polybio obtrudatur, librariorum inscite comminiscences nos quasi in manifesto facinore deprehendamus. Ut vero appareat, quam saepe librarii codicum recentium Polybii contextum emendare conantes corruerint et adulteraverint, non habui quidquam antiquius, quam ut illos locos ex tribus primis libris colligerem atque adicerem, quibus recentium librorum testimoniis Polybii verbis inculcaretur hiatus.

I, 5, 5. . . οὐδὲ τῶν ἐξῆς οὐδὲν οἶόν τε παραδοχῆς ἀξιοθῆναι καὶ πίστειος Vat. (A)]* οἶόν τε οὐδέν.

I, 15, 12. Φιλῖνον μὲν οὖν παρ' ὅλην ἔν τις τὴν πραγματείαν εὗροι τοιοῦτον ὄντα. . .]* παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν εὗροι ἔν τις.

I, 17, 6. . . οἱ μὲν πρὸς τὸν Ἰέρωνα ποιησάμενοι στρατηγοὶ τὰς συνθήκας ἀνακεχωρήκεισαν]* τὰς συνθήκας ποιησάμενοι στρατηγοὶ ἀνακεχωρήκεισαν.

I, 30, 5. ἀφικόμενος δὲ πρὸς πόλιν Ἀδύν. . .]* ἀφικόμενος δὲ εἰς.

I, 41, 1. . . περιχαρεῖς ἦσαν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ τοῦς πολεμίοις ἡλαττωσθαι τῶν θηρίων ἐστερημένους . .]
*ἡλαττωσθαι ὡς τῶν θηρίων . .

I, 43, 4. τὸν υἱὸν τὸν Ἀννίβον] *τοῦ Ἀννίβον.

I, 67, 9. περὶ ταῦτοῦ] *τοῦ αὐτοῦ.

I, 72, 2. διπλάσιους δὲ ταῖς πόλεσι τοὺς φόρους . . ἐπιπύσσοντες] *δὲ ἐν ταῖς.

I, 74, 4. στρατοπεδεύσας πρὸ τῆς πόλεως, ἐνεχείρησε προσβάλλειν πρὸς τὸν . . χάρακα] *πρὸς τῇ πόλει.

I, 79, 13. . . ὃν εἰκὸς ἐχθρὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι φοβερώτατον] *αὐτοῖς ἔσεσθαι ἐχθρὸν . .

I, 84, 12. προσανέχοντες δ' αἰεὶ ταῖς ἐκ τοῦ Τύννητος βοθηταῖς . . πᾶν ὑπέμενον ποιεῖν] *δ' αἰεὶ ἐκ τοῦ Τύννητος.

I, 87, 1. ἄρτι γὰρ ἀναθαροῦντες ταῖς ψυχαῖς . .] *δὲ.

II, 4, 2. τὸ τῶν Αἰτωλῶν δόγμα] *τὸ Αἰτωλῶν δόγμα.

II, 6, 6. παρὰ τὴν Ἀντιγόνηαν] *παρὰ Ἀντιγόνηαν.

II, 8, 11. πειρασόμεθα δὴ θεοῦ βουλομένον ἐφε***| ταχέως ἀναγκάσαι σε] *ἐφετῶς καὶ. Cogitavi de σφόδρα καὶ ταχέως, cf. Xen. Comm. III, 8, 4 Ἀκοντίω καλῶ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. Plat. Charmid. p. 160 C. τὸ ἡσυχῇ πράττειν ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ ταχέως.

II, 12, 8. πρὸς Κορινθίους καὶ πρὸς Ἀθηναίους] *καὶ Ἀθηναίους.

II, 15, 3. διὰ τε τὰς εἰς τοὺς ἰδίους βίους . . παραθέσεις] *διὰ τε εἰς . .

II, 39, 10. σχεδὸν γὰρ ἐλαχίστ' ἦν (ἐλαχίστην correxit Schweighauser) τότε δὴ (ita Hultschius pro γ' ἢ Vaticani) τῶν Ἑλλήνων εἶχον] *τότε ἐλαχίστη ἦν.

II, 41, 8. αὐταὶ δ' εἰσὶ Πάτραι Δύμη Φαράι Τριταῖα Λεόντιον Αἴγεια Πελλήνη Βοῦρα Καρύνεια] *Post Πελλήνη addit codex Bavaricus (C) ex § 14 Αἴγιον in omnibus aliis codicibus omissum, post Κεραινα (sic) Ωλενος καὶ Ἑλίκη.

II, 52, 8. εἰ δὲ μή, διότι κωλύσουσι μεθ' ὅπλων αὐτοῦ τὴν δίοδον] *ὅτι.

II, 59, 4. εἰ καὶ μηδὲν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ἔτερον ἤμαρτεν . .] *ἤμαρτε ἔτερον.

III, 1, 2. ἐν αὐτῇ κείνῃ] ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ* pro ἐν αὐτῇ κείνῃ.

III, 5, 4. ἀποκατέστησαν δὲ καὶ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἑλλήνας εἰς τὴν οἰκίαν . .] *καὶ οἱ Ῥωμαῖοι.

III, 11, 8. αὐτὸν συνεργὸν ἔξιν νομίζοντες ἀληθινώτατον] *νομίζοντα. Cum Benselero emendes: νομίζοντ'.

III, 15 3. . . εἰς Καινὴν πόλιν, ἥ τε σωμανεὶ προσχημα καὶ βασίλειον ἦν Καρχηδονίαν] *εἰ τε σῶμα ἢ πρόσχημα v. p. LVII.

III, 17, 6. οὐδὲν' (v. p. XXI.) ἀπολιπὼν ὀπισθεν πολέμιον] *οὐδένα ἀπολιπὼν.

III, 33, 9. Ὀρεῖτες Ἰβήρες] *Ὀρεῖται Ἰβήρες.

III, 49, 11. οὐ γὰρ μόνον σίτων (v. p. XXIV) καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδείοις ἀφθόνως ἐχορήγησε τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ καὶ . .] *σίτον . . ἐχορήγησε τῷ στρατοπέδῳ, ἀλλὰ . .

III, 52, 5. Καλῶς εἶδέναι . . τὴν τῶν ἐργασίαν αὐτὸν (v. p. XXIV) ἀδικεῖν ἀπώλειαν . .] *ἐργασίαν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀδικεῖν . .

III, 53, 9. δὴ ἡμέρας] *δύο.

III, 54, 1. περὶ τοὺς ἄκρους] *τὰ ἄκρα.

III, 55, 8. καὶ τάδε συνέβαινε κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διατεθεῖσθαι] *διατεθεῖσθαι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ.

III, 71, 5. τὰ δελφῶ] *τῷ ἀδελφῷ.

III, 74, 8. πρὸς τὸ προειρημένον σύστημα] *εἰρημένον.

III, 81, 11. τὸν προεστῶτα πόλεμον] *τὸν προεστῶτα ἐν πολέμῳ. [Delendum erat πόλεμον ex § 10, ubi ὁ προεστῶς τῶν πολεμίων, repetitum.]

III, 92, 3. τοιοῦτω δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν κεικμένων ἔμενε] *καὶ οὕτω μᾶλλον. Cum Schweighausero correxi τοσοῦτω.

III, 93, 5. ἐκέλευε προσελαύνειν τοὺς βοῦς ἐνεργῶς] *ἐκέλευε ἐνεργῶς προσελαύνειν τοὺς βοῦς.

III, 106, 11. ἐδόκουν ἑκαστα χειρίζειν] *ἑκαστα ἐδόκουν.

Sed unus est locus, quo codex Bavaricus (C) hiatum, qui est in vetustioribus libris, non incommode tollit hic: III, 76, 5 πολλῶν μὲν χρημάτων ἐγένετο ἐγκρατῆς] πολλῶν μὲν ἐγένετο χρημάτων ἐγκρατῆς. Sed cum innumerabilibus locis in eodem codice mutetur sine ulla causa verborum collocatio, non sine verisimilitudinis specie suspicari possumus, hoc quoque loco librarium mutandi cupiditate adductum verba transposuisse et casu quodam fortuito hiatum esse sublatum. Itaque non cum codice Bavarico verborum seriem commutare, sed corrigere maluerim ἐγένετ'.

[Sublatis autem his novitiorum hominum appendicibus et correctionibus, etsi cetera omnia sua sponte concidunt, non inutile tamen videtur ita illa convincere, ut nemo sit dubitaturus, quin] eorum codicum, quibus quinque libri primi contineantur, [unus supersit fide dignus Vaticanus].

[Quod faciam sic ut omissis quae nihil sunt nisi peccata librarium ea tantum attingam quae aut vera sunt aut speciosa vel certe non omnino improbabilia, atque haec ipsa, quatenus bona sunt ostendam omnia esse eiusmodi quae quivis vel hodie facile ex coniectura restituat, redarguam autem, quae in alteris manifesto sint falsa, exceptis quae iam in margine Vaticani correctae aut uni tantum alterique libro peculiaris sunt vitia, et asterisco notatis quae prava sunt et reicienda.]

I, 3, 2. Ἀννιβιακόν Vat. (A)] *Ἀννιβιακόν, item III, 95, 7.

I, 3, 6. περαιοῦσθαι μετὰ δυνάμεως εἰς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους] *δυνάμεων. Cf. I, 12, 5. II, 2, 1. III, 16, 7.

I, 4, 11. μόνως ἔν τις ἐφίκοιτο καὶ δυνηθεῖη κατοπιτεύσας ἅμα καὶ τὸ χρήσιμον καὶ τὸ τερπνὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ἅμα λαβεῖν] *ἐκ τῆς ἱστορίας λαβεῖν. Melius

fortasse emendaveris: κατοπιτεύσας ἅπαντα καὶ . . τερπνὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ἅμα λαβεῖν.

I, 5, 1. αὕτη δ' ἔστι συνεχρῆς μὲν τοῖς ἀφ' ὧν Τίμαιος ἀπέλειπεν] ἀπέλειπεν. Item I, 62, 4 οὐδὲν τῶν παραβόλων . . παρέλειπεν, ἀλλὰ . . ἐξηλέγξεν] παρέλειπεν. II, 25, 5. τοὺς μὲν λιπείας ἀπέλειπον . . αὐτοὶ δὲ . . παρενέβαλον] ἀπέλειπον. III, 79, 4 τὸν ἀδελφὸν ἀπέλειπε] ἀπέλειπεν. III, 117, 8 s. ἐὰν μὲν . . ἐκτάξῃ . . , ἐὰν δὲ . . ἀπολείπῃ] ἀπολίπῃ. Contra III, 84, 7 τὸ μὴ φεύγειν μηδὲ λιπεῖν τὰς τάξεις] λείπειν. Sed non recte aoristus est positus I, 14, 4 τὴν τοιαύτην ἐπιείκειαν ἴσως οὐκ ἔν τις ἐκβάλλοι] *ἐκβάλλοι. I, 29, 9 Μάρκος ἔμενεν, ὑπολειπόμενος ναῦς τετταράκοντα] *ὑπολιπόμενος. I, 42, 12 Ἰυλίων οὐδὲν παρέλειπε τῶν δυνάτων, ἀλλὰ . . ἀπορίαν παρεῖχε τοῖς ὑπεναντίοις] *παρέλειπε. I, 83, 5 Ῥωμαῖοι τηροῦντες τὰ . . δίκαια προθυμίας οὐδὲν ἀπέλειπον] *ἀπέλειπον. II, 12, 2 Ποσειδώνιος ὑπολειπόμενος τετταράκοντα σκάφη . . παρεχέμαζε] *ὑπολιπόμενος. II, 56, 2. χρήσιμον ἂν εἴη . . μὴ παραλείπειν ἄσχετον τοῦτο τὸ μέρος, ἵνα μὴ τὸ ψεῦδος . . ἀπολείπωμεν] *παραλιπεῖν . . *ἀπολίπωμεν III, 57, 4. διὰ τοῦτο παρελείπομεν] *παραλίπομεν. Cf. § 6: ἐὰν . . παραλείπωμεν. III, 58, 3. παραλείπειν μὲν οὐδαμῶς καθήκει] *παραλιπεῖν. III, 73, 3. ἄτε δὲ τῶν . . καταλειπομένων βελῶν ἡχρειωμένων αὐτοῖς] *καταλιπομένων.

I, 7, 4. ἡκληροκότων] ἡκληροκότων.

I, 8, 3. νέον μὲν ὄντα κομιδῇ, προσδέτι γένος εὐφυῆ βασιλικῆς καὶ πραγματικῆς οἰκονομίας] *προσέτι δέ.

I, 10, 5. θεωροῦντες . . τοὺς Καρχηδονίους . . τῶν νήσων ἀπασῶν ἐγκρατεῖς ὑπαρχούσας τὰς κατὰ τὸ Σαρδόνιον καὶ Τυρρηνικὸν πέλαγος] ὑπάρχοντας τῶν.

I, 10, 7. ταχέως ὑπ' αὐτοὺς ποιήσονται τὴν Σικελίαν] ὑφ' αὐτούς.

I, 11, 2. οἱ δὲ πολλοὶ τετραυμένον . . ὑπὸ τῶν προγεγονότων πολέμων] *τετραυχόμενοι.

I, 12, 1. (v. p. VI) γνοὺς Ἀππίος τὴν ἀπόδοσιν

τῶν προειρημένων] *ἀπόδρασιν. Cum Gronovio videtur esse legendum ἀπόλυσιν.

I, 17, 11. καὶ τότε πολλάκις] καὶ τότε καὶ πολλάκις.

I, 18, 5. εἰς Σερβησόν] *Ερβησόν. Έρβησόν correxit Hultschius coll. Liv. XXIV, 30, 11. 35, 1 (cf. Fleckeisen. ann. 95, 309 s.).

I, 18, 7. συναγομένων δὲ τῷ λιμῷ τῶν Καρχηδονίων] *συνεχομένων vel *συνηγμένων.

I, 19, 4. τοὺς δὲ λοιποὺς ὥς εἰς τὸν χάρακα συνεδίωξαν] ἕως εἰς.

I, 19, 15. παντοδαπῆς ἐγένοντο κατασκευῆς ἐγκρατεῖς] *παρασκευῆς. Item II, 23, 10 σίτον .. καὶ βελῶν .. τηλικαύτην ἐποίησαντο κατασκευὴν] *παρασκευὴν (super-scripto tamen κατασκευὴν). Sed I, 47, 8 τῇ . τοῦ πληρώματος παρασκευῇ] *κατασκευῇ.

I, 20, 5. ἀκονητὶ] ἀκονιτὶ.

I, 22, 10. τὰς ἐν τῶν πλαγίων ἡ σφάλιζον πλευράς] *ἡσφαλίζοντο.

I, 23, 2. ἐπιπλεῖ στόλῳ παντὶ] *τῷ στόλῳ παντὶ. Cum et apud Diodorum, Polybii imitatore XXVII, 4, 3 sit: ὥστε στόλῳ παντὶ ναυαγῆσαι τοῦτον et Polybius sine articulo soleat dicere μετὰ δυνάμεως, εἰς χάρακα, στόλῳ, κατὰ σκηνὰς al. ita ut adverbii locum teneant tales locutiones, cum Hultschio (qu. I, 18) Vaticani scriptura non est corrigenda.

I, 23, 7. τὰς πρώτας συμβαλλούσας ναὺς αὐτάνδρους ἀπέβαλον] συμβαλούσας; item I, 26, 2. πᾶς δ. . λαὸς εὐχείρωτος τοῖς ἑπαῖς εἰς αὐτὴν ἐμβάλλουσιν] ἐμβαλοῦσιν. I, 48, 10 χάρακι περιλαβόντες . τὴν πόλιν, ἐτι δὲ .. τεῖχος προβαλλόμενοι] *περιβαλλόμενοι (v. p. LXV). I, 87, 9 παραταξάμενοι συνέβαλλον ἀλλήλοις] συνέβαλον. II, 10, 1 ἀνταναγκάζοντες συνέβαλλον τοῖς .. σκάφεσι] συνέβαλον. II, 19, 10 ἀπαντήσαντες συνέβαλλον] συνέβαλον. II, 19, 2 τὴν ἑσπέρην ποιησάμενοι .. καὶ περιβαλλόμενοι] περιβαλλόμενοι. II, 37, 9 πολλῶν γὰρ ἐπιβαλλομένων .. οὐδενὸς δὲ καθικέσθαι δυνήθεντος] ἐπιβαλλομένων.

II, 69, 7. συναλαλάξασαι καὶ μεταβαλλοῦσαι τὰς σαρῖσας] μεταβαλοῦσαι III, 107, 7 οἱ δ' ἐβουλεύσαντο μάχεσθαι καὶ συμβαλεῖν] συμβάλλειν ut III, 111, 1.]

I, 26, 2. διακινδυνεύειν καὶ ναυμαχεῖν ἔσπευδον] *διανανμαχεῖν.

I, 28, 2. ἀφόμενοι τὰ ζύματα] *ἀφελόμενοι.

I, 29, 8. δεῖ τὸν μὲν ἕνα τῶν στρατηγῶν μένειν] *ἐμμένειν.

I, 30, 11. οἱ δὲ μισθοφόροι .. προθύμως ἐκβοηθήσαντες τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον ἠνάγκασαν ἐκκλίνειν καὶ φυγεῖν] ἐκβοηθήσαντες .. *ἐγκλίνειν (sic pro ἐγκλίνειν); item III, 116, 6 ἐκκλίναντες ἀπεχώρουν] *ἐγκλίναντες, contra III, 65, 7 ἐγκλίναντας] *ἐκκλίναντας.

I, 32, 5. ἐνεχείρησαν] ἐνεχείρισαν; item I, 82, 10 τὴν .. πόλιν ἐνεχείρησαν τοῖς Αἰβυσι] ἐνεχείρισαν. II, 7, 5 ἐργειρήσαι] ἐργειρίσαι. II, 7, 11 ἐργειρήσαντες] ἐργειρίσαντες. II, 57, 1 ἐνεχείρησαν] ἐνεχείρισαν. III, 13, 3 ἐνεχείρησαν]. ἐνεχείρισαν III, 99, 5 ἐνεχείρησε] ἐνεχείρισε. III, 99, 8. ἐγκεχειρηκέναι] ἐγκεχειρικέναι. Contra III, 18, 1 ἐνεχείρισε] *ἐνεχείρησε.

I, 34, 1. ἐφ' ἑκατέρου τοῦ κέρατος] *μέρους.

I, 36, 3. ὅς οἱ μὲν ἐγγώριοι .. οἱ οἱ τ' ἀν' ἀναφέρειν] *οἱ οἱ τ' ἀναφέρειν v. p. LXXXIII.

I, 37, 1. προσδείξαντες τῇ τῶν Καμαριναίων χώρῃ] προσμύξαντες.

I, 37, 4. διὰ τὸ πλαγίαν εἶναι καὶ δυσπροσόρμιστον] *πελαγίαν v. p. LXXXIII.

I, 38, 5. βαρέως μὲν ἠνεγκαν τὸ γεγονός, οὐ βουλόμενοι καθάπαξ εἶκιν αὐτοῖς ἔγνωσαν ..] οὐ βουλόμενοι δὲ ..

I, 40, 7. πρὸ τείχους καὶ τοῦ τάφρου] *τῆς τάφρου. Ex iis quae Hultschius (qu. I, 16) disputavit de Polybii usu articuli hanc legem constituere nos possumus. Si ad duo substantiva diversi generis appositio additur, quae pertinet ad utrumque, Polybius articulum non solet geminare (II, 6, 7 οὐ μικρὰν οὐδὲ τὴν τρυφάν κατὰπληξιν καὶ φόβον VI, 39, 8. X, 23, (25,) 1); ubi vero

ad duo substantiva diversi generis nihil est appositum, Polybius solet uti articulo geminato (II, 29, 7 *ταῖς ἀκμαῖς καὶ τοῖς εἵδεσι*. IV, 65, 4. IX, 39, 3). Ita Hultschius. Sed interdum Polybius, quem sibi non constare mihi persuasissimum est, etiamsi genere duo substantiva inter se differunt neque adiectivum neque substantivum apponitur, articulo alteri substantivo adiuncto ita solet uti, ut duae illae notiones quasi in unam coniungantur (cf. Winer 'Gramm. des neutest. Sprachidioms' p. 115 s.). Cuius rei, quamquam unum inveni exemplum hoc III, 81, 11 *ἐὰν τὸν προεστῶτα [πόλεμον] δυνάμεως χειρώσῃται τις κατὰ τὰς ἐπιβολὰς καὶ συλλογισμούς, αὐτὰνδρὶ γίνεται πόλλαις κρατεῖν τῶν ἀντιταττομένων*, tamen non dubito scribere et I, 40, 7 *πρὸ τοῦ τείχους καὶ τάφρου*. et III, 48, 2 *οὔτε τὰς ὁδοὺς οὔτε τόπους*.

I, 40, 8. *εἰσακοντίζειν εἴτα προσπλίνοντα τῶν ξύων*] εἰς τὰ ..

I, 40, 13. *κατὰ τῶν ἰδίων ἔφερε, τοὺς μὲν ἄνδρας καταπατοῦντα καὶ διαφθείροντα ..*] ἐφέρετο.

I, 41, 4. *ἀπαντηκόντων*] ἀπηνηκόντων.

I, 43, 6. *οὐδ' ἀκούσειν ἡξίουν*] ἀκούειν.

I, 47, 2. *δι' οὗ τρόπου μόνως ἐστὶ δυνατὸν ἐξ οὐρίας τοῦ κατὰ τὸν εἰσπλινὸν στόματος εὐστοχεῖν*] ἐξ οὐρίας *πλέουσι ..

I, 48, 7. *πλείων εὐρηστίας*] πλείων *εὐρηστία; *πλείων εὐρηστίας* correxit Schweighaeuserus.

I, 49, 2. *κατέγραψεν αὐτὰς*] ναύτας.

I, 53, 6. *τοῦ δεινοῦ .. αὐτοὺς περιστάντος*] *αὐτοῖς ibid. *οὐκ εἰς μακρὰν .. ἤλθον διατροπὴν*] μικρὰν.

I, 53, 9. *οἱ προσπλεῖν εἰθισμένοι*] προσπλεῖν. Item III, 62, 1 *προσθέμενος τὰ πρόποντα τοῖς παροῦσι*] προσθέμενος. III, 76, 3 *ἀσφαλισάμενος . τοὺς προκεχωρηκότας τῶν παραθαλαττίων*] προσκεχωρηκότας. Sed III, 51, 6 *παραβοηθήσων τοῖς τῇ πορείᾳ προσβάλλουσιν*] *προβάλλουσιν, Casaubonus emendavit *προλαβοῦσιν*. Contra I, 46, 11 *βραχὺ προπλεύσας*] *προσπλεύσας. III, 24, 2 *πρόκειται δὲ καὶ τῷ Καλῷ ἀκρωτηρίῳ Μασίᾳ Ταρσήμῳ*]

πρόκειται. III, 36, 2 *ὑπολαμβάνοντες ἐν παντὶ πρόγνωσιν καὶ σαφήνειαν αὐτοτελὲς εἶναι τοῦτο τὸ μέρος*] πρὸς γνῶσιν.

I, 55, 7. *τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν ὄρων πλήν τῆς ἐ[κτης] Αἴτης*.

I, 56, 11. *οὐχ οἶόντε .. τὸν κατὰ μέρος ἀποδοῦναι λόγον*] *τῶν (III, 37, 11: *τὸν κατὰ μέρος λόγον ἀποδώσομεν*). Ibid. *παραστρατοπεδεύσας τῶν* (pro *παραστρατοπεδευσάντων*) *αὐτῷ Ῥωμαίων*] *αὐτῶν.

I, 58, 2. *πρὸς τῆς εἰζῆς*] τῇ εἰζῇ.

I, 60, 4. *Αὐτάτιος*] *Οὐτάτιος pro *Αὐτάτιος*.

I, 62, 3. *ἐπέτρεψαν ἐκείνῳ περὶ ὧν*] περὶ τῶν ὧν. Item I, 79, 5 *ποιησάμενοι πόλεις ὑφ' ἑαυτοὺς εἶχον .. τὴν νῆσον*] τὰς πόλεις. II, 35, 3 *διὰ τὸ μὴ πλείον*] τὸ πλείον. III, 54, 1 *διὰ τὸ συνάπτειν τῆς Πλειάδος δύσιν*] τὴν τῆς Πλ. δύσιν. III, 93, 10 *πρῶτα μὲν τὰ βαρέα τῶν ὕλων, ἐπὶ δὲ τούτοις ἱππεῖς*] τοὺς ἱππεῖς. III, 115, 7 *διὰ τοὺς Κελτοὺς .. προπεπτωκένας*] τὸ τοὺς .. Sed incite articuli formas inseruerunt librarii locis his: II, 11, 5 *πρὸς τὴν Ἰλλυριῶν παρανομίαν*] τὴν *τῶν Ἰλλυριῶν. II, 39, 7 *Διονυσίου Συρακοσίου*] τοῦ *Συρακοσίου. (I, 3, 2. II, 65, 3.) II, 39, 11 *πρὸς αὔξησιν*] πρὸς τὴν* αὔξησιν. cf. II, 45, 1. II, 53, 3 *ὃ δὲ καὶ νομιστέον αἰτιώτατον γερονέαι πραγματίων κατορθώσεως*] τῆς τῶν* πραγματίων κατορθώσεως. V. Hultschii qu. I, 18. III, 26, 4 *μηθ' ὑπάρχοντος παράπαν ἐγγράφον . μηδενός*] τὸ *παράπαν. III, 46, 5 *κατὰ ποταμοῦ*] κατὰ τοῦ* ποταμοῦ. III, 60, 7 *ἕμα καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἵππων*] τὰ* τῶν ἵππων. III, 71, 6 *δείκνῳ ποιήσασθαι* (pro *δειπνοποιήσασθαι* v. pag. LXVI)] τὸ δειπνον ποιήσασθαι*. III, 96, 12 *τὸ μὲν πρῶτον τῆς Σικελίας Λυβαίῳ* (pro *Λιλυβαίῳ*) *προσέσχε*] *τῷ τῆς Σικελίας Λιλυβαίῳ.

I, 62, 4. *ἀλλὰ πάσας τὰς τοῦ νικᾶν ἐν τῷ πολεμῶν τὰς ἐλπίδας .. ἐξήλεγε*] πολεμῶν ἐλπίδας.

I, 64, 2. *τοῖς ἀκούουσιν ἀργῶς προσεκτεῖν*] ὀρθῶς*.

I, 65, 2. *πόλεμος ὁ πρὸς τοὺς Φαλίσκους καλουμένος*] *καλούμενος.

I, 66, 1. Γε[σχών] Γέσκων ex I, 68 13 correctum.
I, 66, 5. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι .. οὐκ ἀπορούμενοι
χρημάτων] εὐπορούμενοι.

I, 66, 10. οἱ δὲ μισθοφόροι συναναχθέντες εἰς τὴν
Σικαν] Σικαν ex antecedentibus restitutum.

I, 68, 10. καθόλου δὲ αἰεὶ ἐν|τινι καινῶν προσ-
ξενύρισον] ἐν τινι καινόν* vel καινῶν*. Scribendum
videtur αἰεὶ τι νέον καὶ καινόν, ut est V, 75, 4 καινοί
τινες αἰεὶ καὶ νέοι πρὸς .. ἀπάτας πεφύκαμεν.

I, 69, 10. τοῖς λίθοις ἀπέκτενον] ἀπέκτεινον.

I, 69, 13. ὥστε μὴ δύνασθαι διαφυγεῖν τῶν ἄπαξ
προσελθόντων] τὸν ἄπαξ προσελθόντα*. Cum Schweig-
haeusero μηδένα δύνασθαι revocavimus.

I, 71, 6. οὐδὲ φίλων οὐδὲ συμμάχων τῶν βοηθησάν-
των ἔξωθεν ἐλπίς οὐδ' ἡμισοῦν ὑπῆρχεν] βοηθησόντων.
Item II, 49, 7 μὴ δεῖσθαι χρεῖαν τῶν βοηθησάντων]
χρείας .. βοηθησόντων. III, 2, 2 μεγάλας δ' ἔσχον ..
ἐλπίδας ὥς καὶ τῆς Ῥώμης .. κρατήσαντες] κρατήσοντας.

I, 71, 8. οὐχ ἡμισα δ' αὐτοῖς σφίσι τῶν .. κακῶν
ἐργόνεισαν αἱτιοὶ] αὐτοί.

I, 72, 2. ἀπείροις] ἀπόροις.

I, 73, 4. τὸ μὲν τῇ θαλάττῃ, τὸ δὲ τι καὶ λίμνῃ]
τι* θαλάττῃ.

I, 73, 7. τοὺς ἔνδον] τοὺς *ἄνδρας.

I, 74, 10. συνιδόντες] συνειδότες*.

I, 75, 2. πολιτικούς ἱππεῖς] πολεμικούς*.

I, 75, 5. τοῦ προσαγορευμένου Μάκαρα (pro Μα-
κάρα) ποταμοῦ] Μάκαρος*.

I, 76, 8. τοῖς κάτοπιν ἐπιφερομένοις περιπίπτοντες]
ἐπιπίπτοντες*.

I, 78, 1. πλήρης ὁμῆς πολεμικῆς]* βασιλικῆς.

I, 78, 9. Ναραβάς] *Ναραβάσος; ibid. § 11 Ναράνα]
*Ναρανάσων infeliciter emendatum ex paragrapho quinta.

I, 79, 5. ἕως οὗ στασιάζαντες πρὸς τοὺς Σαρ-
δονίους ἐξέπεσον] *Σαρδωνίους.

I, 79, 6. Καρχηδόνοσ ὦν νῆσος] *οὐσα. Καρχη-
δονίων recte restituit Schweighaeuserus.

I, 80, 3. τοῦτοις πιστεύειν, τοῦτοις ἀκούειν] *τού-
τους. Ibid. οὔτινες αἰεὶ τι ... εἰσαγγέλλωσι κατὰ Καρχη-
δονίων] *εἰσαγγέλλουσι. Cum Schweighaeusero ἂν solet
addi, sed v. pag. LXXVII.

I, 80, 9. καὶ τις ἐκ τῶν καθημένων εἶπε · Βάλλε]
εἶπεν ὅτι* [quum etiam I, 69, 13 sit ὅτε τις ἄρξαιτο
βάλλε λέγειν].

I, 80, 12. ποιούμενοι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Γέσκωνος
βραχεῖ χρόνῳ πρότερον .. ἐνέδειξαν μὲν εὐεργέτην αὐτῶν]
ὦν βραχεῖ χρόνῳ.

I, 81, 4. αὐθις εἰς Καρχηδόνα ἀποπέμπειν] εἰς
Καρχηδονίους* ex antecedentibus haustum, non excogita-
tum, ut tolleretur hiatus.

I, 82, 6 Ἐμποριῶν] Ἐμπορίων.

I, 82, 11. Οἱ μὲν περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον ..
πολιορκεῖν ἐνεχείρησαν αὐτὴν τὴν Καρχηδόνα] *ἐπ-
εχείρησαν.

I, 83, 1. ἐπὶ τὰς Ἱέρων (v. p. XIV.)] ἐπὶ τὰς συμ-
μαχίδας πόλεις ἐπὶ τὰςδε*.

I, 84, 6. στρατηγικὴ δύναμις] πρακτικῇ*.

I, 84, 8. μεθ' ἡμέραν] *καθ' ἡμέραν.

I, 84, 9. ὑπὸ τῆς λιμοῦ] *τοῦ.

I, 85, 4. ἐξεῖναι Καρχηδονίοις ἐκδέξασθαι τῶν
πολεμίων, οὓς ἂν αὐτοὶ βούλονται] ἐκδέξασθαι.

I, 86, 1. τοῖς .. Καρχηδονίοις ἐλπίδα παρέστησε μεγά-
λην .. καίπερ ἀπέγνωκόσιν ἤδη τὴν σωτηρίαν] *ἀπ-
εγνωκότας.

I, 86, 2. τὸν Τύνητα] τὴν*.

I, 86, 8. κατετάχει πρὸς τὴν βοήθειαν] *κατέθει,
correctum, nisi fallor, ex κατέχει, quod in archetypo
librorum recentium fuisse videtur.

I, 87, 1. παραδόξου .. αὐτοῖς φανεῖσθαι] *οὕτω.

I, 88, 2. ἔμενον] ἔμενον.

II, 1, 6. τὰς Ἡρακλείους στήλας] Ἡρακλείους*.
Item III, 39, 2. 57, 2.

II, 2, 2. ἐπιστάσεως] *ἐπιστάσεως; item II, 40, 3
ἐπίστασιν] *ἐπιστάσιν. II, 56, 6 ἐπίστασιν] *ἐκστασιν.

- Π, 2, 5. *Μειδιωνίους* (pro *Μεδιωνίους*)] **Μυδιωνίους*.
 Π, 2, 6. *κατὰ κράτος ἔχειν αὐτούς*] *ἐλεῖν*.
 Π, 5, 2. *αἱ παραβοήθειαι*] *αἱ παρ' αὐτῶν βοήθειαι* *.
 Π, 5, 6. *ἀπολαύοντες ἀναίδην*] *ἀνέδην*.
 Π, 5, 8. *ληφθῆναι*] *λειφθῆναι*; item Π, 68, 4 *τῶν καταληφθέντων*] *καταλειφθέντων*. Π, 105, 11 *καταληφθέντος*] *καταλειφθέντος* *. Contra Π, 69, 2 *παρὰ λειφθέντας*] *παρὰ ληφθέντας*.
 Π, 6, 6. *Σκερδιλαῖδον*] *Σχερδιλαῖδαν* ex IV, 16, 6 s.
 Π, 7, 1. *περιπεσεῖν τινῶν* (A, τινὶ v. p. XV.) *τῶν δεινῶν*] **τισὶ*.
 Π, 8, 2. πολλοὺς τῶν Ἰταλικῶν ἐμπόρων εὐθὺς μὲν ἐσύλησαν, οὕς δ' ἀπέσφαξαν] οὕς μὲν *. Scribendum videtur cum Hultschio (qu. Π, 5): ἔσθ' οὕς.
 Π, 8, 8. *κωλύειν Ἰλλυριοῖς τὰς κατὰ θάλατταν ὀφελείας*] *Ἰλλυριοὺς τῆς .. ὀφελείας* *.
 Π, 9, 9. *ἔπλεον ἐπὶ τὰς Κερκύρας*] *τὴν Κέρκυραν* *. Schweighauser recte restituit: *τῆς Κερκύρας*.
 Π, 10, 3. *ζεύξαντες τοὺς παρ' αὐτῶν* (pro *αὐτῶν*) *λέμβους*] **αὐτοῖς* v. p. XV.
 Π, 10, 6. *πιστεύοντες τὸ ταχυναντεῖν*] *τῷ* v. tamen p. XIII.
 Π, 10, 8. *δυσελπιστήσαντες*] **δυσελπίσαντες*; ibid. *βραχὺν ὅτι χρόνον*] *ἔτι*.
 Π, 11, 3. *ὕστερῃσας δὲ τὸν καιρόν*] *τῶν καιρῶν*; ibid. *ἐπιγινῶναι σαφῶς τὰ γεγονότα*] *τὰ γεγονότα σαφῶς* *.
 Π, 11, 4. *Δημήτριος .. ἐπέμπετο πρὸς τοὺς Ῥωμαίους*] **ἔπεμπε*. Cum Bekkero scripsi: *διεπέμπετο*; ibid. *ἐπαγγελλόμενος*] **ἀπαγγελλόμενος*.
 Π, 11, 8. *προσέχειν*] **προσελθεῖν*.
 Π, 11, 13. *καὶ τῶν χιλιάρχων τινὰς καὶ τῶν ταμίαν*] *τὸν ταμίαν*.
 Π, 11, 17. *πλείστους*] **πλείους*; contra Π, 78, 5 *πλείον*] **πλείστον*.
 Π, 12, 4. *παρὰ γινώσκοντες ὥς ἐπεποίηντο*] *παρεγινώσκοντες* * ὥς ἐποίησαντο *.
 Π, 13, 1. *οὐ μικρὰν μεγάλην δὲ συνεβάλλετο*] *μικρά*.

- Π, 13, 4. *εὐρόντες δὲ σφᾶς ἐπικεκκοιμημένους .. καὶ προῖμένους*] **προειμένους*. Cum Gronovio restitui: *προειμένους*.
 Π, 14, 3. *δητέον ποία τίς ἐστι*] **ποία falso omissum*.
 Π, 14, 10. *Ἀπεννινον*] **Ἀπέννινον* Π, 16, 1. *τὸν δ' Ἀπεννινον*] *τὸ δ' ** *Ἀπέννινον*. Π, 16, 4 *Ἀπεννίνους*] **Ἀπέννινος*. Π, 24, 7 *Ἀπεννῖνον*] **Ἀπέννινον* et **Ἀπεννινον*.
 Π, 16, 1. *Λυγιστινοί* (pro *Λυγυστινοί*)] **Λυγιστινοί*.
 Π, 16, 2. *τὴν μεσόγαίον*] **μεσόγαίαν*.
 Π, 16, 4. *ὁ μὲν Ἀπεννίνος .. διὰ μέσης τῆς λοιπῆς Ἰταλίας διήκον*] *διήκων*.
 Π, 17, 2. *τὰς ἐκ τούτων τῶν τόπων τὰς ἀφορμάς*] *τόπων ἀφορμάς*.
 Π, 17, 5. *τῷ κόσμῳ βραχέϊ διαφέροντες*] *βραχύ*.
 Π, 17, 10. *κρεαφαγεῖν*] **κρεωφαγεῖν*.
 Π, 18, 7. *μετὰ μεγάλης στρατείας*] *στρατιάς*; item Π, 64, 1 *τὴν στρατείαν*] *στρατιάν*. Π, 110, 8 *στρατείαν*] *στρατιάν*. Contra Π, 88, 8 *στρατιάς*] *στρατείας*.
 Π, 21, 8. *Φλαμωνίου*] *Φλαμινίου*.
 Π, 22, 2. *παρὰ νῆα μὲν — εἰς τὸ μέλλον*] *εἰς τὸ μέλλον* δέ (pro δ'); item Π, 36, 2 *δητέον οὐκ αὐτὰς τὰς ὀνομασίας*] *δητέον δ' οὐκ*. Π, 113, 2 *καὶ τοὺς μὲν .. διαβιβάζων τὸν ποταμὸν εὐθέως παρενέβαλε, τοὺς ἐκ θατέρου συνάπτων τούτοις ἐπὶ τὴν αὐτὴν εὐθείαν ἐξέταττε*] *τοὺς δ' ἐκ*. Π, 114, 7 *τῶν δὲ Καρχηδονίων τὸ μὲν εὐάνυμον Ἀσδρούβας εἶχε, τὸ δεξιὸν Ἄννων*] *τὸ δὲ δεξιόν*. Contra Π, 64, 3 *δεύτερον ἔτι*] *δεύτερον* * *δὲ ἔτι*. [Quod δὲ et hic delendum et pluribus cum libris VI, 45, 4.]
 Π, 22, 9. *οὐκ ἐλάχιστα δὲ συνήρρησε καὶ Καρχηδονίους τοῦτο τὸ νίκημα*] *κίνημα*.
 Π, 22, 11. *ἐνεχείρησαν ... πρὸς τοὺς κατὰ τοὺς πολεμίους*] *πρὸς τὸ κατὰ* *. Emendavi: *πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν πολεμίους* (cf. Π, 13, 7 ... *εὐθέως ἐξήνεγκαν τὸν πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν Κελτοὺς πόλεμον*), nisi forte quispiam proposuerit *ἐνεχείρησαν* .. *τοῖς πρὸς τοὺς κατὰ (τὴν Ἰταλίαν Κελ)τοὺς πολέμους*.

Π, 23, 5. ἐπαριμήνου] ἐπ' Ἀριμίνου; item ΠΙ, 61, 10. Ἀριμήνω] Ἀριμίνω.

Π, 23, 5. ἕνα . . τῶν πελέκεων] *πελεκυφόρων. Melius correxit Schweighaeuserus: ἐξαπελέκεων.

Π, 23, 6. Σαρδῶνα] Σαρδόνα.

Π, 24, 1. ἐπὶ τοσούτο καθίκετο τῆς προθέσεως ὥστε . . περιβάλλει] περιβάλλειν.

Π, 24, 3. Librarius codicis Bavarici (C), cum glossematis (v. p. XXXVII s.) partem priorem ex Π, 24, 3 deprompsisset, pro μετὰ μὲν δὴ τῶν ὑπάτων hoc loco posuit ἅμα μὲν οὖν τοῖς ὑπάτοις, ut interpretamenti origo obscuraretur.

Π, 24, 3. πεντάκις μὲν χιλίους καὶ διακοσίους πεζικούς] πεζούς.*

Π, 24, 8. ἂν (pro ἔν' v. p. LXV.) . . ἀντιπερισπῶσι] ὥς ἂν* . . ἀντιπερισπῶσι.

Π, 24, 13. ἔτι δὲ μὴν] ἔτι γε.

Π, 24, 16. πεζῶν ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα μυριάδας] πεζῶν μὲν* ex Π, 24, 11.

Π, 26, 4. συνήδρευον] *συνηγόρευον.

Π, 26, 7. δόξαντες δὲ σφίσι . .] δόξαντος; ibid. Ἀροέστου] Ἀνηροέστου ex § 5.

Π, 27, 1. Πύσας] Πίσας.

Π, 27, 2. ἐμπέσόντες εἰς τοὺς παρὰ τοῦ Γαίου προπορευσαμένους] προπορευομένους.

Π, 27, 3. Δούκιον] Δεύκιον.

Π, 27, 4. κατὰ πορίαν] κατὰ πορείαν.

Π, 27, 6. περιπεπορευεσθαι] περιπεπορευῆσθαι.

Π, 29, 3. τὴν ἐ' φ' ἐκατέρων ἀσφάλειαν] ἀφ' ἐκατέρων; ibid. ἀποκεκλιμένης (pro ἀποκεκλειμένης)] *ἀποκεκλεισμένης.

Π, 29, 8. τὰς πρώτας κατέχοντες πειράς] σπείρας.

Π, 30, 6. διακοπτόμενοι παρέμενον] καὶ *διακοπτόμενοι παρέμενον. Cum Bekkerō emendes: γὰρ ἔμενον pro παρέμενον.

Π, 31, 5. τὸ Καπετώλιον ἐκόσμησε ταῖς σημεαῖς] σημαῖαις; item Π, 32, 6 τὰς χρυσᾶς σημεαῖς] σημαῖαις. ΠΙ, 105, 6 σημεαῖς] σημαῖαις. ΠΙ, 113, 3 σημεαῖς] σημαῖαις.

Π, 31, 7. οὕτω καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ] τούτῳ τῷ τρόπῳ, falso deletis οὕτω καὶ.

Π, 32, 1. Φρούριος] Φούριος.

Π, 32, 5. ἀμετάθετον οὖσαν τὴν ἐπιβουλήν] ἐπιβολήν.

Π, 33, 5. συνδραμόντες] *συνδιαλαβόντες.

Π, 33, 9. πολλοὶ νικήσαντες] *πολύ. Hultschius correxit (qu. I, 12) πολλῶ.

Π, 34, 4. παραγενόμενοι δὲ καὶ στρατοπεδεύσαντες πόλιν Ἀχέρρας] *περὶ πόλιν. Praefero περιστρατοπεδεύσαντες.

Π, 34, 6. τῶν πεζικῶν] τὸ πεζικόν*. v. pag. XXXI.

Π, 35, 1. ἐπέτρεψαν οἱ Ῥωμαῖοι] ἐπέτρεψαν τοῖς Ῥωμαίοις.

Π, 35, 6. ἐν νῷ λαμβάνοντες] *λαβόντες; ibid. τοῖς τὸν φυλοναυτῶν] τοῖς τὸ φῦλον αὐτῶν*. v. p. XXXI s.

Π, 37, 2. τοῦ δευτέρου συστάντος μὲν Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδονίοις πολέμον, προσαγορευθέντος δὲ . . Ἀννιβιακοῦ] μὲν *συστάντος.

Π, 37, 5. ἐπὶ βραχὺ] ἐπὶ βραχεῖ*.

Π, 37, 6. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν . . ἔρ-
κούντως ἔχοι ποιῆσθαι τὴν ἀνάμνησιν] *ἔχει. Cum Schweighaeusero est scribendum ἂν ἔχοι.

Π, 40, 5. ῥάστην ἔμοι τ' ἂν γενέσθαι τὴν διήγη-
σιν . . ποιησαίμεθα] εἰ ποιησαίμεθα.

Π, 41, 7. Ελικης] Ἑλίκης.

Π, 43, 2. Μάρκος (pro Μάργος) ὁ Γερυνεύς] Καρυνεύς ex antecedentibus.

Π, 43, 3. τετάρτῳ δ' ὕστερον ἔτει τοῦ προηγου-
μένου] προειρημῆνον.

Π, 43, 9. μέχρι μὲν οὖν Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς] μέχρι μὲν ἦν*. Recipiendum esse videtur μέχρι μὲν οὖν ἦν ex emendatione scribae codicis Reg. B.

Π, 44, 3. τιμὰς προτείνοντος, τοῖς δὲ μὴ προσ-
έχουσιν ἔτι μελλοῦς ἐπανατεινόμενος (pro ἐπανατει-
νομένου) φόβους] προτείνοντα* — *ἐπανατεινόμενον.

Π, 45, 3. διὰ τὸ τὸν Ἀκροκόρινθον· πράξιν] διὰ
τὴν κατὰ τὸν Ἀκρ. πράξιν* v. pag. XXXII.

Π, 45, 5. ἐκ τῶν καταλόγων] κατὰ λόγον. v. p. XII.
 Π, 46, 2. Τεγαιαν] Τέγεαν.
 Π, 47, 3. τοῦ Κλεομένους .. καταλύσαντος .. χρωμένω
 δὲ] χρωμένου.

Π, 47, 5. τοὺς . βασιλεῖς σαφῶς εἰδὼς φύσει μὲν
 οὐδένα νομίζοντας οὐτ' ἐχθρὸν οὐτε πολέμιον] οὐτ' ἐχθρὸν
 οὐτε *φίλον. Ex sequentibus ταῖς δὲ τοῦ συμφέροντος
 ψήφοις αἰεὶ μετροῦντας τὰς ἐχθρας καὶ τὰς φιλίας lucu-
 lenter apparet, Vaticani scripturam rectam esse non
 posse; itaque scripsi: οὐτ' ἐχθρὸν οὐτε πολέμιον οὐτε
 φίλιον. Cf. XVI, 19, 3 τίς τῶν ὑποπιπτόντων φίλιος ἢ
 πολέμιος ἐστίν. XXIX, 11, (27), 3 πότρεα φίλιος ἢ πολέ-
 μιος ἐστίν. XV, 8, 12 ὡς ἐχθροῖς ἡμῖν κέχρηται καὶ
 πολεμίοις.

Π, 48, 2. δει***** διότι ταχέως ἂν ... καταφύ-
 γοιεν] δειγμα ποιούμενος*. Cum et ex tota construc-
 tione sit manifestum, verbum finitum esse supplendum
 et διότι illud, quod usurpari soleat post vocales, quasi
 petat formam in vocalem excidentem, supplevi διει-
 λήφει, quod item cum διότι vel ὅτι coniungi posse vide-
 tur atque προδιαλαμβάνειν (cf. XI, 1, 3 προδιειληφώς
 δτι δεῖ ..).

Π, 49, 4. Τὴν τε Κλεομένους φιλοξενίαν .. ἀνθ-
 ἔξεσθαι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας] φιλοτιμίαν*. [Pro
 eo Polybius haud dubie hic quoque scripserat φιλοδο-
 ξίαν, quod habet III, 104, 1 (XXVI, 2, 8 [XXIV, 11, 8])
 et pro illo ipso φιλοξενία a Valesio XXXII, 15, 12 est
 repositum.]

Π, 51, 1. μένειν ὑπὸ τῶν προκειμένων] ἐπὶ.

Π, 51, 3. Ἀνδιάδας] Ἀνσιάδας* ex Π, 44, 5.

Π, 52, 7. παρεῖναι τὸν Κλεομένη μετὰ τῆς δυνάμεως
 δς εἰς Θετταλίαν] δς εἰς Θετταλίαν ἔτ' ὦν*; recte
 eiecit Casaubonus illud δς. Ibidem εὑσεβίας] Εὐβολας.

Π, 54, 10. τοὺς ἐξερχομένους στρατιώτας] ἐξ Ὁρ-
 χομενοῦ. v. p. XIX.

Π, 55, 1. τῆς Μεγάλης πόλεως] *Μεγαλοπόλεως;
 sed Π, 55, 3 ἐν τῇ Μεγαλοπόλει] Μεγάλη πόλις.

Π, 56, 2. ἐν τοῖς συγγράμμασι] *γραμμάσι.

Π, 56, 15. [Καίτοι γε προφανῶς ὁ μὲν τὸν κλέπτην
 ἢ μοιχὸν ἀποκτείνας ἀθῶς ἐστίν, ὁ δὲ τὸν προδότην ἢ
 τύραννον τιμῶν καὶ προεδρείας τυγχάνει παρὰ πᾶσιν,
 quod ex deterioribus quibusdam (CDE) τιμωρῶν recep-
 tum erat pro Vaticani scriptura τιμῶν, futile esse cor-
 rectoris commentum, τιμῶν habentis pro participio, quum
 sit genetivus substantivi, ipsum ostendit activum, quod
 Polybium dicturum fuisse τιμωρούμενος satis probant
 quae de activo dixi ad Thesaurum Stephani v. τιμωρῶ
 p. 2207 A.]

Π, 56, 16. οὕτως ἐν παντὶ τὸ τέλος κεῖται τῆς δια-
 λήψεως ὑπὲρ τῶν οὐκ ἐν τοῖς τελουμένοις ἀλλ' ἐν
 ταῖς αἰτίαις καὶ προαιρέσεσι τῶν πραττόντων καὶ ταῖς
 τούτων διαφοραῖς] ὑπὲρ τε τῶν* — τῶν πραγμάτων*.
 Correxuit Hultschius ὑπὲρ τούτων.

Π, 58, 14. ἡ τῶν πραττόντων ὁμότης] τῶν
 πραττομένων*.

Π, 59, 1. εἰς Κεγχραιας] Κεγχρεάς ex Π, 60, 8.

Π, 60, 6. ἐπὶ μικρὸν ἐπικινδυστέρως ἔσχε τὰς ἐλπί-
 δας] ἐπεὶ.

Π, 61, 1. χωρὶς τε τούτων] δέ*. Cf. Π, 56, 13. III,
 17, 7. Item III, 86, 9 διανύσας τε] δέ*.

Π, 63, 1. Πτολεμαῖος τῷ μὲν χορηγεῖν ἀπολέγει] τὸ.

Π, 64, 3. ὁρῶν γὰρ τὸν Ἀντίγονον διαφεικτότα τὰς
 δυνάμεις ἥδη σαφῶς πρῶτον μὲν τὴν εἰσβολὴν ἀκιν-
 δύνως ποιήσεται] ἥδει σαφῶς ὅτι; melius cum Hultschio
 (qu. I, 11) scribendum videtur: ἥδει σαφῶς ὡς.

Π, 65, 4. χιλλοὺς ἐξακοσίους ἀφ' ἧς Δημήτριος] ἐφ'
 οἷς ἦν*. Emendavit Hultschius ἐφ' ὧν ἦν, cf. Π, 65,
 9. III, 9, 7.

Π, 67, 3. τῶν .. περὶ τὸν Ἐγκλειδᾶν] Εὐκλείδαν.

Π, 68, 4. ἐκ πολλοῦ συναντῶντας προσπίπτοντας]
 συναντῶντας καὶ. Facillime potuit omitti post συναν-
 τῶντας illud καὶ compendio ἔ scriptum.

Π, 69, 6. ἡναγκάζετο διασπᾶν τὰ προτειχίσματα καὶ
 πᾶσαν τὴν δύναμιν ἐξάγειν] διασπᾶν.

Π, 69, 9. τῷ τῆς ἐπαλλήλους | φάλαγγος ἰδιώματι] ἐπαλλήλου.

Π, 69, 10. ἀπεχώρησε] *ἀνεχώρησε; item Π, 11, 1 ἐξεχώρησε] *ἀνεχώρησε. Π, 40, 13 ἀποχώρησιν] *ἀναχώρησιν. Π, 50, 9 ἀπονεχωρηκότων] *ἀναχωρηκότων. Contra Π, 69, 11 πρὸς τὴν ἐαυτῶν ἀσφάλειαν ἀπεχώρουν] ὑπεχώρουν.*

Π, 71, 5. παραπλήσιον γὰρ δὴ τι συνέβη τοῖς πρώτοις .. κατασχοῦσι τὰς ἀρχὰς ταύτας] τοῖς *τοῖς πρώτοις. Cum Bekkero recepi: τοῖς καὶ (coniungendum est cum παραπλήσιον) τοῖς πρώτοις.

Π, 1, 6. μάλιστα γὰρ οὕτως ὑπολαμβάνομεν .. παρασκευάσειν] μάλιστα γὰρ ἂν*.

Π, 1, 7. πολλὰ .. προλαμβάνουσης τῆς τύχης] ψυχῆς. Hultschius ad Π, 69, 5: 'in A ψ saepius a τ discerni vix potest'.

Π, 2, 6. .. ὑποδείξομεν ὅτι μέγιστα συνεβάλει' αὐτοῖς ἡ τοῦ πολιτεύματος ἰδιότης πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνακτῆσθαι τὴν Ἰταλιωτῶν καὶ Σικελιωτῶν δυναστείαν, ἐτι δὲ τὴν Ἰβήρων προσλαβεῖν καὶ Κελτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον καὶ πρὸς τὸ κρατήσαντας τῷ πολέμῳ Καρχηδονίων ἔννοιαν ἔχειν τῆς τῶν ὅλων ἐπιβολῆς] σχεῖν.

Π, 3, 6. Φάρνακαν] *Φάρνακα pro Φαρνάκην.

Π, 5, 1. ἤδη προειρημένη κίνησις] ἤδ' ἡ*. Melius emendat scriba cod. Reg. B ἤν δ' ἡ. Ibid. Οὐακαίους] Οὐακαίους*, item Π, 14, 1; v. p. LXXIII.

Π, 5, 2. ὑπὸ Ῥοφέρονους] ὑπ' Ὀροφέρωνους.

Π, 5, 6. οἷς] αἷς*.

Π, 6, 11. οὐδὲ ἀξιόχρεων] οὐδὲν.

Π, 7, 2. ὀλιγορῆσθαι] ὀλιγορεῖσθαι*.

Π, 8, 10. δόγματι μόνον τὴν ἐκδιήγησιν ποιησάμενους] ἐκδίκησιν.

Π, 9, 6. πρῶτον μὲν αἰτίαν γεγενῆαι τὸν Ἀμίλκον θυμὸν] πρῶτην*. [Polybii videtur esse potius αἰτίων.]

Π, 11, 3. ὑποκυρουμένην] ὑποκυρουμένην.

Π, 11, 5. ἔτη μὲν ἔσχεν ἑννέα] ἔχειν.

Π, 12, 7. Αἰτίας μὲν τοῦ κατ' Ἀννίβαν πολέμου .. ἡγητέον] μὲν οὖν.

Π, 13, 7. ἀργυρολογήσας . τὰς πόλεις] ἀργυροπώλησας*. Est vocabulum novum et inauditum, a librario quodam fictum.

Π, 14, 1. Ἑλμαντικήν] Ἑλμαντικήν; correxit Hultschius coll. Liv. XXI, 5, 6 Ἑλμαντικήν.

Π, 14, 10. κατὰ τὰς Ἀμίλκον τοῦ πατρὸς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις] ὑποθέσεις*.

Π, 15, 3. ἦτε σωμαίνει προσχημα] ἦτις ὥσανει πρόσχημα v. p. XLI.

Π, 15, 5. κατὰ τὰς ἐπ' Ἀσδρούβαν γενομένας ὁμολογίας] Ἀσδρούβα*. Ἀσδρούβου correxit Schweighaeuserus.

Π, 15, 9. ἄπερ εἰώθασιν ποιεῖν] ὅπερ*.

Π, 16, 3. ἔξω τοῦ Αἰσσοῦ] Αἰσσοῦ*; Αἰσσοῦ revocavit Schweighaeuserus.

Π, 17, 7. εὐπορήσειν μὲν χορηγῶν αὐτὸς ὑπελάμβανε ... προθυμίαν δ' ἐνεργάσασθαι ταῖς δυνάμεσι] ἐνεργάσασθαι, cf. pag. XXI.

Π, 19, 1. ἐξε*ύθησαν (A₂ ἐξελύθησαν)] *ἐξεληλύθεσαν. v. pag. XXI.

Π, 20, 6. ἀτυχήματος] *ἀδικήματος ex Π, 8, 1.

Π, 20, 8. ἡ γὰρ τὸν στρατηγὸν Ἀννίβαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνέδρους ἐκδότους διδόναι Ῥωμαίοις ἐπαίτεον ἢ προήγγελλον τὸν πόλεμον] *ἀπῆτουν. Quae videntur fuisse in archetypo ἡ γὰρ .. Ἀννίβαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνέδρους Ῥωμαίοις ἐκδοτέον ἢ προήγγελλον τὸν πόλεμον, cum ἐκδοτέον fuisset obscuratum, glossam ἐκδότους διδόναι margini adscriptam in contextum receperunt librarii, ut quadam ratione intellegi posset, quae voluisset Polybius.

Π, 21, 1. τὰς μὲν οὖν πρὸς Ἀσδρούβαν ὁμολογίας παρεσιώπων ὥς .. οὐδὲν οὔσας πρὸς αὐτοῦ] αὐτοῦς.

Π, 21, 8. ὁμολογοῦντας δὲ κοινωνεῖν οὐδ' αἰτιώμενους καὶ θολικώτερον] κοινωνεῖν οὐδ', v. pag. XXXII.

Π, 22, 11. ἀδικήτωςαν] ἀδικεῖτωςαν.

III, 23, 3. ταῦτα, παρέξ δὲ μηδὲν οἶόν τε δεῖν λαμβάνειν] παρέξιν* μηδὲν δὲ* οἶονται (falso omisso δεῖν).

III, 25, 1. ἔτι|τοιγαροῦν τελευτάας ἔτι|συνθήκας ποιοῦνται] τελευτάας συνθήκας.

III, 27, 2. ἐκχωρεῖν . τῶν νήσων ἀπάσων] ἐκχωρεῖν Σικελίας καὶ τῶν . . . Hoc quoque loco putaverim totum versum καὶ Σικελίας ἀπάσης καὶ excidisse.

III, 27, 4. οἰκοδομεῖν] ἐποικοδομεῖν*.

III, 28, 5. λοιπὸν διευκρινῆσαι καὶ σκέψασθαι] λοιπὸν διευκρινῆσαι δεῖ*.

III, 30, 1. ἐδεδώκεισαν αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων πίστιν] εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν*.

III, 31, 3. διὰ τοῦ . . εὐλόγως βεβαιώσασθαι μηδέν] τό.

III, 32, 2. ἀπὸ τῶν κατὰ Πύρρον καὶ Τίμαιον συγγραφέων καὶ καιρῶν ἐξηγήσεως] συγγραφέντων καιρῶν ἐξηγήσεως* v. p. XXXV s.

III, 32, 6. τὰ τ' ἐπιγινωσκόμενα τοῖς ἔργοις] ἐπιγινώμενα pro ἐπιγινόμενα.

III, 34, 9. εὐθύμως δὲ τῶν ὅλων αὐτῶν συνεξισταμένων] αὐτῶν.

III, 36, 6. ἡ τῆς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς διαίρεσις] ἡ τοῦ περιέχοντος.

III, 37, 6. τὸν πρὸς τὴν μεσημβρίαν τόπον] τῇ μεσημβρίᾳ*.

III, 40, 4. τοὺς δ' οἰκήτορας ἐν ἡμέραις τριάκοντα παρήγγειλαν ἐπιτόπους γίνεσθαι] ἐπὶ τοὺς τόπους παραγγίλλεσθαι*. Cum Hultschio Vaticani scriptura tenenda esse videtur.

III, 40, 11. Μάλλιος] Μάλιος ex I, 26, 11. 39, 15. II, 31, 8, v. p. XVII.

III, 41, 8. καὶ διενοεῖτο μετὰ τῶν χιλιάρχων] διενοεῖτο in archetypo codicum recentium cum evanuisse videatur, καὶ διὰ τῶν χιλιάρχων ὑπετίθετο* coniecit librarius.

III, 42, 8. οὐδενὸς καλύοντος] μηδενὸς*.

III, 43, 3. τὸ πολὺ τῆς τοῦ θεύματος βίας ἀποδεχομένων] ὑποδεχομένων*.

III, 44, 7. συντόμως ἅμα καὶ μετ' ἀσφαλείας ποιῶνται τὴν εἰς Ἰταλίαν] τὴν εἰς Ἰταλίαν πορεύειν.

III, 46, 6. μετὰ δὲ ταῦτα χοῦν ἔφερον ἐπὶ πάσας πολύν] ἐπιπάσαντες*.

III, 46, 9. κατὰ πᾶν|τόπον ὥρμα] κατὰ πάντα τόπον.

III, 47, 2. πρὸς τὰς (τὰς delendum est cum Hultschio qu. I, 18) δύσεις χειμερινὰς] πρὸς τὰς χειμερινὰς δύσεις*.

III, 48, 1. πρῶτον μὲν γὰρ ἂν τίς φανείη στρατηγὸς ἀλογιστότερος Ἀννίβου] τε καὶ σκαιότερος ἡγεμὼν] Ἀννίβου καὶ σκαιότερος*. Correxī: τίς καὶ σκαιότερος,

III, 48, 11. τὴν τῶν ὅλων ἀλλοτριότητα πρὸς Ῥωμαίους ἐξητάκει σαφῶς εἰς τε σαφῶς (ex antecedentibus hoc vocabulo perperam repetito) τὰς μεταξὺ δυσχωρίας ὁδηγοῖς . . ἐχρήτο] καὶ τῆς μεταξὺ δυσχωρίας*.

III, 48, 12. διὰ τὸ . . . τῇ διὰ τῶν Ἀλπεων αὐτοῖς κεχρησθαι πορείᾳ] αὐτοὺς* vel αὐτὸς* pro αὐτοῖ, quod est correctum in cod. Reg. C.

III, 49, 6. ἡ μὲν — ἡ δὲ (pro ἡ μὲν — ἡ δὲ)] τῇ μὲν — τῇ δὲ*.

III, 50, 3. συναθροίσαντες . . ἱκανὸν τὸ (v. p. XXIV.) πλήθος] συναθροισθέντες* — ἱκανὸν πλήθος*. Hultschius emendavit (qu. I, 11): ἱκανόν τι πλήθος.

III, 50, 6. προέπεμψε δὲ τινὰς πρὸ τῶν καθηγουμένων αὐτοῖς Γαλατῶν] τινὰς τῶν; ibid. κατασκέψασθαι . . τὴν ὅλην ἐπίθεσιν] ὑπόθεσιν.

III, 51, 2. ἐξεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ συμβαίνοντος ἐξάπτεσθαι τῆς πορείας] ἐξεκλήθησαν.

III, 51, 4. ἐφέρετο κατὰ τῶν κρημνῶν ὁμόςε (pro ὁμόςε) τοῖς φορτίοις πολλὰ τῶν ὑποζυγίων] ὅμως σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ φορτίοις πολλὰ τῶν ἀχθοφόρων* vel ὅμως σὺν τοῖς φορτίοις πολλὰ τῶν ὑποζυγίων*.

III, 51, 6. οὐδὲ τοῖς διαφυγοῦσι τὸν κίνδυνον ἔτι σωτηρίᾳ] ἔστι.

III, 51, 12. ἔσχε μὲν καὶ σίτου καὶ θρεμμάτων ἐπὶ δυεῖν καὶ τρεῖς ἡμέραις εὐπορίαν] τρισὶν ἡμέραις.

III, 52, 1. ὄρμα] ὥρμα.

III, 52, 3. κηρύκιον |] κηρύκειον.

III, 52, 6. συλλογίζομενος | μὲν τὰ προτεινόμενα τάχ' ἂν ἴσως εὐλαβεστέρους . . ποιῆσαι τοὺς παραγεγονότας] συλλογίζομενος μὲν ὡς εἰ λάβοι τὰ προτεινόμενα*. Totus versus excidisse videtur hic fere: δ' Ἀντίβας ὡς δεξιόμενος propter similitudinem vocabulorum συλλογίζομενος et δεξιόμενος (quod optime supplevit Bekkerus).

III, 53, 3. τούτους συγκυρήσαντες] τούτου συγκυρήσαντος.

III, 53, 9. προσδέξασθαι τοὺς ἀπολειπομένους] ὑπολειπομένους*.

III, 54, 2. τὴν τῆς Ἰταλίας ἐνέργειαν] ἐνάργειαν; item III, 111, 3 ἐνέργειαν] ἐνάργειαν.

III, 54, 7. τῆς ἀπερρώγος (pro ἀπορρώγος)] τῆς γῆς ἀπερρώγας*. v. p. XXIV.

III, 55, 1. ἄρτι τῆς ἐπὶ τοὺς πεπτωκυίας] τῆς ἐπιετοῦς* [Vocabulum nusquam repertum, ut aliud quid latere videatur]. Fortasse scribendum est: τῆς ἐπ' ἔτους.

III, 55, 4. κατα[φέρων (pro καταφερῶν)] καταφερῶν*.

III, 56, 4. ἐπιλακινεῖω] ἐπὶ Λακινίω.

III, 57, 2. περὶ τῆς ἔξω θαλάττης καὶ τῶν ἐν ταύταις συμβαινόντων ιδιωμάτων] ταύτην.

III, 57, 3. τῶν ἀργυρίων καὶ χρυσίων] τῶν ἀργυρίων καὶ χρυσείων; ibid. τῶν κατ' αὐτὴν Ἰβηρίαν] τῶν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν*.

III, 57, 4. ἀλλότριον εἶναι τοῦτο μέρος τῆς ἱστορίας] τοῦτο τὸ μέρος.

III, 59, 4. τῆς περὶ τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς πράξεις καὶ φιλοτιμίας] πράξεις φιλοτιμίας.

III, 59, 6. πειρασόμεθα ποιεῖν] παραστησόμεθα*.

III, 60, 1. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῆς δυνάμεως ἔχων Ἀντίβας ἐνέβαλεν εἰς Ἰταλίαν] ὅπερ* ἔχων. Cum Dindorfio praefero ὅσον.

III, 60, 5. ἑπταεὶς πλείους ὀκτακισχιλίους] ὀκτακισχιλίων.

III, 61, 10. τὰς δὲ πεζικὰς δυνάμεις ἐξώρκισε διὰ τῶν χιλιάρχων] ἐξώρκισε* vel ἐξώρμησε*.

III, 63, 6. τοῖς . . διὰ τὴν πρὸς τὸ ξῆν ἐπιθυμίαν ὑπὸ μὲν οὐδ' (v. p. XXV.) φεύγειν] οἰομένοις* φεύγειν.

III, 64, 1. εἰς τὸ συμπροσθεῖν] εἰς τοῦμπροσθεῖν.

III, 65, 7. εἰλας] ἱλας.

III, 67, 2. κατακοιμισθέντων] κατακοιμηθέντων*; ibid. καθωπλισάμενοι] καθοπλισάμενοι*; cum Schweighaeusero restituas καθωπλισμένοι.

III, 67, 9. τοὺς τούτων συνάπτοντας γεωλόφους] τοῦτω.

III, 68, 14. καταστρατοπεδεύσας παρὰ ταῖς οἰκείαις δυνάμεσι] παραστρατοπεδεύσας*. Scripsi cum Schweighaeusero: καταστρατοπεδεύσας παρ' αὐτοῖς.

III, 69, 1. Ἀντίβας πραξικοπήσας πόλιν Κλαστίδιον ἐνδόντος ἐαυτῷ . . ἀνδρὸς Βρεντεσίνου κατέσχε] αὐτῷ.

III, 69, 3. τὴν παραντῷ σωτηρίαν] παρ' αὐτῶν* [Scribendum videtur παρ' αὐτοῦ].

III, 69, 4. ἐτίμησε μεγαλείως] μεγάλως*.

III, 71, 2. ὑπόπτους εἶχον] ὑπόπτως, v. p. XXVI.

III, 72, 3. τὸ μὲν πρῶτον δορυ καὶ προθυμίας περὶ τὸ πλῆθος] δορυ καὶ προθυμίας περὶ τὸ πλῆθος ἦν*; melius correxit Hultschius: δορυ καὶ προθυμίας περιῆν τὸ πλῆθος.

III, 72, 4. μασθῶν] μαστῶν*.

III, 73, 1. συνεπλέκησαν] συνεπλάκησαν.

III, 73, 3. ατελη] ἄτε δή.

III, 74, 2. κέρατα τὸν (A, τὰ v. p. XXVI) περὶ τὸν Τεβέριον πιεζόμενα] κέρατα τῶν.

III, 74, 9. τὸ στρατόπεδον . . κατεδίωξαν] καταδίωξαν.

III, 76, 1. Ἐμπορίον (pro Ἐμπορίον)] Ἐμπορεῖον*.

III, 76, 9. ἀπολελειμμένους] ἀπολελυμένους*.

III, 76, 10. ἐσκευασμένους] ἐσκεδασμένους.

III, 77, 1. Ἀρρητίνων] Ἀρητίνων* ut III, 80, 1 pro Ἀρρητίνων a Casaubono restituto; item γ cum q mutatur III, 79, 4 Μάρωνα] Μάγωνα.

III, 78, 6. τῶν μάλιστα τῆς χώρας δοκούντων ἐμπεριεῖν] ἐμπειρεῖν.

- III, 80, 4. τὴν ἐκείνων στρατοπεδείαν] ἐκείνου*.
 III, 81, 7. βλακία] βλακεία.
 III, 81, 9. καινοδοξία καὶ τῦφος] κενοδοξία; item
 III, 105, 9 καινοδοξίας] κενοδοξίας.
 III, 83, 2. τοὺς Ἰβηρας καὶ τοὺς Αἰβυρας] τοὺς
 Αἰβυρας καὶ τοὺς Ἰβηρας ex III, 79, 1.
 III, 83, 6. ὁ δὲ Φλαμίνιος εἶπετο σπεύδων συνάψαι
 τῶν πολεμίων] τοῖς πολεμοῖς*. Cum Hultschio glos-
 sema illud τῶν πολεμίων, quod ex sequenti paragrapho
 (ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων) irrepsit, delevi.
 III, 83, 7. τῇ προτέ[ρα] τῇ προτεραίᾳ.
 III, 85, 3. λήξας δὲ τούτων . . . διώκειν εἰς
 φυλακὴν ἐπὶ τὰ τάγματα] ἔδωκεν*. Perbene Reiskius:
 διέδωκεν.
 III, 87, 9. Μινούκιον] Μινούκιον*.
 III, 88, 3. ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς τὴν Ἰαπυρί-
 αν] ὥς ἐπὶ*.
 III, 88, 4. Μεσσατίων] Μεσσαπίων.
 III, 89, 9. ἀκατα[τριταχορηγία] ἄφθονος χορη-
 γία *ex III, 90, 2. ἀκάτατριπτα est correctum in co-
 dicibus Reg. B. C. χορήγια Schweighauserus emen-
 davit.
 III, 90, 1. τοὺς εὐκαίρους προκατελάμβανε τόπους
 κατὰ τὴν ἐμπειρίαν] διὰ.
 III, 90, 7. ὥστε μὴ χρωμένους μήτε καταφθείρον-
 τας ἀνύειν δύνασθαι τὰς λείας] μήτε χρωμένους.
 III, 91, 4. Νεαπολίται] Νεαπολίται.
 III, 91, 8. Σεννοῦεσάνοι * * (οἱ A₂ vel A_r)
 Σενοουεσάνοι pro Σενοουεσανοὶ v. p. XXVII, LXXIII.
 III, 91, 9. δι' ὧν εἰσβολαὶ τρεῖς ὑπάρχουσι μία μὲν
 ἀπὸ τῆς Σαννίτιδος, ἡ δὲ κατάλοιπος ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς
 Ἰοπίνους τόπων] μία μὲν ἀπὸ τῆς Σαννίτιδος, δευτέρα
 δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ Ἐριβανοῦ* (ex III, 92, 1 haustum) . .
 v. p. XXXIV.
 III, 92, 1. ὃς σχεδὸν διχὰ διαιρεῖται τὰ προσι-
 ρημένα πεδία] δίχα διαιρεῖ, cf. VII, 4, 2 ὃς μάλιστ' αὖτως
 δίχα διαιρεῖ τὴν ὅλην Σικελίαν.

- III, 92, 6. ὥστε μὴ δοκεῖν τοῖς αὐτοῖς συμμάχοις
 ἐκχωρεῖν τῶν ὑπαίθρων] αὐτῶν.
 III, 93, 2. διαγενόμενος πῇ καὶ πῶς χρήσεται
 τοῖς τόποις] διανοούμενος.
 III, 95, 4. κατὰ θάλατταν (pro κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν v. pag. XXXIV.) κατὰ γῆν*.
 III, 95, 6. προαπέστειλε κατασκευόμενος δύο ναῦς]
 κατασκευομένας. Ibid. Μασσαλιητικὰς] Μασσαλιωτικὰς
 v. pag. LXXIII.
 III, 96, 1. σημανόν[των] σημηνάντων.
 III, 97, 2. ἐξαπέστειλλον] ἐξαπέστειλαν* ex III, 97, 4.
 III, 100, 1. πυνθανόμενος παρὰ τῶν παρασκόπων]
 κατασκόπων.
 III, 101, 4. προελθὼν κατὰ τῆς πόλεως] ἀπὸ.
 III, 101, 8. Ὁ δ' Ἀντίβας ἕως μὲν τινος διὰ μὲν
 τὴν ἀντιστρατοπεδείαν συνείχε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς
 δυνάμεως ἐφ' αὐτὸν] διὰ τὴν.
 III, 103, 5. τὸ παραλαβέσθαι [καὶ addidit Sca-
 liger] κατατολμᾶν] τὸ παραβάλλεσθαι.
 III, 103, 7. πλύνοντα πρὸς τῷ διακινδυνεύειν]
 πληθύνοντα πρὸς τὸ διακινδυνεύειν*. Cum Reiskio est
 corrigendum: πολλὴν ὄντα.
 III, 105, 1. γαιο*λό[φω] γεωλόφω.
 III, 105, 2. ἐπαποστέλλοντος τοὺς ἐν τῷ λόφῳ τοὺς
 βοηθήσαντας] τοῖς ἐν; ibidem ἐπομένους . κατὰ πόδας
 αὐτῶν μετὰ τῶν ἱππέων] κατὰ πόδας μετὰ τῶν ἱππέων
 αὐτοῦ*. Bekkerus correxit: κατὰ πόδας αὐτοῦ μετὰ
 τῶν ἱππέων.
 III, 105, 8. τοὺς μὲν οὖν παρ' αὐτὸν γενομένοις
 τὸν κίνδυνον ἦν ἐναργές] τοῖς μὲν.
 III, 107, 1. ἐπετίων] ἐπετείων III, 114, 6 τῷ πρό-
 τερον ἔτι στρατηγούντες] ἔτει. Sed III, 107, 4 ἔτι
 πρότερον] ἔτει πρότερον ἐνί*.
 III, 107, 7. Γάϊον] Γνάϊον.
 III, 107, 10. στρατόπεδα προχειρο . . | πεζοὺς] προχει-
 ροῦσι τὸ δὲ στρατόπεδον πεζοὺς. Cf. pag. XXVIII.
 III, 109, 1. πρῶτον γὰρ] πρῶτον μὲν* γὰρ. Cf.

Schweighaeuser. V, 436. Hultschium Fleckeis. ann. XCV, 305s.

III, 109, 10. τί γὰρ ἔτι προσθεῖσα τοῖς ὑποκειμένοις . . . περιγενήσεται τῶν ἐχθρῶν οὐκ ἔχει] περιγενέσθαι*.

III, 110, 10. περὶ δέκα σταδίων ἀποσχῶν] σταδίων.

III, 111, 4. ἐν τοῖς ὑμετέροισι προτεργήμασιν] ἡμετέροις.

III, 111, 9. ἡγεμόνες ἅμα καὶ δεσπόται πάντων γενήσεται] γενήσεται.

III, 113, 4. προέστησε τοὺς εὐζώνους ἐν ἀποσπάσει] ἀποσπάσει.

III, 114, 1. οὗς πάντας Ἀντίβας ἐκ τῆς (A₂ ἐκ τοῖς τῆς v. p. XXVIII) προγεγενημένης μάχης σκύλοις ἐκλέξας κατακεκοσμήκει] ἐν τοῖς τῆς*. Cum Casaubono restitui: τοῖς ἐκ τῆς.

III, 116, 2. βουλομένου . καὶ θεωρῶν] βουλόμενος.

III, 116, 7. τοὺς μὲν φεύγοντας παραθέδωκε] παρέδωκε.

III, 116, 8. προσπεσὼν . . . τοῖς Ῥωμαῖοις στρατοπέδοις . . . καὶ ποιουμένοις . . . ἐμβολὰς] ποιούμενος; ibid. κατέπληξε ταῖς ψυχαῖς τοὺς Ῥωμαίους] τὰς ψυχὰς τῶν Ῥωμαίων*.

III, 116, 10. κατὰ τὰς ἐπιφανείας] ἐπιφανείας.

III, 117, 5. πρὸς τοὺς τῶν πολεμίων καιροὺς] πολεμίων.

III, 117, 10. ἐπολιόρκουν οἱ Ῥωμαῖοι προσβάλλοντες τοὺς ἀπολελειμμένους] τοῖς ἀπολελειμμένοις*.

III, 118, 2. τῆς παλαιᾶς] παραλλας.

Praeterea quod servatum habemus codicem Florentinum (B), de quo plura attulit Montfaucon in Pal. Gr. p. 76s. et in Bibl. man. I, p. 45, a Iacobo Gronovio passim collatum, Vaticano liber ille est tam similis (ita eadem lacuna [I, 11, 15 — I, 13, 8] est in Florentino), ut in propatulo sit, ex ipso Vaticano Florentinum haud ita diligenter et accurate esse descriptum. Itaque quamvis per se intellegatur, non tam

multis interpretamentis et emendationibus Florentinum esse inquinatum, quam familiam, ut ita dicam, codicum recentium, tamen scribam eius libri propensioris fuisse ad emendandum contextum manifestum est animadvertentibus Vaticani orthographiam, quam perbonam esse infra docebimus, in Florentino semper fere ita corrigi, ut pro insolito positum sit solitum. Iam ut supra de emendationibus codicum recentium iudicavimus, ita hoc loco perpauca illa, quae ex collatione Gronovii non ita accurata hauriri possunt, addamus, ut de discrepantiis Florentini codicis omnis dubitatio tollatur.

I, 15, 10. ἐν μέσῃ Vat.] μέσῃ *et μεσῃ (pro μέσῃ) per dittographiam.

I, 46, 11. προπλεύσας] προπλεύσας et περιπλεύσας*.

I, 48, 10. περιλαβόντες . . τὴν πόλιν, ἔτι δὲ . . . τεῖχος προβαλλόμενοι] προβαλλόμενοι; item I, 45, 12 ἐνέβαλλον] ἐνέβαλον*. I, 47, 1 συνεβάλλετο] συνεβάλετο*. III, 110, 1 ἐπιβαλλόντες] ἐπιβαλλόντες. Contra I, 84, 8 παρῆβαλε] παρῆβαλλε. III, 69, 7 περιβαλλόμενων] περιβαλλομένων*. III, 72, 7 προβαλλόμενος] προβαλλόμενος*.

I, 49, 4. διὰ τὴν γεγενημένην . . καταφθοράν] προγεγενημένην*.

I, 56, 4. πρὸς μὲν τὰς πελαγίους πνοίας (pro πνοιάς) εὐφυνῶς κείμενος] ἀντιπνοιάς*.

I, 58, 2. πρὸς τῆς ῥίξης] πρὸ τῆς ῥίξης* v. p. XLVII.

I, 73, 2. περιλειπῇ] περιλιπῇ.

I, 85, 6. ἐπὶ . . ἥσθοντο] ἐπελ.

I, 86, 8. τὴν ἀπόστασιν τῶν στρατοπέδων] ἀπόθεσιν*.

II, 11, 13. τῶν (pro τὸν v. p. L) ταμίαν] τῶν ταμιῶν*.

II, 15, 8. γαιῶδεις] γεώδεις.

II, 18, 7. προαισθόμενοι καὶ συναγείροντες] συναγείροντες.

II, 24, 8. ἂν . . . ἀντιπερισπῶσι] ἔν'.

II, 26, 1. τε τῇ Ῥώμῃ] τῇ Ῥώμῃ.

II, 28, 10. ἐπανεχθῆναι] ἐπανεχθῆναι.

II, 45, 5. πάσης εὐστοχεῖν περιστάσεως] εὐστοχεῖν πάσης περιστάσεως*.

II, 49, 6. τὸ μέγιστον τὸ ἔθνος] τὸ μέγιστον ἔθνος.
 II, 50, 8. εἰ . . . ἀλλ' ὕστερον τι βουλευέσονται] ὕστερον τι*; cum Reiskio scribendum videtur ἀλλοιούτερόν τι.
 II, 63, 5. ἀσκεψίας ἐστὶ σημεῖον] ἀσκεψίας σημεῖον ἐστὶ*.

III, 5, 8. κατεγγυηθήσεσθαι] κατεγγυήσεσθαι*.
 III, 10, 7. συνελάβετο] συνεβάλετο.
 III, 13, 3. Ἀννίβου (A, Ἀσδρούβα v. p. XXI)] Ἀσδρούβου.

III, 17, 6. οὐδὲν v. p. XXI] οὐδὲν*.
 III, 22, 1. Ἰούνιον „in A partim evanuit erasa macula quae supra aspersa erat“] in Florentino omissum.

III, 22, 8. ἐστι κήρυκ] ἐστὶ κήρυκ*.
 III, 23, 5. ὥσπερ[ιδίας] ὥς περὶ ιδίας v. p. XXII.
 III, 25, 6. διὰ λίθων] in margine ἰδία (pro Δία) λίθον οἶμαι*.

III, 33, 4. δέχεσθαι φάσκοντες] φάσκοντες δέχεσθαι*.
 III, 36, 2. ζητέον οὐκ αὐτὰς τὰς ὀνομασίας] καὶ* ζητέον.

III, 36, 3. οὐ μικρὰ μεγάλα δὲ συμβάλλεσθαι πεποίηκε] συμβάλλεσθαι ἂ *πεποίηκε.

III, 40, 1. κατάφοβος ὢν τοὺς Κελτοὺς] intra lineas τοῖς Κελτοῖς*.

III, 43, 2. εὐκίνη[τάτων] εὐκινήτων*; melius est correctum in cod. Reg. B εὐκίνητοτάτων.

III, 48, 3. οὐτι] οὐτοι*. Correxerit Bekkerus οὐδ' εἰ.
 III, 48, 11. ἐξητάκει σαφῶς. εἰς τε σαφῶς τὰς μεταξὺ δυσχωρίας] ἐξητάκει σαφῶς εἰς τε τὰς . . . v. p. LIX.

III, 51, 11. ἐκκληθῆναι] ἐκβληθῆναι*; ita confunduntur litterae κ et β I, 3, 10, ubi Vaticanus habet βύβλων, Florentinus κύκλων*.

III, 54, 8. καὶ ταύτης] καὶ ταύτην.
 III, 60, 1. ἤδη δεδηλώκαμεν] ὥς* ἤδη v. pag. LX.
 III, 66, 7. ἔμα (γὰρ addit A, v. p. XXV.) τῷ γενέσθαι τὸ προτέρημα πάντες ἔσπευδον] πάντες οὖν*.

III, 71, 6. δειπνῶ ποιήσασθαι] δειπνοποιήσασθαι.

III, 74, 8. πρὸς τὸ προειρημένον σύστημα] εἰρημένον* (cum hiatu).

III, 76, 4. ἄς μὲν προσήγετο, τὰς δὲ κατεστρέφετο] τὰς μὲν*.

III, 78, 6. ἐμπειρεῖν] ἐμπείρων*. v. pag. LXI.

III, 80, 3. γέμειν] γέμουσαν*.

III, 82, 5. ἀνείχετο] ἠνείχετο*.

III, 83, 4. καὶ ταύτην τὴν εἴσοδον] κατὰ ταύτην τὴν εἴσοδον*; correxit Madvigius: κατ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον.

III, 85, 2. κατηγορίαν] κατηγορίας*.

III, 87, 2. ἔτι δὲ | τῆς μεταταῦτα διὰ τῶν ἐλῶν πορείας v. p. XXVII] ἔτι δὲ τῆς ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα*.

III, 88, 6. περὶ τὸ καλούμενον . .] ἐπὶ*.

III, 96, 14. αὐτὸς ἀνεκομίσθη] αὐτὸς μὲν* ἀνεκομίσθη.

III, 100, 6. γινόμενος] γενόμενος.

III, 101, 8. ἕως μὲν τινος διὰ μὲν τὴν ἀντιστρατοπεδεῖαν συνεῖχε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυνάμεως ἐφ' αὐτὸν] διὰ τὴν . .

III, 105, 10. πάλιν ἐν ἀπαντες (v. pag. XXVIII)] πάλιν ἀπαντες* interiecto vacuo spatio.

III, 107, 12. τοῖς Ῥωμαίοις στρατοπέδοις] τοῖς Ῥωμαῖκοις στρατο.

III, 107, 15. τότε μὲν] τότε δὲ*. Melius Hultschius proposuit: τότε γε μὴν, ut est III, 108, 10 νῦν γε μὴν.

III, 108, 4. πλείω δ' ἂν εὖροι τις αἰτίας] πλείους* . . αἰτίας; correxit Reiskius: πλείω . . αἴτια.

III, 111, 11. ἐπισημαινόμενον] ἐπισημαιναμένον*.

[Hae igitur tot magis minusve gravium vitiorum correctiones modo bonae modo pravae etsi non mirandum est quod Schweighaeuserum aliosque post eum, quantumvis haud paucas reicerent et infelicibus correctorum inventis meliores ipsi substituerent emendationes, tamen in hanc deduxerunt opinionem, ut rectas verasque ex meliori quam ipse Vaticanus et antiquiori, unde ille quoque fluxisset, exemplari ductas

crederent, nihilo minus qui singulas quas supra enumeravi accuratius consideraverit, non dubitabit, ad unam omnes nihil esse nisi recentiorum Vaticano correctorum modo bonas modo pravas coniecturas, et ut nulla est fides reliquorum quibus libri quinque primi continentur codicum, ita pretium eorundem esse non maius, quam recentiorum editionum.] Nam quod exstant duo codices Parisini (Reg. B., Reg. C. Schweigh. I, 52, s. Hultsch. I, p. X cf. p. VII), in quibus scripturae optimae non raro inveniuntur, post Schweighaeuserum constat, eos libros descriptos ex editione principe emendatos esse a viro quodam ignoto, cuius sagacitas et inventio haud spernendae esse videntur.

Sed — ut transeamus ad eos codices, quibus excerpta continentur — superest omnium vetustissimus ille codex Vaticanus palimpsestus (M) saeculi decimi (Cod. Vat. 73), quo continentur Polybii historiarum excerpta gnomica. Quem Maii sollertia resectum quamquam mira cum diligentia Heysius excussit, tamen quod vir ille doctus pro miserrima illius libri conditione saepissime non codicis scripturam sed editionis Didothianae repraesentasse videtur (cf. Zimmermanni annal. 1847 n. 41. p. 327. Gött. gel. Anz. XXIV p. 116), de discrepantiis codicis illius iudicare non possumus nisi in annotationibus infra affixis ab Heysio accurate significatis. Deinde animo bene est tenendum, non integrum codicem esse Vaticanum (M) sed contineri eo libro excerpta, quorum fides non tam certa esse videatur. Ita et initio epitomarum librarii saepe mutaverunt et haud raro medio in contextu nonnulla omiserunt (I, 11, 1 οἱ δὲ πολλοὶ τετραμμένοι μὲν ὑπὸ τῶν . . πολέμων, . . ἅμα δὲ τοῖς ἔργοις ζηθεῖσι . . A] πολλοὶ τετραμμένοι ὑπὸ (cum hiatu), . . ἅμα τοῖς ζηθεῖσι I, 13, 13 τοῖς βουλευμένοις καλῶς συνθεάσασθαι] τοῖς βουλευμένοις θεάσασθαι. I, 88, 2 ἡ . . τῶν Ἰππακρικῶν καὶ τῶν Ἰννακίων πόλεις] καὶ Ἰννακίων (cum hiatu) cf. III, 7, 2. 31, 4. 31, 5. 81, 6. 81, 12) et verborum collocationem non solitam

saepenumero novarunt (I, 3, 3 σποράδας εἶναι συνέβαινε τὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις] σποράδας συνέβαινε τ. τ. οἰκ. πρ. εἶναι. I, 3, 7 εἰ μὲν οὖν ἡμῖν ἦν συνήθη καὶ γνώριμα] . . ἡμῖν συνήθη καὶ γνώριμα ἦν (cum hiatu) I, 35, 2 al.). Praemissis his rebus adducentibus ad codicem Vaticanum (M) caute et considerate adhibendum quaestio de fonte illius libri ideo non erit difficillima, quod iam Hultschius (qu. I, 3) docuit e communi fonte derivatos esse codicem Vaticanum (A) et Medicum (M) iisdem lacunis (I, 2, 7. 3, 3) laborantes. Sed non modo iisdem lacunis corruptum esse Vaticanum (M) sed etiam iisdem glossematis, denique iisdem fere vitiis, ex ipsis iis locis, quos afferam, luculentissime apparebit.

I, 3, 2. τῆς παρὰ τοῦ Σικωνίου* AM] τῆς παρ' Ἀράτου Σικωνίου.

I, 81, 4. ἀποκόψαντα*] ἀποκόψαντας.

I, 86, 7. ἀφορμῆς* A₁ ἀφορμήν* M. v. p. XIV.] ἀφορμῆς.

III, 4, 1. ἂν ἡμᾶς *δεῖ] ἔδει.

III, 4, 4. περὶ τῶν κρατησάντων ἐλαττωμάτων*] περὶ τῶν κρατησάντων (οὔτε περὶ τῶν) ἐλαττωθέντων.

III, 4, 9. οὐ γὰρ δήπουτινὰς*] οὐ γὰρ δὴ τοῦτ' εἶναι.

III, 4, 10. οὔτε πλεῖστα* τὰ πελάγη] πλεῖ.

III, 6, 1. πρώτον*] πρώτην.

III, 20, 3. τῶν ἀναγκαίων οὐδενὶ προσέσθαι* . . οὐδένων οὐτ' *] . . προσέσθαι . . οὐδέν' ὧν οὐτ' . .

III, 31, 3. διὰ τοῦ . . ἐλπίδα μηδένα τῶν νῦν (νῦν pro νοῦν A₁ in marg. v. pag. V.) ποτ' ἂν εὐλόγως βεβαιώσασθαι*] διὰ τὸ . . μηδὲν ἂν ἐκ τῶν νῦν παρόντων εὐλόγως βεβαιώσασθαι . .

III, 31, 9. ἐξῶν* A ἐξόν* M] ἐξ ὧν.

III, 32, 2. ἀπὸ τῶν κατὰ Πύρρον [καὶ Τίμαιον συγγραφῶν καὶ καιρῶν ἐξηγήσεως]. v. p. XXXV.

III, 32, 5. παραλείπειν*] παραλείπειν.

III, 57, 3. ἀργυρίων καὶ χρυσίων*] ἀργυρίων καὶ χρυσείων.

III, 59, 1. ἀλλὰ δυνατόν*] ἀλλ' ἄδυνάτον v. p. XXV. ibid. παρέλειπον*] παρέλιπον.

III, 59, 4. τῆς περὶ τὰς . . . πράξεις καὶ* φιλοτιμίας] πράξεις φιλοτιμίας.

III, 59, 5. καὶ βέλτιον καὶ γινώσκειν ἀληθινώτερον*] καὶ βέλτιον γινώσκειν κἀληθινώτερον.

III, 59, 7. καὶ τὰς κακοπαθείας A ἔμα δὲ (vel ἔτι δὲ) κακοπαθείας] v. pag. XXXVII.

III, 81, 11. αὐτανδρεῖ*] αὐτανδρεῖ.

Perraro vero factum est, ut, cum codicis Vaticani (M) scriba diligentius ea repraesentaret, quae in archetypo invenisset, Vaticani (M) scriptura melior evaderet.

I, 1, 5. οὐκ ὅλοις πεντήκοντα καὶ τρισὶν ἔτεσιν A] ἐν οὐχ M.

I, 2, 1. παραβάλλομεν* καὶ συγκρίναιμεν] παραβάλλομεν.

I, 4, 1. οὕτως καὶ διὰ τῆς ιστορίας ὑπὸ μίαν σύνοψιν ἀγαγεῖν* . . .] οὕτως . . . ὑπὸ μίαν δὲ* σύνοψιν. Palimpsestum non veram scripturam exhibere, tamen monstrare veram Campius docuit; δὲ enim illud ex δεῖ ortum esse videtur.

III, 7, 6. οὔτε γὰρ ἐκείνον εἰκὸς οὐδέποτε δεόντως* στήσασθαι τὰς τῶν σωμάτων θεραπειάς] Reiskius p. 197: 'vix satisfacit verbum simplex στήσασθαι, mallet aliquod compositum καταστήσασθαι aut συστήσασθαι aut ἐνστήσασθαι, quod etiam Casaubonus coniecit'. M recte praebet: συστήσασθαι.

III, 81, 6. διὰ τὴν πρὸς τὰς τῶν ἀφροδισίων ἀφορμὰς*] διὰ τὰς τῶν ἀφροδισίων ὁρμὰς.

Alter codex vetustissimus est Urbinas 102 (F) formae quadratae, foliis 286 membranaceis constans, exaratus circa saeculum duodecimum ex iudicio Spallettii (is hunc codicem non tam accurate excussit et cum editione Hervagiana contulit), quo continentur excerpta inde ab initio composita ab incerto quodam auctore. Primi vero libri excerpta non tam certae fidei esse videntur, quod codicis initio nonnulla folia

desunt suppleta a manu recentiore. (Schweigh. V, 322s). Hunc librum autem ex ipso codice Vaticano (A) aut ex apographo eius codicis descriptum esse iis temporibus, quibus Vaticanus manibus recentioribus plerisque locis nondum erat emendatus, nemo erit quin concedat, si accurate perscrutatus erit, iisdem vitiis contaminatum esse Urbinatem, quibus laboret Vaticanus (A), quamvis dubium esse non possit, quin librarius non raro peccata corrigere studuerit.

I, 78, 1. Ναράσος ἦν* AF] Ναράας δὲ ἦν correxit Gronovius.

II, 8, 11. πειρασόμεθα δὴ θεοῦ βουλομένου ἐφε***| ταχέως ἀναγκάσαι σε A] F ambiguum illud ἐφε . . . (v. p. XL) haud cunctanter omisit.

II, 14, 11. Σηνης A] Σηνῆς* F pro Σήνης.

II, 16, 1. Λυγιστινοὶ A] Λυγιστινοὶ* F pro Λιγυστινοὶ.

II, 17, 1. νωληνάδην A] νώλην ἄδην* F; correxit Reiskius: Νώλην. & δὴ.

II, 17, 2. τὰς ἐκ τούτων τῶν τόπων τὰς* ἀφορμὰς AF] v. pag. LI.

II, 27, 1. Πύσας* AF] v. pag. LII.

II, 27, 2. προπορευσαμένους* AF] v. pag. LII.

II, 29, 3. ἐ|φ'ἐκατέρων* A] ἐφ'ἐκατέρους* F v. pag. LII.

II, 67, 2. εὐ*ωνοὶ* A] εὐ*ωνοὶ* F v. pag. XX.

II, 68, 2. ποιήσα***A ποιῆσαν* A₂] ποιήσαν* F v. pag. XX.

III, 63, 6. ὑπὸ μὲν οὖς* A₁ ὑπομένουσι A₂] ὑπὸ μὲν οὖς* F.

III, 73, 3. ἀτελη* A] ἀτελῆ* F v. pag. LXI.

III, 81, 6. διὰ τὴν πρὸς τὰς τῶν ἀφροδισίων ὁρμὰς* AF] v. pag. LXX.

III, 93, 2. διαγενόμενος* AF] v. pag. LXIII.

III, 105, 10. ἐνάπαντες A₁ ἔπαντες A₂] ἐνάπαντες* F v. pag. XXVIII.

III, 109, 1. ἐς τοὺς* AF] ἔτους emendavit Reiskius.

III, 116, 10. ἐπιφανει*ς*] ἐπιφανεῖς* F v. p. LXIV.

III, 116, 13. Οὐ* ἐνοουσίαν] Οὐσεινοουσίαν* F.

Vaticani scripturae plerumque infeliciter sunt correctae locis his:

II, 15, 3. διὰ τὸ* A] διὰ τε.

II, 28, 2. κατὰ τὰς εἰδισμέναις τάξεϊς] παρατάξεις*, cf. II, 3, 2 χρησάμενοι τῇ παρ' αὐτοῖς εἰδισμένῃ τάξει.

III, 36, 6. ἡ τῆς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς διαίρεσις] τοῦ τῆς*, v. pag. LVIII.

III, 114, 6. τῷ πρότερον ἔτι*] τὸ πρότερον ἔτι*, v. pag. LXIII.

III, 116, 2. βουλομένον*] βουλομένω*, v. p. LXIV.

Denique de codicibus Monacensibus 267 (N) 185 (O), quibus selecta περὶ πρεσβειῶν continentur, et de codice Peiresciano (P), cui insunt excerpta περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας in praefatione alterius voluminis mihi erit disserendum. —

Omnium igitur codicum — ut quaestionis summam comprehendamus — unus est fons: codex archetypus ante saeculum decimum conscriptus neque lacunarum neque glossematum expers, e quo descripti esse videntur vetustissimi illi libri Vaticani (AM). Ex Vaticano (A) denuo et Florentinus (B) et Urbinas (F) fluxit; recentissimi et multis emendationibus contaminati sunt codices Bavaricus (C) Augustanus (D) Regius A (E), de quorum origine tamen certum iudicium fieri non poterit, nisi Florentinus et Urbinas denuo erunt accurate excussi atque variae manus codicum illorum recentium diligenter distinctae. —

Ut autem demonstramus, quanta sit fides codicis Vaticani (A), non habemus locupletiores testes, quam inscriptiones, quas de formatione nominum propriorum quae ex lingua latina in graecam transierunt mire consentire cum Vaticano nuper accuratissime docuit Dittenbergerus (Herm. VI, p. 135 ss.). Itaque secundum Vaticanum et inscriptiones omnibus locis Ἀέπεδος

Τεβέριος esse restituenda post Dittenbergerum nemo negabit. Sed ut nonnullis locis Vaticani (A) Τιβέριος forma non apta comparet, quam utique expellendam esse in propatulo est, ita codex inter formas Μασσαλιωτης (III, 41, 9. 95, 7 XXXIV, 10, 7) et Μασσαλιήτης (XXXIII, 4 (7), 1. 7 (10), 1. 7 (10) 2), Μασσαλιωτικός (III, 41, 5) et Μασσαλιητικός (III, 95, 6), Σαρδόνιος (I, 10, 5. 79, 5. 88, 10. III, 37, 8. 41, 7) et Σαρδῶνος (I, 42, 6. 88, 9. II, 14, 6. 8. III, 47, 2) ita variat, ut dici vix possit, utra forma sit recipienda. Sed non ubique unam formam esse restituendam sed Polybium consulto et cogitate variasse formas (v. pag. LXXIX) luculenter apparet ex locis his: I, 88, 9 s. τῶν δὲ Καρχηδονίων ἀγανακτούντων ὡς αὐτοῖς καθηκούσης μᾶλλον τῆς τῶν Σαρδῶνων δυναστείας... οἱ Ῥωμαῖοι πόλεμον ἐψηφίσαντο πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, φάσκοντες αὐτοὺς οὐκ ἐπὶ Σαρδονίους... ποιῆσθαι τὴν παρασκευήν. III, 95, 6 s. προαπέστειλε... δύο ναῦς ταχυπλοούσας Μασσαλιητικάς... ἐγγενῶς γὰρ... κεκοινωνήκασι Ῥωμαίοις πραγμάτων καὶ Μασσαλιῶται. Quae cum ita sint, Vaticani scripturae non videntur esse corrigendae. — Aliae autem Vaticani scripturae cum inscriptionum testimoniis optime consentiunt; ita Κέρκυρα nomen Coreyrae insulae (II, 9, 2 ss.) confirmatur inscriptione, quae exstat in C. I. A. II, 1, 49. Deinde quod codex Vaticanus IV, 53, 1. 2. 4. 55, 1 Κνώσιοι exhibet, unam esse hanc formam rectam Riemannius inscriptionum et numerorum auctoritate nisis docuit (Bull. de corr. hell. III, 495). Parnassum autem montem in Vaticano IV, 57, 5 rectissime dici Παρνασσόν contra Cobetum marmor Parium testatur (C. I. G. 2374, 4 Riemann. l. c.). Denique Hispanorum illi genti fuisse nomen Vaccaeis (III, 5, 1. 14, 1: Οὐακκαίους, v. pag. LVI) latinae inscriptiones (C. I. L. II, 4233) demonstrant; ex iisdem autem latinis inscriptionibus (Wilmannsi exempl. inscr. lat. 2037 SENVISANIS) concludere possumus, Σεννονεσάνοι (III, 91, 4 v. p. XXVII)

in Vaticano corruptum esse corrigendum in *Σενουεσα-
vol.* Itaque sicut inscriptiones confirmant, quam di-
ligenter librarius ex archetypo haud malo descripserit,
ita non raro iis adiuti scripturas corruptas, quas etiam
Vaticanum praebere per se patet, possumus corrigere.
Ita quod exhibet III, 5, 1 Vaticanus *Μασσανασην* mihi
persuasum est, ex testimonio tituli iamdudum noti (v.
Stephani thes. V, 600 C), cui nuperrime alii simillimi
accesserunt (Mus. Rhen. 34, 159. 35, 490. 36, 145.
Herm. 13, 560), esse scribendum *Μασαννάσαν*. Qui-
bus ratiocinationibus cum demonstratum esse videatur,
plurimi esse aestimandam Vaticani fidem, perspicuum
est, nobis, si inscriptionum testimonia praesto non
sunt, tantummodo Vaticani scripturas esse perpendendas
et perscrutandas. Itaque *Μεδιόλανον* duobus locis
(II, 34, 10. 11) confirmatum tenemus, non *Μεδιολάνιον*,
quod semel (II, 34, 15) occurrit; *Ἰνσομβρες* quod
legitur II, 34, 5. 35, 1. III, 40, 8. 60, 8. *Ἰσομβρες* II,
22, 1. 23, 2. 28, 3. 28, 7. 30, 6. 32, 2. 4. 5. 34, 3. 10.
III, 56, 3. *Ἰνσοβρες* II, 17, 4 dubitatio oriri non pot-
est, quae forma sit praefenda, quod et Strabo (I,
p. 212. 213. 216. 218. II, 292) et Plutarchus (Marcell.
3. 4. 6) et Stephanus Byzant. illud *ν* constanter servant.
[*Φρεντανῶν* ut II, 24, 12 scriberem cum Schweig-
haeusero ex III, 88, 3, pro *Φρεντάνων* persuasit *Κα-
λούσιον* II, 25, 2 pro *Κλουύσιον* illatum. *Φαίσολα*
II, 25, 6 in *Φαισόλαν*, ut est III, 82, 1 *τὴν Φαισόλαν*,
cum Benselero esse mutandum, etsi Niebuhrius Schol.
histor. vol. 1 part. 2 p. 53. 54 negat hoc oppidum
locum hic habere, ostendit sequens *αὐτοῦ παρενέβαλον*.
Alioqui enim Polybius aut *ἐπὶ Φαίσολα πόλιν* pro *ἐπὶ
πόλιν Φαίσολα* ad evitandum quem omni modo fugit
hiatum aut *παρενέβαλον αὐτοῦ* fuisset scripturus.] For-
mam *Ἀλπεινῶν* in Vaticano II, 14, 8. III, 47, 9 com-
parentem praefendam esse *Ἀλπινῶν*, quod semel (III,
34, 6) occurrit, eius rei testimonium est, quod inveni-
tur apud Strabonem quoque IV p. 177 C: *τῶν Ἀλπει-*

νῶν ὄρων. IV p. 209 C. IV p. 202 C: *τὰ γὰρ Ἀλπεια
καλεῖσθαι πρότερον Ἀλβια, καθάπερ καὶ Ἀλπεινά*. [Male
Vaticanus II, 15, 8 *Τρανσάλπιννοι* pro *Τρανσαλπίνοι*,
quum hoc necessario sit circumflectendum, ut *Ἀπεννί-
νος* II, 16, 1 et alibi scripsi pro *Ἀπέννινος*, quod
redarguit disertum Stephani Byz. testimonium *πητικὸν
ponentis Ἀπεννίνος*], quod optime servatur in Vati-
cano II, 16, 4. 17, 7. 24, 7. II, 110, 9. *Σκερδιλαῖ-
δας* quod omnibus locis (exceptis II, 5, 6: *Κερδιδελον*,
II, 6, 6: *Σκερδιλάδον*) servavit Vaticanus, *Μάλλιος*
quod ter (I, 26, 11. 39, 15. II, 31, 8 v. pag. XVII.)
Μάλλιος semel (III, 40, 11) in codice occurrit, formas
veriores esse putavi eas, quae testimoniorum consensu
confirmantur. Denique pro *Αρεντίνων* III, 22, 11 cum
Hultschio (Fleck. ann. 95, 311) *Λαρεντίνων*, pro
Ἀνανες (II, 17, 7) *Ἀναμάρων* (II, 32, 1), *Ἀνδρων* (II,
34, 5) cum Mommseno *Ἀναρες* κτλ. pro *Λοντάτιον*
(I, 59, 8. *Αὐτάτιον* I, 60, 4. *Αὐτάτιος* I, 62, 7. *Αὐτα-
τίον* III, 21, 2 (et in libro tertio sic semper): *Λοντα-
τίον*) cum Dindorfio *Αὐτάτιον* posui.

Atque eadem cernitur in libro Vaticano fides in
omni orthographia et dialecto, de quibus nunc nos
melius facere possumus iudicium, cum auctoritatem
inscriptionum, quas excusserunt Weckleinus, Her-
werdenus, Kaelkerus (quaest. de eloc. Pol. „Leipz. Stud.
3, 2.“ p. 299 s.) alii, sequi possimus.

Accusativum pluralis nominum in *-εις* ca-
dentium inde a quarto a. Ch. n. saeculo exitum
habuisse in *-εις*, ex inscriptionibus (Wecklein p. 18 s.
Herwerden p. 49. Kaelker p. 300. v. Bamberg, Ztschft.
f. G.-W. 36, 200. Dindorf Diod. vol. I. p. 12 s.) apparet.
Cum autem Polybii Plutarchi Iosephi libri ita varient,
ut modo formam Atticorum modo nominativo parem
praebeant, dubitari potest, utrum altera forma ‘intem-
pestivis correctoribus’ possit concedi necne. Sed est
κοινῆς formas ita miscere, ut sine ulla causa modo
scribatur *βασιλέας* modo *βασιλεῖς*, modo *νῆας* modo

ναῦς; quin etiam Polybius duas formas, quae erant in usu, ita adhibuit, ut altera succederet alteri III, 96, 4 s. δύο μὲν αὐτάνδρους νῆας ἀποβαλόντες... ἐφενγον... ἐπικειμένον δὲ τῶν Ῥωμαίων... τὰς μὲν ναῦς ἐξέβαλον εἰς τὸν αἰγιαλόν Cf. I, 51, 11 s. I, 53, 1. 2.

Αἰέλ. Vaticanus codex cum formam *αἰέλ* saepissime exhibeat pro *αέλ*, Kaelkerus (p. 229) hanc varietatem Polybio tribui posse negat, sed censet auctoritate grammatici cuiusdam inde ab initio totius operis mutatum esse *αἰέλ* in *αέλ* sed interdum formam *αἰέλ* eum fugisse itaque adhuc in contextu esse servatam. Cum autem inscriptionum testimoniis certe confirmetur, cum formam *αέλ* Polybii temporibus fuisse usitatissimam (C. I. A. II, 1, 467, 17. 49 al.) tum *αέλ* confundi cum *αἰέλ* (C. I. A. II, 1, 564, 7. 12. 20), facere non possum, quin Polybio, quem studio cuidam formas variandi se dedisse mihi persuasissimum est (v. pag. LXXVII), formarum hanc varietatem libenter concedam.

● Aoristi formas in Vaticano codice non semper in -ον -ες -ε, -όμην -ον -ετο, sed interdum in -α -ες -ε, -άμην -ω -ατο cadere, iam Schweighaeuserus (ad III, 27, 8) monuit. Itaque inveniuntur in Vaticano formae hae: I, 33, 11 ἔθνηκαν. I, 59, 5 ἐπέθνηκαν. I, 88, 12 προσέθνηκαν. II, 58, 8 ἀφῆκαν. II, 61, 10 προελίαντο. III, 12, 4, παρέδωκαν. III, 13, 6 ἐνέδωκαν. III, 19, 5 ἀντέπεσαν. III, 27, 8 προείπαμεν al. (De aoristo vocabuli φέρειν videas ea quae Iacobyus (act. soc. phil. Lips. I, 299) collegit et addas I, 24, 12 προσενέγκαντες I, 62, 9 κατενεργεῖν.) Eadem autem ratione, qua inde a quarto a. Ch. n. saeculo hae formae sunt in inscriptionibus (saec. IV: C. I. A. II, 1, 162, 4 ἐνεγκασάν 610, 21 εἰσεν- [έ]γκαντι saec. III: l. c. 334, 30 ἐπέδωκαν 614, 17 ἀνείπατο saec. II: l. c. 442, 5 ἔδωκαν 466, 16 ἀπέδωκαν 466, 27. 467, 29. 40. 468, 17. 470, 9. 12. 13. 471, 24 ἀνέθνηκαν 470, 7 ἀνήνεγκαν), per se patet, tales formas sine ulla dubitatione Polybio quoque esse tribuendas. Attamen tantum abest, ut unam illam formam Polybii

esse putemus, alteram (I, 18, 9 παρείλετο I, 30, 1 εἴλοντο I, 31, 8 εἴλετο II, 60, 5 περιέθεσαν) deleamus, ut non dubitem utramque concedere Polybio considerare varianti II, 11, 5 τήν τε φρουράν παρέδοσαν... αὐτοὶ τε σφᾶς ἔδωκαν.

Ἀθροίζειν ἀθρόος veram esse formam Atticam cum post Riemannium (l. c. III, 492. v. Bamberg l. c. p. 198) constet atque etiam in Vaticano codice (Hultsch. Fleck. ann. 95, 308 s.) forma illa videatur praevalere, non dubitavimus Atticorum formam restituere.

Ἄν. Quod in titulo circa medii saeculi secundi (C. I. A. II, 1, 624, 18 ἕως σ[ύμ]πασαι διέλθωσιν) ἕως cum coniunctivo coniungitur, planum est, non modo hunc usum Polybio posse concedi XXXV, 2, 4 κατασηνοῦν... ἕως βουλευσονται περὶ τῶν ὅλων, sed etiam μέχρι sine ἂν cum coniunctivo construi posse III, 93, 5 μέχρι συνάψωσι τοῖς ἄκροις fr. 95 (99) μέχρις ἀνακάμψαντες ἀνασπάσωσι XL, 10 (XXXIX, 16), 2 μέχρις οὗ συνήθειαν ἔχουσιν. Quae cum ita sint hoc quoque loco videmus, Polybium Atticorum morem sequi plerumque (Schweigh. ind. s. v. ἕως), interdum tamen generi dicendi suae aetatis indulgere.

Augmentum. Cum titulis qui testantur (III. saec. C. I. A. II, 1, 314 ἡβούλοντο 329. 331 ἡδύνато II. saec.: 420, 12, 37 ἡδύνато) inde a tertio saeculo vocabulorum δύνασθαι βούλεσθαι μέλλειν augmentum fieri modo per η modo per ε, prorsus consentiunt loci nonnulli codicis Vaticani (ἡμελλον I, 26, 5. II, 47, 7. 10. ἡβούλετο II, 50, 7. ἡδύνато II, 63, 3. III, 51, 10), quos ut corrigam cum Dindorfio, a me impetrare non possum.

Βύβλος in Vaticano plurimis locis (Hultsch. l. c. 309) recte esse scriptum neque alteram formam βίβλος esse recipiendam, apparet ex usu recentiorum titulorum, in quibus sola illa forma invenitur. [Keil. Mus. Rhen. XVIII, 269 s. Riemann. l. c. III, 507. Herwerden p. 8. v. Bamberg l. c. p. 196 C. I. A. II, 1, 468, 25 (saec. II) 478, d, 1 (saec. alterius a. Ch.) 482, 50 (saec. ult.).]

Γίνομαι γινώσκω constanter esse restituenda et

omnes fere loci Vaticani (v. Hultsch. l. c.) et inscriptiones, quae inde ab Alexandri temporibus compositae sunt, diserte testantur (Wecklein. p. 56 Herwerden. p. 46).

Ἐγκλίνειν, ἐκκλίνειν. *Ἐγγονος* et *ἐκγονος* quod sine ullo discrimine in titulis adhibentur (Herwerden. p. 49), item puto *ἐκκλίνειν* cum *ἐγκλίνειν* commutari posse; itaque semper contra Casaubonum et eos, qui huic astipulati sunt, Vaticani scripturam praebentis *ἐκκλίνειν* notione fugiendi (Schweigh. ad I, 19, 2. I, 30, 11. III, 96, 4) tenui, praesertim quod Polybius has duas formas cogitate iuxta posuisse videtur III, 116, 6 s.

Καλείν. Negaverunt quidam critici, *καλείν* vocabulum esse ex Atticorum consuetudine, atque semper revocaverunt *κάειν*. Sed etiam hac data occasione Vaticani scripturae V, 108, 5 *ἐξέκαίε* quasi succurrunt titulorum testimonia, cum et in inscriptionibus vetustis *καλείν* reperitur (C. I. A. I, 9, 10 al.) et in recentioribus semel quamvis mutilum illud *καλείν* exstet C. I. A. II, 1, 570, 39 (tit. IV. saec.): *ποκαίοντι*.

Μετακαθόπλῃζειν Quae sunt III, 87, 3 in Vaticano *μετακαθόπλῃσε τοὺς Ἀλβαν* ea nequaquam Polybio tribui posse, sed ortum esse monstrum illud *μετακαθόπλῃζειν* ex dittographia et Naberus et Dindorfius non recte censuerunt; nam simillimum invenitur compositum *μετακατασκευάζειν* in decreto de reficiendis quibusdam rebus sacris, quod pertinere videtur ad finem secundi fere a. Ch. n. saeculi (C. I. A. II, 1, 404, 14. 27. 32. 38).

Numeralia. Pro forma sollemni *δυοῖν* cum consensu titulorum recentium (C. I. A. II, 1, 281. 380, 27 (III. saec.)) praebeatur *δυεῖν*, pro dativo *δυσί* (l. c. 591, 4 (IV. saec.). 467, 27. 471, 48 (II. saec.)) Polybii temporibus hae formae videntur fuisse usitatissimae; itaque nostram expectationem quasi vincunt vetusti codices, in quibus et *δυεῖν* omnibus fere locis (excepto III, 22, 2) est traditum (Hultsch. l. c. p. 300. Heysii adn. ad P. 6, 6. Z. f. Alt.-W. 1847. p. 327 s. Kaelker quaest. Pol. p. 332) et *δυσί* haud raro invenitur. Cum

autem genetivi forma *δυοῖν* in inscriptionibus recentibus nunquam occurrat, sed semper fere Vaticani *δυεῖν* praebeatur, denique Suidae auctoritate haec forma comprobetur, non modo fieri potest, ut una haec forma Polybio tribuatur, sed verisimillimum est Kaelkerum recte semper revocasse *δυεῖν*. — Interdum depravata esse in codice Vaticano numeralia a librariis e suo more scribentibus *δεκατέτταρας* (I, 36, 11) *δεκατετάρων* (IV, 39, 5) *δεκατέτταρα* (V, 89, 3) *δεκαδύο* (I, 42, 5) Dindorfius cum exposuisset, pro his formis inauditis proposuit numeralia ex Atticorum usu cognita. Sed ut omittam, quae Hultschius (l. c.) enarravit, apud Pappum easdem formas occurrere (Pappi Alex. coll. V, 428, 3. 445, 10, 12 cet.: *δεκαπέντε*), inscriptiones quoque Vaticani auctoritatem adiuvant (Kaelker. p. 300 C. I. A. II, 1, 476, 31. (I. saec.): *δεκαδύο*).

Οὐθελς, μηθελς. Formas *οὐθελς* et *μηθελς* apud posteriores scriptores esse usitatissimas quamvis non negem, tamen cum Kaelkero facere non possum, qui solas has formas putat Polybii esse. Primum enim in codice Vaticano, cuius fidem etiam in rebus minutis servatam plurimi aestimamus, in sexcentis fere paginis Hultschii editionis septies, si Kaelkerum ipsum sequimur (*οὐθενί* I, 37, 5. *οὐθέν* I, 80, 8. IV, 30, 4. *μηθέν* I, 78, 15. *μηθέν* I, 47, 4. II, 58, 10. IV, 72, 6) invenitur forma illa posterior; deinde vestigia sunt nonnulla, Polybium eum dicendi usum, quem secutus est in prioribus libris, in posterioribus non semper servasse. Ita Carthaginem novam in illis semper dicit *Καινήν πόλιν*, in his *Καρχηδόνα* (v. p. XXXVI), in illis fit sermo de *Κέννη*, in his de *Κέννα*. Iam si concedemus, scriptorem quendam in priore operis parte urbem illam notissimam aliter nominare atque in posteriore, nonne suspicari poterimus, eum, quem constet in historia scribenda non tam disserendi subtilitati et elegantiae, quam veritati indulsisse, in illis libris saepius Atticorum formam, in his saepius recentiorum usurpasse? (v. p. LXXVI). Similiter videtur esse ex-

plicanda varietas illa formarum αὐθις et αὐτις, de qua Kaelkerus prorsus aliam sententiam protulit, cum non intellexisset, Polybium sibi ipsi in genere dicendi non constare.

Σιταρχία. Pro *σιταρχία* cum libri recentiores scribere solent (I, 70, 3) *σιταρχία*, tum Dindorfius negat, aliam formam rectam esse posse. Haec refelluntur inscriptionis cuiusdam testimonio: C. I. A. II, 1, 348, 12 *σιταρχίας* (III. saec.).

Σφῶζειν. *Σφῶζειν* cum iota adscripto, quod dicunt, apud Atticos in iis formis quae ζ habent esse scribendum Usenerus (Fleck. ann. 1865 p. 238. v. Bamberg Z. f. G. W. 1874 p. 26, 1882 p. 210) docuit et tituli comprobant. Sed inde a recentioribus temporibus illud iota modo scribi modo neglegi inscriptionum testimonia demonstrant quae post Weckleinum p. 45 collegit Riemannius (l. c. V. 619). Quod vero Vaticanus codex etiam in re tam minuta cum inscriptionibus facit, modo scribens iota modo omittens (Hultsch. l. c. 312), auctoritatem fidemque eius libri vel plurimi esse ducendum, planum et evidens est. Itaque hoc sine ulla dubitatione confirmaverim, omnino Vaticani scripturas si ullo modo fieri possit teneas neve codicum recentium discrepantiis, quae veri speciem simulent, a vero ad falsum aberres. —

Cum ex iis, quae Benselerus et Hultschius exposuerunt, dubitari non possit, quin Polybius tanta diligentia et opera vitaverit hiatum quantam vix exspectaverimus, quibuscumque locis librorum scripturis hiatus obtrudatur Polybio, vitia illa ita delevi, ut secundum leges illas a Benselero inventas ab Hultschio paullo rectius definitas omnia essent recensita et emendata. Sed nonnulla videntur de hiatus vitando esse adiicienda.

I, 76, 9. οἱ δὲ λοιποὶ διέφνγον, οἱ μὲν εἰς τὴν πρὸς τῇ γεφύρᾳ πόλιν οἱ δ' ἐπὶ τὴν πρὸς τῇ Ἰνύκῃ παρεμβολήν. Sollemnis est Polybii usus articuli coniuncti cum nominibus propriis, quorum principia sunt vocalia; ita solet scribere ἡ τῶν Ἰνυκαίων πόλις (I, 73, 5. 82, 8. 88, 2), τῆς Ἰνύκης (I, 75, 3. 76, 1. XIV,

1, 2. 3, 4. 6, 7. 7, 1. XV, 2, 7. XXXVI, 4 (6), 1), τὴν Ἰνύκην (I, 70, 9. XIV, 2, 2. 4. 8, 1. 9, 7. 10, 6. uno excepto loco I, 74, 3 εἰς Ἰνύκην, qui tamen non est corrigendus), Ἰνύκῃ nullo articulo addito (XXXIX, 1 (XXXVIII, 1), 8). Quae cum ita sint πρὸς Ἰνύκῃ esse corrigendum, ita ut Polybii usui respondeat et tollatur hiatus, nemo non concedet. Item II, 6, 8 ἐν τῇ Ἠπείρῳ delendum esse articulum τῇ qui ex antecedentibus irrepsit, ipse Polybius testatur XVII (XVIII), 1, 14. 3, 9. XVIII, 6 (23), 4.

III, 79, 1. τοὺς Αἰβνας καὶ Ἰβήρας. Quamvis manifestum sit, ubi uni substantivo articulum habenti particula καὶ alterum adiungatur, articulum non repeti, si duo substantiva in unam notionem coniuncta cogitentur, tamen fieri potest, ut separatim spectetur utrumque substantivum atque hac de caussa articulus repetatur. Itaque Polybius et τοὺς Ἰβήρας καὶ Κελτοὺς (III, 113, 7. 115, 2), τῶν Ἰβήρων καὶ Κελτῶν (III, 113, 8. 114, 2), τοῖς Ἰβήρσι καὶ Κελτοῖς (III, 113, 9) et τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Κελτῶν (III, 115, 5) scribit. Quae cum ita sint, τοὺς Ἰβήρας καὶ τοὺς Αἰβνας (III, 83, 2) offensionis nihil habent, attamen vix puto Polybium scripsisse III, 79, 1 τοὺς Αἰβνας καὶ Ἰβήρας cum hiatus facillime evitando, sed aut verborum series (v. III, 83, 2 p. LXII.) est mutanda τοὺς Ἰβήρας καὶ Αἰβνας (III, 79, 5. 83, 2. 117, 6) aut — quod malim — articulus post καὶ in contextum recipiendus.

III, 89, 6. ἀπεργνακότας πάντα μίαν ἐλπίδα ἔχειν τῆς σωτηρίας τὴν ἐν τῷ νικᾶν. Si quis accurate legerit ea quae supra de conditione codicis Vaticani exposui, in quo haud raro scribam verborum ordinem errore ductum mutasse sed archetypo denuo inspecto veram vocabulorum seriem plerumque restituisse cognitum habemus, facere non poterit, quin putet hic quoque librarium per errorem lapsum esse neque tamen veram scripturam revocasse. Itaque sicut Polybius II, 32, 10 scripsit ἅμα δὲ μίαν ἑαυτοῖς ἀπολείποντες ἐλπίδα τῆς

σωτηρίας ita hoc loco revocavi verum verborum tenorem, quem dicunt, hunc: πάντα μίαν ἔχειν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Ipsa vero membrorum concinnitas quasi poscere et flagitare videtur, ut eandem medicinam adhibeamus III, 91, 2 διὰ τὸ πρὸς αὐτῇ κεῖσθαι τῇ θαλάττῃ, καὶ τούτοις τοῖς ἐμπορίοις χρῆσθαι εἰς ἃ . . . κατατρέχουσιν οἱ πλείοντες εἰς Ἰταλίαν et reponamus membra eleganter respondentia haec: διὰ τὸ πρὸς αὐτῇ κεῖσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τούτοις χρῆσθαι τοῖς ἐμπορίοις κτλ. —

Denique quoniam praefatio finibus tam angustis est circumscripta, ut omnia quae praesto sint afferre non liceat, ea sola putavi esse commemoranda, quae quis in Hultschii editione non inveniat quaeque tamen dignissima videantur, de quibus accuratius disputetur.

I, 9, 8. αὐτὸς δὲ παραγενόμενος εἰς τὰς Συρακούσας βασιλεὺς ὑπὸ πάντων προσηγορεύθη τῶν συμμάχων. Hunc locum esse depravatum Campius (II, 9, sq.) recte quidem docuit, sed tamen eius emendationi astipulari non possumus sed unum versum omissum esse suspicamur hunc: (καὶ τῶν Συρακοσίων καὶ) τῶν συμμάχων.

[I, 22, 5. οὗτος αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τροχίαν εἶχε, περιετίθετο δ' αὐτῷ κλίμαξ ἐπικαρσίας σάνισι καθηλωμένη. Res ipsa requirit quod etiam Schweighauserus vertit in Lexico v. περιτίθεσθαι, plusquamperfectum περιέτεθειτο, ut sequitur ἐπὶ δὲ τοῦ πέρατος αὐτοῦ προσήρμοστο σιδηροῦν οἶον ὑπερον et paullo post ἐνεδέδετο κάλως. Sic peccatum infra I, 61, 3 ubi ἐξετίθεντο libri exhibent pro ἐξετέθειντο et II, 17, 6 ubi διατίθενται pro διατέθεινται II, 44, 5 ἀπετίθετο pro ἀπετέθειτο.]

[I, 22, 7. ὥς τὸ ὅλον φαίνεσθαι παραπλήσιον ταῖς σιτοπουκαῖς μηχανήσεσιν. Non solum rarissimum est vocabulum μηχανήσεις sed etiam ab hoc loco prorsus alienum, ubi necessarium μηχαναῖς, abolito εσιν, quod ex sequenti repetitum εἰς peperit illud μηχανήσεσιν, non minus absolum, quam si latine dixeris 'pistoriis machinationibus'.]

I, 25, 3. οὐ μὴν ἄλλ' αὕτη μὲν ταῖς ὑπηρεσίαις

ἐξηρτυμένη καὶ ταχυναντοῦσα διέφυγε παραδόξως τὸν κίνδυνον. Vitium inesse huic loco et anonymus vir doctus (Gothaische gelehrte Zeitungen auf das Jahr 1789 vol. I. p. 636) et Ernestus Schulzius (Mus. Rhen. XXIII, 427 s.) perbene demonstraverunt sed quae proposuerunt ad corrigendum hunc locum non ita placent; videtur simplicissime addendum esse εἰ post μὲν: αὕτη μὲν εὖ ταῖς ὑπηρεσίαις ἐξηρτυμένη. Cf. I, 47, 10 ταύτης τῆς νεῶς εὖ κατεσκευασμένης. II, 11, 16 πολισμάτων εὖ πρὸς ὀχυρότητα κατεσκευασμένων. XIV, 10, 9 τὰς καταφράκτους ναῦς . . πρὸς πολιορκίαν εὖ καὶ δεόντως ἐξηρτυμένας.

I, 26, 9. ἐφ' οἷς οὐχ οἶον ἂν τις παρὼν καὶ θεώμενος ὑπὸ τὴν ὄψιν ἀλλὰ κἂν ἀκούων καταπλεγεῖν . . Lobeckius (paralip. 512 adn. 11) annotat haec: 'Pol. I, 26, 9 θεώμενος ὑπὸ τὴν ὄψιν quod cum θεᾶσθαι ὑπ' αὐγὰς (Pol. V, 35, 10. X, 3, 1) conferri nequit in θεόμενος mutandum; θεῖναι ὑπὸ τὴν ὄψιν III, 3, 6. 98, 8. 99, 7'. Sed cuius est θεωρεῖν ὑπὸ τὴν ὄψιν (IV, 41, 9. X, 18, 13) ei libenter concedo θεᾶσθαι ὑπὸ τὴν ὄψιν.

I, 36, 3. αἱ γὰρ ἐπιφανεῖς . . πράξεις . . ὀξείας . τὰς διαβολὰς γεννᾶσιν ἅς οἱ μὲν ἐγγώριοι διὰ τε τὰς συγγενείας καὶ τὸ τῶν φίλων πλῆθος οἶοι τ' ἂν | ἀναφέρειν, οἱ δὲ ξένοι ταχέως ἐφ' ἐκατέρων τούτων ἡττῶνται καὶ κινδυνεύουσιν. Post οἶοι τ' ἂν non εἶεν (ita cod. Reg. B) sed unus versus in archetypo omissus esse videtur hic fere: εἶεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον.

I, 37, 4. μὴ πλεῖν παρὰ τὴν ἕξω πλευρὰν τῆς Σικελίας . . διὰ τὸ πλαγίαν εἶναι καὶ δυσπροσόρμιστον. Πλαγίαν non cum recentiore quodam codice in πελαγίαν esse mutandum sed vitium gravius latere mihi persuasum est; correxi τραχείαν ut est V, 69, 1 ῥάχει δυσβάτῳ καὶ τραχείᾳ.

I, 53, 10. οἱ δὲ . . καθώρμισαν πρὸς τι πολισμάτων. Cum apud Polybium semper occurat vocabulum καθορμίζεσθαι (v. Schweigh. ind.) hoc quoque loco pro activo inaudito posui καθωρμίσθησαν.

[I, 55, 9. ἡ δὲ πόλις (Eryx Siciliae) ὑπ' αὐτὴν τὴν

κορυφήν (montis Erycis) τέταται, πάνν μακρὰν ἔχουσα καὶ προσάντη πανταχόθεν τὴν ἀνάβασιν. De custodia potius dicitur τάττεσθαι quam de urbe, cui convenit κεῖται. Itaque scribendum videtur τέταται.]

[I, 57, 3. τὰς μὲν γὰρ αἰτίας ἢ τοὺς τρόπους δι' ὧν ἀν' ἐκάστην ἡμέραν ἐποιοῦντο κατ' ἀλλήλων ἐνέδρας, ἀντενέδρας, ἐπιθέσεις, προσβολάς, οὗτ' ἂν ὁ γράφων ἐξαριθμούμενος ἐρίκοιτο τοῖς τ' ἀκούουσιν ἀπέραντος ἅμα δ' ἀνωφελὲς ἂν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως κρῖναιτο χρεῖα. Non aptum huic loco verbum κρῖναιτο, cui substituendum γίνοιτο, quod verbum saepe cum χρεῖα iungit Polybius ut II, 69, 4: Ὡς ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοσχερῶς συμπιπτόντων διαφερόντων συνέβαινε γίνεσθαι τὴν ἐξ ἀμφοῖν χρεῖαν. III, 73, 2: Τούτου δὲ συμβάντος οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ πολλοὺς τρόπους ἡλαττοῦντο, τοῖς δὲ Καρχηδονίοις ὑπερδέξιον γίνεσθαι συνέβαινε τὴν χρεῖαν, ne memorem alios locos similes, ubi idem verbum γίνεσθαι, ut XV, 36, 2: Οὐ μόνον ἀνωφελῆ γίνεσθαι τὴν . . θέαν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ μετὰ τινος ὀχλήσεως ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἐνέργειαν τῶν τοιούτων.]

I, 58, 8. ἕως ἂν αὐτομάτως ποτὲ περιπεσόντες αὐτοῖς καὶ ῥαδίως ἀλλήλων διαδράζωνται . . Ingeniosissime pro καὶ ῥαδίως rectum revocavit Hauptius (Herm. VII, 372) καιρίως.

II, 10, 4. ὅτε δὲ τρώσαντα καὶ δεθέντα κατὰ τὰς ἐμβολὰς δυσχρήστων τὰ τῶν ἀντιπάλων σκάφη. Vaticani scriptura δυσχρήστων indicare videtur lacunam, quam explevi his: δυσχρήστως (διέκειτο πρὸς τὸ παρόν). Item II, 32, 6 non τὰς δυνάμεις cum Ursino addidi, sed unum verum τὰς ὑπαρχούσας δυνάμεις.

[II, 55, 9. μὴ φῦναι παρὰ σφίσι, γένος δὲ | ὑποβολιμαῖον ἐξ Ὁρχομενοῦ. Quod post ὑποβολιμαῖον manifesto deest verbum, latet, opinor, in inutili et perverse praeposito γένος ut scribendum sit γεγενέσθαι δ' ὑποβολιμαῖον vel γενέσθαι] ut II, 59, 5: οὐ μόνον αὐτὸν φησι γεγενέσθαι τυράννον ἀλλὰ καὶ τυράννων πεφυκέναι [et Xen. Cyr. V, 1, 7 ἔδοξε . . ἅπασιν τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυνὴ ἀπὸ θνητῶν τοιαύτη ἐν τῇ Ἀσίᾳ.]

III, 21, 4. περὶ μὲν Ἰβηρίας οὐκ ἔφασαν ὑπάρχειν ἔγγραφον οὐδὲν περὶ δὲ τοῦ τοῖς ἐκατέρων συμμάχοις τὴν παρ' αὐτῶν ἀσφάλειαν εἶναι φητὶς κατατετάχθαι. Quicumque comparabit III, 27, 3 τὴν ἀσφάλειαν ὑπάρχειν παρ' ἐκατέρων τοῖς ἐκατέρων συμμάχοις et III, 29, 4 ἐν ταῖς περὶ Σικελίας συνθήκαις ἦν ἔγγραφον . . ὑπάρχειν τοῖς ἀμφοτέρων συμμάχοις τὴν παρ' ἐκατέρων ἀσφάλειαν et III, 29, 6 πᾶσι τοῖς ἐκατέρων συμμάχοις . . τὴν παρ' ἀμφοῖν ἀσφάλειαν αἰεὶ δεόν ἦν ὑπάρχειν et III, 69, 5 τὴν παρ' ἀμφοῖν ἀσφάλειαν αὐτοῖς ὑπάρχειν, mecum pro αὐτῶν non dubitabit restituere ἀμφοῖν.

[III, 31, 10 ἅπερ ἔχει μερίστας ἐπικουρίας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον, quod legitur, etsi IV, 30, 5 quoque est καὶ γὰρ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ στάσιμον ἔχονσι τι tamen scribendum videri potest καὶ κατ' ἰδίαν quod tot aliis Polybius habet locis cum καὶ κοινῇ coniunctum, ut mirum foret, si hic praetulisset hiatum].

III, 32, 1. δύσκητον εἶναι καὶ δύσγνωστον τὴν ἡμετέραν πραγματείαν. Apud Isocratem et p. 275 A pro vulgata scriptura διαγνοὺς recte codicis Urbinatis lectio nunc praefertur διαναγνοὺς et p. 283 A contra omnes libros coniectura receptum est διαναγνωσθεῖς pro διαγνωσθεῖς. Idem autem vitium quod apud Polybium eis duobus locis, quibus comparebat III, 32, 2 ῥᾶν ἐστὶ καὶ κτησάσθαι καὶ διαγνῶναι βύβλους. XXI, 9, 3 παραγενομένης δ' αὐτῷ ἐπιστολῆς κομισάμενος ταύτην καὶ διαγνοὺς iamdudum rectissime est correctum, tanto maior me tenet admiratio, quod solus Campius (I, 10) loco quem supra attuli recte proposuit δυσανάνγνωστον. Quod enim Reiskius delegat legentes ad Aelianum (V. H. XIV, 43) λαβοῦσα τὸ βιβλίον παρὰ τοῦ παιδὸς εἶτα οὐκ εἴασε διαγνῶσθῆναι τὸ πᾶν, hoc quoque loco cum Perizonio Hercherus διαναγνωσθῆναι revocavit.

III, 47, 4. Non raro fit, ut in libris confundantur ὧς et ἕως propter litterarum similitudinem; ita et I, 19, 4 codicis recentis cuiusdam emendatione pro ὧς εἰς τὸν χάρακα συνεδίωξαν bene est correctum ἕως εἰς

τὸν χάρακα (v. p. XLIV.) et II, 14, 11 τὸ δὲ μέγεθος τῆς βάσεώς ἐστιν ἀπὸ πόλεως Σήνης ὡς ἐπὶ τὸν μυχὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους σταδίους καὶ πεντακοσίους Hultschius id, quod loco aptissimum est, revocavit ἕως ἐπὶ τὸν μυχὸν et III, 53, 5 . . ἐφειδόμενα τούτοις ὡς ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ταῦτα μόλις ἐξεμνήσατο τῆς χαράδρας Reiskius ὡς recte commutavit in ἕως. Sed quartus accedit locus III, 47, 4 ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ῥοδανὸν αὐλῶνος διαξενγνύουσιν αἱ τῶν προειρημένων ὁρῶν ἀκρόρειαι, λαμβάνουσαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Μασσαίλας ὡς ἐπὶ τὸν τοῦ παντὸς Ἀδρίου μυχόν, quo iamdudum correxeram ἕως neque tamen in medium protuleram, cum incidi in libellum quendam diligentissime et accuratissime compositum qui inscribitur 'Die Präpositionen bei Polybius von Franz Krebs. Würzburg 1882'; quem cum perlegerem haud mediocrem cepi voluptatem quod eandem emendationem a Krebsio p. 20 inveni allatam.

III, 59, 4. ἐκ δὲ τούτων τὰς μεγάλας ἀφορμὰς εἰληφόντων εἰς τὸ πολυπραγμονεῖν . . Non cum Reiskio scripsi τὰς μεγίστας ἀφορμὰς, sed restitui πολλὰς καὶ μεγάλας ἀφορμὰς quod non sine verisimilitudinis specie esse excogitatum καὶ illud docet, quod per errorem irrepsit in membrum antecedens: πράξεις καὶ φιλοτιμίας.

III, 70, 7. ἔσπευδε κρῖναι δι' αὐτοῦ τὰ ὅλα καὶ . . μῆτε τοὺς ἐπικαθισταμένους στρατηγοὺς φθάσαι παραλαβόντας τὴν ἀρχήν. Condos (Bull. corr. hell. 1877 p. 64 s.) recte correxit: τοὺς ἐπικαθισταμένους στρατηγούς. Cf. I, 24, 9 τότε δὲ προσδεξάμενοι τοὺς ἐπικαθισταμένους ἀρχοντας . . ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Πάνορμον. III, 75, 5. . . οὐπερ ἔτυχον ὑπατοὶ τότε καθεσταμένοι. C. I. A. II, 1. 471, 24: τοῖς καθεσταμένοις.

III, 117, 3. Cum Hesselbarthio (de pugna Cannensi Gott. 1874. p. 13 v. 'Philol. Anz.' 1875/76 p. 542) scripsi: ἐκ δὲ τῶν πεζῶν μαχόμενοι μὲν ἐλάωσαν εἰς μυρίους, οὐ δ' ἐντὸς ὄντες τῆς μάχης, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ κινδύνου τρισχίλιοι μόνον . . διέφυγον.

DE VITA POLYBII

TESTIMONIA VETERUM ET POLYBII IPSIUS.¹⁾

I. Genus, patria et aetas.

Suidas in Πολύβιος. Πολύβιος Λύκου υἱός, ἀπὸ Μεγάλης πόλεως τῆς Ἀρκαδίας, καθηγησάμενος Σκηπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὅτε καὶ Παναίτιος ὁ φιλόσοφος, γεγονώς κατὰ Πτολεμαῖον τὸν ἐπικληθέντα Εὐεργέτην.²⁾

Qui quemadmodum in historicis praesertim capitibus negligentius plerumque versatus est, sic in hoc maxime capite de Polybio. Lycortas, non Lycus, pater fuit Polybii, praetor Achaeorum post Aratum Philopoememque nobilissimus; cuius res pace belloque gestae et merita in Achaeorum rempublicam passim cum ab ipso Polybio tum ab aliis scriptoribus celebrantur. Polyb. II, 40, 2. XXIII, 1 (XXII, 3), 6. XXIV, 8b (XXIII, 12), 7 et 12 (16); Liv. XXVIII, 32. XXXIX, 35 sqq. Plutarch. in Philopoem. c. XXI. Pausan. VII, 9. Iustin. XXXII, 1.

Quod vero regnante Ptolemaeo Euergeta natum Polybium Suidas ait, id ex temporum ratione, quae aliunde satis constat, falsi utique arguitur. E vivis enim excessit Euergetes Ol. 139, circa annum Romae conditae 532. Vide Polyb. V, 34, 1, et 35, 1 sq. coll.

[1] Ex editione Schweighauseri vol. V, p. 3 seqq. Qui quae breviter disseruit, ea multo pluribus persecuti sunt qui peculiaribus nuper scriptis de Polybio eiusque historia egerunt. De quibus alio mihi loco erit dicendum.]

[2] Reliqua, quae de Polybio Suidas habet, v. infra in Testimoniis.

cum II, 71, 3. Itaque si hoc regnante rege, adeoque circa A. U. 530, natum statuimus Polybium, consequens est ut Ol. 149, 4, id est A. U. 574, quo ei cum patre Lycorta legatio ad Ptolemaeum Epiphanem ab Achaeis decreta est (Polyb. XXV, 7 (XXIV, 6), 3), annum aetatis egisse dicamus quadragesimum quartum. Sed eodem tempore νεώτερον se fuisse τῆς κατὰ τοὺς νόμους ἡλικίας testatur ipse, id est, minorem annis quam cui per leges ceteroquin liceret publica legatione aut omnino munere in republica fungi; quod de eo viro dici potuisse, qui annos amplius quadraginta natus fuerit, nullo modo probabile est; praesertim quum cives omnes qui tricesimum implevissent annum, apud Achaeos consilii publici participes fuisse discamus ex Polyb. XXIX, 9 (24), 6. Porro, quem et in excidio Carthaginis A. U. 608 comitem ac socium adfuisse Scipioni, et deinde, eversa Corintho, A. U. 609 Achaiae civitates ex mandato legatorum Romanorum obeuntem, controversias popularium suorum diiudicasse novimus, eum consentaneum utique non est octogenarium senem per id ipsum tempus fuisse. Denique, quod omnem praecidit dubitationem, qui non solum res istas, annis etiam 608 et 609 gestas, memoriae prodidit, verum etiam Numantinum bellum, A. U. 620 a familiari suo Scipione gestum, peculiari libro descripsit; quem eundem non ultra octogesimum secundum annum produxisse aetatem novimus; is A. U. 530, id est nonagesimo ante id tempus anno natus esse non potuit. Ad verum propius accedente ratione aetatem Polybii definivit Casaubonus in synopsi chronologica, ineunte olympiade 144, id est circa A. U. 550 vel 551 natum statuens, regnante apud Aegyptios Ptolemaeo Epiphane. Fundamentum, quo nititur Casaubonus, illud ipsum est quod supra tetigimus: scilicet quod A. U. 573 (nobis 574) minor fuerit aetate legitima capessendi rempublicam (Polyb. XXV, 7 (XXIV, 6), 3), aetas autem legitima quum fuisse videatur annorum triginta (Polyb. XXIX, 9

(24), 6), fuerit igitur, inquit, annos tunc natus viginti quatuor aut paullo plures. Ex quo, quandoquidem alia certior ratio definiendi annum nativitatis Polybii inveniri nulla potest, satis intelligitur ipsum annum consulesque, quibus natus sit, examussim definiri non posse; contentos nos esse debere ut Ol. 144 vel initio Ol. 145 inter A. U. 550 et 556 in lucem editum nobilem hunc scriptorem dicamus.

II. Adolescentia Polybii.

1. Iuvenis Philopoemenem sectatur et eius disciplina formatur. Plutarchus An seni gerenda sit resp. p. 790 E (cap. XII): *Εἰ διὰ μηδὲν ἄλλο, τῷ γέροντι παιδείας ἕνεκα τῶν νέων καὶ διδασκαλίας πολιτευτέον ἐστίν. ὥς γὰρ οἱ γράμματα καὶ μουσικὴν διδάσκοντες αὐτοὶ προανακροῦνται καὶ προαναγινώσκουσιν, ὁμηροῦ μὲνοι τοῖς μανθάνουσιν, οὕτως ὁ πολιτικὸς οὐ λέγων μόνον οὐδὲ ὑπαγορεύων ἔξωθεν, ἀλλὰ πράττων τὰ κοινὰ καὶ διοικῶν ἐπευθύνει τὸν νέον, ἔργοις ἅμα καὶ λόγοις πλαττόμενον ἐμψύχοις καὶ κατασχηματίζομενον. ὁ γὰρ τοῦτον ἀσκηθεὶς τὸν τρόπον, οὐκ ἐν παλαίστραις καὶ κηρώμασιν ἀκινδύνοις εὐρύθμων σοφιστῶν, ἀλλ' ὥς ἀληθῶς ἐν Ὀλυμπιακοῖς καὶ Πνθικοῖς ἀγῶσιν, ἀθλητὸς ἢ πῶλος ὥς ἅμα τρέχει, κατὰ Σιμωνίδην, ὥς Ἀριστείδης Κλεισθένι καὶ Κίμων Ἀριστείδῃ καὶ Φωκίων Χαβρία καὶ Κάτων Μαξιμῷ Φαβίῳ καὶ Σύλλῃ Πομπήϊος καὶ Φιλοποίμενι Πολύβιος. νέοι γὰρ οὗτοι πρεσβυτέροις ἐπιβάλλοντες, εἴτα οἷον παραβλαστάνοντες καὶ συνεξανιστάμενοι ταῖς ἐκείνων πολιτείαις καὶ πράξεσιν, ἐμπειρίαν καὶ συνήθειαν ἐκτάντο πρὸς τὰ κοινὰ μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως.*

2. In exsequiis Philopoemenis urnam defuncti portat. Plutarch. Philopoe. p. 368 (c. XXI): *Τὸ δὲ σῶμα καύσαντες αὐτοῦ (scil. τοῦ Φιλοποίμενος) καὶ τὰ λείψανα συνθέντες εἰς ὕδραν . . . αὐτὴν ἐκόμιζον ὁ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν παῖς Πολύβιος καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πρῶτοι τῶν Ἀχαιῶν.*

3. Cum minor adhuc esset aetate legitima ad ca-

pessendam rempublicam, decernitur ei cum patre legatio ad Ptolemaeum Epiphanem, Aegypti regem. Polyb. XXV, 7 (XXIV, 6), 3. Conf. quae supra diximus de aetate Polybii.

III. Ingenium et doctrina.

Ingenium philosophicum satis elucet ex ratione qua historiam tractavit. Quo nomine laudatur a Strabone I, p. 2: Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος ἄνδρες φιλόσοφοι. Et p. 14: Οὐδὲ πρὸς ἅπαντας φιλοσοφεῖν ἄξιον· πρὸς Ἐρατοσθένη δὲ καὶ Ἰππαρχον καὶ Ποσειδώνιον καὶ Πολύβιον καὶ ἄλλους τοιοῦτους καλόν. Meritoque Velleius Patereulus I, 13 praecellentem ingenio virum adpellat.¹⁾

2. Ἀνὴρ πολυμαθὴς vocatur Polybius ab Aeliano in Tacticis I, 2 [p. 242 Koechly], tam vere quam concinne designante multiplicem doctrinae copiam, qua exornatum fuit huius viri ingenium. Abunde enim vel reliquiae illae, quae de scriptis eius supersunt, declarant nullam fere esse artem paulo nobiliorem aut scientiam ad vitae usum cultumque pertinentem, qua non probe fuerit imbutus.

IV. Res gestae domi, priusquam Romam evocaretur.

A. U.
585

1. Bello Persico Polybius cum patre Lycorta, metu potentiae Romanorum, primum censuerat neque Perseum neque Romanos iuvandos ab Achaeis. Polyb. XXVIII, 3 et 6.

2. Praefectus deinde nominatur equitum Achaeorum, qui auxilio destinantur Romanis. Polyb. 28, 6, 9.

1) Suidas in Παναίτιος, Panaetius iunior, ait, Rhodius philosophus καθηγήσατο τοῦ Σκιπίωνος τοῦ ἐπικληθέντος Ἀφρικανοῦ μετὰ Πολύβιον Μεγαλοπολίτην. Idem in Πολύβιος, ut supra vidimus, dixit Polybium Scipionis praeceptorum fuisse simul cum Panaetio. Quorum alterum non admodum repugnat alteri.

3. Legatus Achaeorum ad Q. Marcium consulem, bellum gerentem cum Perseo. Polyb. XXVIII, 10 (12) sq.

4. Polybium pro praefecto equitum auxiliarium ab Achaeis petunt Ptolemaei fratres, reges Aegypti. Polyb. XXIX, 8 (23) sq.

A. U.
586

V. Vita Romae acta.

1. Cum mille ex nobilissimis Achaeis, a Callicrate accusatis, quasi bello Persico parum Romanis favissent, Romam evocatur Polybius: moxque ceteris exsulibus per Italiae oppida divisus, ipse rogatu Fabii et Scipionis, Aemilii Paulli filiis, veniam a praetore impetrat Romae manendi. Polyb. XXXII, 9, 2 sq. Pausanias VII, 10, 2.

A. U.
588

2. Inde arctiore consuetudine contracta cum Scipione Aemiliano, annum decimum octavum tunc agente, in contubernium eius concessit, institutor bonarum artium et coniunctissimus per reliquam omnem vitam comes et amicus. Polyb. XXXII, 9 sqq.

A. U.
589

De illa Polybii cum Scipione consuetudine haec habet Diodorus XXXI, 26, 5 (Exc. de virt. et vit. p. 329 ss. V. 585 ss. W.): (Πόπλιος Σκιπίων) .. γεροντὶς ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν, ἔδωκεν ἑαυτὸν πρὸς τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγους, λαβὼν ἐπιστάτην Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην τὸν τὰς ἱστορίας συντεταγμένον· τοῦτω δὲ συμβιώσας καὶ πάσης ἀρετῆς ζηλωτὴς γενόμενος κ. τ. λ.

Velleius Patere. I, 13: Scipio tam elegans liberalium studiorum omnique doctrinae et auctor et admirator fuit, ut Polybium Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit.

Plutarchus in Apophthegm. p. 199 F: (Σκιπίων ὁ νεώτερος) τὸ .. Πολύβιον παράγγελμα διαφυλάττων, ἐπειράτο μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν ἢ ποιήσασθαι τινα συνήθη καὶ φίλον ἀμωσγέπως τῶν ἐντυγχανόντων. Idem Polybii praeceptum repetit Plutarchus initio libri quarti Συμποσιακῶν (p. 659 F).

Idem in Praeceptis polit. p. 814, C: Καρπὸν ἐκ φιλίας ἡγεμονικῆς ἔλαβε Πολύβιος καὶ Παναίτιος,

τῇ Σκιπίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτοὺς μεγάλα τὰς πατριδας ὠφελήσαντες εἰς εὐδαιμονίαν. Vide quae de Polybii meritis in patriam mox deinde dicentur.

Pausanias in Arcadicis VIII, 30, 4: Ὅσα μὲν δὴ Πολυβίῳ παραινῶντι ὁ Ῥωμαῖος (Σκιπίων) ἐπέειπετο, ἐξ ὁρθὸν ἐχώρησεν αὐτῷ· ἃ δὲ οὐκ ἠροῶτο διδάσκοντος, γενέσθαι οἱ λέγουσιν ἀμαρτήματα. Spectare potissimum videtur res ad Carthaginem gestas, de quibus proxime ante dixerat. Ceterum de Polybii coniunctione cum Scipione confer quae paulo inferius de peregrinationibus eiusdem et de militia cum Romanis adferentur.

A. U.
592

3. Demetrium, Seleuci Syriae regis filium, Roma profugientem, ubi pro obside custodiebatur, consilii suis regit. Polyb. XXXI, 19, 4 sqq.

A. U.
594

4. Polybii potissimum et Stratii causa, Achaei per legatos deprecantur apud Senatum Rom. pro reditu evocatorum; nec tamen impetrant. Polyb. XXXII, 7, 14 sqq.

A. U.
597

5. Gratia sua apud principes Romanorum Polybius Locros levat onere et sumtu militiae adversus Dalmatas. Pol. XII, 5, 2 sqq.

A. U.
604

6. Exsulibus Achaeis, intercedente apud Catonem Scipione in gratiam Polybii, conceditur tandem, anno decimo septimo postquam evocati erant, reditus in patriam. Plutarch. in Cat. mai. c. 9, cuius verba inseruimus XXXV, 6.

VI. Peregrinationes Polybii et militia cum Romanis.

1. Visendi studio ac veritatis cognoscendae, ut indicare posset ea quae de Hannibalis transitu per Alpes narrabantur, ipse Polybius iter per Alpes suscepit. Polyb. III, 48, 12.

2. In peragrandia Africa, Hispania, Gallia, marique externo quod illas regiones adluit, multa pericula adiit, multosque labores exantlavit, hoc consilio, ut veterum ignorantiam circa illas partes corrigeret, et illos quoque tractus orbis terrarum Graecis hominibus notos faceret. Polyb. III, 59, 7 sq.

Utrum Scipionem, ante primum consulatum stipendia facientem, et nominatim in Hispania A. U. 603 sub Lucullo, tribuni militum munere fungentem, comitatus Polybius sit, an post 604 demum Galliam Hispaniamque peragraverit, non dixerim. Potuerat certe, priusquam etiam reditus in patriam concederetur, Scipionem in expeditionibus in alias terrarum partes comitari; nam liberrimam eius custodiam apud Romanos fuisse satis adparet. Et in pluribus bellis comitem sociumque Scipionis Polybium fuisse diserte ait Arrianus in Tacticis, loco inferius proferendo, ubi de Polybii commentariis Tacticis dicemus. Potuit vero etiam itinera illa suscipere Polybius, postquam plenam nactus A. 604 libertatem, turbata omnia domi in Achaia invenit et cives suos vidit consilia sua praefracte adspernantes. Conf. quae mox dicentur n. VII, 1. Quodsi integrae ad nos Polybii Historiae pervenissent, plura de eius vita sciremus. Conf. III, 5, 7 sq.

3. Consuli Scipioni, anno 607 et initio anni 608^{A. U. 607sq.} Carthaginem oppugnanti expugnantique, comes ac socius bellicorum laborum adfuit. V. Polyb. XXXIX, 3, ex Appiano et quae ex Plutarcho et Ammiano Marcell. adferimus XXXIX, 2. Eodem pertinere videtur id quod ex Pausan. VIII, 30, 4 paulo ante adduximus, et quod in inscriptione statuæ Megalopolitanae (Pausan. ibid.) Polybius σύμμεχος Ῥωμαίων dicitur. Sub idem tempus Africae oram lustravit, teste Plinio N. H. V, 1, 1, ubi Scipione Aemiliano, ait, res in Africa gerente Polybius Annalium conditor, ab eo accepta classe, scrutandi illius orbis gratia circumvectus etc. Conf. XXXIV, 15.

4. De peregrinatione Aegyptiaca v. inferius n. VIII, 2.

VII. Merita in patriam post reditum et honores eo nomine habiti Polybio.

1. Post concessum Achaeis exsulibus reditum in^{A. U. 604} patriam ipse etiam Polybius in Achaia rediisse videtur, et popularibus suis de servanda inter se concordia et

de colenda maiestate populi Romani ea consilia dedisse quibus si paruissent, ut fert alia inscriptio apud Pausaniam VIII, 37, 1, calamitatem erant effugituri, in quam paulo post inciderunt.

A. U.
608

2. Ab excidio Carthagini ex Africa in Peloponnesum advolavit, ut opem aliquam ruenti patriae adferret. Ac videtur expugnata demum Corintho advenisse, ut monuit Valesius ad XL, 10 (XXXIX, 16), 2. Conf. XL, 7 (XXXIX, 13). Ibi tum apud imperatorem Romanum et decem legatos honores Philopoemenis et Arati, virorum de Achaeis immortaliter meritorum, defendit, impetravitque ut eorum statuae, cum iam ablatae essent, suis locis reponerentur. Quo nomine ipsi Polybio ab Achaeis marmorea statua posita est. Polyb. XL, 8 (XXXIX, 14), 11. Mox abstinentiae nobile edidit specimen. XL, 9 (XXXIX, 15).

3. Post discessum legatorum Romanorum ex Achaia Polybius ex eorum mandato urbes Peloponnesi obiens controversias earum iudicavit, leges eis scripsit civitatesque ordinavit: in quo negotio ita se gessit ut summo beneficio ab illo adfectos omnes se profiterentur, et certatim statuis aliisque honoribus eum prosequerentur. Polyb. XL, 10 (XXXIX, 16).

Plutarchi locum ex Praec. polit. p. 814 iam supra retulimus ad n. V, 2.

Pausanias in Arcadicis VIII, 30, 4: Ἑλλήνων . ὁπόσαι πόλεις ἐς τὸ Ἀχαϊκὸν συνετέλουν παρὰ Ῥωμαίων εὗραντο αὐτὰι Πολύβιον σφισι πολιτείας τε καταστήσασθαι καὶ νόμους θεῖναι.

Idem ibid.: Μεγαλοπολίταις . ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἔστιν ὁπισθεν τοῦ περιβόλου τοῦ ἀνιμένου τῷ Ἀνκάρῳ Διὶ ἀντὶ ἐπειρασμένου ἐπὶ στήλῃ Πολύβιος Ἀνκάρτα . γέγραπται δὲ καὶ ἐλεγεία ἐπ' αὐτῷ λέγοντα ὡς ἐπὶ γῆν καὶ θάλασσαν πᾶσαν πλανηθεὶς καὶ ὅτι σύμμαχος γένοιτο Ῥωμαίων καὶ παύσειεν αὐτοὺς ὀργῆς ἐς τὸ Ἑλληνικόν.

Idem VIII, 37, 1: Ἐπὶ δὲ τῷ τετάρτῳ (τύτῳ τῷ ἐν

τῇ στοᾷ τοῦ Λεσποίνης ἱεροῦ εἰργασμένος ἐστὶ) Πολύβιος ὁ Ἀνκάρτα, καὶ οἱ ἐπιγραμμά ἐστιν, ἐξ ἀρχῆς τε μὴ ἀνσφαλῆναι τὴν Ἑλλάδα, εἰ Πολυβίῳ τὰ πάντα ἐπείθετο, καὶ ἀμαρτούσῃ δι' ἐκείνου βοήθειαν αὐτῇ γενέσθαι μόνον.

Idem VIII, 9, 1. Ἔστι . Μαντινεῦσαι ναὸς . . . ἐν ταῦθα ἀντὶ ἐπειρασταὶ στήλῃ Πολύβιος ὁ Ἀνκάρτα.

Idem VIII, 44, 5: Ἐν . Παλλαντίῳ . . Κόρης τε τῆς Δήμητρος (ἐστὶν) ἱερὸν καὶ οὐ πολλὸν ἀπωτέρω Πολυβίου σφισι (τοῖς Παλλαντίοις) ἀνδριάς ἐστι.

Idem VIII, 48, 6: (Ἐν Τεγέῃ) πρὸς . τῷ ἱερῷ τῆς Εὐλειθυίας ἐστὶ Γῆς βωμός . ἔχεται δὲ τοῦ βωμοῦ λίθου λευκοῦ στήλῃ, ἐπὶ δὲ αὐτῆς Πολύβιος ὁ Ἀνκάρτα.

VIII. Reliqua vitae momenta.

1. Post haec Historiarum spissum opus, iam multo ante partim praeparatum, partim etiam fortasse inchoatum, perfecit. Polyb. III, 1—5.

2. Peregrinationem suscepit in Aegyptum regnante^{A. U. 611} Ptolemaeo Physcone (Polyb. ap. Strabonem, cuius verba retulimus XXXIV, 14): ergo post annum urbis 608, quo Physcon fratri Philometori in regnum successit. Crederes comitatum fuisse Scipionem suum in illa legatione, quam ad inspicienda sociorum regna obiit, nisi Panaetium unum omnino tunc Scipioni comitem fuisse Cicero doceret Acad. Quaest. II, (IV), 2, 5.¹)

3. Anno Urbis 620 Scipionem, iterum consulem,^{A. U. 620} videtur in Hispaniam esse comitatus, indeque occasionem cepisse Belli Numantini historiam, perfecto iam reliquo perpetuarum Historiarum opere, memoriae prodendi. Conf. Ciceron. ad Famil. V, 12, cuius verba infra in Testimoniis de scriptis Polybii n. III adposuimus.

1) Fuerit ergo fortasse Polybius A. U. 611 in ordinandis Achaiae civitatibus adhuc occupatus. Ceterum de eadem tamen Scipionis legatione nescio qua parte historiarum suarum quave occasione verba fecisse Polybium discimus ex Athenaeo VI, p. 273 A.

IX. Obitus Polybii.

sicra
A. U.
634

[Lucianus] in Macrobiis c. 22: Πολύβιος . ὁ Ἀν-
κόρτα Μεγαλοπολίτης ἀγρόθεν ἀνελθὼν ἀφ' ἵππου κατ-
έπεσε, καὶ ἐκ τούτου νοσήσας ἀπέθανεν ἑτῶν δύο καὶ
ὀγδοήκοντα.

TESTIMONIA VETERUM

DE SCRIPTIS POLYBII.

I. Historiarum opus s. historia universalis.

1. Librorum numerus.

Stephanus Byz.: Μεγάλη πόλις, πόλις Ἀρκαδίας . . .
ἀφ' ἧς . . . καὶ Πολύβιος, τεσσαράκοντα βιβλία γράψας.

Suidas in Πολύβιος· Οὗτος ἔγραψε τὴν μακρὰν Ἱστο-
ρίαν Ῥωμαϊκὴν ἐν βιβλίοις μ'. Conf. ipsum Polyb. III,
32, 2.

2. Argumentum, sive universe, sive ex parte.

Τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν, id est Antiquitates Ro-
manas vel vetustissimam populi Romani historiam, bre-
viter attigisse Polybium testis est Dionysius A. R. I, 6
et 7. Conf. Polyb. VI, 2.

Pausanias in Arcadicis VIII, 30, 4: Συνέγραψε δὲ ὁ
Πολύβιος οὗτος καὶ ἄλλα ἔργα Ῥωμαίων καὶ ὡς Καρχη-
δονίοις κατέστησαν ἐς πόλεμον, αἰτία τε ἦτις ἐγένετο
αὐτοῦ καὶ ὡς ὅψ' οὐκ ἄνευ κινδύνων μεγάλων Ῥωμαῖοι
* Σκιπλιῶνά τινα Καρχηδονιακὸν ὀνομάζουσι, τέλος τε
ἐπιθέντα τῷ πολέμῳ καὶ τὴν Καρχηδόνα καταβαλόντα ἐς
ἔδαφος.

Zosimus Histor. I init.: Πολυβίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ,
μνήμη παραδοῦναι τὰ καθ' αὐτὸν ἀξιόλογα τῶν ἔργων
προελομένῳ, καλῶς ἔχειν ἐφάνη δι' αὐτῶν ἐπιδείξαι τῶν

πράξεων ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν
ἐξακοσίοις (immo πεντακοσίοις, ut monuit Casaub. in
Comment. ad Polyb. I, 1, 5) ἔτεσι τοῖς περιόλοις προσ-
πολεμήσαντες μεγάλην ἀρχὴν οὐκ ἐκτήσαντο· μέρος δέ
τι τῆς Ἰταλίας ὑφ' ἑαυτοῦς ποιησάμενοι, καὶ τούτου μετὰ
τὴν Ἀννίβου διάβασιν καὶ τὴν ἐν Κάνναις ἦταν ἐκ-
πεπωκότες, αὐτοῖς δὲ τοῖς τείχεσι τοὺς πολεμίους ὁρῶν-
τες ἐπικειμένους εἰς τοσοῦτον μέγεθος ἤρθησαν τύχης
ὥστε οὐδὲ ὅλοις τρισὶ καὶ πεντήκοντα ἔτεσι μὴ μόνον
Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ Λιβύην κατακτήσασθαι πᾶσαν, ἥδη δὲ
καὶ τοὺς Ἰβηρας ὑφ' ἑαυτοῦς καταστήσαι. ἐπεὶ δὲ τοῦ
πλείονος ἐφίμενοι τὸν Ἰόνιον ἐπεραιώθησαν κόλπον,
Ἑλλήνων τε ἐκράτησαν καὶ Μακεδόνας παρέλυσαν τῆς
ἀρχῆς, αὐτὸν τε, ὃς τηλικαῦτα τούτων ἐβασίλευσε, ζωγρίᾳ
ἐλόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγον.

Euagrius Histor. eccles. V, c. ult.: Αἱ δὲ κατὰ Ῥω-
μαίους πράξεις, πᾶσαν κοσμικὴν ἱστορίαν ἐν αὐταῖς περι-
λαμβάνουσαι ἢ εἴ τι καὶ ἄλλο γέγονεν εἴτ' ἐς ἑαυτοῦς
διαιρουμένων εἴτε καὶ καθ' ἑτέρων πραττόντων, πεπύκνεται
Διονυσίῳ μὲν τῷ Ἀλικαρνασσεῖ ἀπὸ τῶν λεγομένων Ἀβο-
ργινῶν τὴν ἱστορίαν ἐκλύσαντι μέχρι τοῦ Ἡπειρώτου
Πύρρον, ἐξ ἐκείνου δὲ Πολυβίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ κατ-
αγαρόντι ἕως τῆς Καρχηδόνης ἀλώσεως.

Photius Bibl. cod. LXXXIII, p. 116 ed. Hoeschel.:
Διέξεισι (Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς) ἐν πολλῇ λεπτολογίᾳ
τὴν τε τῆς Ῥώμης οἰκισιν καὶ τὴν Ῥέμον καὶ Ῥωμύλου
γέννησιν, καὶ ἀπλῶς ἐφεξῆς ἅπαντα μέχρι ὅτου Ῥωμαῖοις
ὁ πρὸς Πύρρον τὸν Ἡπειρώτην πόλεμος συνέστη. δι-
έρχεται δὲ καὶ αὐτὸν ἐκείνου, καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν ῥ' καὶ
κῆ' Ὀλυμπιάδα, ἔτους ἐνεστηκότος αὐτῆς τρίτου· ἀφ' ἧς
καὶ φησιν ἀπάρχασθαι τὸν Μεγαλοπολίτην Πολύβιον τῆς
ἱστορίας. Recte: namque sub finem Olymp. 128, A. U.
489, Mamertini Romanos in Siciliam advocarunt, unde
Historiam suam incipit Polybius. Vide I, 7 coll. c.
10 seqq.

De argumento Historiarum Polybii Suidas haec
habet: Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς φωνῆς Κλεομόνου τοῦ Σπαρ-

τάτων καὶ Φιλίππου τοῦ Περγέως πατρός¹⁾, τῇ διαδοχῇ τῶν Μακεδόνων τὰ ἐξῆς ἐπισυνάπτων Ῥωμαίων.

Alia testimonia v. in Fragmentis.

3. *Stilus Polybii.*

Stilum Polybii haud satis concinnum iudicavit Dionysius Hal. De compos. verb. c. 4, p. 28 et 29: *Μεῖζονα ἰσχνὴν ἔχει τῆς ἐκλογῆς (τῶν ὀνομάτων) ἢ σύνθεσις . . . καὶ τοῦτω μάλιστα διαλλάττει ποιητῆς τε ποιητοῦ καὶ ῥήτωρ ῥήτορος, τῷ συντιθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα. τοῖς μὲν οὖν ἀρχαίοις ὀλίγον δεῖν πᾶσι πολλὴ ἐπίδοσις ἦν αὐτοῦ, παρ' ὃ καὶ καλὰ ἔστιν αὐτῶν τὰ μέτρα καὶ τὰ μέλη καὶ οἱ λόγοι· τοῖς δὲ μεταγενεστέροις οὐδεὶς πλὴν ὀλίγων. χρόνῳ δ' ὕστερον παντάπασιν ἡμελήθη, καὶ οὐδεὶς ᾤετο δεῖν ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι οὐδὲ συμβάλλεσθαι τι τῷ κάλλει τῶν λόγων· τοιγάρτοι τοιαύτας συντάξεις κατέλιπον οἷας οὐδεὶς ὑπομένει μέχρι κορωνίδος διελθεῖν, Φύλαρχον λέγων καὶ Δοῦρον καὶ Πολύβιον καὶ Ψάωνα κ. τ. λ. Haec Dionysius. Ac sane non nimis comptam nec molliter admodum cadentem esse Polybii orationem ne summus quidem scriptoris huius admirator iverit inficias. Caeterum ex omni numero eorum, qui quas habemus hodie historiarum Polybii reliquias perlegerint, quae multum abest ut dimidiam efficiant partem totius operis, paucos esse confido quin aegerrime ferant librorum qui periire iacturam.*

1) Sic correxi cum legeretur *νιοῦ*, quomodo Suidas vix errare potuit. Kusterus καὶ μέχρις *Περγέως* τοῦ *Φιλίππου νιοῦ*. Ceterum quod a Cleomenis fuga et a Philippo Macedoniae rege historiam suam inchoasse Polybium Suidas ait, non ita male habet: inde nempe initium fecit Polybius uberioris et propriae ac principalis suae historiae, quae cum tertio libro incipit. Conf. II, 71, 7. Ac fortasse ex ipso hoc loco II, 70, 8 scripserat vel scribere Suidas voluerat καὶ *Φιλίππου* τοῦ *Δημητρίου νιοῦ*, aut ex I, 3, 1 καὶ *Φιλίππου* τοῦ *Περγέως* μὲν *πατρός*, *Δημητρίου* δὲ *νιοῦ*.

4. *Auctoritas et fides historica.*

Cicero De officiis III, 32, 113: Polybius, bonus auctor inprimis.

Livius XXX, 45, 5: Polybius haudquaquam spernendus auctor. (Optime vero Casaubonus ad fragmenta Polybii docuit esse figuratam orationem, qua utitur hoc loco Livius, quae *μείωσις* vocatur, et *haudquaquam spernendus* hic poni pro *maximae auctoritatis*. Conf. Duker. et Drakenborch. ad Livium l. c. [Polybium reapse a plerisque tum spretum fuisse, quod ipsum reprehendere Livium, opinatur Niebuhrius Hist. Rom. vol. I, p. 592].)

Idem Livius XXXIII, 10, 10: Nos Polybium secuti sumus, non incertum auctorem, cum omnium rerum Romanarum, tum praecipue in Graecia gestarum.

Xiphilinus in Augusto p. 41 ed. R. Stephani: *Τὰ μὲν οὖν πολλὰ τῶν σημείων τοῖς τερατολόγοις παρήσω, ἀμείνων δ' ἂν ἦν καὶ ὁ Δίων μὴ πέρα τοῦ δέοντος αὐτὰ τεθηπώς, ἀλλὰ τι καὶ τῷ Πολυβίῳ προσεσχηκώς, ὅστις ἔλωσιν γράψας τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Ἑλλάδος δούλωσιν καὶ πρὸ τούτων τὴν μεγάλην τῶν Ῥωμαίων ἐκείνην ὑπὸ Ἀννίβου καὶ πολυχρόνιον κἀκῶσιν οὐδαμοῦ τερατολογῶν φαίνεται οὐδὲ σημεῖα ταῖς λοιπαῖς πόλεσι πρὸ τῶν συμφορῶν γενόμενα διηγούμενος, εἰ μὲν οὐδ' ἂν γενέσθαι νομίζων, μεμπτῶς, πλήρης γὰρ τῶν τοιούτων ἡ ἱστορία· εἰ δ' ὥς οὐχ ἱστορήσας γε αὐτός, συγγνωστῶς· συγγραφήν γὰρ προκεχειρίστο.*

5. *Continuatores, obtrecciator, et epitomator historiarum Polybii.*

Suidas in *Πολύβιος*: Ἰστέον ὅτι διαδέχεται τὴν *Πολύβιον ἱστορίαν* *Ποσειδώνιος Ὀλβιοπολίτης σοφιστής*. Idem in *Ποσειδώνιος* istam continuationem Polybii 52 libris comprehensam, *ἱστορίαν τὴν μετὰ Πολύβιον*, Posidonio Alexandrino philosopho Stoico tribuit, Zenonis Cittiei

discipulo: at mox tamen subiungit, καὶ οἶμαι ταῦτα μᾶλλον Ποσειδωνίου σοφιστοῦ εἶναι τοῦ Ὀλβιοπολίτου. Conf. Vossium de histor. Gr. I, 24, et Fabric. B. Gr. vol II, p. 409 sq.

Suidas in Πολύβιος· Ἐγραψε δὲ καὶ Στράβων Ἀμασῆς τὰ μετὰ Πολύβιον ἐν βιβλίῳ μγ'. Eiusdem operis ipse Strabo meminit II, p. 515 (XI, 9, 3) his verbis: Εἰρηκότες δὲ πολλὰ περὶ τῶν Παρθικῶν νομίων ἐν τῇ ἔκτῃ τῶν ἱστορικῶν ὑπομνημάτων βίβλῳ, δευτέρᾳ δὲ τῶν μετὰ Πολύβιον, παραλείψομεν ἐνταῦθα.

Suidas in Σκύλαξ· Σκύλαξ Καρνανδεὺς (πόλις δὲ ἐστὶ τῆς Καρίας πλησίον Ἀλικαρνασσοῦ τὰ Καρύανδα) μαθηματικὸς καὶ μουσικός. Περίπλουν τῶν Ἡρακλέους στηλῶν . . . Γῆς περίοδον. Ἀντιγραφὴν πρὸς τὴν Πολυβίου ἱστορίαν. Conf. Vossium de histor. Gr. I, 19, Fabric. B. Gr. vol. III, p. 32, et II, p. 761.

Suidas in Βροῦτος· Βροῦτος, στρατηγὸς Ῥωμαίων, ἔγραψεν ἐπιστολάς καὶ τῶν Πολυβίου τοῦ ἱστορικοῦ βιβλίων Ἐπιτομήν. Et Plutarchus Brut. c. 4: Αὐτοῦς (Μάρκος Βροῦτος) ἄχρι τῆς ἐσπέρας ἔγραψε, συντάττων Ἐπιτομήν Πολυβίου.

II. De vita Philopoemenis.

De vita et rebus gestis Philopoemenis tres libros separatim edidisse Polybium, priusquam universam historiam conscriberet, ex ipso discimus X, 24 (21), 5 sq.

III. Historia belli Numantini.

Cicero Ad Famil. V, 12, ad Lucceium: Deesse mihi nolui quin te admonerem ut cogitares coniunctene malles cum ceteris rebus nostra contexere, an, ut multi Graeci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timaeus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes a perpetuis suis historiis ea quae dixi bella separaverunt, tu quoque item civilem coniurationem ab hostilibus externisque bellis seiungere.

IV. *Tactica.*

Commentariorum suorum περὶ τὰς τάξεις, id est Tacticorum, ipse mentionem fecit Polybius IX, 20, 4.

Eorundem meminit Arrianus in Tacticis ipso initio [p. 240 ed. Koehly], quod quidem truncatum ad nos pervenit, tali fere ratione supplendum: [Τακτικά ἔγραψε Πύρρος ὁ Ἡπειρώτης καὶ Ἀλέξανδρος] ὁ Πύρρου παῖς . . . καὶ μὴν καὶ Πανσανίου ἐστὶ συγγράμματα ὑπὲρ τούτων· εὗροις δ' ἂν καὶ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ Πολυβίου τοῦ Ἀρκάδος, ὃς καὶ Σκιπίωνι τῷ Ῥωμαίῳ ξυνεγένετο, πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους διαπολεμοῦντι ἄλλους τε καὶ ἐν ᾧ καὶ Καρχηδόνα τὴν ἐν Λιβύῃ εἰλέν τε καὶ ἠνδραπόδισεν.

Aelianus in Tacticis c. I, 2 [p. 240 Koehly] Πύρρος τε ὁ Ἡπειρώτης Τακτικά συντάξε καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τούτου υἱὸς καὶ Κλέαρχος, ἔτι δὲ Πανσανίας Εὐαγγελὸς τε καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἀνὴρ πολυμαθής, Σκιπίωνι συγγενόμενος.

Idem Aelianus Tactic. III, 4 [p. 268 Koehly] Ὅρον (τῆς Τακτικῆς) ἔθεντο Αἰνείας μὲν ἐπιστήμην εἶναι πολεμικῶν κινήσεων, Πολύβιος δέ, ἔάν τις πλῆθος ἄτακτον παραλαβὼν τοῦτο συγκρίνῃ καὶ καταλοχίσας συλλοχίσῃ, παιδεύσῃ τε χρησίμως τὰ πρὸς τὸν πόλεμον.

Rursus Aelianus ib. XIX, 10 [p. 356 Koehly]: Τοῦτ' . . . τῷ τάγματι τῆς εἰλῆς (ὥστε τοὺς ἐν δόμβῳ κατατεταγμένους ἑπτάς μῆτε στοιχεῖν μῆτε ζυγεῖν κ. τ. λ.) κέχρηται Πολύβιος ἀνδρῶν ξδ', [ἐν σχήματι τοῦ Α' στοιχείου].

V. De habitatione sub aequatore libellus.*)

Geminus in Εἰσαγωγῇ εἰς τὰ Φαινόμενα s. in Elementis astronomiae c. 13 in Petavii Uranologio p. 54,

1) Libellus ille fortasse nonnisi pars fuerit libri XXXIV historiarum, in quo geographica ex professo tractavit Polybius.

D, s. de doctrina temporum vol. III, p. 31 sq.: Πολύβιος ὁ ἱστοριογράφος πεπραγμάνεται βιβλίον, ὃ ἐπιγραφὴν ἔχει Περί τῆς περὶ τὸν ἱσημερινὸν οἰκίσεως, αὕτη δὲ ἐστὶν ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, καὶ φησὶν οἰκεῖσθαι τοὺς τόπους καὶ εὐκρατοτέραν ἔχειν τὴν οἰκισιν τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκούντων· καὶ ἃ μὲν ἱστορίας φέρει τῶν καταπτενυκίων τὰς οἰκίσεις καὶ ἐπιμαρτυρούντων τοῖς φαινομένοις, ἃ δὲ ἐπιλογίζεται ἐπὶ τῆς φυσικῆς περὶ τὸν ἥλιον ὑπαρχούσης κινήσεως. ὁ γὰρ ἥλιος περὶ μὲν τοὺς τροπικοὺς κύκλους πρὸν ἐπιμένει χρόνον κατὰ τὴν πάροδον (al. πρόσδοον) τὴν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀποχώρησιν· ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' μένει πρὸς αἴσθησιν ἐπὶ τροπικῶν κύκλων· δι' ἣν αἰτίαν τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' ταῦτα διαμένει. ὅθεν ἐπιμονῆς γινομένης πρὸς τὰς οἰκίσεις τὰς κειμένας ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς ἀνάγκη ἐκπυροῦσθαι τὴν οἰκισιν καὶ ἀοίκητον γίνεσθαι διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἱσημερινοῦ κύκλου ταχέως συμβαίνει τὰς ἀποχωρήσεις γίνεσθαι. ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς ἱσημερινὰς μεγάλας λαμβάνει τὰς παραυξήσεις. εὐλογον οὖν καὶ τὰς ὑπὸ τὸν ἱσημερινὸν κειμένας οἰκίσεις εὐκρατοτέρας ὑπάρχειν, ἐπιτολῆς μὲν γινομένης ἐπὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου, ταχέως δὲ ἀποχωροῦντος τοῦ ἡλίου. πάντες γὰρ μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων οἰκοῦντες παρὰ τὴν πάροδον ὁμοίως κεῖνται τοῦ ἡλίου· πλείονας δὲ χρόνους ἐπιμένει τοῖς περὶ τοὺς τροπικοὺς οἰκοῦσι. δι' ἣν αἰτίαν εὐκρατοτέρας εἶναι συμβέβηκε τὰς περὶ τὸν ἱσημερινὸν οἰκίσεις, αἵτινες κεῖνται ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης οἰκούντων, οἵτινες ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους κεῖνται.

Strabo I, p. 96 (II, 3, 1): Πολύβιος δὲ ποιεῖ ζώνας ἕξ, δύο μὲν τὰς τοῖς ἀρκτικοῖς ὑποπιπτούσας, δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων τε καὶ τῶν τροπικῶν, (καὶ δύο τὰς μεταξὺ τούτων addit Casaubonus) καὶ τοῦ ἱσημερινοῦ.

Et p. 97 (II, 3, 2): Ὁ δὲ Πολύβιος τοῦτο μὲν οὐκ εὖ τὸ ποιεῖν τινὰς ζώνας τοῖς ἀρκτικοῖς διοριζομένας,

δύο μὲν τὰς ὑποπιπτούσας αὐτοῖς, δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων καὶ τῶν τροπικῶν.

Et ibidem: Εἰ δ', ὥσπερ Ἐρατοσθένης φησὶν, ἡ ὑποπίπτουσα τῷ ἱσημερινῷ ἐστὶν εὐκρατος, καθάπερ καὶ Πολύβιος ὁμοδοξεῖ· προστίθῃσι δ' οὗτος καὶ διότι ὑψηλοτάτη ἐστὶ· διόπερ καὶ κατομβρεῖται, τῶν βορείων νεφῶν κατὰ τοὺς ἐτήσιος ἐκεῖ τοῖς ἀναστήμασι προσπιπτόντων πλείστων· πολὺν κρεῖττον τρίτην εὐκρατον ταύτην ποιεῖν στενὴν τινὰ ἢ τὰς ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς εἰσάγειν.

Et ibidem: Ἐνίσταται δ' ὁ Ποσειδώνιος τῷ Πολύβιῳ διότι φησὶ τὴν ὑπὸ τῷ ἱσημερινῷ οἰκισιν ὑψηλοτάτην· οὐδὲν γὰρ εἶναι κατὰ τὴν σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν ὅσος διὰ τὴν ὁμαλότητα κ. τ. λ.

Achilles Tattius in Isagoge in Phaenomena c. XXXI, p. 157, C: Περί δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζωνῶν πολλὴ διαφωνία τοῖς μετ' αὐτὸν γέγονεν· οἱ μὲν γὰρ ἕξ αὐτὰς εἶπον, ὡς Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος, τὴν διακεκαυμένην εἰς δύο διαχωρῶντες.

His addidi quae Wytttenbachius de Polybio dixit praefat. ad Selecta principum historicorum p. XVI: „Polybius vere appellandus Graecorum ultimus. Natus enim et educatus in libera patria, in eadem tuenda regendaque versatus, eiusdem libertati superstes, servavit civilis spiritum libertatis: qui ubi abest, eloquentia inane quid et languidum sonat: ubi adest cum rerum scientia, etiam sine verborum et compositionis delectu, historiae munus explet. Huiusmodi erat Polybii ingenium. Profectus item a philosophia, non illa eloquentiae socia Socratica aut Academica aut Peripatetica, sed inope ad orationis ornatum Stoica: neque rhetorum scholis exercitatus neque sua voluntate aut ad veterum historicorum imitationem comparatus aut scriptionem ipse suam ad grammaticorum praecepta dirigens: adolescens ad rempublicam tractandam delatus, in rebus continuo civilibus ac bellicis versatus, verbis e medio

et vulgari consuetudine assumtis, orationis formam contraxit perspicuam quidem, sed minime elegantem. Huc accedebat scholam redolens loquacitas et repetitio eiusdem argumenti in laudanda ubique et inculcanda caussarum observatione. Et tamen illud assecutus est ut eius lectio posterorum studia teneret, ac dictiones passim frequentarentur. Quo magis intelligitur quanta in eo fuerit rerum ac scientiae praestantia, quae dictionis vilitatem non modo obrueret, sed ad imitandi adeo studium commendaret. Et profecto, si ab orationis dote discesseris, nulla est quin apud Polybium extet historiae virtus. Veri quaerendi et libere profitendi studium acerrimum: eiusdem a falso discernendi cum ex rerum usu, tum ex literarum scientia et omni doctrina, iudicium subtile: factorum eventorumque sagacissima explicatio, e caussis principiisque suis repetita, sive hae caussae containerentur in singulorum ingenii hominum, sive in cuiusque reipublicae aut dynastiae constitutione et forma, sive in horum mutua ratione et coniunctione universaeque orbis terrarum quasi civitate, sive in militari disciplina, sive in coeli natura, sive in locorum situ regionumque proventu et opportunitate, sive in hominum, pro varietate locorum et civitatum, diversitate, frequentia, animorum indole, corporum robore. In quibus omnibus describendis non solum diligentissimi enarratoris, sed gravissimi auctoris laudem habet. Adeo nullus est ab eo memoratus homo, locus, eventus, quin eius tam certam haberet scientiam, quam si sensibus ipse suis eum cognovisset: nulla vitae naturaeque humanae pars quin eam et experientia tractatam ac penitus perspectam habuisse videatur. Itaque effecit quod sibi proposuerat, historiae vitae magistram, nunciam veritatis, et futurorum ex praeteritis prudentissimam coniectricem."

Conferenda etiam quae Niebuhrius in Scholis historicis vol. 2, part. 3, p. 7, dixit de Polybio eiusque historiae consilio, Graecos monituri ne veteris gentium

Graecarum gloriae memores et tot excellentium ingenio virorum patriam Graeciam Romanis parere coactam indignati frustra necessitati reluctarentur et, quod accidit non audientibus, multo sibi graviora mala conisciscerent.

[Ex editione Schweighauseri
vol. V, p. 105.]

Quamquam de instituti ratione, quod in conscribenda hac Historia secutus est Polybius, satis diserte auctor cum in totius operis introitu, tum vero in tertii libri exordio praecepit; iuvabit tamen de universo scriptoris consilio et de argumento partitioneque Historiarum, quas his libris complexus est, nonnulla prae-libasse. Igitur Historiae Polybianae non postrema haec laus est, quod in parte versetur rerum Romanarum longe nobilissima, sive virorum virtutem spectes sive publica instituta aut mores sive rerum gestarum magnitudinem. Quum autem inter excellentis Historiae conditiones doctissimi veterum hanc cumprimis ponant, ut certi intervallo temporis circumscribatur, et a notabili principio ad notabilem perducatur finem, hanc Historiae legem, ut quidem illis placet, a Polybio mirifice esse observatam invenimus. Ille principio, cum ad scribendum adpulit animum, annorum quinquaginta trium res gestas suscepit explicandas, ab anno primo Olympiadis CXL, qui annus ab Urbe condita 535 est, ad Olymp. CLIII, 3, A. U. 587, id est ab initio belli Punici secundi (quo fere eodem tempore in tribus florentissimis illius aetatis regnis novi reges imperium susceperant, Philippus, Demetrii filius, in Macedonia, Antiochus Magnus in Syria, Ptolemaeus Philopator in Aegypto) usque ad finem belli Persici et regni Mace-

donici eversionem. Quo spatio LIII annorum adfirmat Polybius et incepisse modo et consummata esse imperii Romani incrementa; recte, si modo ita intelligatur, ut expositum a Casaubono est ad Polyb. I, 1, 5.

Gestae igitur sunt eo temporis intervallo a Romano populo tot tantaeque res quot et quantae nullo umquam seculo pari numero annorum. Ante omnia bellum occurrit Punicum secundum; bellum viribus partium, generositate ducum, magnitudine cladum, varietate casuum, eventorum consequentia, omnium bellorum, quae ubivis terrarum gesta umquam sunt, maximum. Finem huius excepit bellum Macedonicum cum Philippo, ob veterem Macedoniae regum famam et Magni Alexandri gloriam nobilissimum. Secuta sunt Antiochicum bellum et Aetolicum; illud, cum rege Asiae opulentissimo et terra marique vi copiarum ingente instructissimo; hoc cum populo omnium ferocissimo et qui bellandi decus sibi uni vindicabat, seque eo nomine impotentissime iactabat. His interiecta sunt minora iam alia bella, cum Insubribus, Boiis ceterisque Gallis trans Alpes Italiam incolentibus. Postremum fuit Macedonicum alterum, cum Perse, Philippi filio; in quo illa antiqua Macedonum regia familia, exemplo penitus miserando, est exstincta. Ac tum primum omnes et Orientis et Occidentis nationes attonitae, magnitudinis Romanae stupore coeptae sunt defigi, ac vim ineluctabilem factorum coeperunt intelligere, quae populo Romano imperandi honorem deferebat, ipsis parendi necessitatem imponebat. Quae ipsa admirabilis rerum universi terrarum orbis conversio Polybium initio impulerat ut hoc tam memorabili fine Historiam suam terminaret; paucis tantum annis insecutae pacis adiectis, ut quam modis omnibus laudabilis esset forma regendi imperii, qua populus Romanus utebatur, et cunctis quidem omnium seculorum gentibus, sed praecipue Graecis suis, testatum faceret.

At non unius Romani populi res gestas peragere

Polybius constituerat, sed Romani quidem primario, deinde autem et ceterorum totius orbis populorum omnium, paullo saltem nobiliorum, quotquot per idem temporis spatium inclaruerunt; quum praesertim per ea tempora res omnium fere nationum cum principis terrarum orbis populi rebus partim implicitae ac commixtae essent, partim memorabili saltem aliquo vinculo copulari connectique coepissent. Neque vero eas modo res aliorum populorum expositas lectoribus suis voluit, quae proxime coniunctae Romanis rebus et connexae erant; sed simul universum statum declarandum sibi sumsit, quo fuerunt quoque tempore, in cuius descriptione versatur, res cuiusque populi illustrioris: atque adeo omnem omnium populorum historiam, quae in illud quinquaginta trium annorum et quod excurrit spatium incidit, accurate diligenterque persecutus est. Quo intuitu opus suum *Καθολικὴν Ἱστορίαν*, quasi Universalem historiam dicas iure meritoque nominavit. I, 4. II, 37, 2 sqq. VIII, 4. Et hoc quidem primum fuerat scriptoris institutum. Quo absoluto, quum sub initium septimi post Romam conditam seculi novi rursus undique motus novaque rerum maximarum initia existerent, quae modico annorum spatio in memorabilem inprimis conversionem exierunt; his commotus Polybius, novo scribendi initio sumto, illarum pariter rerum historiam superiori Historiae subtexere, et continuo cum praecedentibus tenore eademque ratione, qua in priori parte usus erat, persequi instituit. Ad quas res perscribendas eo lubentior adiecit animum, quod hae fere erant, in quibus et Scipionis Aemiliani virtus, alumni sui coniunctissimique amici, maxime insignita est, et quarum maiori parti ipse Polybius non spectator solum, sed et actor ac nonnullarum etiam auctor administratorque interfuerat. Excurrit nempe haec pars Historiae Polybianae a Celtiberico bello in Hispania, in quo primum praeclara Scipionis indoles eluxit, usque ad eversam ab eodem Scipione bello Punico tertio

Carthaginem deletamque a Mummio bello Achaico Corinthum et Achaïam Romanorum potestati subiectam: complectiturque adeo res gestas ab Olymp. CLVI. et ab anno fere U. C. 601 usque ad Olymp. CLVIII. A. U. 609.

Duarum istarum partium, quibus adhuc vidimus constare Polybii Historiam, prior illa ac principalis, quae res gestas ab initio belli Hannibalicisive Punici secundi usque ad finem Persici belli, id est Macedonici primi, complectebatur, triginta libros, quoad quidem ex reliquiis iudicare licet, complebat; et ab eo libro, quem tertium deinde numeravit auctor, ad tricesimum secundum pertinebat; altera pars, huic subiecta, quae a bello Celtiberico ad eversam usque Carthaginem atque Corinthum, id est, ad finem belli Punici III. bellicque Achaici excurrerat, octo libris sequentibus, a libro 33 usque ad quadagesimum, erat comprehensa.

In utraque vero istarum partium id ubique spectavit curavitque Polybius, ut non tam otiosam ex legendo voluptatem caperent lectores, quam ut ex rerum ante gestarum cognitione ad earum rerum rationem, quae nunc vel geruntur vel gerendae sunt, rite perspiciendam instituerentur. Quem finem ut consequeretur, praeclare intellexit vir prudentissimus in rebus exponendis non modo veritatem, quae prima lex est, religiose tenendam esse scriptori, verum et illud in primis spectandum, ut non res quaeque nude per se (qui fere mos est eorum, qui Annales conscribunt) narrentur, sed ut causae atque antecedentia quaevis, quae ortum occasionemque cuique rei dederunt, consiliaque, quae secuti sunt ii, qui res gesserunt, tum adiuncta atque potiora momenta cuncta, quae ad rem penitus perspiciendam pertinent, denique ut, quae quamque rem consecuta sunt, quam fieri potest planissime pandantur diligentissimeque explicentur. Quam in sententiam perspicte III, 31, 11 praecipit, cum, Nec qui scribunt, inquit, nec qui legunt Historias, tantopere ad ea per se, quae gesta sunt, par

est attendere, quam ad ea, quae ante acciderunt, quae simul evenerunt, et quae res transactas sunt consecuta. Quippe si tollas ex Historia, qua causa, quo modo, quo consilio quidque fuerit gestum, denique an probabilem exitum res suscepta habuerit; quod superest illius, ludicrum spectaculum est, non autem opus ad erudiendum lectorem comparatum: et in praesens quidem delectationem, in posterum vero utilitatem omnino nullam potest adferre. Istam igitur legem quum sibi scripsisset Polybius, ab ipsa illa causarum et consequentium demonstratione ac potiorum momentorum omnium uberiore expositione *Ἀποδεικτικήν*, id est, demonstrativam, suam hanc adpellavit Historiam (II, 37, 2 s. III, 1, 3. IV, 40, 1).

Sed uberiori huic copiosiorique Historiae, ne causae atque origines illarum rerum, a quibus erat orsurus, prorsus ignorarentur, veluti Introductionis loco praemittendam duxit brevioram quamdam expositionem eorum, quae ante Olympiadem CXL gesta sunt, quorum quidem cognitionem necessariam iudicavit ad planius intelligendum statum, quo fuerunt res Romani populi aliorumque populorum eo tempore, a quo propriam illam et demonstrativam, quam vocat, Historiam inchoavit (II, 37, 2 sq.). Eamque introductionem, quam *προκατασκευήν*, id est Praeparationem, nominavit, duobus prioribus libris universi operis est complexus. In hac igitur praeparatione eas res quae satis ex aliorum scriptorum Historiis notae esse poterant lectoribus, nec dubitationem ullam habebant, leviori stilo perstrinxit, aut etiam sicco fere pede transiit; veluti de Syriae et Aegypti rebus, in quibus nonnisi nomina indicavit regum, qui sub id ipsum tempus, a quo uberiores Historiam suam orditur, in regnum successerunt (II, 37, 6, et II, 71, 4 sqq.). Quae res vero vel minus notae erant graecis lectoribus (I, 3, 8 sqq.) aut quae a superioribus scriptoribus ob diversa partium studia diversimode fuerant expositae, ita, ut videri possent dubitatio-

nem aliquam habere, et scriptoris a studio et ira alieni operam requirere, qui ea sub novum examen revocaret (I, 14, 1 s. II, 37, 2 s. II, 56, 1 s. coll. 40, 2 s.); has igitur, non ea quidem ubertate atque copia, qua deinde in sequentibus usus est, at paulo tamen enucleatius exponendas duxit; praesertim si ad intelligenda et iudicanda ea, quae deinde gesta sunt, necessarium esset, ut accurate haec, quae ante acciderunt, cognita et percepta haberet lector (I, 12, 5 sq. II, 14, 71, 1). Incipit igitur ista praeparatio proprie quidem ac potissimum a primo bello Romanorum Punico, quod in Sicilia geri cum Carthagiensibus coeptum est Olympiad. CXXIX, 1, A. U. 491. Vide I, 5 et 13. Sed priusquam ad hoc bellum exponendum accedit, occasionem eius caussamque explicaturus, paullo altius repetitis, sed brevissime perstrictis vetustioribus Romanorum rebus, ducente ipso historiae filo pergit ad res Mamertinorum in Sicilia; qui, occupata Messana, cum premerentur a Syracusanis, invocantes alii auxilia Romanorum, alii ad Poenorum tutamen confugientes, materiam occasionemque dederunt Romanis primum cum armis extra Italiam progrediendi, et mox bellum cum Poenis de Siciliae imperio suscipiendi.

[ARGUMENTUM LIBRI PRIMI.]

- Cap. I. Prooemium auctoris. Fructus historiae. Historiae Romanae praestantia.
- Cap. II. Imperii Romani cum aliis comparatio. Historia pragmatica.
- Cap. III. Princeps institutum Polybii. Historia eius velut unum corpus. In gratiam Graecorum scribit Polybius. Libro duo priores praemittuntur velut praeparatio.
- Cap. IV. Res Romanae cum omnium gentium rebus conexas. Historia universalis. Ex disiectis membris non licet iudicare de toto.
- Cap. V. Transitus ad ipsum argumentum. Initium paulo altius repetendum.
- Cap. VI. Pars prior praeparationis. Res ante bellum Punicum primum. Romani Italiam subigunt.
- Cap. VII. Mamertini Messanam occupant. Rhegium a praesidio Romano opprimitur (A. Urb. 474). Supplicio afficiuntur perfidi (A. Urb. 483).
- Cap. VIII. Mamertini premuntur a Syracusanis. Hiero praetor Syracusanorum (A. Urb. 485).
- Cap. IX. Hiero rex Syracusanorum (A. Urb. 486).
- Cap. X. Mamertini alii Romanos advocant, alii Poenos. De liberant Romani de Mamertinis.
- Cap. XI. Auxilium ferendum decernunt (A. Urb. 490). Sunes oppidum. Hiero Poenis sese iungit. Chalcidicus mons. Appius Claudius Messanam traiecit. Fugat Hieronem.
- Cap. XII. Appius Claudius pellit Poenos. Instituti ratio scriptoris.
- Cap. XIII. Pars posterior praeparationis. Argumentum libri I et II, quibus haec pars continetur. Ratio tractandi res his libris comprehensas. Bellum Punicum I.
- Cap. XIV. Philinus et Fabius historici. Officium historici. Veritas lumen historiae.
- Cap. XV. Philini errores. Echetla oppidum.
- Cap. XVI. Bellum magna vi suscipitur (A. Urb. 491). Legionum Romanarum ratio. Foedus Romanorum cum Hierone.

- Cap. XVII. Apparatus Poenorum Agrigenti. L. Postumius, Q. Mamilius Cos. (A. Urb. 492). Obsident Agrigentum. Severa Romanorum disciplina.
- Cap. XVIII. Obsidio Agrigenti. Heraclea opp. Hannibal praefectus Agrigenti. Hanno praetor Poenorum capit Herbesum. Romani obsidentes Agrigentum obsessi ab Hannone.
- Cap. XIX. Proelio profligatur Hanno. Hannibal cum suis evadit ex urbe. Agrigentum captum a Romanis.
- Cap. XX. Maiora consilia agitant Romani. L. Valerius. T. Otacilius Cos. (A. Urb. 493). De ingrediendo mari cogitant Romani. Classem parant audaces, qui nullam antea bellicam navem habuerant.
- Cap. XXI. Ratio exercendi remiges. Exit prima classis Romana (A. Urb. 494). Cn. Cornelius Cos. captus ad Liparam a Boode Poeno. Plures naves amittit Hannibal praefectus classis Punicae.
- Cap. XXII. Duilii pugna navalis. Corvi structura. Usus in pugna navali.
- Cap. XXIII. Duilii victoria navalis. Mylaites ager.
- Cap. XXIV. Segesta obsidione liberata. Macella capta. Hamilcar caedit auxilia Romanorum. Romani in Sardinia victores (A. Urb. 495 et seq.). Hannibal in crucem actus. A. Atilius, C. Sulpicius Cos. (A. Urb. 496). Plures Siciliae urbes capiunt.
- Cap. XXV. C. Atilii anceps pugna navalis ad Tyndaridem (A. Urb. 497). Augentur utrinque classes (A. Urb. 498).
- Cap. XXVI. M. Atilius Regulus, L. Manlius Africam petunt. Copiae navales. Triarii navales. CDXX viri in quaque navi. Acies navalis Romanorum triquetra.
- Cap. XXVII. Acies Poenorum. Eorum duces. Proelium navale ad Ecnomum. Triplex proelium navale.
- Cap. XXVIII. Victoria Romanorum.
- Cap. XXIX. In Africam appellunt Cos. Capiunt Clupeam. Populantur Africam. M. Atilius Regulus in Africa manet.
- Cap. XXX. Poeni duces suos convocant. Reguli successus in Africa. Adis oppidum. Imperite rem gerunt Poeni. Fugantur a Regulo. Capitur Tunes.
- Cap. XXXI. Undique premuntur Poeni (A. Urb. 499). Dura eis imperat Regulus.
- Cap. XXXII. Xanthippus dux Poenorum.
- Cap. XXXIII. Xanthippus et Regulus.
- Cap. XXXIV. Committitur proelium. Reguli clades. Capitur a Poenis.
- Cap. XXXV. Monita Polybii. Fructus historiae.
- Cap. XXXVI. Xanthippus domum redit. M. Aemilius, Ser. Fulvius Cos. Africam petunt. Capiunt Punicam classem.

- Cap. XXXVII. Victicis classis infandum naufragium. Infesta navigationi signa. Pertinax audacia Romanorum.
- Cap. XXXVIII. Novae Poenorum spes in Sicilia. Asdrubal Lilybaei (A. Urb. 500). Nova classis Romanorum. A. Atilius, Cn. Cornelius Cos. Panormum Poenis eripiunt.
- Cap. XXXIX. (A. Urb. 501). Cos. cum classe haerent in syrta. Meninx. Lotophagorum ins. Alterum ingens naufragium. Poenis mari cedunt Romani. Cos. in Sicilia pedestribus copiis (A. Urb. 502). Pavent elephantos. Thermam et Liparam capiunt. C. Atilius, L. Manlius Cos. (A. Urb. 504).
- Cap. XL. (A. Urb. 504). Caecilius et Asdrubal ad Panormum. Caeditur fugaturque Asdrubal.
- Cap. XLI. Novam classem parant Romani (A. Urb. 504). Lilybaeum obsident.
- Cap. XLII. Siciliae situs et figura. Pachynus, Pelorias. Lilybaeum obsident Romani. Himilcon praefectus Lilybaei.
- Cap. XLIII. Lilybaeum prodere conantur mercenarii. Alexonis Achaei fides. Irrita Lilybaei proditio.
- Cap. XLIV. Subsidium mittitur Lilybaeo. Hannibal cum subsidio intrat.
- Cap. XLV. Erumpunt obsessi. Frustra tentant machinas Romanorum.
- Cap. XLVI. Drepana Hannibal Rhodius. Securus Lilybaeum navi intrat, et fidenter exit. Idem saepe facit Rhodius et alii.
- Cap. XLVII. Portum Lilybaei obstruunt Romani. Capitur Hannibal Rhodius.
- Cap. XLVIII. Erumpunt obsessi ex Lilybaeo, et opera Romanorum incendunt. Circumvallant Lilybaeum Romani.
- Cap. XLIX. (A. Urb. 505). P. Claudius Cos. Drepana tentat. Adherbal praefectus Drepanorum.
- Cap. L. P. Claudius ab Adherbale male accipitur ad Drepana.
- Cap. LI. Fugatus classem perdit P. Claudius.
- Cap. LII. Adherbalis gloria. P. Claudii infamia. L. Iunius Cos. in Siciliam mittitur.
- Cap. LIII. Classi Romanae ad Lilybaeum et Heracleam insidiatur Carthalo.
- Cap. LIV. L. Iunius Cos. Lilybaeum navigat. Classem naufragio amittit.
- Cap. LV. Mare omittunt Romani. L. Iunius Erycem occupat. Eryx mons et oppidum. Venus Erycina. Erycem tenet Iunius.
- Cap. LVI. Amilcar Barca (A. Urb. 507 sqq.). Ercte castellum. Amilcar et Romani ad Panormum.
- Cap. LVII. Aequus Mars inter utrosque.

- Cap. LVIII. Amilcar et Romani ad Erycem (A. Urb. 510 sqq.). Gallorum gallinaceorum pugna.
- Cap. LIX. Classem denuo parant Romani. (A. Urb. 511). Sumptibus privatorum paratur classis. C. Lutatius cum classe ad Drepana (A. Urb. 512).
- Cap. LX. Hanno praefectus classis Poenorum. Hiera ins. Lutatius et Hanno ad Aegussam.
- Cap. LXI. Proelium navale ad Aegussam (A. Urb. 513). C. Lutatius debellat classem Poenorum.
- Cap. LXII. Pacem petunt Poeni per Amilcarem Barcam. Laus Amilcaris. Pacis conditiones.
- Cap. LXIII. Pax concluditur cum Poenis. Belli gesti magnitudo. Mira classium commissarum moles. Consilio et virtute, non casu, parva potentia Romanorum.
- Cap. LXIV. Promittitur liber de forma reipublicae Romanae. Poeni cum Romanis collati.
- Cap. LXV. Bellum Romanorum cum Faliscis. Bellum Africum Poenorum cum suis mercenariis inexpiabile et alias memorabile.
- Cap. LXVI. Origo belli Africi. Afri et mercenarii Poenorum ex Sicilia in Africam traiciuntur. Carthagine mittuntur Siccam. Stipendii debiti rationes exaggerant.
- Cap. LXVII. Seditio mercenariorum et periculosa turba. Hanno sedare tumultum nequit. Tunete seditiosi castra ponunt.
- Cap. LXVIII. Omnia pollicentur Poeni. Maiora semper postulante mercenarii. Gesconi res committitur.
- Cap. LXIX. Spendius et Mathos irritant commilitones. Saevium in nolentes secum facere. Duces rebellium Spendius et Mathos.
- Cap. LXX. Gesconem comprehendunt. Bellum suscipiunt apertum (A. Urb. 514). Concitant Afros adversus Poenos. Uticam et Hipponem obsident.
- Cap. LXXI. Poenorum res angustae.
- Cap. LXXII. Durum imperium Poenorum in subditos. Feminae cum viris rebellionem favent.
- Cap. LXXIII. Poenorum apparatus. Hippo et Utica obsessae a rebellibus. Carthaginis situs. Tunes.
- Cap. LXXIV. Hanno imperite rem gerit ad Uticam. Rursus ad Gorzam.
- Cap. LXXV. (A. Urb. 515) Amilcar Barca Uticam obsidione liberat. Bacara fluvium vado traiecit. Custodes pontis a tergo adoritur.
- Cap. LXXVI. Profligat rebelles Amilcar.
- Cap. LXXVII. Rursus Amilcarem premit Spendius. Autarius Gallus et Afri Numidaeque cum Spendio.

- Cap. LXXVIII. Narava Numida ad Amilcarem transit. Amilcar acie vincit rebelles.
- Cap. LXXIX. Mercenarii in Sardinia deficiunt a Poenis. Omnis Sardinia deficit. In Africa rebelles commentis dum suorum confirmantur. Spendius irritat rebelles.
- Cap. LXXX. Autaritus Gallus saeva suadet. Saevium rebelles in humaniores. Gesconem misere trucidant.
- Cap. LXXXI. Saeva alia consilia capiunt. Animorum ulcera insanabilia.
- Cap. LXXXII. Poenorum duces Amilcar et Hanno discordes inter se. Commeatus Poenorum perit naufragio. Hippo et Utica deficiunt ad rebelles. Rebelles Carthaginem obsident.
- Cap. LXXXIII. Hiero iuvat Poenos. Nec Romani desunt Poenis.
- Cap. LXXXIV. Rebelles premit Amilcar (A. Urb. 516). Ars imperatoria quantum praestet rudi audaciae. Fame pressi rebelles se mutuo vorant.
- Cap. LXXXV. Amilcar dedit se Spendius. Necatur multitudo rebellium. Prion locus prope Carthaginem.
- Cap. LXXXVI. Matho rebellis obsidetur Tunete. Spendius in cruce suspenditur. Hannibal a Mathone capitur. In crucem agitur.
- Cap. LXXXVII. Hanno et Amilcar in concordiam reducti. Premunt Mathonem. Leptis oppidum. Acie victus capitur Matho.
- Cap. LXXXVIII. Pacata Africa. Hippo et Utica receptae. Finis belli Africi. Sardinia Romanis cedunt Poeni et novum tributum recipiunt (A. U. 516).

ARGUMENTUM LIBRI SECUNDI.

- Cap. I. Nexus historiae. Amilcar in Hispania (A. Urb. 517—525). Asdrubal succedit Amilcar.
- Cap. II. Res Illyricae (A. Urb. 523). Agron rex Illyriorum. Aetoli Medionem oppugnant. De titulo manubiarum litigant praetores Aetolorum.
- Cap. III. Agron iuvat Medionios. Clades Aetolorum ad Medionem.
- Cap. IV. Consilium Aetolorum in ipsos vertit fortuna. Moritur Agron. Teuta regina Illyriorum. Infestat maria (A. Urb. 524).

- Cap. V. Phoenice proditur Illyrii a Gallis mercenariis. Scerdilaidas dux Illyriorum. Illyrii acie vincunt Epirotas.
- Cap. VI. Aetoli et Achaei succurrunt Epirotis. Helicranum. Induciae Epirotarum cum Illyriis. Epirotae et Acarnanes foedus faciunt cum Illyriis. Imprudentia Epirotarum.
- Cap. VII. Gallorum mercenariorum perfidia.
- Cap. VIII. Mare infestat Teuta. Issam obsidet. C. et L. Coruncanii, legati ad Teutam. Occiditur unus ex legatis.
- Cap. IX. Dyrrachium dolo capiunt Illyrii (A. Urb. 525). Mox rursus expelluntur. Corcyram obsident.
- Cap. X. Classem auxiliarem Achaeorum profligant ad Paxos insulas. Margus Carynensis. Corcyra Illyriis se dedit. Demetrius Pharius, Corcyrae praefectus.
- Cap. XI. Bellum Romanorum Illyricum. Cn. Fulvius, A. Postumius Cos. Demetrius Pharius et Corcyrenses Romanis se tradunt. Tum Apollonia et Dyrrachium. Ardiaei subacti. Parthini, Atintanes, Issaei, in fidem recepti. Damnum ad Nutriam acceptum. Arbon et Rhizon opp. et fl. Demetrius a Romanis Illyrico praeficitur.
- Cap. XII. Pax Illyriis data (A. Urb. 526). Legatio Romana ad Graecos de rebus Illyricis. Romani Isthmicorum ludorum participes facti.
- Cap. XIII. Res Hispanienses. Asdrubal Novam Carthaginem condit. Foedus Romanorum cum Asdrubale.
- Cap. XIV. Res Gallicae. Gallia Cisalpina. Italiae figura triquetra. Figura et fines Galliae Cisalpiniae.
- Cap. XV. Ubertas Galliae Cisalpiniae. Galli Alpini. Galli Transalpini.
- Cap. XVI. Apenninus mons. Padus fluvius.
- Cap. XVII. Etrusci superiore Italia pulsi a Gallis. Galli Transpadani. Cispadani. Vitae ratio Gallorum Cisalpino-rum.
- Cap. XVIII. Irruptiones Gallorum in ditionem Romanam (A. Urb. 364, 393, 404, 426).
- Cap. XIX. (A. Urb. 455.) Galli in agro Camerte caedunt Romanos (A. Urb. 458 sqq.). Caeduntur a Romanis. L. Caecilius praetor cadit in pugna (A. Urb. 471). Delentur Senones Galli. Sena colonia.
- Cap. XX. Caeduntur Boii cum Etruscis ad Vadimonem lacum. Rursus victi pacem petunt (A. Urb. 472). Bellis Gallicis durantur Romani ad alia.
- Cap. XXI. (A. Urb. 517.) Novi motus Gallorum. Boii suos reges occidunt. Lex agraria C. Flamini (A. Urb. 522). Gravis belli Gallici origo.
- Cap. XXII. (A. Urb. 523 sqq.) Insubres et Boii concitant Gaesatas. Metuunt Romani.

- Cap. XXIII. (A. Urb. 529.) Erumpit bellum Gallicum Cisalpinum. Veneti et Cenomani favent Romanis. (A. Urb. 529). Copiae hostium. L. Aemilius Cos. Ingentes apparatus Romanorum.
- Cap. XXIV. Copiae Romanorum et sociorum. Legio Romana.
- Cap. XXV. Galli Etruriam populantur. Caeduntur Romani ad Faesulam.
- Cap. XXVI. Succurrit L. Aemilius et servat reliquos. Domum repetunt Galli.
- Cap. XXVII. Abeuntibus occurrit C. Atilius Cos. ex Sardinia rediens. Galli inter duos hostes.
- Cap. XXVIII. Acies bifrons Gallorum. Nudi pugnant Gaesatae. In certamine equitum cadit Atilius. Proelium ad Telamonem.
- Cap. XXIX. Aciei bifrontis commoda et incommoda. Clamor Gallorum bellicus. Maniacae.
- Cap. XXX. Profligantur Gaesatae ab iaculatoribus Romanis. Reliquus Gallorum exercitus armorum genere victus caeditur.
- Cap. XXXI. Caesarum numerus. L. Aemilius persequitur victoriam. Novi Cos. Boios in deditionem accipiunt (A. Urb. 530).
- Cap. XXXII. P. Furius C. Flaminius Insubribus inferunt bellum. Signa aurea Insubrium. Cenomanorum auxilia suspecta Romanis (A. Urb. 531).
- Cap. XXXIII. Vincuntur Insubres consilio tribunorum. Gladii Gallorum inepti. Flamini temeritas.
- Cap. XXXIV. (A. Urb. 532.) Pax negatur Insubribus. Aceras obsident Cos. M. Claudius Marcellus proelio vincit ad Clastidium. Cn. Cornelius Scipio Aceras capit et Mediolanum.
- Cap. XXXV. Deditione Insubrium finitur bellum Gallicum. Lusus fortunae memorabiles. In irruptionibus barbarorum non desperandum.
- Cap. XXXVI. (A. Urb. 533.) In Hispania Annibal succedit Asdrubali.
- Cap. XXXVII. Transitus ad reliquam partem praeparationis. Res Graecorum. Institutum auctoris. Res Achaeorum eorumque foedus.
- Cap. XXXVIII. Nomen Achaeorum. Foedus Achaicum. Vetera instituta Achaeorum.
- Cap. XXXIX. Graeci Italici asciscunt instituta Achaeorum. Lacedaemonii et Thebani arbitris utuntur Achaeis.
- Cap. XL. Instaurati foederis Achaici auctores. Aratus, Philopoemen, Lycortas.
- Cap. XLI. Instauratio foederis Achaici. Foedus pristinum.

- Civitates foederatae duodecim. Foedus dissolutum a Macedonibus. Instaurationis initium (Olymp. 124, A. Urb. 470 sqq.)
- Cap. XLII. Laus Achaeorum.
- Cap. XLIII. Margus Carynensis praetor Achaeorum (Olymp. 131, A. Urb. 500). Aratus Achaeis Sicyonem attribuit (A. Urb. 503), Corinthum et Megara (Olymp. 134, A. Urb. 511). Aratus praetor opponit se Macedonibus et Aetolis. Antigonus Gonatas rex Macedoniae.
- Cap. XLIV. Achaei socii Aetolorum adversus Demetrium. Tyranni posita tyrannide accedunt Achaeis (Olymp. 136, A. Urb. 521 sqq.). Lydiadas tyrannus Megalopolis.
- Cap. XLV. Aetoli favent Antigono Dosoni et Cleomeni adversus Achaeos. Aetolorum consilia pervertit Aratus.
- Cap. XLVI. Cleomenes rex Lacedaemoniorum plura oppida Achaeorum capit. Bellum Cleomenicum (Olymp. 138, A. Urb. 527).
- Cap. XLVII. Aratus molitur societatem cum Antigono Dosone.
- Cap. XLVIII. In eam rem utitur Megalopolitarum opera. Nicophanes et Cercidas Megalopolitae. Legati ad Antigonus.
- Cap. XLIX. Mandata legatorum.
- Cap. L. Promittit societatem Antigonus. Soli bellum suscipiunt Achaei, duce Arato.
- Cap. LI. Cladibus afficiuntur Achaei ad Lycaeam, ad Ladocea, ad Hecatombaeum. Achaei et Aratus advocant Antigonus.
- Cap. LII. Cleomenes plura Achaeorum oppida capit. Eidem Corinthii se dedunt. Acrocorinthum Antigono offert Aratus. Antigonus in Peloponneso.
- Cap. LIII. Argos occupant Achaei. Recipere illam frustra tentat Cleomenes.
- Cap. LIV. Antigonus occupat Acrocorinthum. Praesidia Cleomenis expellit. Plurima oppida Cleomeni eripit Antigonus (A. Urb. 532).
- Cap. LV. Cleomenes in Megalopolin irruit. Saevit in Megalopolitanos. Thearces Clitorius.
- Cap. LVI. Phylarchus historicus adversatur Arato. Exaggerat res tristes: velut in his quae de Mantinea narrat. Aliud est tragoedia, aliud historia. Diversae rei causae variant rem.
- Cap. LVII. Mantinea Cleomeni se tradiderat. Recepta fuerat ab Arato et benigne habita. Mantinenses grati agnoscunt humanitatem Achaeorum.
- Cap. LVIII. Iterum ad Cleomenem deficiunt perfidi Mantinenses et praesidium Achaeorum interficiunt. Perfidia

- Mantinensium gravissimam poenam merita. Phylarchi mendaces tragoediae de Mantinensibus.
- Cap. LIX. De Aristomacho Argivo tragoedias movet Phylarchus.
- Cap. LX. Merito occisus Aristomachus.
- Cap. LXI. Non solum iniqua, sed et praeclare facta narrare debet historicus. Megalopolitae generose respuunt beneficia Cleomenis. Eorum virtutem tacet Phylarchus.
- Cap. LXII. Exaggerat Phylarchus praedam ex Megalopoli. Tenuis Peloponnesiorum opes.
- Cap. LXIII. Pugnancia scribit Phylarchus.
- Cap. LXIV. Cleomenes Argivum agrum populatur (Olymp. 139, A. Urb. 533).
- Cap. LXV. Antigonus in Laconicam ducit. Cleomenis castra et acies ad Sellasiam. Euas, Olympus, Oenus. Perioeci Spartanorum.
- Cap. LXVI. Castra Antigoni ad Gorgylum fluvium. Acies Antigoni et Cleomenis.
- Cap. LXVII. Proelium. Philopoemenis prudens consilium.
- Cap. LXVIII. Philopoemenem laudat Antigonus. Imperitia Euclidae fratris Cleomenis. Fugatur.
- Cap. LXIX. Philopoemenis fortitudo. Proelium inter reges commissum. Funduntur Lacedaemonii. Cleomenes Alexandriam fugit.
- Cap. LXX. Antigonus Sparta potitur. Mox domum redit. Honoribus cumulatus a Graecis. Obit.
- Cap. LXXI. Consilium auctoris. Circa idem tempus obeunt plures reges. Conexio libri I et II cum sequentibus.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

- Cap. I. Incipit uberior et propria Polybii historia. Institutum auctoris.
- Cap. II. Argumentum partis II et principalis Historiarum.
- Cap. III. Idem.
- Cap. IV. Argumentum appendicis partis II Historiarum.
- Cap. V. Argumentum partis III Historiarum.
- Cap. VI. Disputatur de causis belli Punici II. Discrimen inter principium, causam et praetextum. Ostenditur exemplo belli Alexandri cum Persis.
- Cap. VII. Causa, praetextus, et principium belli Romanorum cum Antiocho. Inter haec notandum discrimen.
- Cap. VIII. Fabii sententia de causis belli Punici secundi.

- Cap. IX. De fide scriptoris recte aestimanda. Prima caussa belli Punici secundi.
- Cap. X. Altera et maxima caussa. Tertia belli caussa.
- Cap. XI. Hannibal iurat perpetuum odium in Romanos.
- Cap. XII. In pace odium non posuerant Poeni. Monitum Polybii.
- Cap. XIII. Initia belli Hannibalici (A. Urb. 533). Hannibal subigit Olcades.
- Cap. XIV. Vaccaeos subigit (A. Urb. 534). A Carpetanis opprimitur. Mox ipsos opprimit. Hispania ulterior paene tota paret Poenis.
- Cap. XV. Saguntinorum legationes ad Romanos. Romanorum legatio ad Hannibalem. Carthago Nova. Ferocia et malae artes Hannibalici. Carthaginem proficiscuntur legati Romani.
- Cap. XVI. Res Illyricae. Demetrius Pharius deficit a Romanis. L. Aemilius Cos. Mittitur in Illyricum (Olymp. 140. A. Urb. 535).
- Cap. XVII. Situs Sagunti. Saguntum oppugnat Hannibal. Expugnatur Saguntum.
- Cap. XVIII. Bellum Illyricum cum Demetrio Phario. Aemilius Cos. Dimalum vi capit. Pharum aggreditur. Strategema Aemilii.
- Cap. XIX. Fugatur exercitus Demetri. Demetrius ad Philippum profugit. Messenae perit Demetrius. Pharus capta et Illyricum receptum. Triumphat Aemilius.
- Cap. XX. Sagunto capto quid fecerint Romani. Fabula de pueris Romanis in senatum admissis. Chaerae et Sosylinugae. Legatio Romana Carthaginem missa.
- Cap. XXI. Poeni cum Romanis de iure disceptant. Romani verbis contendere nolunt.
- Cap. XXII. Primum foedus Romanorum cum Poenis (A. Urb. 245). Vetusta lingua latina.
- Cap. XXIII. Monita Polybii de hoc foedere.
- Cap. XXIV. Alterum foedus (A. Urb. 406 vel 448). Monita Polybii.
- Cap. XXV. Foedus proximum ante bellum Punicum I (A. Urb. 475). Iuramentum per Iovem lapidem.
- Cap. XXVI. Foederum tabulae aeneae. Philini error circa illud foedus.
- Cap. XXVII. Foedus post bellum Punicum I. Foedus post bellum Africum. Foedus cum Asdrubale.
- Cap. XXVIII. Monita Polybii de iure Rom. bello Punico I.
- Cap. XXIX. Iura Romanorum bello Punico II. Ratum esse debuit foedus cum Asdrubale. Ex superiori foedere novis etiam sociis cantum erat.

- Cap. XXX. Saguntini ante tempora Hannibalis socii erant Romanorum. Alio respectu iniuste bellum Punicum II susceperunt Poeni. Alio respectu iure.
- Cap. XXXI. Cur his immoratus sit Polybius. Rerum praeteritarum cognitio ad res nunc gerendas necessaria. In historia caussae et adiuncta et consequentia debent exponi.
- Cap. XXXII. Molem operis sui excusat auctor. Fructus historiae universalis.
- Cap. XXXIII. Optionem pacis et belli Poenis dant Romani. Hannibal parat expeditionem in Italiam (A. Urb. 535). Africam praesidio Hispanorum firmat. Hispaniae praesidia petit ex Africa. Tabulae aeneae Hannibalis in Lacinio.
- Cap. XXXIV. Gallorum nuntios exspectat Hannibal (A. Urb. 536). Gallorum nuntii. Copias contrahit et hortatur Hannibal.
- Cap. XXXV. Iberum transit et Hispaniam citeriorem subigit. Hannonem Hispaniae citeriori praeficit. Pyrenaeum superat.
- Cap. XXXVI. Geographia cum historia iungenda. Quatuor mundi plagae.
- Cap. XXXVII. Tres maiores terrae partes, Asia, Africa Europa. Narbo fl. Iberia.
- Cap. XXXVIII. Ignotae terrae australes et boreales. Situm locorum animo complecti debet lector.
- Cap. XXXIX. Longitudo ditionis Poenorum in Africa. Longitudo viae ab Hannibale confectae. Signa miliaria.
- Cap. XL. (A. Urb. 536.) P. Cornelius Ti. Sempronius Cos. Placentia et Cremona. Rebellant Boii et Insubres. Mutinam obsident. L. Manlius praetor. Fugatur et obsidetur a Boiis.
- Cap. XLI. P. Cornelius Scipio in Hispaniam navigat. Ti. Sempronius Carthaginem cogitat obsidere. Scipio Massiliae exponit copias. Hannibal ad Rhodanum.
- Cap. XLII. Traicere flumen parat. Alia parte praemittitur Hanno Bomilcaris filius.
- Cap. XLIII. Rhodanum traiecit Hannibal.
- Cap. XLIV. Numidae equites exploratum missi. Magilus regulus ex Gallia Circumpadana. Hannibal ad Rhodanum hortatur suos.
- Cap. XLV. Speculatores Numidae fugati ab equitibus Scipionis. Scipio castra Hannibalis versus proficiscitur.
- Cap. XLVI. Traiectio elephantorum.
- Cap. XLVII. Iuxta Rhodanum progreditur Hannibal. Rhodanus. Ardyes Galli. Aliorum fabulae de itinere Hannibalis.
- Cap. XLVIII. Fabulae de itinere Hannibalis. Prudenter iter instituit.

- Cap. XLIX. Scipio redit in Italiam. Fratrem in Hispaniam mittit. Hannibal in insula inter Rhodanum et Isaram. Regulo huius regionis opem fert adversus fratrem.
- Cap. L. Hannibal ascendens Alpes, infestatur ab Allobrogibus.
- Cap. LI. Hos caedit ac reprimat.
- Cap. LII. Alpes ascendere pergit. Specie pacis decipitur ab Alpinis.
- Cap. LIII. Hannibal paene opprimitur ab Alpinis. Summa iuga Alpium conscendit.
- Cap. LIV. Ex iugo Alpium suis ostendit Italiam. Descendere Alpes incipit. Via longo praecipitio interrupta.
- Cap. LV. Nives in Alpibus insuperabiles. Viam per praerupta munit Hannibal.
- Cap. LVI. Superatis Alpibus Italiam ingreditur. Residuarum copiarum numerus. P. Cornelius Scipio ad Padum accedit.
- Cap. LVII. Rerum in natura memorabilium enarratio pertinet etiam ad historiam. Sed seorsum et ex professo ea tractaturus est Polybius. Catillones in legendis historiis.
- Cap. LVIII. Multa fabulosa narrarunt veteres. Nec mirum ob difficultates olim oblatas.
- Cap. LIX. Polybii aetate melius cognosci multa potuerunt. Polybii itinera eo consilio suscepta.
- Cap. LX. Residuum exercitum reficit Hannibal. Taurinos subigit expugnata eorum urbe.
- Cap. LXI. Hannibal et Scipio mirantur alter alterius adventum. Romae magna trepidatio. Advocatur Ti. Sempronius ex Sicilia.
- Cap. LXII. Spectaculo captivorum suos hortatur Hannibal.
- Cap. LXIII. Hannibalis oratio ad milites.
- Cap. LXIV. P. Scipio inter Padum et Ticinum. Hortatur milites.
- Cap. LXV. Proelium equestre ad Ticinum. Fugatur equitatus Scipionis.
- Cap. LXVI. Scipio vulneratus cis Padum regreditur. Hannibal Padum superat. Galli se iungunt Hannibali. Scipio et Hannibal ad Placentiam.
- Cap. LXVII. Galli auxiliares Romanorum transeunt ad Hannibalem. Boii cum eodem ineunt societatem. Scipio ad Trebiam se recipit.
- Cap. LXVIII. Eum sequitur Hannibal. Trebiam traiecit Scipio. Ti. Sempronius coniungitur Scipioni.
- Cap. LXIX. Clastidium proditione capit Hannibal. Galli ab Hannibale infestati opem poscunt Romanos. Pugna equestris. Dubia Sempronii victoria.
- Cap. LXX. Sempronius invito Scipione pugnae avidus. Et Hannibal dimicare cupit.

- Cap. LXXI. Insidias praeparat Hannibal. Loca varia insidiis apta. Magonem in insidiis collocat Hannibal. Ad pugnam elicit Sempronium.
- Cap. LXXII. Aciem educit Sempronius brumali die. Trebiam aegre traiecit. Hannibalis acies. Numidarum pugnandi genus. Iuncti duo exercitus consulares.
- Cap. LXXIII. Pugna ad Trebiam.
- Cap. LXXIV. Caeduntur Romani. Pars Romanorum perumpit per hostes et Placentiam fugit. Victores Poeni. Elephantos omnes uno excepto amittunt.
- Cap. LXXV. Frustra cladem celat Sempronius. Romanorum novi apparatus. Cn. Servilius, C. Flaminius Cos. designati. Hiero rex auxilia mittit Romanis.
- Cap. LXXVI. Cn. Cornelius Scipio Hispanium usque ad Iberum fluvium subigit. Hannonem et Indibilem capit. Asdrubal palantes Romanos caedit. Scipio Tarracone hibernat.
- Cap. LXXVII. (A. Urb. 537.) C. Flaminius, Cn. Servilius Cos. Hannibal in Gallia Cisalpina hibernans. Sociorum Romanorum benevolentiam captat.
- Cap. LXXVIII. Capillamenta Hannibalis. Diversi aditus ex Gallia Cisalpina in ditionem Romanorum. Viam per paludes eligit Hannibal.
- Cap. LXXIX. Hannibal per paludes Etruriam petit. Molestum iter per paludes.
- Cap. LXXX. Etruriam ingressus Hannibal, Flaminium ad pugnam elicere cogitat.
- Cap. LXXXI. Explorare indolem adversarii summa virtus imperatoria. Qua parte peccat adversarius, ea aggrediendus est.
- Cap. LXXXII. Faesulam praetergressus Hannibal vastat agros. Frustra monentibus aliis hostem sequitur Flaminius. Cortona. Trasimenus lacus.
- Cap. LXXXIII. Situs locorum. Insidias disponit Hannibal. Convallem insidiis clausam intrat Flaminius.
- Cap. LXXXIV. Pugna ad Tarsimennum lacum. Perit Flaminius Cos. Clades misera Romanorum. Sex millia perruptis hostibus evadunt. Maharbali se dedunt.
- Cap. LXXXV. Captivis Romanis fidem non servat Hannibal. Socios Romanorum liberos dimittit. Romae consternatus populus. Senatus dignitatem servat.
- Cap. LXXXVI. Servilius opem mittit Flaminio. Nova clades C. Centenii. Hannibal per Umbriam et Picenum petit mare Adriaticum.
- Cap. LXXXVII. Equos et viros reficit. Limopsorus. Afri Romano more armati. Carthaginem nuntium mittit Han-

- nibal. Q. Fabius Maximus dictator creatus. Insignia et iura dictatoris. M. Minucius magister equitum.
- Cap. LXXXVIII. Veteribus vinis equos curat Hannibal. Tres partes Apuliae. Luceria. Vibonium. Fabius dictator Servilium Cos. classi praeficit. Fabius et Hannibal ad Aecas.
- Cap. LXXXIX. Caute versatur Fabius. Merito cunctabatur.
- Cap. XC. Fabii prudens consilium. Dictatori obtrectat magister equitum. Poeni in Samnium transeunt. Beneventum, Venusiam, Falernum et Campanos campos petit Hannibal. Nulla urbs Italiae defecit ad Poenos.
- Cap. XCI. Situs et opulentia planitiei Campanae. Campi Phlegraei.
- Cap. XCII. Hannibal ad Athurnum. Vastat Campaniam, parum impediens Fabio. Redeunti insidias struit Fabius.
- Cap. XCIII. Insidias Fabii callide eludit Hannibal. Boum cornibus faces alligatae.
- Cap. XCIV. Falluntur Romani. Nil proficit Fabius. Salvus per fauces elabatur Hannibal. Male audit Fabius. Romam proficiscens frustra monet Minucium.
- Cap. XCV. Res Hispaniae (A. Urb. 537). Asdrubal. Amilcar classi praefectus. Cn. Scipio. Massilienses amici Romanorum.
- Cap. XCVI. Cn. Scipio proelio navali vincit Poenos. Classis Poenorum circa Sardiniam. Servilius persequitur classem Punicam. Cercina. Cossyrus.
- Cap. XCVII. P. Scipio cum nova classe mittitur in Hispaniam. Coniunctim agunt Cn. et P. Scipiones. Iberum transeunt.
- Cap. XCVIII. Sagunti servantur obsides Poenorum. Abilyx, nobilis Hispanus. Bostar, dux Carthaginiensis sub Asdrubale. De obsidibus cum Bostare agit Abilyx.
- Cap. XCIX. Abilyx cum Scipionibus agit de obsidibus. Obsides tradit eis. Obsides Romani remittunt ad suos.
- Cap. C. Hannibalis castra ad Gerunium. Mons Liburnus. Gerunium capit Hannibal. Frumentum eo conveyit.
- Cap. CI. Minucius copias ducit absente Fabio. Calena arx. Hannibal ad Gerunium. Minucius velitatione superior.
- Cap. CII. Caedit frumentatores Hannibalis. Castra sua aegre defendit Hannibal. Laetitia et spe exultat Minucius.
- Cap. CIII. Romae Minucium laudant omnes, Fabium vituperant. Res inaudita, duo simul dictatores. Fabius et Minucius inter se dividunt legiones.
- Cap. CIV. Dissidium Romanorum commodum Hannibali. Minucio insidias parat Hannibal. Fraudem non sentit Minucius.

- Cap. CV. Minucius premittitur ab hoste. Servatur a Fabio. Dictatori reconciliatur magister equitum.
- Cap. CVI. (A. Urb. 538) Novi Cos. L. Aemilius, C. Terentius. Cn. Servilius M. Regulus Procos. L. Postumius praetor mittitur in Galliam. Cn. Servilius bene rem administrat.
- Cap. CVII. Hannibal arcem Cannae occupat. Romanis comitum eripit. Proelio decernere constituunt Romani. Omnium spes in Aemilio. Octo legiones consulares. Legio Romana.
- Cap. CVIII. CIX. Aemilius hortatur milites.
- Cap. CX. Romani ad Cannam. Dissident inter se Cos. Aemilius et Terentius. Alternis diebus imperant consules. Levi proelio victores Romani. Duplicia castra Romanorum ad Aufidum.
- Cap. CXI. Hannibal hortatur suos.
- Cap. CXII. Pugnam detrectat Aemilius. Pugnandi studio ardet Varro. Romae omnes timent. Superstitiosi Romani.
- Cap. CXIII. Terentius aciem instruit ad Aufidum prope Cannam. Lunata Hannibalis acies.
- Cap. CXIV. Arma militum Hannibalis. Gladii Hispanorum et Gallorum. Duces utriusque aciei.
- Cap. CXV. Pugna Cannensis.
- Cap. CXVI. L. Aemilius cadit in proelio. Cadunt Regulus et Servilius. Vivus evadit Terentius.
- Cap. CXVII. Clades Cannensis. Romanorum pereunt LXX millia. Capiuntur X millia.
- Cap. CXVIII. Effectus pugnae Cannensis. Inferior Italia ad Hannibalem deficit. Romani de retinenda Italia desperant. Praetor Romanorum in Gallia Cisalpina cum exercitu perit. Brevi tamen se recipit Romanorum respublica.]

Corrigenda.

P.	5 lin.	9 l.	γέγονε, σὺν δὲ τούτῳ . .
"	36	18 l.	πεξικοῖς . .
"	110	24 l.	συντριψάντες [τὰ σκέλη] ἔτι ζῶντας . .
"	156	3 l.	134.
"	275	18 l.	μηδὲν δυσχερές.

N4261.

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

Hu.

Bo.

1. Εἰ μὲν τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀναγράφουσι τὰς πρῶ-1 3.
 ξεις παραλελειφθαι συνέβαινε τὸν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς
 ἱστορίας ἐπαινον, ἴσως ἀναγκάιον ἦν τὸ προτρέ-
 πεσθαι πάντας πρὸς τὴν αἵρεσιν καὶ παραδοχὴν
 5 τῶν τοιούτων ὑπομνημάτων, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐτοι-
 μοτέραν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις διόρθωσιν τῆς τῶν
 προγεγενημένων πράξεων ἐπιστήμης. ἐπεὶ δ' οὐ 2
 τινὲς οὐδ' ἐπὶ ποσόν, ἀλλὰ πάντες ὡς ἔπος εἰπεῖν
 ἀρχῇ καὶ τέλει κέχρηται τούτῳ, φάσκοντες ἀληθι-
 10 νωτάτην μὲν εἶναι παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς
 τὰς πολιτικὰς πράξεις τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν,
 ἐναργεστάτην δὲ καὶ μόνην διδάσκαλον τοῦ δύνα-
 σθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν
 τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν, δῆλον 3
 15 ὡς οὐδενὶ μὲν ἂν δόξαι καθήκειν περὶ τῶν καλῶς
 καὶ πολλοῖς εἰρημένων ταντολογεῖν, ἥμισυ δ' ἡμῖν.
 αὐτὸ γὰρ τὸ παράδοξον τῶν πράξεων, ὑπὲρ ὧν 4
 προηγήμεθα γράφειν, ἱκανόν ἐστι προκαλέσασθαι
 καὶ παρορμησάι πάντα καὶ νέον καὶ πρεσβύτερον
 20 πρὸς τὴν ἐντευξιν τῆς πραγματείας. τίς γὰρ οὕτως 5
 ὑπάρχει φαῦλος ἢ ῥάθυμος ἀνθρώπων ὃς οὐκ ἂν

2. βούλοιοτο γινῶναι πῶς καὶ τίνι γένει πολιτείας ἐπι-
 κρατηθέντα σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην
 ἐν οὐχ ὅλοις πεντήκοντα καὶ τρισὶν ἔτεσιν ὑπὸ μίαν
 ἀρχὴν ἔπεσε τὴν Ῥωμαίων, ὃ πρότερον οὐχ εὐρί-
 6 σκεται γεγονός, τίς δὲ πάλιν οὕτως ἐκπαθῆς πρὸς 5
 τι τῶν ἄλλων θεαμάτων ἢ μαθημάτων ὃς προου-
 ργιαίτερον ἂν τι ποιήσαιτο τῆσδε τῆς ἐμπειρίας;

2 Ὡς δ' ἔστι παράδοξον καὶ μέγα τὸ περὶ τὴν ἡμέ- 4.
 τέραν ὑπόθεσιν θεώρημα γένοιτ' ἂν οὕτως μάλιστ'
 ἐμφανές, εἰ τὰς ἐλλογιμωτάτας τῶν προγεγενημένων 10
 δυναστειῶν, περὶ ἃς οἱ συγγραφεῖς τοὺς πλείστους
 διατέθεινται λόγους, παραβάλοιμεν καὶ συγκρίναι-
 2 μεν πρὸς τὴν Ῥωμαίων ὑπεροχὴν. εἰδὼ δ' αἱ τῆς
 παραβολῆς ἄξια καὶ συγκρίσεως αὐταί. Πέρσαι κατὰ
 τινὰς καιροὺς μεγάλην ἀρχὴν κατεκτήσαντο καὶ δυ- 15
 ναστείαν· ἀλλ' ὁσάκις ἐτόλμησαν ὑπερβῆναι τοὺς
 τῆς Ἀσίας ὄρους, οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ
 3 καὶ περὶ σφῶν ἐκινδύνευσαν. Λακεδαιμόνιοι πολ-
 λούς ἀμφισβητήσαντες χρόνους ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλ-
 λήνων ἡγεμονίας, ἐπειδὴ ποτ' ἐκράτησαν, μόλις ἔτη 20
 4 δώδεκα κατεῖχον αὐτὴν ἀδήριτον. Μακεδόνες τῆς
 μὲν Εὐρώπης ἤρξαν ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Ἀδρίαν τό-
 πων ἕως ἐπὶ τὸν Ἰστρον ποταμόν, ὃ βραχὺ παντε-
 5 λῶς ἂν φανείη μέρος τῆς προειρημένης χώρας. μετὰ
 δὲ ταῦτα προσέλαβον τὴν τῆς Ἀσίας ἀρχὴν, κατα- 25
 λύσαντες τὴν τῶν Περσῶν δυναστείαν. ἀλλ' ὅμως
 οὗτοι, πλείστων δόξαντες καὶ τόπων καὶ πραγμάτων
 γενέσθαι κύριοι, τὸ πολὺ μέρος ἀκμὴν ἀπέλιπον
 6 τῆς οἰκουμένης ἀλλότριον. Σικελίας μὲν γὰρ καὶ
 Σαρδοῦς καὶ Λιβύης οὐδ' ἐπεβάλλοντο καθάπαξ ἀμ- 30
 φισβητεῖν, τῆς δ' Εὐρώπης τὰ μαχίμωτάτα γένη τῶν

προσεσπερίων ἐθνῶν σχεδὸν ὥς εἰπεῖν οὐδ' ἐγί-
 νωσκον. Ῥωμαῖοί γε μὴν οὐ τινὰ μέρη, σχεδὸν δὲ 7
 πᾶσαν πεποιημένοι τὴν οἰκουμένην ὑπήκοον αὐτοῖς,
 (ἀννύοστα)τον μὲν τοῖς (ὑπάρχουσι πᾶ)σιν, ἀν-
 3. υπέ(ρβλητον δὲ καὶ) τοῖς ἐπιγ(ινομένοις ὑπερ)οχὴν
 κα(τέλιπον τῆς αὐτῶν) δυναστ(είας. περὶ δὲ τοῦ) 8
 μεντο|λαδιατ (ἐκ τῆς γρα)φῆς ἐξέσται
 σαφέστερον κατανοεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ πόσα
 καὶ πηλίκᾳ συμβάλλεσθαι πέφυκε τοῖς φιλομαθοῦσιν
 10 ὁ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τρόπος.

Ἀρξεί δὲ τῆς πραγματείας ἡμῖν τῶν μὲν χρόνων 3 5.
 ὀλυμπιάς ἑκατοστὴ καὶ τετταρακοστὴ, τῶν δὲ πρᾶ-
 ξων παρὰ μὲν τοῖς Ἑλλήσιν ὁ προσαγορευθεὶς συμ-
 μαχικὸς πόλεμος, ὃν πρῶτον ἐξήνεγκε μετ' Ἀχαιῶν
 15 πρὸς Αἰτωλοὺς Φίλιππος, Δημητρίον μὲν νίος, πατὴρ
 δὲ Περσέως, παρὰ δὲ τοῖς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦσιν
 ὁ περὶ Κοίλης Συρίας, ὃν Ἀντίοχος καὶ Πτολεμαῖος
 ὁ Φιλοπάτωρ ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους· ἐν δὲ 2
 τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Λιβύην τόποις ὁ συστὰς
 20 Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις, ὃν οἱ πλείστοι προσ-
 αγορεύουσιν Ἀννιβιακόν. ταῦτα δ' ἔστι συνεχῇ
 τοῖς τελευταίοις τῆς παρ' Ἀράτου Σικωνίου συν-
 τάξεως. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρὸ τούτων χρόνοις ὥς 3
 ἂν εἰ σποράδας εἶναι συνέβαινε τὰς τῆς οἰκουμέ-
 25 νης πράξεις, (διὰ) τὸ καὶ (κατὰ) τὰς ἐπιβολάς, (ἔτι)
 4. δὲ (καὶ τὰς) συντελείας αὐτ(ῶν ὁμοίως δὲ) καὶ κατὰ
 το(ύς τόπους διαφέρ)ειν ἕκαστα (τῶν πεπραγμ)ένων.
 ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν οἷον εἰ σωματοειδῇ συμ- 4
 βαίνει γίνεσθαι τὴν ἱστορίαν, συμπλέεσθαι τε τὰς
 30 Ἰταλικὰς καὶ Λιβυκὰς πράξεις ταῖς τε κατὰ τὴν Ἀσίαν
 καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς καὶ πρὸς ἐν γίνεσθαι τέλος

5 τὴν ἀναφορὰν ἀπάντων. διὸ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς
 αὐτῶν πραγματείας ἀπὸ τούτων πεποιήμεθα τῶν
 6 καιρῶν. τῷ γὰρ προειρημένῳ πολέμῳ κρατήσαντες
 Ῥωμαῖοι Καρχηδονίων, καὶ νομίσαντες τὸ κυριώ-
 τατον καὶ μέριστον μέρος αὐτοῖς ἡνύσθαι πρὸς τὴν 5
 τῶν ὅλων ἐπιβολήν, οὕτως καὶ τότε πρῶτον ἐθάρ-
 ρησαν ἐπὶ τὰ λοιπὰ τὰς χεῖρας ἐκτείνειν καὶ περαι-
 οῦσθαι μετὰ δυνάμεως εἰς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς
 7 κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους. εἰ μὲν οὖν ἡμῖν ἦν συν-
 ἡθῇ καὶ γνώριμα τὰ πολιτεύματα τὰ περὶ τῆς τῶν 10
 ὅλων ἀρχῆς ἀμφισβητήσαντα, ἴσως οὐδὲν ἂν ἡμᾶς
 ἔδει περὶ τῶν πρὸ τοῦ γράφειν, ἀπὸ ποίας προθέ-
 σεως ἢ δυνάμεως ὀρμηθέντες ἐνεχείρισαν τοῖς τοι-
 8 οῦτοις καὶ τηλικούτοις ἔργοις. ἐπεὶ δ' οὔτε τοῦ 6.
 Ῥωμαίων οὔτε τοῦ Καρχηδονίων πολιτεύματος πρό- 15
 χειρός ἐστι τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἢ προγεγε-
 νημένη δύναμις οὐδ' αἱ πράξεις αὐτῶν, ἀναγκαῖον
 ὑπελάβομεν εἶναι συντάξασθαι ταύτην καὶ τὴν ἐξῆς
 9 βύβλον πρὸ τῆς ἱστορίας, ἵνα μηδεὶς ἐπιστὰς ἐπ'
 αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων ἐξήγησιν τότε διαπορῇ 20
 καὶ ζητῇ ποίοις διαβουλίαις ἢ ποίαις δυνάμεσι καὶ
 χορηγίαις χρησάμενοι Ῥωμαῖοι πρὸς ταύτας ὥρμη-
 σαν τὰς ἐπιβολάς, δι' ὧν καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θα-
 λάττης τῆς καθ' ἡμᾶς ἐγένοντο πάσης ἐγκρατεῖς,
 10 ἀλλ' ἐκ τούτων τῶν βύβλων καὶ τῆς ἐν ταύταις 25
 προκατασκευῆς δῆλον ἦ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὅτι καὶ
 λίαν εὐλόγοις ἀφορμαῖς χρησάμενοι πρὸς τε τὴν
 5. ἐπίνοιαν ὥρμησαν καὶ πρὸς τὴν συντέλειαν ἐξ-
 4 ίκοντο τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς καὶ δυναστείας. τὸ
 γὰρ τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἴδιον καὶ τὸ θαν- 30
 μάσιον τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν τοῦτ' ἐστίν ὅτι καθ-

ἀπερ ἢ τύχη σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῆς οἰκουμένης
 πράγματα πρὸς ἓν ἔκλινε μέρος καὶ πάντα νεύειν
 ἡνάγκασε πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, οὕτως
 καὶ διὰ τῆς ἱστορίας ὑπὸ μίαν (δεῖ) σύννοψιν ἀγαγεῖν
 5 τοῖς ἐντυγχάνουσι τὸν χειρισμὸν τῆς τύχης, ᾧ κέ-
 χρηται πρὸς τὴν τῶν ὅλων πραγμάτων συντέλειαν.
 καὶ γὰρ τὸ προκαλεσάμενον ἡμᾶς καὶ παρορμήσαν 2
 πρὸς τὴν ἐπιβολήν τῆς ἱστορίας μάλιστα τοῦτο
 γέγονε· σὺν δὲ τούτῳ καὶ τὸ μηδένα τῶν καθ' ἡμᾶς
 10 ἐπιβεβλησθαι τῇ τῶν καθόλου πραγμάτων συντά-
 ξει· πολλὸν γὰρ ἂν ἦττον ἔγωγε πρὸς τοῦτο τὸ μέρος
 ἐφιλοτιμήθην. νῦν δ' ὁρῶν τοὺς μὲν κατὰ μέρος 3
 πολέμους καὶ τινὰς τῶν ἅμα τούτοις πράξεων καὶ
 πλείους πραγματευομένους, τὴν δὲ καθόλου καὶ
 15 συλλήβδην οἰκονομίαν τῶν γεγονότων, πότε καὶ
 πόθεν ὥρμηθῇ καὶ πῶς ἔσχε τὴν συντέλειαν, ταύ-
 την οὐδ' ἐπιβαλόμενον οὐδένα βασανίζειν, ὅσον γε
 καὶ ἡμᾶς εἰδέναι, παντελῶς ὑπέλαβον ἀναγκαῖον 4
 εἶναι τὸ μὴ παραλιπεῖν μηδ' ἑᾶσαι παρελθεῖν ἀνεπι-
 20 στάτως τὸ κάλλιστον ἅμα κῶφελιμώτατον ἐπιτή-
 δευμα τῆς τύχης. πολλὰ γὰρ αὕτη καινοποιοῦσα 5
 καὶ συνεχῶς ἐναγωνιζομένη τοῖς τῶν ἀνθρώπων 7.
 βίοις οὐδέπω τοιόνδ' ἀπλῶς οὐτ' εἰργάσατ' ἔργον
 οὐτ' ἡγωνίσατ' ἀγώνισμα, οἷον τὸ καθ' ἡμᾶς.
 25 ὅπερ ἐκ μὲν τῶν κατὰ μέρος γραφόντων τὰς ἱστο- 6
 ρίας οὐχ οἷόν τε συνιδεῖν, εἰ μὴ καὶ τὰς ἐπιφα-
 νεστάτας πόλεις τις κατὰ μίαν ἐκάστην ἐπελθὼν ἢ
 καὶ νῆ Δία γεγραμμένας χωρὶς ἀλλήλων θεασάμενος
 εὐθέως ὑπολαμβάνει κατανενοηκέναι καὶ τὸ τῆς
 50 ὅλης οἰκουμένης σχῆμα καὶ τὴν σύμπασαν αὐτῆς
 θέειν καὶ τάξιν· ὅπερ ἐστὶν οὐδαμῶς εἰκός. καθό- 7

λου μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκοῦσιν οἱ πεπεισμένοι διὰ
 τῆς κατὰ μέρος ἱστορίας μετρίως συνόψεσθαι τὰ
 6. ὅλα παραπλήσιόν τι πάσχειν, ὥς ἂν εἴ τινες ἐμφύ-
 χου καὶ καλοῦ σώματος γεγονότος διετριμμένα τὰ
 μέρη θεώμενοι νομίζοιεν ἱκανῶς αὐτόπται γίνεσθαι 5
 8 τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ ζῶον καὶ καλλονῆς. εἰ
 γὰρ τις αὐτίκα μάλα συνθελὶς καὶ τέλειον αὐθις
 ἀπεργασάμενος τὸ ζῶον τῷ τ' εἶδει καὶ τῇ τῆς
 ψυχῆς εὐπροπείᾳ, ἁκρεῖτα πάλιν ἐπιδεικνύει τοῖς
 αὐτοῖς ἐκείνοις, ταχέως ἂν οἶμαι πάντας αὐτοὺς ὁμο- 10
 λογήσειν διότι καὶ λίαν πολὺ τι τῆς ἀληθείας ἀπ-
 ελείποντο πρόσθεν καὶ παραπλήσιοι τοῖς ὄνειρώτ-
 9 τουσιν ἦσαν. ἔννοιαν μὲν γὰρ λαβεῖν ἀπὸ μέρους
 τῶν ὅλων δυνατόν, ἐπιστήμην δὲ καὶ γνώμην ἀτρε-
 10 κῇ σχεῖν ἀδύνατον. διὸ παντελῶς βραχύ τι νομι- 15
 στέον συμβάλλεσθαι τὴν κατὰ μέρος ἱστορίαν πρὸς
 11 τὴν τῶν ὅλων ἐμπειρίαν καὶ πίστιν. ἐκ μέντοι γε
 τῆς ἀπάντων πρὸς ἄλληλα συμπλοκῆς καὶ παραθέ-
 σεως, ἔτι δ' ὁμοιότητος καὶ διαφορᾶς, μόνως ἂν
 τις ἐφίκοιτο καὶ δυνηθεῖη κατοπτεύσας ἅπαντα καὶ 20
 τὸ χρήσιμον καὶ τὸ τερπνὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ἅμα
 λαβεῖν.
 5 Ὑποθησόμεθα δὲ ταύτης ἀρχὴν τῆς βύβλου τὴν
 πρώτην διάβασιν ἐξ Ἰταλίας Ῥωμαίων. αὕτη δ'
 ἔστι συνεχῆς μὲν τοῖς ἀφ' ὧν Τίμαιος ἀπέλιπε, 25
 πίπτει δὲ κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ εἰκοστὴν πρὸς ταῖς
 2 ἑκατὸν ὀλυμπιάδα. διὸ καὶ φητέον ἂν εἴη πῶς καὶ
 πότε συστησάμενοι τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τίσιν 8.
 ἀφορμαῖς μετὰ ταῦτα χρησάμενοι, διαβαίνειν ὥρ-
 μησαν εἰς Σικελίαν· ταύτη γὰρ τῇ γῇ πρῶτον ἐπέ- 30
 3 βησαν τῶν ἐκτὸς τόπων τῆς Ἰταλίας. καὶ φητέον

αὐτὴν τὴν τῆς διαβάσεως αἰτίαν ψιλῶς, ἵνα μὴ τῆς
 αἰτίας αἰτίαν ἐπιξητούσης ἀνυπόστατος ἢ τῆς ὅλης
 ὑποθέσεως ἀρχὴ γένηται καὶ θεωρία. ληπτέον δὲ 4
 καὶ τοῖς καιροῖς ὁμολογουμένην καὶ γνωρίζομένην
 5 ἀρχὴν παρ' ἅπασι, καὶ τοῖς πράγμασι δυναμένην
 αὐτὴν ἐξ αὐτῆς θεωρεῖσθαι, κὰν δέη τοῖς χρόνοις
 7. βραχὺ προσαναδραμόντας κεφαλαιώδη τῶν μεταξὺ
 πράξεων ποιήσασθαι τὴν ἀνάμνησιν. τῆς γὰρ ἀφ- 5
 10 οὐδὲ τῶν ἐξῆς οὐδὲν οἶόν τε παραδοχῆς ἀξιωθῆναι
 καὶ πίστεως· ὅταν δ' ἢ περὶ ταύτης ὁμολογουμένη
 παρασκευασθῇ δόξα, τότε ἤδη καὶ πᾶς ὁ συνεχῆς
 λόγος ἀποδοχῆς τυγχάνει παρὰ τοῖς ἀκούουσιν.

Ἔτος μὲν οὖν ἐνειστήκει μετὰ μὲν τὴν ἐν Αἰ-6
 15 γὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν ἐννεακαίδεκατον, πρὸ δὲ
 τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης ἐκκαίδεκατον, ἐν ᾧ Λα-2
 κεδαιμόνιοι μὲν τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου λεγομένην
 εἰρήνην πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν ἐκύρωσαν καὶ
 πρεσβύτερος Διονύσιος τῇ περὶ τὸν Ἑλλέπορον
 20 ποταμὸν μάχῃ νενικηκὼς τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν
 Ἑλλήνας ἐπολιόρκει Ῥήγιον, Γαλάται δὲ κατὰ κρά-
 τος ἐλόντες αὐτὴν τὴν Ῥώμην κατεῖχον πλὴν τοῦ
 Καπετωλίου. πρὸς οὗς ποιησάμενοι Ῥωμαῖοι σπον-3
 δὰς καὶ διαλύσεις εὐδοκουμένας Γαλάταις, καὶ γε-
 25 νόμενοι πάλιν ἀνελπίστως τῆς πατρίδος ἐγκρατεῖς,
 καὶ λαβόντες οἷον ἀρχὴν τῆς συνανξήσεως, ἐπολέ-
 μουν ἐν τοῖς ἐξῆς χρόνοις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας.
 γενόμενοι δ' ἐγκρατεῖς ἀπάντων τῶν Λατίνων διὰ 4
 τε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐν ταῖς μάχαῖς ἐπιτυχίαν,
 30 μετὰ ταῦτ' ἐπολέμουν Τυρρηνοῖς, ἔπειτα Κελτοῖς,
 ἐξῆς δὲ Σαυνίταις, τοῖς πρὸς τε τὰς ἀνατολὰς καὶ

τὰς ἄρκτους συντερμονοῦσι τῇ τῶν Λατίνων χώρᾳ.
 5 μετὰ δέ τινα χρόνον Ταραντίνων διὰ τὴν εἰς τοὺς
 πρεσβευτὰς Ῥωμαίων ἀσέλγειαν καὶ τὸν διὰ ταῦτα
 φόβον ἐπισπασαμένων Πύρρον τῷ πρότερον ἔτει τῆς 9.
 τῶν Γαλατῶν ἐφόδου τῶν τε περὶ Δελφούς φθαρέν- 5
 6 των καὶ περαιωθέντων εἰς τὴν Ἀσίαν, Ῥωμαῖοι
 Τυρρηνοὺς μὲν καὶ Σαννίτας ὕφ' αὐτοὺς πεποι-
 ημένοι, τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Κελτοὺς πολλαῖς
 μάχαις ἤδη νενικηκότες, τότε πρῶτον ἐπὶ τὰ λοιπὰ
 μέρη τῆς Ἰταλίας ὥρμησαν, οὐχ ὥς ὑπὲρ ὀθνεῶν, 10
 ἐπὶ δὲ τὸ πλεῖον ὥς ὑπὲρ ἰδίων ἤδη καὶ καθηκόν-
 8. των σφίσι πολεμήσοντες, ἀθληταὶ γερονότες ἀληθινοὶ
 τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἔργων ἐκ τῶν πρὸς τοὺς
 7 Σαννίτας καὶ Κελτοὺς ἀγώνων. ὑποστάντες δὲ
 γενναίως τὸν πόλεμον τοῦτον, καὶ τὸ τελευταῖον 15
 τὰς τε δυνάμεις καὶ Πύρρον ἐκβαλόντες ἐκ τῆς
 Ἰταλίας, αὐθις ἐπολέμουν καὶ κατεστρέφοντο τοὺς
 8 κοινωνήσαντας Πύρρῳ τῶν πραγμάτων. γενόμενοι
 δὲ παραδόξως ἀπάντων ἐγκρατεῖς, καὶ ποιησάμενοι
 τοὺς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντας ὕφ' αὐτοὺς πλὴν Κελτῶν, 20
 μετὰ ταῦτα πολιορκεῖν ἐνεχείρησαν τοὺς τότε κατ-
 έχοντας τὸ Ῥήγιον Ῥωμαίους.
 7. Ἴδιον γάρ τι συνέβη καὶ παραπλήσιον ἐκατέραις
 ταῖς περὶ τὸν πορθμὸν ἐκτισμέναις πόλεσιν· εἰσὶ δ'
 2 αὗται Μεσσήνη καὶ Ῥήγιον. Μεσσήνην μὲν γὰρ 25
 οὐ πολλοῖς ἀνώτερον χρόνοις τῶν νῦν λεγομένων
 καιρῶν Καμπανοὶ παρ' Ἀγαθοκλεῖ μισθοφοροῦντες,
 καὶ πάλαι περὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν λοιπὴν εὐδαι-
 μονίαν τῆς πόλεως ὀφθαλμιῶντες, ἅμα τῷ λαβεῖν
 3 καιρὸν εὐθὺς ἐπεχείρησαν παρασπονδεῖν· παρῆς- 30
 ελθόντες δ' ὥς φίλιοι, καὶ κατασχόντες τὴν πό-

λιν, οὓς μὲν ἐξέβαλον τῶν πολιτῶν, οὓς δ' ἀπ-
 ἔσφαξαν. πράξαντες δὲ ταῦτα, τὰς μὲν γυναῖκας 4
 καὶ τὰ τέκνα τῶν ἡκληρηκότων, ὥς ποθ' ἡ τύχη
 διένειμε παρ' αὐτὸν τὸν τῆς παρανομίας καιρὸν
 5 ἐκάστοις, οὕτως ἔσχον· τοὺς δὲ λοιποὺς βίους καὶ
 τὴν χώραν μετὰ ταῦτα διελόμενοι κατεῖχον. ταχὺ 5
 δὲ καὶ ὁραδίως καλῆς χώρας καὶ πόλεως ἐγκρατεῖς
 γενόμενοι, παρὰ πόδας εὖρον μιμητὰς τῆς πράξεως.
 Ῥηγῖνοι γάρ, καθ' ὃν καιρὸν Πύρρος εἰς Ἰταλίαν 6
 10 ἐπεραιοῦτο, καταπλαγεῖς γενόμενοι τὴν ἔφοδον αὐ- 10.
 τοῦ, δεδιότες δὲ καὶ Καρχηδονίους θαλαττοκρα-
 τοῦντας, ἐπεσπᾶσαντο φυλακὴν ἅμα καὶ βοήθειαν
 παρὰ Ῥωμαίων. οἱ δ' εἰσελθόντες χρόνον μὲν τινα 7
 διετήρουν τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐαυτῶν πίστιν, ὄντες
 15 τετραμισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν, ὃν ἡγρεῖτο Δέκιος Καμ-
 πανός· τέλος δὲ ζηλώσαντες τοὺς Μαμερτίνους, ἅμα 8
 δὲ καὶ συνεργοὺς λαβόντες αὐτούς, παρεσπόνδησαν
 9. τοὺς Ῥηγίνους, ἐκπαθεῖς ὄντες ἐπὶ τε τῇ τῆς πόλεως
 εὐκαιρίᾳ καὶ τῇ τῶν Ῥηγίων περὶ τοὺς ἰδίους
 20 βίους εὐδαιμονίᾳ· καὶ τοὺς μὲν ἐκβαλόντες, τοὺς
 δ' ἀποσφάξαντες τῶν πολιτῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον
 τοῖς Καμπανοῖς κατέσχον τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι 9
 βαρέως μὲν ἔφερον τὸ γεγονός· οὐ μὴν εἶχόν γε
 ποιεῖν οὐδὲν διὰ τὸ συνέχεσθαι τοῖς προειρημένους
 25 πολέμοις. ἐπεὶ δ' ἀπὸ τούτων ἐγένοντο, συγκλεί- 10
 σαντες αὐτοὺς ἐπολιόρκουν τὸ Ῥήγιον, καθάπερ
 ἐπάνω προεῖπον. κρατήσαντες δὲ τοὺς μὲν πλείστους 11
 ἐν αὐτῇ τῇ καταλήψει διέφθειραν, ἐκθύμως ἀμυνο-
 μένους διὰ τὸ προσορᾶσθαι τὸ μέλλον, ζωργία δ'
 30 ἐκυρίευσαν πλείονων ἢ τριακοσίων. ὃν ἀναπεμ- 12
 φθέντων εἰς τὴν Ῥώμην, οἱ στρατηγοὶ προαγαγόντες

εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ μαστιγώσαντες ἅπαντας κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος ἐπελέκισαν, βουλόμενοι διὰ τῆς εἰς ἐκείνους τιμωρίας, καθ' ὅσον οἱοί τ' ἦσαν, διορθοῦσθαι παρὰ τοῖς συμμάχοις τὴν αὐτῶν πίστιν. 13 τὴν δὲ χώραν καὶ τὴν πόλιν παραχρῆμα τοῖς Ῥήγ- 5 νοῖς ἀπέδοσαν.

8 Οἱ δὲ Μαμερτίνοι, τοῦτο γὰρ τοῦνομα κυριεύσαντες οἱ Καμπανοὶ τῆς Μεσσήνης προσηρόρευσαν σφᾶς αὐτούς, ἕως μὲν συνεχρῶντο τῇ τῶν Ῥωμαίων συμμαχίᾳ τῶν τὸ Ῥήγιον κατασχόντων, οὐ 10 μόνον τῆς ἑαυτῶν πόλεως καὶ χώρας ἀσφαλῶς κατεκράτουν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς συνορούσης οὐχ ὥς ἔτυχε παρηνώχλουν τοῖς τε Καρχηδονίοις καὶ τοῖς Συρακοσίοις, καὶ πολλὰ μέρη τῆς Σικελίας ἐφο- 2 ρολόγουν. ἐπεὶ δ' ἐστερήθησαν τῆς προειρημένης 15 ἐπικουρίας, συγκλεισθέντων τῶν τὸ Ῥήγιον κατεσχόντων εἰς τὴν πολιορκίαν, παρὰ πόδας ὑπὸ τῶν 11. Συρακοσίων αὐτοὶ πάλιν συνεδιώχθησαν εἰς τὴν 3 πόλιν διὰ τινὰς τοιαύτας αἰτίας. χρόνοις οὐ πολλοῖς πρότερον αἱ δυνάμεις τῶν Συρακοσίων διενεχθεῖσαι 20 πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ διατρέβουσαι περὶ τὴν Μεργάνην, κατέστησαν ἐξ αὐτῶν ἄρχοντας, Ἀρτεμίδωρον τε καὶ τὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα τῶν Συρακοσίων Ἰέρωνα, νέον μὲν ὄντα κομιδῇ, πρὸς 10. δέ τι γένος εὐφυῆ βασιλικῆς καὶ πραγματικῆς οἰκο- 25 4 νομίας. ὁ δὲ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν καὶ παρεισελθὼν εἰς τὴν πόλιν διὰ τινῶν οἰκείων καὶ κύριος γενόμενος τῶν ἀντιπολιτευομένων, οὕτως ἐχρήσατο πρῶτως καὶ μεγαλοψύχως τοῖς πράγμασιν, ὥστε τοὺς Συρακοσίους, καίπερ οὐδαμῶς εὐδοκούμενους ἐπὶ ταῖς 30 τῶν στρατιωτῶν ἀρχαιρεσίαις, τότε πάντας ὁμο-

θυμαδὸν εὐδοκῆσαι στρατηγὸν αὐτῶν ὑπάρχειν Ἰέρωνα. ὃς ἐκ τῶν πρώτων ἐπινοημάτων εὐθέως 5 δῆλος ἦν τοῖς ὀρθῶς σκοποῦμένοις μειζόνων ὀρεγόμενος ἐλπίδων ἢ κατὰ τὴν στρατηγίαν. θεωρῶν 9 5 γὰρ τοὺς Συρακοσίους, ἐπειδὰν ἐκπέψωσι τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς ἄρχοντας μετὰ τῶν δυνάμεων, αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς στασιάζοντας καὶ καινοτομοῦντας αἰεὶ τι, τὸν δὲ Λεπτίνην εἰδὼς καὶ τῇ προστασίᾳ καὶ τῇ 2 πίστει πολὺ διαφέροντα τῶν ἄλλων πολιτῶν, εὐδο- 10 κιμοῦντα δὲ καὶ παρὰ τῷ πλήθει διαφερόντως, συνάπτεται κηδεῖν πρὸς αὐτόν, βουλόμενος οἷον ἐφεδρεῖαν ἀπολιπεῖν ἐν τῇ πόλει τοῦτον, ὅτ' αὐτὸν ἐξιέναι 3 δέοι μετὰ τῶν δυνάμεων ἐπὶ τὰς πράξεις. γήμας 3 δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ προειρημένου, καὶ συνθεωρῶν 15 τοὺς ἀρχαίους μισθοφόρους καχέκτας ὄντας καὶ κινητικούς, ἐξάγει στρατείαν ὥς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους τοὺς τὴν Μεσσήνην κατασχόντας. ἀντιστρατοπεδεύσας 4 δὲ περὶ Κεντόριπα, καὶ παραταξάμενος περὶ τὸν Κναμόσωρον ποταμόν, τοὺς μὲν πολιτικούς ἱππεῖς 20 καὶ πεζοὺς αὐτοὺς ἐν ἀποστήματι συνεῖχεν, ὥς κατ' ἄλλον τόπον τοῖς πολεμίοις συμμῖξων, τοὺς δὲ ξένους προβαλόμενος εἶασε πάντας ὑπὸ τῶν βαρβάρων διαφθαρεῖν· κατὰ δὲ τὸν τῆς ἐκείνων τροπῆς καιρὸν 5 ἀσφαλῶς αὐτὸς ἀπεχώρησε μετὰ τῶν πολιτῶν εἰς 12. τὰς Συρακούσας. συντελεσάμενος δὲ τὸ προκείμε- 6 25 4 μὲνον πραγματικῶς, καὶ παρηρηκῶς πᾶν τὸ κινητικὸν καὶ στασιῶδες τῆς δυνάμεως, ξενολογήσας δι' αὐτοῦ πλήθος ἱκανὸν μισθοφόρων, ἀσφαλῶς ἤδη τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν διεξῆγε. θεωρῶν δὲ τοὺς βαρβά- 7 30 ρους ἐκ τοῦ προτερήματος θρασέως καὶ προπετῶς ἀναστρεφομένους, καθοπλίσας καὶ γυμνάσας ἐνεργ-

γῶς τὰς πολιτικὰς δυνάμεις ἐξῆγε, καὶ συμβάλλει
 11. τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ Μυλαίῳ πεδίῳ περὶ τὸν Λογ-
 8 γανὸν καλούμενον ποταμόν. τροπὴν δὲ ποιήσας
 αὐτῶν ἰσχυράν, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐγκρατὴς γενό-
 5 μενος ζωγρία, τὴν μὲν τῶν βαρβάρων κατέπαυσε
 τόλμαν, αὐτὸς δὲ παραγενόμενος εἰς τὰς Συρακούσας
 βασιλεὺς ὑπὸ πάντων προσηγορεύθη (καὶ τῶν Συρα-
 10 κούσιων καὶ) τῶν συμμάχων.
 Οἱ δὲ Μαμερτίνοι, πρότερον μὲν ἐστερημένοι
 τῆς ἐπικουρίας τῆς ἐκ τοῦ Ῥηγίου, καθάπερ ἀνώ- 10
 10 τερον εἶπον, τότε δὲ τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐπται-
 κότες ὁλοσχερῶς διὰ τὰς νῦν ῥηθείσας αἰτίας, οἱ
 μὲν ἐπὶ Καρχηδονίους κατέφευγον, καὶ τούτοις ἐν-
 2 εχειρίζον σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν ἄκραν, οἱ δὲ πρὸς
 Ῥωμαίους ἐπρέσβευον, παραδιδόντες τὴν πόλιν καὶ 15
 δεόμενοι βοηθήσειν σφίσι αὐτοῖς ὁμοφύλοις ὑπάρ-
 3 χουσι. Ῥωμαῖοι δὲ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρησαν
 διὰ τὸ δοκεῖν ἐξόφθαλμον εἶναι τὴν ἀλογίαν τῆς
 4 βοηθείας. τὸ γὰρ μικρῷ πρότερον τοὺς ἰδίους πο-
 λίτας μετὰ τῆς μεγίστης ἀνηρηκότας τιμωρίας, ὅτι 20
 Ῥηγίους παρεσπόνθησαν, παραχοῆμα Μαμερτίνοις
 βοηθεῖν ζητεῖν τοῖς τὰ παραπλήσια πεποιηκόσιν οὐ
 μόνον εἰς τὴν Μεσσηνίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥηγίων
 5 πόλιν, δυσάπολόγητον εἶχε τὴν ἁμαρτίαν. οὐ μὴν
 ἀγνοοῦντές γε τούτων οὐδέν, θεωροῦντες δὲ τοὺς 25
 Καρχηδονίους οὐ μόνον τὰ κατὰ τὴν Λιβύην, ἀλλὰ
 καὶ τῆς Ἰβηρίας ὑπήκοα πολλὰ μέρη πεποιημένους,
 ἔτι δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν ἐγκρατεῖς ὑπάρχοντας
 τῶν κατὰ τὸ Σαρδόνιον καὶ Τυρρηνικὸν πέλαγος,
 6 ἡγωνίων, εἰ Σικελίας ἔτι κυριεύσαιεν, μὴ λίαν βα- 30
 ρεῖς καὶ φοβεροὶ γεῖτονες αὐτοῖς ὑπάρχοιεν, κύκλῳ 13.

σφᾶς περιέχοντες καὶ πᾶσι τοῖς τῆς Ἰταλίας μέρεσιν
 ἐπικείμενοι. διότι δὲ ταχέως ὅφ' αὐτοὺς ποιήσον- 7
 ται τὴν Σικελίαν, μὴ τυχόντων ἐπικουρίας τῶν
 Μαμερτίνων, προφανὲς ἦν. κρατήσαντες γὰρ ἐργχει- 8
 5 ζομένης αὐτοῖς τῆς Μεσσήνης ἐμελλον ἐν ὀλίγῳ
 χρόνῳ τὰς Συρακούσας ἐπανελέσθαι διὰ τὸ πάσης
 12. σχεδὸν δεσπόζειν τῆς ἅλλης Σικελίας. ὁ προορώμενος 9
 Ῥωμαῖοι, καὶ νομίζοντες ἀναγκαῖον εἶναι σφίσι τὸ μὴ
 προέσθαι τὴν Μεσσήνην, μηδ' ἔᾶσαι Καρχηδονίους
 10 οἷον εἰ γεφυρῶσαι τὴν εἰς Ἰταλίαν αὐτοῖς διάβασιν,
 πολὺν μὲν χρόνον ἐβουλεύσαντο, καὶ τὸ μὲν συν- 11
 ἔδριον οὐδ' εἰς τέλος ἐκύρωσε τὴν γνώμην διὰ τὰς
 ἄρτι ῥηθείσας αἰτίας. ἐδόκει γὰρ τὰ περὶ τὴν ἀλο-
 γίαν τῆς τοῖς Μαμερτίνοις ἐπικουρίας ἰσορροπεῖν
 15 τοῖς ἐκ τῆς βοηθείας συμφέρουσιν. οἱ δὲ πολλοί, 2
 τετραγυμμένοι μὲν ὑπὸ τῶν προγεγονότων πολέμων
 καὶ προσδεόμενοι παντοδαπῆς ἐπανορθώσεως, ἅμα
 δὲ τοῖς ἄρτι ῥηθείσι περὶ τοῦ κοινῆς συμφέρειν τὸν
 πόλεμον καὶ κατ' ἰδίαν ἐκάστοις ὠφελείας προδή-
 20 λους καὶ μεγάλας ὑποδεικνύνοντων τῶν στρατηγῶν,
 ἔκριναν βοηθεῖν. κυρωθέντος δὲ τοῦ δόγματος ὑπὸ 3
 τοῦ δήμου, προχειρισάμενοι τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων
 στρατηγὸν Ἀππίον Κλαύδιον ἐξαπέστειλαν, κελεύ-
 4 σαντες βοηθεῖν καὶ διαβαίνειν εἰς Μεσσήνην. οἱ 4
 25 δὲ Μαμερτίνοι τὸν μὲν τῶν Καρχηδονίων στρατη-
 γόν, ἥδη κατέχοντα τὴν ἄκραν, ἐξέβαλον, τὰ μὲν
 καταπληξάμενοι, τὰ δὲ παραλογισάμενοι· τὸν δ'
 Ἀππίον ἐπεσπῶντο, καὶ τούτῳ τὴν πόλιν ἐνεχειρί-
 30 ζον. Καρχηδόνιοι δὲ τὸν μὲν στρατηγὸν αὐτῶν 5
 ἀνεσταύρωσαν, νομίσαντες αὐτὸν ἀβούλως, ἅμα δ'
 ἀνάνδρως, προέσθαι τὴν ἀκρόπολιν· αὐτοὶ δὲ τῇ 6

μὲν ναυτικῇ δυνάμει περὶ Πελωριάδα στρατοπεδεύ-
σαντες, τῷ δὲ πεζῷ στρατεύματι περὶ τὰς Σύνεις
7 καλουμένας, ἐνεργῶς προσέκειντο τῇ Μεσσήνῃ. κατὰ
δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Ἰέρων, νομίσας εὐφυνῶς ἔχειν
τὰ παρόντα πρὸς τὸ τοὺς βαρβάρους τοὺς τὴν Μεσ- 5
σήνην κατέχοντας ὁλοσχερῶς ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς Σικε-
λίας, τίθεται πρὸς τοὺς Καρχηδονίους συνθήκας.
8 καὶ μετὰ ταῦτ' ἀναξεύξας ἐκ τῶν Συρακουσῶν 14.
ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ἐπὶ τὴν προειρημένην πόλιν·
καταστρατοπεδεύσας δ' ἐκ θατέρου μέρους περὶ τὸ 10
Χαλκιδικὸν ὄρος καλούμενον ἀπέκλεισε καὶ ταύτης
9 τῆς ἐξόδου τοὺς ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν
13 Ῥωμαίων Ἀππίος νυκτὸς καὶ παραβόλως περαιωθεὶς
10 τὸν πορθμὸν ἦκεν εἰς τὴν Μεσσήνην. ὁρῶν δὲ
πανταχόθεν ἐνεργῶς προσηρκεῖν τοὺς πολεμίους, 15
καὶ συλλογισάμενος ἅμα μὲν αἰσχροῖν, ἅμα δ' ἐπι-
σφαλῇ γίνεσθαι τὴν πολιορκίαν αὐτῷ, τῆς τε γῆς
11 τῶν πολεμίων ἐπικρατούντων καὶ τῆς θαλάττης, τὸ
μὲν πρῶτον διεπρεσβεύετο πρὸς ἀμφοτέρους, βουλό-
μενος ἐξελεῖσθαι τοῦ πολέμου τοὺς Μαμερτίνοους· 20
12 οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτῷ, τέλος ἐπαναγκάζομε-
νος ἔκρινε διακινδυνεύειν καὶ πρῶτον ἐγχειρεῖν τοῖς
13 Συρακοσίοις. ἐξαγαγὼν δὲ τὴν δύναμιν παρέταξε
πρὸς μάχην, ἐτοίμως εἰς τὸν ἀγῶνα συγκαταβάντος
14 αὐτῷ καὶ τοῦ τῶν Συρακοσίων βασιλέως· ἐπὶ πολὺν 25
δὲ χρόνον διαγωνισάμενος ἐπεκράτησε τῶν πολε-
μίων, καὶ κατεδίωξε τοὺς ὑπεναντίους ἕως εἰς τὸν
15 χάρακα πάντας. Ἀππίος μὲν οὖν σκυλεύσας τοὺς
νεκροὺς ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Μεσσήνην. ὁ δ'
Ἰέρων, ὅτι τευσάμενός τι περὶ τῶν ὅλων πραγμάτων, 30
ἐπιγενομένης τῆς νυκτὸς ἀνεχώρησε κατὰ σπουδὴν

εἰς τὰς Συρακούσας. τῇ δὲ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ 12
γνοὺς Ἀππίος τὴν ἀπόλυσιν τῶν προειρημένων, καὶ
γενόμενος εὐθαρσής, ἔκρινε μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἐγχει-
ρεῖν τοῖς Καρχηδονίοις. παραγγείλας οὖν τοῖς στρα- 2
5 τιώταις ἐν ὥρᾳ γίνεσθαι τὴν θεραπείαν, ἅμα τῷ
φωτὶ τὴν ἐξόδον ἐποιεῖτο. συμβαλὼν δὲ τοῖς ὑπ- 3
εναντίοις πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοι-
ποὺς ἠνάγκασε φυγεῖν προτροπάδην εἰς τὰς παρα-
κειμένας πόλεις. χρησάμενος δὲ τοῖς εὐτυχήμασι 4
10 τοῦτοις καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, λοιπὸν ἐπιπο-
ρευόμενος ἀδεῶς ἐπόρθει τὴν τε τῶν Συρακοσίων
καὶ τὴν τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς χώραν, οὐδενὸς
ἀντιπαισίουμένου τῶν ὑπαίθρων· τὸ δὲ τελευταῖον
προσκαθίσας αὐτὰς ἐπεβάλετο πολιορκεῖν τὰς Συρα-
15 κούσας.

Ἡ μὲν οὖν πρώτη Ῥωμαίων ἐκ τῆς Ἰταλίας 15.
14. διάβασις μετὰ δυνάμεως ἥδε καὶ διὰ ταῦτα καὶ κατὰ
τούτους ἐγένετο τοὺς καιροὺς, ἦν οἰκαιοτάτην κρι- 6
ναντες ἀρχὴν εἶναι τῆς ὅλης προθέσεως, ἀπὸ ταύτης
20 ἐποιοῦσάμεθα τὴν ἐπίστασιν, ἀναδραμόντες ἐτι τοῖς
χρόνοις, τοῦ μηδὲν ἀπόρημα καταλιπεῖν ὑπὲρ τῶν
κατὰ τὰς αἰτίας ἀποδείξεων. τῷ γὰρ πῶς καὶ πότε 7
πταίσαντες αὐτῇ τῇ πατρίδι Ῥωμαῖοι τῆς ἐπὶ τὸ
βέλτιον ἤρξαντο προκοπῆς, καὶ πότε πάλιν καὶ πῶς
25 κρατήσαντες τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν τοῖς ἐκτὸς ἐπι-
χειρεῖν ἐπεβάλλοντο πράγμασιν ἀναγκαῖον ὑπελάβο-
μεν εἶναι παρακολουθῆσαι τοῖς μέλλουσι καὶ τὸ
κεφάλαιον αὐτῶν τῆς νῦν ὑπεροχῆς δεόντως συν-
όψεσθαι. διόπερ οὐ χρὴ θαυμάζειν οὐδ' ἐν τοῖς 8
30 ἑξῆς, ἐάν που προσανατρέχωμεν τοῖς χρόνοις περὶ
τῶν ἐπιφανεστάτων πολιτευμάτων. τοῦτο γὰρ ποιή- 9

σομεν χάριν τοῦ λαμβάνειν ἀρχὰς τοιαύτας, ἐξ ὧν
ἔσται σαφὲς κατανοεῖν ἐκ τίνων ἕκαστοι καὶ πότε
καὶ πῶς ὁρμηθέντες εἰς ταύτας παρεγένοντο τὰς
διαθέσεις, ἐν αἷς ὑπάρχουσι νῦν. ὃ δὴ καὶ περὶ
Ῥωμαίων ἄρτι πεποιήκαμεν.

13 Ἀφεμένους δὲ τούτων λέγειν ὥρα περὶ τῶν
προκειμένων, ἐπὶ βραχὺ καὶ κεφαλαιωδῶς προεκθε-
2 μένους τὰς ἐν τῇ προκατασκευῇ πράξεις. ὧν εἰσι
πρῶται κατὰ τὴν τάξιν αἱ γενόμεναι Ῥωμαίοις καὶ
3 Καρχηδονίοις ἐν τῷ περὶ Σικελίας πολέμῳ. ταύ-
ταις συνεχῆς ὁ Λιβυκὸς πόλεμος· ὃ συνάπτει τὰ
κατ' Ἰβηρίαν Ἀμίλκα, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀσδρούβα
4 πραχθέντα καὶ Καρχηδονίοις. οἷς ἐγένετο κατὰ τὸν
αὐτὸν καιρὸν ἢ πρώτη Ῥωμαίων διάβασις εἰς τὴν
Ἰλλυρίδα καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ δὲ 15
τοῖς προειρημένοις οἱ πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Κελτοὺς
ἄγωνες. τούτοις δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν παρὰ
τοῖς Ἑλλήσιν ὁ Κλεομενικὸς καλούμενος ἐνηργεῖτο
πόλεμος, εἰς ὃν καὶ τὴν καταστροφὴν ἐποιησάμεθα
τῆς ὅλης κατασκευῆς καὶ τῆς δευτέρας βύβλου.

15.6 Τὸ μὲν οὖν ἐξαριθμῆσθαι τὰ κατὰ μέρος ὑπὲρ 16.
τῶν προειρημένων πράξεων οὐδὲν οὐδ' ἡμῖν ἀναγ-
7 καίον οὔτε τοῖς ἀκούουσι χρήσιμον. οὐ γὰρ ἴστο-
ρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν προτιθέμεθα, μνησθῆναι δὲ κε-
φαλαιωδῶς προαιρούμεθα χάριν τῆς προκατασκευῆς 25
τῶν μελλουσῶν ὑφ' ἡμῶν ἱστορεῖσθαι πράξεων.
8 διόπερ ἐπὶ κεφαλαίων ψαύοντες κατὰ τὸ συνεχῆς
τῶν προειρημένων πειρασόμεθα συνάψαι τὴν τε-
λευτὴν τῆς προκατασκευῆς τῇ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας
9 ἀρχῇ καὶ προθέσει. τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον συν- 30
εχοὺς γινομένης τῆς διηγήσεως, ἡμεῖς τε δόξομεν

εὐλόγως ἐφάπτεσθαι τῶν ἤδη προϊστορημένων ἐτέ-
ροις, τοῖς τε φιλομαθοῦσιν ἐκ τῆς τοιαύτης οἰκο-
νομίας εὐμαθῇ καὶ ῥαδίαν ἐπὶ τὰ μέλλοντα ζητή-
σεσθαι παρασκευάσομεν τὴν ἔφοδον. βραχὺ δ' ἐπι-
5 μελέστερον πειρασόμεθα διελθεῖν ὑπὲρ τοῦ πρώτου
συστάντος πολέμου Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις περὶ
Σικελίας. οὔτε γὰρ πολυχρονιώτερον τούτου πό- 11
λεμον εὔρεῖν ῥαδίον οὔτε παρασκευὰς ὁλοσχερεστέ-
ρας οὔτε συνεχεστέρας πράξεις οὔτε πλείους ἀγῶ-
10 νας οὔτε περιπετείας μείζους τῶν ἐν τῷ προειρη-
μένῳ πολέμῳ συμβάντων ἑκατέροις. αὐτὰ τε τὰ 12
πολιτεύματα κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἀκμὴν ἀέ-
ραια μὲν ἦν τοῖς ἐθισμοῖς, μέτρια δὲ ταῖς τύχαις,
πάρισα δὲ ταῖς δυνάμεσι. διὸ καὶ τοῖς βουλομένοις 13
15 καλῶς συνθεάσασθαι τὴν ἑκατέρου τοῦ πολιτεύμα-
τος ιδιότητα καὶ δύναμιν οὐχ οὕτως ἐκ τῶν ἐπι-
γενομένων πολέμων ὥς ἐκ τούτου ποιητέον τὴν
σύγκρισιν.

Οὐχ ἦττον δὲ τῶν προειρημένων παρωξύνθη 14
20 ἐπιστῆσαι τούτῳ τῷ πολέμῳ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἐμπει-
ρότατα δοκοῦντας γράφειν ὑπὲρ αὐτοῦ, Φιλῖνον καὶ
Φάβιον, μὴ δεόντως ἡμῖν ἀπηγγελέναι τὴν ἀλή-
θειαν. ἐκόντας μὲν οὖν ἐψεῦσθαι τοὺς ἄνδρας οὐχ 2
ὑπολαμβάνω, στοχαζόμενος ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς αἰ-
25 ρέσεως αὐτῶν· δοκοῦσι δέ μοι πεπονθέναι τι παρα-
πλήσιον τοῖς ἐρῶσι. διὰ γὰρ τὴν αἴρεσιν καὶ τὴν 3
ὅλην εὐνοίαν Φιλίνῳ μὲν πάντα δοκοῦσιν οἱ Καρ-
χηδόνιοι πεπραχθαι φρονίμως, καλῶς, ἀνδρωδῶς,
16. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τάναντία, Φαβίῳ δὲ τοῦμπαλιν τού- 17.
30 των. ἐν μὲν οὖν τῷ λοιπῷ βίῳ τὴν τοιαύτην ἐπι- 4
είκειαν ἴσως οὐκ ἂν τις ἐκβάλλοι· καὶ γὰρ φιλόφι-

λον εἶναι δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν καὶ
 συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἐχθροὺς καὶ συναγαπᾶν
 5 τοὺς φίλους· ὅταν δὲ τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμ-
 βάνῃ τις, ἐπιλαθέσθαι χρὴ πάντων τῶν τοιούτων,
 καὶ πολλάκις μὲν εὐλογεῖν καὶ κοσμεῖν τοῖς μεγί- 5
 στοῖς ἐπαίνοις τοὺς ἐχθροὺς, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαι-
 τῶσι τοῦτο, πολλάκις δ' ἐλέγχειν καὶ ψέγειν ἐπονει-
 δίστως τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτη-
 6 δευμάτων ἁμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσιν. ὥσπερ
 γὰρ ζῶον τῶν ὕψων ἀφαιρεθεῖσων ἀχρειοῦται τὸ 10
 ὄλον, οὕτως ἐξ ἱστορίας ἀναιρεθείσης τῆς ἀληθείας
 τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίνεται δι-
 7 ἡγήμα. διόπερ οὔτε τῶν φίλων κατηγορεῖν οὔτε τοὺς
 ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον, οὔτε δὲ τοὺς αὐτοὺς
 ψέγειν, ποτὲ δ' ἐγκωμιάζειν εὐλαβητέον, ἐπειδὴ τοὺς 15
 ἐν πράγμασιν ἀναστρεφομένους οὐτ' εὐστοχεῖν αἰεὶ
 8 δυνατόν οὐθ' ἁμαρτάνειν συνεχῶς εἰκός. ἀποστάντας
 οὖν τῶν πραττόντων αὐτοῖς τοῖς πραττομένοις ἐφαρ-
 μοστέον τὰς πρεπούσας ἀποφάσεις καὶ διαλήψεις ἐν
 9 τοῖς ὑπομνήμασιν. ὥς δ' ἔστιν ἀληθὴ τὰ νῦν ὑφ' 20
 15 ἡμῶν εἰρημένα σκοπεῖν ἐκ τούτων πάρεστιν. ὁ γὰρ
 Φιλίνος ἀρχόμενος ἅμα τῶν πραγμάτων καὶ τῆς δευ-
 τέρας βύβλου φησὶ προσκαθῆσθαι τῇ Μεσσήνῃ πο-
 λεμοῦντας τοὺς τε Καρχηδονίους καὶ τοὺς Συρα-
 2 κοσίους, παραγενομένους δὲ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ 25
 θάλατταν εἰς τὴν πόλιν εὐθὺς ἐξελθεῖν ἐπὶ τοὺς
 Συρακοσίους· λαβόντας δὲ πολλὰς πληγὰς ἐπαν-
 ελθεῖν εἰς τὴν Μεσσήνην· αὐτῶς δ' ἐπὶ τοὺς Καρχη-
 δονίους ἐκπορευθέντας οὐ μόνον πληγὰς λαβεῖν,
 ἀλλὰ καὶ ζωργία τῶν στρατιωτῶν ἱκανοὺς ἀπο- 30
 3 βαλεῖν. ταῦτα δ' εἰπὼν τὸν μὲν Ἰέρωνα φησι μετὰ

τὴν γενομένην συμπλοκὴν οὕτως ἔξω γενέσθαι τοῦ
 17. φρονεῖν ὥστε μὴ μόνον παραχρῆμα τὸν χάρακα
 καὶ τὰς σκηρὰς ἐμπρήσαντα φνεγεῖν νυκτὸς εἰς τὰς
 Συρακοῦσας, ἀλλὰ καὶ τὰ φρούρια πάντα κατα-
 5 λιπεῖν τὰ κείμενα κατὰ τῆς τῶν Μεσσηνίων χώρας·
 ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Καρχηδονίους μετὰ τὴν μάχην 4 18.
 εὐθέως ἐκλιπόντας τὸν χάρακα διελεῖν σφᾶς εἰς τὰς
 πόλεις, τῶν δ' ὑπαίθρων οὐδ' ἀντιποιεῖσθαι τολ-
 μᾶν ἔτι· διὸ καὶ συνθεωρήσαντας τοὺς ἡγουμένους
 10 αὐτῶν ἀποδεδειλιακότας τοὺς ὄχλους βουλευσασθαι
 μὴ κρίνειν διὰ μάχης τὰ πράγματα· τοὺς δὲ Ῥω- 5
 μαίους ἐπομένους αὐτοῖς οὐ μόνον τὴν χώραν πορ-
 θεῖν τῶν Καρχηδονίων καὶ Συρακοσίων, ἀλλὰ καὶ
 τὰς Συρακοῦσας αὐτὰς προσκαθίσαντας ἐπιβαλέσθαι
 15 πολιορκεῖν. ταῦτα δ', ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς πάσης 6
 ἔστιν ἀλογίας πλήρη, καὶ διαστολῆς οὐ προσδεῖται
 τὸ παράπαν. οὐς μὲν γὰρ πολιορκοῦντας τὴν Μεσ- 7
 σήνην καὶ νικῶντας ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ὑπέθετο,
 τούτους φεύγοντας καὶ τῶν ὑπαίθρων ἐκχωροῦντας
 20 καὶ τέλος πολιορκομένους καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀποδε-
 δειλιακότας ἀπέφηεν· οὐς δ' ἡττωμένους καὶ πο- 8
 λιορκομένους ὑπεστήσατο, τούτους διώκοντας καὶ
 παραχρῆμα κρατοῦντας τῶν ὑπαίθρων καὶ τέλος
 πολιορκοῦντας τὰς Συρακοῦσας ἀπέδειξε. ταῦτα δὲ 9
 25 συνάδειν ἀλλήλοις οὐδαμῶς δύναται· πῶς γάρ; ἀλλ'
 ἀναγκαῖον ἢ τὰς ὑποθέσεις εἶναι τὰς πρώτας ψευ-
 δεῖς ἢ τὰς ὑπὲρ τῶν συμβαινόντων ἀποφάσεις. εἰσὶ 10
 δ' αὐταὶ μὲν ἀληθεῖς· καὶ γὰρ ἐξεχώρησαν οἱ Καρ-
 χηδόνιοι καὶ Συρακοῖοι τῶν ὑπαίθρων, καὶ τὰς
 30 Συρακοῦσας ἐπολιορκοῦν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ πόδας,
 ὥς δ' οὗτός φησι, καὶ τὴν Ἐχέταν, ἐν μέσῃ κει-

- μένην τῇ τῶν Συρακοσίων καὶ Καρχηδονίων ἐπαρ-
 11 χία. λοιπὸν ἀνάγκη συγχωρεῖν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς
 ὑποθέσεις εἶναι ψευδεῖς, καὶ νικῶντων εὐθέως τῶν
 Ῥωμαίων ἐν ταῖς περὶ τὴν Μεσσήνην συμπλοκαῖς
 ἡττημένους αὐτοὺς ἡμῖν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀπηγ- 5
 γέλθαι.
- 12 Φιλῖνον μὲν οὖν παρ' ὅλην ἄν τις τὴν πραγ-
 ματείαν εὖροι τοιοῦτον ὄντα, παραπλησίως δὲ καὶ
 18. Φάβιον, ὥς ἐπ' αὐτῶν δειχθήσεται τῶν καιρῶν.
- 13 ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ τοὺς ἀρμόζοντας πεποιήμεθα λόγους 10
 ὑπὲρ τῆς παρεμβάσεως, ἐπανελθόντες ἐπὶ τὰς πρό-
 ξεις πειρασόμεθα προστιθέντες αἰ τὸν ἐξῆς λόγον 19.
 εἰς ἀληθινὰς ἐννοίας ἄγειν διὰ βραχείων τοὺς ἐν-
 τυγχάνοντας ὑπὲρ τοῦ προειρημένου πολέμου.
- 16 Προσπεσόντων γὰρ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τῆς Σικε- 15
 λίας τῶν περὶ τὸν Ἀππίον καὶ τὰ στρατόπεδα
 προτερημάτων, καταστήσαντες ὑπάτους Μάνιον Ὀτα-
 κίλιον καὶ Μάνιον Οὐαλέριον τὰς τε δυνάμεις ἀπά-
 σας ἐξαπέστελλον καὶ τοὺς στρατηγούς ἀμφοτέρους
 2 εἰς τὴν Σικελίαν. ἔστι δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ πάντα 20
 τέτταρα στρατόπεδα Ῥωμαϊκὰ χωρὶς τῶν συμμάχων,
 ἃ κατ' ἐνιαυτὸν προχειρίζονται· τούτων ἕκαστον
 ἀνὰ τετρακισχιλίους πεζοὺς, ἵππεις δὲ τριακοσίους.
 3 ὧν παραγενομένων ἀπὸ τε τῶν Καρχηδονίων αἱ
 πλείους ἀφιστάμεναι πόλεις προσετίθεντο τοῖς Ῥω- 25
 4 μαίοις ἀπὸ τε τῶν Συρακοσίων. ὁ δ' Ἰέρων θεω-
 ρῶν τὴν διατροπὴν καὶ κατάπληξιν τῶν Σικελιωτῶν,
 ἅμα δὲ τὸ πλήθος καὶ τὸ βάρος τῶν Ῥωμαϊκῶν
 στρατοπέδων, ἐκ πάντων συνελογίζετο τούτων ἐπι-
 κυδεστέρας εἶναι τὰς τῶν Ῥωμαίων ἢ τὰς τῶν 30
 5 Καρχηδονίων ἐλπίδας. διόπερ ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος

ὁρμήσας τοῖς λογισμοῖς διεπέμπετο πρὸς τοὺς στρα-
 τηγούς, ὑπὲρ εἰρήνης καὶ φιλίας ποιούμενος τοὺς
 λόγους. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προσεδέξαντο, καὶ μάλιστα 6
 διὰ τὰς χορηγίας· θαλαττοκρατούντων γὰρ τῶν Καρ- 7
 5 χηδονίων εὐλαβοῦντο μὴ πανταχόθεν ἀποκλεισθῶσι
 τῶν ἀναγκαίων, διὰ τὸ καὶ περὶ τὰ πρὸ τοῦ δια-
 βάντα στρατόπεδα πολλὴν ἔνδειαν γερονέειν τῶν
 ἐπιτηδείων. διόπερ ὑπολαβόντες τὸν Ἰέρωνα με- 8
 γάλην εἰς τοῦτο τὸ μέρος αὐτοῖς παρέξεσθαι χρεῖαν
 10 ἀσμένως προσεδέξαντο τὴν φιλίαν. ποιησάμενοι δὲ 9
 συνθήκας ἐφ' ᾧ τὰ μὲν αἰχμάλωτα χωρὶς λύτρων
 ἀποδοῦναι τὸν βασιλέα Ῥωμαίοις, ἀργυρίου δὲ προσ-
 θεῖναι τάλαντα τούτοις ἑκατόν, λοιπὸν ἤδη Ῥωμαῖοι
 μὲν ὥς φίλοις καὶ συμμάχοις ἐχρῶντο τοῖς Συρα-
 19. κοσίοις. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰέρων ὑποστείλας ἑαυτὸν 10
 ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων σκέπην, καὶ χορηγῶν αἰ τούτοις
 εἰς τὰ κατεπείγοντα τῶν πραγμάτων, ἀδεῶς ἐβασί-
 λευε τῶν Συρακοσίων τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, φι-
 λοστεφανῶν καὶ φιλοδοξῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας. ἐπι- 11
 20 φανεστάτος γὰρ δὴ πάντων οὗτος δοκεῖ καὶ πλεῖ-
 στον χρόνον ἀπολελευκέναι τῆς ἰδίας εὐβουλίας ἐν 20.
 τε τοῖς κατὰ μέρος καὶ τοῖς καθόλου πράγμασιν.

Ἐπανενεχθεῖσιν δὲ τῶν συνθηκῶν εἰς τὴν Ῥώ- 17
 μην, καὶ προσδεξαμένον τοῦ δήμου καὶ κυρώσαν-
 25 τος τὰς πρὸς Ἰέρωνα διαλύσεις, λοιπὸν οὐκέτι πά-
 σας ἔκρινον ἐξαποστέλλειν οἱ Ῥωμαῖοι τὰς δυνάμεις,
 ἀλλὰ δύο μόνον στρατόπεδα, νομίζοντες ἅμα μὲν 2
 κεκουφίσθαι τὸν πόλεμον αὐτοῖς προσκεχωρηκός
 τοῦ βασιλέως, ἅμα δὲ μᾶλλον ὑπολαμβάνοντες οὐ-
 30 τως εὐπορήσειν τὰς δυνάμεις τοῖς ἀναγκαίοις. οἱ 3
 δὲ Καρχηδόνιοι, θεωροῦντες τὸν μὲν Ἰέρωνα πολέ-

μιον αὐτοῖς γεγνονότα, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ὀλοσχερέ-
 στερον ἐμπλεκομένους εἰς τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν,
 ὑπέλαβον βαρυτέρας προσδεῖσθαι παρασκευῆς, δι'
 ἧς ἀντοφθαλμεῖν δυνήσονται τοῖς πολεμίοις καὶ
 4 συνέχειν τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν. διὸ καὶ ξενολογῆ- 5
 σαντες ἐκ τῆς ἀντιπέρας χώρας πολλοὺς μὲν Λιγυ-
 στίνοους καὶ Κελτούς, ἔτι δὲ πλείους τούτων Ἴβη-
 5 ρας, ἅπαντας εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέστειλαν. ὁρῶντες
 δὲ τὴν τῶν Ἀκράγαντινων πόλιν εὐφροσύνῃ οὖσαν
 πρὸς τὰς παρασκευὰς καὶ βαρυτάτην ἄμα τῆς αὐτῶν 10
 ἐπαρχίας, εἰς ταύτην συνήθροισαν τὰ τε χορήγια
 καὶ τὰς δυνάμεις, ὁρμητηρίῳ κρίνοντες χρῆσθαι
 6 ταύτῃ τῇ πόλει πρὸς τὸν πόλεμον. τῶν δὲ Ῥω-
 μαίων οἱ μὲν πρὸς τὸν Ἰέρωνα ποιησάμενοι στρα-
 τηροὶ τὰς συνθήκας ἀνακεχωρήκεισαν· οἱ δὲ μετὰ 15
 τούτους κατασταθέντες Λεύκιος Ποστούμιος καὶ
 Κόιντος Μαμίλιος ἦγον εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ τῶν
 7 στρατοπέδων. θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν Καρχηδο-
 νίων ἐπιβολὴν καὶ τὰς περὶ τὸν Ἀκράγαντα παρα-
 20 σκευὰς ἔγνωσαν τολμηρότερον ἐγχειρεῖν τοῖς πράγ-
 8 μασι· διὸ καὶ τὰ μὲν ἄλλα μέρη τοῦ πολέμου
 παρήκαν, φέροντες δὲ παντὶ τῷ στρατεύματι πρὸς
 αὐτὸν Ἀκράγαντα προσήρκεισαν· καὶ στρατοπεδεύ-
 9 σαντες ἐν ὁκτὶ σταδίοις ἀπὸ τῆς πόλεως συνέκλει-
 9 σαν ἐντὸς τειχῶν τοὺς Καρχηδονίους. ἀκμαζούσης 25
 δὲ τῆς τοῦ σίτου συναγωγῆς, καὶ προφαινομένης
 χρονίου πολιορκίας, ὥρμησαν ἐκθυμότερον τοῦ δέ-
 10 οντος οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ σιτολογεῖν. οἱ δὲ Καρ- 21.
 χηδόνιοι κατιδόντες τοὺς πολεμίους ἐσκεδασμένους
 κατὰ τῆς χώρας, ἐξελθόντες ἐπέθεντο τοῖς σιτολο- 30
 γοῦσι. τρεψάμενοι δὲ τούτους ῥαδίως οἱ μὲν ἐπὶ

τὴν τοῦ χάρακος ἀρπαγὴν ὥρμησαν, οἱ δ' ἐπὶ τὰς
 ἐφεδρείας. ἀλλ' ἡ τῶν ἐθισμῶν διαφορὰ καὶ τότε 11
 καὶ πολλάκις ἤδη σέσωκε τὰ Ῥωμαίων πράγματα.
 τὸ γὰρ πρόστιμον παρ' αὐτοῖς θάνατός ἐστι τῷ προ-
 5 εμένῳ τὸν τόπον καὶ φυγόντι τὸ παρῆπαν ἐξ ἐφ-
 εδρείας. διὸ καὶ τότε πολλαπλασίονος ὄντας τοὺς 12
 ὑπεναντίους ὑποστάντες γενναίως πολλοὺς μὲν τῶν
 ἰδίων ἀπέβαλον, ἔτι δὲ πλείους τῶν ἐχθρῶν ἀπ-
 ἐκτείναν. τέλος δὲ κνκλώσαντες τοὺς πολεμίους ὅσον 13
 13 οὐπὼ διασπῶντας τὸν χάρακα, τοὺς μὲν αὐτῶν δι-
 ἐφθειραν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπικείμενοι καὶ φονεύον-
 τες συνεδίωξαν εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ δὲ ταῦτα συνέβη τοὺς μὲν Καρχηδονίους 18
 εὐλαβέστερον διακεῖσθαι πρὸς τὰς ἐπιθέσεις, τοὺς
 15 δὲ Ῥωμαίους φυλακτικώτερον χρῆσθαι ταῖς προνο-
 μαῖς. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντεξήρκεσαν οἱ Καρχηδόνιοι πλὴν 2
 ἕως ἀκροβολισμοῦ, διελόντες οἱ στρατηροὶ τῶν Ῥω-
 μαίων εἰς δύο μέρη τὴν δύναμιν τῷ μὲν ἐνὶ περὶ
 τὸ πρὸ τῆς πόλεως Ἀσκληπιεῖον ἔμενον, θατέρῳ δὲ
 20 κατεστρατοπέδευσαν ἐν τοῖς πρὸς Ἡράκλειαν κεκλι-
 μένοις μέρεσι τῆς πόλεως. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν στρα- 3
 20 τοπέδων ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους τῆς πόλεως ὠχυ-
 ρώσαντο, καὶ τὴν μὲν ἐντὸς αὐτῶν τάφρον προου-
 βάλλοντο χάριν τῆς πρὸς τοὺς ἐξιόντας ἐκ τῆς
 25 πόλεως ἀσφαλείας, τὴν δ' ἐκτὸς αὐτῶν περιεβά-
 λοντο, φυλακὴν ποιούμενοι τῶν ἔξωθεν ἐπιθέσεων
 21. καὶ τῶν παρεισάγεσθαι καὶ παρεισπίπτειν εἰσθότων
 εἰς τὰς πολιορκουμένας πόλεις. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν 4
 τάφρων καὶ τῶν στρατοπέδων διαστήματα φυλακαῖς
 30 διέλαβον, ὀχυροποιησάμενοι τοὺς εὐκαίρους τῶν
 τόπων ἐν διαστάσει. τὰ δὲ χορήγια καὶ τὴν ἄλλην 5

παρασκευὴν οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι πάντες ἤθροισον
 αὐτοῖς καὶ παρήγον εἰς Ἐρβησόν, αὐτοὶ δ' ἐκ ταύ-
 της τῆς πόλεως οὐ μακρὰν ὑπαρχούσης ἄροντες καὶ
 φέροντες συνεχῶς τὰς ἀγορὰς θαυσιλὴ τὰναγκαῖα
 6 σφίσι παρεσκεύαζον. πέντε μὲν οὖν ἰσως μῆνας ἐπὶ 22.
 τῶν αὐτῶν διέμενον, οὐδὲν ὀλοσχερὲς προτέρημα
 δυνάμενοι λαβεῖν κατ' ἀλλήλων πλὴν τῶν ἐν αὐ-
 7 τοῖς τοῖς ἀκροβολισμοῖς συμβαινόντων. συναγομέ-
 νων δὲ τῷ λιμῷ τῶν Καρχηδονίων διὰ τὸ πλῆθος
 τῶν ἐν τῇ πόλει συγκεκλεισμένων ἀνδρῶν, οὐ γὰρ 10
 ἐλάττους πέντε μυριάδων ὑπῆρχον, δυσχορηστούμε-
 νος Ἀννίβας ἤδη τοῖς πράγμασιν, ὁ τεταρμένος ἐπὶ
 τῶν πολιορκουμένων δυνάμεων, διεπέμπετο συν-
 8 εῳς εἰς τὴν Καρχηδόνα τὴν τε περίστασιν διασα-
 φῶν καὶ βοηθεῖν παρακαλῶν. οἱ δ' ἐν τῇ Καρχη- 15
 δόνι τῶν ἐπισυνηγμένων στρατιωτῶν καὶ θηρίων
 γεμίσαντες τὰς ναῦς ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Σικελίαν
 9 πρὸς Ἀννώνα τὸν ἕτερον στρατηγόν. ὃς συναγα-
 γὼν τὰς παρασκευὰς καὶ δυνάμεις εἰς Ἡράκλειαν,
 πρῶτον μὲν πρᾶξι κοπήσας κατέσχε τὴν τῶν Ἐρβη- 20
 σέων πόλιν, καὶ παρείλετο τὰς ἀγορὰς καὶ τὴν τῶν
 ἀναγκαίων χορηγίαν τοῖς τῶν ὑπεναντίων στρατο-
 10 πέδοις. ἐξ οὗ συνέβη τοὺς Ῥωμαίους ἐπ' ἴσον πο-
 λιορκεῖν καὶ πολιορκεῖσθαι τοῖς πράγμασιν. εἰς γὰρ
 τοῦτο συνήγοντο τῇ σιτοδείᾳ καὶ σπάνει τῶν ἀναγ- 25
 καίων ὥστε πολλάκις βουλευέσθαι περὶ τοῦ λύειν
 11 τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ καὶ τέλος ἂν ἐποίησαν, εἰ
 μὴ πᾶσαν σπουδὴν καὶ μηχανὴν προσφερόμενος Ἰέ-
 ρων τὰ μέτρια καὶ τὰναγκαῖα σφίσι παρεσκεύαζε
 22. 19 τῶν χορηγίων. μετὰ δὲ ταῦτα θεωρῶν ὁ προειρη- 30
 μένος ἀνὴρ τοὺς μὲν Ῥωμαίους ὑπὸ τε τῆς νόσου

καὶ τῆς ἐνδείας ἀσθενῶς διακειμένους διὰ τὸ λοι-
 μικήν εἶναι παρ' αὐτοῖς κατάστασιν, τὰ δὲ σφέτερα
 στρατόπεδα νομίζων ἀξιόχρεα πρὸς μάχην ὑπάρχειν,
 ἀναλαβὼν τὰ τε θηρία περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθ- 2
 5 μὸν ὄντα καὶ τὴν λοιπὴν δύναμιν ἅπασαν προήγε
 κατὰ σπουδὴν ἐκ τῆς Ἡρακλείας, παραγγέλλας τοῖς
 Νομαδικοῖς ἱππεῦσι προπορεύεσθαι, καὶ συνεγγί-
 σασι τῷ χάρακι τῶν ἐναντίων ἐρεθίζειν καὶ πειρά-
 10 σθαι τοὺς ἱππεῖς αὐτῶν ἐκκαλεῖσθαι, κάπειτα πά-
 λιν ἐκκλίνας ἀποχωρεῖν, ἕως ἂν αὐτῷ συμμίσξωσι.
 πρᾶξαντων δὲ τὸ συνταχθὲν τῶν Νομάδων καὶ 3
 23. προσμίσξαντων θατέρω τῶν στρατοπέδων, εὐθὺς οἱ
 τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐξεχέοντο καὶ θρασέως ἐπ-
 15 ἐκείντο τοῖς Νομάσιν. οἱ δὲ Αἰβύες ὑπεχώρουν κατὰ 4
 τὸ παράγγελλμα, μέχρι συνέμικαν τοῖς περὶ τὸν Ἀν-
 νῶνα· λοιπὸν τ' ἐκ μεταβολῆς περιχυθέντες ἐπ-
 16 ἐκείντο τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπ-
 ἐκτείναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἕως εἰς τὸν χάρακα
 5 συνεδίωξαν. γενομένων δὲ τούτων ἐπεστρατοπέδεν- 5
 20 σαν οἱ περὶ τὸν Ἀννῶνα τοῖς Ῥωμαίοις, καταλαβό-
 μενοι τὸν λόφον τὸν καλούμενον Τόρον, ὡς δέκα
 σταδίους ἀπέχοντες τῶν ὑπεναντίων. καὶ δύο μὲν 6
 μῆνας ἔμενον ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, οὐδὲν ὀλοσχε-
 25 ρὲς πράττοντες πλὴν ἀκροβολιζόμενοι κατ' ἐκά-
 στην ἡμέραν. τοῦ δ' Ἀννίβου διατυρσενομένου καὶ 7
 διαπεμπομένου συνεχῶς ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὸν
 Ἀννῶνα, καὶ δηλοῦντος ὅτι τὰ πλῆθη τὸν λιμὸν
 οὐχ ὑπομένει, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους
 αὐτομολοῦσι διὰ τὴν ἐνδειαν, ἔγνω διακινδυνεύειν
 30 ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγός, οὐχ ἤττον ἐπὶ τοῦτο
 φερομένων καὶ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰς προειρημένας

8 αἰτίας. διόπερ ἐξαγαρόντες ἀμφοτέροι τὰς δυνά-
 9 μεις εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων συν-
 10 ἔβαλον ἀλλήλοισι. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον γενομένης
 11 τῆς μάχης τέλος ἐτρέψαντο τοὺς προκινδυνεύσαντας
 23. 10 μισθοφόρους τῶν Καρχηδονίων οἱ Ῥωμαῖοι. τοῦ-
 12 τῶν δὲ πεσόντων εἰς τὰ θηρία καὶ τὰς λοιπὰς τάξεις
 13 τὰς ἐφεστηκυίας συνέβη πᾶν συνταραχθῆναι τὸ
 14 τῶν Φοινίκων στρατόπεδον. γενομένου δ' ἐγκλί-
 15 ματος ὁλοσχεροῦς οἱ μὲν πλείστοι διεφθάρησαν αὐ-
 16 τῶν, τινὲς δ' εἰς Ἡράκλειαν ἀπεχώρησαν· οἱ δὲ 10
 17 Ῥωμαῖοι τῶν τε πλείστων ἐκυρίευσαν θηρίων καὶ
 18 τῆς ἐπισκευῆς ἀπάσης. ἐπιγενομένης δὲ τῆς νυκτός,
 19 καὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν κατορθωμάτων χαρὰν καὶ διὰ
 20 τὸν κόπον ῥαθυμότερον ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν χρη-
 21 σαμένων, ἀπελπίσας Ἀννίβας τὰ πράγματα, καὶ νο- 15
 22 μίσας ἔχειν εὐφυῇ καιρὸν πρὸς σωτηρίαν διὰ τὰς
 23 προειρημένας αἰτίας, ὥρμησε περὶ μέσας νύκτας ἐκ 24.
 13 τῆς πόλεως, ἔχων τὰς ξενικὰς δυνάμεις. χώσας δὲ
 14 φοροῖς ἀχρύων σεσαγμένοις τὰς τάφρους ἔλαθε
 15 τοὺς πολεμίους ἀπαγαγὼν ἀσφαλῶς τὴν δύναμιν. 20
 16 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῆς ἡμέρας ἐπελθούσης συνέντες τὸ
 17 γεγονός, καὶ τῆς οὐραγίας τῆς τῶν περὶ τὸν Ἀν-
 18 νίβαν ἐπὶ βραχὺ καθαψάμενοι, μετὰ ταῦτα πάντες
 19 ὥρμησαν πρὸς τὰς πύλας. οὐδενὸς δ' ἐμποδῶν
 20 αὐτοῖς ἵσταμένου παρεισπεσόντες διήρπασαν τὴν 25
 21 πόλιν, καὶ πολλῶν μὲν σωματίων, πολλῆς δὲ καὶ
 22 παντοδαπῆς ἐγένοντο κατασκευῆς ἐγκρατεῖς.
 23 Τῆς δ' ἀγγελίας ἀφικομένης εἰς τὴν σύγκλητον
 24 τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸν Ἀκράγαντα, πε-
 25 ριχαρεῖς γενόμενοι καὶ ταῖς διανοαῖς ἐπαρθέντες 30
 26 οὐκ ἔμενον ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς λογισμῶν, οὐδ' ἡρ-

κοῦντο σεσωκέναι τοὺς Μαμερτίνοὺς οὐδὲ ταῖς ἐξ
 αὐτοῦ τοῦ πολέμου γενομέναις ὠφελείαις, ἐλπίσαν- 2
 3 τες δὲ καθόλου δυνατὸν εἶναι τοὺς Καρχηδονίους
 4 ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς νήσου, τούτου δὲ γενομένου μεγάλην
 5 ἐπίδοσιν αὐτῶν λήψεσθαι τὰ πράγματα, πρὸς τοῦ-
 6 τοις ἦσαν τοῖς λογισμοῖς καὶ ταῖς περὶ τοῦτο τὸ
 7 μέρος ἐπινοαῖς. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς περὶ τὰς δυ- 3
 8 νάμεις ἐώρων κατὰ λόγον σφίσι προχωροῦντα· μετὰ 4
 9 γὰρ τοὺς τὸν Ἀκράγαντα πολιορκήσαντας οἱ κατα-
 10 σταθέντες στρατηγοὶ Λεύκιος Οὐαλέριος καὶ Τίτος
 24. Ὀτακίλιος ἐδόκουν ἐνδεχομένως χειρίζειν τὰ κατὰ
 τὴν Σικελίαν. τῆς δὲ θαλάττης ἀκονιτὶ τῶν Καρ- 5
 6 χηδονίων ἐπικρατούντων ἐξυγοστατεῖτ' αὐτοῖς ὁ πό-
 7 λεμος· ἐν γὰρ τοῖς ἐξῆς χρόνοις, κατεχόντων ἅν- 6
 8 τῶν ἤδη τὸν Ἀκράγαντα, πολλὰ μὲν πόλεις προσ-
 9 ετίθεντο τῶν μεσογαίων τοῖς Ῥωμαίοις, ἀγωνιῶσαι
 10 τὰς περὶ τὰς δυνάμεις, ἔτι δὲ πλείους ἀφίσταντο τῶν
 11 παραθαλαττίων, καταπεπληγμένοι τὸν τῶν Καρχη-
 12 δονίων στόλον. ὅθεν ὁρῶντες αἰεὶ καὶ μᾶλλον εἰς 7
 13 ἐκότερα τὰ μέρη ῥοπὰς λαμβάνοντα τὸν πόλεμον
 14 διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ἔτι δὲ τὴν μὲν Ἰτα-
 15 λίαν πορθουμένην πολλάκις ὑπὸ τῆς ναυτικῆς δυ-
 16 νάμεως, τὴν δὲ Λιβύην εἰς τέλος ἀβλαβῇ διαμένον-
 17 σαν, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ συνεμβαίνειν τοῖς Καρχηδο-
 18 νίοις εἰς τὴν θάλατταν. διὸ καὶ τοῦτο τὸ μέρος 8
 19 οὐχ ἥκιστα με παρώρμησε ποιήσασθαι μνήμην ἐπὶ 25.
 20 πλεῖον τοῦ προειρημένου πολέμου, χάριν τοῦ μηδὲ
 21 ταύτην ἀγνοεῖσθαι τὴν ἀρχήν, πῶς καὶ πότε καὶ δι'
 22 ἧς αἰτίας πρῶτον ἐνέβησαν εἰς θάλατταν Ῥωμαῖοι.
 23 θεωροῦντες δὲ τὸν πόλεμον αὐτοῖς τριβὴν λαμβά- 9
 24 νοντα, τότε πρῶτον ἐπεβάλλοντο ναυπηγεῖσθαι σκάφη,

10 πεντηρικὰ μὲν ἑκατόν, εἴκοσι δὲ τριήρεις. τῶν δὲ
 ναυπηγῶν εἰς τέλος ἀπείρων ὄντων τῆς περὶ τὰς
 πεντήρεις ναυπηγίας διὰ τὸ μηδένα τότε τῶν κατὰ
 τὴν Ἰταλίαν κερῆσθαι τοιούτοις σκάφεσι, πολλὴν
 11 αὐτοῖς παρείχε τοῦτο τὸ μέρος δυσχέρειαν. ἔξ ὧν 5
 καὶ μάλιστα συνίδοι τις ἂν τὸ μεγαλόψυχον καὶ
 12 παράβολον τῆς Ῥωμαίων αἰρέσεως. οὐ γὰρ οἷον εὐ-
 λόγους ἀφορμὰς ἔχοντες, ἀλλ' οὐδ' ἀφορμὰς καθ-
 ἀπαξ, οὐδ' ἐπίνοιαν οὐδέποτε ποιησάμενοι τῆς θαλάτ-
 της, τότε δὴ πρῶτον ἐν νῶ λαμβάνοντες οὕτως τολ- 10
 μηρῶς ἐνεχείρησαν ὥστε πρὶν ἢ πειραθῆναι τοῦ
 πράγματος, εὐθὺς ἐπιβαλέσθαι Καρχηδονίοις ναυ-
 μαχεῖν τοῖς ἐκ προγόνων ἔχουσι τὴν κατὰ θάλατ-
 13 ταν ἡγεμονίαν ἀδήριτον. μαρτυρεῖ δ' ἂν τις χρή-
 σαιτο πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγο- 15
 μένων καὶ πρὸς τὸ παράδοξον αὐτῶν τῆς τόλμης·
 ὅτε γὰρ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησαν διαβιβάσειν εἰς τὴν
 Μεσσήνην τὰς δυνάμεις, οὐχ οἷον κατάφρακτος αὐ-
 25 τοῖς ὑπῆρχε ναὺς, ἀλλ' οὐδὲ καθόλου μακρὸν πλοῖον
 14 οὐδὲ λέμβος οὐδ' εἰς, ἀλλὰ παρὰ Ταραντίνων καὶ 20
 Λοκρῶν ἔτι δ' Ἑλεατῶν καὶ Νεαπολιτῶν συγχορη-
 σάμενοι πεντηκοντόρους καὶ τριήρεις ἐπὶ τούτων
 15 παραβόλως διεκόμεσαν τοὺς ἄνδρας. ἐν ᾧ δὴ καιρῷ
 τῶν Καρχηδονίων κατὰ τὸν πορθμὸν ἐπαναχθέντων
 αὐτοῖς, καὶ μιᾷς νεῶς καταφράκτου διὰ τὴν προ- 25
 θυμίαν προπεσούσης, ὥστ' ἐποκείλασαν γενέσθαι
 τοῖς Ῥωμαίοις ὑποχείριον, ταύτῃ παραδείγματι χρώ-
 μενοι τότε πρὸς ταύτην ἐποιοῦντο τὴν τοῦ παντός
 16 στόλου ναυπηγίαν, ὡς εἰ μὴ τοῦτο συνέβη γενέ-
 σθαι, δῆλον ὡς διὰ τὴν ἀπειρίαν εἰς τέλος ἂν ἐκωλύ- 30
 21 θησαν τῆς ἐπιβολῆς. οὐ μὴν ἀλλ' οἷς μὲν ἐπιμελὲς

ἦν τῆς ναυπηγίας, ἐγίνοντο περὶ τὴν τῶν πλοίων
 κατασκευὴν, οἱ δὲ τὰ πληρώματα συναθροίσαντες
 ἐδίδασκον ἐν τῇ γῇ κωπηλατεῖν τὸν τρόπον τοῦτον. 26.
 καθίσαντες ἐπὶ τῶν εἰρεσιῶν ἐν τῇ χέρσῳ τοὺς ἄν- 2
 5 δρας τὴν αὐτὴν ἔχοντας τάξιν ταῖς ἐπ' αὐτῶν τῶν
 πλοίων καθέδραις, μέσον δ' ἐν αὐτοῖς στήσαντες
 τὸν κελυστήν, ἅμα πάντας ἀναπίπτειν ἐφ' αὐτοὺς
 ἄγοντας τὰς χεῖρας, καὶ πάλιν προνεύειν ἐξωθοῦν-
 τας ταύτας συνειθίζον ἄρχεσθαι τε καὶ λήγειν τῶν
 10 κινήσεων πρὸς τὰ τοῦ κελυστοῦ παραγγέλματα.
 προκατασκευασθέντων δὲ τούτων ἅμα τῷ συντελε- 3
 σθῆναι τὰς ναὺς καθελκύσαντες, καὶ βραχὺν χρό-
 νον ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐν θαλάττῃ πειραθέν-
 τες, ἔπλεον παρὰ τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸ πρόσταγμα
 15 τοῦ στρατηγοῦ. ὁ γὰρ ἐπὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως 4
 τεταγμένος τοῖς Ῥωμαίοις Γνάιος Κορνήλιος, ὀλίγαις
 ἡμέραις πρότερον, συντάξας τοῖς ναυάρχοις, ἐπειδὴν
 καταρτίσωσι τὸν στόλον, πλεῖν ὥς ἐπὶ τὸν πορθμὸν,
 αὐτοὺς ἀναχθεῖς μετὰ νεῶν ἑπτακαίδεκα προκατ-
 20 ἐπλευσεν ἐπὶ τὴν Μεσσήνην, σπουδάζων τὰ κατ-
 επείγοντα πρὸς τὴν χρεῖαν παρασκευάσαι τῷ στόλῳ.
 προσπεσούσης δ' αὐτῷ πράξεως ἐκεῖ περὶ τῆς τῶν 5
 Λιπαραιῶν πόλεως, δεξάμενος τὴν ἐλπίδα προχειρό-
 τερον τοῦ δέοντος ἔπλει ταῖς προειρημέναις ναυσὶ
 26 καὶ καθωρμίσθη πρὸς τὴν πόλιν. ὁ δὲ τῶν Καρ- 6
 χηδονίων στρατηγὸς Ἀννίβας, ἀκούσας ἐν τῷ Πα-
 νόρμῳ τὸ γεγονός, ἐξαποστέλλει Βοώδῃ τῆς γερον-
 σίας ὑπάρχοντα, ναὺς εἴκοσι δούς. ὃς ἐπιπλεύσας νυ- 7
 κτὸς ἐν τῷ λιμένι συνέκλεισε τοὺς περὶ τὸν Γνάιον.
 30 ἡμέρας δ' ἐπιγενομένης τὰ μὲν πληρώματα πρὸς
 φυγὴν ὥρμησεν εἰς τὴν γῆν, ὁ δὲ Γνάιος ἐκπλαγῆς

γενόμενος καὶ ποιεῖν ἔχων οὐδὲν τέλος παρέδωκεν
 8 αὐτὸν τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὰς τε
 ναῦς καὶ τὸν στρατηγὸν τῶν ὑπεναντίων ὑποχείριον
 9 ἔχοντες παραχρῆμα πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἀπῆραν. μετ'
 οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας, οὕτως ἐναργοῦς ὄντος καὶ 5
 προσφάτου τοῦ περὶ τὸν Γάιον ἀτυχήματος, παρ'
 ὀλίγον αὐτὸς Ἀννίβας εἰς τὸ παραπλήσιον ἀμάρ-
 10 τημα προφανῶς ἐνέπεσεν. ἀκούσας γὰρ τὸν τῶν
 Ῥωμαίων στόλον κομιζόμενον παρὰ τὴν Ἰταλίαν σύν-
 εγγυς εἶναι, κατιδεῖν βουλόμενος τό τε πλήθος καὶ 27.
 τὴν ὅλην σύνταξιν τῶν ὑπεναντίων, λαβὼν πεν-
 11 τήκοντα ναῦς ἐπιπλεῖ. κάμπτων δὲ περὶ τὸ τῆς Ἰτα-
 λίας ἀκρωτήριον ἐμπίπτει τοῖς πολεμίοις ἐν κόσμῳ
 καὶ τάξει ποιουμένοις τὸν πλοῦν, καὶ τὰς μὲν πλεί-
 ους ἀπέβαλε τῶν νεῶν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ὑπολει- 15
 φθεισῶν ἀνελπίστως καὶ παραδόξως διέφυγεν.
 22 Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μετὰ ταῦτα συνεγγρίσαντες τοῖς
 κατὰ τὴν Σικελίαν τόποις, καὶ συνέντες τὸ γεγο-
 νὸς σύμπτωμα περὶ τὸν Γάιον, παραντίκα μὲν δι-
 επέμποντο πρὸς Γάιον Βίλιον τὸν ἡγούμενον τῆς 20
 2 πεζῆς δυνάμεως, καὶ τοῦτον ἀνέμενον, ἅμα δ'
 ἀκούοντες οὐ μακρὰν εἶναι τὸν τῶν πολεμίων στό-
 λον, ἐγίνοντο πρὸς παρασκευὴν τοῦ ναυμαχεῖν.
 3 ὄντων δὲ τῶν πλοίων φάυλων ταῖς κατασκευαῖς καὶ
 δυσκινήτων, ὑποτίθεται τις αὐτοῖς βοήθημα πρὸς 25
 τὴν μάχην τοὺς ἐπικληθέντας μετὰ ταῦτα κόρακας
 4 ὧν συνέβαινε τὴν κατασκευὴν εἶναι τοιαύτην. στῦ-
 λος ἐν πρῶρρα στρογγύλος εἰστίηκει, μήκος μὲν ὀρ-
 27. γυῖων τεττάρων, κατὰ δὲ τὸ πλάτος τριῶν παλαι-
 5 στῶν ἔχων τὴν διάμετρον. οὗτος αὐτὸς μὲν ἐπὶ 30
 τῆς κορυφῆς τροχιλίαν εἶχε, περιετέθειτο δ' αὐτῷ

κλίμαξ ἐπικαρσίαις σανίσι καθηλωμένη, πλάτος μὲν
 ποδῶν τεττάρων, τὸ δὲ μήκος ἕξ ὀργυῶν. τὸ δὲ 6
 τρῆμα τοῦ σανιδώματος ἦν παράμηνες καὶ περι-
 ἔβαινε περὶ τὸν στῦλον μετὰ τὰς πρώτας εὐθέως τῆς
 5 κλίμακος δὴ ὀργυιάς. εἶχε δὲ καὶ δρύφακτον αὐτῇ
 παρ' ἑκατέραν τὴν ἐπιμήκη πλευρὰν εἰς γόνυ τὸ
 βάθος. ἐπὶ δὲ τοῦ πέρατος αὐτοῦ προσήρμοστο 7
 σιδηροῦν οἶον ὑπερον ἀπωξυσμένον, ἔχον δακτύ-
 λιον ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ὥς τὸ ὅλον φαίνεσθαι παρα-
 10 πλῆσιον ταῖς σιτοποιικαῖς μηχαναῖς. εἰς δὲ τοῦτον 8
 τὸν δακτύλιον ἐνεδέδετο κάλως, ᾧ κατὰ τὰς ἐμβο-
 λὰς τῶν πλοίων ἐξαίροντες τοὺς κόρακας διὰ τῆς
 ἐν τῷ στύλῳ τροχιλίας ἀφίεσαν ἐπὶ τὸ κατάστρωμα
 τῆς ἀλλοτρίας νεὼς ποτὲ μὲν κατὰ πρῶρραν, ποτὲ
 15 δ' ἀντιπεριάροντες τὰς ἐκ τῶν πλαγίων προσπι-
 πτούσας ἐμβολὰς. ὅτε δὲ ταῖς σανίσι τῶν καταστρω- 9
 μάτων ἐμπαγέντες οἱ κόρακες ὁμοῦ συνδῆσαιεν τὰς
 ναῦς, εἰ μὲν πλάγρια παραβάλοιεν ἀλλήλαις, παν-28.
 ταχόθεν ἐπεπήδων, εἰ δὲ κατὰ πρῶρραν, δι' αὐτοῦ
 20 τοῦ κόρακος ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἐποιούντο τὴν ἐφ-
 οδον· ὧν οἱ μὲν ἡγούμενοι τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπι-10
 φάνειαν ἐσκέπαζον ταῖς τῶν θυρεῶν προβολαῖς, οἱ
 δ' ἐπόμενοι τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἡσφάλιζον πλευ-
 ρὰς ὑπὲρ τὸν δρύφακτον ὑπεριτιθέμενοι τὰς ἴνυς
 25 τῶν ὅπλων. οὗτοι μὲν οὖν τοιαύτη κεχρημένοι πα-11
 ρασκευῇ καιρὸν ἐπετήρουν πρὸς ναυμαχίαν· ὁ δὲ 23
 Γάιος Βίλιος ὥς θάττον ἔγνω τὴν περιπέτειαν τοῦ
 τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἡγούμενου, παραδοὺς τὰ
 περὶ σιδηροπέδα τοῖς χιλιάρχοις αὐτὸς διεκομίσθη
 30 πρὸς τὸν στόλον. πυθόμενος δὲ τοὺς πολεμίους 2
 πορθεῖν τὴν Μυλαῖτιν χώραν, ἐπιπλεῖ στόλῳ παντί.

28. συνιδόντες δ' οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ χαρᾶς καὶ σπου-
δῆς ἀνήγοντο ναυσὶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, κατα-
φρονούντες τῆς ἀπειρίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ πάντες
ἐπλεον ἀντίπρωροι τοῖς πολεμίοις, οὐδὲ τάξεως
καταξιώσαντες τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ὥς ἐπὶ λείαν τινὰ 5
4 πρόδηλον. ἤγειτο δ' Ἀννίβας αὐτῶν — οὗτος δ'
ἦν ὁ τὰς δυνάμεις ἐκκλέψας νυκτὸς ἐκ τῆς τῶν
Ἀκραγαντίνων πόλεως — ἔχων ἐπήρη τὴν γενο-
5 μένην Πύρρον τοῦ βασιλέως. ἅμα δὲ τῷ πλησιάζειν
συνθεωροῦντες ἀνανευνκότας τοὺς κόρακας ἐν 10
ταῖς ἐκάστων πλώραις, ἐπὶ ποσὸν μὲν ἠπόρουν οἱ
Καρχηδόνιοι, ξενιζόμενοι ταῖς τῶν ὀργάνων κατα-
σκευαῖς· οὐ μὴν ἀλλὰ τελέως κατεγνώκότες τῶν
ἐναντίων ἐνέβαλον οἱ πρῶτοι πλείοντες τετολημκό-
6 τως. τῶν δὲ συμπλεκομένων σκαφῶν αἰεὶ δεδεμε- 15
νων τοῖς ὀργάνοις, καὶ τῶν ἀνδρῶν εὐθὺς ἐπιπο-
ρευομένων δι' αὐτοῦ τοῦ κόρακος καὶ συμπλεκο-
μένων ἐπὶ τοῖς καταστρώμασιν, οἱ μὲν ἐφονεύοντο
τῶν Καρχηδονίων, οἱ δὲ παρεδίδοσαν ἑαυτοὺς ἐκ-
πληττόμενοι τὸ γινόμενον· παραπλήσιον γὰρ πεζο- 20
7 μάχιας συνέβαινε τὸν κίνδυνον ἀποτελεῖσθαι. διὸ
καὶ τριάκοντα μὲν τὰς πρώτας συμβαλούσας ναῦς
αὐτάνδρους ἀπέβαλον, σὺν αἷς ἐγένετ' αἰχμάλωτον
καὶ τὸ τοῦ στρατηγοῦ πλοῖον· Ἀννίβας δ' ἀνελ-
πίστως καὶ παραβόλως αὐτὸς ἐν τῇ σκάφῃ διέφυγε. 25
8 τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν Καρχηδονίων ἐποιεῖτο 29.
μὲν τὸν ἐπίπλουν ὥς εἰς ἐμβολήν, ἐν δὲ τῷ συνεγ-
γίξειν θεωροῦντες τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὰς προ-
πλευούσας ναῦς, ἐξέκλινον καὶ διένευον τὰς τῶν
9 ὀργάνων ἐπιβολάς. πιστεύοντες δὲ τῷ ταχυννατεῖν, 30
οἱ μὲν ἐκ πλαγίων, οἱ δὲ κατὰ πρῶμναν ἐκπερι-

πλείοντες ἀσφαλῶς ἤλπιζον ποιήσασθαι τὰς ἐμβολάς.
πάντῃ δὲ καὶ πάντως ἀντιπερισταμένων καὶ συν- 10
διανεονύτων τῶν ὀργάνων οὕτως ὥστε κατ' ἀνάγκην
τοὺς ἐγγρίσαντας συνδεθῆσθαι, τέλος ἐγκλίναν-
5 τες ἔφυγον οἱ Καρχηδόνιοι, καταπλαγέντες τὴν
καινοτομίαν τοῦ συμβαίνοντος, πεντήκοντα ναῦς
ἀποβαλόντες.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παραδόξως ἀντιπεποιημένοι τῆς 24
29. κατὰ θάλατταν ἐλπίδος, διπλασίως ἐπερρώσθησαν
10 ταῖς ὁρμαῖς πρὸς τὸν πόλεμον. τότε μὲν οὖν προσ- 2
σχόντες τῇ Σικελίᾳ τὴν τ' Αἰγρεσταίων ἔλυσαν πο-
λιορκίαν, ἐσχάτως αὐτῶν ἤδη διακειμένων, κατὰ
τε τὴν ἐκ τῆς Αἰγρεστής ἀναχώρησιν Μάκελλαν πό-
λιν κατὰ κράτος εἶλον. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν 3
15 Ἀμίλλας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς ὁ τεταγ-
μένος ἐπὶ τῶν περὶ τῶν δυνάμεων, διατρέψων περὶ
Πάνορμον, γνοὺς ἐν τοῖς Ῥωμαῖκοῖς στρατοπέδοις
στασιάζοντας τοὺς συμμάχους πρὸς τοὺς Ῥωμαίους
περὶ τῶν ἐν ταῖς μάχαις πρωτείων, καὶ πυνθανό- 4
20 μενος στρατοπεδεύειν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς τοὺς
συμμάχους μετὰ τοῦ Παρώπου καὶ τῶν Θερωῶν
τῶν Ἱμερταίων, ἐπιπεσὼν αὐτοῖς αἰφνιδίως ἀνα-
στρατοπεδεύουσι μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως σχεδὸν
εἰς τετρακισχιλίους ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ ταύτην τὴν 5
25 πρᾶξιν ὁ μὲν Ἀννίβας ἔχων τὰς διασωθείσας ναῦς
ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Καρχηδόνα, μετ' οὐ πολὺ δ'
ἐκείθεν εἰς Σαρδόνα διῆρε, προσλαβὼν ναῦς καὶ
τινας τῶν ἐνδόξων τριηράρχων. χρόνοις δ' οὐ 6
30 Ῥωμαίων ἐν τινι λιμένι καὶ πολλὰς ἀποβαλὼν τῶν
νεῶν, παραντίκα συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν διασωθέντων

7 Καρχηδονίων ἀνεστεινῶσθαι. Ῥωμαῖοι γὰρ ἅμα τῆς
θαλάττης ἤψαντο καὶ τῶν κατὰ Σαρδόνια πραγμά-
των εὐθὺς ἀντείχοντο.
8 Τὰ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων 30.
κατὰ μὲν τὸν ἐξῆς ἐνιαυτὸν οὐδὲν ἄξιον ἔπραξαν 5
9 λόγον, τότε δὲ προσδεξάμενοι τοὺς ἐπικαθεσταμέ-
νους ἄρχοντας Αὐλὸν Ἀτίλιον καὶ Γάιον Σουλπί-
κιον ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Πάνορμον διὰ τὸ τὰς τῶν
10 Καρχηδονίων δυνάμεις ἐκεῖ παραχειμάζειν. οἱ δὲ
στρατηγοὶ συνεγγρίσαντες τῇ πόλει μετὰ πάσης τῆς 10
δυνάμεως παρετάξαντο. τῶν δὲ πολεμίων οὐκ ἀν-
εξιόντων, πάλιν ἐντεῦθεν ἐποίησαντο τὴν ὁρμὴν ἐπὶ
11 πόλιν Ἰππάναν, καὶ ταύτην μὲν ἐξ ἐφόδου κατὰ
30, κράτος ἔλαβον, εἶλον δὲ καὶ τὸ Μυττίστρατον, πολ-
λοὺς χρόνους ὑπομεμενηκὸς τὴν πολιορκίαν διὰ τὴν 15
12 ὀχυρότητα τοῦ τόπου. τὴν δὲ Καμαριναίων πόλιν,
μικρῷ πρότερον ἀπ' αὐτῶν ἀποστᾶσαν, τότε προσ-
ενέγκαντες ἔργα καὶ καταβαλόντες τὰ τεῖχη κατέ-
σχον· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἐνναν καὶ ἕτερα πλείω
13 πολισμάτια τῶν Καρχηδονίων. ἀπὸ δὲ τούτων γε- 20
νόμενοι Λιπαράους ἐπεχείρησαν πολιορκεῖν.
25 Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ Γάιος Ἀτίλιος ὁ στρατηγὸς
τῶν Ῥωμαίων πρὸς Τυνδαρίδα καθορμισθεὶς, καὶ
συνθεασάμενος ἀτάκτως παραπλέοντα τὸν τῶν Καρχη-
δονίων στόλον, παραγγείλας τοῖς ἰδίοις πληρώμα- 25
σιν ἔπεσθαι τοῖς ἡγουμένοις, αὐτὸς ὥρμησε πρὸ τῶν
2 ἄλλων, ἔχων δέκα ναῦς ὁμοπλοούσας. οἱ δὲ Καρχη-
δόνιοι, συνιδόντες τῶν ὑπεναντίων τοὺς μὲν ἀκμὴν
ἐμβαίνοντας, τοὺς δ' ἀναγομένους, τοὺς δὲ πρῶ-
τους πολὺ προειληφότας τῶν ἄλλων, ἐπιστρέψαντες 30
3 αὐτοῖς ἀπήντων. καὶ νυκλώσαντες τὰς μὲν ἄλλας

διέφθειραν, τὴν δὲ τοῦ στρατηγοῦ ναὺν παρ' ὀλί-
γον αὐτάνδρον ἔλαβον. οὐ μὴν ἀλλ' αὕτη μὲν (εὖ) ταῖς
ὑπηρεσίαις ἐξηρτυμένη καὶ ταχυναντούσα διέφυγε
παραδόξως τὸν κίνδυνον, αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν Ῥωμαίων 4
5 ἐπιπλέονσαι κατὰ βραχὺ συνηθροίζοντο. γενόμεναι
δ' ἐν μετώπῳ συνέβαλον τοῖς πολεμίοις, καὶ δέκα
μὲν αὐτάνδρους ναῦς ἔλαβον, ὀκτὼ δὲ κατέδυσαν.
αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν Καρχηδονίων ἀπεχώρησαν εἰς τὰς
Λιπαράδας καλουμένας νήσους.
10 Ἐκ δὲ ταύτης τῆς ναυμαχίας ἀμφοτέροι νομίζοντες 5
ἐφάμιλλον πεποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον, ὥρμησαν ὅλο- 31.
σχερότερον ἐπὶ τὸ συνίστασθαι ναυτικὰς δυνάμεις
καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀντέχεσθαι πραγμάτων. αἱ 6
δὲ περὶ τὰς δυνάμεις ἐν τοῖς κατὰ ταῦτα καιροῖς οὐδὲν
15 ἔπραξαν ἄξιον μνήμης, ἀλλὰ περὶ μικρὰς καὶ τὰς τυ-
χούσας πράξεις κατέτριψαν τοὺς χρόνους. διὸ παρα- 7
σκευασάμενοι, καθάπερ εἶπον, εἰς τὴν ἐπιφερομένην
θερείαν ἀνήχθησαν Ῥωμαῖοι μὲν τριάκοντα καὶ τρια-
κοσίαις μακρᾷς ναυσὶ καταφράκτοις, καὶ κατέσχον
31, εἰς Μεσσήνην. ὅθεν ἀναχθέντες ἔπλεον δεξιὰν ἔχον- 8
τες τὴν Σικελίαν, κάμφαντες δὲ τὸν Πάχυνον ὑπερ-
ῆραν εἰς Ἐκνομον διὰ τὸ καὶ τὸ πεζὸν στρατεύμα
περὶ τούτους αὐτοὺς εἶναι τοὺς τόπους. Καρχη- 9
δόνιοι δὲ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις ναυσὶ κατα-
25 φράκτοις ἀναπλεύσαντες Λιλυβαίῳ προσέσχον, ἐν-
τεῦθεν δὲ πρὸς Ἡράκλειαν τὴν Μινώαν καθωρμί-
σθησαν. ἦν δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων πρόθεσις εἰς 26
τὴν Λιβύην πλεῖν καὶ τὸν πόλεμον ἐκεῖ περισπᾶν,
ἵνα τοῖς Καρχηδονίοις μὴ περὶ Σικελίας, ἀλλὰ περὶ
30 σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἰδίας χώρας ὁ κίνδυνος γίνη-
ται. τοῖς δὲ Καρχηδονίοις τάναντία τούτων ἐδόκει· 2

συνιδόντες γὰρ ὡς εὐεφodός ἐστιν ἡ Λιβύη καὶ πᾶς
ὁ κατὰ τὴν χώραν λαὸς εὐχείρωτος τοῖς ἅπασι εἰς
αὐτὴν ἐμβαλοῦσιν, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ἐπιτρέπειν,
3 ἀλλὰ διακινδυνεύειν καὶ ναυμαχεῖν ἔσπευδον. ὅν-
των δὲ τῶν μὲν πρὸς τὸ κωλύειν, τῶν δὲ πρὸς τὸ 5
βιάζεσθαι, προφανὴς ἦν ὁ μέλλων ἄγων ἐκ τῆς ἐκα-
4 τέρων συνίστασθαι φιλοτιμίας. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι
πρὸς ἀμφοτέρω τὴν παρασκευὴν ἀρμόζουσιν ἐποι-
οῦντο, πρὸς τε τὴν κατὰ θάλατταν χρεῖαν καὶ πρὸς
5 τὴν ἀπόβασιν τὴν εἰς τὴν πολεμίαν. διόπερ ἐπιλέ- 10
ξαντες ἐκ τῶν περὶ τῶν στρατοπέδων τὰς ἀρίστας χεῖ-
ρας διεῖλον τὴν πᾶσαν δύναμιν, ἣν ἤμελλον ἀνα-
6 λαμβάνειν, εἰς τέτταρα μέρη. τὸ δὲ μέρος ἕκαστον
διττὰς εἶχε προσηγορίας· πρῶτον μὲν γὰρ ἐκαλεῖτο
στρατόπεδον καὶ πρῶτος στόλος, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ 15
λόγον. τὸ δὲ τέταρτον καὶ τρίτην ἐπωνυμίαν ἔτι 32.
προσελήφει· τριᾶριοι γὰρ ὠνομάζοντο κατὰ τὴν ἐν
7 τοῖς περὶ τῶν στρατοπέδοις συνήθειαν. καὶ τὸ μὲν
σύμπαν ἦν στρατεύμα τούτων τῆς ναυτικῆς δυνά-
μεως περὶ τέτταρας καὶ δέκα μυριάδας, ὡς ἂν ἐκά- 20
στης νεῶς λαμβανούσης ἐρέτας μὲν τριακοσίους, ἐπι-
8 βάτας δ' ἑκατὸν εἴκοσιν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὸ μὲν
πλεῖον καὶ τὸ πᾶν ἡρμόζοντο πρὸς τὸν κατὰ θάλατ-
32. ταν κίνδυνον· τό γε μὴν πλήθος αὐτῶν ἦν ὑπὲρ
πεντεκαίδεκα μυριάδας κατὰ τὸν τῶν νεῶν λόγον. 25
9 ἐφ' οἷς οὐχ οἷον ἂν τις παρὼν καὶ θεώμενος ὑπὸ
τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ ἀκούων καταπλαγείῃ τὸ τοῦ
κινδύνου μέγεθος καὶ τὴν τῶν πολιτευμάτων ἀμ-
φοτέρων μεγαλομερίαν καὶ δύναμιν, στοχαζόμενος
ἐκ τε τοῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ τῶν νεῶν πλήθους. 30
10 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συλλογίζόμενοι διότι τὸν μὲν πλοῦν

εἶναι συμβαίνειν πελάγιον, τοὺς δὲ πολεμίους τα-
χυναντεῖν, πανταχόθεν ἐπειρῶντο ποιεῖσθαι τὴν τάξιν
ἀσφαλῇ καὶ δυσπρόσοδον. τὰς μὲν οὖν ἐξήρεις δὴ 11
οὐσας, ἐφ' ὧν ἔπλεον οἱ στρατηγοὶ Μάρκος Ἀτίλιος
5 καὶ Λεύκιος Μάλιος, πρῶτας ἐν μετώπῳ παραλλήλους
ἔταξαν. τούτων δ' ἑκατέρω συνεχεῖς κατὰ μίαν ναῦν 12
ἐπιτάττοντες τῇ μὲν τὸν πρῶτον, τῇ δὲ τὸν δεύτε-
ρον στόλον ἐπέστησαν, αἱ καὶ καθ' ἑκάστην ναῦν ἐκα-
τέρου τοῦ στόλου μείζον τὸ μεταξὺ ποιοῦντες διά-
10 στημα. ταῖς δὲ πρῶταις ἔξω νεύοντα τὰ σκάφη
τὴν ἐπίστασιν ἐπ' ἀλλήλοις εἶχεν. ἐπειδὴ δὲ τὸν 13
πρῶτον καὶ δεύτερον στόλον ἀπλῶς εἰς ἔμβολον ἔτα-
ξαν, ἐπέβαλον τούτοις ἐπὶ μίαν ναῦν ἐν μετώπῳ
τὸ τρίτον στρατόπεδον· ὧν ἐπιστάτων ἀπετελέσθη
15 τρίγωνον τὸ πᾶν εἶδος τῆς τάξεως. ἐπὶ δὲ τούτοις 14
ἐπέστησαν τὰς ἱππηγούς, ῥύματα δόντες ἐξ αὐτῶν
ταῖς τοῦ τρίτου στόλου ναυσί. ταύταις δὲ κατόπιν 15
ἐπέβαλον τὸν τέταρτον στόλον, τοὺς τριαρίους κλη-
θέντας, ἐπὶ μίαν παρεκτείναντες ναῦν, ὡς ὑπερεί-
20 νειν ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους τοὺς πρὸ ἑαυτῶν. καὶ 16
συναρμολογούντων πάντων κατὰ τὸν εἰρημένον τρῶ- 33.
πον, τὸ μὲν ὅλον ἀπετελέσθη σχῆμα τῆς τάξεως
ἔμβολον, οὗ τὸ μὲν ἐπὶ τὴν κορυφὴν μέρος ἦν κοῖ-
λον, τὸ δὲ πρὸς τῇ βάσει στερεόν, τὸ δὲ σύμπαν
25 ἐνεργὸν καὶ πρακτικόν, ἅμα δὲ καὶ δυσδιάλυτον.
οἱ δὲ τῶν Καρχηδονίων στρατηγοὶ κατὰ τὸν αὐτὸν 27
καιρὸν παρακαλέσαντες τὰ πλήθη διὰ βραχείων, καὶ
συνυποδείξαντες αὐτοῖς ὅτι νικήσαντες μὲν τῇ ναυ-
μαχίᾳ περὶ Σικελίας ποιήσονται τὸν πόλεμον, ἡτ-
33. τηθέντες δὲ περὶ τῆς σφετέρας πατρίδος κινδυνεύ-
σουσι καὶ τῶν ἀναγκαίων, οὕτως αὐτοῖς παρήγγει-

2 λαν ἐμβαίνειν εἰς τὰς ναῦς. προθύμως δὲ πάντων
 ποιοῦντων τὸ παραγγελλόμενον διὰ τὸ προορᾶσθαι
 11 τὸ μέλλον ἐκ τῶν εἰρημένων, εὐθαρσῶς ἀνήγοντο
 3 καὶ καταπληκτικῶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν πολε-
 μίων τάξιν οἱ στρατηγοί, καὶ πρὸς ταύτην ἀρμοζόμε- 5
 11 νοί, τὰ μὲν τρία μέρη τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐπὶ μίαν
 ἑτάττον ναῦν, πρὸς τὸ πέλαγος ἀνατείναντες τὸ δε-
 ξιὸν κέρας, ὡς κυκλώσοντας τοὺς ὑπεναντίους, πά-
 σας ἰστάντες ἀντιπρώρους τὰς ναῦς τοῖς πολεμίοις.
 4 τὸ δὲ τέταρτον εὐώνυμον τῆς ὅλης τάξεως ἐποίου, 10
 5 ἐν ἐπικαμπίῳ νεῦον πρὸς τὴν γῆν. ἡγοῦντο δὲ τῶν
 Καρχηδονίων, τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρας, ἔχων ἐπίπλους
 καὶ πεντήρεις τὰς μάλιστα ταχυναυτούσας πρὸς τὴν
 ὑπερκέρασιν, Ἄννων ὁ περὶ τὸν Ἀκράγαντα λειψθεὶς
 6 τῇ παρατάξει· τῶν δ' εὐωνύμων εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν 15
 Ἀμίλλας ὁ περὶ τὴν Τυνδαρίδα ναυμαχήσας· ὃς τότε
 11 κατὰ μέσσην τὴν τάξιν ποιούμενος τὸν κίνδυνον ἐχρή-
 7 σατό τινα στρατηγήματι κατὰ τὸν ἀγῶνα τοιῷδε. τῶν
 γὰρ Ῥωμαίων συνθεασαμένων ἐπὶ λεπτόν ἐκτεταμέ-
 11 νους τοὺς Καρχηδονίους, καὶ ποιησαμένων τὴν ὁρ- 20
 μὴν ἐπὶ μέσους, τὴν μὲν ἀρχὴν ὁ κίνδυνος ἔλαβε
 8 τοιαύτην. ταχὺ δὲ τῶν περὶ τὰ μέσα Καρχηδονίων
 ἐκ παραγγέλματος κινάντων πρὸς φυγὴν χάριν τοῦ
 διασπᾶσαι τὴν τῶν Ῥωμαίων τάξιν, οὗτοι μὲν ὑπ-
 9 εχώρουν μετὰ σπουδῆς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατόπιν ἡκο- 25
 9 λούθουν ἐκθύμως. ὁ μὲν οὖν πρῶτος καὶ δεύτερος
 στόλος ἐπέκειτο τοῖς φεύγουσι, τὸ δὲ τρίτον καὶ τὸ
 τέταρτον στρατόπεδον ἀπεσπᾶτο, τῶν μὲν θυμουλ-
 κούντων τὰς ἱππηγούς ναῦς, τῶν δὲ τριαρίων συμ- 34
 10 μενόντων καὶ συνεφεδρευόντων τούτοις. ἐπεὶ δὲ 30
 τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον στόλον ἱκανὸν τῶν ἄλλων

ἐδόκουν ἀπεσπακέναι τόπον οἱ Καρχηδόνιοι, συνθή-
 ματος ἀρθέντος ἐκ τῆς Ἀμίλλων νεῶς μετεβάλλοντο
 πάντες ἅμα καὶ συνέβαλον τοῖς ἐπικειμένοις. ἀγῶ- 11
 34. νος δὲ συστάντος καρτεροῦ, τῷ μὲν ταχυναυτεῖν ἐκ-
 5 περιπλέοντες καὶ ῥαδίως μὲν προσιόντες, ὀξέως δ'
 ἀποχωροῦντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Καρχηδόνιοι, τῷ 12
 δὲ βιαιομαχεῖν κατὰ τὰς συμπλοκάς καὶ συνδεῖν τοῖς
 κόραξι τοὺς ἅπαξ ἐγγίσαντας, ἅμα δὲ καὶ τῷ συν-
 αγωνιζομένων ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν ἐν ὧναι 13
 10 τῶν ἡγουμένων ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον, οὐχ ἥττον
 ἐπικυδεστέρας εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τῶν Καρχηδονίων
 τὰς ἐλπίδας. ἡ μὲν οὖν κατὰ τούτους μάχῃ τοιαύ- 13
 11 την εἶχε διάθεσιν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν τὸ 28
 μὲν δεξιὸν κέρας ἔχων Ἄννων, τὸ μείναν ἐν ἀπο-
 15 στάσει κατὰ τὴν πρώτην συμβολήν, τό τε πέλαγος
 ὑπεράρας ἐνέβαλε ταῖς τῶν τριαρίων ναυσὶ καὶ πολ-
 λὴν ἀπορίαν παρείχε καὶ δυσχρησίαν αὐτοῖς. οἱ 2
 δὲ παρὰ τὴν γῆν τεταγμένοι τῶν Καρχηδονίων,
 παραγεγονότες εἰς μέτωπον ἐκ τῆς προὑπαρχούσης
 20 τάξεως, καὶ ποιήσαντες ἀντιπρώρους τὰς ναῦς, ἐν-
 έβαλον τοῖς θυμουλκοῦσι τὰς ἱππηγούς· οἱ δ' ἀφ-
 έμενοι τὰ ῥύματα συνεπλέκοντο καὶ διηγωνίζοντο
 τοῖς πολεμίοις. ἦν δὲ τρία μέρη τῆς ὅλης συμπλο- 3
 κῆς καὶ τρεῖς ναυμαχίαι συνέστησαν πολὺ κεχωρι-
 25 σμέναι τοῖς τόποις ἀλλήλων· τῷ δ' ἐκατέρων πάρ- 4
 11 ισα τὰ μέρη γενέσθαι κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς χειρισμὸν
 ἐφάμιλλον εἶναι συνέβαινε καὶ τὸν κίνδυνον. οὐ 5
 μὴν ἀλλὰ τὸ κατὰ λόγον ἐν ἐκάστοις ἐπετελεῖτο
 περὶ τὴν μάχην, ὅπερ εἰκὸς ὅταν ἡ παραπλήσια
 30 πάντα τὰ τῶν αγωνιζομένων. οἱ γὰρ πρῶτοι (κιν- 6
 δυνεύσαντες πρῶτοι) καὶ διεκρίθησαν· τέλος γὰρ ἐκ-

βιασθέντες οἱ περὶ τὸν Ἀμίλκαν εἰς φυγὴν ὥρμη-
 7σαν. ὁ μὲν οὖν Λεύκιος ἀνεδείτο τὰς αἰχμαλώτους
 ναῦς· ὁ δὲ Μάρκος, συνορῶν τὸν περὶ τοὺς τριαρί-
 ονς καὶ τὰς ἱππηγούς ἀγῶνα, κατὰ σπουδὴν ἐβοήθει
 τούτοις, ἔχων τοῦ δευτέρου στόλου τὰς ἀκραίους 5
 8ναῦς. συνάψαντος δὲ καὶ προσμύξαντος αὐτοῦ τοῖς 35.
 περὶ τὸν Ἄννωνα, ταχέως ἀναθαρρήσαντες οἱ τριά-
 ριοι, καίπερ ἤδη κακῶς ἀπαλλάττοντες, πάλιν ἐπερ-
 35. 9ρώσθησαν πρὸς τὸν κίνδυνον. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι,
 τῶν μὲν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς προσμαχομένων, 10
 τῶν δὲ κατὰ νότον προσπιπτόντων, δυσχρηστού-
 μενοι, καὶ παραδόξως ὑπὸ τῶν βοηθησάντων κυ-
 κλούμενοι, κλίναντες πελαγίαν ἐποιοῦντο τὴν ὑπο-
 10χώρησιν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὃ τε Λεύκιος,
 ἐπαναπλέων ἤδη καὶ θεωρῶν συγκεκλεισμένον πρὸς 15
 τῇ γῇ τὸν τρίτον στόλον ὑπὸ τοῦ τῶν Καρχηδονίων
 εὐωνύμου κέρατος, ὃ τε Μάρκος, ἐν ἀσφαλεῖ κα-
 ταλιπὼν τὰς ἱππηγούς καὶ τοὺς τριαρίους, ὥρμη-
 11σαν ἀμφοτέροι βοῇ τῷ τοῖς κινδυνεύουσι. παρα-
 πλήσιον γὰρ ἦν ἤδη τὸ γινόμενον πολιορκία· καὶ 20
 πάντες ἂν ἀπολώλεισαν οὗτοί γε προφανῶς, εἰ μὴ
 δεδιότες τοὺς κόρακας οἱ Καρχηδόνιοι περιφράξαντες
 μὲν αὐτοὺς πρὸς τῇ γῇ συνεῖχον, πρὸς δὲ τὰς ἐμ-
 βολὰς διὰ τὴν συμπλοκὴν εὐλαβῶς ἔχοντες οὐ προσ-
 12ῆσαν. ταχέως δ' ἐπιγενόμενοι καὶ κυκλώσαντες οἱ 25
 στρατηγοὶ τοὺς Καρχηδονίους αὐτάνδρους μὲν ἔλα-
 βον πεντήκοντα ναῦς τῶν πολεμίων, ὀλίγαι δέ τι-
 13νες παρὰ τὴν γῆν ἐξελίξασαι διέφυγον. ὁ μὲν οὖν
 κατὰ μέρος κίνδυνος τοιαύτην ἔσχε τὴν διάθεσιν,
 τὸ δὲ τέλος τῆς συμπάσης ναυμαχίας ἐγένετο κατὰ 30
 14τοὺς Ῥωμαίους. διεφθάρη δὲ τούτων μὲν εἴκοσι

καὶ τέτταρα σκάφη, τῶν δὲ Καρχηδονίων ὑπὲρ τριά-
 κοντα. ναῦς δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων αὐτανδρος οὐ-
 δεμία τοῖς πολεμίοις ἐγένεθ' ὑποχείριος, τῶν δὲ
 Καρχηδονίων ἐξήκοντα καὶ τέτταρες.
 5 Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι προσεπισίτι- 29
 σάμενοι καὶ τὰς αἰχμαλώτους ναῦς καταρτίσαντες,
 ἔτι δὲ τὴν ἀρμόζουσαν τοῖς προτερήμασιν ἐπιμέλειαν
 ποιησάμενοι τῶν πληρωμάτων, ἀνήγοντο ποιούμε-
 νοι τὸν πλοῦν ὡς ἐπὶ τὴν Λιβύην. προσσχόντες 2
 10 δὲ ταῖς πρώταις πλεούσαις ναυσὶν ὑπὸ τὴν ἔκραν
 τὴν Ἑρμαίαν ἐπονομαζομένην, ἥ πρὸ παντὸς τοῦ
 περὶ τὴν Καρχηδόνα κόλπου κειμένη προτείνει πε-
 λάγιος ὡς πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ προσδεξάμενοι
 τὰς ἐπιπλεούσας ἐνταῦθα ναῦς, καὶ πάντα συν- 36.
 15αθροίσαντες τὸν στόλον, ἔπλεον παρὰ τὴν χώραν,
 ἕως ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα καλουμένην πόλιν ἀφίκοντο.
 36. ποιησάμενοι δὲ τὴν ἀπόβασιν ἐνταῦθα καὶ νεωλκή- 3
 σαντες, ἔτι δὲ τάφρῳ καὶ χάρακι περιλαβόντες τὰς
 ναῦς, ἐγίνοντο πρὸς τὸ πολιορκεῖν αὐτήν, οὐ βου-
 20λομένων ἐκουσίως σφίσι προσχωρῆσαι τῶν κατ-
 εχόντων τὴν πόλιν. οἱ δὲ διαφυγόντες ἐκ τοῦ κατὰ 4
 τὴν ναυμαχίαν κινδύνου τῶν Καρχηδονίων κατα-
 πλεύσαντες, καὶ πεπεισμένοι τοὺς ὑπεναντίους ἐκ
 τοῦ γεγονότος προτερήματος ἐπαρθέντας εὐθέως 8
 25ποιήσεσθαι τὸν ἐπίπλουν ἐπ' αὐτήν τὴν Καρχη-
 δόνα, παρετήρουν ταῖς πεζικαῖς καὶ ναυτικαῖς δυνά-
 μεσι τοὺς προκειμένους τῆς πόλεως τόπους. ἐπι- 5
 γνόντες δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἀσφαλῶς ἀποβεβηκότας
 καὶ πολιορκοῦντας τὴν Ἀσπίδα, τοῦ μὲν παραφυ-
 30λάττειν τὸν ἐπίπλουν ἀπέγνωσαν, συνήθροισον δὲ
 τὰς δυνάμεις καὶ περὶ φυλακὴν ἐγίνοντο τῆς τε

6 πόλεως καὶ τῆς χώρας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κυριεύσαντες
τῆς Ἀσπίδος καὶ φυλακὴν ἀπολιπόντες τῆς πόλεως
καὶ χώρας, ἔτι δὲ πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην πέμ-
ψαντες τοὺς ἀπαγγελοῦντας μὲν περὶ τῶν γερονό-
των, ἐρησομένους δὲ περὶ τῶν μελλόντων, τί δεῖ 5
ποιεῖν καὶ πῶς χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, μετὰ δὲ
ταῦτα πάσῃ τῇ δυνάμει κατὰ σπουδὴν ἀναξεύξαντες,
7 ὥρμησαν ἐπὶ τὸ πορθεῖν τὴν χώραν. οὐδενὸς δ'
ἐμποδῶν ἵσταμένου, πολλὰς μὲν οἰκῆσεις περιττῶς
κατεσκευασμένας διέφθειραν, πολὺν δὲ πλῆθος τῆς 10
τετραπόδου λεΐας περιεβάλλοντο· σώματα δὲ πλείω
8 τῶν δισφυρίων ἐπὶ τὰς ναῦς ἀνήγαγον. ἐν δὲ
τούτῳ τῷ καιρῷ παρήσαν ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ διασα-
φούντες ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἕνα τῶν στρατηγῶν μένειν
ἔχοντα δυνάμεις τὰς ἀρκούσας, τὸν δ' ἕτερον ἀπο- 15
9 κομίζειν εἰς τὴν Ῥώμην τὸν στόλον. ὁ μὲν οὖν
Μάρκος ἔμενεν, ὑπολειπόμενος ναῦς τετταράκοντα
καὶ πεζοὺς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ
10 πεντακοσίους· ὁ δὲ Λεύκιος ἀναλαβὼν τὰ πληρώ-
ματα καὶ τὸ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος, καὶ κοιμ- 20
σθεὶς παρὰ τὴν Σικελίαν ἀσφαλῶς, ἦκεν εἰς τὴν
Ῥώμην.

30 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι θεωροῦντες τὴν τῶν πολε- 37.
37. μίων παρασκευὴν χρονωτέραν οὖσαν, πρῶτον μὲν
στρατηγὸς ἑαυτῶν εἴλοντο δύο, τὸν τ' Ἄννωνος 25
Ἀσδρούβαν καὶ Βόσταρον, μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὸν
Ἀμίλκαν ἔπεμπον εἰς τὴν Ἡράκλειαν, καλοῦντες
2 κατὰ τάχος αὐτόν. ὁ δ' ἀναλαβὼν ἱππεῖς πεντα-
κοσίους καὶ πεζοὺς πεντακισχιλίους παρῆν εἰς τὴν
Καρχηδόνα· καὶ κατασταθεὶς στρατηγὸς τρίτος, 30
ἐβουλευέτο μετὰ τῶν περὶ τὸν Ἀσδρούβαν πῶς δεῖ

χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς βοηθεῖν 3
τῇ χώρᾳ καὶ μὴ περιορᾶν αὐτὴν ἀδεῶς πορθουμέ-
νην. ὁ δὲ Μάρκος μετὰ τινας ἡμέρας ἐπεπορεύετο, 4
τὰ μὲν ἀτείχιστα τῶν ἐρυμάτων ἐξ ἐφόδου διαρ-
5 πάξων, τὰ δὲ τετειχισμένα πολιορκῶν. ἀφικόμενος 5
δὲ πρὸς πόλιν Ἀδὺν ἀξιόχρεω, περιστρατοπεδεύσας
ταύτην συνίστατο μετὰ σπουδῆς ἔργα καὶ πολιορ-
κίαν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τῇ τε πόλει σπουδάζον- 6
τες βοηθῆσαι καὶ τῶν ὑπαίθρων ἀντιποιεῖσθαι κρι-
10 νοντες ἐξῆγον τὴν δύναμιν. καὶ καταλαβόμενοι 7
λόφον ὑπερδέξιον μὲν τῶν πολεμίων, ἀφνὴ δὲ ταῖς
ἑαυτῶν δυνάμεσιν, ἐν τούτῳ κατεστρατοπέδευσαν.
λοιπὸν ἔχοντες μὲν τὰς πλείστας ἐλπίδας ἐν τοῖς 8
15 δυν χωρίων καὶ συγκλείσαντες σφᾶς αὐτοὺς εἰς
τόπους ἐρυμνοὺς καὶ δυσβάτους, ἔμελλον διδάξειν
τοὺς πολεμίους ὃ θέον ἦν πράττειν κατ' αὐτῶν. ὃ
δὴ καὶ συνέβη γενέσθαι. συννοήσαντες γὰρ οἱ τῶν 9
Ῥωμαίων ἡγεμόνες ἐμπείρως ὅτι τὸ πρακτικώτατον
20 καὶ φοβερώτατον τῆς τῶν ὑπεναντίων δυνάμεως
ἡχρεῖσται διὰ τοὺς τόπους, οὐκ ἀνέμειναν ἕως ἐκεῖ-
νοι καταβάντες εἰς τὰ πεδία παρετάξαντο, χρώμενοι 10
δὲ τοῖς ἰδίοις καιροῖς ἅμα τῷ φωτὶ προσέβαινον ἐξ
ἐκατέρου τοῦ μέρους πρὸς τὸν λόφον. οἱ μὲν οὖν 11
25 ἱππεῖς καὶ τὰ θηρία τοῖς Καρχηδονίοις ἦν ἄχρηστα
τελέως· οἱ δὲ μισθοφόροι πάννυ γενναίως καὶ προ-
θύμως ἐκβοηθήσαντες τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον
ἠνάγκασαν ἐκκλῖναι καὶ φυγεῖν· ἐπεὶ δὲ προπесόν- 12
38. τες καὶ κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν ἐκ θατέρου μέρους
30 προσβαινόντων ἐτράπησαν, μετὰ ταῦτα πάντες εὐ-
θὺς ἐκ τῆς στρατοπεδείας ἐξέπεσον. τὰ μὲν οὖν 13 38.

θηρία μετὰ τῶν ἱππέων, ἐπεὶ τάχιστα τῶν ὁμαλῶν
 ἦψατο, μετ' ἀσφαλείας ἐποιοῦντο τὴν ἀποχώρησιν·
 14 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς πεζοὺς βραχὺν ἐπιδιώξαντες
 τόπον καὶ τὸν χάρακα διαρπάσαντες, μετὰ δὲ ταῦτα
 πᾶσαν ἐπιπορευόμενοι τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις 5
 15 ἀδεῶς ἐπόρθουν. γενόμενοι δὲ τῆς προσαγορευο-
 μένης πόλεως Τύνητος ἐγκρατεῖς, εὐφυοὺς ἐπαρ-
 χούσης πρὸς τὰς προκειμένας ἐπιβολάς, ἔτι δὲ κει-
 μένης εὐκαίρως κατὰ τε τῆς πόλεως καὶ τῆς σύνεγ-
 γυς ταύτῃ χώρας, κατεστρατοπέδευσαν εἰς αὐτήν. 10
 31 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι μικρῷ μὲν πρότερον κατὰ
 θάλατταν, τότε δὲ κατὰ γῆν ἐπταικότες, οὐ διὰ τὴν
 τῶν πολλῶν ἀνανδρίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἡγουμέ-
 νων ἀβουλίαν κατὰ πάντα τρόπον ἐνεπεπτώκεισαν
 2 εἰς δυσχερῆ διάθεσιν. ἅμα γὰρ τοῖς προειρημένοις 15
 καὶ τὸ τῶν Νομάδων ἔθνος συνεπιτιθέμενον αὐτοῖς
 οὐκ ἐλάττω, πλείω δὲ τῶν Ῥωμαίων εἰργάζετο κακὰ
 3 τὴν χώραν. ἐξ ὧν διὰ τοῦ φόβου συμφεγνόντων
 εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας δυσθυμία καὶ
 λιμὸς ἦν ὀλοσχερής, τὰ μὲν διὰ τὸ πλῆθος, τὰ δὲ 20
 4 διὰ τὴν προσδοκίαν τῆς πολιορκίας. ὁ δὲ Μάρκος
 ὄρων τοὺς Καρχηδονίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν ἐσφαλμένους, καὶ νομίζων ὅσον οὐπω
 κρατήσῃ τῆς πόλεως, ἀγωνίων δὲ μὴ συμβῇ τὸν
 ἐπιπαραγινόμενον στρατηγὸν ἐκ τῆς Ῥώμης φθά- 25
 σάντα τὴν ἐπιγραφὴν τῶν πραγμάτων λαβεῖν, προ-
 5 καλεῖτο τοὺς Καρχηδονίους εἰς διαλύσεις. οἱ δ'
 ἀσμένως ἀκούσαντες ἐξέπεμψαν αὐτῶν τοὺς πρῶ-
 τοὺς ἀνδρας· οἱ καὶ συμμίσξαντες αὐτῷ τοσοῦτον
 ἀπέσχον τοῦ ἔπειν ταῖς γνώμας ἐπὶ τὸ ποιεῖν τι 30
 τῶν λεγόμενων ὥστ' οὐδ' ἀκούοντες ὑπομένειν ἐδύ-

ναντο τὸ βάρος τῶν ἐπιταγμάτων. ὁ μὲν γὰρ Μάρ- 6
 κος, ὡς ἤδη κεκρατηκὼς τῶν ὄλων, ὅτι ποτὲ συν-
 ἐχώρει, πᾶν ᾤετο δεῖν αὐτοὺς ἐν χάριτι καὶ δωρεᾷ
 39. λαμβάνειν· οἱ δὲ Καρχηδόνιοι θεωροῦντες ὅτι καὶ 7
 5 γενομένοις αὐτοῖς ὑποχειρίοις οὐδὲν ἂν συνεξακο-
 λουθήσαι βαρύτερον τῶν τότε προσταγμάτων, οὐ
 μόνον δυσαρεστήσαντες τοῖς προτεινομένοις ἐπανήλ- 39.
 θον, ἀλλὰ καὶ προσκόψαντες τῇ βαρύτητι τοῦ Μάρ-
 κου. τὸ δὲ συνέδριον τῶν Καρχηδονίων διακοῦσαν 8
 10 τὰ προτεινόμενα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων,
 καίπερ σχεδὸν ἀπεγνωκὸς τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπί-
 δας, ὅμως οὕτως ἀνδρωδῶς ἔστη καὶ γενναίως ὥστε
 πᾶν ὑπομένειν εἴλετο καὶ παντὸς ἔργου καὶ καιροῦ
 πείραν λαμβάνειν, ἐφ' ᾧ μηδὲν ἀγεννὲς μηδ' ἐν- 15
 15 ἄξιον τῶν πρὸ τοῦ πράξεων ὑπομείναι.

Περὶ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους καταπλεῖ τις εἰς 32
 τὴν Καρχηδόνα ξενολόγος τῶν ἀπεσταλμένων εἰς
 τὴν Ἑλλάδα πρότερον [εἰς τὴν Καρχηδονίαν], ἄγων
 στρατιώτας πλείστους, ἐν οἷς καὶ Ξάνθιππὸν τινα
 20 Λακεδαιμόνιον, ἄνδρα τῆς Λακωνικῆς ἀγωγῆς μετ-
 εσχηκότα καὶ τριβὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔχοντα
 σύμμετρον. ὃς διακούσας τὸ γεγονὸς ἐλάττωμα καὶ 2
 πῶς καὶ τίνι τρόπῳ γέγονε, καὶ συνθεωρήσας τὰς
 τε λοιπὰς παρασκευὰς τῶν Καρχηδονίων καὶ τὸ
 25 πλῆθος τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐλεφάντων, παραντίκα
 συνελογίσατο καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἐνεφάνισε διότι
 συμβαίνει τοὺς Καρχηδονίους οὐχ ὑπὸ Ῥωμαίων,
 αὐτοὺς δ' ὑφ' αὐτῶν ἡττᾶσθαι διὰ τὴν ἀπειρίαν
 τῶν ἡγουμένων. ταχὺ δὲ διὰ τὴν περίστασιν τῶν 3
 30 τοῦ Ξανθίππου λόγων διαδοθέντων εἰς τὰ πλῆθη
 καὶ τοὺς στρατηγούς, ἔγνωσαν οἱ προεστώτες ἀνα-

4 καλεῖσθαι καὶ πείραν αὐτοῦ λαμβάνειν. ὁ δὲ παρα-
 γνόμενος εἰς τὰς χεῖρας ἔφερε τοῖς ἄρχουσι τοὺς
 ἀπολογισμοὺς καὶ παρὰ τί νῦν σφαλεῖσαν, καὶ
 διότι πεισθέντες αὐτῷ καὶ χρησάμενοι τοῖς ἐπιπέ-
 5 δοις τῶν τόπων ἐν τε ταῖς πορείαις καὶ στρατοπε-
 δείαις καὶ παρατάξεσιν εὐχερῶς ἑαυτοῖς τε τὴν
 ἀσφάλειαν δυνήσονται παρασκευάζειν καὶ τοὺς ὑπ-
 5 εναντίους νικᾶν. οἱ δὲ στρατηγοὶ δεξάμενοι τὰ
 40. λεγόμενα καὶ πεισθέντες αὐτῷ παραχοῆμα τὰς δυ-
 6 νάμεις ἐνεχείρισαν. ἦν μὲν οὖν καὶ κατὰ ταύτην 10
 τὴν παρὰ τοῦ Ξανθίππου διαδιδομένην φωνὴν [ὁ]
 θροὺς καὶ λαλιά τις εὐελπὶς παρὰ τοῖς πολλοῖς·
 7 ὥς δ' ἔξαγαγὼν πρὸ τῆς πόλεως τὴν δύναμιν ἐν
 κόσμῳ παρενέβαλε καὶ τι καὶ κινεῖν τῶν μερῶν ἐν
 τάξει καὶ παραγγέλλειν κατὰ νόμους ἤρξατο, τηλι-40.
 καύτην ἐποίει διαφορὰν παρὰ τὴν τῶν πρότερον
 στρατηγῶν ἀπειρίαν ὥστε μετὰ κραυγῆς ἐπισημαί-
 νεσθαι τοὺς πολλοὺς καὶ σπεύδειν ὥς τάχιστα συμ-
 8 βαλεῖν τοῖς πολεμίοις, πεπεισμένους μηδὲν ἂν πα-
 8 θεῖν δεινὸν ἡγρουμένου Ξανθίππου. τούτων δὲ 20
 γινομένων οἱ στρατηγοὶ συνιδόντες τοὺς ὄχλους
 ἀνατεταραγμένους παραδόξως ταῖς ψυχαῖς, παρακα-
 λέσαντες αὐτοὺς τὰ πρέποντα τῷ καιρῷ, μετ' ὀλίγας
 9 ἡμέρας ὥρμησαν ἀναλαβόντες τὴν δύναμιν. αὕτη
 δ' ἦν πεζοὶ μὲν εἰς μυρίους καὶ δισχιλίους, ἵππεις 25
 δὲ τετρακισχίλιοι, τὸ δὲ τῶν ἐλεφάντων πλῆθος
 ἑγγιστὰ πον τῶν ἑκατόν.
 33 Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι θεωροῦντες τοὺς Καρχηδονίους
 τὰς τε πορείας ποιουμένους διὰ τῶν ὁμαλῶν τόπων
 καὶ τὰς στρατοπεδείας τιθέντας ἐν τοῖς ἐπιπέδοις 30
 τῶν χωρίων, κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο ξενιζόμενοι δι-

ετρέποντο, τοῖς γε μὴν ὅλοις ἔσπενδον ἐγγίσει τοῖς
 πολεμίοις. συνάψαντες δὲ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν 2
 κατεστράτοπέδευσαν ὥς δέκα σταδίους ἀποσχόντες
 τῶν ὑπεναντίων. τῇ δὲ κατὰ πόδας οἱ μὲν προ-3
 5 εστώτες τῶν Καρχηδονίων ἐβουλευόντο πῶς καὶ τί
 πρακτέον εἴη κατὰ τὸ παρόν· οἱ δὲ πολλοὶ προ-4
 θύμως ἔχοντες πρὸς τὸν κίνδυνον, συστρεφόμενοι
 κατὰ μέρη καὶ κατ' ὄνομα τὸν Ξανθίππον ἀναβοῶν-
 5 τες ἑξάγειν σφᾶς ᾤοντο δεῖν τὴν ταχίστην. οἱ δὲ 5
 10 στρατηγοὶ τὴν τε τῶν ὄχλων ὁρμὴν καὶ προθυμίαν
 θεωροῦντες, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Ξανθίππου διαμαρτυ-
 ρομένου μὴ παριέναι τὸν καιρὸν, παρήγγειλαν τῷ
 μὲν πλήθει διασκευάζεσθαι, τῷ δὲ Ξανθίππῳ χρη-
 σθαι τοῖς πράγμασιν ἐπέτρεψαν ὥς ποτ' αὐτῷ δοκεῖ
 41. συμφέρειν. ὁ δὲ λαβὼν τὴν ἐξουσίαν, τοὺς μὲν 6
 ἐλέφαντας ἔξαγαγὼν ἐφ' ἓνα πρὸ πάσης τῆς δυνά-
 μεως ἐν μετώπῳ κατέστησε, τὴν δὲ φάλαγγα τῶν
 Καρχηδονίων ἐν ἀποστήματι συμμέτρῳ τούτοις κατ-
 7 ὅπιν ἐπέστησε. τῶν δὲ μισθοφόρων τοὺς μὲν ἐπὶ 7
 20 τὸ δεξιὸν κέρας παρενέβαλε, τοὺς δ' εὐκίνητοτάτους
 ὁμοῦ τοῖς ἱππεῦσιν ἑκάτερον τοῦ κέρατος προέστη-
 σεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνιδόντες παραταττομένους 8
 τοὺς ὑπεναντίους ἀντεξήεσαν ἐτοίμως. καταπληγτό-9 41.
 25 μνοι δὲ καὶ προορώμενοι τὴν τῶν ἐλεφάντων ἐφ-
 ὁδον, προθέμενοι τοὺς γροσφομάχους πολλὰς ἐπ'
 ἀλλήλαις κατόπιν ἴστασαν σημαίας, τοὺς δ' ἱππεῖς
 ἐμέρισαν ἐφ' ἑκάτερον τὸ κέρας. τὴν δὲ σύμπασαν 10
 τάξιν βραχυτέραν μὲν ἢ πρόσθεν, βαθυτέραν δὲ
 30 ποιήσαντες, τῆς μὲν πρὸς τὰ θηρία μάχης δεόντως
 ἦσαν ἐστοχασμένοι, τῆς δὲ πρὸς τοὺς ἱππεῖς, πολ-
 λαπλασίους ὄντας τῶν παρ' αὐτοῖς, ὁλοσχερῶς ἡστό-

11 χησαν. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέροι κατὰ τὰς ἑαυτῶν προ-
αιρέσεις καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος ἐκάστους ἔθη-
καν εἰς τὰς ἁρμοζούσας τάξεις, ἔμενον ἐν κόσμῳ,
καταδοκοῦντες τὸν καιρὸν τῆς ἀλλήλων ἐπιθέσεως.
34 ἅμα δὲ τῷ τὸν Ξάνθιππον τοῖς μὲν ἐπὶ τῶν θη- 5
ρίων παραγγεῖλαι προάγειν καὶ διασπᾶν τὰς τῶν
ὑπεναντίων τάξεις, τοῖς δ' ἱππεῦσιν ἐφ' ἑκατέρου
τοῦ κέρατος κυκλοῦν καὶ προσβάλλειν τοῖς πολεμί-
2 οῖς, τότε δὴ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον κατὰ
τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη συνεψύφησαν τοῖς ὅπλοις καὶ 10
3 συναλαλάξαντες ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ μὲν
οὖν ἱππεῖς τῶν Ῥωμαίων ταχέως ἀφ' ἑκατέρων τῶν
κεράτων ἐφυγον, διὰ τὸ πολλαπλασίους εἶναι τοὺς
4 Καρχηδονίους. τῶν δὲ πεζῶν οἱ ταχθέντες ἐπὶ τοῦ
λαιοῦ κέρως, ἅμα μὲν ἐκκλίνοντες τὴν τῶν θηρίων 15
ἔφοδον, ἅμα δὲ καταφρονοῦντες τῶν μισθοφόρων,
ὥρμησαν ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Καρχηδονίων·
τρεψάμενοι δὲ τούτους ἐπέκειντο καὶ κατεδίωκον
5 αὐτοὺς ἕως εἰς τὸν χάρακα. τῶν δὲ κατὰ τοὺς
ἐλέφαντας ταχθέντων οἱ μὲν πρῶτοι συμπεσόντες 20
ὑπὸ τῆς βίας τῶν ζώων ἐξωθούμενοι καὶ καταπα-
42. τούμενοι σωρηδὸν ἐν χειρῶν νόμῳ διεφθείροντο,
τῆς γε μὴν ὅλης τάξεως τὸ σύστημα διὰ τὸ βάθος
τῶν ἐφεστώτων ἕως τινὸς ἀδιάσπαστον ἔμεινεν.
6 ἐπεὶ δ' οἱ μὲν τὰς ἐσχάτας ἔχοντες τάξεις κυκλού- 25
μενοι πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἠναγκάζοντο
πρὸς τούτους στρεφόμενοι κινδυνεύειν, οἱ δὲ διὰ
μέσων τῶν ἐλεφάντων εἰς τὸ πρόσθεν ἐκβιαζόμενοι
καὶ κατὰ νότον παριστάμενοι τῶν θηρίων εἰς ἀκέ-
30 ραιον καὶ συντεταγμένην ἐμπίπτοντες τὴν τῶν Καρ-
7 χηδονίων φάλαγγα διεφθείροντο, τότε δὴ πανταχό- 42.

θεν ποιοῦντες, οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν Ῥωμαίων συν-
επατήθησαν ὑπὸ τῆς ὑπερφυοῦς βίας τῶν ζώων, οἱ
δὲ λοιποὶ συνηκοντίσθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν
ἱππέων ἐν αὐτῷ τῷ τῆς παρατάξεως τόπῳ, τελέως
5 δέ τινες ὀλίγοι πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. οὐσῶν δὲ 8
πεδινῶν τῶν ὑποχωρήσεων, καὶ τούτων οἱ μὲν ὑπὸ
τῶν θηρίων καὶ τῶν ἱππέων ἀπώλλυντο, πεντακό-
σιοι δ' ἴσως οἱ μετὰ Μάρκου τοῦ στρατηγοῦ φυ-
γόντες μετ' ὀλίγον ὑποχείριοι γενόμενοι σὺν αὐτῷ
10 κείνῳ πάντες ἐξωργήθησαν. τῶν μὲν οὖν παρὰ 9
τοῖς Καρχηδονίοις μισθοφόρων ἔπεσον εἰς ὀκτακο-
σίους οἱ κατὰ τὸ λαιὸν τῶν Ῥωμαίων ταχθέντες,
τῶν δὲ Ῥωμαίων ἐσώθησαν μὲν εἰς δισχιλίους οἱ
κατὰ τὸ δίωγμα τῶν προειρημένων ἐκτὸς γενόμενοι
15 τοῦ κινδύνου, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος διεφθάρη πλὴν 10
Μάρκου τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν ἅμα τούτῳ φυγόν-
των. αἱ μὲν οὖν σημαῖαι τῶν Ῥωμαίων αἱ σωθεῖ- 11
σαι διέπεσον εἰς τὴν Ἀσπίδα παραδόξως· οἱ δὲ 12
Καρχηδόνιοι τοὺς νεκροὺς σκυλεύσαντες καὶ τὸν
20 στρατηγὸν ἅμα μετὰ τῶν αἰχμαλώτων ἄγοντες ἐπαν-
ῆλθον περιχαρεῖς τοῖς παροῦσιν εἰς τὴν πόλιν.
Ἐν ᾧ καιρῷ πολλὰ τις ἂν ὀρθῶς ἐπισημαίνω- 35
μενος εὗροι πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ τῶν ἀνθρώπων
βίου συντελεσθέντα. καὶ γὰρ τὸ διαπιστεῖν τῇ τύχῃ, 2
25 καὶ μάλιστα κατὰ τὰς εὐπραγίας, ἐναργέστατον
ἐφάνη πᾶσι τότε διὰ τῶν Μάρκου συμπτωμάτων·
ὁ γὰρ μικρῷ πρότερον οὐ διδοὺς ἔλεον οὐδὲ συγ- 3
γνώμην τοῖς πταίουσι παρὰ πόδας αὐτὸς ἤγετο δεη-
43. σόμενος τούτων περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. καὶ 4
30 μὴν τὸ παρ' Εὐριπίδῃ πάλαι καλῶς εἰρησθαι δο-
κοῦν ὥς ἐν σοφὸν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας

νικᾷ τότε δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἔλαβε τὴν πίστιν.
 5 εἰς γὰρ ἄνθρωπος καὶ μία γνώμη τὰ μὲν ἀήττητα
 πλήθη καὶ πραγματικὰ δοκοῦντ' εἶναι καθεῖλε, τὸ
 δὲ προφανῶς πεπτωκὸς ἄρδην πολίτευμα καὶ τὰς
 ἀπηλγηνκίας ψυχὰς τῶν δυνάμεων ἐπὶ τὸ κρεῖττον 5
 6 ἤγαγεν. ἐγὼ δὲ τούτων ἐπεμνήσθην χάριν τῆς τῶν
 7 ἐντυγχανόντων τοῖς ὑπομνήμασι διορθώσεως. δυνεῖν
 γὰρ ὄντων τρόπων πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἐπὶ τὸ
 βέλτιον μεταθέσεως, τοῦ τε διὰ τῶν ἰδίων συμπτω- 43.
 μάτων καὶ τοῦ διὰ τῶν ἀλλοτρίων, ἐναργέστερον 10
 μὲν εἶναι συμβαίνει τὸν διὰ τῶν οἰκείων περιπε-
 τεῖων, ἀβλαβέστερον δὲ τὸν διὰ τῶν ἀλλοτρίων.
 8 διὸ τὸν μὲν οὐδέποθ' ἐκουσίως αἰρετέον, ἐπεὶ μετὰ
 μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ποιεῖ τὴν διορθώσιν,
 τὸν δ' αἰετὶ θερευτέον, ἐπεὶ χωρὶς βλάβης ἔστι συν- 15
 9 ἰδεῖν ἐν αὐτῷ τὸ βέλτιον. ἐξ ὧν συνιδόντι καλλι-
 στην παιδείαν ἡγήτεον πρὸς ἀληθινὸν βίον τὴν ἐκ
 τῆς πραγματικῆς ἱστορίας περιγινομένην ἐμπειρίαν.
 10 μόνη γὰρ αὕτη χωρὶς βλάβης ἐπὶ παντὸς καιροῦ
 καὶ περιστάσεως κριτὰς ἀληθινούς ἀποτελεῖ τοῦ βελ- 20
 τίνους. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.
 36 Καρχηδόνιοι δέ, κατὰ νοῦν ἀπάντων σφίσι κε-
 χωρηκότων, ὑπερβολὴν χαρᾶς οὐκ ἀπέλιπον διὰ τε
 τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐχαριστίας καὶ διὰ τῆς μετ'
 2 ἀλλήλων φιλοφροσύνης. Ξάνθιππος δὲ τηλικαύτην 25
 ἐπίδοσιν καὶ ῥοπὴν ποιήσας τοῖς Καρχηδονίων πράγ-
 μασι μετ' οὐ πολλὸν χρόνον ἀπέπλευσε πάλιν, φρο-
 3 νύμως καὶ συνετῶς βουλευσάμενος. αἱ γὰρ ἐπιφα-
 νεῖς καὶ παράδοχοι πράξεις βαρεῖς μὲν τοὺς φθό-
 νους, ὀξείας δὲ τὰς διαβολὰς γεννώσιν. ὥς οἱ μὲν 30
 ἐγχώριοι διὰ τε τὰς συγγενείας καὶ τὸ τῶν φίλων

44. πλήθος οἰοί τ' ἂν (εἶεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον) ἀναφέ-
 ρειν, οἱ δὲ ξένοι ταχέως ὑφ' ἑκατέρων τούτων ἡτ-
 τῶνται καὶ κινδυνεύουσι. λέγεται δὲ καὶ ἕτερος 4
 ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Ξανθίππου λόγος, ὃν περ-
 5 ρασόμεθα διασαφεῖν οἰκειότερον λαβόντες τοῦ παρ-
 ὄντος καιρόν.

Ῥωμαῖοι δέ, προσπεσόντων σφίσι παρ' ἐλπίδα 5
 τῶν ἐν Λιβύῃ συμβεβηκότων, εὐθέως ἐκινεῖτο πρὸς
 τὸ καταρτίζειν τὸν στόλον καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξαι-
 10 ρεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ Λιβύῃ διασσεωσμένους. οἱ δὲ 6
 Καρχηδόνιοι μετὰ ταῦτα στρατοπεδεύσαντες ἐπο-
 λιορκοῦν τὴν Ἀσπίδα, σπονδάζοντες ἐγκρατεῖς γε-
 νέσθαι τῶν ἐκ τῆς μάχης διαφνυόντων. διὰ δὲ 7
 τὴν γενναιότητα καὶ τόλμαν τῶν ἀνδρῶν οὐδαμῶς
 15 ἐλεῖν δυνάμενοι τέλος ἀπέστησαν τῆς πολιορκίας.
 προσπεσόντος δ' αὐτοῖς ἐξαρτύειν τὸν στόλον τοὺς 8
 Ῥωμαίους, καὶ μέλλειν αὐτοῖς ἐπὶ τὴν Λιβύην ποι- 44.
 εῖσθαι τὸν πλοῦν, τὰ μὲν ἐπεσκευάζον σκάφη, τὰ
 δ' ἐκ καταβολῆς ἐναυπηγοῦντο. ταχὺ δὲ συμπλη- 9
 20 ρώσαντες ναῦς διακοσίας ἀνήχθησαν καὶ παρεφύ-
 λαττον τὸν ἐπίπλοον τῶν ὑπεναντίων. οἱ δὲ Ῥω- 10
 μαῖοι τῆς θερείας ἀρχομένης καθελκύνσαντες τρια-
 κόσια καὶ πεντήκοντα σκάφη, καὶ στρατηγούς ἐπι-
 στήσαντες Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Σερούιον Φολοῦιον
 25 ἐξαπέστελλον. οἱ δ' ἀναχθέντες ἐπλεον παρὰ τὴν
 Σικελίαν ὥς ἐπὶ τῆς Λιβύης. συμμίζαντες δὲ περὶ 11
 τὴν Ἑρμαίαν τῷ τῶν Καρχηδονίων στόλῳ, τούτους
 μὲν ἐξ ἐφόδου καὶ ῥαδίως τρεψάμενοι ναῦς ἔλαβον
 αὐτάνδρους ἑκατὸν δεκατέτταρας· τοὺς δ' ἐν Λιβύῃ 12
 30 διαμείναντας νεανίσκους ἀναλαβόντες ἐκ τῆς Ἀσπί-
 δος ἐπλεον αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Σικελίας. διάραντες δὲ 37

τὸν πόρον ἀσφαλῶς καὶ προσμύξαντες τῇ τῶν Καμα-
 ριναιῶν χώρᾳ, τηλικούτῳ περιέπεσον χειμῶνι καὶ
 τηλικαύταις συμφοραῖς ὥστε μὴδ' ἂν εἰπεῖν ἀξίως
 2 δύνασθαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ συμβάντος. τῶν
 γὰρ ἐξήκοντα καὶ τεττάρων πρὸς ταῖς τριακοσίαις 5
 ναυσὶν ὀρδοῦντα μόνον συνέβη περιλειφθῆναι
 σκάφη, τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μὲν ὑποβρύχια γενέσθαι,
 τὰ δ' ὑπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς ταῖς σπιλάσι καὶ τοῖς
 45. ἀκρωτηρίοις καταγνύμενα πλήρη ποιῆσαι σωμάτων
 3 τὴν παραλίαν καὶ ναυαγίων. ταύτης δὲ μεῖζω περι- 10
 πέτειαν ἐνὶ καιρῷ κατὰ θάλατταν οὐδ' ἴστορη-
 σθαι συμβέβηκεν. ἥς τὴν αἰτίαν οὐχ οὕτως εἰς τὴν
 4 τύχην ὥς εἰς τοὺς ἡγεμόνας ἐπανοιστέον· πολλὰ
 γὰρ τῶν κυβερνητῶν διαμαρτυραμένων μὴ πλεῖν
 παρὰ τὴν ἔξω πλευρὰν τῆς Σικελίας τὴν πρὸς τὸ 15
 Λιβυκὸν πέλαγος ἐστραμμένην, διὰ τὸ τραχεῖαν
 εἶναι καὶ δυσπροσόρμιστον, ἅμα δὲ καὶ τὴν μὲν
 οὐδέπω καταλήγειν ἐπισημασίαν, τὴν δ' ἐπιφέρει-
 σθαι· μεταξὺ γὰρ ἐποιοῦντο τὸν πλοῦν τῆς Ὠρίωνος
 5 καὶ κυνὸς ἐπιτολῆς· οὐθενὶ προσσχόντες τῶν λεγο- 20
 μένων ἔπλεον ἔξω πελάγιοι, σπουδάζοντές τινας τῶν
 ἐν τῷ παράπλῳ πόλεις τῇ τοῦ γερονότος εὐτυχίμα-
 6 τος φαντασίᾳ καταπληξάμενοι προσλαβέσθαι. πλὴν
 οὗτοι μὲν μικρῶν ἐλπίδων ἕνεκα μεγάλοις περιτυ- 45.
 χόντες ἀτυχίμασι τότε τὴν αὐτῶν ἀβουλίαν ἔγνω- 25
 7 σαν. καθόλου δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς πάντα χρώμενοι
 τῇ βίᾳ, καὶ τὸ προτεθὲν οἰόμενοι δεῖν κατ' ἀνάγκην
 ἐπιτελεῖν καὶ μὴδὲν ἀδύνατον εἶναι σφίσι τῶν ἅπαξ
 δοξάντων, ἐν πολλοῖς μὲν κατορθοῦσι διὰ τὴν τοι-
 αύτην ὁρμήν, ἐν τισὶ δὲ προφανῶς σφάλλονται, καὶ 30
 8 μάλιστ' ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς

γῆς πρὸς ἀνθρώπους καὶ τὰ τούτων ἔργα ποιούμε-
 νοι τὰς ἐπιβολὰς τὰ μὲν πολλὰ κατορθοῦσι διὰ τὸ
 πρὸς παραπλησίους δυνάμεις χρῆσθαι τῇ βίᾳ, ποτὲ
 δὲ καὶ σπανίως ἀποτυγχάνουσι· πρὸς δὲ τὴν θά- 9
 5 λατταν καὶ πρὸς τὸ περιέχον ὅταν παραβάλλωνται
 καὶ βιαιομαχῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτου-
 σιν. ὁ καὶ τότε καὶ πλεονάκεις αὐτοῖς ἤδη συνέβη 10
 καὶ συμβήσεται πάσχειν, ἕως ἄν ποτε διορθώσωνται
 τὴν τοιαύτην τόλμαν καὶ βίαν, καθ' ἣν οἴονται δεῖν
 10 αὐτοῖς πάντα καιρὸν εἶναι πλωτὸν καὶ πορευτόν.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, συνέντες τὸν γερονότα φθό- 38
 ρον τοῦ τῶν Ῥωμαίων στόλου, καὶ νομίσαντες κατὰ
 μὲν γῆν ἀξιόχρεως σφᾶς εἶναι διὰ τὸ προγερονὸς
 46. εὐτύχημα, κατὰ δὲ θάλατταν διὰ τὴν εἰρημένην τῶν
 15 Ῥωμαίων περιπέτειαν, ὥρμησαν προθυμότερον ἐπὶ
 τε τὰς ναυτικάς καὶ πεζικάς παρασκευάς. καὶ τὸν 2
 μὲν Ἀσδρούβαν εὐθύς ἐξαπέστελλον εἰς τὴν Σικελίαν,
 δόντες αὐτῷ τοὺς τε προὑπάρχοντας καὶ τοὺς ἐκ
 τῆς Ἡρακλείας παραγεγονότας στρατιώτας, ἅμα δὲ
 20 τούτοις ἐλέφαντας ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα. τοῦτον 3
 δ' ἐκπέμψαντες διακοσίας κατεσκευάζοντο ναῦς καὶ
 τᾶλλα τὰ πρὸς τὸν πλοῦν ἡτοίμαζον. ὁ δ' Ἀσδρούβας 4
 διακομισθεὶς εἰς τὸ Λιλύβαιον ἀσφαλῶς τὰ τε θηρία
 καὶ τὰς δυνάμεις ἐγύμναζε, καὶ δῆλος ἦν ἀντιπονη-
 25 σόμενος τῶν ὑπαιθρῶν. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν ἐκ τῆς 5
 ναυαγίας ἀνακομισθέντων διακόνσαντες τὸ κατὰ μέ-
 ρος, βαρέως μὲν ἤνεγκαν τὸ γερονός· οὐ βουλόμε-
 νοι δὲ καθάπαξ εἰκεῖν, αὐθις ἔγνωσαν ἐκ δορυχῶν
 εἰκοσι καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαι σκάφη. τούτων 6
 30 δὲ τὴν συντέλειαν ἐν τριμῆνῳ λαβόντων, ὅπερ οὐδὲ 46.
 πιστεῦσαι ῥᾶδιον, εὐθέως οἱ κατασταθέντες ἄρχον-

τες Ἀύλος Ἀτίλιος καὶ Γνάιος Κορνήλιος καταρτί-
 7σαντες τὸν στόλον ἀνήχθησαν, καὶ πλεύσαντες διὰ
 πορθμοῦ προσέλαβον ἐκ τῆς Μεσσήνης τὰ διασω-
 θέντα τῶν πλοίων ἐκ τῆς ναυαγίας, καὶ κατάραν-
 5τες εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας τριακοσίαις ναυσίν, ἥπερ ἦν βαρυτάτη πόλις τῆς Καρχηδονίων ἐπαρχίας,
 8ἐνεχείρησαν αὐτὴν πολιορκεῖν. συστησάμενοι δὲ
 κατὰ διττοὺς τόπους ἔργα καὶ τάλλα παρασκευασά-
 9μενοι, προσήγαγον τὰς μηχανάς. ὁσπίως δὲ τοῦ
 παρὰ θάλατταν πύργου πεσόντος, καὶ βιασαμένων 10
 ταύτῃ τῶν στρατιωτῶν, ἡ μὲν καλουμένη Νέα πό-
 λις ἐαλῶκει κατὰ κράτος· ἡ δὲ Παλαιὰ προσαγορευ-
 ομένη τούτου συμβάντος ἐκινδύνευσε. διὸ καὶ τα-
 10χέως ἐνέδωκαν αὐτὴν οἱ κατοικοῦντες. γενόμενοι
 δ' ἐγκρατεῖς οὗτοι μὲν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ῥώμην, 15
 39ἀπολιπόντες φυλακὴν τῆς πόλεως. μετὰ δὲ ταῦτα
 τῆς θερείας ἐπιγενομένης οἱ κατασταθέντες ἄρχοντες
 Γνάιος Σερουίλιος καὶ Γάιος Σεμπρόνιος ἀνέπλευ-
 47σαν παντὶ τῷ στόλῳ, καὶ διάραντες εἰς τὴν Σικε-
 2λίαν ἀφώρμησαν ἐντεῦθεν εἰς τὴν Λιβύην. κομι- 20
 ζόμενοι δὲ παρὰ τὴν χώραν ἐποιοῦντο καὶ πλείστας
 ἀποβάσεις. ἐν αἷς οὐδὲν ἀξιόλογον πράττοντες παρ-
 εγίνοντο πρὸς τὴν τῶν Λωτοφάγων νῆσον, ἣ κα-
 λεῖται μὲν Μῆνιγξ, οὐ μακρὰν δ' ἀπέχει τῆς μικρᾶς
 3Σύρτεως. ἐν ἣ προσπεσόντες εἰς τινα βραχέα διὰ 25
 τὴν ἀπειρίαν, γενομένης ἀμπώτεως καὶ καθισάντων
 4τῶν πλοίων εἰς πᾶσαν ἡλθον ἀπορίαν. οὐ μὴν
 ἀλλὰ πάλιν ἀνελπίστως μετὰ τινα χρόνον ἐπενε-
 χθεΐσης τῆς θαλάττης, ἐκρίψαντες ἐκ τῶν πλοίων
 5πάντα τὰ βάρη μόλις ἐκούφισαν τὰς ναῦς. οὐ γε- 30
 νομένου φρυγῇ παραπλήσιον ἐποίησαντο τὸν ἀπό-

πλουν. ἀψάμενοι δὲ τῆς Σικελίας καὶ κάμψαντες
 τὸ Λιλύβαιον καθωρμίσθησαν εἰς Πάνορμον. ἐν-6
 τεῦθεν δὲ ποιούμενοι παραβόλως καὶ διὰ πόρου τὸν
 πλοῦν εἰς τὴν Ῥώμην πάλιν περιέπεσον χειμῶνι τη-
 5λικούτῳ τὸ μέγεθος ὥστε πλείω τῶν ἑκατὸν καὶ 47.
 πεντήκοντα πλοίων ἀποβαλεῖν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τούτων συμβάντων, καίπερ ὄν-7
 τες ἐν παντὶ φιλότιμοι διαφερόντως, ὅμως τότε διὰ
 τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν συμπτωμάτων τοῦ
 10μὲν ἔτι στόλον ἀθροίζειν ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν
 πραγμάτων ἀπέστησαν, ἐν δὲ ταῖς πεζικαῖς δυνάμεσι 8
 τὰς ὑπολοίπους ἔχοντες ἐλπίδας, τοὺς μὲν στρατη-
 γοὺς ἀπέστελλον Λεύκιον Καϊκέλιον καὶ Γάιον Φού-
 15ριον καὶ στρατόπεδα μετὰ τούτων εἰς τὴν Σικελίαν,
 ἐξήκοντα δὲ μόνον ἐπλήρωσαν ναῦς χάριν τοῦ τὰς
 ἀγορὰς κομίζειν τοῖς στρατοπέδοις. ἐκ δὲ τῶν εἰρη-9
 μένων περιπετειῶν συνέβη πάλιν ἐκινδύνεστερα γενέ-
 σθαι τὰ τῶν Καρχηδονίων πράγματα. τῆς μὲν γὰρ 10
 θαλάττης ἀδεῶς ἐπεκράτουν ἐκκεχωρηκῶν τῶν
 20Ῥωμαίων, ἐν δὲ ταῖς πεζικαῖς δυνάμεσι μεγάλας
 εἶχον ἐλπίδας. καὶ τοῦτ' ἐπασχον οὐκ ἀλόγως· οἱ 11
 γὰρ Ῥωμαῖοι, διαδοθείσης φήμης περὶ τῆς ἐν τῇ
 Λιβύῃ μάχης ὅτι τὰ θηρία τὰς τε τάξεις αὐτῶν
 διασπᾶσαι καὶ τοὺς πλείστους διαφθεῖραι τῶν ἀν-
 25δρῶν, οὕτως ἦσαν κατάφοβοι τοὺς ἐλέφαντας ὥς 12
 48. ἐπὶ δὲ ἐνιαυτοὺς τοὺς ἐξῆς τῶν προειρημένων και-
 ρῶν πολλάκις μὲν ἐν τῇ Λιλυβαίτιδι χώρᾳ, πολλάκις
 δ' ἐν τῇ Σελινουντίᾳ παραταττόμενοι τοῖς πολεμίοις
 ἐν ἔξ καὶ πέντε σταδίοις οὐκ ἐθάρρησαν οὐδέποτε
 30κατάρξαι τῆς μάχης οὐδ' εἰς τοὺς ὁμαλοὺς καθόλου
 συγκαταβῆναι τόπους, δεδιότες τὴν τῶν ἐλεφάντων

13 ἔφοδον. Θέρμαν δὲ μόνον καὶ Λιπάραν ἐξεπολιό-
 κησαν ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, ἀντεχόμενοι τῶν
 14 ὀρεινῶν καὶ δυσδιαβάτων τόπων. διὸ καὶ θεωροῦν-
 τες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐν τοῖς περικοῖς στρατοπέδοις
 πτοίαν καὶ δυσελπιστίαν, αὐτοῖς ἔγνωσαν ἐκ μετα-
 15 μελείας ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς θαλάττης. καὶ κατα-
 στήσαντες στρατηγούς Γάιον Ἀτίλιον καὶ Λεύκιον
 Μάλιον ναυπηγοῦνται πεντήκοντα σκάφη, καὶ κατ-
 ἔγραφον καὶ συνήθροισαν στόλον ἐνεργῶς.
 40 Ὁ δὲ προσετῶς τῶν Καρχηδονίων Ἀσδρούβας, 10
 ὀρῶν ἀποδειλιῶντας τοὺς Ῥωμαίους ἐν ταῖς προγε-
 γνημέναις παρατάξεσι, πυθόμενος τὸν μὲν ἕνα τῶν
 στρατηγῶν μετὰ τῆς ἡμισείας δυνάμεως εἰς τὴν Ἴτα-48.
 λίαν ἀπηλλάχθαι, τὸν δὲ Καικέλιον ἐν τῷ Πανόρμῳ
 διατρίβειν τὸ λοιπὸν μέρος ἔχοντα τῆς στρατιᾶς, 15
 βουλόμενον ἐφεδρεῦσαι τοῖς τῶν συμμάχων καρ-
 2 ποῖς, ἀκμαζούσης τῆς συγκομιδῆς, ἀναλαβὼν ἐκ τοῦ
 Λιλυβαίου τὴν δύναμιν ὥρμησε καὶ κατεστρατοπέ-
 δευσε πρὸς τοῖς ὄροις τῆς χώρας τῆς Πανορμίτιδος.
 3 ὁ δὲ Καικέλιος, θεωρῶν αὐτὸν κατατεταρρηκτότα, 20
 καὶ σπουδάζων ἐκκαλεῖσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, συν-
 4 εἶχε τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τῶν πυλῶν. οἷς ἐπαι-
 ρόμενος Ἀσδρούβας, ὥς οὐ τολμῶντος ἀντεξίεναι
 τοῦ Καικελίου, θρασέως ὁρμήσας παντὶ τῷ στρα-
 1 τεύματι κατῆρε διὰ τῶν στενῶν εἰς τὴν Πανορ-25
 5 μίτιν. φθείροντος δὲ τοὺς καρπὸν αὐτοῦ μέχρι
 τῆς πόλεως, ἔμενεν ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης γνώμης ὁ
 Καικέλιος, ἕως αὐτὸν ἐξεκαλέσατο διαβῆναι τὸν πρὸ
 6 τῆς πόλεως ποταμόν. ἐπεὶ δὲ τὰ θηρία διεβίβασαν
 οἱ Καρχηδόνιοι καὶ τὴν δύναμιν, τὸ τηρικαῦτα δὲ 30
 49. τοὺς εὐζῶνους ἐξαποστέλλων ἠρέθιζε, μέχρι πᾶν

αὐτοὺς ἐκτάξει τὸ στρατόπεδον ἠνάγκασε. συνθεα-7
 σάμενος δὲ γινόμενον ὃ προῦθετο, τινὰς μὲν τῶν
 εὐκινήτων πρὸ τοῦ τείχους καὶ τάφρου παρεν-
 ἔβαλε, προστάξας, ἂν ἐγγίξῃ τὰ θηρία πρὸς αὐτούς,
 5 χρῆσθαι τοῖς βέλεσιν ἀφθόνως, ὅταν δ' ἐκπιέζων-8
 ταί, καταφεύγειν εἰς τὴν τάφρον, καὶ πάλιν ἐκ ταύ-
 τῆς ὁρμωμένους εἰσακοντίζειν εἰς τὰ προσπίπτοντα
 τῶν ζώων· τοῖς δ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς βαναύσοις φέ-9
 ρειν προσέταξε τὰ βέλη, καὶ παραβάλλειν ἔξω παρὰ
 10 τὸν θεμέλιον τοῦ τείχους. αὐτὸς δὲ τὰς σημαίας 10
 ἔχων ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ λαιὸν κέρας τῶν ὑπεναντίων
 κειμένης πύλης ἐφεστήκει, πλείους αἰὲ καὶ πλείους
 ἐπαποστέλλων τοῖς ἀκροβολιζομένοις. ἅμα δὲ τῷ 11
 τούτῳ ὁλοσχερεστέραν γενέσθαι τὴν συμπλοκὴν
 15 ἀντιφιλοδοξοῦντες οἱ τῶν ἐλεφάντων ἐπιστάται πρὸς
 τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ βουλόμενοι δι' αὐτῶν ποιῆσαι
 τὸ προτέρημα, πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς προκινδυ-
 νεύοντας· τρεψάμενοι δὲ τούτους ῥαδίως συνεδίω-
 ξαν εἰς τὴν τάφρον. προσπεσόντων δὲ τῶν θη-12
 20 ρίων, καὶ τιτρωσκομένων μὲν ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ τεί-
 χους τοξευόντων, συνακοντιζομένων δ' ἐνεργοῖς καὶ 49.
 πνυκνοῖς τοῖς ὕσσοις καὶ τοῖς γρόσφοις ὑπ' ἀκραιῶν
 τῶν πρὸ τῆς τάφρου διατεταγμένων, συμβελῇ γινό-13
 μενα καὶ κατατραυματιζόμενα ταχέως διατεράχθη,
 25 καὶ στραφέντα κατὰ τῶν ἰδίων ἐφέρετο, τοὺς μὲν
 ἄνδρας καταπατοῦντα καὶ διαφθείροντα, τὰς δὲ τά-
 ξεις συγχέοντα καὶ κατασπῶντα τὰς αὐτῶν. ἃ καὶ 14
 κατιδὼν ὁ Καικέλιος ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐνεργῶς·
 καὶ συμπεσὼν ἐκ πλαγίου κατὰ κέρας τεταραγμέ-
 30 νοις τοῖς πολεμίοις, ἀκραιῶς ἔχων καὶ συντεταγ-
 μένους, τροπὴν ἐποίει τῶν ὑπεναντίων ἰσχυράν,

καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς
 15 ἠνάγκασε φεύγειν προτροπάδην. θηρία δὲ σὺν αὐ-
 τοῖς μὲν Ἰνδοῖς ἔλαβε δέκα, τῶν δὲ λοιπῶν τοὺς
 Ἰνδοὺς ἀπερριφόντων, μετὰ τὴν μάχην περιελασάμε-
 16 νος ἐκυρίευσεν πάντων. ταῦτα δ' ἐπιτελεσάμενος 5
 50. ὁμολογουμένως αἴτιος ἐδόκει γεγονέναι τοῖς Ῥω-
 μαίων πράγμασι τοῦ πάλιν ἀναθαρρῆσαι τὰς περὶ τὰς
 δυνάμεις καὶ κρατῆσαι τῶν ὑπαίθρων.
 41 Τοῦ δὲ προτερήματος τούτου προσπεσόντος εἰς
 τὴν Ῥώμην, περιχαρεῖς ἦσαν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ τοὺς 10
 πολεμίους ἡλαττώσθαι τῶν θηρίων ἐστερημένους,
 ὥς ἐπὶ τῷ τοὺς ἰδίους τεθαρρηκέναι τῶν ἐλεφάν-
 2 των κεκρατηκότας. διὸ καὶ πάλιν ἐπερρώσθησαν
 διὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν εἰς τὸ μετὰ
 στόλου καὶ ναυτικῆς δυνάμεως τοὺς στρατηγούς ἐπὶ 15
 τὰς πράξεις ἐκπέμπειν, σπουδάζοντες εἰς δύναμιν
 3 πέρας ἐπιθεῖναι τῷ πολέμῳ. παρασκευασθέντων δὲ
 τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τὴν ἐξαποστολὴν ἔπλεον οἱ
 στρατηγοὶ διακοσίαις ναυσὶν ὥς ἐπὶ τῆς Σικελίας.
 4 ἔτος δ' ἦν τῷ πολέμῳ τετταρεσκαιδέκατον. καθορ- 20
 μισθέντες δὲ πρὸς τὸ Λιλύβαιον, ἅμα καὶ τῶν πε-
 ρικῶν ἐκεῖ στρατοπέδων αὐτοῖς ἀπηντηκότων, ἐνεχεί-
 ρουν πολιορκεῖν, ὅτι κρατήσαντες ταύτης ῥαδίως
 5 μεταβιβάσουσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Λιβύην. σχε-
 δὸν δὲ περὶ γε τούτου τοῦ μέρους καὶ τῶν Καρ- 25
 χηδονίων οἱ προεστώτες ὁμοδόξουν καὶ τοὺς αὐ-
 6 τοὺς εἶχον λογισμοὺς τοῖς Ῥωμαίοις. διὸ καὶ τὰλλα
 πάρεργα ποιησάμενοι περὶ τὸ βοηθεῖν ἐγίνοντο καὶ
 παραβάλλεσθαι καὶ πᾶν ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς προ- 50.
 ειρημένης πόλεως διὰ τὸ μηδεμίαν ἀφορμὴν κατα- 30
 λείπεσθαι σφίσι, πάσης δὲ τῆς ἄλλης Σικελίας ἐπι-

κρατεῖν Ῥωμαίους πλὴν Δρεπάνων. ἵνα δὲ μὴ τοῖς 7
 ἀγνοοῦσι τοὺς τόπους ἀσαφῆ τὰ λεγόμενα γίνηται,
 πειρασόμεθα διὰ βραχέων ἀγαγεῖν εἰς ἔννοιαν τῆς
 εὐκαιρίας καὶ θέσεως αὐτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας.
 5 τὴν μὲν οὖν σύμπασαν Σικελίαν τῇ θέσει τετάχθαι 42
 συμβαίνει πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰ κείνης πέρατα
 παραπλησίως τῇ τῆς Πελοποννήσου θέσει πρὸς τὴν
 λοιπὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ταύτης ἄκρα, τούτῳ δ' αὐτῷ 2
 διαφέρειν ἀλλήλων, ἥ' κείνη μὲν χερσόνησός (ἐστίν,
 10 αὕτη δὲ νῆσος) ἥς μὲν γὰρ ὁ μεταξὺ τόπος ἐστὶ
 πορευτός, ἥς δὲ πλωτός. τὸ δὲ σχῆμα τῆς Σικελίας 3
 51. ἐστὶ μὲν τρίγωνον, αἱ δὲ κορυφαὶ τῶν γωνιῶν
 ἐκάστης ἀκρωτηρίων λαμβάνουσι τάξεις, ὧν τὸ μὲν 4
 πρὸς μεσημβρίαν νεῦον, εἰς δὲ τὸ Σικελικὸν πέλαγος
 15 ἀνατείνον, Πάχυνος καλεῖται, τὸ δ' εἰς τὰς ἄρκτους 5
 κεκλιμένον ὀρίζει μὲν τοῦ πορθμοῦ τὸ πρὸς δύσεις
 μέρος, ἀπέχει δὲ τῆς Ἰταλίας ὥς δεκαδύο στάδια,
 προσαγορεύεται δὲ Πελωριάς. τὸ δὲ τρίτον τέτρα- 6
 πται μὲν εἰς αὐτὴν τὴν Λιβύην, ἐπίκειται δὲ τοῖς
 20 προκειμένοις τῆς Καρχηδόνος ἀκρωτηρίοις εὐκαί-
 ρως, διέχον ὥς χιλίους σταδίους, νεύει δ' εἰς χει-
 μερινὰς δύσεις, διαιρεῖ δὲ τὸ Λιβυκὸν καὶ τὸ Σαρ-
 δῶν πέλαγος, προσαγορεύεται δὲ Λιλύβαιον. ἐπὶ 7
 δὲ τούτῳ πόλις ὁμώνυμος κεῖται τῷ τόπῳ, περὶ ἣν
 25 τότε συνέβαινε τοὺς Ῥωμαίους συνίστασθαι τὴν πο-
 λιορκίαν, τείχεσί τε διαφερόντως ἡσφαλισμένην καὶ
 πέριξ τάφρων βαθεία καὶ τενάγες ἐκ θαλάττης, δι'
 ὧν ἐστὶν εἰς τοὺς λιμένας εἰσπλους πολλῆς δεό-
 30 μενος ἐμπειρίας καὶ συνηθείας. ταύτῃ δὲ προσ- 8
 στρατοπεδεύσαντες ἐξ ἑκατέρου μέρους οἱ Ῥωμαῖοι,
 καὶ τὰ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων τάφρων καὶ χάρακι

καὶ τείχει διαλαβόντες, ἤρξαντο προσάγειν ἔργα
κατὰ τὸν ἔγγιστα κείμενον τῆς θαλάττης πύργον
9 ὥς πρὸς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος. προσκατασκευάζον-
τες δ' αἰὲ τοῖς ὑποκειμένοις καὶ παρεκτείνοντες τῶν
ἔργων τὰς κατασκευάς, τέλος ἔξ πύργους τοὺς συν-51.
εχεῖς τῷ προειρημένῳ κατέβαλον, τοὺς δὲ λοιποὺς
10 πάντας ἅμα κριοκοπεῖν ἐνεχείρησαν. γινομένης δ'
ἐνεργοῦ καὶ καταπληκτικῆς τῆς πολιορκίας, καὶ τῶν
πύργων τῶν μὲν πονούντων ἀν' ἐκάστην ἡμέραν,
τῶν δ' ἐρειπομένων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἔργων ἐπι-10
11 βαίνοντων αἰὲ καὶ μᾶλλον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἦν
ἰσχυρὰ διατροπὴ καὶ κατάπληξις παρὰ τοῖς πολιορ-
κούμενοις, καίπερ ὄντων ἐν τῇ πόλει χωρὶς τοῦ πο-
λιτικοῦ πλήθους αὐτῶν τῶν μισθοφόρων εἰς μυ-
12 ρίους. οὐ μὴν ἄλλ' ὃ γε στρατηγὸς αὐτῶν Ἰμίλ-15
κων οὐδὲν παρέλειπε τῶν δυνατῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν
52. ἀντοικοδομῶν, τὰ δ' ἀντιμεταλλεύων οὐ τὴν τυχοῦ-
13 σαν ἀπορίαν παρείχε τοῖς ὑπεναντίοις. ἔτι δὲ καθ'
ἐκάστην ἡμέραν ἐπιπορευόμενος καὶ τοῖς ἔργοις ἐγ-
χειρῶν, εἴ πως δύναίτο πῦρ ἐμβαλεῖν, πολλοὺς 20
ὑπὲρ τούτου τοῦ μέρους καὶ παραβόλους ἀγῶνας
διασυνίστατο καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ, ὥστε
πλείους ἐνίοτε γίνεσθαι νεκροὺς ἐν ταῖς τοιαύταις
συμπλοκαῖς τῶν εἰσθότων πίπτειν ἐν ταῖς παρα-
τάξεσι. 25

43 Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους τῶν ἡγεμόνων
τινὲς τῶν τὰς μεγίστας χώρας ἐχόντων ἐν τοῖς μι-
σθοφόροις, συλλαλήσαντες ἑαυτοῖς ὑπὲρ τοῦ τὴν
πόλιν ἐνδοῦναι τοῖς Ῥωμαίοις καὶ πεπεισμένοι πειθ-
αρχήσειν σφίσι τοὺς ὑποτεταγμένους, ἐξεπήδησαν 30
νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ

διελέγοντο τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῷ περὶ τού-
των. ὁ δ' Ἀχαιὸς Ἀλέξων, ὁ καὶ τοῖς Ἀκραγαντί-2
νοῖς κατὰ τοὺς ἐπάνω χρόνους αἴτιος γενόμενος τῆς
σωτηρίας, καθ' ὃν καιρὸν ἐπεβάλοντο παρασπον-
5 δεῖν αὐτοὺς οἱ τῶν Συρακοσίων μισθοφόροι, καὶ
τότε πρῶτος συνεῖς τὴν πράξιν ἀνήγγειλε τῷ στρα-
τηγῷ τῶν Καρχηδονίων. ὁ δὲ διακουσας παρα-3
χρῆμα συνῆγε τοὺς καταλειπομένους τῶν ἡγεμόνων,
καὶ παρεκάλει μετὰ δεήσεως, μεγάλας δωρεάς καὶ
10 χάριτας ὑπισχνούμενος, ἐὰν ἐμμείνωσι τῇ πρὸς αὐ-
τὸν πίστει καὶ μὴ κοινωνήσωσι τοῖς ἐξεληλυθόσι
τῆς ἐπιβολῆς. δεχομένων δὲ προθύμως τοὺς λό-4
γους, εὐθέως μετ' αὐτῶν ἀπέστειλε πρὸς μὲν τοὺς 52.
Κελτοὺς Ἀννίβαν τὸν υἱὸν τὸν Ἀννίβου τοῦ μεταλ-
15 λάξαντος ἐν Σαρδόνι διὰ τὴν προγεγενημένην ἐν
τῇ στρατείᾳ πρὸς αὐτοὺς συνθήειαν, ἐπὶ δὲ τοὺς
ἄλλους μισθοφόρους Ἀλέξωνα διὰ τὴν παρ' ἐκεί-
νοῖς ἀποδοχὴν αὐτοῦ καὶ πίστιν· οἱ καὶ συναγα-5
γόντες τὰ πλήθη καὶ παρακαλέσαντες, ἔτι δὲ πι-
20 στωσάμενοι τὰς προτεινομένας ἐκάστοις δωρεάς ὑπὸ
τοῦ στρατηγοῦ, ῥαδίως ἐπείσαν αὐτοὺς μένειν ἐπὶ
τῶν ὑποκειμένων. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα, τῶν ἐκπε-6
δησάντων (ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐρχομένων) πρὸς τὰ
53. τείχη, καὶ βουλομένων παρακαλεῖν καὶ λέγειν τι περὶ
25 τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαγγελίας, οὐχ οἷον προσεῖχον
αὐτοῖς, ἀλλ' ἀπλῶς οὐδ' ἀκούειν ἤξιουν, βάλλοντες
δὲ τοῖς λίθοις καὶ συνακουτίζοντες ἀπεδίωξαν ἀπὸ
τοῦ τείχους. Καρχηδόνιοι μὲν οὖν διὰ τὰς προειρη-7
μένας αἰτίας παρὰ μικρὸν ἤλθον ἀπολέσαι τὰ πράγ-
30 ματα, παρασπονδηθέντες ὑπὸ τῶν μισθοφόρων· Ἀλέ-8
ξων δὲ πρότερον Ἀκραγαντίνοῖς ἔσωσε διὰ τὴν

πίστιν οὐ μόνον τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τότε δὲ Καρχηδονίοις αἴτιος ἐγένετο τοῦ μὴ σφαλῆναι τοῖς ὅλοις.

- 44 Οἱ δ' ἐν τῇ Καρχηδόνι τούτων μὲν οὐδὲν εἰ- 5
 δότες, συλλογίζόμενοι δὲ τὰς ἐν ταῖς πολιορκίαις
 χρείας, πληρώσαντες στρατιωτῶν πεντήκοντα ναῦς,
 καὶ παρακαλέσαντες τοῖς ἀρμόζουσι λόγοις τῆς πρά-
 ξεως τὸν ἐπὶ τούτοις τεταγμένον Ἀννίβαν, ὃς ἦν
 Ἀμίλκον μὲν υἱός, τριήραρχος δὲ καὶ φίλος Ἀτά- 10
 βου πρῶτος, ἐξαπέστειλαν κατὰ σπονδὴν, ἐντειλά-
 μενοι μὴ καταμελλῆσαι, χρησάμενον δὲ σὺν καιρῷ
 2 τῇ τόλμῃ βοηθῆσαι τοῖς πολιορκουμένοις. ὁ δ' ἀνα-
 χθεὶς μετὰ μυρίων στρατιωτῶν, καὶ καθορμισθεὶς
 ἐν ταῖς καλουμέναις Αἰγούσσαις, μεταξὺ δὲ κειμέ- 15
 ναις Αἰλυβαίου καὶ Καρχηδόνοιο, ἐπετήρει τὸν πλοῦν.
 3 λαβὼν δ' οὖριον καὶ λαμπρὸν ἄνεμον, ἐκπετάσας
 πᾶσι τοῖς ἀρμένοις καὶ κατονώσας ἐπ' αὐτὸ τὸ
 στόμα τοῦ λιμένος ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν, ἔχων καθ-
 ωπισμένους καὶ πρὸς μάχην ἐτοίμους τοὺς ἄνδρας 53.
 4 ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν
 αἰφνιδίον γενομένης τῆς ἐπιφανείας, τὰ δὲ φοβού-
 μενοι μὴ σὺν τοῖς πολεμίοις ὑπὸ τῆς βίας τοῦ πνεύ-
 ματος συγκατενεχθῶσιν εἰς τὸν λιμένα τῶν ὑπ-
 εναντίων, τὸ μὲν διακωλύειν τὸν ἐπίπλουν τῆς βοη- 25
 θείας ἀπέγνωσαν, ἐπὶ δὲ τῆς θαλάττης ἔστησαν
 5 καταπεπληγμένοι τὴν τῶν πολεμίων τόλμαν. τὸ δ'
 ἐκ τῆς πόλεως πλῆθος ἡθροισμένον ἐπὶ τὰ τεῖχη
 54. πᾶν ἅμα μὲν ἡγωνία τὸ συμβησόμενον, ἅμα δ' ἐπὶ
 τῷ παραδόξῳ τῆς ἐλπίδος ὑπερχαρὲς ὑπάρχον μετὰ 30
 κρότου καὶ κραυγῆς παρεκάλει τοὺς εἰσπλέοντας.

- Ἀννίβας δὲ παραβόλως καὶ τεθαρρηκώς εἰσδρα- 6
 μὼν καὶ καθορμισθεὶς εἰς τὸν λιμένα μετ' ἀσφα-
 λείας ἀπεβίβασε τοὺς στρατιώτας. οἱ δ' ἐν τῇ πό- 7
 λει πάντες οὐχ οὕτως ἦσαν ἐπὶ τῇ τῆς βοηθείας
 5 παρουσίᾳ περιχαρεῖς, καίπερ μεγάλην ἐλπίδα καὶ
 χεῖρα προσειληφότες, ὥς ἐπὶ τῷ μὴ τετολμηκέναι
 τοὺς Ῥωμαίους κωλύσαι τὸν ἐπίπλουν τῶν Καρχηδο-
 νίων. Ἰμίλκων δ' ὁ τεταγμένος ἐπὶ τῆς πόλεως στρα- 45
 τηγός, θεωρῶν τὴν ὁρμὴν καὶ προθυμίαν τῶν μὲν
 10 ἐν τῇ πόλει διὰ τὴν παρουσίαν τῆς βοηθείας, τῶν
 δὲ παραγεγονότων διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν περιεστώ-
 των κακῶν, βουλόμενος ἀκεραλοῖς ἀποχρησασθαι 2
 ταῖς ἐκατέρων ὁρμαῖς πρὸς τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐπί-
 θεσιν τοῖς ἔργοις, συνῆγε πάντας εἰς ἐκκλησίαν.
 15 παρακαλέσας δὲ τῷ καιρῷ τὰ πρόποντα διὰ πλειό- 3
 νων, καὶ παραστήσας ὁρμὴν ὑπερβάλλουσαν διὰ τε
 τὸ μέγεθος τῶν ἐπαγγελιῶν τοῖς κατ' ἰδίαν ἀνδρ-
 αγαθήσασιν καὶ τὰς κατὰ κοινὸν ἐσομένας χάριτας
 αὐτοῖς καὶ δωρεὰς παρὰ Καρχηδονίων, δημοθυμα- 4
 20 δὸν ἐπισημαινομένων καὶ βοῶντων μὴ μέλλειν, ἀλλ'
 ἄγειν αὐτούς, τότε μὲν ἐπαινέσας καὶ δεξάμενος
 τὴν προθυμίαν ἀφῆκε, παραγγείλας ἀναπαύεσθαι
 καθ' ὥραν καὶ πειθαρχεῖν τοῖς ἡγουμένοις· μετ' 5
 οὐ πολὺ δὲ συγκαλέσας τοὺς προεστώτας αὐτῶν
 25 διένειμε τοὺς ἀρμόζοντας πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἐκά-
 στοις τόπους, καὶ τὸ σύνθημα καὶ τὸν καιρὸν τῆς
 ἐπιθέσεως ἐδήλωσε, καὶ παρήγγειλε τοῖς ἡγεμόσι
 μετὰ πάντων τῶν ὑποτεταγμένων ἐπὶ τοῖς τόποις 54.
 ἐωθινῆς εἶναι φυλακῆς. τῶν δὲ πειθαρχησάντων, 6
 30 ἔξαγαγὼν τὴν δύναμιν ἅμα τῷ φωτὶ κατὰ πλείους
 τόπους ἐνεχείρει τοῖς ἔργοις. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διὰ 7

τὸ προορᾶσθαι τὸ μέλλον οὐκ ἀργῶς οὐδ' ἀπαρ-
 σκεύως εἶχον, ἀλλ' ἐτοίμως ἐβοήθουν πρὸς τὸ δε-
 όμενον καὶ διεμάχοντο τοῖς πολεμίοις ἐρωμένως.
 8 πάντων δ' ἐν βραχεὶ χρόνῳ συμπεσόντων ἀλλήλοις
 ἦν ἄγων παράβολος περίεξ τοῦ τείχους· οἱ μὲν γὰρ 5
 55. ἐκ τῆς πόλεως ἦσαν οὐκ ἐλάττους δισμυρίων, οἱ
 9 δ' ἐξώθεν ἔτι πλείους τούτων. ὅσῳ δὲ συνέβαινε
 τοὺς ἄνδρας ἐκτὸς τάξεως ποιεῖσθαι τὴν μάχην ἀνα-
 μιξ κατὰ τὰς αὐτῶν προαιρέσεις, τοσούτῳ λαμπρό-
 τερος ἦν ὁ κίνδυνος, ὥς ἂν ἐκ τοσούτου πλήθους 10
 κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ ζυγὸν οἷον εἰ μονομαχικῆς συν-
 εστώσης περὶ τοὺς ἀγωνιζομένους τῆς φιλοτιμίας.
 10 οὐ μὴν ἀλλ' ἦ τε κραυγὴ καὶ τὸ σύστρομμα διαφέ-
 11 ρον ἦν πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἔργοις. οἱ γὰρ ἀρχῆθεν
 ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρ' ἀμφοῖν ταχθέντες, οἱ μὲν ἐπὶ 15
 τῷ τρέψασθαι τοὺς ἐπὶ τῶν ἔργων, οἱ δ' ἐπὶ τῷ μὴ
 προέσθαι ταῦτα, τηλικαύτην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν
 καὶ σπουδὴν, οἱ μὲν ἐξῶσαι σπεύδοντες, οἱ δ' οὐδαμῶς
 εἶξαι τούτοις τολμῶντες, ὥστε διὰ τὴν προθυμίαν
 τέλος ἐν αὐταῖς μένοντες ταῖς ἐξ ἀρχῆς χώραις ἀπ- 20
 12 ἐθνησκον. οἱ γὰρ μὴν ἅμα τούτοις ἀναμειγμένοι,
 δᾶδα καὶ στυπλίον καὶ πῦρ ἔχοντες, οὕτω τολμηρῶς
 καὶ πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοντες ἐνέβαλλον ταῖς
 μηχαναῖς ὥστε τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸν ἔσχατον παρα-
 γενέσθαι κίνδυνον, μὴ δυναμένους κατακρατῆσαι 25
 13 τῆς τῶν ἐναντίων ἐπιβολῆς. ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων
 στρατηγός, θεωρῶν ἐν μὲν τῷ κινδύνῳ πολλοὺς
 ἀποθνήσκοντας, οὗ δ' ἔνεκα ταῦτ' ἐπραττεν, οὐ
 δυναμένους κρατῆσαι τῶν ἔργων, ἀνακαλεῖσθαι τοὺς
 14 ἑαυτοῦ παρήγγειλε τοῖς σαλπισταῖς. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι 30
 παρ' οὐδὲν ἐλθόντες τοῦ πάσας ἀποβαλεῖν τὰς παρα-

σκευάς, τέλος ἐκράτησαν τῶν ἔργων καὶ πάντα δι-
 ετήρησαν ἀσφαλῶς.

Ὁ μὲν οὖν Ἀννίβας μετὰ τὴν χρεῖαν ταύτην ἐξ- 46
 ἐπλευσε νύκτωρ ἔτι μετὰ τῶν νεῶν λαθὼν τοὺς πο- 55.
 5 λεμίους εἰς τὰ Δρέπανα πρὸς Ἀτάρβαν τὸν τῶν
 Καρχηδονίων στρατηγόν. διὰ γὰρ τὴν εὐκαιρίαν 2
 τοῦ τόπου καὶ τὸ κάλλος τοῦ περὶ τὰ Δρέπανα λι-
 μένος ἀεὶ μεγάλην ἐποιοῦντο σπουδὴν οἱ Καρχηδό-
 νιοι περὶ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ. συμβαίνει δὲ τοῦ 3
 10 Λιλυβαίου τοῦτον ἀπέχειν τὸν τόπον ὥς ἂν ἑκατὸν
 καὶ εἴκοσι στάδια. τοῖς δ' ἐν τῇ Καρχηδόνι βου- 4
 56. λομένοις μὲν εἰδέναι τὰ περὶ τὸ Λιλύβαιον, οὐ δυ-
 ναμένοις δὲ διὰ τὸ τοὺς μὲν συγκεκλειῖσθαι, τοὺς
 δὲ παραφυλάττεσθαι φιλοτίμως, ἐπηγγείλατό τις ἀνήρ
 15 τῶν ἐνδόξων, Ἀννίβας ἐπικαλούμενος Ῥόδιος, εἰς-
 πλεύσας εἰς τὸ Λιλύβαιον καὶ γενόμενος αὐτόπτης
 ἅπαντ' ἀσασφῆσειν. οἱ δὲ τῆς ἐπαγγελίας μὲν ἀσμέ- 5
 νως ἤκουσαν, οὐ μὴν ἐπίστευόν γε διὰ τὸ τῷ στόλῳ
 τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν εἰσπλοῦν στόμα- 6
 20 τος ἐφορμεῖν. ὁ δὲ καταρτίσας τὴν ἰδίαν ναῦν ἀν-
 ἤχθη· καὶ διάρας εἰς τινα τῶν πρὸ τοῦ Λιλυβαίου
 κειμένων νήσων, τῇ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ λαβὼν εὐ-
 καίρως ἄνεμον οὖριον περὶ τετάρτην ὥραν ἀπάν-
 των τῶν πολεμίων ὁρώντων καὶ καταπεπληγμένων
 25 τὴν τόλμαν εἰσέπλευσε. καὶ τὴν κατόπιν εὐθέως 7
 ἐγίνετο περὶ ἀναγωγὴν. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρα- 8
 τηγὸς βουλόμενος ἐπιμελέστερον τὸν κατὰ τὸν εἰς-
 πλοῦν τόπον τηρεῖν, ἐξηρτυκῶς ἐν τῇ νυκτὶ δέκα
 ναῦς τὰς ἄριστα πλεύσας, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τοῦ λι-
 30 μένος ἐσθὼς ἐθεώρει τὸ συμβαῖνον, ὁμοίως δὲ καὶ
 πᾶν τὸ στρατόπεδον· αἱ δὲ νῆες τοῦ στόματος ἐξ 9

ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, ἐφ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἐγγιστα τοῖς τενάγεσι προσάγειν, ἐπείχον, ἐπερωκνῆσαι πρὸς τὴν ἐμβολὴν καὶ σύλληψιν τῆς ἐκπλεῖν μελλούσης 10 νεώς. ὁ δὲ Ῥόδιος ἐκ τοῦ προφανοῦς τὴν ἀναγωγὴν ποιησάμενος οὕτως κατανέστη τῶν πολεμίων 5 τῇ τε τόλμῃ καὶ τῷ ταχυναντεῖν ὥστ' οὐ μόνον ἄτρωτον ἐξέπλευσε τὴν ναῦν ἔχων καὶ τοὺς ἄνδρας, οἷον ἐστῶτα παραδραμῶν τὰ σκάφη τῶν ὑπεναντίων, ἀλλὰ καὶ βραχὺ προπλεύσας ἐπέστη περὶ 11 σας τὴν ναῦν, ὡς ἂν εἰ προκαλούμενος τοὺς πο-56. 12 λεμίους. οὐδενὸς δὲ τολμῶντος ἐπ' αὐτὸν ἀντανάγχεσθαι διὰ τὸ τάχος τῆς εἰρεσίας, ἀπέπλευσε καταναστὰς μᾶλλον πρὸς τὸν τῶν ἐναντίων στόλον. 13 καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη πλεονάκως ποίων ταῦτ' οὗτο μεγάλην χρεῖαν παρείχετο, τοῖς μὲν Καρχηδονίοις 15 αἰεὶ τὰ κατεπείγοντα διασφῶν, τοὺς δὲ πολιορκουμένους εὐθαρσεῖς παρασκευάζων, τοὺς δὲ Ῥωμαίους 57. 47 καταπληττόμενος τῷ παραβόλῳ. μέγιστα δὲ συνεβάλλετο πρὸς τὴν τόλμαν αὐτοῦ τὸ διὰ τῶν προβραχέων ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἀκριβῶς σεσημειῶσθαι τὸν 20 2 εἰσπλουν· ὑπεράρας γὰρ καὶ φαινόμενος ἐπειτ' ἂν ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν μερῶν ἐλάμβανε τὸν ἐπὶ τῆς θαλάττης πύργον κατὰ πρῶρον οὕτως ὥστε τοῖς πρὸς τὴν Λιβύην τετραμμένοις πύργοις τῆς πόλεως ἐπιπροσθεῖν ἅπασι· δι' οὗ τρόπου μόνως ἐστὶ 25 3 δυνατὸν ἐξ οὐρίας τοῦ κατὰ τὸν εἰσπλουν στόματος εὐστόχεῖν. τῇ δὲ τοῦ Ῥοδίου τόλμῃ πιστεύσαντες καὶ πλείους ἀπεθάρρυνον τῶν εἰδότες τοὺς τόπους τὸ παραπλήσιον ποιεῖν· ἐξ ὧν οἱ Ῥωμαῖοι δυσχρηστούμενοι τῷ συμβαίνοντι χωννύειν τὸ στόμα τοῦ 30 4 λιμένος ἐπεχείρησαν. κατὰ μὲν οὖν τὸ πλείστον

μέρος τῆς ἐπιβολῆς οὐδὲν ἦννον διὰ τὸ βάθος τῆς θαλάττης καὶ διὰ τὸ μηθεὶν δύνασθαι τῶν ἐμβαλλομένων στήναι μηδὲ συμμεῖναι τὸ παράπαν, ἀλλ' 5 ὑπὸ τε τοῦ κλύδωνος καὶ τῆς τοῦ ῥοῦ βίας τὸ 5 ῥιπτούμενον εὐθέως ἐν τῇ καταφορᾷ παρωθεῖσθαι καὶ διασκορπίζεσθαι, κατὰ δέ τινα τόπον ἔχοντα 5 βραχεία συνέστη χῶμα μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας, ἐφ' ᾧ τετρήρης ἐκτρέχουσα νυκτὸς ἐκάθισε καὶ τοῖς πολεμίοις ὑποχείριος ἐγένετο, διαφέρουσα τῇ κατα- 10 σκευῇ τῆς ναυπηγίας. ἥς οἱ Ῥωμαῖοι κρατήσαντες 6 καὶ πληρώματι καταρτίσαντες ἐπιλέκτω, πάντας τοὺς εἰσπλέοντας, μάλιστα δὲ τὸν Ῥόδιον, ἐπετήρουν. ὁ 7 δὲ κατὰ τύχην εἰσπλεύσας νυκτὸς μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνήγετο φανερῶς. θεωρῶν δ' ἐκ καταβολῆς αὐτῷ 15 τὴν τετρήρη συνεξορμήσασαν, γνούς τὴν ναῦν δι- 8 ετρήρη. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὥρμησεν ὡς καταταχή-8 σων· τῇ δὲ τοῦ πληρώματος παρασκευῇ καταλαμβα-57. νόμενος, τέλος ἐπιστρέψας ἠναγκάσθη συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις. καταπροτερούμενος δὲ τοῖς ἐπιβατι- 9 20 κοῖς διὰ τε τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀνδρῶν, ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριος. οἱ δὲ 10 58. Ῥωμαῖοι, κυριεύσαντες καὶ ταύτης τῆς νεώς εὐ κατεσκευασμένης, καὶ καταρτίσαντες αὐτὴν τοῖς πρὸς τὴν χρεῖαν, οὕτως ἐκώλυσαν τοὺς κατατολμῶντας 25 καὶ πλείοντας εἰς τὸ Λιλύβαιον.

Τῶν δὲ πολιορκουμένων ταῖς μὲν ἀντοιχοδομί- 48 αῖς ἐνεργῶς χρωμένων, τοῦ δὲ λυμαίνεσθαι καὶ διαφθεῖρειν τὰς τῶν ὑπεναντίων παρασκευὰς ἀπεγνωκότων, γίνεται τις ἀνέμον στάσις ἔχουσα τηλικαύτην 2 30 βίαν καὶ φορὰν εἰς αὐτὰς τὰς τῶν μηχανημάτων προσαγωγὰς ὥστε καὶ τὰς στοὰς διασαλεύειν καὶ

τοὺς προκειμένους τούτων. πύργους τῇ βίᾳ βαστά-
 3 ζειν. ἐν ᾧ καιρῷ συννοήσαντες τινες τῶν Ἑλλη-
 νικῶν μισθοφόρων τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς περιστά-
 σεως πρὸς τὴν τῶν ἔργων διαφθορὰν προσφέρονσι
 4 τῷ στρατηγῷ τὴν ἐπίνοιαν. τοῦ δὲ δεξαμένου καὶ 5
 ταχέως ἐτοιμάσαντος πᾶν τὸ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀρμό-
 ζον, συστραφέντες οἱ νεανίσκοι κατὰ τριττοὺς τό-
 5 πους ἐνέβαλον πῦρ τοῖς ἔργοις. ὥς δ' ἂν τῶν μὲν
 κατασκευασμάτων διὰ τὸν χρόνον εὖ παρεσκευα-
 σμένων πρὸς τὸ ῥαδίως ἐμνησθῆναι, τῆς δὲ τοῦ 10
 πνεύματος βίας φυσώσης κατ' αὐτῶν τῶν πύργων
 καὶ μηχανημάτων, τὴν μὲν νομὴν τοῦ πυρὸς ἐνε-
 γρὸν συνέβαινε γίνεσθαι καὶ πρακτικὴν, τὴν δ' ἐπάρ-
 κειαν καὶ βοήθειαν τοῖς Ῥωμαίοις εἰς τέλος ἄπρα-
 6 κτον καὶ δυσχερῆ. τοιαύτην γὰρ ἔκκληξιν παρίστα 15
 τὸ συμβαῖνον τοῖς βοηθοῦσιν ὥστε μήτε συννοῆσαι
 μήτε συνιδεῖν δύνασθαι τὸ γινόμενον, ἀλλ' ἀπο-
 σκοτουμένους ὑπὸ τῆς εἰς αὐτοὺς φερομένης λιγνύος
 καὶ τῶν φεψαλύγων, ἔτι δὲ τῆς τοῦ καπνοῦ πολυ-
 πληθίας, οὐκ ὀλίγους ἀπόλλυσθαι καὶ πίπτειν, μὴ 20
 δυναμένους ἐγγίσει πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ πυρὸς βοή-
 7 θειαν. ὅσῳ δὲ μεῖζω συνέβαινε γίνεσθαι τὴν δυσ-
 χρηστίαν περὶ τοὺς ὑπεναντίους διὰ τὰς προειρη-
 μένας αἰτίας, τοσούτῳ πλείων εὐχρηστία περὶ τοὺς
 8 ἐνιέντας ἦν τὸ πῦρ. τὸ μὲν γὰρ ἐπισκοτοῦν καὶ 25
 59. βλάπτειν δυνάμενον πᾶν ἐξεφυσᾶτο καὶ προωθεῖτο 58.
 κατὰ τῶν ὑπεναντίων, τὸ δὲ βαλλόμενον ἢ ῥιπτού-
 μενον ἐπὶ τε τοὺς βοηθοῦντας καὶ τὴν τῶν ἔργων
 διαφθορὰν εὖστοχον μὲν ἐπεγίνετο διὰ τὸ συνορᾶν
 τοὺς ἀφιέντας τὸν πρὸ αὐτῶν τόπον, πρακτικὸν δὲ 30
 διὰ τὸ γίνεσθαι σφοδρὰν τὴν πληγὴν, συνεργοῦσης

τοῖς βάλλονσι τῆς τοῦ πνεύματος βίας. τὸ δὲ πέρας 9
 τοιαύτην συνέβη γενέσθαι τὴν παντέλειαν τῆς κα-
 ταφθορᾶς ὥστε καὶ τὰς βάσεις τῶν πύργων καὶ τὰ
 στύπη τῶν κριῶν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀχρειωθῆναι. τοῦ- 10
 5 των δὲ συμβάντων, τὸ μὲν ἔτι διὰ τῶν ἔργων πο-
 λιορκεῖν ἀπέγνωσαν οἱ Ῥωμαῖοι· περιταφρεῦσαντες
 δὲ καὶ χάρακι περιλαβόντες κύκλῳ τὴν πόλιν, ἔτι
 δὲ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας τεῖχος προβαλόμενοι, τῷ
 χρόνῳ παρέδοσαν τὴν πρᾶξιν. οἱ δ' ἐν τῷ Λίλυ- 11
 10 βαίῳ τὸ πεπτωκὸς ἐξοικοδομησάμενοι τεῖχος εὐθα-
 ρῶς ὑπέμενον ἤδη τὴν πολιορκίαν.

Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην προσπεσόντων τούτων, καὶ 49
 μετὰ ταῦτα πλείονων ἀναγγελλόντων διότι συμβαί-
 νει τῶν ἀπὸ τοῦ στόλου πληρωμάτων τὸ πλεῖστον
 15 μέρος ἐν τε τοῖς ἔργοις καὶ τῇ καθόλου πολιορκίᾳ
 διεφθάρθαι, σπουδῇ κατέγραφον ναύτας, καὶ συνα- 2
 θροῦσαντες εἰς μυρίους ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Σικελίαν.
 ὧν διὰ τοῦ πορθμοῦ περαιωθέντων καὶ περὶ πα- 3
 20 ραγενομένων εἰς τὸ στρατόπεδον, συναγαγὼν τοὺς
 χιλιάρχους ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Πόπλιος
 Κλαύδιος ἔφη καιρὸν εἶναι πλεῖν ἐπὶ τὰ Δρέπανα
 παντὶ τῷ στόλῳ. τὸν γὰρ στρατηγὸν τῶν Καρχη- 4
 δονίων Ἀτάρβαν τὸν τεταγμένον ἐπ' αὐτῶν ἀπα-
 ράσκευον εἶναι πρὸς τὸ μέλλον, ἀγνοοῦντα μὲν τὴν
 25 παρούσiam τῶν πληρωμάτων, πεπεισμένον δὲ μὴ
 δύνασθαι πλεῖν τὸν αὐτῶν στόλον διὰ τὴν γεγενη-
 μένην ἐν τῇ πολιορκίᾳ καταφθορὰν τῶν ἀνδρῶν.
 προχείρως δ' αὐτῶν συγκατατιθεμένων, εὐθέως ἐν- 5
 εβίβαξε τὰ τε προὔπαρχοντα καὶ τὰ προσφάτως πα-
 30 ραγεγυρότα πληρώματα, τοὺς δ' ἐπιβάτας ἐκ παντὸς 59.
 60. ἐπέλεξε τοῦ στρατεύματος ἐθελοντὴν τοὺς ἀρίστους,

ἄτε δὴ τοῦ μὲν πλοῦ συνέγγυς ὄντος, τῆς δ' ὥφε-
 6 λείας ἐτοίμου προφαινομένης. ταῦτα δὲ παρασκευ-
 ασάμενος ἀνήχθη περὶ μέσας νύκτας, λαθὼν τοὺς
 πολεμίους. καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ἄθρους ἐπλεῖ, δεξιὰν
 7 ἔχων τὴν γῆν. ἅμα δὲ τῷ φωτὶ τῶν πρώτων ἐπὶ 5
 τὰ Δρέπανα νεῶν ἐπιφαινομένων, κατιδὼν Ἀτάρ-
 βαρ, τὸ μὲν πρῶτον ἐξενίσθη διὰ τὸ παράδοξον·
 8 ταχὺ δ' ἐν αὐτῷ γενόμενος, καὶ νοήσας τὸν ἐπί-
 πλουν τῶν ὑπεναντίων, ἔκρινε παντὸς ἔργου περ-
 ραν λαμβάνειν καὶ πᾶν ὑπομένειν χάριν τοῦ μὴ 10
 περιδεῖν σφᾶς εἰς πρόδηλον συγκλεισθέντας πο-
 9 λιορκίαν. διόπερ' εὐθέως τὰ μὲν πληρώματα συν-
 ἦγε πρὸς τὸν αἰγιαλόν, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως
 10 μισθοφόρους ἤθροιξε μετὰ κηρύγματος. τῶν δὲ
 συλληχθέντων, ἐπεβάλετο διὰ βραχέων εἰς ἔννοιαν 15
 αὐτοὺς ἄγειν τῆς τε τοῦ νικᾶν ἐλπίδος, ἐὰν τοιμή-
 σωσι ναυμαχεῖν, καὶ τῆς ἐν τῇ πολιορκίᾳ δυσχορη-
 στίας, ἐὰν καταμελλήσωσι προῖδόμενοι τὸν κίνδυ-
 11 νον. ἐτοίμως δ' αὐτῶν παρορηθέντων πρὸς τὴν
 ναυμαχίαν, καὶ βοῶντων ἄγειν καὶ μὴ μέλλειν, 20
 ἐπαινέσας καὶ δεξάμενος τὴν ὁρμὴν παρήγγειλε κατὰ
 τάχος ἐμβαίνειν, καὶ βλέποντας πρὸς τὴν αὐτοῦ
 12 ναῦν ἔπεσθαι ταύτῃ κατὰ πρύμναν. διασαφήσας
 δὲ τὰ προειρημένα κατὰ σπουδὴν πρῶτος ἐποιεῖτο
 τὸν ἀνάπλουν, ὑπ' αὐτὰς τὰς πέτρας ἐπὶ θάτερα 25
 μέρη τοῦ λιμένος ἐξάγων τοῦ τῶν πολεμίων εἰς-
 50 πλον. Πόπλιος δ' ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγός, θεω-
 ρῶν τοὺς μὲν πολεμίους παρὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν οὐτ'
 εἰκοντας οὔτε καταπεπληγμένους τὸν ἐπίπλουν, ἀλλὰ
 2 πρὸς τῷ ναυμαχεῖν ὄντας, τῶν δὲ σφετέρων νεῶν 30
 τὰς μὲν ἐντὸς ἤδη τοῦ λιμένος οὖσας, τὰς δ' ἐν

αὐτῷ τῷ στόματι, τὰς δὲ φερομένας ἐπὶ τὸν εἰς-
 πλουν, πάσαις ἀναστρέφειν παρήγγειλε καὶ ποιεῖ-
 σθαι τὸν πλοῦν ἔξω πάλιν. ἔνθα δὴ τῶν μὲν ἐν 3
 τῷ λιμένι, τῶν δὲ κατὰ τὸν εἰσπλουν ἐκ τῆς με-
 5 ταβολῆς συμπιπτουσῶν, οὐ μόνον θόρυβος ἦν ἐκ
 61. τῶν ἀνδρῶν ἄπλετος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ταρσοὺς ἐθράνυ-60.
 ονθ' αἱ νῆες ἀλλήλαις συγκρούουσαι. ὅμως δ' οὖν 4
 αἰεὶ τοὺς ἀνατρέχοντας ἐκτάττοντες οἱ τριήραρχοι
 παρ' αὐτὴν τὴν γῆν ταχέως ἐποιοῦν ἀντιπρόσθρους
 10 τοῖς πολεμίοις. ὁ δὲ Πόπλιος αὐτοὺς ἐπέπλει μὲν 5
 ἀρχῇθεν κατόπιν ἐπὶ παντὶ τῷ στόλῳ, τότε δ' ἐπι-
 στρέψας κατ' αὐτὸν τὸν πλοῦν πρὸς τὸ πέλαγος
 ἔλαβε τὴν εὐάνυμον τῆς ὅλης δυνάμεως τάξιν.
 Ἀτάρβαρ δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὑπεράρας τὸ 6
 15 λαὸν τῶν πολεμίων [Ῥωμαίων], ἔχων πέντε ναῦς
 ἐπίπλους, ὑπέστησε τὴν ἑαυτοῦ ναῦν ἀντίπρωρον
 τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ πέλαγος μέρους·
 ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐπιπλεόντων αἰεὶ τοῖς συνάπτουσι 7
 προσεπιταττομένοις ταῦτ' οὖν ποιεῖν παραγγέλλας διὰ
 20 τῶν ὑπηρετῶν, καταστάντων δὲ πάντων εἰς μέτω-8
 πον σημήνας διὰ τῶν συνθημάτων, τὰς μὲν ἀρχὰς
 ἐποιεῖτο τὸν ἐπίπλουν ἐν τάξει, μενόντων πρὸς τῇ
 γῇ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸ προσδέχεσθαι τὰς ἐκ τοῦ
 λιμένος ἀνατρεχούσας ναῦς. ἐξ οὗ συνέβαινε με-9
 25 γάλα τοὺς Ῥωμαίους ἐλαττωθῆναι πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ
 ποιησαμένους τὴν συμπλοκὴν. ἐπεὶ δὲ συνέγγυς 51
 αὐτῶν ἦσαν, ἀρθέντων τῶν συνθημάτων ἐφ' ἑκα-
 τέρας τῆς ναυαρχίδος, συνέβαλλον ἀλλήλοις. τὸ 2
 μὲν οὖν πρῶτον ἰσόρροπος ἦν ὁ κίνδυνος, ὥς ἂν
 30 ἀμφοτέρων τοῖς ἀρίστοις ἐκ τῆς περὶ κῆς δυνάμεως
 ἐπιβάταις χρωμένων· αἰεὶ δὲ μᾶλλον ὑπερεῖχον οἱ 3

Καρχηδόνιοι διὰ τὸ πολλὰ προτερήματα παρ' ὅλον
 4 ἔχειν τὸν ἄγωνα. τῷ τε γὰρ ταχυναντεῖν πολλὴν
 περιῆσαν διὰ τὴν διαφορὰν τῆς ναυπηγίας καὶ τὴν
 τῶν πληρωμάτων ἕξιν, ἥ τε χώρα μεγάλη συνεβάλ-
 λετ' αὐτοῖς, ἅτε πεποιημένων τὴν ἑκταξιν ἀπὸ τῶν 5
 κατὰ τὸ πέλαγος τόπων. εἴτε γὰρ πιέζονται τινες
 ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατόπιν ἀνεχώρουν ἀσφαλῶς
 62. διὰ τὸ ταχυναντεῖν εἰς τὸν ἀναπεπταμένον τόπον.
 6 κἄπειτ' ἐκ μεταβολῆς τοῖς προπίπτουσι τῶν διω-
 κόντων, τοτὲ μὲν περιπλέοντες, τοτὲ δὲ πλάγιοι 10
 προσπίπτοντες στρεφομένοις καὶ δυσχρηστοῦσι διὰ
 τὸ βάρος τῶν πλοίων καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν
 πληρωμάτων ἐμβολὰς τε συνεχεῖς ἐδίδοσαν καὶ
 7 πολλὰ τῶν σκαφῶν ἐβάπτιζον· εἴτε κινδυνεύοι τις
 τῶν συμμάχων, ἐτοίμως παρεβόηθον ἔξω τοῦ δει- 15
 νοῦ καὶ μετ' ἀσφαλείας, παρὰ τὰς πρύμνας κατὰ
 8 τὸ πέλαγος ποιοῦμενοι τὸν πλοῦν. τοῖς γε μὴν
 Ῥωμαίοις τὰναντία τούτων συνέβαινε· τοῖς τε γὰρ
 πιεζομένοις οὐκ ἦν εἰς τοῦπισθεν δυνατόν ἀποχω-
 ρεῖν, πρὸς τῇ γῇ ποιοῦμένοις τὸν κίνδυνον, αἰεὶ δὲ 20
 τὸ θλιβόμενον ὑπὸ τῶν κατὰ πρόσωπον σκάφος ἢ
 τοῖς βραχέσι περιπίπτον ἐκάθιζε κατὰ πρύμναν ἢ
 9 πρὸς τὴν γῆν φερόμενον ἐπάελλε. διεκπλεῖν μὲν
 οὐν διὰ τῶν πολεμίων νεῶν καὶ κατόπιν ἐπιφαί-
 νεσθαι τοῖς ἤδη πρὸς ἑτέρους διαμαχομένοις, ὅπερ 25
 ἐν τῷ ναυμαχεῖν ἐστὶ πρακτικώτατον, ἀδυνάτως
 εἶχον, διὰ τε τὴν βαρύτητα τῶν πλοίων, προσέτι
 10 δὲ καὶ τὴν ἀπειρίαν τῶν πληρωμάτων. οὐδὲ μὴν 61.
 ἐπιβοηθεῖν τοῖς δεομένοις κατὰ πρύμναν ἐδύναντο
 διὰ τὸ συγκεκλείσθαι πρὸς τῇ γῇ καὶ μὴδὲ μικρὸν 30
 ἀπολείπεσθαι τόπον τοῖς βουλομένοις ἐπαρκεῖν τῷ

δεομένῳ. τοιαύτης δὲ δυσχρηστίας ὑπαρχούσης περὶ 11
 τὸν ὅλον ἄγωνα, καὶ τῶν μὲν καθιζόντων ἐν τοῖς
 βραχέσι, τῶν δ' ἐκπιπτόντων σκαφῶν, κατιδὼν ὁ
 στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων τὸ συμβαῖνον, ὥρμησε
 5 πρὸς φυγὴν, ἀπὸ τῶν εὐωνύμων παρὰ τὴν γῆν ἐξ-
 ελίξας, καὶ σὺν αὐτῷ περὶ τριάκοντα νῆας, αἵπερ
 ἔτυχον ἐγγὺς οὔσαι. τῶν δὲ λοιπῶν σκαφῶν, ὅν- 12
 των ἑνενήκοντα καὶ τριῶν, ἐκυρίευσαν οἱ Καρχη-
 δόνιοι, καὶ τῶν πληρωμάτων, ὅσοι μὴ τῶν ἀνδρῶν
 10 τὰς ναῦς εἰς τὴν γῆν ἐβαλόντες ἀπεχώρησαν.

Γενομένης δὲ τῆς ναυμαχίας τοιαύτης, Ἀτάρβας 52
 μὲν εὐδοκίμει παρὰ τοῖς Καρχηδουίοις, ὥς δι' αὐτὸν
 καὶ διὰ τὴν ἰδίαν πρόνοιαν καὶ τόλμαν κατωρθώ-
 63. κώς, Πόπλιος δὲ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἠδόξει καὶ 2
 15 διεβέβλητο μεγάλως, ὥς εἰκῇ κάλογίστως τοῖς πράγ-
 μασι κεχηρμένος, καὶ τὸ καθ' αὐτὸν οὐ μικροῖς
 ἐλαττώμασι περιβεβληκώς τὴν Ῥώμην· διὸ καὶ μετὰ 3
 ταῦτα μέγαλαις ζημίαις καὶ κινδύνοις κριθεὶς πε-
 ριέπεσεν. οὐ μὴν οἱ γε Ῥωμαῖοι, καίπερ τοιούτων 4
 20 συμβεβηκότων, διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων φιλοτιμίαν 62.
 οὐδὲν ἀπέλειπον τῶν ἐνδεχομένων, ἀλλ' εἶχοντο
 τῶν ἐξῆς πραγμάτων. διὸ καὶ συνάφαντος τοῦ κατὰ 5
 τὰς ἀρχαιρεσίας χρόνου, στρατηγὸς ὑπάτους κα-
 ταστήσαντες παραντίκα τὸν ἕτερον αὐτῶν ἐξέπεμ-
 25 πον Λεύκιον Ἰούνιον, τὰς τε σιταρχίας παρακομί-
 ζοντα τοῖς τὸ Λιλύβαιον πολιορκούσι καὶ τὰς ἄλλας
 ἀγορὰς καὶ χορηγίας τῷ στρατοπέδῳ· πρὸς δὲ καὶ
 παραπομπὰς τούτοις ἐπλήρωσαν ἐξήκοντα ναῦς.
 ὁ δ' Ἰούνιος ἀφικόμενος εἰς τὴν Μεσσήνην, καὶ 6
 30 προσλαβὼν τὰ συννητηκότα τῶν πλοίων ἀπὸ τε τοῦ
 στρατοπέδου καὶ τῆς ἄλλης Σικελίας, παρεκομίσθη

κατὰ σπουδὴν εἰς τὰς Συρακούσας, ἔχων ἑκατὸν
 εἴκοσι σκάφη καὶ τὴν ἀγορὰν σχεδὸν ἐν ὀτακοσί-
 7 αῖς ναυσὶ φορητοῖς. ἐντεῦθεν δὲ παραδοὺς τοῖς
 ταμίαις τὰς ἡμισείας φορητοὺς καὶ τίνα τῶν μα-
 κρῶν πλοίων ἐξαπέστειλε, διακομισθῆναι σπουδὰ 5
 8 ζῶν τῷ στρατοπέδῳ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. αὐτὸς
 δ' ἐν ταῖς Συρακούσαις ὑπέμενε, τοὺς τε κατὰ
 πλοῦν ἀφυστεροῦντας ἐκ τῆς Μεσσηνίας ἀναδεχό-
 μενος καὶ παρὰ τῶν ἐκ τῆς μεσογαίου συμμάχων
 σίτον προσαναλαμβάνων. 10

53 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀτάρβας μὲν ἄν-
 δρας τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ληφθέντας καὶ τὰς αἰχ-
 μαλώτους νῆας ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν Καρχηδόνα,
 2 Καρθάλωνα δὲ τὸν συνάρχοντα δοὺς τριάκοντα ναῦς
 ἐξέπεμψε πρὸς αἷς ἔχων αὐτὸς ἑβδομήκοντα κατ- 15
 3 ἐπλευσε, προστάξας ἄφνω προσπεσόντα ταῖς ὁρμού-
 σαις παρὰ τὸ Αἰλύβαιον τῶν πολεμίων ναυσίν, ὧν
 μὲν ἂν δυνατὸς ἦ κυριεῦσαι, ταῖς δὲ λοιπαῖς πῦρ
 4 ἐμβαλεῖν. πεισθέντος δὲ τοῦ Καρθάλωνος καὶ ποι-
 64.ησαμένου τὸν ἐπίπλουν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν, καὶ τὰ 20
 μὲν ἐμπιπρῶντος, τὰ δ' ἀποσπῶντος τῶν πλοίων,
 μεγάλην συνέπεσε γενέσθαι ταραχὴν περὶ τὸ τῶν
 5 Ῥωμαίων στρατόπεδον. προσβοηθούτων γὰρ αὐ-
 τῶν ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ γινομένης κραυγῆς, συννο-
 ῆσας Ἰμίλκων ὁ τὸ Αἰλύβαιον τηρῶν, καὶ θεωρῶν 25
 ἤδη τῆς ἡμέρας ὑποφαινούσης τὸ συμβαῖνον, ἐπ-
 6 αποστέλλει τοὺς ἐκ τῆς πόλεως μισθοφόρους. οἱ δὲ
 Ῥωμαῖοι, τοῦ δεινοῦ πανταχόθεν αὐτοὺς περιστάν- 63.
 τος, οὐκ εἰς μικρὰν οὐδ' εἰς τὴν τυχοῦσαν ἤλθον
 7 διατροπὴν. ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων ναύαρχος, ὀλίγα 30
 τῶν σκαφῶν τὰ μὲν ἀποσπάσας, τὰ δὲ συντρίψας,

μετὰ ταῦτα μικρὸν ἀπὸ τοῦ Αἰλυβαίου παρακομι-
 σθῆις ὥς ἐφ' Ἡρακλείας ἐτήρει, βουλόμενος διακω-
 λῦειν τοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πλέοντας. προσαγ- 8
 γελάντων δὲ τῶν σκοπῶν πλῆθος ἱκανὸν πλοίων
 5 προσφέρεσθαι παντοδαπῶν καὶ συνεγγίξειν, ἀν-
 αχθεῖς ἔπλει, συμμῖξαι σπεύδων διὰ τὸ καταφρονεῖν
 τῶν Ῥωμαίων ἐκ τοῦ προγεγενημένου προτερήμα-
 τος. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν Συρακουσῶν προ- 9
 απεσταλμένοις ταμίαις ἀνήγγειλαν οἱ προπλεῖν εἰ-
 10 θισμένοι λέμβοι τὸν ἐπίπλουν τῶν ὑπεναντίων. οἱ 10
 δὲ νομίσαντες οὐκ ἀξιόχρεως σφᾶς αὐτοὺς εἶναι
 πρὸς ναυμαχίαν, καθωρμίσθησαν πρὸς τι πολισμάτιον
 τῶν ὑπ' αὐτοὺς ταττομένων, ἀλίμενον μὲν, σάλους
 δ' ἔχον καὶ προβολὰς περικλειούσας ἐκ τῆς γῆς
 15 εὐφρεῖς. οὗ ποιησάμενοι τὴν ἀπόβασιν, καὶ τοὺς 11
 τε καταπέλτας καὶ τοὺς πετροβόλους τοὺς ἐκ τῆς
 πόλεως ἐπιστήσαντες, προσεδόκων τὸν ἐπίπλουν
 τῶν ὑπεναντίων. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι συνεγγίσαν- 12
 τες τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλοντο πολιορκεῖν τούτους,
 20 ὑπολαβόντες τοὺς μὲν ἄνδρας καταπλεγέντας εἰς τὸ
 πολισμάτιον ἀποχωρήσειν, τῶν δὲ πλοίων ἀσφαλῶς
 κυριεύσειν· οὐ προχωρούσης δὲ τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ 13
 τοῦναντίον ἀμυνομένων γενναίως, καὶ τοῦ τόπου
 πολλὰς ἔχοντος καὶ παντοδαπὰς δυσχωρησίας, ὀλίγα
 65. τῶν τὰς ἀγορὰς ἐχόντων πλοίων ἀποσπάσαντες ἀπ-
 ἐπλευσαν πρὸς τίνα ποταμὸν, ἐν ᾧ καθωρμίσθέντες
 ἐπετήρουν τὸν ἀνάπλουν αὐτῶν.

Ὁ δ' ἐν ταῖς Συρακούσαις ὑπολειφθεὶς στρατη- 54
 γός, ἐπεὶ τὰ κατὰ τὴν πρόθεσιν ἐπετέλεσε, κάμψας
 30 τὸν Πάχυννον ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν ὥς ἐπὶ τὸ Αἰλύ-
 βαιον, οὐδὲν εἰδὼς τῶν περὶ τοὺς προπλέοντας συμ-

2 βεβηκότων. ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων ναύαρχος, ση-
 μηνάντων τῶν σκοπῶν αὐτῷ πάλιν τὴν ἐπιφάνειαν
 τῶν ὑπεναντίων, ἀναχθεὶς ἐπλεῖ μετὰ σπουδῆς,
 βουλόμενος αὐτοῖς ὡς πλείστον ἀπέχουσι τῶν οἰ-
 3 κείων νεῶν συμβαλεῖν. ὁ δ' Ἰούνιος κατιδὼν ἐκ 64.
 πολλοῦ τὸν στόλον τὸν τῶν Καρχηδονίων καὶ τὸ
 πλῆθος τῶν σκαφῶν, οὔτε συμβαλεῖν τολμῶν οὔτ'
 ἐκφυγεῖν ἔτι δυνατὸς ὦν διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τοὺς
 πολεμίους, ἐγκλίνας εἰς τόπους τραχεῖς καὶ κατὰ
 4 πάντα τρόπον ἐπισφαλεῖς καθωρμίσθη, κρίνων αἰ- 10
 ρετώτερον ὑπάρχειν ὅ,τι δέοι παθεῖν μᾶλλον ἢ τοῖς
 πολεμίοις αὐτανδρον τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπο-
 5 χεῖριον ποιῆσαι. συνιδὼν δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου
 γερονδὸς ὁ τῶν Καρχηδονίων ναύαρχος, τὸ μὲν παρα-
 βάλλεσθαι καὶ προσάγειν τοιοῦτοῖς τόποις ἀπεδο- 15
 κίμασε, λαβὼν δ' ἄκραν τινὰ καὶ προσορμισθεὶς
 ταύτην, μεταξὺ τῶν στόλων ἐτήρει καὶ προσεῖχε τὸν
 6 νοῦν ἀμφοτέροις. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος καὶ
 περιστάσεως προφαινομένης ἐκ τοῦ πελάγους ὀλο-
 σχερεστέρας, οἱ μὲν τῶν Καρχηδονίων κυβερνῆται 20
 διὰ τε τὴν τῶν τόπων καὶ τὴν τοῦ πράγματος ἐμ-
 πειρίαν προορώμενοι τὸ μέλλον καὶ προλέγοντες
 τὸ συμβησόμενον, ἔπεισαν τὸν Καρθάλωνα φυ-
 γεῖν τὸν χειμῶνα καὶ κάμψαι τὴν ἄκραν τοῦ Πα-
 7 χύνου. πεισθέντος δὲ νουνεχῶς, οὗτοι μὲν πολλὰ 25
 μοχθήσαντες καὶ μόλις ὑπεράραντες τὴν ἄκραν ἐν
 8 ἀσφαλεῖ καθωρμίσθησαν, οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων στό-
 λοι, τοῦ χειμῶνος ἐπιγενομένου καὶ τῶν τόπων εἰς
 τέλος ὑπαρχόντων ἀλιμένων, οὕτως διεφθάρησαν ὥστε
 μηδὲ τῶν ναυαγίων μηδὲν γενέσθαι χρήσιμον, ἀλλ' ἀμ- 30
 φοτέρους αὐτοῖς ἄρδην καὶ παραλόγως ἀχρειωθῆναι.

66. Τούτου δὲ συμβάντος, τὰ μὲν τῶν Καρχηδο- 55
 νίων αὐθις ἀνέκυψε καὶ πάλιν ἐπιρρεπεστέρας εἶχε
 τὰς ἐλπίδας, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, πρότερον μὲν ἐπὶ πο- 2
 σὸν ἡτυχηκότες, τότε δ' ὀλοσχερῶς, ἐκ μὲν τῆς θα-
 5 λάττης ἐξέβησαν, τῶν δ' ὑπαίθρων ἐπεκράτουν.
 Καρχηδόνιοι δὲ τῆς μὲν θαλάττης ἐκυρίεουν, τῆς δὲ
 γῆς οὐχ ὅλως ἀπῆλπιζον. μετὰ δὲ ταῦτα πάντες 3
 ἐπὶ μὲν τοῖς ὅλοις ἐσχετλίαζον, οἳ τ' ἐν τῇ Ῥώμῃ
 καὶ τὰ περὶ τὸ Αἰλύβαιον στρατόπεδα, διὰ τὰ προ-
 10 ειρημένα συμπτώματα· τῆς γε μὴν προθέσεως οὐκ 4 65.
 ἀφίσταντο τῆς κατὰ τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' οἱ μὲν
 ἐχορήγουν κατὰ γῆν ἀπροφασίστως, οἱ δὲ προσ-
 εκαρτέρουν ταύτην κατὰ τὸ δυνατόν. ὁ δ' Ἰούνιος, 5
 ἀνακομισθεὶς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐκ τῆς ναυαγίας
 15 καὶ περιπαθῆς ὦν, ἐγένετο πρὸς τὸ καινοτομησαί
 τι καὶ πρᾶξαι τῶν δεόντων, σπουδάζων ἀναμαχέ-
 σασθαι τὴν γεγενημένην περιπέτειαν. διὸ καὶ βρα- 6
 χείας αὐτῷ παραπεσούσης ἀφορμῆς, καταλαμβάνει
 πρᾶξικοπήσας τὸν Ἑρυνκα, καὶ γίνεται τοῦ τε τῆς
 20 Ἀφροδίτης ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως ἐγκρατῆς. ὁ δ' 7
 Ἑρυνξ ἔστι μὲν ὄρος παρὰ θάλατταν τῆς Σικελίας
 ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἰταλίαν κειμένη πλευρᾷ μεταξὺ
 Ἀρεπάνων καὶ Πανόρμου, μᾶλλον δ' ὁμορον καὶ
 συνάπτον πρὸς τὰ Ἀρέπανα, μεγέθει δὲ παρὰ πολὺ
 25 διαφέρων τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν ὄρων πλὴν τῆς
 Αἰτνῆς. τούτου δ' ἐπ' αὐτῆς μὲν τῆς κορυφῆς, οὐ- 8
 σης ἐπιπέδου, κεῖται τὸ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Ἑρυ-
 κίνης ἱερόν, ὅπερ ὁμολογουμένως ἐπιφανέστατόν ἐστι
 τῷ τε πλούτῳ καὶ τῇ λοιπῇ προστασίᾳ τῶν κατὰ
 30 τὴν Σικελίαν ἱερῶν· ἡ δὲ πόλις ὑπ' αὐτὴν τὴν κο- 9
 ρυφὴν τέταται, πάνν μακρὰν ἔχουσα καὶ προσάντη

- 10 πανταχόθεν τὴν ἀνάβασιν. ἐπὶ τε δὴ τὴν κορυφὴν ἐπιστήσας φυλακὴν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Δρεπάνων πρόσβασιν, ἐτήρει φιλοτίμως ἀμφοτέρους τοὺς τόπους, καὶ μᾶλλον ἔτι τὸν τῆς ἀναβολῆς, πεπεισμένος οὕτως καὶ τὴν πόλιν ἀσφαλῶς καὶ τὸ σύμ- 5 παν ὅρος ὑφ' αὐτὸν ἔξειν.
- 67.56 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι μετὰ ταῦτα στρατηγὸν κα-
στήσαντες αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Βάρκαν ἐπικαλού-
2 μενον, τούτῳ τὰ κατὰ τὸν στόλον ἐνεχείρισαν· ὃς παραλαβὼν τὰς ναυτικὰς δυνάμεις ὥρμησε πορθή- 10 σων τὴν Ἰταλίαν. ἔτος δ' ἦν ὀκτωκαιδέκατον τῷ πολέμῳ. κατασύρας δὲ τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βρετ-
3 τιανὴν χώραν, ἀποπλέων ἐντεῦθεν κατήγεε παντὶ τῷ στόλῳ πρὸς τὴν Πανορμίτιν, καὶ καταλαμβάνει τὸν ἐπὶ ταῖς Εἰρκταῖς λεγόμενον τόπον, ὃς κεῖται μὲν 15 Ἔρκος καὶ Πανόρμου μεταξὺ πρὸς θαλάττῃ, πολὺ δὲ τι τῶν ἄλλων δοκεῖ διαφέρειν τόπων ἐπιτηδειότητι πρὸς ἀσφάλειαν στρατοπέδων καὶ χρονισμόν.
- 4 ἔστι γὰρ ὅρος περίτομον ἑξανεστηκὸς ἐκ τῆς περι-
κειμένης χώρας εἰς ὕψος ἱκανόν. τούτου δ' ἡ περί- 20 μετρος τῆς ἄνω στεφάνης οὐ λείπει τῶν ἑκατὸν σταδίων, ὑφ' ἧς ὁ περιεχόμενος τόπος εὐβοτος ὑπάρχει καὶ γεωργήσιμος, πρὸς μὲν τὰς πελαγίους πνοιὰς εὐφυνῶς κείμενος, θανασίμων δὲ θηρίων
- 5 εἰς τέλος ἄμοιρος. περιέχεται δὲ κορημοῖς ἀπροσ- 25 ῖτοις ἐκ τε τοῦ κατὰ θάλατταν μέρους καὶ τοῦ παρὰ τὴν μεσόγαιαν παρήκοντος, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων
- 6 ἔστιν ὀλίγη καὶ βραχείας δεόμενα κατασκευῆς. ἔχει δ' ἐν αὐτῷ καὶ μαστόν, ὃς ἅμα μὲν ἀκροπόλεως, ἅμα δὲ σκοπῆς εὐφυοῦς λαμβάνει τάξιν κατὰ τῆς 30 ὑποκειμένης χώρας. κρατεῖ δὲ καὶ λιμένος εὐκαί-

- ρου πρὸς τὸν ἀπὸ Δρεπάνων καὶ Αἰλυβαίου δρόμον ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐν ᾧ πλήθος ὕδατος ἄφθονον ὑπάρχει. προσόδους δὲ τὰς πάσας ἔχει τριττὰς δυσχερεῖς, 8 δύο μὲν ἀπὸ τῆς χώρας, μίαν δ' ἀπὸ τῆς θαλάττης.
- 5 ἐν ᾧ καταστρατοπεδεύσας παραβόλως Ἀμίλκας, ὥς 9 ἂν μὴτε πόλεως οἰκείας μὴτ' ἄλλης ἐλπίδος μηδε-
μιάς ἀντεχόμενος, εἰς μέσους δὲ τοὺς πολεμίους ἑαυτὸν δεδωκώς, ὅμως οὐ μικροὺς οὐδὲ τοὺς τυχόν-
68.τας Ῥωμαίοις ἀγῶνας καὶ κινδύνους παρεσκεύασε.
- 10 πρῶτον μὲν γὰρ ἐντεῦθεν ὀρμώμενος κατὰ θάλατ- 10-
ταν τὴν παραλίαν τῆς Ἰταλίας ἐπόρθει μέχρι τῆς Κυμαίων χώρας, δεύτερον δὲ κατὰ γῆν παραστρα- 11-
τοπεδευσάντων αὐτῷ Ῥωμαίων πρὸ τῆς Πανορμι-
τῶν πόλεως ἐν ἴσως πέντε σταδίοις πολλοὺς καὶ 15-
15 ποικίλους ἀγῶνας συνεστήσατο κατὰ γῆν σχεδὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. περὶ ὧν οὐχ οἶόν τε διὰ τῆς γρα-
φῆς τὸν κατὰ μέρος ἀποδοῦναι λόγον· καθάπερ 57
γὰρ ἐπὶ τῶν διαφερόντων πυκτῶν καὶ ταῖς γενναί-
ότησι καὶ ταῖς εὐεξίαις, ὅταν εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ 20
20 τοῦ στεφάνου συγκатаστάντες καιρὸν διαμάχωνται 67.
πληγὴν ἐπὶ πληγῇ τιθέντες ἀδιαπαύστως, λόγον μὲν ἢ πρόνοιαν ἔχειν ὑπὲρ ἐκάστης ἐπιβολῆς καὶ πλη-
γῆς οὔτε τοῖς ἀγωνιζομένοις οὔτε τοῖς θεωμένοις ἔστι δυνατόν, ἐκ δὲ τῆς καθόλου τῶν ἀνδρῶν ἐνερ- 2
25 γείας καὶ τῆς ἐκατέρου φιλοτιμίας ἔστι καὶ τῆς ἐμ-
πειρίας αὐτῶν καὶ τῆς δυνάμεως, πρὸς δὲ καὶ τῆς εὐφυχίας, ἱκανὴν ἐννοίαν λαβεῖν, οὕτως καὶ περὶ τῶν νῦν λεγομένων στρατηγῶν. τὰς μὲν γὰρ αἰ- 3
τίας ἢ τοὺς τρόπους, δι' ὧν ἂν ἐκάστην ἡμέραν 30
30 ἐποιοῦντο κατ' ἀλλήλων ἐνέδρας, ἀντενέδρας, ἐπι-
θέσεις, προσβολάς, οὗτ' ἂν ὁ γράφων ἐξαριθμού-

μενος ἐφίκοιτο, τοῖς τ' ἀκούουσιν ἀπέραντος, ἅμα δ' ἀνωφελὲς ἂν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως γίνοιτο χρεία·
 4 ἐκ δὲ τῆς καθολικῆς ἀποφάσεως περὶ αὐτῶν καὶ τοῦ τέλους τῆς φιλοτιμίας μᾶλλον ἂν τις εἰς ἔννοιαν ἔλθοι τῶν προειρημένων. οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἱστορίας 5 στρατηγημάτων οὔτε τῶν ἐκ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ὑποκειμένης περιστάσεως ἐπινοημάτων οὔτε τῶν εἰς παρόβολον καὶ βίαιον ἀνηκόντων τόλμαν οὐδὲν παρέλειφθη. κρίσιν γε μὴν ὁλοσχερῇ γενέσθαι διὰ πλείους αἰτίας οὐχ οἷόν τ' ἦν· αἷ τε γὰρ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἦσαν ἐφάμιλλοι, τὰ τε κατὰ τοὺς χάρακας 69. ὁμοίως ἀπρόσιτα διὰ τὴν ὀχυρότητα, τό τε διάστημα τῶν στρατοπέδων βραχὺ παντελῶς. ὅπερ αἴτιον ἦν μάλιστα τοῦ τὰς μὲν κατὰ μέρος συμπτώσεις ἀπύστους γίνεσθαι καθ' ἡμέραν, ὁλοσχερὲς δὲ συντε- 15 λείσθαι μηδὲν. τούτους γὰρ αὐτοὺς αἰεὶ συνέβαινε διαφθείρεσθαι κατὰ τὰς συμπλοκάς, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ περιπεσόντας· οἱ δ' ἅπαξ ἐγκλίναντες εὐθέως ἐκτὸς τοῦ δεινοῦ πάντες ἦσαν ὑπὸ ταῖς αὐτῶν ἀσφαλείαις, καὶ πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἐκινδύνευον. 20
 58 Οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθὸς βραβευτὴς ἡ τύχη μεταβιβάσασα παραβόλως αὐτοὺς ἐκ τοῦ προειρημένου τόπου καὶ τοῦ προὑπάρχοντος ἀθλήματος εἰς παραβολώτερον ἀγώνισμα καὶ τόπον ἐλάττω συν- 2 ἐκλείσεν. ὁ γὰρ Ἀμίλλας, τῶν Ῥωμαίων τὸν Ἑρκα 25 τηρούντων ἐπὶ τε τῆς κορυφῆς καὶ παρὰ τὴν ῥίξαν, 68. καθάπερ εἶπομεν, κατελάβετο τὴν πόλιν τῶν Ἑρκίωνων, ἣτις ἦν μετὰ τῆς τε κορυφῆς καὶ τῶν πρὸς 3 τῇ ῥίξῃ στρατοπεδευσάντων. ἐξ οὗ συνέβαινε παραβόλως μὲν ὑπομένειν καὶ διακινδυνεύειν πολιορ- 30 κουμένους τοὺς τὴν κορυφὴν κατέχοντας τῶν Ῥω-

μαίων, ἀπίστως δὲ τοὺς Καρχηδονίους ἀντέχειν, τῶν τε πολέμιων πανταχόθεν προσκειμένων καὶ τῶν χορηγῶν οὐ θαδίως αὐτοῖς παρακομιζομένων, ὥς ἂν τῆς θαλάττης καθ' ἓνα τόπον καὶ μίαν πρόσδοον 5 ἀντεχομένοις. οὐ μὴν ἀλλὰ πάλιν ἐνταῦθα πάσαις 4 μὲν ἀμφοτέροις ταῖς πολιορκητικαῖς ἐπινοαῖς καὶ βίαις χρησάμενοι κατ' ἀλλήλων, πᾶν δὲ γένος ἐνδείας ἀνασχόμενοι, πάσης δ' ἐπιθέσεως καὶ μάχης πείραν λαβόντες, τέλος οὐχ, ὥς Φάβιος φησιν, ἔξαδυνα- 5 τοῦντες καὶ περικακοῦντες, ἀλλ' ὥς ἂν ἀπαθεῖς κἀήττητοί τινες ἄνδρες, ἰερὸν ἐποίησαν τὸν στέφανον. πρότερον γὰρ ἢ ῥεῖνους ἀλλήλων ἐπικρατῆ- 6 σαι, καίπερ δὴ ἔτη πάλιν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ διαγωνισαμένους, δι' ἄλλου τρόπου συνέβη λαβεῖν τὸν 15 πόλεμον τὴν κρίσιν.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἑρκα καὶ τὰς περὶ τὰς δυνάμεις τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν. τὰ δὲ πολιτεύ- 70. ματ' ἦν ἀμφοτέρων παραπλήσια τοῖς ψυχομαχοῦσι τῶν εὐγενῶν ὁρνίδων. ἐκεῖνοί τε γὰρ πολλάκις 8 ἀπολωλεκότες τὰς πτέρυγας διὰ τὴν ἀδυναμίαν, αὐτῇ δὲ τῇ ψυχῇ μένοντες ἐκβάλλουσι τὰς πληγὰς, ὥς ἂν αὐτομάτως ποτὲ περιπεσόντες αὐτοῖς και- 20 ρίως ἀλλήλων διαδράζωνται, καίπειτα τούτου γενομένου συμβῇ τὸν ἕτερον αὐτῶν προπείσειν· οἳ τε 9 Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδόνιοι κάμνοντες ἤδη τοῖς πό- 25 νοις διὰ τὴν συνέχειαν τῶν κινδύνων εἰς τέλος ἀπῆλθον, τὴν τε δύναμιν παρελέλυντο καὶ παρῆντο διὰ τὰς πολυχρονίους εἰσφορὰς καὶ δαπάνας. ὁμοίως 59 δὲ Ῥωμαῖοι ψυχομαχοῦντες, καίπερ ἔτη σχεδὸν ἤδη 30 πέντε τῶν κατὰ θάλατταν πραγμάτων ὁλοσχερῶς ἀφεςτηκότες διὰ τε τὰς περιπετείας καὶ διὰ τὸ πε-

πεισθαι δι' αὐτῶν τῶν περικῶν δυνάμεων κρινεῖν⁶⁹.
 2 τὸν πόλεμον, τότε συνορῶντες οὐ προχωροῦν αὐτοῖς
 τοῦτογον κατὰ τοὺς ἐκλογισμοὺς καὶ μάλιστα διὰ τὴν
 τόλμαν τοῦ τῶν Καρχηδονίων ἡγεμόνος, ἐκριναν τὸ
 3 τρίτον ἀντιποιήσασθαι τῶν ἐν ταῖς ναυτικαῖς δυνά-
 4 μεσιν ἐλπίδων, ὑπολαμβάνοντες διὰ τῆς ἐπινοίας
 ταύτης, εἰ καιρίως ἄψαιντο τῆς ἐπιβολῆς, μόνως ἂν
 οὕτως πέρας ἐπιθεῖναι τῷ πολέμῳ συμφέρον. ὃ
 5 καὶ τέλος ἐποίησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐξεχώρη-
 6 σαν τῆς θαλάττης εἵξαντες τοῖς ἐκ τῆς τύχης συμ-
 7 πτώμασι, τὸ δὲ δεύτερον ἐλαττωθέντες τῇ περὶ τὰ
 8 Δρέπανα ναυμαχία· τότε δὲ τρίτην ἐποιοῦντο ταύ-
 9 την τὴν ἐπιβολήν, δι' ἧς νικήσαντες καὶ τὰ περὶ
 τὸν Ἑρκα στρατόπεδα τῶν Καρχηδονίων ἀποκλεί-
 10 σαντες τῆς κατὰ θάλατταν χορηγίας τέλος ἐπέθηκον
 11 τοῖς ὅλοις. ἦν δὲ τῆς ἐπιβολῆς τὸ πλεῖον ψυχο-
 12 μαχία. χορηγία μὲν γὰρ οὐχ ὑπῆρχε πρὸς τὴν πρό-
 13 θεσιν ἐν τοῖς κοινοῖς· οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν
 14 προεστῶτων ἀνδρῶν εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν καὶ
 15 γενναιότητα προσευρέθη πρὸς τὴν συντέλειαν. κατὰ
 16 γὰρ τὰς τῶν βίων εὐκαιρίας καθ' ἓνα καὶ δύο καὶ
 17 τρεῖς ὑφίσταντο παρέξειν πεντήρη κατηρητισμένην,
 18 71. ἐφ' ᾧ τὴν δαπάνην κομιοῦνται, κατὰ λόγον τῶν
 19 πραγμάτων προχωρησάντων. τῷ δὲ τοιοῦτῳ τρόπῳ
 20 ταχέως ἐτοιμασθέντων διακοσίων πλοίων πεντηρι-
 21 κῶν, ὧν ἐποίησαντο τὴν ναυπηγίαν πρὸς [παρά-
 22 δειγμα] τὴν τοῦ Ῥοδίου ναῦν, μετὰ ταῦτα στρατη-
 23 γὸν καταστήσαντες Γάϊον Αντάτιον ἐξέπεμψαν ἄρ-
 24 9 χομένης τῆς θερείας. ὃς καὶ παραδόξως ἐπιφανεῖς
 25 τοῖς κατὰ τὴν Σικελίαν τόποις τὸν τε περὶ τὰ Δρέ-
 26 30 πανα λιμένα κατέσχε καὶ τοὺς περὶ τὸ Αἰλύβαιον

ὄρμους, παντὸς ἀνακεχωρηκόςτος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
 τῶν Καρχηδονίων ναυτικοῦ. συστησάμενος δὲ περὶ¹⁰
 τὴν ἐν τοῖς Δρεπάνοις πόλιν ἔργα καὶ τάλλα πρὸς
 τὴν πολιορκίαν παρασκευασάμενος, ἅμα μὲν ταύτη
 5 προσεκαρτέρει τὰ δυνάτα ποιῶν, ἅμα δὲ προορώ-
 11 μενός τὴν παρουσίαν τοῦ Καρχηδονίων στόλον, καὶ
 μνημονεύων τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως ὅτι μόνως⁷⁰.
 δύναται διὰ τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου κρίσεως
 τὰ ὅλα τυχεῖν, οὐκ ἀχρεῖον οὐδ' ἀργὸν εἶα γίνε-
 10 σθαι τὸν χρόνον, ἀλλ' ἂν' ἐκάστην ἡμέραν ἀναπείρας¹²
 καὶ μελέτας ποιῶν τοῖς πληρώμασιν οἰκείως τῆς
 ἐπιβολῆς, τῇ τε λοιπῇ τῇ κατὰ τὴν δίαίταν ἐπιμε-
 λεία προσκαρτερῶν, ἀθλητὰς ἀπετέλεσε πρὸς τὸ
 προκείμενον ἐν πάννυ βραχεῖ χρόνῳ τοὺς ναύτας.
 15 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, παρὰ τὴν ὑπόνοιαν προσ-⁶⁰
 πεσόντος αὐτοῖς τοῦ πεπλευκέναι στόλῳ τοὺς Ῥω-
 μαίους καὶ πάλιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς θαλάττης, παρ-
 20 ἀντίκα κατήρτιζον τὰς ναῦς, καὶ πληρώσαντες σί-²
 21 του καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, ἐξέπεμπον τὸν στό-
 22 λον, βουλόμενοι μηδὲν ἐλλείπειν τὰ περὶ τὸν Ἑρκα
 23 στρατόπεδα τῶν ἀναγκαίων. κατέστησαν δὲ καὶ 3
 στρατηγὸν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως Ἄννων· ὃς
 ἀναχθεὶς καὶ κατάρας ἐπὶ τὴν Ἱερὰν καλουμένην
 νῆσον ἔσπευδε τοὺς πολεμίους λαθὼν διακομισθῆ-
 25 ναι πρὸς τὸν Ἑρκα, καὶ τὰς μὲν ἀγορὰς ἀποθέ-
 26 σθαι καὶ κουφίσαι τὰς ναῦς, προσλαβὼν δ' ἐπιβά-
 27 τας ἐκ τῶν μισθοφόρων τοὺς ἐπιτηδέους καὶ Βάρ-
 28 72. καν μετ' αὐτῶν, οὕτως συμμίσγειν τοῖς ὑπεναντίοις.
 ὁ δὲ Αντάτιος συνείς τὴν παρουσίαν τῶν περὶ τὸν 4
 30 Ἄνωνα, καὶ συλλογισάμενος τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν,
 ἀναλαβὼν ἀπὸ τοῦ πεζοῦ στρατεύματος τοὺς ἀρί-
 6*

στους ἄνδρας ἔπλευσε πρὸς τὴν Αἰγοῦσσαν νῆσον
 5 τὴν πρὸ τοῦ Αἰλυβαίου κειμένην. κἀνταῦθα παρα-
 καλέσας τὰ πρέποντα τῷ καιρῷ τὰς δυνάμεις δι-
 εσάφει τοῖς κυβερνήταις ὥς ἐσομένης εἰς τὴν αὖριον
 6 ναυμαχίας. ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν, ἥδη τῆς ἡμέρας 5
 ὑποφαινούσης, ὄρων τοῖς μὲν ἐναντίοις φορὸν ἄνε-
 7 μον καταρρέοντα καὶ λαμπρόν, σφίσι δὲ δυσχερῇ
 γινόμενον τὸν ἀνάπλουν πρὸς ἀντίον τὸ πνεῦμα,
 κοίλης καὶ τραχείας οὔσης τῆς θαλάττης, τὸ μὲν
 7 πρῶτον διηπόρει τί δεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι. συλ- 10
 λογιζόμενος δ' ὥς ἂν μὲν παραβάλληται χειμῶνος
 ὄντος, πρὸς Ἄνωνα ποιήσεται τὸν ἀγῶνα καὶ πρὸς
 αὐτὰς τὰς ναυτικὰς δυνάμεις καὶ πρὸς ἔτι γέμοντα
 8 τὰ σκάφη, ἂν δὲ τηρῶν εὐδίαν καὶ καταμέλλων
 9 εἴσῃ διαῖραι καὶ συμμῖξαι τοῖς στρατοπέδοις τοὺς 71.
 10 πολεμίους, πρὸς τε τὰς ναῦς εὐκινήτους καὶ κεκου-
 φισμένας ἀγωνιεῖται πρὸς τε τοὺς ἀρίστους ἄνδρας
 τῶν ἐκ τοῦ πεζοῦ στρατευμάτων, τὸ δὲ μέγιστον
 πρὸς τὴν Ἀμίλκου τόλμαν, ἧς οὐδὲν ἦν τότε φο-
 9 βρωτέρον· διόπερ ἔκρινε μὴ παρῆναι τὸν ἐνεστῶτα 20
 καιρόν· συνιδὼν δὲ τὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἱστιο-
 δρομούσας, ἀνήγετο μετὰ σπουδῆς. τῶν δὲ πληρω-
 μάτων εὐχερῶς ἀναφερόντων τὸν κλύδωνα ταῖς
 εὐεξίαις, ταχέως ἐπὶ μίαν ἐκτείνας ναὺν ἀντίπρωρ-
 61 ρον κατέστησε τοῖς πολεμίοις τὸν στόλον. οἱ δὲ 25
 Καρχηδόνιοι κατιδόντες τὸν διάπλουν αὐτῶν προ-
 κατέχοντας τοὺς Ῥωμαίους, καθελόμενοι τοὺς ἱστούς
 καὶ παρακαλέσαντες κατὰ ναὺν σφᾶς αὐτούς, συν-
 2 ἔβαλον τοῖς ὑπεναντίοις. τῆς δ' ἑκατέρων παρα-
 σκευῆς τὴν ἐναντίαν ἐχούσης διάθεσιν τῇ περὶ τὰ 30
 Ἀρέπανα γενομένη ναυμαχίᾳ, καὶ τὸ τέλος ἑκατέροις

τῆς μάχης εἰκότως ἐναντίον ἀπέβη. Ῥωμαῖοι μὲν 3
 γὰρ τὴν τε ναυπηγίαν μετειλήφεσαν, καὶ τὰ βάρος
 73. πάντα χωρὶς τῶν πρὸς τὴν ναυμαχίαν ἐπιτηδείων
 ἐξετέθειντο· τὰ τε πληρώματα συγκεκροτημένα δια-
 5 φέρονσαν αὐτοῖς τὴν χρεῖαν παρείχετο, τοὺς τ'
 ἐπιβάτας κατ' ἐκλογὴν ἄνδρας ἀπαρχωρήτους ἐκ
 τῶν πεζικῶν στρατοπέδων εἶχον. περὶ δὲ τοὺς 4
 Καρχηδονίους τὰναντία τούτοις ὑπῆρχεν. αἱ μὲν
 γὰρ νῆες γέμουσαι δυσχερῶς διεκείντο πρὸς τὸν 17
 10 κίνδυνον, τὰ δὲ πληρώματα τελέως ἦν ἀνάσκητα
 καὶ πρὸς καιρὸν ἐμβεβλημένα, τὰ δ' ἐπιβατικά νεο-
 σύλλογα καὶ πρωτόπειρα πάσης κακοπαθείας καὶ
 παντὸς δεινοῦ. διὰ γὰρ τὸ μηδέποτε ἂν ἔτι τοὺς 5
 Ῥωμαίους ἐλπίσαι τῆς θαλάττης ἀντιποιήσασθαι
 15 καταφρονήσαντες ὀλιγώρουν τῶν ναυτικῶν δυνά-
 μεων. τοιγαροῦν ἅμα τῷ συμβαλεῖν κατὰ πολλὰ 6
 μέρη τῆς μάχης ἐλαττούμενοι ταχέως ἐλείφθησαν,
 καὶ πεντήκοντα μὲν αὐτῶν ναῦς κατέδυσαν, ἐβδο-
 7 μήκοντα δ' ἐάλωσαν αὐτανδροί· τὸ δὲ λοιπὸν πλη- 7
 20 θος ἐπαράμενον τοὺς ἱστούς καὶ κατονρῶσαν αὐθις
 ἀπεχώρει πρὸς τὴν Ἰερὰν νῆσον, εὐτυχῶς καὶ πα-
 ραδόξως ἐκ μεταβολῆς αὐτοῖς πρὸς τὸν δέοντα και- 72.
 ρὸν τοῦ πνεύματος συνεργήσαντος.
 Ὁ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἀποπλεν- 8
 25 σας πρὸς τὸ Αἰλύβαιον καὶ τὰ στρατόπεδα περὶ τὴν
 τῶν αἰχμαλώτων πλοίων καὶ τῶν σωμάτων οἰκονο-
 μίαν ἐγίνετο, μεγάλην οὖσαν· οὐ γὰρ πολλὸν τῶν
 μυρίων ἔλειπε σωμάτων τὰ ληφθέντα ζωργία κατὰ
 τὸν κίνδυνον.
 30 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, προσπεσούσης αὐτοῖς ἀπροσ- 62
 δοκῆτως τῆς ἥττης, ταῖς μὲν ὁρμαῖς καὶ ταῖς φιλο-

τιμίαις ἀκμὴν ἔτοιμοι πολεμεῖν ἦσαν, τοῖς δὲ λογι-
 2 σμοῖς ἐξηπόρουν. οὔτε γὰρ χορηγεῖν ἐτι ταῖς ἐν τῇ
 Σικελίᾳ δυνάμεσιν οἰοί τ' ἦσαν, κρατούντων τῆς
 θαλάττης τῶν ὑπεναντίων· ἀπογνόντες δὲ ταύτας,
 καὶ προδοταὶ τρόπον τινὰ γενόμενοι, ποίαις χερσὶν 5
 3 ἢ ποίοις ἡγεμόσι πολεμήσειαν οὐκ εἶχον. διόπερ
 ὁξέως διαπεμφάμενοι πρὸς τὸν Βάρκαν ἐπέτρεψαν
 ἐκείνῳ περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ καὶ λίαν ἐποίησεν
 74. 4 ἔργον ἡγεμόνος ἀγαθοῦ καὶ φρονίμου. μέχρι μὲν
 γὰρ ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἦν τις ἐλπίς ἐν τοῖς ὑποκει- 10
 μένοις, οὐδὲν τῶν παραβόλων ἢ δεινῶν δοκούντων
 εἶναι παρέλιπεν, ἀλλὰ πάσας τὰς τοῦ νικᾶν ἐν τῷ
 πολεμεῖν ἐλπίδας, εἰ καὶ τις ἄλλος ἡγεμόνων, ἐξ-
 5 ἤλεγξεν. ἐπειδὴ δὲ περιέστη τὰ πράγματα, καὶ τῶν
 κατὰ λόγον οὐδὲν ἐτι κατελείπετο πρὸς τὸ σῶζειν 15
 τοὺς ὑποταττομένους, πάνυ νουνεχῶς καὶ πραγματι-
 κῶς εἰξας τοῖς παροῦσιν ὑπὲρ σπονδῶν καὶ διαλύσεων
 6 ἐξαπέστελλε πρεσβευτάς. τοῦ γὰρ αὐτοῦ νομιστέον
 ἡγεμόνος εἶναι τὸ δύνασθαι βλέπειν τὸν τε τοῦ νι-
 7 κᾶν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τοῦ λείπεσθαι καιρὸν. τοῦ 20
 δὲ Λυτατίου προθύμως δεξαμένου τὰ παρακαλού-
 μενα διὰ τὸ συνειδέναι τοῖς σφετέροις πράγμασι τε-
 τρυμμένοις καὶ κάμνουσιν ἤδη τῷ πολέμῳ, συνέβη
 τέλος ἐπιθεῖναι τῇ διαφορᾷ τοιούτων τινῶν συνθη-
 8 κῶν διαγραφείσων· „ἐπὶ τοῖσδε φιλίαν εἶναι Καρ- 25
 „χηδονίοις καὶ Ῥωμαίοις, ἐὰν καὶ τῷ δήμῳ τῶν
 „Ῥωμαίων συνδοκῇ. ἐκχωρεῖν Σικελίας ἀπάσης
 „Καρχηδονίους καὶ μὴ πολεμεῖν Ἰέρωνι μηδ' ἐπι-
 „φέρειν ὅπλα Συρακοσίοις μηδὲ τῶν Συρακοσίων 73.
 9 „συμμάχοις. ἀποδοῦναι Καρχηδονίους Ῥωμαίοις 30
 „χωρὶς λύτρων ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους. ἀργυ-

„ρίον κατενεγκεῖν Καρχηδονίους Ῥωμαίοις ἐν ἔτεσιν
 „εἴκοσι δισχίλια καὶ διακόσια τάλαντ' Εὐβοϊκά.“
 τούτων δ' ἐπανενεχθέντων εἰς τὴν Ῥώμην, οὐ 63
 προσεδέξατο τὰς συνθήκας ὁ δῆμος, ἀλλ' ἐξαπ-
 5 ἔστειλεν ἄνδρας δέκα τοὺς ἐπισκεψομένους ὑπὲρ
 τῶν πραγμάτων. οἳ καὶ παραγενόμενοι τῶν μὲν 2
 ὅλων οὐδὲν ἐτι μετέθηκαν, βραχέα δὲ προσεπέτειναν
 τοὺς Καρχηδονίους. τὸν τε γὰρ χρόνον τῶν φόρων 3
 ἐποίησαν ἡμισυν, χίλια τάλαντα προσθέντες, τῶν
 10 τε νήσων ἐκχωρεῖν Καρχηδονίους προσεπέταξαν,
 ὅσαι μεταξὺ τῆς Ἰταλίας κεῖνται καὶ τῆς Σικελίας.
 Ὁ μὲν οὖν Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις συστὰς 4
 75. περὶ Σικελίας πόλεμος ἐπὶ τοιοῦτοις καὶ τοιοῦτον
 ἔσχε τὸ τέλος, ἔτη πολεμηθεὶς εἴκοσι καὶ τέτταρα
 15 συνεχῶς, πόλεμος ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἀκοῇ μαθόντες
 πολυχρονιώτατος καὶ συνεχέστατος καὶ μέγιστος. ἐν 5
 ᾧ χωρὶς τῶν λοιπῶν ἀγώνων καὶ παρασκευῶν, κα-
 θάρπερ εἵπομεν ἀνώτερον, ἅπαξ μὲν οἱ συνάμφω
 πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις, πάλιν δὲ μικρῷ λείπουσιν
 20 ἑπτακοσίοις σκάφεσι πεντηρικοῖς ἐναυμάχησαν πρὸς
 ἀλλήλους. ἀπέβαλόν γε μὴν Ῥωμαῖοι μὲν ἐν τῷ 6
 πολέμῳ τούτῳ πεντήρεις μετὰ τῶν ἐν ταῖς ναυα-
 γίαις διαφθαρείσων εἰς ἑπτακοσίας, Καρχηδόνιοι δ'
 εἰς πεντακοσίας. ὥστε τοὺς θαναμάζοντας τὰς Ἀν- 7
 25 τιγόνοιν καὶ Πτολεμαίου καὶ Δημητρίου ναυμαχίας
 καὶ τοὺς στόλους εἰκότως ἂν περὶ τούτων ἱστορή-
 σαντας ἐκπεπλήχθαι τὴν ὑπερβολὴν τῶν πράξεων.
 εἰ δέ τις βουληθεῖ συλλογίσασθαι τὴν διαφορὰν 8
 τῶν πεντηρικῶν πλοίων πρὸς τὰς τριήρεις, αἷς οἳ
 30 τε Πέρσαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ πάλιν Ἀθηναῖοι
 καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς ἀλλήλους ἐναυμάχουν, οὐδ'

ἂν καθόλου δυνηθεῖη τηλικαύτας δυνάμεις εὐρεῖν
 9 ἐν θαλάττῃ διηγωνισμένας. ἐξ ὧν δῆλον τὸ προ-
 τεθεῖν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὥς οὐ τύχη Ῥωμαῖοι, καθάπερ
 ἔνιοι δοκοῦσι τῶν Ἑλλήνων, οὐδ' αὐτομάτως, ἀλλὰ
 καὶ λίαν εἰκότως ἐν τοιούτοις καὶ τηλικούτοις πράγ- 5
 μασιν ἐνασκήσαντες οὐ μόνον ἐπεβάλοντο τῇ τῶν 74.
 ὄλων ἡγεμονίᾳ καὶ δυναστείᾳ τολμηρῶς, ἀλλὰ καὶ
 64 καθίκοντο τῆς προθέσεως. καὶ τί δή ποτ' ἔστι τὸ
 αἷτιον, ἀπορήσαι τις ἂν, ὅτι κεκρατηκότες τῶν ὄλων
 καὶ πολλαπλασίαν ἔχοντες ὑπεροχὴν νῦν ἢ πρόσθεν 10
 οὔτ' ἂν πληρῶσαι τοσαύτας ναῦς οὔτ' ἀναπλεῦσαι
 2 τηλικούτοις στόλοις δυνηθεῖεν; οὐ μὲν ἀλλὰ περὶ
 μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας σαφῶς ἐξέσται τὰς αἰτίας
 κατανοεῖν, ὅταν ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν τῆς πολι-
 τείας ἔλθωμεν· ὑπὲρ ἧς οὐθ' ἡμῖν ἐν παρόργῳ ῥη- 15
 3 τέον οὔτε τοῖς ἀκούουσιν ἀργῶς προσεκτέον. τὸ
 μὲν γὰρ θέαμα καλόν, σχεδὸν δ' ὥς ἔπος εἰπεῖν
 ἄγνωστον ἕως τοῦ νῦν, χάριν τῶν περὶ αὐτῆς συγ-
 4 γεγραφότων. οἱ μὲν γὰρ ἡγνοήκασιν, οἱ δ' ἀσαφῆ
 76. 5 καὶ τελέως ἀνωφελῆ πεποιήνται τὴν ἐξήγησιν. πλὴν 20
 ἐν γε τῷ προειρημένῳ πολέμῳ τὰς μὲν τῶν πολι-
 τευμάτων ἀμφοτέρων προαιρέσεις ἐφαμίλλους εὗροι
 τις ἂν γεγενημένας, οὐ μόνον ταῖς ἐπιβολαῖς, ἀλλὰ
 καὶ ταῖς μεγαλοψυχίαις, μάλιστα δὲ τῇ περὶ τῶν
 6 πρωτείων φιλοτιμίᾳ, τοὺς γε μὲν ἄνδρας οὐ μικρῶ, 25
 πολλῶ δὲ γενναιωτέρους ἐν παντὶ Ῥωμαίους· ἡγεμόνα
 δὲ καὶ γνώμη καὶ τόλμη θετέον ἄριστον Ἀμίλκαν
 τῶν τότε γεγονέναι τὸν Βάρκαν ἐπικαλούμενον, πα-
 τέρα δὲ κατὰ φύσιν Ἀννίβον τοῦ μετὰ ταῦτα πο-
 λεμήσαντος Ῥωμαίους. 30

65 Μετὰ δὲ τὰς διαλύσεις ταύτας ἰδιὸν τι καὶ πα-

ραπλήσιον ἀμφοτέροις συνέβη παθεῖν. ἐξεδέξατο 2
 γὰρ πόλεμος ἐμφύλιος Ῥωμαίους μὲν ὁ πρὸς τοὺς
 Φαλίσκους καλουμένους, ὃν ταχέως καὶ συμφερόντως
 ἐπετέλεσαν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐγκρατεῖς γενόμενοι
 5 τῆς πόλεως αὐτῶν, Καρχηδονίους δὲ κατὰ τὸν αὐ- 3
 τὸν καιρὸν οὐ μικρὸς οὐδ' εὐκαταφρόνητος ὁ πρὸς
 τοὺς ξένους καὶ τοὺς Νομάδας καὶ τοὺς ἅμα τού-
 τοις ἀποστάντας Λίβνας, ἐν ᾧ πολλοὺς καὶ μεγάλ- 4
 λους ὑπομείναντες φόβους τέλος οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς
 10 χώρας ἐκινδύνευσαν, ἀλλὰ καὶ περὶ σφῶν αὐτῶν
 καὶ τοῦ τῆς πατρίδος ἐδάφους. ἐπὶ δὲ τὸν πόλεμον 5
 τοῦτον ἐπιστῆσαι μὲν ἄξιον διὰ πλείους αἰτίας, ἐπὶ
 κεφαλαίου δὲ καὶ διὰ βραχείων αὐτοῦ ποιήσασθαι 75.
 τὴν ἐξήγησιν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. τὸν τε 6
 15 γὰρ παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενον ἄσπονδον πόλε-
 μον, τίνα φύσιν ἔχει καὶ διάθεσιν, μάλιστ' ἂν τις
 ἐκ τῶν τότε γερονότων ἐπιγνοίῃ, τοὺς τε χρωμέ- 7
 νους μισθοφορικαῖς δυνάμεσι τίνα δεῖ προορᾶσθαι
 καὶ φυλάττεσθαι μακρόθεν ἐναργέστατ' ἂν ἐκ τῆς
 20 τότε περιστάσεως συνθεωρήσειε, πρὸς δὲ τούτοις
 τί διαφέρει καὶ κατὰ πόσον ἦδη σύμμικτα καὶ βάρ-
 βαρα τῶν ἐν παιδείαις καὶ νόμοις καὶ πολιτικοῖς
 ἔθεσιν ἐκτεθραμμένων· τὸ δὲ μέγιστον τὰς αἰτίας 8
 ἐκ τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς πεπραγμένων κατα-
 77. νοήσεις, δι' ἧς ὁ κατ' Ἀννίβαν συνέστη Ῥωμαίοις
 καὶ Καρχηδονίοις πόλεμος. ὑπὲρ οὗ διὰ τὸ μὴ 9
 νον παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς
 πεπολεμηκόσιν ἔτι νῦν ἀμφισβητεῖσθαι τὰς αἰτίας,
 30 χρησίμῳ ἔστι τὴν ἀληθινωτάτην παραστῆσαι δι-
 ληψιν τοῖς φιλομαθοῦσιν.

Ὡς γὰρ θάπτον ἐπιτελεσθεῖσάν τῶν προειρημέ- 66

νων διαλύσεων ἀποκατέστησε τὰς περὶ τὸν Ἑρωνα
 δυνάμεις εἰς τὸ Λιλύβαιον ὁ Βάρκας, εὐθέως αὐ-
 τὸς μὲν ἀπέθετο τὴν ἀρχήν, ὁ δ' ἐπὶ τῆς πόλεως
 στρατηγὸς Γέσκων ἐγένετο περὶ τὸ περαιοῦν τοὺς
 2 στρατιώτας εἰς τὴν Λιβύην. προῖδόμενος δὲ τὸ 5
 μέλλον ἐμφρόνως ἐνεβίβαξε κατὰ μέρη διαιρῶν αὐ-
 3 τοὺς καὶ διαλείμματα ποιῶν τῆς ἐξαποστολῆς, βου-
 λόμενος ἀναστροφὴν διδόναι τοῖς Καρχηδονίοις εἰς
 τὸ τοὺς καταπλεύσαντας καὶ μισθοδοτηθέντας τὰ
 προσοφειλόμενα τῶν ὠψωνίων φθάνειν ἀπαλλαττο- 10
 μένους ἐκ τῆς Καρχηδόνης εἰς τὴν οἰκίαν πρὶν ἢ
 4 τοὺς ἐξῆς περαιουμένους ἐπικαταλαβεῖν. ὁ μὲν οὖν
 Γέσκων ἐχόμενος ταύτης τῆς ἐννοίας οὕτως ἐχείριζε
 5 τὰ κατὰ τὴν ἐξαποστολήν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὰ
 μὲν οὐκ εὐπορούμενοι χρημάτων διὰ τὰς προγεγε- 15
 νημένας δαπάνας, τὰ δὲ καὶ πεπεισμένοι παραιτή-
 σεσθαι τοὺς μισθοφόρους μέρος τι τῶν προσοφειλο-
 μένων ὠψωνίων, ἂν καὶ συναθροίσωσι καὶ δέξων-
 ται πάντας εἰς τὴν Καρχηδόνα, παρακατεῖχον ἐκεῖ
 τοὺς καταπλέοντας διὰ ταύτην τὴν ἐλπίδα καὶ συν- 76.
 6 εἶχον ἐν τῇ πόλει. γινομένων δὲ πλειόνων ἀδικη-
 μάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τὸ μὲν πρῶτον
 ὑπιδόμενοι τὸν ὄχλον καὶ τὴν συμβαίνουσαν ἀκρα-
 σίαν ἠξίωσαν τοὺς ἡγεμόνας, ἕως ἂν ἐτοιμασθῇ
 μὲν τὰ κατὰ τὰς σιταρχίας αὐτοῖς, προσδέξωνται 25
 δὲ τοὺς ἀπολειπομένους, ἀναχωρῆσαι πάντας εἰς
 τινὰ πόλιν τὴν προσαγορευομένην Σίλκαν, λαβόν-
 7 τας εἰς τὰ κατεπεύγοντα χρυσοῦν ἕκαστον. προθύ-
 μως δὲ συνυπακουσάντων πρὸς τὴν ἐξοδον, καὶ
 78. βουλομένων αὐτοῦ καταλιπεῖν τὰς ἀποσκευάς, κα-
 θάπερ καὶ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ὑπῆρχον, ὥς θάττον

ἐσομένης τῆς ἐπανόδου πρὸς τοὺς ὠψωνιασμούς,
 ἀγωνιῶντες οἱ Καρχηδόνιοι μήποτε διὰ χρόνου πα- 8
 ραγεγυνοῦντες, καὶ τινὲς μὲν τέκνων, ἔνιοι δὲ καὶ
 γυναικῶν ἱμείροντες, οἱ μὲν οὐκ ἐμπορευθῶσι τὸ
 5 παράπαν, οἱ δ' ἐμπορευθέντες αὐτοῖς ἀνακάμπτωσι
 πρὸς ταῦτα, καὶ τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ μὴδὲν ἥττον
 ἀδίκημα γίνηται κατὰ τὴν πόλιν, ταῦτα προορώμε- 9
 νοι μετὰ πολλῆς ἀπεχθείας οὐδαμῶς βουλομένους
 τοὺς ἀνθρώπους ἠνάγκασαν τὰς ἀποσκευὰς μεθ'
 10 ἑαυτῶν ἀπαγαγεῖν. οἱ δὲ μισθοφόροι συναναχθέν- 10
 τες εἰς τὴν Σίλκαν, καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου τετεν-
 χότες ἀνέσεως καὶ σχολῆς, ὅπερ ἀφύεστατον ὑπάρ-
 χει ξενικαῖς δυνάμεσι, καὶ σχεδὸν ὥς εἰπεῖν ἀρχη-
 γὸν καὶ μόνον αἴτιον γίνεται στάσεως, διῆγον
 15 ἀδεῶς. ἅμα δὲ ῥαθυμοῦντες, τινὲς μὲν αὐτῶν ἐξε- 11
 λογίζοντο τὰ προσοφειλόμενα σφίσι τῶν ὠψωνίων
 ἐπὶ τὸ πλεῖον, καὶ συγκεφαλαιούμενοι πολλαπλάσια
 τῶν καθηκόντων, ταῦτ' ἔφασαν δεῖν ἀπαιτεῖν τοὺς
 Καρχηδονίους· πάντες δ' ἀναμιμνησκόμενοι τῶν 12
 20 ἐπαγγελιῶν, ὧν οἱ στρατηγοὶ κατὰ τοὺς ἐπισφαλεῖς
 τῶν καιρῶν παρακαλοῦντες σφᾶς ἐπεποίηντο, μεγά-
 λας εἶχον ἐλπίδας καὶ μεγάλην προσδοκίαν τῆς ἐσο-
 μένης περὶ αὐτοὺς ἐπανορθώσεως. διόπερ ἅμα τῷ 67
 συλληχθῆναι πάντας εἰς τὴν Σίλκαν, καὶ παραγεγυ-
 25 μενον Ἄννωναν τὸν ὑπάρχοντα στρατηγὸν ἐν τῇ
 Λιβύῃ τότε τῶν Καρχηδονίων μὴ οἶον τὰς ἐλπίδας
 καὶ τὰς ἐπαγγελίας ἐκπληροῦν, ἀλλὰ τοῦναντίον
 λέγοντα τὸ βάρος τῶν φόρων καὶ τὴν καθόλου 77.
 στενοχωρίαν τῆς πόλεως ἐργχεῖν παραιτεῖσθαι
 30 μέρος τι τῶν ἐξ ὁμολόγου προσοφειλομένων ὠψω-
 νίων, εὐθέως διαφορὰ καὶ στάσις ἐγεννᾶτο καὶ συν- 2

δρομαὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο, ποτὲ μὲν κατὰ γένη, ποτὲ
 3 δ' ὁμοῦ πάντων. ὥς δ' ἂν μῆθ' ὁμοεθνῶν μῆθ' ὁμογλώττων ὑπαρχόντων, ἦν ἀμιξίας καὶ θυροῦβου καὶ τῆς λεγομένης τύρβης πλήρες τὸ στρατόπεδον.
 79. 4 Καρχηδόνιοι γὰρ αἰεὶ χρώμενοι ποικίλαις καὶ μι- 5 σθοφορικαῖς δυνάμεσι, πρὸς μὲν τὸ μὴ ταχέως συμφρονήσαντας ἀπειθεῖν μηδὲ δυσκαταπλήκτους εἶναι τοῖς ἡγνουμένοις ὀρθῶς στοχάζονται, ποιοῦντες ἐκ 5 πολλῶν γενῶν τὴν δύναμιν, πρὸς δὲ τὸ γενομένης ὀργῆς ἢ διαβολῆς ἢ στάσεως διδάξαι καὶ πρᾶναι 10 καὶ μεταθεῖναι τοὺς ἡγνοηκότας ὁλοσχερῶς ἀστοχοῦσιν. οὐ γὰρ οἷον ἀνθρωπίνῃ χρῆσθαι κακίᾳ συμβαίνει τὰς τοιαύτας δυνάμεις, ὅταν ἅπαξ εἰς ὀργὴν καὶ διαβολὴν ἐμπέσωσι πρὸς τινας, ἀλλ' ἀπο- 6 θηριοῦσθαι τὸ τελευταῖον καὶ παραστατικὴν λαμ- 15 βάνειν διάθεσιν. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι περὶ αὐτοὺς· ἦσαν γὰρ οἱ μὲν Ἰβηρες, οἱ δὲ Κελτοί, τινὲς δὲ Αἰγυπτῖνοι καὶ Βαλιαρεῖς, οὐκ ὀλίγοι δὲ μιξέλληνες, ὧν οἱ πλείους αὐτόμολοι καὶ δοῦλοι· 8 τὸ δὲ μέριστον μέρος αὐτῶν ἦν Αἰβυες. διόπερ 20 οὐτ' ἐκκλησιάζσαι συναθροίσαντα πάντας ὁμοῦ δυνατὸν ἦν οὐτ' ἄλλην οὐδεμίαν εὐρέσθαι πρὸς τοῦτο 9 μηχανήν. πῶς γὰρ οἷόν τε; τὸν μὲν γὰρ στρατηγὸν εἰδέναι τὰς ἐκάστων διαλέκτους ἀδύνατον· διὰ πλειόνων δ' ἐρμηνέων ἐκκλησιάζειν, ἅμα τετράκις 25 καὶ πεντάκις περὶ ταύτου λέγοντα πράγματος, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ἐτι τοῦ πρόσθεν ἀδυνατώτερον. λοι- 10 πὸν ἦν διὰ τῶν ἡγεμόνων ποιεῖσθαι τὰς ἀξιώσεις καὶ παρακλήσεις· ὅπερ ἐπειρᾶτο τότε συνεχῶς ποιεῖν 11 ὁ Ἄννων. ἀκμὴν δὲ καὶ τούτους συνέβαινε ἂ μὲν 30 οὐκ αἰσθάνεσθαι τῶν λεγομένων, ἂ δὲ καὶ συναι-

νέσαντας ἐνίοτε τῷ στρατηγῷ τάναντία πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀναγγέλλειν, τοὺς μὲν δι' ἄγνοϊαν, τοὺς δὲ διὰ κακίαν· ἐξ ὧν ἦν ἀσαφείας, ἀπιστίας, ἀμι- 5 ξίας, ἅπαντα πλήρη. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ᾤοντο 12 καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐπιτηδεύειν τοὺς μὲν εἰδότας 78. στρατηγούς τὰς γεγενημένας χρείας κατὰ Σικελίαν ἐξ αὐτῶν, καὶ πεποιημένους σφίσι τὰς ἐπαγγελίας, οὐκ ἐξαποστέλλειν ὡς αὐτούς, τὸν δὲ μηδεὶν τού- 13 των παρηκολουθηκότα τοῦτον ἐκπεπομφέναι. τέλος 10 δ' οὖν ἀπαξιώσαντες μὲν τὸν Ἄνωνα, διαπιστή- 80. σαντες δὲ τοῖς κατὰ μέρος ἡγεμόσιν, ἐξοργισθέντες δὲ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, ὥρμησαν πρὸς τὴν πόλιν· καὶ κατεστρατοπέδευσαν ἀπέχοντες ὡς ἂν 15 ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στάδια τῆς Καρχηδόνης ἐπὶ τῷ 15 καλουμένῳ Τύννητι, πλείους ὄντες τῶν δισυμυρίων.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τότε πρὸ ὀφθαλμῶν ἐλάμβανον 68 τὴν αὐτῶν ἄγνοϊαν, ὅτ' ἦν οὐδὲν ὕφελος. με- 2 γάλα μὲν γὰρ ἤμαρτον, εἰς ἓνα τόπον ἀθροίσαντες τοσοῦτο πλῆθος μισθοφόρων, ἔχοντες οὐδεμίαν 20 ἐλπίδα πολεμικῆς χρείας ἐν ταῖς πολιτικαῖς δυνά- μεσι, τούτου δὲ μείζον ἐτι, προέμενοι τὰ τέκνα καὶ 3 τὰς γυναῖκας καὶ σὺν τούτοις τὰς ἀποσκευάς· οἷς ἐξῆν ὁμήροις χρησαμένους ἀσφαλέστερον μὲν αὐ- 25 τοὺς βουλευσάσθαι περὶ τῶν ὑποπιπτόντων, εὐπει- 25 θεστέροις δ' ἐκείνοις χρῆσθαι πρὸς τὸ παρακαλού- μενον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καταπλαγέντες τὴν στρα- 4 τοπεδείαν πᾶν ὑπέμενον, σπουδάζοντες ἐξιλάσασθαι τὴν ὀργὴν αὐτῶν, καὶ τὰς τε τῶν ἐπιτηδείων ἀγο- 5 ρὰς ἐκπέμποντες δαψιλῆς ἐπώλουν, καθὼς ἐκείνοι 30 βούλονται καὶ τάττοιεν τὰς τιμὰς, τῶν τε τῆς γε- ρουσίας αἰεὶ τινὰς ἐξαπέστελλον πρέσβεις, ὑπισχνού-

μενοι ποιήσκειν πᾶν ὅ,τι ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀξιόσαιεν
6 εἰ κατὰ δύναμιν. ἦν δὲ πολὺ τὸ καθ' ἑκάστην
ἡμέραν παρὰ τοῖς μισθοφόροις ἐπινοούμενον, ἅτε
δὴ κατατεταραγμένων μὲν καὶ συντεθεωρηκότων
7 τὴν κατάπληξιν καὶ πτοίαν τῶν Καρχηδονίων, πε-
5 φρονηματισμένων δὲ καὶ πεπεισμένων διὰ τοὺς
προγεγονότας αὐτοῖς ἐν Σικελίᾳ πρὸς τὰ Ῥωμαϊκὰ
στρατοπέδα κινδύνους μὴ οἶον Καρχηδονίους ἀντο-
φθαλμησαί ποτ' ἂν πρὸς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ
8 μηδὲ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων μηδένα ὁραδῶς. διό- 10
περ ἅμα τῷ συγχωρῆσαι τὰ περὶ τῶν ὠψωνίων αὐ-
τοῖς τοὺς Καρχηδονίους εὐθέως ἐπέβαινον καὶ τῶν
9 τεθνεώτων ἵππων ἀπήτουν τὰς ἀξίας. προσδεξα-
μένων δὲ καὶ τοῦτο, πάλιν τῆς προσοφειλομένης 79.
σιτομετρίας ἐκ πλείονος χρόνου τὴν μερίστην γε- 15
γονυῖαν ἐν τῷ πολέμῳ τιμὴν ἔφασκον αὐτοὺς δεῖν
10 κομίζεσθαι. καθόλου δ' αἰεί τι νέον καὶ καινὸν
81. προσεξεύρισκον, εἰς ἀδύνατον ἐκβάλλοντες τὴν διά-
λυσιν, διὰ τὸ πολλοὺς καχέκτας καὶ στασιώδεις ἐν
11 αὐτοῖς ὑπάρχειν. οὐ μὴν ἀλλὰ πᾶν τὸ δυνατόν 20
ὑπισχνουμένων τῶν Καρχηδονίων, κατένευσαν ἐπι-
τρέψκειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἐν τῶν ἐν
12 Σικελίᾳ γεγονότων στρατηγῶν. πρὸς μὲν οὖν
Ἀμίλκαν τὸν Βάρκαν, μεθ' οὗ συγκεκινδυνεύεσαν
ἐν τῇ Σικελίᾳ, δυσχερῶς εἶχον, δοκοῦντες οὐχ 25
ἥμισυ δι' ἐκείνον ὀλιγωρεῖσθαι, τῷ μῆτε προ-
σβεύειν πρὸς αὐτοὺς τὴν τε στρατηγίαν ἐκουσίας
13 δοκεῖν ἀποτεθεῖσθαι· πρὸς δὲ Γέσκωνα πᾶν δι-
έκειντο φιλανθρωπῶς, ὃς ἐγγόνοι μὲν ἐν Σικελίᾳ
στρατηγός, ἐπεποίητο δ' αὐτῶν πρόνοιαν τὴν ἐνδε- 30
χομένην ἐν τε τοῖς ἄλλοις καὶ μάλιστα περὶ τὴν

ἀνακομιδὴν. διόπερ ἐπέτρεψαν τούτῳ περὶ τῶν
ἀμφισβητουμένων. ὃς παραγενόμενος κατὰ θάλατ- 69
ταν μετὰ τῶν χρημάτων, καὶ προσπλεύσας πρὸς
τὸν Τύννητα, τὸ μὲν πρῶτον λαμβάνων τοὺς ἡγε-
5 μόνους, μετὰ δὲ ταῦτα συναθροίζων κατὰ γένη τοὺς
πολλοὺς, ἃ μὲν ἐπέτιμα περὶ τῶν γεγονότων, ἃ δὲ 2
διδάσκειν ἐπειρᾶτο περὶ τῶν παρόντων· τὸ δὲ πλεῖον
παρεκάλει πρὸς τὸ μέλλον, ἀξίων αὐτοὺς εὖνους
ὑπάρχειν τοῖς ἐξ ἀρχῆς μισθοδόταις. τέλος δ' ὥρ- 3
10 μησε πρὸς τὸ διαλύειν τὰ προσοφειλόμενα τῶν
ὠψωνίων, κατὰ γένη ποιούμενος τὴν μισθοδοσίαν.
ἦν δὲ τις Καμπανὸς ἡγετομοληκῶς παρὰ τῶν Ῥω- 4
μαίων δοῦλος, ἔχων σωματικὴν δύναμιν καὶ τόλμαν
ἐν τοῖς πολεμικοῖς παράβολον, ὄνομα Σπένδιος.
15 οὗτος εὐλαβούμενος μὴ παραγενόμενος αὐτὸν ὁ 5
δεσπότης κομίσηται, καὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίων νόμους
αἰκισθεὶς διαφθαρεῖ, πᾶν ἐτόλμα καὶ λέγειν καὶ
πράττειν, σπονδάζων διακόψαι τὰς διαλύσεις τὰς
πρὸς Καρχηδονίους. ἅμα δὲ τούτῳ καὶ Λίβυς τις 6
20 Μάθως, ὃς ἦν μὲν ἐλεύθερος καὶ τῶν συνεστρατευ-
μένων, πλεῖστα δὲ κεινηκῶς κατὰ τὰς προειρημένας
ταραχάς. ἀγωνιῶν οὖν μὴ τίσῃ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν
λοιπῶν δίκην, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐγένετο γνώμης τοῖς 80.
περὶ τὸν Σπένδιον. καὶ λαμβάνων τοὺς Λίβυας 7
25 ὑπεδείκνυε διότι μετὰ τὸν ὠψωνιασμὸν χωρισθέντων
82. τῶν ἄλλων γενῶν εἰς τὰς πατρίδας ἀπερείδονται
καὶ τὴν ὑπὲρ ἐκείνων ὁργὴν εἰς αὐτοὺς οἱ Καρχη-
δόνιοι, καὶ βουλήσονται διὰ τῆς εἰς σφᾶς τιμωρίας
ἅπαντας καταπλήξασθαι τοὺς ἐν τῇ Λιβύῃ. ταχὺ 8
30 δὲ προσανασεισθέντες οἱ πολλοὶ τοῖς τοιοῦτοις λό-
γοις, καὶ λαμβανόμενοι βραχείας ἀφορμῆς ἐκ τοῦ

τὸν Γέσκωνα τὰ μὲν ὀψώνια διαλύειν, τὰς δὲ τιμὰς
 τοῦ τε σίτου καὶ τῶν ἵππων ὑπερτίθεσθαι, συν-
 9 ἔτρεχον εὐθέως εἰς ἐκκλησίαν. καὶ τοῦ μὲν Σπεν-
 δίου καὶ τοῦ Μάθω διαβαλλόντων καὶ κατηγορούν-
 των τοῦ τε Γέσκωνος καὶ τῶν Καρχηδονίων ἤκουον, 5
 καὶ προσεῖχον ἐπιμελῶς τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις.
 10 εἰ δέ τις ἕτερος προπορευθεῖη συμβουλευσών, οὐδ'
 αὐτὸ τοῦτο περιμεινάντες ἕως τοῦ γινῶναι πότερον
 ἀντερῶν ἢ συνηγορήσων πάρεστι τοῖς περὶ τὸν
 Σπένδιον, παραχορήμα βάλλοντες τοῖς λίθοις ἀπ- 10
 11 ἔκτεινον. καὶ πολλοὺς δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ κατὰ
 τὰς συνδρομὰς καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ιδιωτῶν
 12 διέφθειρον. καὶ μόνον τὸ ῥῆμα τοῦτο κοινῇ συν-
 ἴεσαν τὸ βάλλε διὰ τὸ συνεχῶς αὐτὸ πράττειν. μά-
 λιστα δὲ τοῦτ' ἐποίουν, ὅποτε μεθυσθέντες ἀπὸ 15
 13 τῶν ἀρίστων συνδράμοιεν. διόπερ ὅτε τις ἄρξαιτο
 βάλλε λέγειν, οὕτως ἐγίνετο πανταχόθεν ἅμα καὶ
 ταχέως ὥστε μηδένα δύνασθαι διαφυγεῖν τῶν ἅπαξ
 14 προελθόντων. πλὴν οὐδενὸς ἔτι τολμῶντος συμ-
 βουλευεῖν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, κατέστησαν αὐτῶν 20
 70 στρατηγούς Μάθω καὶ Σπένδιον. ὁ δὲ Γέσκων
 εἰώρα μὲν τὴν ὅλην ἀκαταστασίαν καὶ ταραχὴν, περὶ
 πλείστου δὲ ποιούμενος τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον,
 καὶ θεωρῶν ὅτι τούτων ἀποθηριωθέντων κινδύ-
 νεύουσι προφανῶς οἱ Καρχηδόνιοι τοῖς ὅλοις πράγ- 25
 2 μασι, παρεβάλλετο καὶ προσεκαρτέρει, ποτὲ μὲν τοὺς
 προσεστώτας αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας λαμβάνων, ποτὲ
 3 δὲ κατὰ γένη συναθροίζων καὶ παρακαλῶν. οὐ
 μὴν ἀλλὰ τῶν Λιβύων οὐδέπω κεκομισμένων τὰς
 88. σιταρχίας, οἰόμενων δὲ δεῖν ἀποδεδοῖσθαι σφίσι, 30
 καὶ προσιόντων θρασέως, βουλόμενος ὁ Γέσκων

ἐπιπλήξαι τὴν προπέτειαν αὐτῶν, Μάθω τὸν στρα-81.
 τηγὸν ἀπαιτεῖν ἐκέλευεν. οἱ δ' ἐπὶ τοσοῦτον διωρ-
 γίσθησαν ὥστ' οὐδὲ τὸν τυχόντα χρόνον ἀναστρο-4
 φὴν δόντες ὥρμησαν τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὸ διαρ-
 5 πάζειν τὰ πρόχειρα τῶν χρημάτων, μετὰ δὲ ταῦτα
 συλλαμβάνειν τὸν τε Γέσκωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ
 Καρχηδονίους. οἱ δὲ περὶ τὸν Μάθω καὶ τὸν 5
 Σπένδιον ὑπολαμβάνοντες τάχιστ' ἂν οὕτως ἐκκα-
 θῆναι τὸν πόλεμον, εἰ παράνομόν τι πράξειαν καὶ
 10 παράσπονδον, συνήγουν ταῖς τῶν ὄχλων ἀπονομίαις,
 καὶ τὴν μὲν ἀποσκευὴν τῶν Καρχηδονίων ἅμα τοῖς
 χρήμασι διήρπαζον, τὸν δὲ Γέσκωνα καὶ τοὺς σὺν
 αὐτῷ δῆσαντες ὑβριστικῶς εἰς φυλακὴν παρεδίδο-
 σαν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπολέμουν ἤδη φανερώς πρὸς 6
 15 τοὺς Καρχηδονίους, συνωμοσίας ἀσεβεῖς καὶ παρὰ
 τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθη ποιησάμενοι.
 Ὁ μὲν οὖν πρὸς τοὺς ξένους καὶ Λιβυκὸς ἐπι-7
 κληθεὶς πόλεμος διὰ ταῦτα καὶ τοιαύτην ἔλαβε τὴν
 ἀρχήν. οἱ δὲ περὶ τὸν Μάθω συντελεσάμενοι τὰ 8
 20 προειρημένα παραντίκα μὲν ἐξαπέστελλον πρέσβεις
 ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν Λιβύην πόλεις, παρακαλοῦντες
 ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ δεόμενοι σφίσι βοηθεῖν καὶ
 συνεπιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων. μετὰ δὲ ταῦτα 9
 πάντων σχεδὸν τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ἐτοιμῶς συν-
 25 υπακουσάντων αὐτοῖς πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν Καρχη-
 δονίων ἀπόστασιν, καὶ τὰς τε χορηγίας καὶ τὰς βοη-
 θείας προθύμως ἐξαποστελλόντων, διελόντες σφᾶς
 πολιορκεῖν ἐνεχείρησαν οἱ μὲν τὴν Ἰτύκην, οἱ δὲ
 τοὺς Ἰππακρίτας, διὰ τὸ ταύτας τὰς πόλεις μὴ βοῦ-
 30 λεσθαι μετασχεῖν αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως. Καρχη-71
 δόνιοι δὲ τοὺς μὲν κατ' ἰδίαν βίους ἀεὶ διεξαγα-

γόντες ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς χώρας γεννημάτων, τὰς δὲ
 κοινὰς παρασκευὰς καὶ χορηγίας ἀθροίζοντες ἐκ τῶν
 κατὰ τὴν Λιβύην προσόδων, ἔτι δὲ πολεμεῖν εἰδι-
 2 σμένοι ξενικαῖς δυνάμεσι, τότε πάντων ἅμα τούτων
 οὐ μόνον ἐστερημένοι παραλόγως, ἀλλὰ καὶ καθ' 5
 αὐτῶν ὀρῶντες ἕκαστα τῶν προειρημένων ἐπιστρέ-
 84. φοντα, τελέως ἐν μεγάλῃ δυσθυμίᾳ καὶ δυσελπιστίᾳ
 καθέστασαν, ἅτε παρὰ τὴν προσδοκίαν αὐτοῖς τῶν
 3 πραγμάτων ἀποβεβηκότων. τετραυμένον γὰρ ἐν τῷ
 περὶ Σικελίας πολέμῳ συνεχῶς, ἤλπιζον ἐπιτελεσθαι-82.
 σῶν τῶν διαλύσεων ἀναπνοῆς τινος τεύξεσθαι καὶ
 4 καταστάσεως εὐδοκουμένης. συνέβαινε δ' αὐτοῖς
 τάναντία· μείζονος γὰρ ἐνίστατο πολέμου καταρχή
 5 καὶ φοβερωτέρου. πρόσθεν μὲν γὰρ ὑπὲρ Σικελίας
 ἡμφισβήτουν Ῥωμαίοις, τότε δὲ περὶ σφῶν αὐτῶν 15
 καὶ τῆς πατρίδος ἐμελλον κινδυνεύειν, πόλεμον
 6 ἀναλαμβάνοντες ἐμφύλιον. πρὸς δὲ τούτοις οὐχ
 ὅπλων πλῆθος, οὐ ναυτικὴ δύναμις, οὐ πλοίων κα-
 τασκευὴ παρ' αὐτοῖς ἦν, ὥς ἂν τοσαύταις νανμα-
 χίαις περιπεπτωκότων· καὶ μὴν οὐδὲ χορηγιῶν διά- 20
 θεσεις οὐδὲ φίλων οὐδὲ συμμάχων τῶν βοηθησόντων
 7 ἔξωθεν ἐλπίς οὐδ' ἡτίσουν ὑπῆρχε. διὸ καὶ τότε
 σαφῶς ἔγνωσαν ἡλίκην ἔχει διαφορὰν ξενικὸς καὶ
 διαπόντιος πόλεμος ἐμφυλίου στάσεως καὶ ταραχῆς.
 8 οὐχ ἥμισυ δ' αὐτοὶ σφίσι τῶν τοιούτων καὶ τηλι- 25
 72 κούτων κακῶν ἐγγόνεισαν αἷτιοι. κατὰ γὰρ τὸν
 προγεγονότα πόλεμον εὐλόγους ἀφορμὰς ἔχειν ὑπο-
 λαμβάνοντες, πικρῶς ἐπεστάτησαν τῶν κατὰ τὴν
 2 Λιβύην ἀνθρώπων, παραιρούμενοι μὲν τῶν ἄλλων
 πάντων τῶν καρπῶν τοὺς ἡμίσεις, διπλασίους δὲ 30
 ταῖς πόλεσι τοὺς φόρους ἢ πρὶν ἐπιτάττοντες, συγ-

γνώμην δὲ τοῖς ἀπόροις ἢ συμπεριφορὰν οὐδ' ἦν-
 τινούν ἐπ' οὐδενὶ τῶν πραττομένων διδόντες, θαν- 3
 μάζοντες δὲ καὶ τιμῶντες τῶν αἰεὶ στρατηγῶν οὐ
 τοὺς πρῶτος καὶ φιλανθρώπως τῷ πλήθει χρωμένους,
 5 ἀλλὰ τοὺς αὐτοῖς μὲν ἐτοιμάζοντας πλείστας χορη-
 γίας κάπισκευὰς, τοῖς δὲ κατὰ τὴν χώραν πικρό-
 τατα χρωμένους, ὧν εἷς ἦν Ἄννων. τοιγαροῦν οἱ 4
 μὲν ἄνδρες οὐχ οἷον παρακλήσεως πρὸς τὴν ἀπό-
 στασιν, ἀλλ' ἀγγέλου μόνον ἐδεήθησαν· αἱ δὲ γυν- 5
 10 ναῖκες αἱ τὸν πρὸ τοῦ χρόνου ἀπαγομένους περι-
 ορῶσαι τοὺς σφετέρους ἄνδρας καὶ γονεῖς πρὸς τὰς
 εἰσφοράς, τότε συννομύνουσαι κατὰ πόλεις ἐφ' ᾧ
 85. μὴδὲν κρύψειν τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς, ἀφαιρού-
 μεναι τὸν κόσμον εἰσέφερον ἀπροφασίστως εἰς τοὺς
 15 ὀψωνιασμούς. καὶ τοιαύτην παρεσκεύασαν εὐπορίαν 6
 τοῖς περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον ὥστε μὴ μόνου83.
 διαλῦσαι τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὀψωνίων τοῖς μι-
 σθοφόροις κατὰ τὰς ἐπαγγελίας, ἃς ἐποιήσαντο πρὸς
 τὴν ἀπόστασιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ συνεχὲς εὐπορή-
 20 σαι χορηγίας. οὕτως οὐδέποτε δεῖ πρὸς τὸ παρὸν 7
 μόνον, ἔτι δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ μέλλον ἀποβλέπειν
 αἰεὶ τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ ἐν τοιούτοις κακοῖς ὄντες 73
 οἱ Καρχηδόνιοι, προστησάμενοι τὸν Ἄννονα στρατη-
 25 γὸν διὰ τὸ δοκεῖν τοῦτον καὶ πρότερον αὐτοῖς τὰ
 κατὰ τὴν Ἑκατοντάπυλον τῆς Λιβύης καταστρέψα-
 σθαι, συνηθροίζον μὲν μισθοφόρους, καθώπλιζον δὲ 2
 τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις τῶν πολιτῶν· ἐγγύμναζον δὲ 2
 καὶ συνέταττον τοὺς πολιτικούς ἱππεῖς· παρεσκεύαζον
 30 δὲ καὶ τὰ περιλιπῆ τῶν πλοίων, τριήρεις καὶ πεντη-
 κοντόρους καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀκατίων. οἱ δὲ περὶ 3

τὸν Μάθω, παραγενομένων αὐτοῖς εἰς ἑπτὰ μυριάδας
 Λιβύων, ἐπιδιελόντες τούτους ἀσφαλῶς ἐπολιό-
 κουν τοὺς Ἰτυκαίους καὶ τοὺς Ἰππακρίτας, βεβαίως
 δὲ τὴν ἐν τῷ Τύννητι στρατοπεδεῖαν κατεῖχον, ἀπο-
 κεκλείεσαν δὲ τοὺς Καρχηδονίους ἀπάσης τῆς 5
 4 ἐκτὸς Λιβύης. ἡ γὰρ Καρχηδὼν αὐτῇ μὲν ἐν κόλπῳ
 κεῖται, προτείνουσα καὶ χερρονησίζουσα τῇ θέσει, τὸ
 μὲν τῇ θαλάττῃ, τὸ δὲ τι καὶ λίμνῃ περιεχομένη
 5 κατὰ τὸ πλεῖστον· ὁ δὲ συνάπτων ἰσθμὸς αὐτὴν τῇ
 Λιβύῃ τὸ πλάτος ὥς εἰκοσι καὶ πέντε σταδίων ἐστί. 10
 τούτου δ' ἐπὶ μὲν τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος νεύοντος
 μέρους οὐ μακρὸν ἡ τῶν Ἰτυκαίων κεῖται πόλις,
 6 ἐπὶ δὲ θατέρου παρὰ τὴν λίμνην ὁ Τύννης. ἐφ' ὧν
 ἑκατέρων τότε στρατοπεδεύσαντες οἱ μισθοφόροι,
 καὶ διακλείσαντες ἀπὸ τῆς χώρας τοὺς Καρχηδο- 15
 7 νίους, λοιπὸν ἐπεβούλευον αὐτῇ τῇ πόλει, καὶ ποτὲ
 μὲν ἡμέρας, ποτὲ δὲ καὶ νύκτωρ παραγινόμενοι
 86. πρὸς τὸ τεῖχος, εἰς φόβους καὶ θορύβους ὁλοσχε-
 74 ρεῖς ἐνέβαλλον τοὺς ἔνδον. Ἄννων δὲ περὶ μὲν τὰς
 παρασκευὰς ἐνδεχομένως ἐγίνετο· καὶ γὰρ ἦν πρὸς 20
 2 τοῦτο τὸ μέρος εὐφυής· ἐξορμήσας δὲ μετὰ τῆς δυ-
 νάμεως ἕτερος ἦν· καὶ γὰρ τοῖς καιροῖς ἀστόχως 84.
 ἐχοῖτο καὶ τοῖς ὅλοις πράγμασιν ἀπείρως καὶ νο-
 3 θρῶς. διὸ καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἰς Ἰτύκην παρα-
 βοηθῆσας τοῖς πολιορκουμένοις καὶ καταπληξάμενος 25
 τοὺς ὑπεναντίους τῷ πλήθει τῶν θηρίων· εἶχε γὰρ
 οὐκ ἐλάττους ἑκατὸν ἐλεφάντων· καὶ μετὰ ταῦτα
 λαβὼν προτερήματος ἀρχὴν ὁλοσχεροῦς οὕτως ἐχρή-
 σατο κακῶς ὥστε κινδυνεῦσαι προσαπολέσαι καὶ
 4 τοὺς πολιορκουμένους. κομίσας γὰρ ἐκ τῆς πόλεως 30
 τοὺς καταπέλτας καὶ τὰ βέλη καὶ συλλήβδην ἀπά-

σας τὰς πρὸς τὴν πολιορκίαν παρασκευὰς, καὶ στρα-
 τοπεδεύσας πρὸ τῆς πόλεως, ἐνεχείρησε προσβάλλ-
 λειν πρὸς τὸν τῶν ὑπεναντίων χάρακα. τῶν δὲ 5
 θηρίων βιασαμένων εἰς τὴν παρεμβολήν, οὐ δυνά-
 5 μενοι τὸ βάρος οὐδὲ τὴν ἔφοδον οἱ πολέμιοι μέναι,
 πάντες ἐξέπεσον ἐκ τῆς στρατοπεδείας. καὶ πολλοὶ 6
 μὲν αὐτῶν ἀπέθανον τραπέντες ὑπὸ τῶν θηρίων,
 τὸ δὲ διασφῶζόμενον μέρος πρὸς τινα λόφον ἐρυ-
 μνὸν καὶ σύμφυτον ἔμενε, πιστεῦον ταῖς ἐξ αὐτῶν
 10 τῶν τόπων ἀσφαλείαις. ὁ δ' Ἄννων, εἰδισμένος 7
 Νομάσι καὶ Λίβυσι πολεμεῖν, οὔτινες ὅταν ἄπαξ ἐγ-
 κλίνωσι, ποιοῦνται τὴν φυγὴν ἐπὶ δύ' ἡμέρας καὶ
 τρεῖς ἐκτοπίζοντες αὐτούς, ὑπολαβὼν καὶ τότε πέ-
 15 ρας ἔχειν τοῦ πολέμου καὶ νενικηκέναι τοῖς ὅλοις,
 τῶν μὲν στρατιωτῶν ὀλιγόωρσε καὶ καθόλου τῆς 8
 παρεμβολῆς, αὐτὸς δ' εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἐγί-
 νετο περὶ τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν. οἱ δὲ συμ- 9
 9 πεφευγότες τῶν μισθοφόρων εἰς τὸν λόφον, σύν-
 τροφοὶ μὲν γεγονότες τῆς Βάρκα τόλμης, συνήθεις
 20 δ' ἐκ τῶν κατὰ Σικελίαν ἀγώνων πολλάκις τῆς αὐ-
 τῆς ἡμέρας ποτὲ μὲν ὑποχωρεῖν, ποτὲ δὲ πάλιν ἐκ
 μεταβολῆς ἐργχεῖν τοῖς πολεμίοις, καὶ τότε συν- 10
 87. ἰδόντες τὸν μὲν στρατηγὸν ἀπηλλαγμένον εἰς τὴν
 πόλιν, τοὺς δὲ πολλοὺς διὰ τὸ προτέρημα ῥαθυ-
 25 μοῦντας καὶ διαρρέοντας ἐκ τῆς στρατοπεδείας, συ- 11
 στραφέντες ἐπιτίθενται τῷ χάρακι, καὶ πολλοὺς μὲν
 αὐτῶν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἠνάγκασαν φυ-
 γεῖν αἰσχροῦς ὑπὸ τὰ τεῖχη καὶ τὰς πύλας· ἐκυρί- 12
 80 ευσαν δὲ τῆς ἀποσκευῆς ἀπάσης καὶ τῆς τῶν πο-
 85. λιορκουμένων παρασκευῆς· ἦν Ἄννων πρὸς τοῖς ἄλ-
 λους ἐκκομίσας ἐκ τῆς πόλεως ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς

13 ὑποχείριον. οὐ μόνον δὲ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν οὕτως ἀνестράφη νωθρῶς, ἀλλὰ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας περὶ τὴν καλουμένην Γόρξαν ἀντιστρατοπεδευσάντων αὐτῷ τῶν πολεμίων, λαβὼν καιροὺς δις μὲν ἐκ παρατάξεως εἰς τὸ νικᾶν, δις δ' ἐξ ἐπι- 5
14 θέσεως, ἅτε καὶ στρατοπεδευόντων σύνεγγυς αὐτῷ τῶν ὑπεναντίων, ἀμφοτέρους δοκεῖ τούτους εἰκῇ καὶ παραλόγως προσέσθαι.

75 Διόπερ οἱ Καρχηδόνιοι, θεωροῦντες αὐτὸν κακῶς χειρίζοντα τὰς πράξεις, Ἀμίλκαν τὸν ἐπικαλού- 10
2 μενον Βάρκαν αὐθις προεστήσαντο, καὶ τοῦτον ἐξέπεμπον εἰς τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον στρατηγόν, δύντες ἐβδομήκοντα μὲν ἐλέφαντας καὶ τοὺς ἐπισυνηγμένους τῶν μισθοφόρων καὶ τοὺς ἡτομοληκότας ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἅμα δὲ τούτοις πολιτικούς ἱπ- 15
3 πείς καὶ πεζοὺς, ὥστε τοὺς σύμπαντας εἰς μυρίους ὑπάρχειν. ὃς κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως ἔξοδον καταπληξάμενος τῷ παραδόξῳ τῆς ἐπιβολῆς ἤττησε μὲν τὰς ψυχὰς τῶν ὑπεναντίων, ἔλυσε δὲ τὴν τῆς Ἰτύκης πολιορκίαν, ἐφάνη δ' ἄξιος τῶν προγεγονό- 20
των ἔργων καὶ τῆς παρὰ τῷ πλήθει προσδοκίας.

4 τὸ δὲ πραχθὲν ἦν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὴν χρεῖαν ταύτην τοιοῦτον. τῶν γεωλόφων τῶν ἐπιξυγγνύντων τὸν ἀρχένα τὸν συνάπτοντα τὴν Καρχηδόνα πρὸς τὴν Λιβύην ὄντων δυσβάτων, καὶ χειροποιήτους 25
ἔχοντων διεκβολὰς ἐπὶ τὴν χώραν, συνέβαινε τοὺς περὶ τὸν Μάθω πάντας τοὺς διὰ τῶν προειρημένων λόφων εὐκαίρως κειμένους τόπους φυλακαῖς δι-
88.5 ειληφέναι, πρὸς δὲ τούτοις τοῦ προσαγορευομένου Μακάρα ποταμοῦ διεύροντος κατὰ τινὰς τόπους πα- 30
ραπλησίως τὴν ἐπὶ τὴν χώραν τοῖς ἐκ τῆς πόλεως

ἔξοδον, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ θεύματος ἀβάτου κατὰ τὸ πλείστον ὑπάρχοντος, μίας δ' οὔσης ἐπ' αὐτῷ γεφύρας, καὶ ταύτην τηρεῖν τὴν δίοδον ἀσφαλῶς, πόλιν ἐπ' αὐτῆς ὠκοδομηκότας. ἐξ ὧν συν- 6
5 ἐβαινε τοὺς Καρχηδονίους μὴ οἶον στρατοπέδῳ τῆς χώρας ἐπιβαίνειν, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς κατ' ἰδίαν θέλοντας διαπεσεῖν ῥαδίως ἂν δύνασθαι λαθεῖν τοὺς ὑπεναντίους. εἰς ἃ βλέπων Ἀμίλκας, καὶ παντὸς 786.
πράγματος καὶ καιροῦ πείραν λαμβάνων διὰ τὸ δυσ-
10 χρηστεῖν περὶ τὴν ἔξοδον, διανοήθη τι τοιοῦτον. τοῦ προειρημένου ποταμοῦ κατὰ τὴν εἰς θάλατταν 8
ἐκβολὴν συνθεωρήσας κατὰ τινὰς ἀνέμων στάσεις ἀποθινούμενον τὸ στόμα καὶ τεναγώδη γινομένην τὴν παρ' αὐτὸ τὸ στόμα πάροδον, ποιήσας εὐ-
15 τρεπῇ τῷ στρατοπέδῳ τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ κρύπτων ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιβολὴν, ἐτήρει τὸ προειρημέ-
νον σύμπτωμα. παραπεσόντος δὲ τοῦ καιροῦ, νυ- 9
κτὸς ἔξορμήσας ἔλαθε πάντας ἅμα τῷ φωτὶ τὸν προειρημένον τόπον διαβιβάσας τὴν δύναμιν. πα- 10
20 ραδόξου δὲ τοῦ πράγματος φανέντος καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς ὑπεναντίοις, ὁ μὲν Ἀμίλκας προῆγε διὰ τοῦ πεδίου, ποιούμενος τὴν πορείαν ἐπὶ τοὺς τὴν γέφυραν φυλάττοντας. οἱ δὲ περὶ τὸν Σπέν- 76
διον συνέντες τὸ γεγονὸς ἀπήντων εἰς τὸ πεδίου
25 καὶ παρεβοήθουν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ἐκ τῆς περὶ τὴν γέφυραν πόλεως ὄντες οὐκ ἐλάττους μυρίων, οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ἰτύκης ὑπὲρ τοὺς μυρίους καὶ πεντακισχι-
λίους. ἐπεὶ δ' εἰς συνάπτον ἦκον ἀλλήλοις, νομί- 2
σαντες ἐν μέσῳ τοὺς Καρχηδονίους ἀπειληφέναι,
30 σπουδῇ παρηγγύων ἅμα παρακαλοῦντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ συνηπτον τοῖς πολεμίοις. ὁ δ' Ἀμίλκας ἤγε 3

μὲν τὴν πορείαν πρῶτους ἔχων τοὺς ἐλέφαντας, ἐπὶ δὲ τούτοις τοὺς ἵππεῖς καὶ τοὺς εὐζώνους, τελει-
 4 ταῖα δὲ τὰ βαρέα τῶν ὀπλων. κατιδὼν δὲ προχει-
 89. ρότερον ἐπιφερομένους τοὺς ὑπεναντίους, ἀναστρέ-
 5 φειν παρήγγειλε πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ. καὶ τοὺς μὲν 5
 ἀπὸ τῆς πρωτοπορείας ἀναστρέψαντας σπουδῇ ποι-
 εῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν ἐκέλευσε· τοὺς δ' ἐπὶ τῆς
 οὐραγίας ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχοντας ἐξ ἐπιστροφῆς περι-
 σπῶν ἐξέταττε πρὸς τὴν τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαν.
 6 οἱ δὲ Λίβνες καὶ μισθοφόροι, νομίσαντες αὐτοὺς 10
 καταπεπληγμένους φυνεῖν, λύσαντες τὴν τάξιν ἐπ-
 ἔκειντο καὶ συνήπτου εἰς τὰς χεῖρας ἔρρωμένως.
 7 ἅμα δὲ τῷ τοὺς ἵππεῖς συνεγγίσαντας τοῖς παρατε-
 ταγμένοις ἐκ μεταβολῆς ὑποστῆναι, τὴν δὲ λοιπὴν
 δύναμιν ἐπάγειν, ἐκπλαγεῖς γινόμενοι διὰ τὸ παρὰ-87.
 δοξον οἱ Λίβνες ἐγκλίναντες εὐθὲως ἔφευγον, ὥς
 8 ἂν εἰκῇ καὶ σποράδην ἐπικείμενοι. λοιπὸν οἱ μὲν
 τοῖς κατόπιν ἐπιφερομένοις περιπίπτοντες ἐσφάλ-
 λοντο, καὶ διέφθειρον αὐτούς τε καὶ τοὺς οἰκείους·
 οἱ δὲ πλείους συνεπατήθησαν, ἐκ χειρὸς τῶν ἱπ-20
 9 πέων ἐπικειμένων αὐτοῖς καὶ τῶν θηρίων. ἀπώ-
 λοντο μὲν οὖν εἰς ἑξακισχιλίους τῶν Λιβύων καὶ
 τῶν ξένων, ἐάλωσαν δὲ περὶ δισχιλίους· οἱ δὲ λοι-
 ποὶ διέφυγον, οἱ μὲν εἰς τὴν πρὸς τῇ γεφύρᾳ πό-
 10 λιν, οἱ δ' ἐπὶ τὴν πρὸς Ἰτύκῃ παρεμβολήν. Ἀμίλκας 25
 δὲ ποιήσας τὸ προτέρημα τὸν προειρημένον τρόπον,
 εἶπετο κατὰ πόδας τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ
 τῆς γεφύρας πόλιν ἐξ ἐφόδου κατέσχε, προεμένων
 καὶ φευγόντων εἰς τὸν Τύννητα τῶν ἐν αὐτῇ πολε-
 μίων, τὴν δὲ λοιπὴν χώραν ἐπιπορευόμενος τὰς μὲν 30
 11 προσήγετο, πλείστας δὲ κατὰ κράτος ἐξήρκει. τοῖς

δὲ Καρχηδονίοις βραχὺ τι θάρσους ἐνειργάσατο καὶ
 τόλμης, ἐπὶ ποσὸν αὐτοὺς ἀπαλλάξας τῆς προγεγενη-
 μένης δυσελπιστίας.

Ὁ δὲ Μάθως αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῆς τῶν Ἰπαρχοῦ-77
 5 τῶν πολιορκίας ἐπέμενε, τοῖς δὲ περὶ τὸν Αὐτάρι-
 τον τὸν τῶν Γαλατῶν ἡγεμόνα καὶ Σπένδιον ἔχε-
 σθαι τῶν ὑπεναντίων συνεβούλενε, τὰ μὲν πεδία 2
 φεύγοντας διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρὰ τοῖς ὑπεναν-
 τίοις ἱππέων καὶ θηρίων, ταῖς δ' ὑπαρξείαις ἀντι-
 90. παράγοντας καὶ συνεπιτιθεμένους κατὰ τὰς ὑποπι-
 πτούσας αἰὲ δυσχερείας. ἅμα δὲ ταῖς ἐπινοαῖς 3
 ταύταις καὶ πρὸς τοὺς Νομάδας καὶ τοὺς Λίβνας
 ἐξέπεμπε, δεόμενος βοηθεῖν σφίσι καὶ μὴ κατα-
 προτεσθαι τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καιρούς. ὁ δὲ 4
 15 Σπένδιος, προσλαβὼν ἐκ τοῦ Τύννητος ἀφ' ἐκάστου
 τῶν γενῶν τοὺς πάντας εἰς ἑξακισχιλίους, προῆγε,
 ταῖς ὑπαρξείαις ἀντιπαράγων τοῖς Καρχηδονίοις,
 ἔχων ἅμα τοῖς προειρημένοις καὶ τοὺς μετ' Αὐτα-
 ρίτου Γαλάτας, ὄντας εἰς δισχιλίους. τὸ γὰρ λοιπὸν 5
 20 μέρος αὐτῶν τοῦ κατ' ἀρχὰς συστήματος ἡτόμο-
 λῆκει πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐν ταῖς περὶ τὸν Ἑρνα
 στρατοπεδείαις. τοῦ δ' Ἀμίλκου παρεμβληκός 6
 ἐν τινι πεδίῳ πανταχόθεν ὄρεσι περιεχομένος, συν-88.
 ἔβη τὰς παρὰ τῶν Νομάδων καὶ Λιβύων βοηθείας
 25 εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον συνάψαι τοῖς περὶ τὸν Σπέν-
 διον. γενομένης δὲ τοῖς Καρχηδονίοις τῆς μὲν τῶν 7
 Λιβύων ἐπιστρατοπεδείας αἰφνιδίου καὶ κατὰ πρόσ-
 ωπον, τῆς δὲ τῶν Νομάδων ἀπ' οὐράς, τῆς δὲ περὶ
 τὸν Σπένδιον ἐκ πλαγίου, μεγάλην αὐτοῖς ἀπορίαν
 30 συνέβη περιστῆναι καὶ δυσέκφευκτον. κατὰ δὲ τὸν 78
 καιρὸν τοῦτον Ναβαῦας, ὃς ἦν μὲν Νομάς τῶν ἐν-

δοξοτάτων εἰς, ἣν δὲ καὶ πλήρης ὁρμῆς πολεμικῆς, οὗτος ἀεὶ μὲν οἰκείως διέκειτο πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, πατρικὴν ἔχων σύστασιν, τότε δὲ μᾶλλον παρωρμήθη διὰ τὴν Ἀμίλκον τοῦ στρατηγοῦ καταξίωσιν. διὸ καὶ νομίσας ἔχειν εὐφυνὴν καιρὸν πρὸς 5 ἐντευξίν αὐτῷ καὶ σύστασιν, ἤκεν εἰς τὴν στρατοπεδείαν, ἔχων περὶ αὐτὸν Νομάδας εἰς ἑκατόν. καὶ συνεγγίσας τῷ χάρακι τολμηρῶς ἔμενε, κατασεῖων 4 τῇ χειρὶ. τοῦ δ' Ἀμίλκον θανυμάσαντος τὴν ἐπιβολήν, καὶ προπέμφαντός τινα τῶν ἱππέων, εἰς 10 λόγους ἔφη βούλεσθαι συνελθεῖν τῷ στρατηγῷ. 5 διαποροῦντος δ' ἀκμὴν καὶ διαπιστοῦντος τοῦ τῶν Καρχηδονίων ἡγεμόνος, παραδοὺς ὁ Ναυάρχος τὸν ἵππον καὶ τὰς λόγχας τοῖς μεθ' αὐτοῦ, παρὴν ἄν- 6 οπλος εὐθαρσῶς εἰς τὴν παρεμβολήν. οἱ δὲ τὰ μὲν 15 91. ἐθαύμαζον, τὰ δὲ κατεπλήττοντο τὴν τόλμαν· ὅμως 7 δὲ προσεδέξαντο καὶ συνῆλθον εἰς τὰς χεῖρας. ὁ δὲ παραγενόμενος εἰς λόγους ἔφη πᾶσι μὲν Καρχηδονίοις εὐνοεῖν, μάλιστα δ' ἐπιθυμεῖν Βάρκα γενέσθαι φίλος· διὸ καὶ νῦν παρεῖναι συσταθῆσόμε- 20 νος αὐτῷ καὶ κοινωνήσων ἀδόλως παντὸς ἔργου 8 καὶ πάσης ἐπιβολῆς. Ἀμίλκας δὲ ταῦτ' ἀκούσας οὕτως ἤσθη μεγάλως ἐπὶ τε τῷ κατὰ τὴν παρουσίαν θάρσει καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐντευξίν ἀπλότητι τοῦ νεανίσκου, ὥς οὐ μόνον εὐδόκησε κοινωνὸν αὐτὸν 25 προσλαβέσθαι τῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ τὴν θυγά- 9 τέρᾳ δώσειν ἐπηγγείλατο μεθ' ὅρκου, διαφυλάξαν- 9 τος αὐτοῦ τὴν πρὸς Καρχηδονίους πίστιν. γενομέ- 10 νων δὲ τῶν ὁμολογιῶν, ὁ μὲν Ναυάρχος ἤκε τού- 30 ῳ αὐτὸν τεταγμένους ἔχων Νομάδας, ὄντας εἰς 10 δισχιλίους, ὁ δ' Ἀμίλκας, προσγενομένης αὐτῷ τῆς

χειρὸς ταύτης, παρετάξατο τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ 89. περὶ τὸν Σπένδιον συνάψαντες ἐπὶ ταῦτ' οἱς Αἰ-βυσι καὶ καταβάντες εἰς τὸ πεδίον συνέβαλον τοῖς Καρχηδονίοις. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυρᾶς, ἐνίκων 11 5 οἱ περὶ τὸν Ἀμίλκον, καλῶς μὲν τῶν θηρίων ἀγωνισαμένων, ἐπιφανεστάτην δὲ τοῦ Ναυάρχου παρα-σχομένου χρεῖαν. ὁ μὲν οὖν Αὐτάριτος καὶ Σπέν- 12 διος διέφυγον, τῶν δὲ λοιπῶν ἔπεσον μὲν εἰς μυ-ρίους, ἐάλωσαν δ' εἰς τετρακισχιλίους. ἐπιτελε- 13 10 σθέντος δὲ τοῦ κατορθώματος, Ἀμίλκας τοῖς μὲν βουλομένοις τῶν αἰχμαλώτων μεθ' ἑαυτοῦ συστρα-τεύειν ἐξουσίαν ἔδωκε καὶ καθώπλιξε τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων σκύλοις, τοὺς δὲ μὴ βουλομένους ἀθροί- 14 15 σας παρεκάλει, φάσκων, ἕως μὲν τοῦ νῦν συγγνώ- 15 μην αὐτοῖς ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων· διὸ καὶ συγ-χωρεῖν τρέπεσθαι κατὰ τὰς ἰδίας ὁρμὰς οὐ ποτ' ἂν ἕκαστος αὐτῶν προαιρῆται. μετὰ δὲ ταῦτα δι- 15 15 ηπειλήσατο μηθένει φέρειν ὄπλον πολέμιον κατ' αὐτῶν, ὥς, ἔαν ἄλλῳ τις, ἀπαραιτήτου τευξόμενον 20 τιμωρίας.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς οἱ τὴν Σαρδόναν 79 [τὴν νῆσον] παραφυλάττοντες τῶν μισθοφόρων, ζηλώ- 92. σαντες τοὺς περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον, ἐπιτί-θενται τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Καρχηδονίοις. καὶ τὸν 2 25 μὲν τότε παρ' αὐτοῖς ὄντα βοηθάρχον Βώσταρον συγκλείσαντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν ἀπέκτειναν. αὐτίς δὲ τῶν Καρχηδονίων 3 στρατηγὸν ἐξαποστειλάντων μετὰ δυνάμεως Ἀννωνᾶ, κάπειτα καὶ τούτων τῶν δυνάμεων ἐγκαταλιπουσῶν 30 τὸν Ἀννωνᾶ, καὶ μεταθεμένων πρὸς σφᾶς, γενό- 4 μενοι ξωγρία κύριοι τοῦ προειρημένου, παραυτίκα

τοῦτον μὲν ἀνεσταύρωσαν, μετὰ δὲ ταῦτα παρη-
 λαγμένας ἐπινοοῦντες τιμωρίας, πάντας τοὺς ἐν τῇ
 5 νήσῳ Καρχηδονίους στρεβλοῦντες ἀπέκτειναν· καὶ
 τὸ λοιπὸν ἤδη ποιησάμενοι τὰς πόλεις ὑπ' ἑαυτοὺς
 εἶχον ἐγκρατῶς τὴν νῆσον, ἕως οὗ στασιάζαντες 5
 πρὸς τοὺς Σαρδονίους ἐξέπεσον ὑπ' ἐκείνων εἰς
 τὴν Ἰταλίαν.
 6 Ἡ μὲν οὖν Σαρδὼ τοῦτον πὺν τρόπον ἀπῆλ-90.
 λοτριώθη Καρχηδονίαν, νῆσος καὶ τῷ μεγέθει καὶ
 τῇ πολυανθρωπίᾳ καὶ τοῖς γεννήμασι διαφέρουσα. 10
 7 τῷ δὲ πολλοὺς καὶ πολλὴν ὑπὲρ αὐτῆς πεποιῆσθαι
 λόγον οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθ' εἶναι ταυτολογεῖν
 8 ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων. Μάθως δὲ καὶ Σπέν-
 διος, ἅμα δὲ τούτοις Αὐτάριτος ὁ Γαλάτης, ὑπιδό-
 μενοι τὴν Ἀμίλκον φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς αἰχμα- 15
 λώτους, καὶ φοβηθέντες μὴ τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ
 ψυχαγωγηθέντες ὁρμήσωσι πρὸς τὴν ὑποδεικνυμέ-
 νην ἀσφάλειαν οἳ τε Αἰβυες καὶ τὸ τῶν μισθοφό-
 ρων πλῆθος, ἐβουλεύοντο πῶς ἂν καινοτομήσαντες
 19 τὴν πρὸς ἀσέβειαν εἰς τέλος ἀποθηριώσειαν τὰ 20
 9 πλήθη πρὸς τοὺς Καρχηδονίους. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς
 συναθροῖσαι τοὺς πολλούς. γενομένου δὲ τούτου
 γραμματοφόρον εἰσήγαγον, ὥς ἀπεσταλμένον ὑπὸ
 10 τῶν ἐκ τῆς Σαρδόνης αἰρετιστῶν. ἡ δ' ἐπιστολὴ
 διεσάφει τὸν τε Γέσκωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάν- 25
 τας, οὓς παρεσπόνδησαν ἐν τῷ Τύνητι, καθάπερ
 ἐπάνω προεῖπον, φυλάττειν ἐπιμελῶς, ὥς πραττόν-
 93. των τινῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῖς Καρχηδονίοις
 11 ὑπὲρ τῆς τούτων σωτηρίας. λαβόμενος δὲ τῆς ἀφορ-
 μῆς ταύτης ὁ Σπένδιος, πρῶτον μὲν παρεκάλει μὴ 30
 πιστεύειν τὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ τῶν Καρχη-

δουίαν γεγεννημένην φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς αἰχ-
 μαλώτους· οὐ γὰρ σῶσαι προαιρούμενον αὐτὸν 12
 ταῦτα βεβουλευσθαι περὶ τῶν ἐλόντων, ἀλλὰ διὰ
 τῆς ἐκείνων ἀφέσεως ἡμῶν ἐγκρατῇ γενέσθαι σπου-
 5 δάζοντα, πρὸς τὸ μὴ τινάς, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς ἅμα
 τιμωρήσασθαι πιστεύσαντας αὐτῷ. πρὸς δὲ τούτοις 13
 φυλάττεσθαι παρήνει μὴ προέμενοι τοὺς περὶ τὸν
 Γέσκωνα καταφρονηθῶσι μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, με-
 γάλα δὲ βλάβῃσι τὰς ἰδίας πράξεις, ἄνδρα τοιοῦ-
 10 τον καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν ἐάσαντες διαφνεῖν, ὃν
 εἰκὸς ἐχθρὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι φοβερώτατον. ἔτι δὲ 14
 ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ παρῆν ἄλλος γραμματοφόρος,
 ὥς ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ Τύνητος ἀπεσταλμένος, παρα-
 πλήσια τοῖς ἐκ τῆς Σαρδόνης διασαφῶν. ἐφ' ὃν 80 91.
 15 Αὐτάριτος ὁ Γαλάτης ἐπιβαλὼν μίαν ἔφη σωτηρίαν
 εἶναι τοῖς ἐαντῶν πράγμασι τὸ πάσας ἀπογνῶναι
 τὰς ἐν Καρχηδονίοις ἐλπίδας· ἕως δ' ἂν ἀντέχηταί 2
 τις τῆς ἐκείνων φιλανθρωπίας, οὐ δυνατὸν αὐτοῖς
 ἀληθινὸν γενέσθαι τὸν τοιοῦτον σύμμαχον. διόπερ 3
 20 ἡξίου τούτοις πιστεύειν, τούτοις ἀκούειν, τοῖς τοι-
 οῦτοις προσέχειν τὸν νοῦν, οἵτινες ἂν ἀεί τι τῶν
 ἀπεχθεστάτων καὶ πικροτάτων εἰσαγγέλλωσι κατὰ
 Καρχηδονίαν· τοὺς δ' ἐναντία τούτοις λέγοντας
 προδότας καὶ πολεμίους ἡγεῖσθαι παρήνει. ταῦτα 4
 25 δ' εἰπὼν συνεβούλευε τὸν τε Γέσκωνα καὶ τοὺς
 μετ' αὐτοῦ συλληφθέντας καὶ τοὺς ὕστερον γενο-
 μένους αἰχμαλώτους τῶν Καρχηδονίων αἰκισαμέ-
 νους ἀποκτείνειν. πρακτικώτατος δ' ἦν οὗτος ἐν 5
 ταῖς συμβουλαῖς διὰ τὸ πολλοὺς τὴν φωνὴν αὐτοῦ
 30 συνιέναι. πάλαι γὰρ στρατευόμενος ἦδει διαλέγε-6
 σθαι φοινικιστί· ταύτῃ δὲ πῶς οἱ πλείστοι συν-

εσαίνοντο τῇ διαλέκτῳ διὰ τὸ μήκος τῆς προγεγενη-
 94.7 μένης στρατείας. διόπερ ἐπαινέσαντος αὐτὸν ὁμο-
 8 ἐχώρησε. πολλῶν δὲ προπορευομένων ἀφ' ἑκάστου
 γένους ἅμα, καὶ βουλομένων αὐτὴν παραιτεῖσθαι 5
 τὴν αἰκίαν διὰ τὰς γεγενημένας ἐκ τοῦ Γέσκωνος
 εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας, οὔτε μὴν τῶν λεγομένων
 οὐδὲν ἦν συνετόν, ὥς ἂν ἅμα πολλῶν, ἑκάστου
 9 δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον συμβουλευόντος· ἐπεὶ
 δὲ καὶ παρεγνυνώθη διότι τὴν τιμωρίαν παραι- 10
 τοῦνται, καὶ τις ἐκ τῶν καθημένων εἶπε Βάλλε,
 10 πάντας ἅμα κατέλευσαν τοὺς προπορευθέντας. καὶ
 τούτους μὲν, ὥσπερ ὑπὸ θηρίων διεφθαρμένους,
 11 ἐξέφερον οἱ προσήκοντες. τοὺς δὲ περὶ τὸν Γέ-
 σκωνα λαβόντες, ὄντας εἰς ἐπιτακσίους, ἦγον ἐκ 15
 τοῦ χάρακος οἱ περὶ τὸν Σπένδιον· καὶ προαγα-
 γόντες βραχὺ πρὸ τῆς στρατοπεδείας πρῶτον μὲν
 12 ἀπέκοπτον τὰς χεῖρας, ποιοῦμενοι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ
 τοῦ Γέσκωνος, ὃν βραχεῖ χρόνῳ πρότερον ἐκ πάν-
 των Καρχηδονίων προκρίναντες ἀνέδειξαν μὲν 20
 εὐεργέτην αὐτῶν, ἐπέτρεψαν δὲ περὶ τῶν ἀμφισβη- 92.
 13 τουμένων. ἐπειδὴ δὲ τὰς χεῖρας ἀπέκοψαν, ἥρω-
 τηρίαζον τοὺς ταλαιπώρους· κολοβώσαντες δὲ καὶ
 συντρίψαντες τὸ σκέλε' ἔτι ζώντας ἐρριψαν εἰς
 25 τινὰ τάφρον.
 81 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, τοῦ δυστυχήματος αὐτοῖς
 ἀναγγελθέντος, ποιεῖν μὲν οὐδὲν εἶχον, ἐσχετλιά-
 ζον δέ, καὶ περιπαθεῖς γινόμενοι τῇ συμφορᾷ πρὸς
 μὲν Ἀμίλκαν καὶ τὸν ἕτερον τῶν στρατηγῶν Ἀν-
 νωνά πρεσβευτὰς ἐξέπεμπον, δεόμενοι βοηθεῖν καὶ 30
 2 τιμωρεῖν τοῖς ἡτυχηκόσι. πρὸς δὲ τοὺς ἡσεβηκότας

κήρυκας ἐξαπέστελλον περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀνα- 1
 ρέσεως. οἱ δ' οὔτ' ἔδοσαν, προεῖπόν τε τοῖς παρ- 3
 οὔσι μήτε κήρυκα πέμπειν πρὸς σφᾶς μήτε πρε-
 σβευτήν, ὥς τῆς αὐτῆς κολάσεως ὑπομενούσης τοὺς
 5 παραγενομένους ἥς νῦν Γέσκων τέτευχε. πρὸς δὲ 4
 τὸ λοιπὸν ἐδογματοποίησαν καὶ παρήνεσαν αὐτοῖς,
 95. ὃν μὲν ἂν λάβωσι Καρχηδονίων, τιμωρησαμένους
 ἀποκτείνειν· ὃν δ' ἂν τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς,
 ἀποκόψαντας τὰς χεῖρας αὐτοῖς εἰς Καρχηδόν' ἀπο-
 10 πέμπειν. ὃ δὴ καὶ διετέλεσαν ἐπιμελῶς ποιοῦντες.
 διόπερ εἰς ταῦτα βλέπων οὐκ ἂν τις εἰπεῖν ὀκνή- 5
 σειεν ὥς οὐ μόνον τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ
 τινὰ τῶν ἐν αὐτοῖς γεννωμένων ἐλκῶν καὶ φυμά-
 των ἀποθηριοῦσθαι συμβαίνει καὶ τελέως ἀβόηθητα
 15 γίνεσθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὰς ψυχὰς. ἐπὶ τε γὰρ 6
 τῶν ἐλκῶν, ἐὰν μὲν θεραπείαν τοῖς τοιούτοις προσ-
 ἄγῃ τις, ὑπ' αὐτῆς ἐνίοτε ταύτης ἐρεθιζόμενα θάτ-
 τον ποιεῖται τὴν νομὴν· ἐὰν δὲ πάλιν ἀφῇ, κατὰ
 τὴν ἐξ αὐτῶν φύσιν φθείροντα τὸ συνεχὲς οὐκ ἔσχει
 20 παῦλαν, ἕως ἂν ἀφανίσῃ τὸ ὑποκείμενον· ταῖς τε 7
 ψυχαῖς παραπλησίως τοιαῦται πολλάκις ἐπιφύονται
 μελανία καὶ σηπεδόνες ὥστε μηδὲν ἀσεβέστερον
 ἀνθρώπου μηδ' ὁμότερον ἀποτελεῖσθαι τῶν ζώων.
 οἷς ἐὰν μὲν συγγνώμην τινὰ προσάγῃς καὶ φιλαν- 8
 25 θρωπίαν, ἐπιβουλὴν καὶ παραλογισμόν ἡγούμενοι
 τὸ συμβαῖνον ἀπιστότεροι καὶ δυσμενέστεροι γίνον-
 ται πρὸς τοὺς φιλανθρωποῦντας· ἐὰν δ' ἀντιτι- 9
 μωρῇ, διαμιλλώμενοι τοῖς θυμοῖς οὐκ ἔστι τι τῶν 93.
 ἀπειρημένων ἢ δεινῶν ὁποῖον οὐκ ἀναδέχονται, σὺν
 30 καλῷ τιθέμενοι τὴν τοιαύτην τόλμαν· τέλος δ' ἀπο-
 θηριωθέντες ἐξέστησαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

10 τῆς δὲ διαθέσεως ἀρχηγὸν μὲν καὶ μερίστην μερίδα νομιστέον ἔθῃ μοχθηρὰ καὶ τροφὴν ἐκ παίδων κακὴν, συνεργὰ δὲ καὶ πλείω, μέγιστα δὲ τῶν συνεργῶν, τὰς αἰὶ τῶν προεστώτων ὕβρεις καὶ πλεονεξίας. ἃ δὴ τότε συνέβαινε καὶ περὶ μὲν τὸ σύστημα τῶν μισθοφόρων, ἔτι δὲ μᾶλλον περὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑπάρχειν.

82 Ἀμίλκας δέ, δυσχρηστούμενος τῇ τῶν πολεμίων ἀπονοίᾳ, τὸν μὲν Ἄννωνα πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλει, πεπεισμένος ἀθροισθέντων ὁμοῦ τῶν στρατοπέδων 10 2 θᾶττον ἐπιθήσειν τέλος τοῖς ὅλοις. τῶν δὲ πολεμίων οὓς ποτε κρατήσεις, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε, τοὺς δὲ ζωγρίᾳ πρὸς αὐτὸν εἰσαναχθέντας ὑπέβαλλε τοῖς θηρίοις, μίαν ὁρῶν λύσιν ταύτην, εἰ δυνηθεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἄρδην ἀφανίσει. 15 3 δοκούντων δὲ τῶν Καρχηδονίων ἐπικυδεστέρας ἐλπίδας ἔχειν ἤδη κατὰ τὸν πόλεμον, γίνεται τις ὁλοσχερῆς καὶ παράδοξος περὶ αὐτοὺς παλίρροια τῶν 4 πραγμάτων. οἳ τε γὰρ στρατηγοὶ συνελθόντες ἐπὶ ταὐτὸ διεστασίαν πρὸς σφᾶς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε 20 μὴ μόνον τοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν παραλιπεῖν καιροὺς, ἀλλὰ καὶ κατὰ σφῶν αὐτῶν πολλὰς ἀφορμὰς διδόναι τοῖς ὑπεναντίοις διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαν. ἃ δὴ καὶ συνέντες οἱ Καρχηδόνιοι τῷ μὲν ἐν τῶν στρατηγῶν ἀπαλλάττεσθαι προσέταξαν, 25 τῷ δ' ἐτέρῳ μένειν, ὃν ἂν αἱ δυνάμεις προκρίνωσιν. ἅμα δὲ τούτοις καὶ τὰς παρακομιζομένας ἀγορὰς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Ἐμπορίων, ἐφ' αἷς εἶχον τὰς μεγίστας ἐλπίδας περὶ τε τῆς τροφῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, διαφθαρεῖναι συνέβη 30 7 κατὰ θάλατταν ὁλοσχερῶς ὑπὸ χειμῶνος. τὰ δὲ

κατὰ τὴν Σαρδὸνα, καθάπερ ἐπάνω προείπον, ἐτύγχανεν ἀπῆλλοτριωμένα, μεγάλας αὐτοῖς αἰεὶ ποτε χρείας παρεχομένης τῆς νήσου ταύτης κατὰ τὰς περιστάσεις. τὸ δὲ μέγιστον ἦ τῶν Ἰπακριτῶν καὶ 8 5 τῶν Ἰτυκαίων ἀπέστη πόλις, αἵτινες ἐτύγχανον μὲν 94. 94. καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην οὐ μόνον τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον ἀναδεδεγμέναι γενναίως, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' Ἀγαθοκλέα καιροὺς καὶ τὴν Ῥωμαίων ἐφοδὸν εὐγενῶς ὑπομεμενηκυῖαι, καὶ συλλήβδην οὐδέποτε 10 95. 95. βεβουλευμέναι Καρχηδονίοις οὐδὲν ὑπεναντίον. τότε 9 δὲ χωρὶς τῆς ἀλόγου πρὸς τοὺς Αἰβυας ἀποστάσεως καὶ διὰ τῆς μεταθέσεως εὐθέως τούτοις μὲν τὴν μερίστην οἰκειότητα καὶ πίστιν ἐναπεδείξαντο, πρὸς δὲ τοὺς Καρχηδονίους ἀπαραίτητον ὁργὴν ἐνεστή- 97. 97. σαντο καὶ μῖσος. τοὺς μὲν γὰρ παραβεβοηθηκότας 10 αὐτοῖς παρ' ἐκείνων, ὄντας εἰς πεντακοσίους, καὶ τὸν ἡγεμόνα τούτων ἀποκτείναντες ἅπαντας ἔρριψαν κατὰ τοῦ τείχους, τὴν δὲ πόλιν ἐνεχείρισαν τοῖς Αἰβυσι· τοῖς γε μὴν Καρχηδονίοις οὐδὲ θάψαι συν- 20 98. 98. εχώρησαν τοὺς ἡτυχηκότας αἰτουμένοις. τούτων δὲ 11 συμβαινόντων, οἳ μὲν περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον, ἐπαρθέντες τοῖς συμβεβηκόσι, πολιορκεῖν ἐνεχείρησαν αὐτὴν τὴν Καρχηδὸνα. Βάρκας δὲ παρα- 12 99. 99. λαβὼν Ἀννίβαν τὸν στρατηγόν· τοῦτον γὰρ ἔξαπ- 25 100. 100. ἔστειλαν οἱ πολῖται πρὸς τὰς δυνάμεις, ἐπεὶ τὸν Ἄννωνα τὸ στρατόπεδον ἐκρίνε δεῖν ἀπαλλάττεσθαι, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων αὐτοῖς δοθεῖσαν ἐπιτροπὴν περὶ τὰς γενομένας τῶν στρατηγῶν στάσεις πρὸς ἀλλήλους· διόπερ Ἀμίλκας, ἔχων τοῦτόν 13 30 101. 101. τε καὶ Ναραῖαν, ἐπήει τὴν χώραν, διακλείων τὰς χορηγίας τοῖς περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον, μεγί-

στην αὐτῷ παρεχομένου χρεῖαν περί τε ταῦτα καὶ
τᾶλλα Ναφαύα τοῦ Νομάδος.

- 14 Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς ὑπαίθρους δυνάμεις ἐν
83 τούτοις ἦν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι περικλειόμενοι παν-
ταχόθεν ἠναγκάζοντο καταφεύγειν ἐπὶ τὰς συμμα- 5
2 χίδων πόλεων ἐλπίδας. Ἰέρων δ' αἰὲ μὲν ποτε κατὰ
τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον μεγάλην ἐποιεῖτο σπουδὴν
3 εἰς πᾶν τὸ παρακαλούμενον ὑπ' αὐτῶν, τότε δὲ καὶ
μᾶλλον ἐφιλοτιμεῖτο, πεπεισμένος συμφέρειν ἑαυτῷ
καὶ πρὸς τὴν ἐν Σικελίᾳ δυναστείαν καὶ πρὸς τὴν 10
Ῥωμαίων φιλίαν τὸ σφῆζεσθαι Καρχηδονίους, ἵνα μὴ
παντάπασιν ἐξῇ τὸ προτεθὲν ἀκονιτὶ συντελεῖσθαι
τοῖς ἰσχύουσιν, πᾶν φρονίμως καὶ νουνεχῶς λογι- 95.
4 ζόμενος. οὐδέποτε γὰρ χρὴ τὰ τοιαῦτα παρορᾶν,
οὐδὲ τηλικαύτην οὐδενὶ συγκατασκευάζειν δυνά- 15
98. στείαν, πρὸς ἣν οὐδὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἐξ-
5 ἔσται δικαίων ἀμφισβητεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ῥω-
μαῖοι τηροῦντες τὰ κατὰ τὰς συνθήκας δίκαια προ-
6 θυμίας οὐδὲν ἀπέλειπον. ἐν ἀρχαῖς μὲν γὰρ ἐγέ-
νετό τις ἀμφισβήτησις ἐξ ἀμφοῖν διὰ τινας τοιαύ- 20
7 τας αἰτίας. τῶν Καρχηδονίων τοὺς πλείοντας ἐξ
Ἰταλίας εἰς Λιβύην καὶ χορηγοῦντας τοῖς πολεμίοις
καταγόντων ὥς αὐτούς, καὶ σχεδὸν ἄθροισθέντων
τούτων εἰς τὴν φυλακὴν εἰς τοὺς πεντακοσίους,
8 ἡγανάκησαν οἱ Ῥωμαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα διαπρε- 25
σβευσάμενοι, καὶ κομισάμενοι διὰ λόγου πάντας, ἐπὶ
τοσοῦτον εὐδόκησαν ὥστε παραχορῆμα τοῖς Καρχηδο-
νίοις ἀντιδωρήσασθαι τοὺς ὑπολειπομένους παρ'
αὐτοῖς αἰχμαλώτους ἐκ τοῦ περὶ Σικελίαν πολέμου.
9 ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ καιροῦ πρὸς ἕκαστα τῶν παρα- 30
καλουμένων ἐτοίμως καὶ φιλανθρώπως ὑπήκουον.

διὸ καὶ πρὸς μὲν τοὺς Καρχηδονίους ἐπέτρεψαν τοῖς 10
ἐμπόροις ἐξαγαγεῖν αἰεὶ τὸ κατεπεῖγον, πρὸς δὲ τοὺς
πολεμίους ἐκώλυσαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν μὲν ἐν τῇ 11
Σαρδόνι μισθοφόρων, καθ' ὃν καιρὸν ἀπὸ τῶν Καρ-
5 χηδονίων ἀπέστησαν, ἐπισπωμένων αὐτοὺς ἐπὶ τὴν
νῆσον οὐχ ὑπήκουσαν· τῶν δ' Ἴτυκαίων ἐργχει-
ζόντων σφᾶς, οὐ προσεδέξαντο, τηροῦντες τὰ κατὰ
τὰς συνθήκας δίκαια.

- Καρχηδόνιοι μὲν οὖν τῆς παρὰ τῶν προειρημέ- 12
10 νων φίλων τυγχάνοντες ἐπικουρίας ὑπέμενον τὴν
πολιορκίαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Μάθω καὶ Σπένδιον 84
οὐχ ἦττον πολιορκεῖσθαι συνέβαινεν ἢ πολιορκεῖν.
εἰς τοιαύτην γὰρ αὐτοὺς οἱ περὶ τὸν Ἀμίλκαν ἐν- 2
δειαν καθίστασαν τῶν ἐπιτηδείων, ὥστ' ἀναγκα-
15 σθῆναι τέλος αὐτοὺς διαλύσαι τὴν πολιορκίαν. μετὰ 3
δέ τινα χρόνον ἀθροίσαντες τῶν τε μισθοφόρων
τοὺς ἀρίστους καὶ Λιβύων, τοὺς ἅπαντας εἰς πεν-
τακισμυρίους, μεθ' ὧν ἦν καὶ Ζάριξας ὁ Λίβυς ἔχων
τοὺς ὑφ' αὐτὸν ταττομένους, ὥρμησαν αὐτοῖς ἀντι- 20
20 παράγειν ἐν τοῖς ὑπαίθροις καὶ τηρεῖν τοὺς περὶ 96.
99. τὸν Ἀμίλκαν. τῶν μὲν οὖν πεδινῶν τόπων ἀπεί- 4
χοντο, καταπεπληγμένοι τὰ θηρία καὶ τοὺς περὶ
τὸν Ναφαύαν ἵππεις, τοὺς δ' ὄρεινους καὶ στενοὺς
ἐπειρῶντο προκαταλαμβάνειν. ἐν οἷς καιροῖς συνέβη 5
25 ταῖς μὲν ἐπιβολαῖς καὶ τόλμαις μηδὲν αὐτοὺς λεί-
πεσθαι τῶν ὑπεναντίων, διὰ δὲ τὴν ἀπειρίαν πολ-
λάκις ἐλαττοῦσθαι. τότε γὰρ ἦν, ὥς ἔοικε, συν- 6
ιδεῖν ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας πηλίκην ἔχει διαφορὰν
ἐμπειρία μεθοδικῇ καὶ στρατηγικῇ δύνاميς ἀπειρίας
30 καὶ τριβῆς ἀλόγου στρατιωτικῆς. πολλοὺς μὲν γὰρ 7
αὐτῶν ἐν ταῖς κατὰ μέρος χρεῖαις ἀποτεμνόμενος καὶ

συνκλείων ὥσπερ ἀγαθὸς πεπτευτής, ἀμαχεὶ δι-
 8 ἐφθειρε, πολλοὺς δ' ἐν τοῖς ὀλοσχερέσι κινδύνοις
 τοὺς μὲν εἰς ἐνέδρας ἀνυπονοήτους ἐπαρόμενος
 ἀνῆρει, τοῖς δ' ἀνελπίστως καὶ παραδόξως ποτὲ μὲν
 μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ, ἐπιφαινόμενος ἐξ- 5
 ἐπληττεν· ὧν ὅσους λάβοι ζωγρία, πάντας παρέβαλλε
 9 τοῖς θηροῖσι. τέλος δ' ἐπιστρατοπεδεύσας αὐτοῖς
 ἀνυπονοήτως ἐν τόποις ἀφνέσι μὲν πρὸς τὴν ἐκεί-
 νων χρεῖαν, εὐφνέσι δὲ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν,
 εἰς τοῦτ' ἤγαγε περιστάσεως ὥστε μήτε διακινδυν- 10
 νεύειν τολμῶντας μήτ' ἀποδρᾶναι δυναμένους διὰ
 τὸ τάφρῳ καὶ χάρακι περιειληφθαι πανταχόθεν τέ-
 λος ὑπὸ τῆς λιμοῦ συναγομένους ἐσθίειν ἀλλήλων
 10 ἀναγκασθῆναι, τοῦ δαιμονίου τὴν οἰκίαν ἀμοιβὴν
 αὐτοῖς ἐπιφέροντος τῇ πρὸς τοὺς πέλας ἀσεβείᾳ καὶ 15
 11 παρανομίᾳ. πρὸς μὲν γὰρ τὸν κίνδυνον οὐκ ἐτόλ-
 μων ἐξιέναι, προδήλου τῆς ἥττης καὶ τῆς τιμωρίας
 τοῖς ἀλισκομένοις ὑπαρχούσης, περὶ δὲ διαλύσεως
 οὐδ' ὑπενόουν ποιεῖσθαι μνήμην, συνειδότες σφίσι
 12 τὰ πεπραγμένα. προσανέχοντες δ' αἰεὶ ταῖς ἐκ τοῦ 20
 Τύνητος βοηθείαις διὰ τὰς τῶν ἡγούμενων ἐπαγ-
 γελίας πᾶν ὑπέμενον ποιεῖν κατὰ σφῶν αὐτῶν.
 85 ἐπεὶ δὲ κατεχρήσαντο μὲν ἀσεβῶς τοὺς αἰχμαλώτους,
 τροφῇ ταύτῃ χρώμενοι, κατεχρήσαντο δὲ τὰ δου-
 λικὰ τῶν σωμάτων, ἐβοήθει δ' ἐκ τοῦ Τύνητος οὐ- 25
 100. 2 δείς, τότε προδήλου τῆς αἰκίας διὰ τὴν περικακίαν-97.
 σιν ἐκ τῶν πολλῶν τοῖς ἡγεμόσιν ὑπαρχούσης, ἐκρι-
 ναν οἱ περὶ τὸν Ἀντάριτον καὶ Ζάρξαν καὶ Σπέν-
 διον ἐρχεῖσθαι αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις καὶ δια-
 3 λαλεῖν περὶ διαλύσεως Ἀμίλκᾳ. πέμψαντες οὖν 30
 κήρυκα καὶ λαβόντες συγχώρημα περὶ πρεσβείας,

ἦκον ὄντες δέκα πρὸς τοὺς Καρχηδονίους. πρὸς 4
 οὓς Ἀμίλκας ὁμολογίας ἐποιήσατο τοιαύτας· ἐξεῖ-
 ναι Καρχηδονίοις ἐκλέξασθαι τῶν πολεμίων οὓς
 ἂν αὐτοὶ βούλωνται δέκα· τοὺς δὲ λοιποὺς ἀφιέ- 5
 ναι μετὰ χιτῶνος. γενομένων δὲ τούτων, εὐθέως 5
 Ἀμίλκας ἔφη τοὺς παρόντας ἐκλέγεσθαι κατὰ τὰς
 ὁμολογίας. τῶν μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀντάριτον καὶ
 Σπένδιον καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγε-
 μόνων τοῦτον τὸν τρόπον ἐκυρίευσαν οἱ Καρχηδό- 6
 10 νιοι. τῶν δὲ Λιβύων, ἐπεὶ τὴν σύλληψιν ἤσθοντο 6
 τῶν ἡγεμόνων, νομισάντων, αὐτοὺς παρεσπονδῆσθαι
 διὰ τὸ τὰς συνθήκας ἀγνοεῖν, καὶ διὰ ταύτην τὴν
 αἰτίαν ὀρμησάντων ἐπὶ τὰ ὅπλα, περιστήσας αὐτοῖς 7
 Ἀμίλκας τὰ τε θηρία καὶ τὴν λοιπὴν δύναμιν ἅπαν- 15
 15 τας διέφθειρε πλείους ὄντας τῶν τετρακισμυρίων
 περὶ τὸν τόπον τὸν Πρίονα καλούμενον· ὃν συμ-
 βαίνει διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ σχήματος πρὸς τὸ νῦν
 εἰρημένον ὄργανον ταύτης τετευχέναι τῆς προση-
 γορίας.
 20 Πράξας δὲ τὰ προδεδηλωμένα τοῖς μὲν Καρχη- 86
 δονίοις αὐθις ἐλπίδα παρέστησε μεγάλην πρὸς τὸ
 βέλτιον, καίπερ ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν σωτηρίαν·
 αὐτὸς δὲ μετὰ Ναφαύα καὶ μετ' Ἀννίβου τὴν χώ- 8
 ραν ἐπήει καὶ τὰς πόλεις. προσχωρούντων δὲ καὶ 2
 25 μετατιθεμένων πρὸς αὐτοὺς τῶν Λιβύων διὰ τὸ
 γερονδὸς εὐτύχημα, ποιησάμενοι τὰς πλείστας πόλεις
 ὑφ' ἑαυτοὺς ἦκον ἐπὶ τὸν Τύνητα, καὶ πολιορκεῖν
 ἐνεχείρησαν τοὺς περὶ τὸν Μάθω. κατὰ μὲν οὖν 3
 τὴν ἀπὸ Καρχηδόνης πλευρὰν προσεστρατοπέδευσεν
 101. Ἀννίβας, κατὰ δὲ τὴν ἀπέναντι ταύτης Ἀμίλκας.
 μετὰ δὲ ταῦτα προσαγαγόντες πρὸς τὰ τεῖχη τοὺς 4 98.

περὶ τὸν Σπένδιον αἰχμαλώτους ἐσταύρωσαν ἐπι-
 5 φανῶς. οἱ δὲ περὶ τὸν Μάθω, κατανοήσαντες τὸν
 Ἀννίβαν ῥαθύμως καὶ κατατεθαροηκότως ἀναστρε-
 φόμενον, ἐπιθέμενοι τῷ χάρακι πολλοὺς μὲν τῶν
 Καρχηδονίων ἀπέκτειναν, πάντας δ' ἐξέβαλον ἐκ 5
 τῆς στρατοπεδείας, ἐκυρίευσαν δὲ καὶ τῆς ἀποσκευῆς
 ἀπάσης, ἔλαβον δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀννίβαν ζω-
 6 γρίᾳ. τοῦτον μὲν οὖν παραχρῆμα πρὸς τὸν τοῦ
 Σπενδίου σταυρὸν ἀγαγόντες καὶ τιμωρησάμενοι
 πικρῶς, ἐκείνον μὲν καθείλου, τοῦτον δ' ἀνέθεσαν 10
 ζῶντα καὶ περικατέσφαξαν τριάκοντα τῶν Καρχηδο-
 νίων τοὺς ἐπιφανεστάτους περὶ τὸ τοῦ Σπενδίου
 7 σῶμα, τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες ἐκ παραθέσεως
 ἀμφοτέροις ἐναλλὰξ διδούσης ἀφορμὰς εἰς ὑπερβο-
 8 λὴν τῆς κατ' ἀλλήλων τιμωρίας. ὁ δὲ Βάρκας ὅψε 15
 μὲν συνῆκε τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ
 τὴν ἀπόστασιν τῶν στρατοπέδων· οὐδὲ μὴν συνεῖς
 οὐδ' οὕτως κατετάχει πρὸς τὴν βοήθειαν διὰ τὰς
 9 μεταξὺ δυσχωρίας. διόπερ ἀναξεύξας ἀπὸ τοῦ Τύ-
 νητος, καὶ παρελθὼν ἐπὶ τὸν Μακάραν ποταμόν, 20
 κατεστρατοπέδευσε πρὸς τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ
 καὶ τῇ θαλάττῃ.

87 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, παραδόξου τῆς περιπετείας
 αὐτοῖς φανείσης δυσθύμως καὶ δυσελπίστως εἶχον
 πάλιν· ἄρτι γὰρ ἀναθαρροῦντες ταῖς ψυχαῖς παρὰ 25
 2 πόδας ἐπιπτον αὐθις ταῖς ἐλπίσιν. οὐ μὴν ἀφ-
 3 ίσταντο τοῦ ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν. διὸ καὶ
 τριάκοντα μὲν τῆς γερουσίας προχειρισάμενοι, καὶ
 μετὰ τούτων τὸν πρότερον μὲν ἀπελθόντα στρατη-
 γὸν Ἀννωνά, (τότε δ' ἐπαναγαγόντα) σὺν δὲ τού- 30
 τοις τοὺς ὑπολοίπους τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις καθ-

οπλίσαντες, οἷον ἐσχάτην τρέχοντες ταύτην, ἐξαπ-
 102. ἐστελλον πρὸς τὸν Βάρκαν, ἐντειλάμενοι πολλὰ τοῖς 4
 τῆς γερουσίας κατὰ πάντα τρόπον διαλύσαι τοὺς
 στρατηγούς ἐκ τῆς προγεγενημένης διαφορᾶς καὶ
 5 συμφρονεῖν σφᾶς ἀναγκάσαι, βλέψαντας εἰς τὰ παρ-
 όντα τῶν πραγμάτων. ὦν πολλοὺς καὶ ποικίλους 5
 διαθεμένων λόγους, ἐπειδὴ συνήγαγον ὁμοσε τοὺς
 στρατηγούς, ἡναγκάσθησαν συγχωρεῖν καὶ πείθε-
 σθαι τοῖς λεγομένοις οἱ περὶ τὸν Ἀννωνά καὶ τὸν 99.
 10 Βάρκαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη συμφρονήσαντες μιᾷ 6
 γνώμῃ πάντα κατὰ νοῦν ἔπραττον τοῖς Καρχηδο-
 νίοις, ὥστε τοὺς περὶ τὸν Μάθω, δυσκρηστομένους 7
 ἐν τοῖς κατὰ μέρος κινδύνοις, πολλοὺς γὰρ ἐποιή-
 σαντο περὶ τε τὴν Λέπτιν προσαγορευομένην καὶ
 15 τινὰς τῶν ἄλλων πόλεων, τέλος ἐπὶ τὸ διὰ μάχης
 κρίνειν ὁρμῆσαι τὰ πράγματα, προθύμως ἐχόντων
 πρὸς τοῦτο τὸ μέρος καὶ τῶν Καρχηδονίων. διόπερ 8
 ἀμφοτέροι τοῦτο προθέμενοι παρεκάλουν μὲν πάν-
 τας τοὺς συμμάχους πρὸς τὸν κίνδυνον, συνῆγον
 20 δὲ τὰς φρουράς ἐκ τῶν πόλεων, ὥς ἂν μέλλοντες
 ἐκκυβεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων. ἐπειδὴ δ' ἑκατέροις ἦν 9
 τὰ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἔτοιμα, παραταξάμενοι συνέ-
 βαλον ἀλλήλοις ἐξ ὁμολόγου. γενομένου δὲ τοῦ 10
 νικήματος κατὰ τοὺς Καρχηδονίους, οἱ μὲν πλεῖστοι
 25 τῶν Λιβύων ἐν αὐτῷ τῷ κινδύνῳ διεφθάρησαν, οἱ
 δὲ πρὸς τινα πόλιν συμφυγόντες μετ' οὐ πολὺ παρ-
 ἔδοσαν ἑαυτούς, ὁ δὲ Μάθως ὑποχείριος ἐγένετο
 τοῖς ἐχθροῖς ζωγρίᾳ.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῆς Λιβύης μετὰ τὴν 88
 30 μάχην εὐθέως ὑπήκουσε τοῖς Καρχηδονίοις· ἡ δὲ 2
 τῶν Ἰππακριτῶν καὶ τῶν Ἰτυκαίων πόλις ἔμενον,

οὐδεμίαν ἀφορμὴν ἔχουσαι πρὸς διάλυσιν διὰ τὸ
 μὴ καταλείπεσθαι σφίσι τόπον ἐλέους μηδὲ συγγνώ-
 3 μης κατὰ τὰς πρώτας ἐπιβολάς. οὕτως καὶ κατὰ
 ταύτας τὰς ἁμαρτίας μεγάλην ἔχει διαφορὰν ἢ με-
 τριότης καὶ τὸ μηδὲν ἀνήκεστον ἐπιτηδεύειν ἔκου-
 103. 4 σίως. οὐ μὴν ἀλλὰ παραστρατοπεδεύσαντες ἢ μὲν
 Ἄννων, ἣ δὲ Βάρκας, ταχέως ἠνάρκασαν αὐτοὺς
 ὁμολογίας ποιήσασθαι καὶ διαλύσεις εὐδοκουμένας
 Καρχηδونیους.
 5 Ὁ μὲν οὖν Λιβυκὸς πόλεμος εἰς τοιαύτην ἀγα-
 γῶν περίστασιν Καρχηδονίους τοιοῦτον ἔσχε τὸ
 τέλος, ὥστε μὴ μόνον κυριεῦσαι ἀπὸ τῆς Λιβύης
 τοὺς Καρχηδονίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀπο-
 6 στάσεως τιμωρήσασθαι καταξίως· τὸ γὰρ πέρας ἀγα-
 γόντες οἱ νέοι τὸν θρίαμβον διὰ τῆς πόλεως πᾶσαν 15
 7 αἰκίαν ἐναπεδείξαντο τοῖς περὶ τὸν Μάθω. τρία 100.
 μὲν οὖν ἔτη καὶ τέτταράς πον μῆνας ἐπολέμησαν
 οἱ μισθοφόροι πρὸς τοὺς Καρχηδονίους πόλεμον
 ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἀκοῇ μαθόντες πολὺ τι τοὺς ἄλλους
 8 ὁμότητι καὶ παρανομίᾳ διενηνοχότα. Ῥωμαῖοι δὲ 20
 κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Σαρδόνος
 αὐτομολησάντων μισθοφόρων πρὸς σφᾶς ἐκκληθέν-
 9 τες ἐπεβάλλοντο πλεῖν ἐπὶ τὴν προειρημένην νῆσον.
 τῶν δὲ Καρχηδονίων ἀγανακτούντων, ὥς αὐτοῖς
 καθηκούσης μᾶλλον τῆς τῶν Σαρδῶν δυναστείας, 25
 καὶ παρασκευαζομένων μεταπορεύεσθαι τοὺς ἀπο-
 10 στήσαντας αὐτῶν τὴν νῆσον, λαβόμενοι τῆς ἀφορ-
 μῆς ταύτης οἱ Ῥωμαῖοι πόλεμον ἐψηφίσαντο πρὸς
 τοὺς Καρχηδονίους, φάσκοντες αὐτοὺς οὐκ ἐπὶ
 Σαρδονίους, ἀλλ' ἐπὶ σφᾶς ποιείσθαι τὴν παρα- 30
 11 σκευήν. οἱ δὲ παραδόξως διαπεφυρότερες τὸν προ-

ειρημένον πόλεμον, κατὰ πάντα τρόπον ἀφυσῶς δια-
 κείμενοι κατὰ τὸ παρὸν πρὸς τὸ πάλιν ἀναλαμβά-
 νειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀπέχθειαν, εἴξαντες τοῖς 12
 καιροῖς οὐ μόνον ἀπέστησαν τῆς Σαρδόνος, ἀλλὰ
 5 καὶ χίλια τάλαντα καὶ διακόσια προσέθηκαν τοῖς
 Ῥωμαίοις, ἐφ' ᾧ μὴ κατὰ τὸ παρὸν ἀναδέξασθαι
 τὸν πόλεμον. ταῦτα μὲν οὕτως ἐπράχθη.

ΠΟΛΤΒΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ.

104. 1 Ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης βύβλῳ διεσαφήσαμεν
 πότε Ῥωμαῖοι συστήσαντες τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν
 τοῖς ἐκτὸς ἐγκυρεῖν ἤρξαντο πράγμασιν, ἐπὶ δὲ τού-
 τοις πῶς εἰς Σικελίαν διέβησαν καὶ δι' ἧς αἰτίας
 τὸν περὶ τῆς προειρημένης νήσου συνεστήσαντο 5
 2 πόλεμον πρὸς Καρχηδονίους, μετὰ δὲ ταῦτα πότε
 πρῶτον συνίστασθαι ναυτικὰς ἤρξαντο δυνάμεις,
 καὶ τὰ συμβάντα κατὰ τὸν πόλεμον ἐκατέροις ἕως
 τοῦ τέλους, ἐν ᾧ Καρχηδόνιοι μὲν ἐξεχώρησαν πά-
 σης Σικελίας, Ῥωμαῖοι δ' ἐπεκράτησαν τῆς ὅλης 10
 νήσου πλὴν τῶν ὑφ' Ἰέρωνα ταττομένων μερῶν.
 3 ἔξης δὲ τούτοις ἐπεβαλόμεθα λέγειν πῶς στασιά- 101.
 σαντες οἱ μισθοφόροι πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τὸν
 προσαγορευθέντα Λιβυκὸν πόλεμον ἐξέκανσαν, καὶ
 τὰ συμβάντα κατὰ τοῦτον ἀσεβήματα μέχρι τίνος 15
 προυβῆ καὶ τίνα διέξοδον ἔλαβε τὰ παράλογα τῶν
 ἔργων, ἕως τοῦ τέλους καὶ τῆς Καρχηδονίων ἐπι-
 4 κρατείας. νυνὶ δὲ τὰ συνεχῆ τούτοις πειρασόμεθα
 δηλοῦν κεφαλαιωδῶς ἐκάστων ἐπιψαύοντες κατὰ τὴν
 ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. 20
 5 Καρχηδόνιοι γὰρ ὡς θάττον κατεστήσαντο τὰ

κατὰ τὴν Λιβύην, εὐθέως Ἀμίλκαν ἐξαπέστειλλον
 δυνάμεις συστήσαντες εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν
 105. τόπους. ὁ δ' ἀναλαβὼν τὰ στρατόπεδα καὶ τὸν υἱὸν 6
 Ἀννίβαν, ὅντα τότε κατὰ τὴν ἡλικίαν ἑτῶν ἑννέα,
 5 καὶ διαβὰς κατὰ τὰς Ἡρακλέους στήλας ἀνεκτάτο
 τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πράγματα τοῖς Καρχηδονίοις.
 διατρίψας δ' ἐν τοῖς τόποις τούτοις ἔτη σχεδὸν ἐν- 7
 νέα, καὶ πολλοὺς μὲν πολέμῳ, πολλοὺς δὲ πειθοῖ
 ποιήσας Ἰβήρων ὑπηκόους Καρχηδόνι, κατέστρεψε
 10 τὸν βίον ἀξίως τῶν προγεγενημένων πράξεων. πρὸς 8
 γὰρ τοὺς ἀνδρωδεστάτους καὶ μεγίστην δύναμιν
 ἔχοντας παραταττόμενος, καὶ χρώμενος τολμηρῶς
 καὶ παραβόλως ἑαυτῷ κατὰ τὸν τοῦ κινδύνου και-
 ρόν, ἐρρωμένως τὸν βίον μετήλλαξε. τὴν δὲ στρα- 9
 15 τηρίαν οἱ Καρχηδόνιοι παρέδοσαν Ἀσδρούβῳ, τῷ
 κείνου κηδεστῇ καὶ τριηράρχῳ.
 Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους Ῥωμαῖοι τὴν πρῶ- 2
 τὴν διάβασιν εἰς τὴν Ἰλλυρίδα καὶ ταῦτα τὰ μέρη
 τῆς Εὐρώπης ἐπεβάλοντο ποιεῖσθαι μετὰ δυνάμεως.
 20 ἅπερ οὐ παρέργως, ἀλλὰ μετ' ἐπιστάσεως θεωρη- 2
 τέον τοῖς βουλομένοις ἀληθινῶς τὴν τε πρόθεσιν
 τὴν ἡμετέραν συνθεάσασθαι καὶ τὴν αὖξῃσιν καὶ
 κατασκευῇ τῆς Ῥωμαίων δυναστείας. ἔγνωσαν δὲ 3
 διαβαίνειν διὰ τινος τοιαύτας αἰτίας. Ἀργῶν ὁ τῶν 4
 25 Ἰλλυριῶν βασιλεὺς ἦν μὲν υἱὸς Πλευράτου, δύνα-
 μιν δὲ πεζὴν καὶ ναυτικὴν μεγίστην ἔσχε τῶν πρὸ
 αὐτοῦ βεβασιλευκότων ἐν Ἰλλυριοῖς. οὗτος ὑπὸ 5
 30 μητρίου τοῦ Φιλίππου πατρὸς πεισθεὶς χρήμασιν
 ὑπέσχετο βοηθήσειν Μεδιωνίοις ὑπ' Αἰτωλῶν πο-
 30 λιορκουμένοις. Αἰτωλοὶ γὰρ οὐδαμῶς δυνάμενοι 102.
 πεῖσαι Μεδιωνίους μετέχειν σφίσι τῆς αὐτῆς πολι-

7 τείας, ἐπεβάλοντο κατὰ κράτος ἐλεῖν αὐτούς. στρα-
 τεύσαντες οὖν πανδημεῖ, καὶ περιστρατοπεδεύσαν-
 8 τες αὐτῶν τὴν πόλιν, κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπολιορκουν,
 πᾶσαν βίαν προσφέροντες καὶ μηχανήν. συνάψαν-
 9 τος δὲ τοῦ χρόνου τῶν ἀρχαιρεσίων, καὶ δέον στρα-
 τηρὸν ἕτερον αἰρεῖσθαι, καὶ τῶν πολιορκουμένων
 106. ἤδη κακῶς διακειμένων, καὶ δοκούντων ἂν' ἐκάστην
 ἡμέραν ἐνδῶσειν ἑαυτούς, ὁ προὔπαρχων στρατη-
 9 γος προσφέρει λόγον τοῖς Αἰτωλοῖς, φάσκων, ἐπειδὴ
 τὰς κακοπαθείας καὶ τοὺς κινδύνους αὐτοὺς ἀναδέ- 10
 δεκται τοὺς κατὰ τὴν πολιορκίαν, δίκαιον εἶναι καὶ
 τὴν οἰκονομίαν τῶν λαφύρων, ἐπὰν κρατήσωσι, καὶ
 τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ὅπλων ἑαυτῷ συγχωρεῖσθαι.
 10 τινῶν δέ, καὶ μάλιστα τῶν προϊόντων πρὸς τὴν ἀρ-
 χήν, ἀμφισβητούντων πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ παρα- 15
 καλούντων τὰ πλήθη μὴ προδιαλαμβάνειν, ἀλλ'
 ἀκέραιον εἶναι, ᾧ ποτ' ἂν ἡ τύχη βουληθῇ περιθεῖ-
 11 ναι τοῦτον τὸν στέφανον, ἔδοξε τοῖς Αἰτωλοῖς, ὅς
 ἂν ἐπικατασταθεὶς στρατηγὸς κρατήσῃ τῆς πόλεως,
 κοινὴν ποιεῖν τῷ προὔπαρχοντι καὶ τὴν οἰκονομίαν 20
 3 τῶν λαφύρων καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ὅπλων. δε-
 δογμένων δὲ τούτων, καὶ δέον τῇ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ
 γενέσθαι τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν παράληψιν τῆς ἀρ-
 χῆς, καθάπερ ἔθος ἐστὶν Αἰτωλοῖς, προσπλέουσι
 τῆς νυκτὸς ἑκατὸν λέμβοι πρὸς τὴν Μεδιωνίαν, κατὰ 25
 τοὺς ἑγγιστα τόπους τῆς πόλεως, ἐφ' ᾧ ἦσαν Ἰλ-
 2 λυριοὶ πεντακισχίλιοι. καθορμισθέντες δέ, καὶ τῆς
 ἡμέρας ἐπιγενομένης ἐνεργὸν καὶ λαθραῖαν ποιησά-
 μενοι τὴν ἀπόβασιν, καὶ χρησάμενοι τῇ παρ' αὐ-
 3 τοῖς εἰθισμένῃ τάξει, προῆγον κατὰ σπείρας ἐπὶ τὴν 30
 3 τῶν Αἰτωλῶν στρατοπεδείαν. οἱ δ' Αἰτωλοί, συν-

έντες τὸ γινόμενον, ἐπὶ μὲν τῷ παραδόξῳ καὶ τῇ
 τόλμῃ τῶν Ἰλλυριῶν ἦσαν ἐκπλαγεῖς· πεφρονημα-
 τισμένοι δ' ἐκ πολλοῦ χρόνου, καὶ καταπιστεύσαν-
 5 τες ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι, κατὰ ποσὸν εὐθαρσῶς εἴ-
 χον. τὸ μὲν οὖν πολὺ μέρος τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν 103.
 ἱππέων αὐτοῦ πρὸ τῆς στρατοπεδείας ἐν τοῖς ἐπι-
 πέδοις παρενέβαλλον, μέρει δέ τινι τῆς ἵππου καὶ
 τοῖς εὐζώνοις τοὺς ὑπερδεξιούς καὶ πρὸ τοῦ χάρα-
 10 κος εὐφυῶς κειμένους τόπους προκατελάμβανον.
 οἱ δ' Ἰλλυριοὶ τοὺς μὲν ἐλαφροὺς ἐξ ἐφόδου προσ- 5
 107. πεσόντες τῷ τε πλήθει καὶ τῷ βάρει τῆς συντάξεως
 ἐξέωσαν, τοὺς δὲ μετὰ τούτων ἱππεῖς συγκινδυνεύ-
 οντας ἠνάγκασαν ἀποχωρῆσαι πρὸς τὰ βαρέα τῶν
 6 ὅπλων. λοιπὸν ἐξ ὑπερδεξίου ποιούμενοι τὴν ἐφ- 6
 15 οδὸν ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τεταγμένους, ταχέως ἐτρέ-
 ψαντο, συνεπιθεμένων τοῖς Αἰτωλοῖς ἅμα καὶ τῶν
 Μεδιωνίων ἐκ τῆς πόλεως. καὶ πολλοὺς μὲν αὐ- 7
 τῶν ἀπέκτειναν, ἔτι δὲ πλείους αἰχμαλώτους ἔλα- 301
 βον· τῶν δ' ὅπλων καὶ τῆς ἀποσκευῆς ἐρένοντο
 20 πάσης ἐγκρατεῖς. οἱ μὲν οὖν Ἰλλυριοὶ πρᾶξαντες 8
 τὸ συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ διακομίσαν-
 τες τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν ἄλλην ὠφέλειαν ἐπὶ
 τοὺς λέμβους εὐθέως ἀνήγοντο, ποιούμενοι τὸν
 4 πλοῦν εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δὲ Μεδιῶνιοι τετευχότες 4
 25 ἀνελπίστον σωτηρίας, ἀθροισθέντες εἰς τὴν ἐκκλη-
 σίαν ἐβουλευόντο περὶ τε τῶν ἄλλων καὶ περὶ τῆς
 τῶν ὅπλων ἐπιγραφῆς. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς κοινὴν 2
 ποιῆσειν τὴν ἐπιγραφὴν ἀπὸ τε τοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν
 Αἰτωλῶν ἔχοντος καὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον προπορευ-
 30 ομένων κατὰ τὸ τῶν Αἰτωλῶν δόγμα, τῆς τύχης 3
 ὥσπερ ἐπίτηδες καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπὶ τῶν

ἐκείνοις συμβαινόντων ἐνδεικνυμένης τὴν αὐτῆς δύ-
 4 ναμιν. ἃ γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοὶ προσεδόκων
 ὅσον ἤδη πείσεσθαι, ταῦτα πράττειν αὐτοῖς ἐκεί-
 νοις παρέδωκεν ἐν πάννυ βραχεὶ χρόνῳ κατὰ τῶν
 5 πολεμίων. Αἰτωλοὶ δὲ τῇ παραδόξῳ χρησάμενοι 5
 συμφορᾷ πάντας ἐδίδαξαν μηδέποτε βουλευέσθαι
 περὶ τοῦ μέλλοντος ὥς ἤδη γερονότος, μηδὲ προ-
 κατελπίζειν βεβαιουμένους ὑπὲρ ὧν ἀκμὴν ἐνδεχό-
 μενόν ἐστιν ἄλλως γενέσθαι, νέμειν δὲ μερίδα τῷ
 παραδόξῳ πανταχῇ μὲν ἀνθρώπους ὄντας, μάλιστα 10
 δ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς.
 6 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀργῶν, ἐπεὶ κατέπλευσαν οἱ λέμ-
 βοι, διακούσας τῶν ἡγεμόνων τὰ κατὰ τὸν κίνδυ-
 νον, καὶ περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τῷ δοκεῖν Αἰτω- 104.
 λὸς τοὺς μέγιστον ἔχοντας τὸ φρόνημα νενικηκέ- 15
 ναι, πρὸς μέθας καὶ τινὰς τοιαύτας ἄλλας εὐωχίας
 τραπεῖς ἐνέπεσεν εἰς πλευρίτιν· ἐκ δὲ ταύτης ἐν
 108. 7 ὀλίγαις ἡμέραις μετήλλαξε τὸν βίον. τὴν δὲ βασι-
 λείαν ἢ γυνὴ Τεύτα διαδεξαμένη τὸν κατὰ μέρος
 χειρισμὸν τῶν πραγμάτων ἐποιεῖτο διὰ τῆς τῶν φί- 20
 8 λων πίστεως. χρωμένη δὲ λογισμοῖς γυναικεῖσι,
 καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ γεγονὸς εὐτύχημα μόνον ἀποβλέ-
 πουσα, τῶν δ' ἐκτὸς οὐδὲν περισκεπτομένη, πρῶ-
 τον μὲν συνεχώρησε τοῖς κατ' ἰδίαν πλείουσι λήξε-
 9 σθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, δεύτερον δ' ἀθροίσασα 25
 στόλον καὶ δύναμιν οὐκ ἐλάττω τῆς πρότερον ἐξ-
 ἔπεμψε, πᾶσαν γῆν ἀποδείξασα πολεμίαν τοῖς ἡγου-
 5 μένοις. οἱ δ' ἐξαποσταλέντες τὴν μὲν πρώτην ἐπι-
 βολὴν ἔσχον ἐπὶ τὴν Ἡλείαν καὶ τὴν Μεσσηνίαν·
 ταύτας γὰρ αἰεὶ τὰς χώρας Ἰλλυριοὶ πορθεύοντες δι- 30
 2 ἐτέλουν. διὰ γὰρ τὸ μῆκος τῆς παραλλίας καὶ διὰ τὸ

μεσογαίους εἶναι τὰς δυναστευούσας ἐν αὐταῖς πό-
 λεις μακρὰ καὶ βραδεῖαι λίαν ἐγίνοντο τοῖς προ-
 ειρημένοις αἱ παραβολήθαι πρὸς τὰς ἀποβάσεις τῶν
 Ἰλλυριῶν· ὅθεν ἀδεῶς ἐπέτρεχον καὶ κατέστυρον αἰεὶ
 5 ταύτας τὰς χώρας. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γενόμενοι 3
 τῆς Ἡπείρου κατὰ Φοινίκην προσέσχον ἐπισιτισμοῦ
 χάριν. συμμίζαντες δὲ τῶν Γαλατῶν τισιν, οἱ μι- 4
 σθοφοροῦντες παρὰ τοῖς Ἡπειρώταις διέτριβον ἐν
 τῇ Φοινίῃ, τὸ πλῆθος ὄντες εἰς ὀκτακοσίους, καὶ
 10 κοινολογηθέντες τούτοις περὶ προδοσίας τῆς πόλεως
 ἐξέβησαν, συγκαταθεμένων σφίσι τῶν προειρημέ-
 νων, καὶ τῆς πόλεως ἐξ ἐφόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
 κύριοι κατέστησαν, συνεργησάντων ἔσθαι αὐτοῖς
 τῶν Γαλατῶν. οἱ δ' Ἡπειρώται πνυθόμενοι τὸ γε- 5
 15 ρὸς ἐβοήθουν πανδημεὶ μετὰ σπουδῆς. παραγε-
 νόμενοι δὲ πρὸς τὴν Φοινίκην, καὶ προβαλόμενοι
 τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποταμόν, ἔστρατοπέδευ-
 σαν, τῆς ἐπ' αὐτῷ γεφύρας ἀνασπάσαντες τὰς σα-
 νίδας ἀσφαλείας χάριν. προσαγγελθέντος δ' αὐτοῖς 6
 20 Σκερδιλαῖδαν ἔχοντα πεντακισχιλίους Ἰλλυριοὺς πα- 105.
 ραγίνεσθαι κατὰ γῆν διὰ τῶν παρ' Ἀντιγόνηαν
 109. στενῶν, μερίσαντες αὐτῶν τινὰς ἐξαπέστειλαν πα-
 ραφυλάζοντας τὴν Ἀντιγόνηαν· αὐτοὶ δὲ τὰ τε λοιπὰ
 ῥαθύμως διήγον, ἀπολαύοντες τῶν ἐκ τῆς χώρας
 25 ἀνέδην, τῶν τε κατὰ τὰς φυλακὰς καὶ προκοιτίας
 ὀλιγώρου. οἱ δ' Ἰλλυριοὶ συνέντες τὸν μερισμὸν 7
 αὐτῶν καὶ τὴν λοιπὴν ῥαθυμίαν, ἐκπορεύονται νυ-
 κτός· καὶ τῇ γεφύρᾳ σανίδας ἐπιβαλόντες τὸν τε
 ποταμόν ἀσφαλῶς διέβησαν καὶ λαβόντες ὄχυρόν
 30 τόπον ἔμειναν τὸ λοιπὸν μέρος τῆς νυκτός. ἐπι- 8
 γενομένης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ παραταξαμένων ἀμφο-

τέρων πρὸ τῆς πόλεως, συνέβη λειψθῆναι τοὺς Ἡπειρώτας, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν πεσεῖν, ἔτι δὲ πλείους ἀλῶναι, τοὺς δὲ λοιποὺς διαφυγεῖν ὡς ἐπ' Ἀτιντάνων.

6 Οὗτοι μὲν οὖν τοιοῦτοις περιπεσόντες ἀτυχήμασι, καὶ πάσας ἀπολέσαντες τὰς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδας, ἐπρέσβευον πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος, δεόμενοι μεθ' ἱκετηρίας σφίσι βοη-
2 θεῖν. οἱ δὲ κατεlehσαντες τὰς συμφορὰς αὐτῶν ὑπήκουσαν, καὶ μετὰ ταῦτα παραβοηθοῦντες ἦκον
3 εἰς Ἑλίκρανον. οἱ δὲ τὴν Φοινίκην κατασχόντες, 10
τὸ μὲν πρῶτον παραγενόμενοι μετὰ Σκερδιλαΐδου πρὸς τὸ χωρίον παρεστρατοπέδευσαν τοῖς βεβοηθη-
4 κόσι, βουλόμενοι συμβαλεῖν. δυσχρηστούμενοι δὲ διὰ τὰς δυσχωρίας τῶν τόπων, ἅμα δὲ καὶ προσπε-
σόντων παρὰ τῆς Τεύτας γραμμῶν, δι' ὧν ᾤετο 15
δεῖν αὐτοὺς τὴν ταχίστην εἰς οἶκον ἀναχωρεῖν διὰ τὸ τινὰς τῶν Ἰλλυριῶν ἀφεστηκέναι πρὸς τοὺς Δαρ-
5 δανεῖς, οὕτω λεηλατήσαντες τὴν Ἡπειρον ἀνοχὰς
6 ἐποίησαντο πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας. ἐν αἷς τὰ μὲν ἐλεύθερα σώματα καὶ τὴν πόλιν ἀπολυτρώσαντες 20
αὐτοῖς, τὰ δὲ δουρικὰ καὶ τὴν λοιπὴν σκευὴν ἀναλαβόντες εἰς τοὺς λέμβους, οἱ μὲν ἀπέπλευσαν, οἱ
δὲ περὶ τὸν Σκερδιλαΐδαν πεζῇ πάλιν ἀνεχώρησαν
7 διὰ τῶν παρὰ τὴν Ἀντιγόνηαν στενῶν, οὐ μικρὰν οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν κατέπληξιν καὶ φόβον ἐνεργασά- 25
110. μνοι τοῖς τὰς παραλίας οἰκοῦσι τῶν Ἑλλήνων. 106.

8 ἕκαστοι γὰρ θεωροῦντες τὴν ὀχυρωτάτην ἅμα καὶ δυνατωτάτην πόλιν τῶν ἐν Ἡπειρῷ παραλόγως οὕτως ἐξηνδραποδισμένην, οὐκέτι περὶ τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ἡγωνίων, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρό- 30
νοῖς, ἀλλὰ περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν πόλεων.

Οἱ δ' Ἡπειρώται παραδόξως διασεωσμένοι, το- 9
σοῦτον ἀπείχον τοῦ πειράζειν ἀμύνεσθαι τοὺς ἡδι-
κηκότας ἢ χάριν ἀποδιδόναι τοῖς βοηθήσασιν, ὥστε
τοῦναντίον διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τὴν Τεύταν
5 συμμαχίαν ἔθεντο μετ' Ἀκαρνάνων πρὸς τοὺς Ἰλ-
λυριοὺς, καθ' ἣν ἐκείνοις μὲν κατὰ τοὺς ἐξῆς και- 10
ροὺς συνήρουν, τοῖς δ' Ἀχαιοῖς καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς
ἀντέπραπτον. ἐξ ὧν ἐγένοντο καταφανεῖς ἀκρίτως 11
μὲν κεκρημένοι τότε τοῖς εὐεργέταις, ἀφρόνως δ'
10 ἐξ ἀρχῆς βεβουλευμένοι περὶ τῶν καθ' αὐτοὺς πραγ-
μάτων. τὸ μὲν γὰρ ἀνθρώπους ὄντας παραλόγως 7
περιπεσεῖν τινι τῶν δεινῶν οὐ τῶν παθόντων, τῆς
τύχης δὲ καὶ τῶν πράξαντων ἐστὶν ἔγκλημα, τὸ δ' 2
ἀκρίτως καὶ προφανῶς περιβαλεῖν αὐτοὺς ταῖς με-
15 γίσταις συμφοραῖς ὁμολογούμενόν ἐστι τῶν πασχόν-
των ἀμάχημα. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐκ τύχης πταίου- 3
σιν ἔλεος ἔπεται μετὰ συγγνώμης κἀπικουρία, τοῖς
δὲ διὰ τὴν αὐτῶν ἀβουλίαν ὄνειδος κἀπιτίμησις
συνεξακολουθεῖ παρὰ τοῖς εὖ φρονούσιν. ἃ δὲ 4
20 καὶ τότε παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰκότως ἂν τοῖς
Ἡπειρώταις ἀπηντήθη. πρῶτον γὰρ τίς οὐκ ἂν 5
τὴν κοινὴν περὶ Γαλατῶν φήμην ὑπιδόμενος εὐλα-
βηθεῖν τούτοις ἐγχειρίσαι πόλιν εὐδαίμονα καὶ πολ-
λὰς ἀφορμὰς ἔχουσαν εἰς παρασπύδησιν; δεύτερον 6
25 τίς οὐκ ἂν ἐφυλάξατο τὴν αὐτοῦ τοῦ συστήματος
ἐκείνον προαίρεσιν; οἳ γε τὴν μὲν ἀρχὴν ἐξέπεσον
ἐκ τῆς ἰδίας, συνδραμόντων ἐπ' αὐτοὺς τῶν ὁμο-
εθνῶν, διὰ τὸ παρασπονδῆσαι τοὺς αὐτῶν οἰκείους
καὶ συγγενεῖς ὑποδεξαμένων γε μὴν αὐτοὺς Καρχη- 7
30 δονίων διὰ τὸ κατεπείγεσθαι πολέμῳ, τὸ μὲν πρῶτον
γενομένης τινὸς ἀντιρρήσεως τοῖς στρατιώταις πρὸς

111. τοὺς στρατηγούς ὑπὲρ ὀψωνίων ἐξ αὐτῆς ἐπεβά-
 λοντο διαρπάξειν τὴν τῶν Ἀκραγαντίνων πόλιν, 107.
 φυλακῆς χάριν εἰσαχθέντες εἰς αὐτήν, ὄντες τότε
 8 πλείους τῶν τρισχιλίων· μετὰ δὲ ταῦτα παρεια-
 γαρόντων αὐτοὺς πάλιν εἰς Ἑρυνά τῆς αὐτῆς χρείας 5
 ἔνεκεν, πολιορκούντων τὴν πόλιν Ῥωμαίων, ἐπ-
 εχείρησαν μὲν καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς συμπολιορ-
 9 κούμενους προδοῦναι· τῆς δὲ πράξεως ταύτης ἀπο-
 τυχόντες ἠτομόλησαν πρὸς τοὺς πολεμίους· παρ'
 οἷς πιστευθέντες πάλιν ἐσύλησαν τὸ τῆς Ἀφροδί- 10
 10 τῆς Ἑρυνίης ἱερὸν. διὸ σαφῶς ἐπεγνωκότες
 Ῥωμαῖοι τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν, ἅμα τῷ διαλύσασθαι
 τὸν πρὸς Καρχηδονίους πόλεμον οὐδὲν ἐποίησαντο
 προυργιάτερον τοῦ παροπλίσαντας αὐτοὺς ἐμβαλεῖν
 εἰς πλοῖα καὶ τῆς Ἰταλίας πάσης ἐξορίστους κατα- 15
 11 στήσαι. οὗς Ἡπειρώται τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν
 νόμων φύλακας ποιησάμενοι, καὶ τὴν εὐδαιμονε-
 στάτην πόλιν ἐργχειρίσαντες, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως
 φανείησαν αὐτοὶ τῶν συμπτωμάτων αὐτοῖς αἰτιοὶ
 γεγονότες; 20
- 12 Περὶ μὲν οὖν τῆς Ἡπειρωτῶν ἀγνοίας, καὶ περὶ
 τοῦ μηδέποτε δεῖν τοὺς εὖ φρονοῦντας ἰσχυροτέρων
 εἰσάγεσθαι φυλακὴν ἄλλως τε καὶ βαρβάρων, ἐπὶ
 8 τοσοῦτον ἔκρινον ποιήσασθαι μνήμην. οἱ δ' Ἰλλυ-
 ριοὶ καὶ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω μὲν χρόνους συνεχῶς 25
 2 ἡδίκουν τοὺς πλοῖζομένους ἀπ' Ἰταλίας· καθ' οὗς
 δὲ καιροὺς περὶ τὴν Φοινίκην διέτριβον, καὶ πλεί-
 ον ἀπὸ τοῦ στόλου χωριζόμενοι πολλοὺς τῶν Ἰτα-
 λικῶν ἐμπόρων ἔσθ' οὗς μὲν ἐσύλησαν, οὗς δ'
 ἀπέσφαξαν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ ζωγρία τῶν ἁλισκο- 30
 3 μένων ἀνήγον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, παρακούοντες τὸν

- πρὸ τοῦ χρόνου τῶν ἐγκαλούντων τοῖς Ἰλλυριοῖς,
 τότε καὶ πλείονων ἐπελθόντων ἐπὶ τὴν σύγκλητον,
 κατέστησαν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ἰλλυρίδα τοὺς ἐπί-
 5 σκεψιν ποιησομένους περὶ τῶν προειρημένων Γάτον
 5 καὶ Λεύκιον Κορογκανίους. ἡ δὲ Τεύτα, καταπλεν- 4
 σάντων πρὸς αὐτὴν τῶν ἐκ τῆς Ἡπειρου λέμβων,
 112. καταπλαγεῖσα τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀγομέ-
 νης κατασκευῆς· πολὺ γὰρ ἡ Φοινίκη διέφερε τότε
 τῶν κατὰ τὴν Ἡπειρον πόλεων εὐδαιμονία· διπλα- 108.
 10 σίως ἐπερρώσθη πρὸς τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀδι-
 κίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε μὲν ἐπέσχε διὰ τὰς ἐργα- 5
 ρίους ταραχάς, καταστησαμένη δὲ ταχέως τὰ κατὰ
 τοὺς ἀποστάντας Ἰλλυριοὺς ἐπολιόρκει τὴν Ἰσσαν
 διὰ τὸ ταύτην ἔτι μόνον ἀπειθεῖν αὐτῇ. κατὰ δὲ 6
 15 τὸν καιρὸν τοῦτον κατέπλευσαν οἱ τῶν Ῥωμαίων
 πρέσβεις· καὶ δοθέντος αὐτοῖς καιροῦ πρὸς ἔντευ-
 ξιν διελέγοντο περὶ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγονότων ἀδι-
 20 κημάτων. ἡ δὲ Τεύτα καθόλου μὲν παρ' ὅλην τὴν 7
 κοινολογίαν ἀγρώχως καὶ λίαν ὑπερηφάνως αὐτῶν
 20 διήκουε. καταπανσάντων δὲ τὸν λόγον, κοινῇ μὲν 8
 ἔφη πειρᾶσθαι φροντίζειν ἵνα μηδὲν ἀδίκημα γίνη-
 ται Ῥωμαίοις ἐξ Ἰλλυριῶν· ἰδίᾳ γε μὴν οὐ νόμιμον
 εἶναι τοῖς βασιλεῦσι κωλύειν Ἰλλυριοῖς τὰς κατὰ
 θάλατταν ὠφελείας. ὁ δὲ νεώτερος τῶν πρεσβευ- 9
 25 τῶν, δυσχεράνας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἐχρήσατο παρ-
 ρησίᾳ καθηκούσῃ μὲν, οὐδαμῶς δὲ πρὸς καιρὸν.
 εἶπε γὰρ ὅτι Ῥωμαίοις μὲν, ὦ Τεύτα, κάλλιστον 10
 ἔθος ἐστὶ τὰ κατ' ἰδίαν ἀδικήματα κοινῇ μεταπο-
 30 ρεύεσθαι καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· πειρασό- 11
 30 μεθα δὴ θεοῦ βουλομένον σφόδρα καὶ ταχέως ἀναγ-
 κάσαι σε τὰ βασιλικά νόμιμα διορθώσασθαι πρὸς

12 Ἰλλυριοὺς. ἡ δὲ γυναικοθύμως κάλογίστως δεξα-
μένη τὴν παρρησίαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωργίσθη πρὸς
τὸ φηθὲν ὡς ὀλιγορήσασα τῶν παρ' ἀνθρώποις
ὠρισμένων δικαίων ἀποπλέουσιν αὐτοῖς ἐπαποστει-
λαί τινας τὸν παρρησιασάμενον τῶν πρέσβων ἀπο- 5
13 κτείνειν. προσπεσόντος δὲ τοῦ γερονότος εἰς τὴν
Ῥώμην, διοργισθέντες ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ τῆς γυναι-
κὸς εὐθέως περὶ παρασκευὴν ἐγίνοντο, καὶ στρατό-
πεδα κατέγραφον καὶ στόλον συνήθροισαν.
113. 9 Ἡ δὲ Τεύτα, τῆς ὥρας ἐπιγενομένης, ἐπισκευά- 10
σασα λέμβους πλείους τῶν πρότερον ἐξαπέστειλε
2 πάλιν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους. ὧν οἱ
μὲν διὰ πόρου τὸν πλοῦν ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ἐποι-
οῦντο, μέρος δὲ τι προσέσχε τὸν τῶν Ἐπιδαμνίων
λιμένα, λόγῳ μὲν ὑδρείας κάπισιτισμοῦ χάριν, ἔργῳ 15
3 δ' ἐπιβουλῆς καὶ πράξεως ἐπὶ τὴν πόλιν. τῶν δ' 109.
Ἐπιδαμνίων ἀνάκως ἅμα καὶ ῥαθύμως αὐτοὺς πα-
ραδεξαμένων, εἰσελθόντες ἐν αὐτοῖς τοῖς περιζώ-
μασιν ὡς ὑδρευσόμενοι, μαχαίρας ἔχοντες ἐν τοῖς
κεραμίοις, οὕτως κατασφάζαντες τοὺς φυλάττοντας 20
τὴν πύλην ταχέως ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τοῦ πυλῶνος.
4 ἐπιγενομένης δὲ κατὰ τὸ συντεταγμένον ἐνεργῶς
τῆς ἀπὸ τῶν πλοίων βοηθείας, παραδεξάμενοι τού-
5 τους ῥαδίως κατεῖχον τὰ πλείστα τῶν τειχῶν. τῶν
δ' ἐκ τῆς πόλεως ἀπαρασκευάως μὲν διὰ τὸ παρὰ 25
δοξον, ἐκθύμως δὲ βοηθούντων καὶ διαγωνιζομένων,
6 συνέβη τοὺς Ἰλλυριοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀντιποιη-
σαμένους τέλος ἐκπεσεῖν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐπιδά-
μνιοι μὲν οὖν ἐν ταύτῃ τῇ πράξει διὰ μὲν τὴν ὀλι-
γορήϊαν ἐκινδύνευσαν ἀποβαλεῖν τὴν πατρίδα, διὰ 30
δὲ τὴν εὐψυχίαν ἀβλαβῶς ἐπαιδευθήσαν πρὸς τὸ

μέλλον. τῶν δ' Ἰλλυριῶν οἱ προεστῶτες κατὰ σπου- 7
δὴν ἀναχθέντες, καὶ συνάψαντες τοῖς προπλέονσι,
κατήσαν εἰς τὴν Κέρκυραν· καὶ ποιησάμενοι κατα-
πληκτικὴν τὴν ἀπόβασιν ἐνεχείρησαν πολιορκεῖν τὴν
5 πόλιν. ὧν συμβαινόντων οἱ Κερκυραῖοι, δυσχωρή- 8
στούμενοι καὶ δυσελπίστως διακείμενοι τοῖς ὅλοις,
ἐπρεσβεύοντο πρὸς τε τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Αἰτω-
λοὺς, ἅμα δὲ τούτοις Ἀπολλωνιάται καὶ Ἐπιδά-
μνιοι, δεόμενοι σφίσι βοηθεῖν κατὰ σπουδὴν καὶ μὴ
10 περιδεῖν σφᾶς αὐτοὺς ἀναστάτους γενομένους ὑπὸ
τῶν Ἰλλυριῶν. οἱ δὲ διακούςαντες τῶν πρέσβων, 9
καὶ προσδεξάμενοι τοὺς λόγους, ἐπλήρωσαν κοινῇ
τὰς τῶν Ἀχαιῶν δέκα ναὺς καταφράκτους, καταρτί-
114. σαντες δ' ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἔπλεον ἐπὶ τῆς Κερ-
15 κύρας, ἐπλίζοντες λύσειν τὴν πολιορκίαν. οἱ δ' 10
Ἰλλυριοί, συμπαραλαβόντες Ἀκαρνάνων ναὺς κατὰ
τὴν συμμαχίαν οὕσας ἑπτὰ καταφράκτους, ἀνταν-
αχθέντες συνέβαλον τοῖς τῶν Ἀχαιῶν σκάφεσι περὶ
τοὺς καλουμένους Παξούς. οἱ μὲν οὖν Ἀκαρνᾶνες 2
20 καὶ τῶν Ἀχαιῶν νεῶν αἱ κατὰ τούτους ταχθεῖσαι
πάρισον ἐποιοῦν τὸν ἀγῶνα καὶ διέμενον ἀκέραιοι
κατὰ τὰς συμπλοκάς πλην τῶν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἄν- 110.
δρας γινομένων τραυμάτων. οἱ δ' Ἰλλυριοὶ ξεύ- 3
ξαντες τοὺς παρ' αὐτῶν λέμβους ἀνὰ τέτταρας συν-
25 ἐπλέκοντο τοῖς πολεμίοις. καὶ τῶν μὲν ἰδίῳ ὠλι-
γάρουν, καὶ παραβάλλοντες πλαγίους συνήρουν
ταῖς ἐμβολαῖς τῶν ὑπεναντίων. ὅτε δὲ τρώσαντα 4
καὶ δεθέντα κατὰ τὰς ἐμβολὰς δυσχωρήστως (διέκειτο
πρὸς τὸ παρὸν) τὰ τῶν ἀντιπάλων σκάφη, προσκρε-
30 μαμένων αὐτοῖς περὶ τοὺς ἐμβόλους τῶν ἐξευγμέ-
νων λέμβων, τότε ἐπιπηδῶντες ἐπὶ τὰ καταστρώ-

ματα τῶν Ἀχαιῶν νεῶν κατεκράτουν διὰ τὸ πλη-
 5 θος τῶν ἐπιβατῶν. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τεττάρων
 μὲν πλοίων ἐκυρίευσαν τετρηρικῶν, μίαν δὲ πεν-
 τήρη σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσιν ἐβύθισαν, ἐφ' ἧς
 ἐπλεῖ Μάργος ὁ Καρυνεύς, ἀνὴρ πάντα τὰ δίκαια 5
 τῷ κοινῷ τῶν Ἀχαιῶν πολιτεύματι πεποιηκὼς μέχρη
 6 τῆς καταστροφῆς. οἱ δὲ πρὸς τοὺς Ἀκαρνανὰς δια-
 γωνιζόμενοι, συνιδόντες τὸ κατὰ τοὺς Ἰλλυριοὺς δια-
 προτέρημα, καὶ πιστεύοντες τῷ ταχυννατεῖν, ἐπου-
 ρώσαντες ἀσφαλῶς τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὴν οἰκίαν 10
 7 ἐποίησαντο. τὸ δὲ τῶν Ἰλλυριῶν πλῆθος, φρονη-
 ματισθὲν ἐπὶ τῷ προτερήματι, λοιπὸν ἤδη ὁρμῶς
 8 ἐχρήσατο τῇ πολιορκίᾳ καὶ τεθαρρηκότες. οἱ δὲ
 Κερκυραῖοι, δυσελπιστήσαντες τοῖς ὅλοις ἐκ τῶν
 συμβεβηκότων, βραχὺν ἔτι χρόνον ὑπομείναντες τὴν 15
 115. πολιορκίαν, συνέθεντο τοῖς Ἰλλυριοῖς, καὶ παρεδέ-
 ξαντο φρουρὰν καὶ μετὰ τῆς φρουρᾶς Δημήτριον
 9 τὸν Φάριον. τούτων δὲ πραχθέντων εὐθέως οἱ
 τῶν Ἰλλυριῶν προσεσιῶτες ἀνήγοντο· καὶ κατάραν-
 τες εἰς τὴν Ἐπίδαμνον ταύτην πάλιν ἐπεβάλλοντο 20
 πολιορκεῖν τὴν πόλιν.
 11 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τῶν τὰς ὑπάτους
 ἀρχὰς ἐχόντων Γνάιος μὲν Φουλούιος ἐξέπλεε ναυσὶ
 διακοσίαις ἐκ τῆς Ῥώμης, Αὐλὸς δὲ Ποστούμιος τὰς
 2 περὶ τὰς ἔχων δυνάμεις ἐξώρμα. τὴν μὲν οὖν πρῶ- 25
 τὴν ἐπιβολὴν ἔσχε πλεῖν ὁ Γνάιος ἐπὶ τῆς Κερκύ-
 ρας, ὑπολαμβάνων ἔτι καταλήψεσθαι τὴν πολιορ-
 3 κίαν ἄκριτον· ὑστερήσας δὲ τῶν καιρῶν ὅμως ἐπὶ 111.
 τὴν νῆσον ἐπλεῖ, βουλόμενος ἅμα μὲν ἐπιγνῶναι
 σαφῶς τὰ γεγονότα περὶ τὴν πόλιν, ἅμα δὲ πείραν 30
 λαβεῖν τῶν παρὰ τοῦ Δημητρίου προσαγγελιομέ-

νων. ὁ γὰρ Δημήτριος ἐν διαβολαῖς ὦν καὶ φο- 4
 βούμενος τὴν Τεύταν διεπέμπετο πρὸς τοὺς Ῥω-
 5 μαίους, ἐπαγγελλόμενος τὴν τε πόλιν ἐγχειρεῖν καὶ
 τὰ λοιπὰ πράγματα παραδῶσειν, ὦν ἦν αὐτὸς κύ-
 5 ριος. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν παρουσίαν τῶν Ῥω- 5
 μαίων ἀσμένως ἰδόντες, τὴν τε φρουρὰν παρέδοσαν
 τῶν Ἰλλυριῶν μετὰ τῆς τοῦ Δημητρίου γνώμης,
 αὐτοὶ τε σφᾶς ὁμοθυμαδὸν ἔδωκαν παρακληθέντες
 εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων πίστιν, μίαν ταύτην ὑπολα-
 10 βόντες ἀσφάλειαν αὐτοῖς ὑπάρχειν εἰς τὸν μέλλοντα
 χρόνον πρὸς τὴν Ἰλλυριῶν παρανομίαν. Ῥωμαῖοι 6
 δὲ προσδεξάμενοι τοὺς Κερκυραίους εἰς τὴν φιλίαν
 ἐπλεον ἐπὶ τῆς Ἀπολλωνίας, ἔχοντες εἰς τὰ κατὰ-
 λοιπα τῶν πραγμάτων ἡγεμόνα τὸν Δημήτριον.
 15 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Ποστούμιος τὰς πε- 7
 ρὶ τὰς διεβίβαζε δυνάμεις ἐκ τοῦ Βρεντεσίου, πεζοὺς
 μὲν εἰς δις μυρίους, ἵππεῖς δὲ περὶ δις χιλίους. ἅμα 8
 δὲ τῷ προσέχειν ἑκατέρας ὁμοῦ τὰς δυνάμεις πρὸς
 τὴν Ἀπολλωνίαν ὁμοίως καὶ τούτων ἀποδεξαμένων
 20 καὶ δόντων ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν παραχοῆμα
 πάλιν ἀνήχθησαν, ἀκούοντες πολιορκεῖσθαι τὴν
 116. Ἐπίδαμνον. οἱ δ' Ἰλλυριοὶ συνέντες τὴν ἐφοδὸν 9
 τῶν Ῥωμαίων, οὐδενὶ κόσμῳ λύσαντες τὴν πολιορ-
 κίαν ἔφυγον. Ῥωμαῖοι δὲ καὶ τοὺς Ἐπίδαμνίους 10
 25 παραλαβόντες εἰς τὴν πίστιν, προῆγον εἰς τοὺς εἰσὼ
 τόπους τῆς Ἰλλυρίδος, ἅμα καταστρεφόμενοι τοὺς
 Ἀρδιαίους. συμμιζάντων δὲ πρεσβυτέρων αὐτοῖς καὶ 11
 πλειόνων, ὧν οἱ παρὰ τῶν Παρθίνων ἦγον ἐπιτρέ-
 ποντες τὰ καθ' αὐτούς, δεξάμενοι τούτους εἰς τὴν
 30 φιλίαν, παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς παρὰ τῶν Ἀτιν-
 τάνων προσεληλυθότας προῆγον ὥς ἐπὶ τὴν Ἴσσαν,

διὰ τὸ καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν πολιορκεῖ-
 12 σθαι τὴν πόλιν. ἀφικόμενοι δὲ καὶ λύσαντες τὴν
 πολιορκίαν, προσεδέξαντο καὶ τοὺς Ἰσθαίους εἰς τὴν 112.
 13 ἐαυτῶν πίστιν. εἶλον δὲ καὶ πόλεις τινὰς Ἰλλυρί-
 δας ἐν τῷ παράπλῳ κατὰ κράτος· ἐν αἷς περὶ Νο- 5
 τρίαν οὐ μόνον τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλον πολλούς,
 14 ἀλλὰ καὶ τῶν χιλιάρχων τινὰς καὶ τὸν ταμίαν. ἐκ-
 ρίψαν δὲ καὶ λέμβων εἰκοσι τῶν ἀποκομιζόντων
 15 τὴν ἐκ τῆς χώρας ὠφέλειαν. τῶν δὲ πολιορκούν-
 των τὴν Ἰσσαν οἱ μὲν ἐν τῇ Φάρῳ διὰ τὸν Δημή- 10
 τριον ἀβλαβεῖς ἔμειναν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἔφυγον
 16 εἰς τὸν Ἀρβωνα σκεδασθέντες. ἡ δὲ Τεύτα πάνυ
 μετ' ὀλίγων εἰς τὸν Ῥίξονα διεσώθη, πολισμάτιον
 εὖ πρὸς ὀχυρότητα κατεσκευασμένον, ἀνακχωρηκὸς
 μὲν ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἐπ' αὐτῷ δὲ κείμενον τῷ 15
 17 Ῥίξονι ποταμῷ. ταῦτα δὲ πράξαντες, καὶ τῷ Δη-
 μητρίῳ τοὺς πλείστους ὑποτάξαντες τῶν Ἰλλυριῶν,
 καὶ μεγάλην αὐτῷ περιθέντες δυναστείαν ἀνεχώρη-
 σαν εἰς τὴν Ἐπίδαμνον ἅμα τῷ στόλῳ καὶ τῇ πε-
 ζικῇ δυνάμει. 20
 12 Γνάιος μὲν οὖν Φουλούιος εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέ-
 πλευσεν, τὸ πλεῖον ἔχων μέρος τῆς τε ναυτικῆς καὶ
 2 πεζικῆς στρατιᾶς. ὁ δὲ Ποστούμιος, ὑπολειπόμενος
 τετταράκοντα σκάφη, καὶ στρατόπεδον ἐκ τῶν περι-
 117. κειμένων πόλεων ἀθροίσας, παρεχέμαζε, συνεφε- 25
 ρεῦσαν τῷ τε τῶν Ἀρδιαίων ἔθνει καὶ τοῖς ἄλλοις
 3 τοῖς δεδακῶσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν πίστιν. ὑπὸ δὲ
 τὴν ἑαρινὴν ὥραν ἡ Τεύτα διαπρεσβευσάμενη πρὸς
 τοὺς Ῥωμαίους ποιεῖται συνθήκας, ἐν αἷς εὐδόκησε
 φόρους τε τοὺς διαταχθέντας οἷσιν πάσης τ' ἀνα- 30
 χωρήσειν τῆς Ἰλλυρίδος πλὴν ὀλίγων τόπων, καὶ

τὸ συνέχον ὁ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἑλληνας διέτεινε,
 μὴ πλεῦσειν πλέον ἢ δυεῖς λέμβοις ἔξω τοῦ Αἰσσον,
 καὶ τούτοις ἀνόπλοις. ὦν συντελεσθέντων ὁ Πο- 4
 στούμιος μετὰ ταῦτα πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλε πρὸς
 5 τε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος· οὐ
 καὶ παραγενόμενοι πρῶτον μὲν ἀπελογίσαντο τὰς
 αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ τῆς διαβάσεως, ἐξῆς δὲ τού-
 τοις τὰ πεπραγμένα διεξήλθον, καὶ τὰς συνθήκας
 παρανέγνωσαν, ἃς ἐπεποίητο πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς. 113.
 10 τυχόντες δὲ παρ' ἑκατέρου τῶν ἔθνων τῆς καθ- 5
 ηκούσης φιλανθρωπίας αὐτῶν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν
 Κέρκυραν, ἱκανοὺ τινος ἀπολελυκότες φόβου τοὺς
 Ἑλληνας διὰ τὰς προειρημένους συνθήκας. οὐ γὰρ 6
 τισὶν, ἀλλὰ πᾶσι, τότε κοινούς ἐχθροὺς εἶναι συν-
 15 ἔβαινε τοὺς Ἰλλυριοὺς.
 Ἡ μὲν οὖν πρώτη διάβασις Ῥωμαίων μετὰ δν- 7
 νάμεως εἰς τὴν Ἰλλυρίδα καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς
 Εὐρώπης, ἔτι δ' ἐπιπλοκή μετὰ πρεσβείας εἰς τοὺς
 κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους, τοιαύδε καὶ διὰ ταύτας
 20 ἐγένετο τὰς αἰτίας. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς καταρχῆς 8
 Ῥωμαῖοι μὲν εὐθέως ἄλλους πρεσβευτὰς ἐξαπέστει-
 λαν πρὸς Κορινθίους καὶ πρὸς Ἀθηναίους, ὅτε δὴ
 καὶ Κορίνθιοι πρῶτον ἀπεδέξαντο μετέχειν Ῥωμαί-
 ους τοῦ τῶν Ἰσθμίων ἀγῶνος.
 25 Ἀσδρούβας δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἐν 13
 γὰρ τούτοις ἀτελίπομεν τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, νουν-
 εχῶς καὶ πραγματικῶς χειρίζων τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν
 ἐν τε τοῖς ὅλοις μεγάλην ἐποιεῖτο προκοπὴν τὴν τε
 παρὰ μὲν τισὶ Καρχηδόνα, παρὰ δὲ τισὶ Καϊνὴν
 118. πόλιν προσαγορευομένην κατασκευάσας, οὐ μικρά,
 μεγάλα δὲ συνεβάλλετο Καρχηδονίοις εἰς πραγμά-

2 των λόγον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ τό-
 που πρὸς τε τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πράγματα καὶ
 πρὸς τὰ κατὰ τὴν Αἰβύην, περὶ ἧς ἡμεῖς εὐφυνέ-
 στερον καιρὸν λαβόντες ὑποδείξομεν τὴν θέσιν αὐ-
 3 τῆς καὶ τὴν χρείαν, ἣν ἀμφοτέραις δύναται παρ-
 3 ἔχεσθαι ταῖς εἰρημέναις χώραις. ὃν καὶ θεωροῦντες
 Ῥωμαῖοι μείζω καὶ φοβερωτέραν ἤδη συνιστάμενον
 δυναστείαν, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ πολυπραγμονεῖν τὰ
 4 κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. εὐρόντες δὲ σφᾶς ἐπικεκκοιμη-
 μένους ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις καὶ προειμένους¹⁰
 εἰς τὸ μεγάλην χεῖρα κατασκευάσασθαι Καρχηδονί-
 5 ους, ἀνατρέχειν ἐπιφῶντο κατὰ δύναμιν. αὐτόθεν
 μὲν οὖν ἐπιτάττειν ἢ πολεμεῖν οὐ κατετόλμων τοῖς
 Καρχηδονίοις διὰ τὸ τὸν ἀπὸ τῶν Κελτῶν φόβον
 ἐπικρέμασθαι τοῖς σφετέροις πράγμασι καὶ μόνον¹⁵
 οὐ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσδοκᾶν τὴν ἔφοδον
 6 αὐτῶν. καταψήσαντες δὲ καὶ πραῦναντες τὸν Ἀσ-
 114. δρούβαν οὕτως ἔκριναν ἐγχειρεῖν τοῖς Κελτοῖς καὶ
 διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς, οὐδέποτε ἂν ὑπολαμ-
 βάνοντες οὐχ οἷον δυναστεῦσαι τῶν κατὰ τὴν Ἰτα-
 20 λίαν, ἀλλ' οὐδ' ἀσφαλῶς οἰκῆσαι τὴν ἑαυτῶν πα-
 7 τρίδα τούτους ἔχοντες ἐφέδρους τοὺς ἄνδρας. διό-
 περ ἅμα τῷ διαπρεσβευσάμενοι πρὸς τὸν Ἀσδρού-
 βαν ποιήσασθαι συνθήκας, ἐν αἷς τὴν μὲν ἄλλην
 Ἰβηρίαν παρεσιώπων, τὸν δὲ καλούμενον Ἰβηρα²⁵
 ποταμὸν οὐκ ἔδει Καρχηδονίους ἐπὶ πολέμῳ δια-
 βαίνειν, εὐθέως ἐξήνεγκαν τὸν πρὸς τοὺς κατὰ τὴν
 14 Ἰταλίαν Κελτοὺς πόλεμον. ὑπὲρ ὧν δοκεῖ μοι χρή-
 σιμον εἶναι κεφαλαῖωδῃ μὲν ποιήσασθαι τὴν ἐξή-
 γησιν, ἵνα τὸ τῆς προκατασκευῆς οἰκεῖον συσσω-
 30 σωμεν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ἀναδραμεῖν δὲ

τοῖς χρόνοις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἐξ οὗτου κατέσχον οἱ
 προειρημένοι τὴν χώραν· ἡγοῦμαι γὰρ τὴν περὶ²
 αὐτῶν ἱστορίαν οὐ μόνον ἀξίαν εἶναι γνώσεως καὶ
 119. μνήμης, ἀλλὰ καὶ τελέως ἀναγκαίαν, χάριν τοῦ μα-
 5 θεῖν τίσι μετὰ ταῦτα πιστεύσας ἀνδράσι καὶ τόποις
 Ἀννίβας ἐπεβάλετο καταλύειν τὴν Ῥωμαίων δυνα-
 στείαν. πρῶτον δὲ περὶ τῆς χώρας ῥητέον ποία³
 τίς ἐστὶ καὶ πῶς κεῖται πρὸς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν.
 οὕτως γὰρ ἔσται καὶ τὰ περὶ τὰς πράξεις διαφέ-
 10 ροντα κατανοεῖν βέλτιον, ὑπογραφέντων τῶν περὶ
 τε τοὺς τόπους καὶ τὴν χώραν ἰδιωμάτων.
 Τῆς δὴ συμπάσης Ἰταλίας τῷ σχήματι τριγωνο-⁴
 εἶδους ὑπαρχούσης, τὴν μὲν μίαν ὀρίζει πλευρὰν
 αὐτῆς τὴν πρὸς τὰς ἀνατολὰς κεκλιμένην ὅ τ' Ἴόνιος
 15 πόρος καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ὁ κατὰ τὸν Ἀδρίαν κόλ-
 πος, τὴν δὲ πρὸς μεσημβρίαν καὶ δυσμὰς τετραμ-
 μένην τὸ Σικελικὸν καὶ Τυρρηνικὸν πέλαγος. αὐταὶ⁵
 δ' αἱ πλευραὶ συμπίπτουσιν πρὸς ἀλλήλας κορυφὴν
 ποιοῦσι τοῦ τριγώνου τὸ προκείμενον ἀκρωτήριον
 20 τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν μεσημβρίαν, ὃ προσαγορεύεται
 μὲν Κόκυνθος, διαιρεῖ δὲ τὸν Ἴόνιον πόρον καὶ τὸ
 Σικελικὸν πέλαγος. τὴν δὲ λοιπὴν τὴν παρὰ τε⁶
 τὰς ἄρκτους καὶ τὴν μεσόγαιαν παρατείνουσιν ὀρί-
 115. ζει κατὰ τὸ συνεχὲς ἡ τῶν Ἀλπεων παρῳρία, λαμ-
 25 βάνουσα τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Μασσαλίας καὶ τῶν
 ὑπὲρ τὸ Σαρδῶν πέλαγος τόπων, παρήκουσα δὲ
 συνεχῶς μέχρι πρὸς τὸν τοῦ παντὸς Ἀδρίου μυχόν,
 πλὴν βραχέος, ὃ προκαταλήγουσα λείπει τοῦ μὴ
 συνάπτειν αὐτῷ. παρὰ δὲ τὴν προειρημένην παρ-⁷
 30 ῳρίαν, ἣν δεῖ νοεῖν ὡς ἂν εἰ βάσιν τοῦ τριγώ-
 νου, παρὰ ταύτην ἀπὸ μεσημβρίας ὑπὸκειται πεδία

τῆς συμπάσης Ἰταλίας τελευταία πρὸς τὰς ἄρκτους,
 ὑπὲρ ὧν ὁ νῦν δὴ λόγος, ἀρετῇ καὶ μεγέθει δια-
 φέροντα τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην, ὅσα πέπτωκεν
 8 ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν. ἔστι δὲ τὸ μὲν ὅλον
 εἶδος καὶ τῆς ταῦτα τὰ πεδία περιγραφούσης γραμ- 5
 μῆς τριγωνοειδές. τούτου δὲ τοῦ σχήματος τὴν μὲν
 κορυφὴν ἢ τε τῶν Ἀπεννίνων καλουμένων ὄρων
 120. καὶ τῶν Ἀλπεινῶν σύμπτωσις οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ
 9 Σαρδῶου πελάγους ὑπὲρ Μασσαλίας ἀποτελεῖ. τῶν
 δὲ πλευρῶν παρὰ μὲν τὴν ἀπὸ τῶν ἄρκτων, ὥς 10
 ἐπάνω προεῖπον, τὰς Ἀλπεῖς αὐτὰς ἐπὶ δισχιλίους
 10 καὶ διακοσίους σταδίους παρήκειν συμβαίνει, παρὰ
 δὲ τὴν ἀπὸ μεσημβρίας τὸν Ἀπεννῖνον ἐπὶ τριχι-
 11 λίους ἑξακοσίους. βάσεώς γε μὴν τάξιν λαμβάνει
 τοῦ παντὸς σχήματος ἡ παραλία τοῦ κατὰ τὸν Ἀδρίαν 15
 κόλπου· τὸ δὲ μέγεθος τῆς βάσεώς ἐστιν ἀπὸ πόλεως
 Σήνης ἕως ἐπὶ τὸν μυχόν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους
 12 σταδίους καὶ πεντακοσίους, ὥστε τὴν πᾶσαν περι-
 μετρον τῶν προειρημένων πεδίων μὴ πολὺ λείπειν
 15 τῶν μυρίων σταδίων. περὶ γε μὴν τῆς ἀρετῆς οὐδ' 20
 εἰπεῖν ῥᾶδιον. σίτου τε γὰρ τοσαύτην ἀφθονίαν
 ὑπάρχειν συμβαίνει κατὰ τοὺς τόπους, ὥστ' ἐν τοῖς
 καθ' ἡμᾶς καιροῖς πολλάκις τεττάρων ὀβολῶν εἶναι
 τῶν πυρῶν τὸν Σικελικὸν μέδιμνον, τῶν δὲ κρι-
 θῶν δυεῖν, τοῦ δ' οἶνον τὸν μετρητὴν ἰσόκριθον. 25
 2 ἐλύμον γε μὴν καὶ κέρχρον τελείως ὑπερβάλλουσα
 δαψίλεια γίνεται παρ' αὐτοῖς. τὸ δὲ τῶν βαλά-
 νων πληθὸς τὸ γινόμενον ἐκ τῶν κατὰ διάστημα
 ὄρων ἐν τοῖς πεδίοις ἐκ τούτων ἂν τις μάλιστα
 3 τεκμηρίαιτο· πλείστων γὰρ ὕδατων ἱερείων κοπτομέ- 30
 νων ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τε τὰς εἰς τοὺς ἰδίους βίους καὶ 116.

τὰς εἰς τὰ στρατόπεδα παραθέσεις, τὴν ὀλοσχερε-
 σιάνην χορηγίαν ἐκ τούτων συμβαίνει τῶν πεδίων 4
 αὐτοῖς ὑπάρχειν. περὶ δὲ τῆς κατὰ μέρος εὐωνίας 4
 καὶ δαψιλείας τῶν πρὸς τὴν τροφὴν ἀνηκόντων οὐ-
 5 τως ἂν τις ἀκριβέστατα κατανοήσεις· ποιοῦνται γὰρ 5
 τὰς καταλύσεις οἱ διοδεύοντες τὴν χώραν ἐν τοῖς
 πανδοκείοις, οὐ συμφωνοῦντες περὶ τῶν κατὰ μέ-
 ρος ἐπιτηδείων, ἀλλ' ἐρωτῶντες πόσον τὸν ἄνθρωπον 6
 10 καταλύτας οἱ πανδοκεῖς, ὥς ἱκανὰ πάντ' ἔχειν τὰ
 121. πρὸς τὴν χρεῖαν, ἡμισσαρίον· τοῦτο δ' ἔστι τέταρ-
 τον μέρος ὀβολοῦ· σπανίως δὲ τοῦθ' ὑπερβαίνουσι.
 τό γε μὴν πληθὸς τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὸ μέγεθος καὶ 7
 κάλλος τῶν σωμάτων, ἔτι δὲ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις
 15 τόλμαν, ἐξ αὐτῶν τῶν πράξεων σαφῶς ἔσται κα-
 ταμαθεῖν.
 Τῶν δ' Ἀλπεων ἑκατέρας τῆς πλευρᾶς, τῆς ἐπὶ 8
 τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν καὶ τῆς ἐπὶ τὰ προειρημένα
 πεδία νενοούσης, τοὺς βουνώδεις καὶ γεώδεις τόπους
 20 κατοικοῦσι, τοὺς μὲν ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν καὶ τὰς ἄρ-
 κτους ἐστραμμένους Γαλάται Τρανσαλπίνοι προσ-
 αγορευόμενοι, τοὺς δ' ἐπὶ τὰ πεδία Ταυρίσκοι καὶ
 Ἀγῶνες καὶ πλείω γένη βαρβάρων ἕτερα. Τρανσ- 9
 αλπίνοί γε μὴν οὐ διὰ τὴν τοῦ γένους, ἀλλὰ διὰ
 25 τὴν τοῦ τόπου διαφορὰν προσαγορεύονται, τὸ γὰρ
 τραῦς ἐξεργηνευόμενον ἔστι πέραν· διὸ τοὺς ἐπέ-
 κεινα τῶν Ἀλπεων Τρανσαλπίνους καλοῦσι. τὰ δ' 10
 ἄλλα διὰ τε τὴν τραχύτητα καὶ τὸν πληθὸς τῆς ἐπι-
 μενούσης αἰὲ χιόνος ἀοίκητα τελείως ἐστί. τὸν δ' 16
 30 Ἀπεννῖνον ἀπὸ μὲν τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπὲρ Μασσα-
 λίας καὶ τῆς πρὸς τὰς Ἀλπεῖς συμπτώσεως Λιγυ-

στῖνοι κατοικοῦσι, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ Τυρρηνικὸν πέ-
 λαγος αὐτοῦ πλευρὰν κεκλιμένην καὶ τὴν ἐπὶ τὰ
 2 πεδία, παρὰ θάλατταν μὲν μέχρι πόλεως Πίσης,
 ἢ πρώτη κεῖται τῆς Τυρρηνίας ὡς πρὸς τὰς δυ-
 σμᾶς, κατὰ δὲ τὴν μεσόγαιαν ἕως τῆς Ἀρρητίνων 5
 3 χώρας. ἑξῆς δὲ Τυρρηνοί· τούτοις δὲ συνεχεῖς ἐκά- 117.
 4 τερον τὸ κλίμα νέμονται τῶν προειρημένων ὁρῶν
 5 Ὀμβροί. λοιπὸν ὁ μὲν Ἀπεννίνος, ἀπέχων τῆς κατὰ
 τὸν Ἀδρίαν θαλάττης σταδίου ὡς ἂν εἰ πεντακοσί-
 10 ον, ἀπολείπει τὰ πεδία, δεξιὸς ἀπονεύων, καὶ διὰ 10
 μέσης τῆς λοιπῆς Ἰταλίας διήκων εἰς τὸ Σικελικὸν
 122. 5 κατατείνει πέλαγος. τὸ δ' ἀπολειπόμενον μέρος πε-
 δινὸν τῆς πλευρᾶς ἐπὶ θάλατταν καὶ πόλιν καθήκει
 6 Σήνην. ὁ δὲ Πάδος ποταμός, ὑπὸ δὲ τῶν ποιητῶν
 Ἡριδανὸς θρυλούμενος, ἔχει μὲν τὰς πηγὰς ἀπὸ 15
 τῶν Ἀλπεων ὡς πρὸς τὴν κορυφὴν μᾶλλον τοῦ
 προειρημένου σχήματος, καταφέρεται δ' εἰς τὰ πεδία,
 7 ποιούμενος τὴν ῥύσιν ὡς ἐπὶ μεσημβρίαν. ἀφικό-
 μενος δ' εἰς τοὺς ἐπιπέδους τόπους, ἐκκλίνει τῷ
 8 θεύματι πρὸς ἑω φέρεται δι' αὐτῶν· ποιεῖ δὲ τὴν 20
 ἐκβολὴν δυοὶ στόμασιν εἰς τοὺς κατὰ τὸν Ἀδρίαν
 τόπους· τὸ δὲ πλεῖον ἀποτεμένεται μέρος τῆς πε-
 8 διάδος χώρας εἰς τὰς Ἀλπεῖς καὶ τὸν Ἀδριατικὸν
 9 μυχόν. ἄρει δὲ πλῆθος ὕδατος οὐδενὸς ἔλαττον
 τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ποταμῶν, διὰ τὸ τὰς ῥύσεις 25
 τὰς ἐπὶ τὰ πεδία νεούσας ἀπὸ τε τῶν Ἀλπεων καὶ
 τῶν Ἀπεννίνων ὁρῶν εἰς τοῦτον ἐμπίπτειν ἀπάσας
 9 καὶ πανταχόθεν. μερίστω δὲ καὶ καλλίστῳ θεύ-
 10 ματι φέρεται περὶ κυνὸς ἐπιτολήν, αὐξόμενος ὑπὸ
 τοῦ πλῆθους τῶν ἀνατηκομένων χιόνων ἐν τοῖς 30
 10 προειρημένοις ὄρεσιν. ἀναπλεῖται δ' ἐκ θαλάττης

κατὰ τὸ στόμα τὸ καλούμενον Ὀλανα σχεδὸν ἐπὶ
 δισχιλίους σταδίους. τὴν μὲν γὰρ πρώτῃν ἐκ τῶν 11
 11 πηγῶν ἔχει ῥύσιν ἀπλήν, σχίζεται δ' εἰς δύο μέρη
 κατὰ τοὺς προσαγορευμένους Τριγαβόλους· τοῦ-
 5 5 τῶν δὲ τὸ μὲν ἕτερον στόμα προσονομάζεται Πα-
 6 δόα, τὸ δ' ἕτερον Ὀλανα. κεῖται δ' ἐπὶ τούτῳ λι- 12
 7 μὴν, οὐδενὸς τῶν κατὰ τὸν Ἀδρίαν ἤττω παρεχό-
 8 μενος ἀσφάλειαν τοῖς ἐν αὐτῷ καθορμιζομένοις.
 9 παρὰ γε μὴν τοῖς ἐγγυρίοις ὁ ποταμὸς προσαγορεύ-
 10 10 εται Βόδεργκος. τᾶλλα δὲ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τοῦ- 13
 11 11 τον ἱστορούμενα παρὰ τοῖς Ἑλλήσι, λέγω δὴ τὰ
 12 12 περὶ Φαέθοντα καὶ τὴν ἐκείνου πτώσιν, ἔτι δὲ τὰ
 13 13 δάκρυα τῶν αἰγείρων καὶ τοὺς μελανέιμονας τοὺς 118.
 14 14 περὶ τὸν ποταμὸν οἰκοῦντας, οὓς φασι τὰς ἐσθῆ-
 15 15 τας εἰσέτι νῦν φορεῖν τοιαύτας ἀπὸ τοῦ κατὰ Φαέ-
 16 16 θοντα πένθους, καὶ πᾶσαν δὴ τὴν τραγικὴν καὶ 14
 17 17 ταύτῃ προσοικυῖαν ὕλην, ἐπὶ μὲν τοῦ παρόντος
 18 18 ὑπερθησόμεθα, διὰ τὸ μὴ λίαν καθήκειν τῷ τῆς
 19 19 προκατασκευῆς γένει τὴν περὶ τῶν τοιούτων ἀκρι-
 20 20 βολορίαν. μεταλαβόντες δὲ καιρὸν ἀρμόττοντα ποι- 15
 21 21 ῆσόμεθα τὴν καθήκουσαν μνήμην, καὶ μάλιστα
 22 22 διὰ τὴν Τιμαίου περὶ τοὺς προειρημένους τόπους
 23 23 ἄγνοιαν.

Πλήν ταῦτά γε τὰ πεδία τὸ παλαιὸν ἐνέμοντο 17
 25 25 Τυρρηνοί, καθ' οὓς χρόνους καὶ τὰ Φλεργαῖα ποτε
 26 26 καλούμενα τὰ περὶ Καπύην καὶ Νώλην· ἃ δὴ καὶ
 27 27 διὰ τὸ πολλοῖς ἐμποδῶν εἶναι καὶ γνωρίζεσθαι με-
 28 28 γάλην ἐπ' ἀρετῇ δόξαν εἴληφε. διὸ καὶ τοὺς ἱστο- 2
 29 29 ροῦντας τὰς Τυρρηνῶν δυναστείας οὐ χρη ποιεῖ-
 30 30 σθαι τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὴν νῦν κατεχομένην ὑπ'
 31 31 αὐτῶν χώραν, ἀλλ' ἐπὶ τὰ προειρημένα πεδία καὶ

3 τὰς ἐκ τούτων τῶν τόπων ἀφορμάς. οἷς ἐπιμινύ-
 4 μενοι κατὰ τὴν παράθεσιν Κελτοὶ καὶ περὶ τὸ κάλ-
 5 λος τῆς χώρας ὀφθαλμιάσαντες, ἐκ μικρᾶς προφά-
 6 σεως μεγάλη στρατιᾷ παραδόξως ἐπελθόντες ἐξέβα-
 7 λον ἐκ τῆς περὶ τὸν Πάδου χώρας Τυρρηνοὺς καὶ
 8 κατέσχον αὐτοὶ τὰ πεδία. τὰ μὲν οὖν πρῶτα καὶ
 9 περὶ τὰς ἀνατολάς τοῦ Πάδου κείμενα Λάοι καὶ
 10 Λεβέκιοι, μετὰ δὲ τούτους Ἰνσομβρες κατῴκησαν, ὃ
 11 μέριστον ἔθνος ἦν αὐτῶν. ἐξῆς δὲ τούτοις παρὰ
 12 τὸν ποταμὸν Γονομάνοι. τὰ δὲ πρὸς τὸν Ἀδρίαν
 13 ἤδη προσήκοντα γένος ἄλλο πάννυ παλαιὸν διακα-
 14 τέσχε· προσαγορεύονται δ' Οὐνέτιοι, τοῖς μὲν ἔθεσι
 15 καὶ τῷ κόσμῳ βραχὺ διαφέροντες Κελτῶν, γλώττῃ
 16 δ' ἄλλοιᾳ χρώμενοι. περὶ ὧν οἱ τραγῳδιογράφοι
 17 πολὺν τινα πεποίηται λόγον καὶ πολλὴν διατέθειν-
 18 ται τερατείαν. τὰ δὲ πέραν τοῦ Πάδου τὰ περὶ
 19 τὸν Ἀπεννίνου πρῶτοι μὲν Ἀναρες, μετὰ δὲ τού-
 20 τος Βοῖοι κατῴκησαν. ἐξῆς δὲ τούτων ὡς πρὸς
 21 τὸν Ἀδρίαν Λίγυρες, τὰ δὲ τελευταῖα πρὸς θα-
 22 λάττη Σήνωνες. τὰ μὲν οὖν ἐπιφανέστατα τῶν κα-
 23 124. τασχόντων τοὺς προειρημένους τόπους ἔθνων ταῦθ'
 24 ὑπῆρχεν. ὅκουν δὲ κατὰ κόμας ἀτειχίστους, τῆς
 25 10 λοιπῆς κατασκευῆς ἄμοιροι καθεστῶτες. διὰ γὰρ τὸ
 26 στιβαδοκοιτεῖν καὶ κρεαφαγεῖν, ἔτι δὲ μηδὲν ἄλλο
 27 πλὴν τὰ πολεμικὰ καὶ τὰ κατὰ γεωργίαν ἀσκεῖν,
 28 25 ἀπλοὺς εἶχον τοὺς βίους, οὐτ' ἐπιστήμης ἄλλης
 29 οὔτε τέχνης παρ' αὐτοῖς τὸ παράπαν γινωσκομέ-
 30 11 νης. ὑπαρξίς γε μὴν ἐκάστοις ἦν θρόεμα καὶ χρο-
 31 σὸς διὰ τὸ μόνον ταῦτα κατὰ τὰς περιστάσεις ῥα-
 32 δίως δύνασθαι πανταχῇ περιαγαγεῖν καὶ μεθιστάναι
 33 12 κατὰ τὰς αὐτῶν προαιρέσεις. περὶ δὲ τὰς ἐταιρείας

μερίστην σπονδὴν ἐποιοῦντο διὰ τὸ καὶ φοβερώτα-
 3 τον καὶ δυνατώτατον εἶναι παρ' αὐτοῖς τοῦτον ὅς
 4 ἂν πλείστους ἔχειν δοκῇ τοὺς θεραπεύοντας καὶ
 5 συμπεριφερομένους αὐτῷ.
 6 Τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς οὐ μόνον τῆς χώρας ἐπεκρά- 18
 7 τουν, ἀλλὰ καὶ τῶν σύγγενος πολλοὺς ὑπηκόους
 8 ἐπεποίητο, τῇ τόλμῃ καταπεπληγμένοι. μετὰ δέ 2
 9 τινα χρόνον μάχῃ νικήσαντες Ῥωμαίους καὶ τοὺς
 10 μετὰ τούτων παραταξαμένους, ἐπόμενοι τοῖς φεύγου-
 11 10 σι τρισὶ τῆς μάχης ἡμέραις ὕστερον κατέσχον αὐτὴν
 12 τὴν Ῥώμην πλὴν τοῦ Καπετωλίου. γενομένου δ' 3
 13 ἀντισπάσματος, καὶ τῶν Οὐνέτιων ἐμβαλόντων εἰς
 14 τὴν χώραν αὐτῶν, τότε μὲν ποιησάμενοι συνθήκας
 15 πρὸς Ῥωμαίους καὶ τὴν πόλιν ἀποδόντες, ἐπανῆλ-
 16 15 θον εἰς τὴν οἰκίαν. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς ἐμφυλίοις 4
 17 συνείχοντο πολέμοις, ἔνιοι δὲ καὶ τῶν τὰς Ἀλπεῖς
 18 κατοικούντων ὄρμας ἐποιοῦντο, καὶ συνηθροίζοντο
 19 20 πολλάκις ἐπ' αὐτοὺς, θεωροῦντες ἐκ παραθέσεως
 21 τὴν παραγεγεννημένην αὐτοῖς εὐδαιμονίαν. ἐν ᾧ 5
 22 20 καιρῷ Ῥωμαῖοι τὴν τε σφετέραν δύναμιν ἀνέλαβον
 23 καὶ τὰ κατὰ τοὺς Λατίνους αὐθις πράγματα συν-
 24 25 εστήσαντο. παραγενομένων δὲ πάλιν τῶν Κελτῶν 6
 25 εἰς Ἀλβαν στρατεύματι μεγάλῳ μετὰ τὴν τῆς πό-
 26 λεως κατάληψιν ἔει τριακοστῷ, τότε μὲν οὐκ ἐτόλ-
 27 25 μησαν ἀντεξαγαγεῖν Ῥωμαῖοι τὰ στρατόπεδα, διὰ τὸ
 28 παραδόξον γενομένης τῆς ἐφόδου προκαταληφθῆναι
 29 καὶ μὴ καταταχῆσαι τὰς τῶν συμμάχων ἐθροίσαν- 120.
 30 7 τας δυνάμεις. αὐθις δ' ἐξ ἐπιβολῆς ἐτέρας ἔει δω-
 31 125. δεκάτῳ μετὰ μεγάλης στρατιᾶς ἐπιπορευομένων, προ-
 32 30 αισθόμενοι καὶ συναγείραντες τοὺς συμμάχους, μετὰ
 33 πολλῆς προθυμίας ἀπήντων, σπεύδοντες συμβαλεῖν

8 καὶ διακινδυνεύσαι περὶ τῶν ὄλων. οἱ δὲ Γαλάται
καταπλεονέκτες τὴν ἔφοδον αὐτῶν καὶ διαστασιά-
σαντες πρὸς σφᾶς, νυκτὸς ἐπιγενομένης φυγῇ πα-
ραπλησίαν ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὴν οἰ-
9 κείαν. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ φόβου τριακαίδεκα μὲν 5
ἔτη τὴν ἡσυχίαν ἔσχον, μετὰ δὲ ταῦτα συνορῶντες
αὐξανομένην τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, εἰρήνην ἐποι-
19 ἤσαντο καὶ συνθήκας. ἐν αἷς ἔτη τριάκοντα μεί-
ναντες ἐμπεδῶς, αὐθις γενομένου κινήματος ἐκ τῶν
Τρανσαλπίνων, δέισαντες μὴ πόλεμος αὐτοῖς ἐγερθῇ 10
βαρὺς, ἀπὸ μὲν αὐτῶν ἔτρεψαν τὰς ὁρμὰς τῶν ἐξ-
ανισταμένων, δωροφοροῦντες καὶ προτιθέμενοι τὴν
συγγένειαν, ἐπὶ δὲ Ῥωμαίους παρῶξυναν καὶ μετ-
2 ἔσχον αὐτοῖς τῆς στρατείας. ἐν ᾗ τὴν ἔφοδον ποι-
ησάμενοι διὰ Τυρρηνίας, ὁμοῦ συνστρατευσαμένων 15
σφίσι Τυρρηνῶν, καὶ περιβαλλόμενοι λείας πληθος,
ἐκ μὲν τῆς Ῥωμαίων ἐπαρχίας ἀσφαλῶς ἐπανῆλθον.
3 εἰς δὲ τὴν οἰκείαν ἀφικόμενοι, καὶ στασιάσαντες
περὶ τὴν τῶν εἰλημμένων πλεονεξίαν, τῆς τε λείας
καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως τὸ πλεῖστον μέρος δι- 20
4 ἐφθειραν. τοῦτο δὲ σύννηθές ἐστι Γαλάταις πράτ-
τειν, ἐπειδὴν σφετερίζονται τι τῶν πέλας, καὶ μά-
λιστα διὰ τὰς ἀλόγους οἰνοφλυγίας καὶ πλησμονάς.
5 μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἔτι τετάρτῳ συμφορήσαν-
τες ἅμα Σαννίται καὶ Γαλάται παρετάξαντο Ῥω- 25
μαίοις ἐν τῇ Καμερτίων χώρᾳ καὶ πολλοὺς αὐτῶν
6 ἐν τῷ κινδύνῳ διέφθειραν. ἐν ᾧ καιρῷ προσφι-
λονεικίσαντες πρὸς τὸ γεγονὸς ἐλάττωμ' αὐτοῖς Ῥω-
μαῖοι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξῆλθον, καὶ συμβαλόν-
τες πᾶσι τοῖς στρατοπέδοις ἐν τῇ τῶν Σεντινατῶν 30
χώρᾳ πρὸς τοὺς προειρημένους τοὺς μὲν πλείστους

ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἠνάγκασαν προτροπά-
126. δην ἐκάστους εἰς τὴν οἰκείαν φυγεῖν. διαγενο- 7
μένων δὲ πάλιν ἐτῶν δέκα παρεγέροντο Γαλάται
μετὰ μεγάλης στρατιᾶς, πολιορκήσαντες τὴν Ἀρρη- 121.
5 τίνων πόλιν. Ῥωμαῖοι δὲ παραβοηθήσαντες, καὶ 8
συμβαλόντες πρὸ τῆς πόλεως, ἡττήθησαν. ἐν δὲ
τῇ μάχῃ ταύτῃ Λευκίου τοῦ στρατηγοῦ τελεutήσαν-
τος Μάνιον ἐπικατέστησαν τὸν Κόριον. οὗ πρε- 9
σβευτᾶς ἐκπέμψαντος εἰς Γαλατίαν ὑπὲρ τῶν αἰχμα- 121
10 λῶτων, παρασπονδήσαντες ἐπανείλοντο τοὺς πρέ-
σβεις. τῶν δὲ Ῥωμαίων ὑπὸ τὸν θυμὸν ἐκ χειρὸς 10
ἐπιστρατευσαμένων, ἀπαντήσαντες συνέβαλον οἱ Σή-
νωνες καλούμενοι Γαλάται. Ῥωμαῖοι δ' ἐκ παρα- 11
τάξεως κρατήσαντες αὐτῶν τοὺς μὲν πλείστους ἀ- 13
15 πέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξέβαλον, τῆς δὲ χώρας
ἐγένοντο πάσης ἐγκρατεῖς. εἰς ἣν καὶ πρώτην τῆς 12
Γαλατίας ἀποικίαν ἐστειλαν τὴν Σήνην προσαγο-
ρευομένην πόλιν, ὁμώνυμον οὖσαν τοῖς πρότερον
αὐτὴν κατοικοῦσι Γαλάταις, ὑπὲρ ἧς ἀρτίως διεσα- 13
20 φήσαμεν, φάσκοντες αὐτὴν παρὰ τὸν Ἀδρίαν ἐπὶ
τῷ πέρατι κεῖσθαι τῶν περὶ τὸν Πάδον πεδίων.
οἱ δὲ Βοῖοι, θεωροῦντες ἐκπεπιωκότας τοὺς Σή- 20
νωνας, καὶ δέισαντες περὶ σφῶν καὶ τῆς χώρας,
μὴ πάθωσι τὸ παραπλήσιον, ἐξεστράτευσαν πανδη- 25
25 μεῖ παρακαλέσαντες Τυρρηνοὺς. ἀθροισθέντες δὲ 2
περὶ τὴν Ὀάδμονα προσαγορευομένην λίμνην παρ-
ετάξαντο Ῥωμαίοις. ἐν δὲ τῇ μάχῃ ταύτῃ Τυρρη- 3
νῶν μὲν οἱ πλείστοι κατεκόπησαν, τῶν δὲ Βοίων
τελέως ὀλίγοι διέφυγον. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ κατὰ πό- 4
30 δας ἐνικαντῷ συμφορήσαντες αὐθις οἱ προειρημέ-
νοι καὶ τοὺς ἄρτι τῶν νέων ἡβῶντας καθοπλίσαν-

5 ⁵τες παρετάξαντο πρὸς Ῥωμαίους. ἡττηθέντες δ' ὀλοσχερῶς τῇ μάχῃ μόλις εἶξαν ταῖς ψυχαῖς, καὶ δια-
 6 ⁶πρεσβενσάμενοι περὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων, συν-
 7 ⁷θήκας ἔθεντο πρὸς Ῥωμαίους. ταῦτα δὲ συνέβαινε
 8 ⁸γίνεσθαι τῷ τρίτῳ πρότερον ἔτει τῆς Πύρρου δια-
 9 ⁹βάσεως εἰς τὴν Ἰταλίαν, πέμπτῳ δὲ τῆς Γαλατῶν περὶ
 10 ¹⁰Δελφοῦς διαφθορᾷ. ἐν γὰρ τούτοις ἡ τύχη τοῖς
 11 ¹¹καιροῖς ὥς ἂν εἰ λοιμικὴν τινα πολέμου διάθεσιν ἐπ-
 12 ¹²127. 8 ἐστῆσε πᾶσι Γαλάταις. ἐκ δὲ τῶν προειρημένων
 13 ¹³ἔργων δύο τὰ κάλλιστα συνεκύρησε Ῥωμαίοις· τοῦ
 14 ¹⁴γὰρ κατακόπτεσθαι συνήθειαν ἐσχηκότες ὑπὸ Γα-
 15 ¹⁵λατῶν οὐδὲν ἡδύναντο δεινότερον ἰδεῖν οὐδὲ προσ-
 16 ¹⁶122. 9 δοκῆσαι τῶν αὐτοῖς ἤδη πεπραγμένων· ἐξ ὧν πρὸς
 17 ¹⁷τε Πύρρον ἀθλήται τέλειοι γερονότες τῶν κατὰ πό-
 18 ¹⁸10 λεμον ἔργων συγκατέστησαν τὴν τε Γαλατῶν τόλ-
 19 ¹⁹μαν ἐν καιρῷ καταπληξάμενοι λοιπὸν ἀπερισπάστως
 20 ²⁰τὸ μὲν πρῶτον πρὸς Πύρρον περὶ τῆς Ἰταλίας ἐπο-
 21 ²¹λέμουν, μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς Καρχηδονίους ὑπὲρ τῆς
 22 ²²Σικελιωτῶν ἀρχῆς διηγωνίζοντο.
 23 ²³21 Γαλάται δ' ἐκ τῶν προειρημένων ἐλαττωμάτων
 24 ²⁴ἔτη μὲν πέντε καὶ τετταράκοντα τὴν ἡσυχίαν ἔσχον,
 25 ²⁵2 εἰρήνην ἔχοντες πρὸς Ῥωμαίους. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν
 26 ²⁶αὐτόπται γερονότες τῶν δεινῶν ἐκ τοῦ ξῆν ἐξεχώ-
 27 ²⁷ρησαν διὰ τὸν χρόνον, ἐπεγένοντο δὲ νέοι, θυμοῦ
 28 ²⁸μὲν ἀλογίστου πλήρεις, ἄπειροι δὲ κάορατοι παν-
 29 ²⁹3 τὸς κακοῦ καὶ πάσης περιστάσεως, αὐτοὶς ἤρξαντο
 30 ³⁰τὰ καθεστῶτα κινεῖν· ὃ φύσιν ἔχει γίνεσθαι, καὶ
 31 ³¹τραχύνεσθαι μὲν ἐκ τῶν τυχόντων πρὸς Ῥωμαίους,
 32 ³²4 ἐπισπᾶσθαι δὲ τοὺς ἐκ τῶν Ἄλπεων Γαλάτας. τὸ
 33 ³³μὲν οὖν πρῶτον χωρὶς τοῦ πλήθους δι' αὐτῶν τῶν
 34 ³⁴ἡγουμένων ἐν ἀπορρήτοις ἐπράττετο τὰ προειρη-

μένα. διὸ καὶ παραγενομένων τῶν Τρανσαλπίνων 5
 6 ⁶ἕως Ἀριμίνου μετὰ δυνάμεως, διαπιστήσαντα τὰ
 7 ⁷πλήθη τῶν Βοίων καὶ στασιάσαντα πρὸς τε τοὺς
 8 ⁸ἐαυτῶν προεστῶτας καὶ πρὸς τοὺς παραγεγονότας,
 9 ⁹5 ἀνείλον μὲν τοὺς ἰδίους βασιλεῖς Ἄτιν καὶ Γάλα-
 10 ¹⁰τον, κατέκοψαν δ' ἀλλήλους, συμβαλόντες ἐκ πα-
 11 ¹¹ρατάξεων. ὅτε δὴ καὶ Ῥωμαῖοι κατάφοβοι γενόμε-
 12 ¹²6 νοι τὴν ἔφοδον, ἐξῆλθον μετὰ στρατοπέδου· συνέν-
 13 ¹³τες δὲ τὴν αὐθαίρετον καταφθορὰν τῶν Γαλατῶν,
 14 ¹⁴10 αὐτοῖς ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκειάν. μετὰ δὲ τοῦ-
 15 ¹⁵τον τὸν φόβον ἔτει πέμπτῳ, Μάρκου Λεπέδου στρα-
 16 ¹⁶τηγοῦντος, κατεκληρούχησαν ἐν Γαλατίᾳ Ῥωμαῖοι
 17 ¹⁷τὴν Πικεντίνην προσαγορευομένην χώραν, ἐξ ἧς
 18 ¹⁸128. νικήσαντες ἐξέβαλον τοὺς Σήνωνας προσαγορευομέ-
 19 ¹⁹15 νους Γαλάτας, Γαῖου Φλαμινίου ταύτην τὴν δημα-
 20 ²⁰8 ρωγίαν εἰσηγησάμενον καὶ πολιτείαν, ἣν δὴ καὶ
 21 ²¹Ῥωμαίοις ὥς ἔπος εἰπεῖν φατέον ἀρχηγὸν μὲν γε-
 22 ²²νέσθαι τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον τοῦ δήμου διαστροφῆς,
 23 ²³αἰτίαν δὲ καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα πολέμου συστάντος 123.
 24 ²⁴20 αὐτοῖς πρὸς τοὺς προειρημένους. πολλοὶ μὲν γὰρ 9
 25 ²⁵τῶν Γαλατῶν ὑπεδύοντο τὴν προᾶξιν, μάλιστα δ'
 26 ²⁶οἱ Βοῖοι, διὰ τὸ συντερομονεῖν τῇ τῶν Ῥωμαίων
 27 ²⁷χώρᾳ, νομίσαντες οὐχ ὑπὲρ ἡγεμονίας ἔτι καὶ δυ-
 28 ²⁸ναστείας Ῥωμαίους τὸν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι
 29 ²⁹25 πόλεμον, ἀλλ' ὑπὲρ ὀλοσχεροῦς ἐξαναστάσεως καὶ
 30 ³⁰καταφθορᾷς.
 31 ³¹Διόπερ εὐθέως τὰ μέγιστα τῶν ἐθνῶν, τό τε 22
 32 ³²τῶν Ἰνσούβρων καὶ Βοίων, συμφρονήσαντα διεπέμ-
 33 ³³ποντο πρὸς τοὺς κατὰ τὰς Ἄλπεις καὶ περὶ τὸν
 34 ³⁴30 Ῥοδανὸν ποταμὸν κατοικοῦντας Γαλάτας, προσαγο-
 35 ³⁵ρευομένους δὲ διὰ τὸ μισθοῦ στρατεῦειν Γαισάτους·

2 ἡ γὰρ λέξις αὕτη τοῦτο σημαίνει κυρίως. ὦν τοῖς
 βασιλεῦσι Κογκολιτάνω καὶ Ἀνηροέστω παραντίκα
 μὲν χουσίον προτείναντες πλήθος, εἰς τὸ μέλλον
 δ' ὑποδεικνύντες τὸ μέγεθος τῆς Ῥωμαίων εὐδαι- 5
 μονίας καὶ τὸ πλήθος τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἀγα-
 θῶν, ἐὰν κρατήσωσι, προντρέποντο καὶ παρώξυνον
 3 πρὸς τὴν ἐπὶ Ῥωμαίους στρατείαν. ῥαδίως δ' ἔπει-
 σαν, ἅμα τοῖς προειρημένοις διδόντες μὲν τὰ πιστὰ
 περὶ τῆς αὐτῶν συμμαχίας, ἀναμιμνήσκοντες δὲ τῆς
 4 τῶν ἰδίων προγόνων πράξεως αὐτούς· ἐν ᾗ ἤ κείνοι 10
 στρατεύσαντες οὐ μόνον ἐνίκησαν μαχόμενοι Ῥω-
 μαίους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μάχην ἐξ ἐφόδου κατ-
 5 ἔσχον αὐτὴν τὴν Ῥώμην· γενόμενοι δὲ καὶ τῶν
 ὑπαρχόντων ἀπάντων ἐγκρατεῖς, καὶ τῆς πόλεως
 αὐτῆς ἑπτὰ μῆνας κυριεύσαντες, τέλος ἐθέλουσι καὶ 15
 μετὰ χάριτος παραδόντες τὴν πόλιν, ἄθρανστοι κά-
 σινεῖς ἔχοντες τὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπ-
 6 ανῆλθον. ὦν ἀκούοντες οἱ περὶ αὐτοὺς ἡγεμόνες
 129. οὕτω παρωρμηθήσαν ἐπὶ τὴν στρατείαν ὥστε μηδέ-
 ποτε μήτε πλείους μήτ' ἐνδοξότερους μήτε μαχιμώ- 20
 τέρους ἄνδρας ἐξελθεῖν ἐκ τούτων τῶν τόπων τῆς
 7 Γαλατίας. κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους Ῥωμαῖοι
 τὰ μὲν ἀκούοντες, τὰ δὲ καταμαντενόμενοι τὸ μέλ-
 λον, εἰς φόβους ἐνέπιπτον συνεχεῖς καὶ ταραχὰς
 8 ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ποτὲ μὲν στρατόπεδα καταγρά- 25
 φειν καὶ σίτον καὶ τῶν ἐπιτηδείων ποιεῖσθαι παρα-
 σκευάς, ποτὲ δὲ καὶ τὰς δυνάμεις ἐξάγειν ἐπὶ τοὺς 124.
 ὄρους, ὡς ἤδη παρόντων εἰς τὴν χώραν τῶν πολε-
 μίων, οὐδέπω κεινηκότων ἐκ τῆς οἰκείας τῶν Κελ-
 9 τῶν. οὐκ ἐλάχιστα δὲ συνήργησε καὶ Καρχηδο- 30
 νίοις τοῦτο τὸ κίνημα πρὸς τὸ κατασκευάσασθαι τὰ

κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἀσφαλῶς. Ῥωμαῖοι γάρ, ὡς καὶ 10
 πρόσθεν ἡμῖν εἰρηται, κρίνοντες ἀναγκαιότερα ταῦτα
 διὰ τὸ πρὸς ταῖς πλευραῖς αὐτῶν ὑπάρχειν παροχῶν
 ἠναγκάζοντο τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, σπουδάζοντες
 5 πρότερον ἐν καλῷ θέσθαι τὰ κατὰ τοὺς Κελτούς.
 διόπερ ἀσφαλισάμενοι τὰ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους 11
 διὰ τῶν πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ὁμολογιῶν, ὑπὲρ ὧν
 ἄρτι δεδηλώκαμεν, ἐνεχείρησαν ὁμοθυμαδὸν ἐν τού-
 τοις τοῖς καιροῖς πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν πολε-
 10 μίους, νομίζοντες συμφέρειν σφίσι τὸ διακριθῆναι
 πρὸς τούτους.

Οἱ δὲ Γαισάται Γαλάται συστησάμενοι δύναμιν 23
 πολυτελῆ καὶ βαρεῖαν, ἦγον ὑπεράραντες τὰς Ἀλ-
 πεις εἰς τὸν Πάδον ποταμὸν ἔτει μετὰ τὴν τῆς χώ-
 15 ρας διάδοσιν ὀγδόῳ. τὸ μὲν οὖν τῶν Ἰνσόμβρων 2
 καὶ Βοίων γένος ἔμεινε γενναίως ἐν ταῖς ἐξ ἀρχῆς
 ἐπιβολαῖς, οἱ δ' Οὐένετοι καὶ Γουομάνοι, διαπρε-
 σβευσάμενων Ῥωμαίων, τούτοις εἵλοντο συμμαχεῖν.
 διὸ καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καταλιπεῖν ἠναγκά- 3
 20 σθησαν οἱ βασιλεῖς τῶν Κελτῶν φυλακῆς χάριν τῆς
 χώρας πρὸς τὸν ἀπὸ τούτων φόβον. αὐτοὶ δ' ἐξά- 4
 ραντες παντὶ τῷ στρατεύματι κατατεταραχκότως
 ὥρμησαν, ποιούμενοι τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Τυρρη-
 130. νίας, ἔχοντες πεζοὺς μὲν εἰς πεντακισμυρίους, ἵπ-
 25 πεις δὲ καὶ συνωρίδας εἰς διςμυρίους. Ῥωμαῖοι δ' 5
 ὡς θάττον ἤκουσαν τοὺς Κελτούς ὑπερβεβληκέναι
 τὰς Ἀλπεις, Λεύκιον μὲν Αἰμίλιον ὑπάτον μετὰ
 δυνάμεως ἐξαπέστειλαν ὡς ἐπ' Ἀριμίνον, τηρήδοντα
 ταύτῃ τῶν ἐναντίων τὴν ἐφοδον, ἕνα δὲ τῶν ἐξα-
 30 πελέκων εἰς Τυρρηνίαν. ὁ μὲν γὰρ ἕτερος τῶν 6
 ὑπάτων Γάιος Ἀτίλιος προεξεληλυθὼς ἔτυχεν εἰς

7 Σαρδόνα μετὰ τῶν στρατοπέδων, οἳ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ
 πάντες περιδεεῖς ἦσαν, μέγαν καὶ φοβερόν αὐτοῖς 125.
 ὑπολαμβάνοντες ἐπιφέρεισθαι κίνδυνον. ἔπασχον δὲ
 τοῦτ' εἰκότως, ἔτι περὶ Γαλατῶν ἐγκαθημένου ταῖς
 8 ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ παλαιοῦ φόβον. διὸ καὶ πρὸς 5
 ταύτην ἀναφέροντες τὴν ἔννοιαν τὰ μὲν συνήθροι-
 ζον, τὰ δὲ κατέγραφον στρατόπεδα, τοῖς δ' ἐτοίμοις
 9 εἶναι παρήγγελον τῶν συμμάχων. καθόλου δὲ τοῖς
 ὑποτεταγμένοις ἀναφέρειν ἐπέταξαν ἀπογραφὰς τῶν
 ἐν ταῖς ἡλικίαις, σπουδάζοντες εἰδέναι τὸ σύμπαν 10
 10 πληθὸς τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς δυνάμεως. σίτου
 δὲ καὶ βελῶν καὶ τῆς ἄλλης ἐπιτηδειότητος πρὸς
 πόλεμον τηλικαύτην ἐποιήσαντο κατασκευὴν ἡλικὴν
 11 οὐδεὶς πῶ μνημονεύει πρότερον. συνηργεῖτο δ'
 12 αὐτοῖς πάντα καὶ πανταχόθεν ἐτοίμως. καταπε- 15
 πληγμένοι γὰρ οἳ τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντες τὴν τῶν
 Γαλατῶν ἐφοδον, οὐκέτι Ῥωμαίοις ἡγοῦντο συμμα-
 χεῖν οὐδὲ περὶ τῆς τούτων ἡγεμονίας γίνεσθαι τὸν
 πόλεμον, ἀλλὰ περὶ σφῶν ἐνόμιζον ἕκαστοι καὶ τῆς
 ἰδίας πόλεως καὶ χώρας ἐπιφέρεισθαι τὸν κίνδυνον. 20
 13 διόπερ' ἐτοίμως τοῖς παραγγελλομένοις ὑπήκουον.
 24 Ἵνα δὲ συμφανὲς ἐπ' αὐτῶν γένηται τῶν ἔργων
 ἡλίκους Ἀννίβας ἐτόλμησε πράγμασιν ἐπιθέσθαι
 131. [μετὰ δὲ ταῦτα] καὶ πρὸς ἡλικὴν δυναστείαν παρα-
 βόλως ἀντοφθαλμήσας ἐπὶ τοσοῦτο καθέκετο τῆς 25
 προθέσεως ὥστε τοῖς μεγίστοις συμπτώμασι περι-
 2 βάλλειν Ῥωμαίους, φητέον ἂν εἴη τὴν παρασκευὴν
 καὶ τὸ πληθὸς τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς τότε δυνά-
 3 μεως. μετὰ μὲν δὴ τῶν ὑπάτων ἐξεληλύθει τέτταρα
 στρατόπεδα Ῥωμαϊκά, πεντάκις μὲν χιλίους καὶ 30
 διακοσίους πεζικούς, ἵππεις δὲ τριακοσίους ἔχον

ἕκαστον. σύμμαχοι δὲ μεθ' ἑκατέρων ἦσαν οἳ συν- 4
 ἄμφω πεζοὶ μὲν τρισμύριοι, δισχιλίοι δ' ἵππεις.
 τῶν δ' ἐκ τοῦ καιροῦ προσβοηθησάντων εἰς τὴν 5
 Ῥώμην Σαβίνων καὶ Τυρρηνῶν ἵππεις μὲν ἦσαν
 5 εἰς τετρακισχιλίους, πεζοὶ δὲ πλείους τῶν πεντακισ-
 μυρίων. τούτους μὲν ἀθροίσαντες ὥς ἐπὶ Τυρρη- 6 126.
 νίας προεκάθισαν, ἐξαπέλεκν αὐτοῖς ἡγεμόνα συ-
 στήσαντες. οἳ δὲ τὸν Ἀπεννίνον κατοικοῦντες Ὀμ- 7
 βροι καὶ Σαρσινάτοι συνήχθησαν εἰς δισμύριους,
 10 μετὰ δὲ τούτων Οὐένετοι καὶ Γονομάνοι δισμύριοι.
 τούτους δ' ἔταξαν ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς Γαλατίας, ἔν 8
 ἐμβalόντες εἰς τὴν τῶν Βοίων χώραν ἀντιπερι-
 σπῶσι τοὺς ἐξεληλυθότας. τὰ μὲν οὖν προκαθ-
 ἡμενα στρατόπεδα τῆς χώρας ταῦτ' ἦν. ἐν δὲ τῇ 9
 15 Ῥώμῃ διέτριβον ἡτοιμασμένοι χάριν τῶν συμβαι-
 νόντων ἐν τοῖς πολέμοις, ἐφεδρείας ἔχοντες τάξιν,
 Ῥωμαίων μὲν αὐτῶν πεζοὶ δισμύριοι, μετὰ δὲ τού-
 των ἵππεις χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ συμμά-
 χων πεζοὶ μὲν τρισμύριοι, δισχιλίοι δ' ἵππεις. κα- 10
 20 ταγραφαὶ δ' ἀνηνέχθησαν Λατίνων μὲν ὀκτακισ-
 μύριοι πεζοί, πεντακισχιλίοι δ' ἵππεις, Σαννιτῶν
 δὲ πεζοὶ μὲν ἑπτακισμύριοι, μετὰ δὲ τούτων ἵππεις
 ἑπτακισχιλίοι, καὶ μὴν Ἰαπύγων καὶ Μεσσαπίων 11
 συνάμφω πεζῶν μὲν πέντε μυριάδες, ἵππεις δὲ μύ-
 25 ριοι σὺν ἑξακισχιλίοις, Λευκανῶν δὲ πεζοὶ μὲν τρισ- 12
 132. μύριοι, τρισχιλίοι δ' ἵππεις, Μαρσῶν δὲ καὶ Μαρ-
 ρουκίνων καὶ Φρεντανῶν, ἔτι δ' Οὐεστίνων, πεζοὶ
 μὲν δισμύριοι, τετρακισχιλίοι δ' ἵππεις. ἔτι γε 13
 μὴν καὶ Σικελία καὶ Τάραντι στρατόπεδα δύο παρ-
 30 ἐφ' ἡδρενεῦν, ὧν ἑκάτερον ἦν ἀνὰ τετρακισχιλίους
 καὶ διακοσίους πεζούς, ἵππεις δὲ διακοσίους. Ῥω- 14

μαίων δὲ καὶ Καμπανῶν ἢ πληθὺς πεζῶν μὲν εἰς
 εἴκοσι καὶ πέντε κατελέχθησαν μυριάδες, ἱππέων
 δ' ἐπὶ ταῖς δύο μυριάσιν ἐπῆσαν ἔτι τρεῖς χιλιάδες.
 15 ὥστ' εἶναι τὸ [κεφάλαιον τῶν μὲν προκαθημένων
 τῆς Ῥώμης δυνάμεων πεζοὶ μὲν ὑπὲρ πεντεκαίδεκα 5
 16 μυριάδες, ἱππεῖς δὲ πρὸς ἑξακισχιλίους, τὸ δὲ] σύμ-
 παν πλήθος τῶν δυναμένων ὅπλα βασιτάζειν αὐτῶν
 τε Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων πεζῶν ὑπὲρ τὰς
 ἑβδομήκοντα μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς ἑπτὰ μυριά-
 17 δας. ἐφ' οὓς Ἀννίβας ἐλάττους ἔχων δισμυρίων 10
 ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. περὶ μὲν οὖν τούτων 127.
 ἐν τοῖς ἑξῆς σαφέστερον ἐκποιήσῃ κατανοεῖν.
 25 Οἱ δὲ Κελτοὶ κατάραντες εἰς τὴν Τυρρηνίαν ἐπ-
 επορεύοντο τὴν χώραν, πορθοῦντες ἀδεῶς· οὐδενὸς
 δ' αὐτοῖς ἀντιταττομένου, τέλος ἐπ' αὐτὴν ὥρμησαν 15
 2 τὴν Ῥώμην. ἤδη δ' αὐτῶν περὶ πόλιν ὄντων ἢ
 καλεῖται μὲν Κλούσιον, ἀπέχει δ' ἡμερῶν τριῶν
 ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, προσαγγέλλεται διότι κατόπιν
 αὐτοῖς ἔπονται καὶ συνάπτουσιν αἱ προκαθήμεναι
 3 τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ Τυρρηνίᾳ δυνάμεις. οἱ δ' ἀκού- 20
 σαντες ἐξ ὑποστροφῆς ἀπήντων, σπεύδοντες τούτοις
 4 συμβαλεῖν. ἐγγίσαντες δ' ἀλλήλοις ἤδη περὶ δυ-
 σμᾶς ἡλίου, τότε μὲν ἐν συμμέτρῳ διαστήματι κατα-
 5 στρατοπεδεύσαντες ὑλίσθησαν ἀμφοτέροι. τῆς δὲ
 νυκτὸς ἐπιγενομένης πῦρ ἀνακαύσαντες οἱ Κελτοὶ 25
 τοὺς μὲν ἱππεῖς ἀπέλιπον, συντάξαντες ἅμα τῷ φωτὶ
 133. 6 συμφανεῖς γενομένους τοῖς πολεμίοις ὑποχωρεῖν κατὰ
 τὸν αὐτὸν στίβον. αὐτοὶ δὲ λαθραῖαν ποιησάμενοι
 τὴν ἀποχώρησιν ὥς ἐπὶ πόλιν Φαισόλαν, αὐτοῦ παρ-
 ενέβαλον, πρόθεσιν ἔχοντες ἅμα μὲν ἐκδέχεσθαι 30
 τοὺς ἑαυτῶν ἱππεῖς, ἅμα δὲ παραδόξως ἐνοχλῆσαι

τὴν τῶν ὑπεναντίων ἐφοδόν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῆς 7
 ἡμέρας ἐπιγενομένης συνιδόντες τοὺς ἱππεῖς αὐτούς,
 καὶ νομίσαντες τοὺς Κελτοὺς ἀποδεδρακέναι, κατὰ
 σπουδὴν ἠκολούθουν τοῖς ἱππεῦσι κατὰ τὴν ἐκείνων
 5 ἀποχώρησιν. ἅμα δὲ τῷ συνεγγίζῃ τοῖς πολεμίοις 8
 διαναστάντων τῶν Κελτῶν, καὶ συμπεσόντων αὐτοῖς,
 ἦν ἄγων τὰς ἀρχὰς ἐξ ἀμφοῖν βίαιος. τέλος δὲ καθ- 9
 υπερεχόντων τῶν Κελτῶν τῇ τόλμῃ καὶ τῷ πλήθει,
 συνέβη διαφθαρεῖν μὲν τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἐλάτ-
 10 τους ἑξακισχιλίων, τοὺς δὲ λοιποὺς φεύγειν· ὧν οἱ
 πλείους πρὸς τινα τόπον ἐρυμνὸν ἀποχωρήσαντες
 ἔμενον. οὓς τὸ μὲν πρῶτον οἱ Κελτοὶ πολιορκεῖν 10
 ἐπεβάλοντο· κακῶς δ' ἀπαλλάττοντες ἐκ τῆς προγε-
 γενημένης ἐν τῇ νυκτὶ πορείας καὶ κακοπαθείας καὶ
 15 ταλαιπωρίας, ὥρμησαν πρὸς ἀνάπαισιν καὶ θερα-
 πείαν, φυλακὴν ἀπολιπόντες τῶν ἰδίων ἱππέων περὶ
 τὸν λόφον, πρόθεσιν ἔχοντες κατὰ τὴν ἐπιούσαν 11
 πολιορκεῖν τοὺς συμπεφευγότες, ἐὰν μὴ παραδῶσιν 128.
 ἑαυτοὺς ἐκουσίως.
 20 Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Λεύκιος Αἰμίλιος ὁ 26
 προκαθήμενος ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν Ἀδρίαν τόπων
 ἀκούσας τοὺς Κελτοὺς διὰ Τυρρηνίας ἐμβεβληκότες
 συνεγγίζῃ τῇ Ῥώμῃ, παρῇν βοηθῶν κατὰ σπον-
 δὴν εὐτυχῶς εἰς δέοντα καιρὸν. καταστρατοπεδεύ- 2
 25 σαντος δ' αὐτοῦ σύνεγγυς τῶν πολεμίων, κατιδόν-
 τες τὰ πυρὰ καὶ νοήσαντες τὸ γεγονὸς οἱ συμπεφευ-
 γότες ἐπὶ τὸν λόφον, ταχέως ἀναθαρρήσαντες ἐξ-
 απέστειλαν αὐτῶν τινὰς τῆς νυκτὸς ἀνόπλους διὰ
 τῆς ὕλης ἀναγγελοῦντας τῷ στρατηγῷ τὸ συμβεβη-
 30 κός. ὁ δὲ διακούσας, καὶ θεωρῶν οὐδὲ διαβούλιον 3
 αὐτῷ καταλειπόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων, τοῖς

μὲν χιλιάρχοις ἅμα τῷ φωτὶ παρήγγειλε τοὺς πεζοὺς
 ἐξάγειν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἱππεῖς ἀναλαβὼν καθηγεῖτο
 133. τῆς δυνάμεως, ποιούμενος τὴν πορείαν ἐπὶ τὸν
 4 προειρημένον βουνόν. οἱ δὲ τῶν Γαλατῶν ἡγε-
 μόνες, ἀφορῶντες τὰ πυρὰ τῆς νυκτὸς καὶ συλλογι- 5
 ζόμενοι τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων συνήδρευον.
 5 οἷς Ἀνηροέστῃς ὁ βασιλεὺς γνώμην εἰσέφερε λέγων
 ὅτι δεῖ τοσαύτης λείας ἐγκρατεῖς γεγονότας, ἣν γάρ,
 ὡς ἔοικε, καὶ τὸ τῶν σωμάτων καὶ θρεμμάτων
 πλῆθος, ἔτι δὲ τῆς ἀποσκευῆς ἥς εἶχον, ἀμύθητον· 10
 6 διόπερ ἔφη δεῖν μὴ κινδυνεύειν ἔτι μηδὲ παραβάλλε-
 σθαι τοῖς ὕλοις, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκείαν ἀδεῶς ἐπανάγειν·
 ταῦτα δ' ἀποσκευασμένους καὶ γενομένους εὐζώνους
 αὐθις ἐργχεῖν ὅλοσχερῶς, ἐὰν δοκῇ, τοῖς Ῥωμαίων
 7 πρῶγμασι. δόξαντος δὲ σφίσι κατὰ τὴν Ἀνηροέστου 15
 γνώμην χρῆσασθαι τοῖς παροῦσιν, οὗτοι μὲν τῆς
 νυκτὸς ταῦτα βουλευσάμενοι, πρὸ φωτὸς ἀναξέ-
 ξαντες προῆγον παρὰ θάλατταν διὰ τῆς Τυρρηνῶν
 8 χώρας. ὁ δὲ Λεύκιος, ἀναλαβὼν ἐκ τοῦ βουνοῦ
 τὸ διασφῆζόμενον τοῦ στρατοπέδου μέρος ἅμα ταῖς 20
 ἰδίαις δυνάμεσι, τὸ μὲν διακινδυνεύειν ἐκ παρα-
 τάξεως οὐδαμῶς ἔκρινε συμφέρειν, ἐπιτηρεῖν δὲ
 μᾶλλον καιροὺς καὶ τόπους εὐφρεῖς, ἐπόμενος, ἐὰν 129.
 129. πού τι βλάβαι τοὺς πολεμίους ἢ τῆς λείας ἀποσπᾶ-
 σαι δυνηθῇ.

27 Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους ἐκ Σαρδόνος
 μετὰ τῶν στρατοπέδων Γάιος Ἀτίλιος ὑπατος εἰς
 Πίσας καταπεπλευκῶς προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως
 εἰς Ῥώμην, ἐναντίαν ποιούμενος τοῖς πολεμίους τὴν
 2 πορείαν. ἤδη δὲ περὶ Τελαμῶνα τῆς Τυρρηνίας 30
 τῶν Κελτῶν ὑπαρχόντων, οἱ προνομεύοντες ἐξ αὐτῶν

ἐμπεσόντες εἰς τοὺς παρὰ τοῦ Γαῖου προπορευο-
 μένους ἐάλωσαν· καὶ τὰ τε προγεγονότα διεσάφουν 3
 ἀνακρινόμενοι τῷ στρατηγῷ καὶ τὴν παρουσίαν
 ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων ἀνήγγελλον, σημαί-
 5 νοντες διότι τελείως σύνεγγυς εἰσιν οἱ Κελτοὶ καὶ
 135. τούτων κατόπιν οἱ περὶ τὸν Λεύκιον. ὁ δὲ τὰ μὲν 4
 ξενισθεῖς ἐπὶ τοῖς προσπίπτουσι, τὰ δ' εὐελπὶς γενό-
 μενος ἐπὶ τῷ δοκεῖν μέσους κατὰ πορείαν ἀπειλη-
 φένοι τοὺς Κελτοὺς, τοῖς μὲν χιλιάρχοις παρήγγειλε
 10 τάττειν τὰ στρατόπεδα, καὶ βάδην εἰς τοῦμπροσθεν
 προάγειν, καθ' ὅσον ἂν οἱ τόποι προσδέχωνται τὴν
 μετωπηδὸν ἔφοδον. αὐτὸς δὲ συνθεωρήσας εὐκαίρως 5
 λόφον κείμενον ὑπὲρ τὴν ὁδόν, ὅφ' ὃν ἔδει παρα-
 πορευθῆναι τοὺς Κελτοὺς, ἀναλαβὼν τοὺς ἱππεῖς,
 15 ὥρμησε σπεύδων προκαταλαβέσθαι τὴν ἀκρολοφίαν
 καὶ πρῶτος κατάρξαι τοῦ κινδύνου, πεπεισμένος τῆς
 ἐπιγραφῆς τῶν ἐκβαινόντων πλείστον οὕτω κληρονο-
 μήσειν. οἱ δὲ Κελτοὶ τὸ μὲν πρῶτον τὴν παρουσίαν 6
 τῶν περὶ τὸν Ἀτίλιον ἀγνοοῦντες, ἐκ δὲ τοῦ συμ-
 20 βαίνοντος ὑπολαμβάνοντες τοὺς περὶ τὸν Αἰμίλιον
 περιπεπορευθῆναι τὴν νύκτα τοῖς ἱππεῦσι καὶ προ-
 καταλαμβάνεσθαι τοὺς τόπους, εὐθέως ἐξαπέστειλλον
 τοὺς παρ' αὐτῶν ἱππεῖς καὶ τινας τῶν εὐζώνων,
 ἀντιποιησομένους τῶν κατὰ τὸν βουνὸν τόπων. ταχὺ 7
 25 δὲ συνέντες τὴν τοῦ Γαῖου παρουσίαν ἐκ τινος τῶν
 ἀχθέντων αἰχμαλώτων, σπουδῇ παρενέβαλον τοὺς
 πεζοὺς, ποιούμενοι τὴν ἑκταξιν ἅμα πρὸς ἐκατέραν
 τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν ἀπ' οὐρᾶς καὶ τὴν κατὰ
 πρόσωπον· οὗς μὲν γὰρ ἤδεσαν ἐπομένους αὐτοῖς, 8 130.
 30 οὗς δὲ κατὰ τὸ στόμα προσεδόκων ἀπαντήσειν, ἐκ
 τε τῶν προσαγγελλομένων τεκμαιρόμενοι καὶ τῶν

28 κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν συμβαινόντων. οἱ δὲ περὶ
τὸν Αἰμίλιον ἀκηκοότες μὲν τὸν εἰς τὰς Πίσας
κατάπλουν τῶν στρατοπέδων, οὕτω δὲ προσδοκῶν-
τες αὐτὰ συνεγγίξιν, τότε σαφῶς ἐκ τοῦ περὶ τὸν
λόφον ἀγῶνος ἔγνωσαν διότι τελέως ἐγγὺς εἶναι 5
2 συμβαίνει τὰς οἰκείας αὐτῶν δυνάμεις. διὸ καὶ
τοὺς μὲν ἱππεῖς παραντίκα βοηθήσαντας ἔξαπ-
έστελλον τοῖς ἐν τῷ λόφῳ διαγωνιζομένοις, αὐτοὶ
δὲ κατὰ τὰς εἰθισμένας τάξεις διακοσμήσαντες τοὺς
136. 3 πεζοὺς προῆγον ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. οἱ δὲ Κελ- 10
τοὶ τοὺς μὲν ἐκ τῶν Ἀλπεων Γαισάτους προσ-
αγορευομένους ἔταξαν πρὸς τὴν ἀπ' οὐρᾶς ἐπιφάνειαν,
ἣ προσεδόκων τοὺς περὶ τὸν Αἰμίλιον, ἐπὶ δὲ τού-
4 τοις τοὺς Ἴνσομβρας· πρὸς δὲ τὴν κατὰ πρόσωπον
τοὺς Ταυρίσκους καὶ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ Πάδου 15
κατοικοῦντας Βοίους παρενέβαλον, τὴν ἐναντίαν
μὲν στάσιν ἔχοντας τοῖς προειρημένοις, βλέποντας
δὲ πρὸς τὴν τῶν τοῦ Γαίου στρατοπέδων ἔφοδον.
5 τὰς δ' ἀμάξας καὶ συνωρίδας ἐκτὸς ἐκατέρου τοῦ
κέρματος παρέστησαν, τὴν δὲ λείαν εἰς τι τῶν παρα- 25
κειμένων ὁρῶν φυλακὴν περιστήσαντες ἤθροισαν.
6 γενομένης δ' ἀμφιστόμου τῆς τῶν Κελτῶν δυνά-
μεως, οὐ μόνον καταπληκτικὴν, ἀλλὰ καὶ πρακτικὴν
7 εἶναι συνέβαινε τὴν τάξιν. οἱ μὲν οὖν Ἴνσομβρες
καὶ Βοῖοι τὰς ἀναξυρίδας ἔχοντες καὶ τοὺς εὐπετεῖς 25
8 τῶν σάγων περὶ αὐτοὺς ἐξέταξαν. οἱ δὲ Γαισάται
διὰ τε τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸ θάρσος ταῦτ' ἀπορρί-
ψαντες γυμνοὶ μετ' αὐτῶν τῶν ὅπλων πρῶτοι τῆς
δυνάμεως κατέστησαν, ὑπολαβόντες οὕτως ἔσεσθαι
πρακτικώτατοι, διὰ τὸ τινὰς τῶν τόπων βατώδεις 30
ὄντας ἐμπλέεσθαι τοῖς ἐφάρμασι καὶ παραποδίξιν

τὴν τῶν ὅπλων χρεῖαν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον αὐτὸς 9
ὁ κατὰ τὸν λόφον ἐνειστήκει κίνδυνος, ἥπασιν ὦν
σύνοπτος, ὥς ἂν ἅμα τοσοῦτον πλῆθους ἱππέων
ἀφ' ἐκάστου τῶν στρατοπέδων ἀναμίξῃ ἀλλήλοις 131.
5 συμπεπτακώτος. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη 10
Γαίον μὲν τὸν ὑπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον ἐν
χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον, τὴν δὲ κεφαλὴν
αὐτοῦ πρὸς τοὺς βασιλέας ἐπανενεχθῆναι τῶν Κελ-
τῶν· τοὺς δὲ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς, κινδυνεύσαντας
10 ἐρρωμένως τέλος ἐπικρατῆσαι τοῦ τόπου καὶ τῶν
ὑπεναντίων. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περικῶν στρατοπέ- 11
δων ἤδη σύνεγγυς ὄντων ἀλλήλοις ἰδιον ἦν καὶ
137. θανμαστὸν τὸ συμβαῖνον οὐ μόνον τοῖς ἐν αὐτῷ
τῷ καιρῷ τότε παροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποτε μετὰ
15 ταῦτα δυναμένοις ὑπὸ τὴν ὕψιν λαμβάνειν ἐκ τῶν
λεγομένων τὸ γερονός. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ τριῶν 29
στρατοπέδων τῆς μάχης συνισταμένης, δῆλον ὥς
ξένην καὶ παρηλλαγμένην εἰκὸς καὶ τὴν ἐπιφάνειαν
καὶ τὴν χρεῖαν φαίνεσθαι τοῦ συντεταγμένου. δεύ- 2
20 τερον δὲ πῶς οὐκ ἂν ἀπορήσαι τις καὶ νῦν καὶ
τότε παρ' αὐτὸν ὦν τὸν καιρὸν πότερον οἱ Κελτοὶ
τὴν ἐπισφαλεστάτην εἶχον χώραν, ἔξ ἀμφοῖν τοῖν
μεροῖν ἅμα τῶν πολεμίων ἐπαρόντων αὐτοῖς, ἣ 3
τοῦναντίον τὴν ἐπιτενκτικωτάτην, ἅμα μὲν ἀγωνι-
25 ζόμενοι πρὸς ἀμφοτέρους, ἅμα δὲ τὴν ἀφ' ἐκατέρων
ἀσφάλειαν ἐκ τῶν ὑπισθεν αὐτοῖς παρασκευάζοντες,
τὸ δὲ μέγιστον ἀποκεκλειμένης πάσης τῆς εἰς τοῦ-
πισθεν ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἐν τῷ λείπεσθαι
σωτηρίας· ἣ γὰρ τῆς ἀμφιστόμου τάξεως ἰδιότης 4
30 τοιαύτην ἔχει τὴν χρεῖαν. τοὺς γε μὴν Ῥωμαίους 5
τὰ μὲν εὐθαρσεῖς ἐποίει τὸ μέσους καὶ πάντοθεν

περιειληφέναι τοὺς πολεμίους, τὰ δὲ πάλιν ὁ κόσμος αὐτοὺς καὶ θόρυβος ἐξέπληττε τῆς τῶν Κελτῶν δυνάμεως. ἀναρίθμητον μὲν γὰρ ἦν τὸ τῶν βυκανητῶν καὶ σαλπικτῶν πλῆθος. οἷς ἅμα τοῦ παντός στρατοπέδου συμπαιανίζοντος τηλικαύτην καὶ τοιαύτην συνέβαινε γίνεσθαι κραυγὴν ὥστε μὴ μόνον τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρακειμένους τόπους συνηχοῦντας ἐξ αὐτῶν δοκεῖν προεσθαι φωνήν. ἐκπληκτικὴ δ' ἦν καὶ τῶν γυμνῶν προεστώτων ἀνδρῶν ἢ τ' ἐπιφάνεια καὶ κίνησις, ὡς ἂν διαφερόντων ταῖς ἀκμαῖς καὶ τοῖς εἰδεσι. πάντες δ' οἱ τὰς πρώτας κατέχοντες σπείρας χρυσοῖςμανιάκαις καὶ περιχείροις ἦσαν κατακεκοσμημένοι. πρὸς ἃ βλέποντες οἱ Ῥωμαῖοι τὰ μὲν ἐξεπλήττοντο, τὰ δ' ὑπὸ τῆς τοῦ λυσιτελοῦς ἐλπίδος ἀρόμενοι διπλασίως παρωξύνοντο πρὸς τὸν κίνδυνον. πλὴν ἅμα τῷ τοὺς ἀκοντιστὰς προσελθόντας ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων κατὰ τὸν ἐθισμὸν εἰσακοντίζειν ἐνεργοῖς καὶ πυκνοῖς τοῖς βέλεσι, τοῖς μὲν ὀπίσω τῶν Κελτῶν πολλὴν εὐχρη-
 2 στίαν οἱ σάγοι μετὰ τῶν ἀναξυρίδων παρείχον· τοῖς δὲ γυμνοῖς προεστώσι παρὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ πράγματος συμβαίνοντος τάναντία πολλὴν ἀπορίαν καὶ δυσχρηστίαν παρείχε τὸ γινόμενον. οὐ γὰρ δυναμένου τοῦ Γαλατικοῦ θυρεοῦ τὸν ἄνδρα περι-
 4 σκέπειν, ὅσῳ γυμνὰ καὶ μείζω τὰ σώματ' ἦν, τοσούτῳ συνέβαινε μᾶλλον τὰ βέλη πίπτειν ἔνδον. τέλος δ' οὐ δυνάμενοι μὲν ἀμύνεσθαι τοὺς εἰσακοντίζοντας διὰ τὴν ἀπόστασιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πιπτόντων βελῶν, περικακοῦντες δὲ καὶ δυσχρηστούμενοι τοῖς 30 παροῦσιν, οἱ μὲν εἰς τοὺς πολεμίους ὑπὸ τοῦ θυμοῦ

καὶ τῆς ἀλογιστίας εἰκῇ προπίπτοντες καὶ διδόντες σφᾶς αὐτοὺς ἐκουσίως ἀπέθνησκον, οἱ δ' εἰς τοὺς φίλους ἀναχωροῦντες ἐπὶ πόδα καὶ προδῆλως ἀποδελιδῶντες διέστρεφον τοὺς κατόπιν. τὸ μὲν οὖν τῶν Γαισατῶν φρόνημα παρὰ τοῖς ἀκοντισταῖς τούτῳ τῷ τρόπῳ κατελύθη, τὸ δὲ τῶν Ἰνσόμβρων καὶ Βοίων ἔτι δὲ Ταυρίσκων πλῆθος ἅμα τῷ τοὺς Ῥωμαίους δεξαμένους τοὺς ἑαυτῶν ἀκοντιστὰς προσβάλλειν σφίσι τὰς σπείρας συμπεσόν τοῖς πολεμίους ἐκ χειρὸς ἐποίει μάχην ἐχυράν. διακοπτόμενοι γὰρ ἔμενον ἐπ' ἴσον ταῖς ψυχαῖς, αὐτῷ τούτῳ καὶ καθόλου καὶ κατ' ἄνδρα λειπόμενοι, ταῖς τῶν ὅπλων κατασκευαῖς. οἱ μὲν οὖν θυρεοὶ πρὸς ἀσφάλειαν, αἱ δὲ μάχαιραι πρὸς πρᾶξιν μεγάλην διαφορὰν **** ἔχεν, τὴν δὲ Γαλατικὴν καταφορὰν ἔχεν μόνον. ἐπεὶ δ' ἐξ ὑπερδεξίων καὶ κατὰ κέρας οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐμβalόντες ἀπὸ τοῦ λόφου προσέφερον τὰς χεῖρας ἐρρωμένως, τόθ' οἱ μὲν πεζοὶ τῶν Κελτῶν ἐν αὐτῷ τῷ τῆς παρατάξεως τόπῳ κατεκόπησαν, οἱ δ' ἱππεῖς πρὸς φυγὴν ὥρμησαν.

Ἀπέθανον μὲν οὖν τῶν Κελτῶν εἰς τετρακισμύ-
 31 ρίους, ἐάλωσαν δ' οὐκ ἐλάττους μυρίων, ἐν οἷς καὶ τῶν βασιλέων Κογκολιτάνος. ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν Ἀνηρόεστος εἰς τινα τόπον συμφυγὼν μετ' ὀλίγων προσήνεγκε τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ τοῖς ἀναγκαίοις. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων τὰ μὲν σκῦλα συν-
 25 αθροίσας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, τὴν δὲ λείαν ἀπέδωκε τοῖς προσήκουσιν. αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν τὰ στρατόπεδα καὶ διελθὼν παρ' αὐτὴν τὴν Αἰγυστι-
 30 κὴν εἰς τὴν τῶν Βοίων ἐνέβαλε χώραν. πληρώσας δὲ τὰς ὁρμὰς τῶν στρατοπέδων τῆς ὠφελείας ἐν

ὀλίγαις ἡμέραις ἦκε μετὰ τῶν δυνάμεων εἰς τὴν
 5 Ῥώμην. καὶ τὸ μὲν Καπετώλιον ἐκόσμησε ταῖς τε
 σημαίαις καὶ τοῖς μανιάκαις· τοῦτο δ' ἔστι χρυσοῦν
 ψέλιον, ὃ φοροῦσι περὶ τὸν τράχηλον οἱ Γαλάται·
 6 τοῖς δὲ λοιποῖς σκύλοις καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις πρὸς 5
 τὴν εἰσοδὸν ἐχρήσατο τὴν ἑαυτοῦ καὶ πρὸς τὴν τοῦ
 θριάμβου διακόσμησιν.
 7 Ἡ μὲν οὖν βαρυτάτη τῶν Κελτῶν ἔφοδος οὕτω
 καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεφθάρη, πᾶσι μὲν Ἰταλι-
 ώταις, μάλιστα δὲ Ῥωμαίοις, μέγαν καὶ φοβερόν 10
 8 ἐπικρεμάσασα κίνδυνον. ἀπὸ δὲ τοῦ κατορθώματος
 τούτου κατελπίσαντες Ῥωμαῖοι δυνήσεσθαι τοὺς
 Κελτοὺς ἐκ τῶν τόπων τῶν περὶ τὸν Πάδον ὁλο-
 σχεῶς ἐβαλεῖν, τοὺς τε μετὰ ταῦτα κατασταθέντας
 11 ὑπάτους Κόιντον Φουλούιον καὶ Τίτον Μάλιον 15
 ἀμφοτέρους καὶ τὰς δυνάμεις μετὰ παρασκευῆς με-
 9 γάλῃς ἐκαπέστειλαν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς. οὗτοι δὲ
 τοὺς μὲν Βοίους ἐξ ἐφόδου καταπληξάμενοι συν-
 ηνάγκασαν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἑαυτοὺς δοῦναι πίστιν,
 10 τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον τῆς στρατείας, ἐπιγενομένων 20
 ὄμβρων ἐξαισίων, ἔτι δὲ λοιμικῆς διαθέσεως ἐμπε-
 140. 32 σούσης αὐτοῖς, εἰς τέλος ἄπρακτον εἶχον. μετὰ δὲ
 τούτους κατασταθέντες Πόπλιος Φούριος καὶ Γάιος
 Φλαμίνιος αὐτῶς ἐνέβαλον εἰς τὴν Κελτικὴν διὰ 134.
 τῆς τῶν Ἀνάρων χώρας, οἷς συμβαίνει μὴ μακρὰν 25
 2 ἀπὸ Μασσαλίας* ἔχειν τὴν οἰκῆσιν. οὗς εἰς τὴν
 φιλίαν προσαγαγόμενοι διέβησαν εἰς τὴν τῶν Ἰν-
 σόμβρων γῆν κατὰ τὰς συρροίας τοῦ τ' Ἀδῶα καὶ
 3 Πάδου ποταμοῦ. λαβόντες δὲ πληγὰς περὶ τε τὴν
 διάβασιν καὶ περὶ τὴν στρατοπεδείαν, παραντίκα 30
 μὲν ἔμειναν, μετὰ δὲ ταῦτα σπεισάμενοι καθ' ὁμο-

λογίαν ἀνέλυσαν ἐκ τῶν τόπων. περιελθόντες δὲ 4
 πλείους ἡμέρας, καὶ διελθόντες τὸν Κλούσιον πο-
 ταμόν, ἤλθον εἰς τὴν τῶν Γορομάνων χώραν, καὶ
 προσλαβόντες τούτους, ὄντας συμμάχους, ἐνέβαλον
 5 πάλιν ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς Ἀλπεῖς τόπων εἰς τὰ τῶν
 Ἰνσόμβρων πεδία καὶ τὴν τε γῆν ἐδήκον καὶ τὰς
 κατοικίας αὐτῶν ἐξεπόρθον. οἱ δὲ τῶν Ἰνσόμβρων 5
 προσεστώτες, θεωροῦντες ἀμετάθετον οὖσαν τὴν ἐπι-
 βολὴν τῶν Ῥωμαίων, ἐκριναν τῆς τύχης λαβεῖν
 10 πείραν καὶ διακινδυνεύσαι πρὸς αὐτοὺς ὁλοσχερῶς.
 συναθροίσαντες οὖν ἀπάσας (τὰς ὑπαρχούσας δυνά- 6
 μεις) ἐπὶ ταῦτόν, καὶ τὰς χρυσᾶς σημαίας τὰς ἀκιν-
 νήτους λεγομένας καθελόντες ἐκ τοῦ τῆς Ἀθηναῶς
 ἱεροῦ, καὶ τᾶλλα παρασκευασάμενοι δεόντως, μετὰ
 15 ταῦτα τεθαρρηκότως καὶ καταπληκτικῶς ἀντεστρα-
 τοπέδευσαν τοῖς πολεμίοις, ὄντες τὸ πλῆθος εἰς
 πέντε μυριάδας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν ὀρῶντες 7
 σφᾶς ἐλάττους ὄντας παρὰ πολὺ τῶν ἐναντίων,
 ἐβούλοντο συγχρησθαι ταῖς τῶν συμμαχοῦντων αὐ-
 20 τοῖς Κελτῶν δυνάμεσι· τὰ δὲ συλλογισάμενοι τὴν 8
 τε Γαλατικὴν ἀθυσίαν καὶ διότι πρὸς ὁμοφύλους
 τῶν προσλαμβανομένων μέλλουσι ποιεῖσθαι τὸν
 κίνδυνον, εὐλαβοῦντο τοιοῦτοις ἀνδράσι τοιοῦτον
 καιροῦ καὶ πράγματος κοινωνεῖν. τέλος δ' οὖν 9
 25 αὐτοὶ μὲν ὑπέμειναν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, τοὺς
 141. δὲ τῶν Κελτῶν σφίσι συνόντας διαβιβάσαντες
 εἰς τὸ πέραν ἀνέσπασαν τὰς ἐπὶ τοῦ ρεῖθρου γε-
 φύρας, ἅμα μὲν ἀσφαλιζόμενοι τὰ πρὸς ἐκείνους, 10
 ἅμα δὲ μίαν ἑαυτοῖς ἀπολείποντες ἐλπίδα τῆς σω-
 30 τηρίας τὴν ἐν τῷ νικᾶν, διὰ τὸ κατόπιν αὐτοῖς
 ἄβατον ὄντα παρακεῖσθαι τὸν προειρημένον ποτα- 135.

11 μόν. πράξαντες δὲ ταῦτα πρὸς τῷ διακινδυνεύειν
ἦσαν.
33 Δοκοῦσι δ' ἐμφρόνως κεχρησθαι τῇ μάχῃ ταύτῃ
Ῥωμαῖοι, τῶν χιλιάρχων ὑποδείξαντων ὡς δεῖ ποι-
εῖσθαι τὸν ἀγῶνα κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν ἐκάστους. 5
2 συνεωρακότες γὰρ ἐκ τῶν προγεγονότων κινδύνων
ὅτι τοῖς τε θυμοῖς κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον, ἕως
ἂν ἀκέραιον ἦ, φοβερώτατόν ἐστι πᾶν τὸ Γαλατικὸν
3 φῦλον, αἷ τε μάχαιραι ταῖς κατασκευαῖς, καθάπερ
εἴρηται πρότερον, μίαν ἔχουσι τὴν πρώτην κατα- 10
φορὰν καιρίαν, ἀπὸ δὲ ταύτης εὐθέως ἀποξυστρούν-
ται, καμπτόμεναι κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος ἐπὶ
τοσοῦτον ὥστ' ἂν μὴ δῶ τις ἀναστροφὴν τοῖς χρω-
μένοις, ἐρεῖσαντας πρὸς τὴν γῆν ἀπενθύνει τῷ 15
ποδί, τελέως ἄπρακτον εἶναι τὴν δευτέραν πληγὴν 15
4 αὐτῶν· ἀναδόντες οὖν οἱ χιλιάρχοι τὰ τῶν τριαρίων
δόρατα τῶν κατόπιν ἐφεστώτων ταῖς πρώταις σπεί-
ραις, καὶ παραγγελλάντες ἐκ μεταλήψεως τοῖς ξί-
φεσι χρῆσθαι, συνέβαλον ἐκ παρατάξεως κατὰ πρόσ-
5 ὤπον τοῖς Κελτοῖς. ἅμα δὲ τῷ πρὸς τὰ δόρατα 20
ταῖς πρώταις καταφοραῖς χρωμένων τῶν Γαλατῶν
ἀχρειωθῆναι τὰς μαχαίρας συνδραμόντες εἰς τὰς
χεῖρας τοὺς μὲν Κελτοὺς ἀπράκτους ἐποίησαν, ἀφ-
ελόμενοι τὴν ἐκ διάρσεως αὐτῶν μάχην, ὕπερ ἰδιὸν 25
ἐστὶ Γαλατικῆς χρείας, διὰ τὸ μηδαμῶς κέντημα τὸ 25
6 ξίφος ἔχειν· αὐτοὶ δ' οὐκ ἐκ καταφορᾶς, ἀλλ' ἐκ
διαλήψεως ὀρθαῖς χρώμενοι ταῖς μαχαίραις, πρα-
κτικοῦ τοῦ κεντήματος περὶ αὐτὰς ὑπάρχοντος, τύ-
πτοντες εἰς τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα καὶ πληγὴν
ἐπὶ πληγῇ φέροντες, διέφθειραν τοὺς πλείστους τῶν 30
142. παραταξαμένων διὰ τὴν τῶν χιλιάρχων πρόνοιαν.

ὁ μὲν γὰρ στρατηγὸς Φλαμίνιος οὐκ ὀρθῶς δοκεῖ 7
κεχρησθαι τῷ προειρημένῳ κινδύνῳ. παρ' αὐτὴν
γὰρ τὴν ὀφρὺν τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἔκτα-
ξιν διέφθειρε τὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς μάχης ἰδιον, οὐχ
5 ὑπολιπόμενος τόπον πρὸς τὴν ἐπὶ πόδα ταῖς σπεί-
ραις ἀναχώρησιν. εἰ γὰρ συνέβη βραχὺ μόνον πιε- 8
σθῆναι τῇ χώρᾳ τοὺς ἄνδρας κατὰ τὴν μάχην, ὅτι 136.
πτεῖν ἂν εἰς τὸν ποταμὸν αὐτοὺς ἔδει διὰ τὴν ἀστο-
χίαν τοῦ προεστώτος. οὐ μὴν ἀλλὰ γε πολλῶ νικῇ- 9
10 σαντες ταῖς σφετέραις ἀρεταῖς, καθάπερ εἶπον, καὶ
παμπληθοὺς μὲν λείας, οὐκ ὀλίγων δὲ σκύλων κρα-
τήσαντες, ἐπανήλθον εἰς τὴν Ῥώμην.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει, διαπρεσβευσαμένων τῶν Κελ- 34
τῶν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πᾶν ποιήσιν ὑπισχνουμέ-
15 νων, ἔσπευσαν οἱ κατασταθέντες ὕπατοι Μάρκος
Κλαύδιος καὶ Γνάιος Κορνήλιος τοῦ μὴ συγχωρη-
θῆναι τὴν εἰρήνην αὐτοῖς. οἱ δ' ἀποτυχόντες, καὶ 2
κρίναντες ἐξελέγξαι τὰς τελευταίας ἐλπίδας, αὐθις
ᾤρμησαν ἐπὶ τὸ μισθοῦσθαι τῶν περὶ τὸν Ῥοδανὸν
20 Γαισατῶν Γαλατῶν εἰς τρισμυρίους· οὓς παραλα-
βόντες εἶχον ἐν ἐτοίμῳ καὶ προσεδόκων τὴν τῶν
πολεμίων ἔφοδον. οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοί, 3
τῆς ὥρας ἐπιγενομένης, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις
ἤγον εἰς τὴν τῶν Ἰνσόμβρων χώραν. παραγενομέ- 4
25 νοι δὲ καὶ περιστρατοπεδεύσαντες πόλιν Ἀχέρρας,
ἢ μεταξὺ κεῖται τοῦ Πάδου καὶ τῶν Ἀλπεινῶν
ὄρων, ἐπολιορκούν ταύτην. οἱ δ' Ἰνσομβρες, βοη- 5
θεῖν μὲν οὐ δυνάμενοι, διὰ τὸ προκαταληφθῆναι
τοὺς εὐφυεῖς τόπους, σπεύδοντες δὲ λῦσαι τὴν
30 πολιορκίαν τῶν Ἀχέρρων, μέρος τι τῆς δυνάμεως
διαβιβάσαντες τὸν Πάδον εἰς τὴν τῶν Ἀνάρων χῶ-

ραν ἐπολιόρκουν τὸ προσαγορευόμενον Κλαστίδιον.
 6 προσπεσόντος δὲ τοῦ συμβαίνοντος τοῖς στρατηγοῖς,
 143. ἀναλαβὼν τοὺς ἱππεῖς Μάρκος Κλαύδιος καὶ τινὰς
 τῶν πεζικῶν ἠπείγετο, σπεύδων βοηθῆσαι τοῖς πο-
 7 λιορκουμένοις. οἱ δὲ Κελτοί, πνυθόμενοι τὴν παρ-
 ουσίαν τῶν ὑπεναντίων, λύσαντες τὴν πολιορκίαν
 8 ὑπήντων καὶ παρετάξαντο. τῶν δὲ Ῥωμαίων αὐ-
 τοῖς τοῖς ἱππεύσιν ἐξ ἐφόδου τολμηρῶς σφίσι προσ-
 πεσόντων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀντείχον· μετὰ δὲ ταῦτα
 περισταμένων καὶ κατὰ νότον καὶ κατὰ κέρας, 10
 δυσχρηστούμενοι τῇ μάχῃ, τέλος ἐτράπησαν ὑπ'
 9 αὐτῶν τῶν ἱππέων. καὶ πολλοὶ μὲν εἰς τὸν ποτα-
 μὸν ἐμπεσόντες ὑπὸ τοῦ ρεύματος διεφθάρησαν, οἱ 137.
 10 δὲ πλείους ὑπὸ τῶν πολεμίων κατεκόπησαν. ἔλα-
 βον δὲ καὶ τὰς Ἀχέρους οἱ Ῥωμαῖοι σίτου γεμού-
 15 σας, ἐκχωρησάντων εἰς τὸ Μεδιόλανον τῶν Γαλα-
 τῶν, ὅσπερ ἐστὶ κυριώτατος τόπος τῆς τῶν Ἰνσού-
 11 βρων χώρας. οἷς ἐκ ποδὸς ἐπακολουθήσαντος τοῦ
 Γναίου, καὶ προσβαλόντος ἄφνω πρὸς τὸ Μεδιό-
 12 λανον, τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν εἶχον· ἀπολνομένου 20
 δ' αὐτοῦ πάλιν εἰς τὰς Ἀχέρους, ἐπεξελθόντες καὶ
 τῆς οὐραγίας ἀψάμενοι θρασέως πολλοὺς μὲν νε-
 κροὺς ἐποίησαν, μέρος δέ τι καὶ φνεῖν αὐτῶν.
 13 ἠνάγκασαν, ἕως ὃ Γνάιος ἀνακαλεσάμενος τοὺς ἐκ τῆς
 πρωτοπορείας παρώρησε στήναι καὶ συμβαλεῖν τοῖς 25
 14 πολεμίοις. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι, πειθαρχήσαντες τῷ
 στρατηγῷ, διεμάχοντο πρὸς τοὺς ἐπικειμένους εὐ-
 15 ρώστως. οἱ δὲ Κελτοί, διὰ τὸ παρὸν εὐτύχημα
 μέιναντες ἐπὶ ποσὸν εὐθαρσῶς, μετ' οὐ πολὺ τρα-
 πέντες ἐφευγον εἰς τὰς παρωρείας. ὃ δὲ Γνάιος 30
 ἐπακολουθήσας τὴν τε χώραν ἐπόρθει καὶ τὸ Με-

διόλανον εἶλε κατὰ κράτος. οὗ συμβαίνοντος οἱ 35
 προεστώτες τῶν Ἰνσούμβρων, ἀπογνόντες τὰς τῆς
 σωτηρίας ἐλπίδας, πάντα τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπέτρεψαν
 τοῖς Ῥωμαίοις.
 5 Ὁ μὲν οὖν πρὸς τοὺς Κελτοὺς πόλεμος τοιοῦτον 2
 144. ἔσχε τὸ τέλος, κατὰ μὲν τὴν ἀπόνοιαν καὶ τόλμαν
 τῶν ἀγωνιζομένων ἀνδρῶν, ἔτι δὲ κατὰ τὰς μάχας
 καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐταῖς ἀπολλυμένων καὶ
 παραταττομένων, οὐδενὸς καταδεέστερος τῶν ἱστο-
 10 ρημένων, κατὰ δὲ τὰς ἐπιβολὰς καὶ τὴν ἀκρισίαν 3
 τοῦ κατὰ μέρος χειρισμοῦ τελέως εὐκαταφρόνητος,
 διὰ τὸ μὴ τὸ πλεῖον, ἀλλὰ συλλήβδην ἔπαν τὸ γινό-
 μενον ὑπὸ τῶν Γαλατῶν θυμῷ μᾶλλον ἢ λογισμῷ
 βραβεύεσθαι. περὶ ὧν ἡμεῖς συνθεωρήσαντες μετ' 4
 15 ὀλίγον χρόνον αὐτοὺς ἐκ τῶν περὶ τὸν Πάδον πε-
 δίων ἐξωσθέντας, πλὴν ὀλίγων τόπων τῶν ὑπ' αὐ-
 τὰς τὰς Ἀλπεῖς κειμένων, οὐκ ᾤκηθημεν δεῖν οὔτε
 τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐφοδὸν αὐτῶν ἀμνημόνευτον παραλι-
 πεῖν οὔτε τὰς μετὰ ταῦτα πράξεις οὔτε τὴν τελευ-
 20 ταίαν ἐξανάστασιν, ὑπολαμβάνοντες οἰκεῖον ἱστορίας 5
 ὑπάρχειν τὰ τοιαῦτ' ἐπεισόδια τῆς τύχης εἰς μνή- 138.
 μην ἄγειν καὶ παράδοσιν τοῖς ἐπιγινόμενοις, ἵνα μὴ 6
 τελέως οἱ μεθ' ἡμᾶς ἀνευνόητοι τούτων ὑπάρχοντες
 ἐκπλήττωνται τὰς αἰφνιδίους καὶ παραλόγους τῶν
 25 βαρβάρων ἐφόδους, ἀλλ' ἐπὶ ποσὸν ἐν νῷ λαμβά-
 νοντες ὥς ὀλιγοχρόνιον ἐστὶ καὶ λίαν εὐφθαρτον
 (τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος τοῖς σὺν νῷ κινδυνεύουσι)
 τὴν ἐφοδὸν αὐτῶν ὑπομένωσι καὶ πάσας ἐξελέγχωσι
 τὰς σφετέρους ἐλπίδας πρότερον ἢ παραχωρήσαι τι-
 30 νος τῶν ἀναγκαίων. καὶ γὰρ τοὺς τὴν Περωῶν 7
 ἐφοδὸν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Γαλατῶν ἐπὶ Δελφούς

εἰς μνήμην καὶ παράδοσιν ἡμῖν ἀγαρόντας οὐ μικρά,
 μεγάλα δ' οἶομαι συμβεβλήσθαι πρὸς τοὺς ὑπὲρ
 8 τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγῶνας. οὔτε
 γὰρ χορηγῶν οὐδ' ὄπλων οὐτ' ἀνδρῶν πλῆθος
 καταπλαγείς ἂν τις ἀποσταίῃ τῆς τελευταίας ἐλπί- 5
 δος, τοῦ διαγωνίζεσθαι περὶ τῆς σφετέρας χώρας
 καὶ πατρίδος, λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παρὰ-
 145. δοξον τῶν τότε γενομένων, καὶ μνημονεύσας ὅσας
 μυριάδας καὶ τίνας τόλμας καὶ πηλίκας παρασκευὰς
 ἢ τῶν σὺν νῶ καὶ μετὰ λογισμοῦ κινδυνεύοντων 10
 9 αἴρεσις καὶ δύναμις καθεῖλεν. ὁ δ' ἀπὸ Γαλατῶν
 φόβος οὐ μόνον τὸ παλαιόν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμᾶς
 10 ἤδη πλεονάκως ἐξέπληξε τοὺς Ἕλληνας. διὸ καὶ
 μᾶλλον ἔρωγε παρωρηθῆναι ἐπὶ τὸ κεφαλαιώδη μὲν,
 ἀνέκαθεν δὲ ποιήσασθαι τὴν ὑπὲρ τούτων ἐξηγήσιν. 15
 36 Ἀσδρούβας δ' ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγός,
 ἀπὸ γὰρ τούτων παρεξέβημεν τῆς ἐξηγήσεως, ἔτη
 χειρίσας ὀκτὼ τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ἐτελεύτησε δο-
 λοφονηθεὶς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ καταλύμασι νυκτὸς ὑπὸ
 τινος Κελτοῦ τὸ γένος ἰδίῳ ἐνεκεν ἀδικημάτων, 20
 2 οὐ μικράν, ἀλλὰ μεγάλην ποιήσας ἐπίδοσιν τοῖς
 Καρχηδονίοις πράγμασιν, οὐχ οὕτω διὰ τῶν πολεμίων
 3 ἔργων ὥς διὰ τῆς πρὸς τοὺς δυνάστας ὁμιλίας. τὴν
 δὲ στρατηγίαν οἱ Καρχηδόνιοι τῶν κατὰ τὴν Ἰβη-
 ρίαν Ἀννίβα περιέθεσαν, ὅντι νέφ, διὰ τὴν ὑπο- 25
 φαινομένην ἐκ τῶν πράξεων ἀρχίνοιν αὐτοῦ καὶ
 4 τόλμαν. ὃς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν εὐθὺς δῆλος 139.
 ἦν ἐκ τῶν ἐπινοημάτων πόλεμον ἐξοίσαν Ῥωμαίοις.
 ὁ δὲ καὶ τέλος ἐποίησε, πάννυ βραχὺν ἐπισχὼν χρό-
 5 νον. τὰ μὲν οὖν κατὰ Καρχηδονίους καὶ Ῥωμαίους 30
 ἀπὸ τούτων ἤδη τῶν καιρῶν ἐν ὑποψίαις ἦν πρὸς

ἀλλήλους καὶ παρατριβαῖς. οἱ μὲν γὰρ ἐπεβούλευον, 6
 ἀμύνασθαι σπεύδοντες διὰ τὰς περὶ Σικελίαν ἐλατ-
 τώσεις, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διηπίστουν, θεωροῦντες αὐ-
 τῶν τὰς ἐπιβολάς. ἐξ ὧν δῆλον ἦν τοῖς ὀρθῶς 7
 5 σκοποῦμένοις ὅτι μέλλουσι πολεμεῖν ἀλλήλοις οὐ
 μετὰ πολὺν χρόνον.

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀχαιοὶ καὶ Φί- 37
 λιππος ὁ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἄλλοις συμμάχοις συν-
 ἴσταντο τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον τὸν προσάγο-
 10 ρευθέντα συμμαχικόν. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ τὰς τε περὶ 2
 Σικελίαν καὶ Λιβύην καὶ τὰς ἐξῆς πράξεις διεξιόν-
 τες κατὰ τὸ συνεχὲς τῆς προκατασκευῆς ἤκομεν ἐπὶ
 τὴν ἀρχὴν τοῦ τε συμμαχικοῦ καὶ τοῦ δευτέρου
 146. συστάντος μὲν Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πόλεμον,
 15 προσάγορευθέντος δὲ παρὰ τοῖς πλείστοις Ἀννιβια-
 κοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν ἀπὸ τούτων
 τῶν καιρῶν ἐπηγγελάμεθα ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν
 τῆς ἑαυτῶν συντάξεως, πρέπον ἂν εἴη τούτων ἀφ- 3
 20 εμένους ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν Ἑλλάδα μεταβαίνειν πρά-
 ξεις, ἵνα πανταχόθεν ὁμοίαν ποιησάμενοι τὴν προ-
 κατασκευὴν καὶ τὴν ἐφοδὸν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς και-
 ροὺς οὕτως ἤδη [τῆς Ἰταλίας καὶ] τῆς ἀποδεικτικῆς
 ἱστορίας ἀρχώμεθα. ἐπεὶ γὰρ οὐ τινὰς πράξεις, 4
 καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν, οἶον τὰς Ἑλληνικὰς ἢ Περ-
 25 σικὰς, ὁμοῦ δὲ τὰς ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι
 τῆς οἰκουμένης ἀναγράφειν ἐπιχειρήκαμεν, διὰ τὸ
 πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς ὑποθέσεως ἰδιὸν τι συμ-
 βεβλήσθαι τοὺς καθ' ἡμᾶς καιροὺς, ὑπὲρ ὧν σα-
 φέστερον ἐν ἑτέροις δηλώσομεν, δεόν ἂν εἴη καὶ 5
 30 πρὸ τῆς κατασκευῆς ἐπὶ βραχὺ τῶν ἐπιφανεστάτων
 καὶ γνωριζομένων ἐθνῶν καὶ τόπων ἐφάψασθαι τῆς

6 οίκουμένης. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ
τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἀρκοῦντως ἂν ἔχοι ποιεί-
σθαι τὴν ἀνάμνησιν ἀπὸ τῶν νῦν φηθέντων και-
ρῶν, διὰ τὸ τὴν μὲν ὑπὲρ τῶν προγεγονότων παρ'
αὐτοῖς ἱστορίαν ὑπὸ πλειόνων ἐκδεδῶσθαι καὶ γνώ- 140.
ριμον ὑπάρχειν ἅπασιν, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς και-
ροῖς μηδὲν αὐτοῖς ἐξηλλαγμένον ἀπηντῆσθαι μηδὲ
παράλογον ὑπὸ τῆς τύχης, ὥστε προσδεῖσθαι τῆς
7 τῶν προγεγονότων ὑπομνήσεως. περὶ δὲ τοῦ τῶν
Ἀχαιῶν ἔθνους καὶ περὶ τῆς Μακεδόνων οἰκίας 10
ἀρμόσει διὰ βραχέων ἀναδραμεῖν τοῖς χρόνοις,
8 ἐπειδὴ περὶ μὲν ταύτην ὁλοσχερῆς ἐπαναίρεσις, περὶ
δὲ τοὺς Ἀχαιοὺς, καθάπερ ἐπάνω προεῖπον, παρὰ-
δοξος αὐξήσις καὶ συμφρόνησις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς
9 καιροῖς γέγονε. πολλῶν γὰρ ἐπιβαλομένων ἐν τοῖς 15
147. παρεληλυθόσι χρόνοις ἐπὶ ταῦτ' ἀγαγεῖν
Πελοποννησίους, οὐδενὸς δὲ καθικέσθαι δυνηθέν-
τος, διὰ τὸ μὴ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν, ἀλλὰ
τῆς σφετέρως δυναστείας χάριν ἐκάστους ποιεῖσθαι
10 τὴν σπουδὴν, τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἐν τοῖς καθ' 20
ἡμᾶς καιροῖς ἔσχε προκοπὴν καὶ συντέλειαν τοῦτο
τὸ μέρος ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν
κοινωνίαν γερονέειν πραγμάτων περὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ
καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς καὶ σταθμοῖς καὶ
μέτροις καὶ νομίμασι, πρὸς δὲ τούτοις ἄρχουσι, 25
11 βουλευταῖς, δικασταῖς, τοῖς αὐτοῖς καθόλου δὲ τούτῳ
μόνῳ διαλλάττειν τοῦ μὴ μιᾶς πόλεως διάθεσιν
ἔχειν σχεδὸν τὴν σύμπασαν Πελοπόννησον τῷ μὴ
τὸν αὐτὸν περίβολον ὑπάρχειν τοῖς κατοικοῦσιν
αὐτήν, τᾶλλα δ' εἶναι καὶ κοινῇ καὶ κατὰ πόλεις 30
ἐκάστοις ταῦτ' ἀ καὶ παραπλήσια.

Πρῶτον δὲ πῶς ἐπεκράτησε καὶ τίνι τρόπῳ τὸ 38
τῶν Ἀχαιῶν ὄνομα κατὰ πάντων Πελοποννησίων
οὐκ ἔχρηστον μαθεῖν. οὔτε γὰρ χώρας καὶ πόλεων 2
πλήθει διαφέρουσιν οἱ πάτριον ἐξ ἀρχῆς ἔχοντες τὴν
5 προσηγορίαν ταύτην οὔτε πλούτοις οὔτε ταῖς τῶν
ἀνδρῶν ἀρεταῖς. τό τε γὰρ τῶν Ἀρκάδων ἔθνος, 3
ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τῶν Λακωνίων, πλήθει μὲν ἀνδρῶν
καὶ χώρας οὐδὲ παρὰ μικρὸν ὑπερέχει· καὶ μὴν
οὐδὲ τῶν τῆς ἀνδραγαθίας πρωτείων οὐδενὶ τῶν
10 Ἑλλήνων οἰοί τ' εἶδιν οὐδέποτε παραχωρεῖν οἱ
προειρημένοι. πῶς οὖν καὶ διὰ τί νῦν εὐδοκοῦσιν 4
οὗτοί τε καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν Πελοποννησίων, 141.
ἅμα τὴν πολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν προσηγορίαν
μετελιφότες; δῆλον ὡς τύχην μὲν λέγειν οὐδαμῶς 5
15 ἂν εἴη πρόπον· φαῦλον γὰρ· αἰτίαν δὲ μᾶλλον
ζητεῖν. χωρὶς γὰρ ταύτης οὔτε τῶν κατὰ λόγον
οὔτε τῶν παρὰ λόγον εἶναι δοκούντων οὐδὲν οἶόν
τε συντελεσθῆναι. ἔστι δ' οὖν, ὡς ἐμὴ δόξα, τοι-
αύτη τις. ἰσηγορίας καὶ παρρησίας καὶ καθόλου 6
20 δημοκρατίας ἀληθινῆς σύστημα καὶ προαίρεσιν εἰλι-
κρινεστέραν οὐκ ἂν εὗροι τις τῆς παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς
148. ὑπαρχούσης. αὕτη τινὰς μὲν ἐθελόντην αἰρετιστάς 7
εὔρε Πελοποννησίων, πολλοὺς δὲ πειθοῖ καὶ λόγῳ
προσηγάγετο· τινὰς δὲ βιασαμένη σὺν καιρῷ παρα-
25 χρῆμα πάλιν εὐδοκεῖν ἐποίησεν αὐτῇ τοὺς ἀναγκα-
σθέντας. οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ὑπολειπομένη πλεονέ- 8
κτημα τῶν ἐξ ἀρχῆς, ἴσα δὲ πάντα ποιοῦσα τοῖς ἀεὶ
προσλαμβανομένοις, ταχέως καθικνεῖτο τῆς προκει-
μένης ἐπιβολῆς, δύο συνεργοῖς χρωμένη τοῖς ἰσχυ-
30 ροτάτοις, ἰσότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ. διὸ ταύτην 9
ἀρχηγὸν καὶ αἰτίαν ἡγητέον τοῦ συμφρονήσαντας

Πελοποννησίους τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς εὐδαιμονίαν καταστήσασθαι.

- 10 Τὰ μὲν οὖν τῆς προαιρέσεως καὶ τὸ τῆς πολιτείας ἰδίωμα τὸ νῦν εἰρημένον καὶ πρότερον
11 ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ δι' 5
ἐτέρων μὲν πλειόνων, πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἀρκέσει
πίστεως χάριν ἔν ἧ καὶ δεύτερον ληφθὲν μαρτύριον.
39 καθ' οὗς γὰρ καιροὺς ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν
τόποις κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα τότε προσαγο-
ρευομένην ἐνεπρήσθη τὰ συνέδρια τῶν Πυθαγορείων, 10
2 μετὰ ταῦτα γενομένου κινήματος ὀλοσχεροῦς περὶ
τὰς πολιτείας, ὅπερ εἰκός, ὥς ἂν τῶν πρώτων ἀν-
δρῶν ἐξ ἐκάστης πόλεως οὕτω παραλόγως διαφθα-
3 ρέντων, συνέβη τὰς κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους
Ἑλληνικὰς πόλεις ἀναπλησθῆναι φόνου καὶ στάσεως 15
4 καὶ παντοδαπῆς ταραχῆς. ἐν οἷς καιροῖς ἀπὸ τῶν
πλείστων μερῶν τῆς Ἑλλάδος πρεσβευόντων ἐπὶ
τὰς διαλύσεις, Ἀχαιοὶς καὶ τῇ τούτων πίστει συν- 142.
εχρήσαντο πρὸς τὴν τῶν παρόντων κακῶν ἐξ-
5 αγωγὴν. οὐ μόνον δὲ κατὰ τούτους τοὺς καιροὺς 20
ἀπεδέξαντο τὴν αἴρεσιν τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ
τινας χρόνους ὀλοσχερῶς ὥρμησαν ἐπὶ τὸ μιμηταὶ
6 γενέσθαι τῆς πολιτείας αὐτῶν. παρακαλέσαντες γὰρ
σφᾶς καὶ συμφρονήσαντες Κροτωνιάται, Συβαρίται,
149. Κανλωνιάται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὸς Ὀμαρίου 25
κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον, ἐν ᾧ τὰς τε συνόδους καὶ
τὰ διαβούλια συνετέλουν, δεύτερον τοὺς ἐθισμοὺς
καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν ἐπεβάλοντο
χρησθῆναι καὶ διοικεῖν κατὰ τούτους τὴν πολιτείαν.
7 ὑπὸ δὲ τῆς Διονυσίου Συρακοσίου δυναστείας, ἔτι 30
δὲ τῆς τῶν περιοικούντων βαρβάρων ἐπικρατείας

- ἐμποδισθέντες, οὐχ ἐκουσίως, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην
αὐτῶν ἀπέστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα Λακεδαιμονίων 8
μὲν παραδόξως πταισάντων περὶ τὴν ἐν Λένκτροις
μάχην, Θηβαίων δ' ἀνελπίστως ἀντιποιησάμενων
5 τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας, ἦν ἀκρισία περὶ πάν-
τας μὲν τοὺς Ἑλληνας, μάλιστα δὲ περὶ τοὺς προ-
ειρημένους, ὥς ἂν τῶν μὲν μὴ συγχωρούντων
ἡττησθαι, τῶν δὲ μὴ πιστευόντων ὅτι νενικήκασιν.
οὐ μὴν ἀλλὰ γε περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἐπέτρε- 9
10 ψαν Θηβαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι μόνοις τῶν Ἑλλή-
νων Ἀχαιοῖς, οὐ πρὸς τὴν δύναμιν ἀποβλέψαντες. 10
σχεδὸν γὰρ ἐλαχίστην τότε δὴ τῶν Ἑλλήνων εἶχον.
τὸ δὲ πλεῖον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ὄλην καλοκά-
γαθίαν. ὁμολογουμένως γὰρ δὴ τότε ταύτην περὶ
15 αὐτῶν πάντες εἶχον τὴν δόξαν.
Τότε μὲν οὖν ψιλῶς αὐτὰ τὰ κατὰ τὴν προαί- 11
ρεσιν ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς· ἀποτέλεσμα δ' ἡ πρᾶ-
ξις ἀξιόλογος πρὸς αὐξησιν τῶν ἰδίων ἀνήκουσα
πραγμάτων οὐκ ἐγίνετο, τῷ μὴ δύνασθαι φῦναι 12
20 προστάτην ἄξιον τῆς προαιρέσεως, αἰεὶ δὲ τὸν ὑπο-
δείξαντα ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς
ἐπισκοτεῖσθαι καὶ κωλύεσθαι, ποτὲ δὲ μᾶλλον ὑπὸ
τῆς Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ ποτε σὺν καιρῷ προστά- 40
τας ἀξιόχρεως εὗρε, ταχέως τὴν αὐτῆς δύναμιν 143.
25 ἐποίησε φανεράν, ἐπιτελεσαμένη τὸ κάλλιστον ἔρ-
γον, τὴν Πελοποννησίων ὁμόνοιαν. ἥς ἀρχηγὸν 2
μὲν καὶ καθηγμένον τῆς ὅλης ἐπιβολῆς Ἄρατον νο-
150. μιστέον τὸν Σικυνώνιον, ἀγωνιστὴν δὲ καὶ τελεσι-
ουργὸν τῆς πράξεως Φιλοποίμενα τὸν Μεγαλοπολί-
30 την, βεβαιωτὴν δὲ τοῦ μόνιμον αὐτὴν ἐπὶ ποσὸν
γενέσθαι Λυκόρταν καὶ τοὺς ταῦτά τούτῳ προελομέ-

3 νους ἄνδρας. τίνα δ' ἦν ἐκάστοις τὰ πραχθέντα καὶ
 πῶς καὶ κατὰ ποίους καιροὺς πειρασόμεθα δηλοῦν,
 αἰεὶ κατὰ τὸ πρόπον τῇ γραφῇ ποιούμενοι τὴν
 4 ἐπίστασιν. τῶν μέντοι γ' Ἀράτω διωκημένων καὶ
 νῦν καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπικεφαλαιούμενοι μνη- 5
 σθησόμεθα διὰ τὸ καὶ λίαν ἀληθινούς καὶ σαφεῖς
 ἐκείνων περὶ τῶν ἰδίων συντεταχέναι πράξεων ὑπο-
 5 μνηματισμούς, τῶν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀκριβεστέραν καὶ
 μετὰ διαστολῆς ποιησόμεθα τὴν ἐξηγήσιν. ὑπολαμ-
 βάνω δὲ ῥάστιν ἐμοί τ' ἂν γενέσθαι τὴν διήγησιν 10
 καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εὐπαρακολουθήτην τὴν μά-
 θησιν, εἰ ποιησαίμεθα τὴν ἐπίστασιν ἀπὸ τούτων
 τῶν καιρῶν, ἐν οἷς κατὰ πόλιν διαλυθέντος τοῦ
 τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους ὑπὸ τῶν ἐκ Μακεδονίας βασι-
 λέων ἀρχὴ πάλιν ἐγένετο καὶ σύννευσις τῶν πόλεων 15
 6 πρὸς ἀλλήλας. ἀφ' ἧς αὐξανόμενον κατὰ τὸ συν-
 εχρὲς τὸ ἔθνος εἰς ταύτην ἦλθε τὴν συντέλειαν,
 ἐν ἣ κατ' ἡμᾶς ἦν, ὑπὲρ ἧς κατὰ μέρος ἀρτίως
 εἶπον.

41 Ὀλυμπιάς μὲν ἦν εἰκοστὴ καὶ τετάρτη πρὸς ταῖς 20
 ἑκατόν, ὅτε Πατρεῖς ἤρξαντο συμφορονεῖν καὶ Ἀν-
 2 μαῖοι, καιροὶ δὲ κατ' οὗς Πτολεμαῖος ὁ Ἀάρον καὶ
 Ἀνσίμαχος, ἔτι δὲ Σέλενκος καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κε-
 ραυνὸς μετέλλαξαν τὸν βίον. πάντες γὰρ οὗτοι
 περὶ τὴν προειρημένην Ὀλυμπιάδα τὸ ζῆν ἐξέλιπον. 25
 3 τοὺς μὲν οὖν ἀνώτερον τούτων χρόνους τοιαύτη
 4 τις ἦν ἢ περὶ τὸ προειρημένον ἔθνος διάθεσις. ἀπὸ
 γὰρ Τισαμενοῦ βασιλευθέντες, ὅς ἦν Ὁρέστου μὲν
 υἱός, κατὰ δὲ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κἀθοδὸν ἐκπε-
 σὼν τῆς Σπάρτης κατέσχε τοὺς περὶ Ἀχαιῶν τόπους, 30
 5 ἀπὸ τούτου κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ κατὰ τὸ γένος ἕως

Ὁγύρου βασιλευθέντες, μετὰ ταῦτα δυσαρεστήσαν- 144.
 τες τοῖς τοῦ προειρημένου παισὶν ἐπὶ τῷ μὴ νομί-
 151 μως, ἀλλὰ δεσποτικῶς αὐτῶν ἄρχειν, μετέστησαν εἰς
 δημοκρατίαν τὴν πολιτείαν. λοιπὸν ἤδη τοὺς ἐξῆς 6
 5 χρόνους μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου δυνα-
 στείας ἄλλοτε μὲν ἄλλως ἐχώρει τὰ πράγματα· αὐτοῖς
 κατὰ τὰς περιστάσεις, τό γε μὴν κοινὸν πολίτευμα,
 καθάπερ εἰρήκαμεν, ἐν δημοκρατίᾳ συνέχειν ἐπει-
 ρῶντο. τοῦτο δ' ἦν ἐκ δώδεκα πόλεων, ἃς ἔτι καὶ 7
 10 νῦν συμβαίνει διαμένειν, πλὴν Ὠλένου καὶ Ἑλίκης
 τῆς πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ὑπὸ τῆς θαλάττης κατα-
 ποθείσης· αὗται δ' εἰσὶ Πάτραι, Λύμη, Φαραί, Τρι- 8
 ταῖα, Λεόντιον, Αἶγιον, Αἰγείρα, Πελλήνη, Βοῦρα,
 Καρύνεια. κατὰ δὲ τοὺς ὑστέρους μὲν τῶν κατ' 9
 15 Ἀλέξανδρον καιρῶν, προτέρους δὲ τῆς ἄρτι φη-
 θείσης Ὀλυμπιάδος, εἰς τοιαύτην διαφορὰν καὶ
 καχελίαν ἐνέπεσον, καὶ μάλιστα διὰ τῶν ἐκ Μακε-
 δονίας βασιλέων, ἐν ἣ συνέβη πάσας τὰς πόλεις
 χωρισθείσας ἀφ' αὐτῶν ἐναντίως τὸ συμφέρον
 20 ἔργειν ἀλλήλαις. ἐξ οὗ συνέπεσε τὰς μὲν ἐμφρού- 10
 ρους αὐτῶν γενέσθαι διὰ τε Δημητρίου καὶ Κασσάν-
 δρου, καὶ μετὰ ταῦτα δι' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ,
 τὰς δὲ καὶ τυραννεῖσθαι· πλείστους γὰρ δὴ μονάρ-
 χους οὗτος ἐμφυτεῦσαι δοκεῖ τοῖς Ἑλλήσι. περὶ 11
 25 δὲ τὴν εἰκοστὴν καὶ τετάρτην Ὀλυμπιάδα πρὸς ταῖς
 ἑκατόν, καθάπερ ἐπάνω προεῖπον, αὐτῆς ἤρξαντο
 μετανοήσαντες συμφορονεῖν. ταῦτα δ' ἦν κατὰ τὴν
 Πύρρου διάβασιν εἰς Ἰταλίαν. καὶ πρῶτοι μὲν 12
 συνέστησαν Ἀνμαῖοι, Πατρεῖς, Τριταεῖς, Φαραεῖς·
 30 διόπερ οὐδὲ στήλην ὑπάρχειν συμβαίνει τῶν πόλεων
 τούτων περὶ τῆς συμπολιτείας. μετὰ δὲ ταῦτα μά- 13

λιστά πως ἔτει πέμπτῳ τὴν φρουρὰν ἐκβαλόντες
 Αἰγίεις μετέσχον τῆς συμπολιτείας· ἐξῆς δὲ τούτοις
 14 Βούριοι, τὸν τύραννον ἀποκτείναντες. ἅμα δὲ τού-
 τοις Καρυνεῖς ἀποκατέστησαν. συνιδὼν γὰρ Ἰσέας
 ὁ τῆς Καρυνείας τότε τυραννεύων ἐκπεπωκυῖαν 5
 152. μὲν ἐξ Αἰγίου τὴν φρουρὰν, ἀπολωλότα δὲ τὸν
 ἐν τῇ Βούρᾳ μόναρχον διὰ Μάργον καὶ τῶν 145.
 Ἀχαιῶν, ἑαυτὸν δὲ πανταχόθεν ὄρων ὅσον οὐκ
 15 ἤδη πολεμηθησόμενον, ἀποθέμενος τὴν ἀρχὴν καὶ
 λαβὼν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν ὑπὲρ τῆς ἀσφα- 10
 λείας προσέθηκε τὴν πόλιν πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν
 σύστημα.
 42 Τίνος οὖν χάριν ἐπὶ τοὺς χρόνους τούτους ἀν-
 ἔδραμον; ἵνα πρῶτον μὲν γένηται συμφανὲς πῶς
 καὶ κατὰ ποίους καιροὺς καὶ τίνες πρῶτοι τῶν ἐξ 15
 ἀρχῆς Ἀχαιῶν αὐτῆς ἐποιήσαντο τὴν ἐπιβολὴν τῆς
 2 νῦν συστάσεως, δεύτερον δ' ἵνα καὶ τὰ τῆς προαι-
 ρέσεως μὴ μόνον διὰ τῆς ἡμετέρας ἀποφάσεως, ἀλλὰ
 καὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πίστεως τυγχάνη,
 3 διότι μία τις ἀεὶ τῶν Ἀχαιῶν αἵρεσις ὑπῆρχε, καθ' 20
 ἣν προτείνοντες μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς ἰσηγορίαν καὶ
 παρηγορίαν, πολεμοῦντες δὲ καὶ καταγωνιζόμενοι
 συνεχῶς τοὺς ἢ δι' αὐτῶν ἢ διὰ τῶν βασιλέων τὰς
 σφετέρας πατρίδας καταδουλομένους, τούτῳ τῷ
 τρόπῳ καὶ ταύτῃ τῇ προθέσει τοῦτο τοῦργον ἐπ- 25
 ἐτέλεσαν, τὰ μὲν δι' αὐτῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν συμ-
 4 μάχων. καὶ γὰρ τὰ δι' ἐκείνων συνεργήματα γεγο-
 νότα πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐν τοῖς ἐξῆς χρόνοις ἐπὶ
 5 τὴν τῶν Ἀχαιῶν προαίρεσιν ἀνοιστέον. πολλοῖς
 γὰρ κοινωνήσαντες πραγμάτων, πλείστον δὲ καὶ 30
 καλλίστων Ῥωμαίοις, οὐδέποτε τὸ παρόπαν ἐπεθύ-

μῆσαν ἐν τῶν κατορθωμάτων οὐδενὸς ἰδίᾳ λυσιτε-
 λούς, ἀλλ' ἀντὶ πάσης τῆς ἑαυτῶν φιλοτιμίας, ἣν 6
 παρείχοντο τοῖς συμμάχοις ἀντικατηλλάττοντο τὴν
 ἑκάστων ἐλευθερίαν καὶ τὴν κοινὴν ὁμόνοιαν Πελο-
 5 ποννησίῳ. σαφέστερον δ' ὑπὲρ τούτων ἔσται δια- 7
 λαμβάνειν ἐξ αὐτῶν τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐνεργη-
 μάτων.

Εἰκοσι μὲν οὖν ἔτη τὰ πρῶτα καὶ πέντε συν- 43
 επολιτεύσαντο μεθ' ἑαυτῶν αἱ προειρημέναι πόλεις,
 10 γραμματέα κοινὸν ἐκ περιόδου προχειριζόμεναι καὶ
 δύο στρατηγούς. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἔδοξεν αὐ- 2
 τοῖς ἕνα καθιστάνειν καὶ τούτῳ πιστεύειν ὑπὲρ τῶν
 ὅλων. καὶ πρῶτος ἔτυχε τῆς τιμῆς ταύτης Μάργος
 153. ὁ Καρυνεύς. τετάρτῳ δ' ὕστερον ἔτει τοῦ προει- 3
 15 ρημένου στρατηγοῦντος Ἀρατος ὁ Σικυνώνιος, ἔτη
 μὲν ἔχων εἴκοσι, τυραννουμένην δ' ἐλευθερώσας
 τὴν πατρίδα διὰ τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ καὶ τόλμης, 146.
 προσένειμε πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν, ἀρχῇ-
 θεν εὐθύς ἐραστὴς γενόμενος τῆς προαιρέσεως αὐ-
 20 τῶν. ὀργδὼν δὲ πάλιν ἔτει στρατηγὸς αἰρεθεὶς τὸ 4
 δεύτερον, καὶ πραξικοπήσας τὸν Ἀκροκόρινθον,
 Ἀντιγόνου κυριεύοντος, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς,
 μεγάλου μὲν ἀπέλυσε φόβου τοὺς τὴν Πελοπόννη-
 25 σον κατοικοῦντας, ἐλευθερώσας δὲ Κορινθίους προσ-
 ἡγάγετο πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν. ἐπὶ δὲ 5
 τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν δια-
 πραξάμενος προσένειμε τοῖς Ἀχαιοῖς. ταῦτά τ' ἐρί- 6
 νετο τῷ πρότερον ἔτει τῆς Καρχηδονίων ἡττης, ἐν ᾗ
 καθόλου Σικελίας ἐκχωρήσαντες πρῶτον ὑπέμειναν
 30 τότε φόρους ἐνεγκεῖν Ῥωμαίοις. μεγάλῃν δὲ προ- 7
 κοπήν ποιήσας τῆς ἐπιβολῆς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, λοι-

πὸν ἤδη διετελεῖ προστατῶν μὲν τοῦ τῶν Ἀχαιῶν
 ἔθνους, πάσας δὲ τὰς ἐπιβολὰς καὶ πράξεις πρὸς
 8 ἐν τέλος ἀναφέρων· τοῦτο δ' ἦν τὸ Μακεδόνας μὲν
 ἐκβαλεῖν ἐκ Πελοποννήσου, τὰς δὲ μοναρχίας κατα-
 λῦσαι, βεβαιῶσαι δ' ἐκάστοις τὴν κοινὴν καὶ πᾶ- 5
 9 τριον ἑλευθερίαν. μέχρι μὲν οὖν ἦν Ἀντίγονος ὁ Γο-
 νατᾶς, πρὸς τε τὴν ἐκείνου πολυπραγμοσύνην καὶ
 πρὸς τὴν Αἰτωλῶν πλεονεξίαν ἀντιταττόμενος δι-
 10 ετέλει, πραγματικῶς ἕκαστα χειρίζων, καίπερ εἰς
 τοῦτο προβάντων ἀμφοτέρων ἀδικίας καὶ τόλμης 10
 ὥστε ποιήσασθαι συνθήκας πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ
 44 διαιρέσεως τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους. Ἀντιγόνου
 δὲ μεταλλάξαντος, καὶ συνθεμένων τῶν Ἀχαιῶν καὶ
 συμμαχίαν πρὸς Αἰτωλοὺς καὶ μετασχόντων εὐγε-
 νῶς σφίσι τοῦ πρὸς Δημήτριον πολέμου, τὰ μὲν 15
 τῆς ἀλλοτριότητος καὶ δυσμενείας ἤρθη κατὰ τὸ
 παρόν, ὑπεγένετο δὲ κοινωνικὴ καὶ φιλικὴ τις αὐ-
 154. 2 τοῖς διάθεσις. Δημητρίου δὲ βασιλεύσαντος δέκα
 μόνον ἔτη, καὶ μεταλλάξαντος τὸν βίον περὶ τὴν
 πρώτην διάβασιν εἰς τὴν Ἰλλυρίδα Ῥωμαίων, ἐγέ- 20
 νετό τις εὐροια πραγμάτων πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπι-
 3 βολὴν τῶν Ἀχαιῶν. οἱ γὰρ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ
 μόναρχοι, δυσελπιστήσαντες ἐπὶ τῷ μετηλλαχέναι
 μὲν τὸν Δημήτριον, ὃς ἦν αὐτοῖς οἷον εἰ χορηγὸς 147.
 καὶ μισθοδότης, ἐπικεῖσθαι δὲ τὸν Ἄρατον, οἴμε- 25
 νον δεῖν σφᾶς ἀποτίθεσθαι τὰς τυραννίδας, καὶ
 τοῖς μὲν πεισθεῖσι μεγάλας δωρεὰς καὶ τιμὰς προ-
 τείνοντος, τοῖς δὲ μὴ προσέχουσιν ἔτι μείζους ἐπ-
 ανατεινομένον φόβους καὶ κινδύνους διὰ τῶν Ἀχαιῶν,
 4 ὥρμησαν ἐπὶ τὸ πεισθέντες ἀποθέσθαι μὲν τὰς τυ- 30
 ραννίδας, ἑλευθερῶσαι δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας,

μετασχεῖν δὲ τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας. Ἀνδιάδας 5
 μὲν οὖν ὁ Μεγαλοπολίτης ἔτι ζῶντος Δημητρίου,
 κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, πάννυ πραγματικῶς καὶ
 φρονίμως προϋδόμενος τὸ μέλλον, ἀπετέθειτο τὴν
 5 τυραννίδα, καὶ μετεσχῆκει τῆς ἐθνικῆς συμπολιτείας.
 Ἀριστόμαχος δ' ὁ τῶν Ἀργείων τύραννος καὶ Ξέ- 6
 νων ὁ τῶν Ἐρμιονέων καὶ Κλεώνυμος ὁ τῶν Φλια-
 σίων τότε ἀποθέμενοι τὰς μοναρχίας ἐκοινώνησαν
 τῆς τῶν Ἀχαιῶν δημοκρατίας.
 10 Ὀλοσχερεστέρας δὲ γενομένης αὐξήσεως διὰ 45
 ταῦτα καὶ προκοπῆς περὶ τὸ ἔθνος, Αἰτωλοὶ διὰ τὴν
 ἔμφυτον ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν φθονήσαντες, τὸ
 δὲ πλεῖον ἐλπίσαντες καταδιελέσθαι τὰς πόλεις, καθ-
 ᾶπερ καὶ πρότερον τὰς μὲν Ἀκαρνανῶν διενεί-
 15 μαντο πρὸς Ἀλέξανδρον, τὰς δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐπ-
 εβάλλοντο πρὸς Ἀντίγονον τὸν Γονατᾶν, καὶ τότε 2
 παραπλησίαις ἐλπίσιν ἐπαρθέντες, ἀπετόλμησαν
 Ἀντιγόνῳ τε τῷ κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς προ-
 20 εστῶτι Μακεδόνων, ἐπιτροπεύοντι δὲ Φιλίππου παι-
 δος ὄντος, καὶ Κλεομένει τῷ βασιλεῖ Λακεδαιμονίων
 κοινωνεῖν, καὶ συμπλέκειν ἀμφοτέροις ἅμα τὰς χεῖ-
 155. ρας. ὁρῶντες γὰρ τὸν Ἀντίγονον, κυριεύοντα μὲν 3
 τῶν κατὰ Μακεδονίαν ἀσφαλῶς, ὁμολογούμενον δὲ
 καὶ πρόδηλον ἐχθρὸν ὄντα τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὸ τὸν
 25 Ἀκροκόρινθον πραξί(κοπήσαντας καταλαβεῖν), ὑπ- 4
 ἔλαβον, εἰ τοὺς Λακεδαιμονίους προσλαβόντες ἔτι
 κοινωνοὺς σφίσι τῆς ἐπιβολῆς προεμβιβάσαιεν εἰς
 τὴν πρὸς τὸ ἔθνος ἀπέχθειαν, ῥαδίως ἂν καταγω-
 νίσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς ἐν καιρῷ συνεπιθέμενοι καὶ 148.
 30 πανταχόθεν περιστήσαντες αὐτοῖς τὸν πόλεμον. ὃ 5
 δὴ καὶ ταχέως ἂν ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἐπετέλεσαν,

εἰ μὴ τὸ κυριώτατον παρῆδον τῆς προθέσεως, οὐ
 συλλογισάμενοι διότι ταῖς ἐπιβολαῖς Ἄρατον ἔξου-
 σιν ἀνταγωνιστήν, ἄνδρα δυνάμενον πάσης εὐστο-
 6 χεῖν περιστάσεως. τοιγαροῦν ὀρμήσαντες ἐπὶ τὸ πολυ-
 πραγμονεῖν καὶ χειρῶν ἄρχειν ἀδίκων οὐχ οἷον ἦν-
 5 σάν τι τῶν ἐπινοηθέντων, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ τὸν
 Ἄρατον τότε προεστῶτα καὶ τὸ ἔθνος ἐσωματοποίη-
 σαν, πραγματικῶς ἀντιπερισπάσαντος ἐκείνου καὶ
 7 λυμνηναμένου τὰς ἐπιβολὰς αὐτῶν. ὥς δ' ἐχειρίσθη
 τὰ ὅλα δῆλον ἔσται διὰ τῶν λέγεσθαι μελλόντων. 10
 46 Θεωρῶν γὰρ τοὺς Αἰτωλοὺς ὁ προειρημένος
 ἀνὴρ τὸν μὲν πόλεμον τὸν πρὸς αὐτοὺς αἰσχυνομέ-
 νους ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ φανεροῦ διὰ τὸ καὶ λίαν
 εἶναι προσφάτους τὰς ἐκ τῶν Ἀχαιῶν εὐεργεσίας
 2 περὶ τὸν Δημητριάδην πόλεμον εἰς αὐτούς, συμβου- 15
 λευομένους δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ φθονοῦν-
 τας τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε Κλεομένους
 πεπραξικοπηκότος αὐτοὺς καὶ παρηρημένου Τερέαν,
 Μαντίνειαν, Ὀρχομενόν, τὰς Αἰτωλοῖς οὐ μόνον
 συμμαχίδας ὑπαρχούσας, ἀλλὰ καὶ συμπολιτευομένας 20
 τότε πόλεις, οὐχ οἷον ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τούτοις,
 156. 3 ἀλλὰ καὶ βεβαιοῦντας αὐτῷ τὴν παράληψιν, καὶ
 τοὺς πρότερον κατὰ τῶν μηδὲν ἀδικούντων πᾶσαν
 ἱκανὴν ποιουμένους πρόφασιν εἰς τὸ πολεμεῖν διὰ
 τὴν πλεονεξίαν τότε συνορῶν ἐκουσίως παρασπον- 25
 δούμενους καὶ τὰς μεγίστας ἀπολλύντας πόλεις ἔθε-
 λοντὴν ἐφ' ᾧ μόνον ἰδεῖν ἀξιώχρεων γενόμενον
 4 ἀνταγωνιστήν Κλεομένη τοῖς Ἀχαιοῖς, ἔγνω δεῖν
 εἰς ταῦτα βλέπων οὗτός τε καὶ πάντες ὁμοίως οἱ
 προεστῶτες τοῦ τῶν Ἀχαιῶν πολιτεύματος πολέμου 30
 μὲν πρὸς μηδένα κατάρχειν, ἐνίστασθαι δὲ ταῖς τῶν

Λακεδαιμονίων ἐπιβολαῖς. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐπὶ 5
 τούτων ἦσαν τῶν διαλήψεων· θεωροῦντες δὲ κατὰ
 τοὺς ἑξῆς χρόνους τὸν Κλεομένη θρασέως ἐποικο-
 δομοῦντα μὲν τὸ καλούμενον Ἀθήναιον ἐν τῇ τῶν
 5 Μεγαλοπολιτῶν χώρα, πρόδηλον δὲ καὶ πικρὸν ἀνα-
 δεικνύντα σφίσι πολέμιον ἑαυτόν, τότε δὴ συνα- 6 149.
 θροίσαντες τοὺς Ἀχαιοὺς ἔκριναν μετὰ τῆς βουλῆς
 ἀναλαμβάνειν φανερῶς τὴν πρὸς τοὺς Λακεδαιμο-
 νίους ἀπέχθειαν.
 10 Ὁ μὲν οὖν Κλεομενικὸς προσαγορευθεὶς πόλε- 7
 μος τοιαύτην ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τούτους
 τοὺς καιροὺς. οἱ δ' Ἀχαιοὶ τὸ μὲν πρῶτον διὰ τῆς 47
 ἰδίας δυνάμεως ὤρμησαν ἀντοφθαλμεῖν τοῖς Λακε-
 δαιμονίοις, ἅμα μὲν ὑπολαμβάνοντες κάλλιστον εἶ-
 15 ναι τὸ μὴ δι' ἐτέρων σφίσι πορίζεσθαι τὴν σωτη-
 ρίαν, ἀλλ' αὐτοὺς δι' αὐτῶν σφῆξιν τὰς πόλεις καὶ
 τὴν χώραν, ἅμα δὲ βουλόμενοι καὶ τὴν πρὸς Πτο- 2
 λεμαῖον τηρεῖν φιλίαν διὰ τὰς προγεγενημένας εὐ-
 εργεσίας καὶ μὴ φαίνεσθαι πρὸς ἐτέρους ἐκτείνου-
 20 τες τὰς χεῖρας, ἥδη δ' ἐπὶ ποσὸν τοῦ πολέμου 3
 προβαίνοντος, καὶ τοῦ Κλεομένους τό τε πάτριον
 πολίτευμα καταλύσαντος καὶ τὴν ἐννομον βασιλείαν
 εἰς τυραννίδα μεταστήσαντος, χρωμένον δὲ καὶ τῷ
 πολέμῳ πρακτικῶς καὶ παραβόλως, προορώμενος 4
 25 Ἄρατος τὸ μέλλον, καὶ δεδιὼς τὴν τε τῶν Αἰτω-
 157. λῶν ἀπόνοιαν καὶ τόλμαν, ἔκρινε πρὸ πολλοῦ λυ-
 μαίνεσθαι τὴν ἐπιβολὴν αὐτῶν. κατανοῶν δὲ τὸν 5
 Ἀντίγονον καὶ πρᾶξιν ἔχοντα καὶ σύνεσιν καὶ πί-
 στεως ἀντιποιούμενον, τοὺς δὲ βασιλεῖς σαφῶς εἰ-
 30 δῶς φύσει μὲν οὐδένα νομίζοντας οὐτ' ἐχθρὸν οὔτε
 πολέμιον (οὔτε φίλιον), ταῖς δὲ τοῦ συμφέροντος

ψήφοις αἰεὶ μετροῦντας τὰς ἔχθρας καὶ τὰς φιλίας,
 6 ἐπεβάλετο λαλεῖν πρὸς τὸν εἰρημένον βασιλέα καὶ
 συμπλέκειν τὰς χεῖρας, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὸ συμ-
 7 βησόμενον ἐκ τῶν πραγμάτων. προδήλως μὲν οὖν
 αὐτὸ πράττειν ἀσύμφορον ἡγεῖτο διὰ πλείους αἰτίας. 5
 8 τὸν τε γὰρ Κλεομένη καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀνταγωνι-
 8 στὰς παρασκευάζειν ἡμελλε πρὸς τὴν ἐπιβολήν, τοὺς
 τε πολλοὺς τῶν Ἀχαιῶν διατρέψειν, καταφεύγων
 ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ δοκῶν ὀλοσχερῶς ἀπεγνωσμένοι
 τὰς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδας· ὅπερ ἥμισυ φαίνεσθαι πρᾶτ- 10
 9 των ἐβούλετο. διόπερ ἔχων τοιαύτην πρόθεσιν ἀδή-
 10 λως αὐτὰ διενόεῖτο χειρίζειν. ἐξ οὗ πολλὰ παρὰ 150.
 τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἡναγκάζετο καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν
 πρὸς τοὺς ἐκτός, δι' ὧν ἡμελλε τὴν ἐναντίαν ἐμ-
 φασιν ὑποδεικνύων ταύτην ἐπικρύψεσθαι τὴν οἰ- 15
 11 κονομίαν. ὧν χάριν ἔνια τούτων οὐδ' ἐν τοῖς ὑπο-
 μνήμασι κατέταξεν.
 48 Εἰδὼς δὲ τοὺς Μεγαλοπολίτας κακοπαθοῦντας
 μὲν τῷ πολέμῳ διὰ τὸ παρακειμένους τῇ Λακεδαί-
 20 μονι προπολεμεῖν τῶν ἄλλων, οὗ τυγχάνοντας δὲ 20
 τῆς καθηκούσης ἐπικουρίας ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὸ
 κἀκείνους δυσχρηστεῖσθαι θλιβομένους ὑπὸ τῆς
 2 περιστάσεως, σαφῶς δὲ γινώσκων οἰκείως διακει-
 μένους αὐτοὺς πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν ἐκ τῶν
 3 κατὰ τὸν Ἀμύντου Φίλιππον εὐεργεσιῶν, διειλήφει 25
 διότι ταχέως ἂν ὑπὸ τοῦ Κλεομένου πιεζόμενοι
 καταφύγοιεν ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ τὰς Μακεδόνων
 4 ἐλπίδας· κοινολογηθεὶς οὖν δι' ἀπορρήτων περὶ τῆς
 158. ὅλης ἐπιβολῆς Νικοφάνει καὶ Κερκιδᾷ τοῖς Μεγα-
 λοπολίταις, οὔτινες ἦσαν αὐτοῦ πατρικοὶ ξένοι καὶ 30
 5 πρὸς τὴν ἐπιβολὴν εὐφρεῖς, ῥαδίως διὰ τούτων

ὁρμὴν παρέστησε τοῖς Μεγαλοπολίταις εἰς τὸ πρε-
 σβεύειν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ παρακαλεῖν πρὸς
 τὸν Ἀντίγονον ὑπὲρ βοηθείας. οἱ μὲν οὖν Μεγα- 6
 λοπολίται κατέστησαν αὐτοὺς τοὺς περὶ τὸν Νικο-
 5 φάνη καὶ τὸν Κερκιδᾶν πρεσβευτὰς πρὸς τε τοὺς
 Ἀχαιοὺς κἀκεῖθεν εὐθέως πρὸς τὸν Ἀντίγονον, ἃν
 αὐτοῖς συγκατάδηται τὸ ἔθνος. οἱ δ' Ἀχαιοὶ συν- 7
 8 εχώρησαν πρεσβεύειν τοῖς Μεγαλοπολίταις. σπουδῇ 8
 δὲ συμψέξαντες οἱ περὶ τὸν Νικοφάνη τῷ βασιλεῖ
 10 διελέγοντο περὶ μὲν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος αὐτὰ
 τἀναγκαῖα διὰ βραχέων καὶ κεφαλαιωδῶς, τὰ δὲ
 πολλὰ περὶ τῶν ὅλων κατὰ τὰς ἐντολὰς τὰς Ἀράτου
 καὶ τὰς ὑποθέσεις. αὗται δ' ἦσαν ὑποδεικνύναι 49
 τὴν Αἰτωλῶν καὶ Κλεομένους κοινοπραγίαν τί δύνα-
 15 ται καὶ ποῖ τείνει, καὶ δηλοῦν ὅτι πρῶτοις μὲν
 αὐτοῖς Ἀχαιοῖς εὐλαβητέον, ἐξῆς δὲ καὶ μᾶλλον
 Ἀντιγόνῳ. τοῦτο μὲν γὰρ ὥς Ἀχαιοὶ τὸν ἐξ ἄμφοιν 2
 πόλεμον οὐκ ἂν ὑπενέγκαιεν εὐθεώρητον εἶναι πᾶσι,
 τοῦτο δ' ὥς Αἰτωλοὶ καὶ Κλεομένης κρατήσαντες 151.
 20 τούτων οὐκ εὐδοκήσουσιν οὐδὲ μὴ μείνωσιν ἐπὶ
 τῶν ὑποκειμένων ἐτι τοῦ πρόσθεν ῥᾶον εἶναι τῷ
 νοῦν ἔχοντι συνιδεῖν. τὴν τε γὰρ Αἰτωλῶν πλεο- 3
 νεξίαν οὐχ οἶον τοῖς Πελοποννησίων ὄροις εὐδοκῆ-
 25 σαί ποτ' ἂν περιληφθεῖσαν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς τῆς
 Ἑλλάδος, τὴν τε Κλεομένους φιλοδοξίαν καὶ τὴν 4
 ὅλην ἐπιβολὴν κατὰ μὲν τὸ παρὸν αὐτῆς ἐφίεσθαι
 τῆς Πελοποννησίων ἀρχῆς, τυχόντα δὲ ταύτης τὸν
 προειρημένον κατὰ πόδας ἀνθῆξεσθαι τῆς τῶν Ἑλλή-
 30 νων ἡγεμονίας. ἥς οὐχ οἶόν τε καθικέσθαι μὴ οὐ 5
 30 πρόσθεν καταλύσαντα τὴν Μακεδόνων ἀρχήν. σκο- 6
 πεῖν οὖν αὐτὸν ἡξίου, προορώμενον τὸ μέλλον,

πότερον συμφέρει τοῖς σφετέροις πράγμασι μετ'
 Ἀχαιῶν καὶ Βοιωτῶν ἐν Πελοποννήσῳ πρὸς Κλεο-
 159. μένη πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ἢ
 προέμενον τὸ μέριστον ἔθνος διακινδυνεύειν ἐν Θετ-
 ταλία πρὸς Αἰτωλοὺς καὶ Βοιωτούς, ἔτι δ' Ἀχαιοὺς 5
 καὶ Λακεδαιμονίους, ὑπὲρ τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς.
 7 ἂν μὲν οὖν Αἰτωλοὶ τὴν ἐκ τῶν Ἀχαιῶν εἰς αὐτοὺς
 γεγενημένην εὐνοίαν ἐν τοῖς κατὰ Δημήτριον καιροῖς
 ἐντροπέμενοι τὴν ἡσυχίαν ἄρειν ὑποκρίνονται, καθά-
 περ καὶ νῦν, πολεμήσειν αὐτοὺς ἔφασαν τοὺς Ἀχαι- 10
 οὺς πρὸς τὸν Κλεομένη· κἂν μὲν ἡ τύχη συνεπι-
 λαμβάνηται, μὴ δεῖσθαι χρείας τῶν βοηθησόντων.
 8 ἂν δ' ἀντιπίπτῃ τὰ τῆς τύχης, Αἰτωλοὶ δὲ συνεπι-
 τίθωνται, προσέχειν αὐτὸν παρεκάλουν τοῖς πράγ-
 μασιν, ἵνα μὴ πρόηται τοὺς καιροὺς, ἔτι δὲ δυνα- 15
 9 μένοις σώζεσθαι Πελοποννησίους ἐπαρκέσῃ· περὶ δὲ
 πίστεως καὶ χάριτος ἀποδόσεως ῥαθυμεῖν αὐτὸν
 ᾤοντο δεῖν· τῆς γὰρ χρείας ἐπιτελουμένης αὐτὸν
 εὐρήσειν τὸν Ἄρατον εὐδοκουμένας ἀμφοτέροις
 10 ὑπισχνοῦντο πίστει. ὁμοίως δ' ἔφασαν καὶ τὸν 20
 καιρὸν τῆς βοηθείας αὐτὸν ὑποδείξειν.
 50 Ὁ μὲν οὖν Ἀντίγονος ἀκούσας ταῦτα, καὶ δό-
 ξας ἀληθινῶς καὶ πραγματικῶς ὑποδεικνύναι τὸν
 Ἄρατον, προσεῖχε τοῖς ἐξῆς πραττομένοις ἐπιμελῶς.
 2 ἔγραψε δὲ καὶ τοῖς Μεγαλοπολίταις, ἐπαγγελλόμε- 25
 νος βοηθήσειν, ἂν καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς τοῦτο βουλο- 152.
 3 μένοις ἤ. τῶν δὲ περὶ τὸν Νικοφάνη καὶ Κερκι-
 δᾶν ἐπανελθόντων εἰς οἶκον, καὶ τὰς τε παρὰ τοῦ
 βασιλέως ἐπιστολὰς ἀποδόντων καὶ τὴν λοιπὴν εὐ- 30
 4 νοίαν αὐτοῦ καὶ προθυμίαν διασαφούντων, μετεω-
 ρισθέντες οἱ Μεγαλοπολίται προθύμως ἔσχον ἰέναι

πρὸς τὴν σύνοδον τῶν Ἀχαιῶν καὶ παρακαλεῖν ἐπι-
 σπάσασθαι τὸν Ἀντίγονον καὶ τὰ πράγματα κατὰ
 σπουδὴν ἐγκειρίζειν αὐτῷ. ὁ δ' Ἄρατος, διακούσας 5
 κατ' ἰδίαν τῶν περὶ τὸν Νικοφάνη τὴν τοῦ βασι-
 5 λέως αἴρεσιν, ἣν ἔχοι πρὸς τε τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ
 πρὸς αὐτόν, περιχαρὴς ἦν τῷ μὴ διακενῆς πεποιῆ-
 160. σθαι τὴν ἐπίνοιαν μηδ' εὐρήσθαι κατὰ τὴν τῶν Αἰτω-
 λῶν ἐλπίδα τὸν Ἀντίγονον εἰς τέλος ἀπηλλοτριωμέ-
 νον ἑαυτοῦ. πάννυ δὲ πρὸς λόγον ἡγεῖτο γίνεσθαι 6
 10 καὶ τὸ τοὺς Μεγαλοπολίτας προθύμους εἶναι διὰ
 τῶν Ἀχαιῶν φέρειν ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον τὰ πράγματα.
 μάλιστα μὲν γάρ, ὥς ἐπάνω προεῖπον, ἔσπευδε μὴ 7
 προσδεηθῆναι τῆς βοηθείας· εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ
 τοῦτο δεοὶ καταφεύγειν, οὐ μόνον ἡβούλετο δι' αὐ-
 15 τοῦ γενέσθαι τὴν κλῆσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐξ ἀπάν-
 των τῶν Ἀχαιῶν. ἡγωνία γάρ, εἰ παραγενόμενος 8
 ὁ βασιλεὺς καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοῦ Κλεομέ-
 νους καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλοιότερόν τι βου-
 λεύσοιτο περὶ τῆς κοινῆς πολιτείας, μήποθ' ὁμο-
 20 λογουμένως τῶν συμβαινόντων αὐτὸς ἀναλάβῃ τὴν
 αἰτίαν, δόξαντος δικαίως τοῦτο πράττειν διὰ τὴν ἐξ 9
 αὐτοῦ προγεγενημένην ἀδικίαν περὶ τὸν Ἀκροκό-
 ρινθον εἰς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν. διόπερ ἅμα τῷ 10
 25 παρελθόντας τοὺς Μεγαλοπολίτας εἰς τὸ κοινὸν βου-
 λευτήριον τὰ τε γράμματα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπιδεικνύ-
 ναι καὶ διασαφεῖν τὴν ὅλην εὐνοίαν τοῦ βασιλέως,
 πρὸς δὲ τούτοις ἀξιοῦν ἐπισπάσασθαι τὸν Ἀντίγο-
 νον τὴν ταχίστην, εἶναι δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῆς
 αὐτῆς ὁρμῆς, προελθὼν Ἄρατος, καὶ τὴν τε τοῦ 11
 30 βασιλέως προθυμίαν ἀποδεξάμενος καὶ τὴν τῶν πολ-
 λῶν διάληψιν ἐπαινέσας, παρεκάλει διὰ πλειόνων

μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι δι' αὐτῶν σφῆξιν καὶ τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν· οὐδὲν γὰρ εἶναι τούτου κάλ- 153.
 12 λιον οὐδὲ συμφορώτερον· ἐὰν δ' ἄρα πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀντιβαίῃ τὰ τῆς τύχης, πρότερον ἔφη δεῖν ἐξελέγξαντας πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδας τότε 5
 51 καταφεύγειν ἐπὶ τὰς τῶν φίλων βοηθείας. ἐπισημναμένου δὲ τοῦ πλήθους, ἔδοξε μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων καὶ δι' αὐτῶν ἐπιτελεῖν τὸν ἐνεστώτα 2 πόλεμον. ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖος ἀπογνοὺς μὲν τὸ ἔθνος Κλεομένει χορηγεῖν ἐπεβάλετο, βουλόμενος 10
 161. αὐτὸν ἐπαλείφειν ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον διὰ τὸ πλείους ἐλπίδας ἔχειν ἐν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἢ περ ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς τοῦ δύνασθαι διακατέχειν τὰς τῶν ἐν Μακε- 3 δονίᾳ βασιλέων ἐπιβολάς, οἱ δ' Ἀχαιοὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡλαττώθησαν περὶ τὸ Λύκαιον, συμπλα- 15
 κέντες κατὰ πορείαν τῷ Κλεομένει, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ παρατάξεως ἠττήθησαν ἐν τοῖς Λαδοκείοις καλου- μένοις τῆς Μεγαλοπολίτιδος, ὅτε καὶ Ἀντιάδας ἔπεσε, τὸ δὲ τρίτον ὁλοσχερῶς ἔπταισαν ἐν τῇ 20
 4 Λυμαίᾳ περὶ τὸ καλούμενον Ἐκατόμβαιον, παν- 20
 4 δημὲν διακινδυνεύοντες, τότε ἤδη τῶν πραγμάτων οὐκέτι διδόντων ἀναστροφὴν ἠνάγκαζε τὰ περι- 5
 5 εστώτα καταφεύγειν ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον. 5
 5 ἐν ᾧ καιρῷ πρεσβευτὴν τὸν υἱὸν ἔξαποστείλας Ἄρατος πρὸς Ἀντίγονον ἐβεβαίωσατο τὰ περὶ τῆς 25
 6 βοηθείας. παρείχε δ' αὐτοῖς ἀπορίαν καὶ δυσχρη- 25
 στίαν μερίστην τὸ μήτε τὸν βασιλέα δοκεῖν ἂν βοηθῆσαι χωρὶς τοῦ κομίσασθαι τὸν Ἀκροκόρινθον καὶ λαβεῖν ὀρμητήριον πρὸς τὸν ἐνεστώτα πόλεμον τὴν τῶν Κορινθίων πόλιν, μήτε τοὺς Ἀχαιοὺς ἂν 30
 30 τολμῆσαι Κορινθίους ἄκοντας ἐγχειρίσαι Μακεδόσι.

διὸ καὶ τὸ πρῶτον ὑπέρθεσιν ἔσχε τὸ διαβούλιον 7
 χάριν τῆς περὶ τῶν πίστεων ἐπισκέψεως. ὁ δὲ 52
 Κλεομένης, καταπληξάμενος τοῖς προειρημένοις εὐ-
 τυχήμασι, λοιπὸν ἀδεῶς ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις,
 5 ἃς μὲν πείθων, αἷς δὲ τὸν φόβον ἀνατεινόμενος. προσλαβὼν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ Καφύας, Πελλήνην, 2
 2 Φενεόν, Ἄργος, Φλιοῦντα, Κλεωνάς, Ἐπίδαυρον, Ἐρμιόνα, Τροίζηναν, τελευταῖον Κόρινθον, αὐτὸς μὲν προσεστρατοπέδευσε τῇ τῶν Σικωνίων πόλει, 154.
 10 τοὺς δ' Ἀχαιοὺς ἀπέλυσε τοῦ μεγίστου προβλήματος. τῶν γὰρ Κορινθίων τῷ μὲν Ἀράτῳ στρατηγούντι 3
 καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς παραγγειλάντων ἐκ τῆς πόλεως ἀπαλλάττεσθαι, πρὸς δὲ τὸν Κλεομένη διαπεμπομέ-
 15 νων καὶ καλούντων, παρεδόθη τοῖς Ἀχαιοῖς ἀφορμὴ 4
 15 καὶ πρόφασις εὐλογος. ἧς ἐπιλαβόμενος Ἄρατος 4
 162. καὶ προτείνας Ἀντιγόνῳ τὸν Ἀκροκόρινθον, κατ-
 εχόντων Ἀχαιῶν τότε τὸν τόπον τοῦτον, ἔλυσεν μὲν τὸ γερονὸς ἔγκλημα πρὸς τὴν οἰκίαν, ἱκανὴν δὲ πίστιν παρέσχετο τῆς πρὸς τὰ μέλλοντα κοινωνίας,
 20 τὸ δὲ συνέχον, ὀρμητήριον παρεσκεύασεν Ἀντιγόνῳ πρὸς τὸν κατὰ Λακεδαιμονίων πόλεμον.
 Ὁ δὲ Κλεομένης, ἐπιγνοὺς τοὺς Ἀχαιοὺς συντι- 5
 θεμένους τὰ πρὸς τὸν Ἀντίγονον, ἀναξέυξας ἀπὸ τοῦ Σικωνῶνος, κατεστρατοπέδευσε περὶ τὸν Ἰσθμόν,
 25 διαλαβὼν χάρακι καὶ τάφρῳ τὸν μεταξὺ τόπον τοῦ τ' Ἀκροκόρινθον καὶ τῶν Ὀνείων καλουμένων ὄρων, πᾶσαν ἤδη βεβαίως περιειληφώς ταῖς ἐλπίσι τὴν Πελοποννησίαν ἀρχήν. Ἀντίγονος δὲ πάλαι μὲν 6
 ἦν ἐν παρασκευῇ, καταδοκῶν τὸ μέλλον κατὰ τὰς 30
 30 ὑποθέσεις τὰς Ἀράτον· τότε δὲ συλλογισόμενος ἐκ 7
 τῶν προσπιπτόντων ὅσον οὕτω παρῆναι τὸν Κλεο-

μένη μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Θεττάλιαν, διαπεμφά-
μενος πρὸς τε τὸν Ἄρατον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς ὑπὲρ
τῶν ὁμολογημένων, ἤκεν ἔχων τὰς δυνάμεις διὰ
8 τῆς Εὐβοίας ἐπὶ τὸν Ἰσθμόν. οἱ γὰρ Αἰτωλοὶ πρὸς
τοῖς ἄλλοις καὶ τότε βουλόμενοι κωλύσαι τὸν Ἀντί- 5
γονον τῆς βοηθείας, ἀπέειπον αὐτῷ πορεύεσθαι μετὰ
δυνάμεως ἐντὸς Πυλῶν· εἰ δὲ μή, διότι κωλύσουσι
μεθ' ὅπλων αὐτοῦ τὴν δίοδον.

9 Ὁ μὲν οὖν Ἀντίγονος καὶ Κλεομένης ἀντεστρα-
τοπέδουν ἀλλήλοισι, ὁ μὲν εἰσελθεῖν σπουδάζων εἰς 10
Πελοπόννησον, ὁ δὲ Κλεομένης κωλύσαι τῆς εἰς-
53 ὁδου τὸν Ἀντίγονον. οἱ δ' Ἀχαιοί, καίπερ οὐ με-
τρίως ἡλαττωμένοι τοῖς ὅλοις, ὅμως οὐκ ἀφίσταντο
τῆς προθέσεως οὐδ' ἐγκατέλειπον τὰς ἐν αὐτοῖς ἐλ- 155.
2 πίδας, ἀλλ' ἄμα τῷ τὸν Ἀριστοτέλη τὸν Ἀργεῖον 15
ἐπαναστῆναι τοῖς Κλεομενισταῖς, βοηθήσαντες καὶ
παρεισπεύοντες μετὰ Τιμοξένου τοῦ στρατηγοῦ, κα-
3 τέλαβον τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν. ὁ δὲ καὶ νομι-
163. στέον αἰτιώτατον γερονέειν πραγμάτων κατορθώ-
σεως. τὸ γὰρ ἐπιλαβόμενον τῆς ὁρμῆς τοῦ Κλεο- 20
μένους καὶ προηττήσαν τὰς ψυχὰς τῶν δυνάμεων
τοῦτ' ἦν, ὥς ἐξ αὐτῶν φανερόν ἐγένετο τῶν πραγ-
4 μάτων. καὶ γὰρ τόπους εὐφρεστέρους προκατέχων,
καὶ χορηγίαις δαφιλεστέραις Ἀντιγόπου χρώμενος,
καὶ τόλμῃ καὶ φιλοτιμίᾳ μέλζονι παρωρημένος, 25
5 ὅμως ἄμα τῷ προσπεσεῖν αὐτῷ διότι κατελιγῆθαι
συμβαίνει τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν,
εὐθύς ἀνάσπαστος, ἐπολιπὼν τὰ προδεδηλωμένα
προτερήματα, φυγῇ παρακλησίαν ἐποιεῖτο τὴν ἀπο-
χώρησιν, δείσας μὴ πανταχόθεν αὐτὸν περιστῶσιν 30
6 οἱ πολέμιοι. παραπεσὼν δ' εἰς Ἄργος, καὶ κατὰ

ποσὸν ἀντιποιησάμενος τῆς πόλεως, μετὰ ταῦτα
γενναίως μὲν τῶν Ἀχαιῶν, φιλοτίμως δὲ τῶν Ἀρ-
γείων ἐκ μεταμελείας αὐτὸν ἀμυναμένων, ἀποπε-
σὼν καὶ ταύτης τῆς ἐπιβολῆς, καὶ ποιησάμενος τὴν
5 πορείαν διὰ Μαντινείας, οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν
Σπάρτην. ὁ δ' Ἀντίγονος ἀσφαλῶς εἰς τὴν Πελο- 54
πόννησον εἰσελθὼν παρέλαβε τὸν Ἀκροκόρινθον,
οὐδένα δὲ χρόνον μείνας εἶχετο τῶν προκειμένων
καὶ παρῆν εἰς Ἄργος. ἐπαινέσας δὲ τοὺς Ἀργεῖους, 2
10 καὶ καταστησάμενος τὰ κατὰ τὴν πόλιν, αὐθις ἐκ
ποδὸς ἐκίνει, ποιούμενος τὴν πορείαν ὥς ἐπ' Ἀρ-
καδίας. ἐκβαλὼν δὲ τὰς φρουράς ἐκ τῶν ἐποικο- 3
δομηθέντων χωρίων ὑπὸ Κλεομένους κατὰ τε τὴν
Αἰγυτίην καὶ Βελμινᾶτιν χώραν, καὶ παραδοὺς τὰ
15 φρούρια Μεγαλοπολίταις, ἦκε πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν
σύνοδον εἰς Αἶγιον. ἀπολογισάμενος δὲ περὶ τῶν 4
καθ' αὐτὸν καὶ χρηματίσας περὶ τῶν μελλόντων,
ἔτι δὲ κατασταθεὶς ἡγεμὼν ἀπάντων τῶν συμμά-
χων, μετὰ ταῦτα χρόνον μὲν τινα παραχειμάζων 5
20 διέτριβε περὶ Σικυνῶνα καὶ Κόρινθον. τῆς δ' ἐαρι-
νῆς ὥρας ἐνισταμένης ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις 156.
προῆγε. καὶ διανύσας τριταῖος πρὸς τὴν τῶν Τε- 6
164. γεατῶν πόλιν, ἀπηντηκόντων καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἐν-
ταῦθα, περιστρατοπεδεύσας ἤρξατο πολιορκεῖν αὐ-
25 τήν. τῶν δὲ Μακεδόνων ἐνεργῶς χρωμένων τῇ τε 7
λοιπῇ πολιορκίᾳ καὶ τοῖς ὀρύγμασι, ταχέως ἀπελ-
πίσαντες οἱ Τεγεᾶται τὴν σωτηρίαν παρέδωκαν αὐ-
τούς. ὁ δ' Ἀντίγονος, ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὴν 8
πόλιν, εἶχετο κατὰ τὸ συνεχὲς τῶν ἐξῆς, καὶ προῆγε
30 κατὰ σπονδὴν εἰς τὴν Λακωνικὴν. ἐγγίσας δὲ τῷ 9
Κλεομένει προκαθημένῳ τῆς ἐαυτοῦ χώρας κατεπεί-

10 ραξε, καὶ συνίστατό τινας ἀκροβολισμούς. προσπε-
 σόντος δὲ διὰ τῶν κατασκόπων αὐτῷ τοὺς ἐξ Ὀρ-
 χομενοῦ στρατιώτας παραβεβηθηκέναι πρὸς τὸν
 Κλεομένη, παραντίκα ποιησάμενος ἀναξυγὴν ἡπεί-
 11 γετο. καὶ τὸν μὲν Ὀρχομενὸν ἐξ ἐφόδου κατὰ κρά- 5
 τος εἶλε· μετὰ δὲ ταῦτα περιστρατοπεδεύσας τὴν
 12 τῶν Μαντινέων ἐπολιόρκει πόλιν. ταχὺ δὲ καὶ
 ταύτην καταπληξάμενων τῶν Μακεδόνων καὶ λα-
 βόντων ὑποχείριον, ἀναξεύξας προῆγε τὴν ἐφ'
 13 Ἡραίας καὶ Τελφούσης. παραλαβὼν δὲ καὶ ταύτας 10
 τὰς πόλεις, ἐθελοντὴν προσχωρησάντων αὐτῷ τῶν
 κατοικούντων, οὕτως ἤδη συνάπτουτος τοῦ χειμῶνος
 παρῆν εἰς Αἴγιον πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν σύνοδον.
 14 καὶ τοὺς μὲν Μακεδόνας ἐπ' οἶκον διαφῆκε πάντας
 εἰς τὴν χειμασίαν, αὐτὸς δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς διελέγετο 15
 καὶ συνδιενοεῖτο περὶ τῶν ἐνεστώτων.
 55 Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους συνθεωρῶν ὁ
 Κλεομένης τὰς μὲν δυνάμεις διαφειμένας, τὸν δ'
 Ἀντίγονον μετὰ τῶν μισθοφόρων ἐν Αἰγίῳ διατρί-
 βοντα, καὶ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀφεστῶτα τῆς Μεγά- 20
 2 λης πόλεως, τὴν δὲ πόλιν ταύτην εἰδὼς δυσφύλα-
 κτον οὔσαν διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐρημίαν, τότε
 δὲ καὶ ῥαθύμως τηρουμένην διὰ τὴν Ἀντιγόνου
 παρουσίαν, τὸ δὲ μέγιστον ἀπολωλότας τοὺς πλεί-
 25 στους τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις ἐν τε τῇ περὶ τὸ Αὐ-
 3 καιον καὶ μετὰ ταῦτα τῇ περὶ Λαδόκεια μάχῃ, λα-
 165. βὼν συνεργούς τινας τῶν ἐκ Μεσσηνίας φυγάδων,
 οἳ διατρίβοντες ἐτύγχανον ἐν τῇ Μεγάλῃ πόλει,
 παρεισῆλθε διὰ τούτων λάθρα νυκτὸς ἐντὸς τῶν
 4 τειχῶν. τῆς δ' ἡμέρας ἐπιγενομένης παρ' ὀλίγον 157.
 ἦλθε τοῦ μὴ μόνον ἐκπεσεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅλοις

κινδυνεύσαι διὰ τὴν εὐψυχίαν τῶν Μεγαλοπολιτῶν.
 ὁ δὲ καὶ τρισὶ μῆσιν πρότερον αὐτῷ συνέβη παθεῖν 5
 παρεισπεδόντι κατὰ τὸν Κωλαῖον προσαγορευόμενον
 τόπον τῆς πόλεως. τότε δὲ τῷ πλήθει τῆς δυνά- 6
 5 μεως καὶ τῷ προκαταλαμβάνεσθαι τοὺς εὐκαίρους
 τόπους καθέκτετο τῆς ἐπιβολῆς, καὶ πέρας ἐκβαλὼν
 τοὺς Μεγαλοπολίτας κατέσχε τὴν πόλιν. γενόμενος 7
 δ' ἐγκρατὴς οὕτως αὐτὴν πικρῶς διέφθειρε καὶ
 δυσμενῶς ὥστε μὴδ' ἐλπίζειν μὴδένα διότι δύναται
 10 ἂν συννοικισθῆναι ἄλιν. τοῦτο δὲ ποιῆσαι μοι 8
 δοκεῖ διὰ τὸ κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις παρὰ
 μόνοις Μεγαλοπολίταις καὶ Στυμφαλλοῖς μὴδέποτε
 δυνηθῆναι μὴδ' αἰρετιστὴν καὶ κοινωνὸν τῶν ἰδίων
 ἐλπίδων μήτε προδότην κατασκευάσασθαι. τὸ μὲν 9
 15 γὰρ Κλειτορίαν φιλελεύθερον καὶ γενναῖον εἰς
 ἀνὴρ κατήσχυνε διὰ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν, Θεάρακας
 ὃν εἰκότως ἐξαρνοῦνται Κλειτόριοι μὴ φῦναι παρὰ
 σφίσι, γενέσθαι δ' ὑποβολιμαῖον ἐξ Ὀρχομενοῦ τῶν
 ἐπηλύδων τινὸς στρατιωτῶν.
 20 Ἐπεὶ δὲ τῶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀράτῳ 56
 γεγραφότων παρ' ἐνίοις ἀποδοχῆς ἀξιοῦται Φύλαρ-
 χος, ἐν πολλοῖς ἀντιδοξῶν καὶ τάναντία γραφῶν
 αὐτῷ, χρησίμων ἂν εἴη, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον ἡμῖν, 2
 Ἀράτῳ προηρημένοις κατακολουθεῖν περὶ τῶν Κλεο-
 25 μενικῶν, μὴ παραλείπειν ἄσκεπτον τοῦτο τὸ μέρος,
 ἵνα μὴ τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἰσοδυνα-
 166. μῶν ἀπολείπωμεν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. καθόλου 3
 μὲν οὖν ὁ συγγραφεὺς οὗτος πολλὰ παρ' ὅλην τὴν
 πραγματείαν εἰκῇ καὶ ὥς ἐτυχεν εἰρηκε. πλὴν περὶ 4
 30 μὲν τῶν ἄλλων ἴσως οὐκ ἀναγκαῖον ἐπιτιμᾶν κατὰ
 τὸ παρὸν οὐδ' ἐξακριβοῦν· ὅσα δὲ συνεπιβάλλει

τοῖς ὑφ' ἡμῶν γραφομένοις καιροῖς, ταῦτα δ' ἔστι
 τὰ περὶ τὸν Κλεομενικὸν πόλεμον, ὑπὲρ τούτων
 5 ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν διευκρινεῖν. ἔσται δὲ πάν-
 τως ἀρκοῦντα ταῦτα πρὸς τὸ καὶ τὴν ὅλην αὐτοῦ
 προαίρεσιν καὶ δύναμιν ἐν τῇ πραγματείᾳ καταμα- 158.
 6 θεῖν. βουλόμενος δὴ διασαφεῖν τὴν ὁμότητα τὴν
 Ἀντιγόνου καὶ Μακεδόνων, ἅμα δὲ τούτοις τὴν
 Ἀράτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν, φησὶ τοὺς Μαντινέας
 γενομένους ὑποχειρίους μεγάλοις περιπεσεῖν ἀτοχή-
 7 μασι, καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ μερίστην πόλιν τῶν 10
 κατὰ τὴν Ἀρκαδίαν τηλικαύταις παλαῖσαι συμφο-
 ραῖς ὥστε πάντας εἰς ἐπίστασιν καὶ δάκρυα τοὺς
 8 Ἕλληνας ἀγαγεῖν. σπουδάζων δ' εἰς ἔλεον ἐκκα-
 λείσθαι τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ συμπαθεῖς ποιεῖν
 τοῖς λεγομένοις, εἰσάγει περιπλοκάς γυναικῶν καὶ 15
 κόμας διεγριμμένας καὶ μαστῶν ἐκβολάς, πρὸς δὲ
 τούτοις δάκρυα καὶ θρήνους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
 ἀναμῖξ τέκνοις καὶ γονεῦσι γηραιοῖς ἀπαγομένων.
 8 ποιεῖ δὲ τοῦτο παρ' ὅλην τὴν ἱστορίαν, πειρώμενος
 ἐν ἐκάστοις αἰεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέναι τὰ δεινὰ. 20
 9 τὸ μὲν οὖν ἀγεννὲς καὶ γυναικῶδες τῆς αἰρέσεως
 αὐτοῦ παρεῖσθαι, τὸ δὲ τῆς ἱστορίας οἰκεῖον ἅμα
 10 καὶ χρήσιμον ἐξεταξέσθαι. δεῖ τοιγαροῦν οὐκ ἐπι-
 πλήττειν τὸν συγγραφεὰ τερατενόμενον διὰ τῆς
 ἱστορίας τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐδὲ τοὺς ἐνδεχομέ- 25
 νους λόγους ζητεῖν καὶ τὰ παρεπόμενα τοῖς ὑπο-
 κειμένοις ἐξαριθμεῖσθαι, καθάπερ οἱ τραγωδιογρά-
 φοι, τῶν δὲπραχθέντων καὶ ῥηθέντων κατ' ἀλή-
 11 θειαν αὐτῶν μνημονεύειν ἀμύπαν, καὶ πάνν μέτρια
 τυγχάνωσιν ὄντα. τὸ γὰρ τέλος ἱστορίας καὶ τρα- 30
 γωδίας οὐ ταῦτόν, ἀλλὰ τούναντίον. ἐκεῖ μὲν γὰρ

δεῖ διὰ τῶν πιθανωτάτων λόγων ἐκπλήξαι καὶ ψυ-
 167. χαγωγῆσαι κατὰ τὸ παρὸν τοὺς ἀκούοντας, ἐνθάδε
 δὲ διὰ τῶν ἀληθινῶν ἔργων καὶ λόγων εἰς τὸν
 πάντα χρόνον διδάξαι καὶ πείσαι τοὺς φιλομαθοῦν-
 5 τας, ἐπειδήπερ ἐν ἐκείνοις μὲν ἡγρεῖται τὸ πιθανόν, 12
 καὶ ἡ ψεῦδος, διὰ τὴν ἀπάτην τῶν θεωμένων, ἐν
 δὲ τούτοις ἀληθὲς διὰ τὴν ὀφέλειαν τῶν φιλομα-
 θούντων. χωρὶς τε τούτων τὰς πλείστας ἡμῖν ἐξη- 13
 γεῖται τῶν περιπετειῶν, οὐχ ὑποτιθεῖς αἰτίαν καὶ
 10 τρόπον τοῖς γινομένοις, ὧν χωρὶς οὐτ' ἔλεειν εὐ-
 λόγως οὐτ' ὀργίξεσθαι καθηκόντως δυνατὸν ἐπ'
 οὐδενὶ τῶν συμβαινόντων. ἐπεὶ τίς ἀνθρώπων οὐ 14
 δεινὸν ἡγρεῖται τύπτεσθαι τοὺς ἐλευθέρους; ἀλλ' 159.
 ὅμως, ἐὰν μὲν ἄρχων ἀδίκων χειρῶν πάθῃ τις
 15 τοῦτο, δικαίως κρίνεται πεπονθέναι· ἐὰν δ' ἐπὶ
 διορθώσει καὶ μαθήσῃ ταῦτό τοῦτο γίνηται, προσ-
 ἐτι καὶ τιμῆς καὶ χάριτος οἱ τύποντες τοὺς ἐλευ-
 20 θέρους ἀξιοῦνται. καὶ μὴν τό γε τοὺς πολίτας ἀπο- 15
 κτεινύναι μέριστον ἀσέβημα τίθεται καὶ μεγίστων
 20 ἄξιον προστίμων· καίτοι γε προφανῶς ὁ μὲν τὸν
 κλέπτην ἢ μοιχὸν ἀποκτείνας ἀθῶός ἐστιν, ὁ δὲ τὸν
 προδότην ἢ τύραννον τιμῶν καὶ προεδρείας τυγ-
 χάνει παρὰ πᾶσιν. οὕτως ἐν παντὶ τὸ τέλος κεῖται 16
 25 τῆς διαλήψεως ὑπὲρ τούτων οὐκ ἐν τοῖς τελουμέ-
 νους, ἀλλ' ἐν ταῖς αἰτίαις καὶ προαιρέσεσι τῶν πρατ-
 τόντων καὶ ταῖς τούτων διαφοραῖς.

Μαντινέας τοίνυν τὸ μὲν πρῶτον ἐγκαταλιπόν- 57
 τες τὴν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν πολιτείαν ἐθέλουτὴν Αἰ-
 τωλοῖς ἐνεχειρίσαν αὐτοὺς καὶ τὴν πατρίδα, μετὰ
 30 δὲ ταῦτα Κλεομένει. γεγονότες δ' ἐπὶ τοιαύτης 2
 προαιρέσεως καὶ μετέχοντες τῆς Λακεδαιμονίων πο-

168. λιτείας ἔτει τετάρτῳ πρότερον τῆς Ἀντιγόνης πα-
 ρουσίας ἐάλωσαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν,
 Ἀράτου πραξικοπήσαντος αὐτῶν τὴν πόλιν. ἐν ᾧ 3
 καιρῷ τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ παθεῖν τι δεινὸν διὰ
 5 τὴν προειρημένην ἁμαρτίαν, ὥς καὶ περιβόητον συν-
 ἔβη γενέσθαι τὸ πραχθὲν διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς κατὰ
 τὴν προαίρεσιν ἀμφοτέρων μεταβολῆς. ἅμα γὰρ τῷ 4
 κατασχεῖν τὴν πόλιν Ἀράτος παραντίκα μὲν τοῖς
 ὑφ' αὐτὸν ταττομένοις παρήγγελλε μηδὲνα μηδενὸς
 10 ἅπτεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, ἐξῆς δὲ τούτοις τοὺς Μαν- 5
 τινέας συναθροίσας παρεκάλεσε θαρρεῖν καὶ μένειν
 ἐπὶ τῶν ἰδίων· ὑπάρξειν γὰρ αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν
 πολιτευομένοις μετὰ τῶν Ἀχαιῶν. τοῖς δὲ Μαντι- 6
 νεῦσιν ἀνυπονοήτου καὶ παραδόξου φανείσης τῆς
 15 ἐλπίδος, παραντίκα πάντες ἐπὶ τῆς ἐναντίας ἐρέ-
 νοντο γνώμης. καὶ πρὸς οὓς μικρῷ πρότερον μα- 7
 χόμενοι πολλοὺς μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐπέιδον ἀπολ- 160.
 λυμένους, οὐκ ὀλίγους δ' αὐτῶν βιαίοις τραύμασι
 περιπεσόντας, τούτους εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας εἰσαγό-
 20 μενοι καὶ ποιησάμενοι σφίσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναγ-
 καίοις ὁμεστίους, οὐδὲν ἀπέλειπον τῆς μετ' ἀλλήλων
 φιλοφροσύνης. καὶ τοῦτ' εἰκότως ἐποιοῦν· οὐ γὰρ 8
 οἷδ' εἴ τινες ἀνθρώπων εὐγνώμονεστέροις ἐνέτυχον
 πολεμίοις οὐδ' εἴ τινες ἀβλαβέστερον ἐπάλαισαν τοῖς
 25 μερίστοις δοκοῦσιν εἶναι συμπτώμασι Μαντινέων
 διὰ τὴν Ἀράτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν εἰς αὐτοὺς φιλαν-
 θρωπίαν. μετὰ δὲ ταῦτα προορώμενοι τὰς ἐν αὐ- 58
 τοῖς στάσεις καὶ τὰς ὑπ' Αἰτωλῶν καὶ Λακεδαιμο-
 νίων ἐπιβουλὰς, πρεσβεύσαντες πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς
 30 ἠξίωσαν δοῦναι παραφυλακὴν αὐτοῖς. οἱ δὲ πει- 2
 σθέντες ἀπεκλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τριακοσίους ἄνδρας·

ὧν οἱ λαχόντες ὥρμησαν ἀπολιπόντες τὰς ἰδίας πα-
 τρίδας καὶ τοὺς βίους, καὶ διέτριβον ἐν Μαντινείᾳ,
 παραφυλάττοντες τὴν ἐκείνων ἐλευθερίαν ἅμα καὶ
 σωτηρίαν. σὺν δὲ τούτοις καὶ μισθοφόρους διακο- 3
 5 σίους ἐξέπεμψαν, οἳ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συνδιετήρουν
 169. τὴν ὑποκειμένην αὐτοῖς κατάστασιν. μετ' οὐ πολὺ 4
 δὲ στασιάζαντες πρὸς σφᾶς οἱ Μαντινεῖς, καὶ Λα-
 κεδαιμονίους ἐπισπασάμενοι, τὴν τε πόλιν ἐνεχείρι-
 σαν καὶ τοὺς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν διατρίβοντας παρ' 5
 10 αὐτοῖς κατέσφαξαν· οὐ μείζον παρασπόνδημα καὶ
 δεινότερον οὐδ' εἶπεῖν εὐμαρές. ἐπειδὴ γὰρ ἔδοξε 5
 σφίσι καθόλου τὴν πρὸς τὸ ἔθνος χάριν καὶ φιλίαν
 ἀθετεῖν, τῶν γε προειρημένων ἀνδρῶν ἐχρὴν δῆπου
 φεισαμένους ἔασαι πάντας ὑποσπόνδους ἀπελθεῖν·
 15 τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς πολεμίοις ἔθος ἐστὶ συγχωρεῖ- 6
 σθαι κατὰ τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων νόμους.
 οἱ δ' ἵνα Κλεομένει καὶ Λακεδαιμονίοις ἱκανὴν πα- 7
 ράσχωνται πίστιν πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ἐπιβολήν, τὰ
 κοινὰ τῶν ἀνθρώπων δίκαια παραβάντες τὸ μέγι-
 20 στον ἀσέβημα κατὰ προαίρεσιν ἐπετέλεσαν. τὸ γὰρ 8
 τούτων αὐτόχειρας γενέσθαι καὶ τιμωροὺς οὔτινες
 πρότερον μὲν κατὰ κράτος λαβόντες αὐτοὺς ἀθώους
 ἀφῆκαν, τότε δὲ τὴν ἐκείνων ἐλευθερίαν καὶ σωτη-
 ρίαν ἐφύλαττον, πηλίκης ὁργῆς ἐστὶν ἄξιον; τί δ' 9 161.
 25 ἂν παθόντες οὗτοι δίκην δόξαιεν ἀρμόζουσαν δε-
 δωκέναι; τυχὸν ἴσως εἴποι τις ἂν, πραθέντες μετὰ
 τέκνων καὶ γυναικῶν, ἐπεὶ κατεπολεμήθησαν. ἀλλὰ 10
 τοῦτό γε καὶ τοῖς μηδὲν ἀσεβὲς ἐπιτελεσαμένοις
 κατὰ τοὺς τοῦ πολέμου νόμους ὑπόκειται παθεῖν.
 30 οὐκοῦν ὁλοσχερεστέρας τινὸς καὶ μείζονος τυχεῖν
 ἦσαν ἄξιοι τιμωρίας, ὥστ' εἴπερ ἐπαθον ἃ Φύλαρ- 11

χός φησιν, οὐκ ἔλεον εἰκὸς ἦν συνεξακολουθεῖν
αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔπαινον δὲ καὶ συγκα-
τάθεσιν μᾶλλον τοῖς πράττουσι καὶ μεταπορευομέ-
12 νοις τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς πε-
ραιτέρῳ συνεξακολουθήσαντος Μαντινεῦσι κατὰ τὴν 5
περιπέτειαν πλὴν τοῦ διαρπαγῆναι τοὺς βίους καὶ
170. προαθῆναι τοὺς ἐλευθέρους, ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς
τῆς τερατείας χάριν οὐ μόνον ψεῦδος εἰσήνεγκε τὸ
13 ὅλον, ἀλλὰ καὶ τὸ ψεῦδος ἀπίθανον, καὶ διὰ τὴν ὑπερ-
βολὴν τῆς ἁγνοίας οὐδὲ τὸ παρακείμενον ἠδυνήθη 10
συνεπιστῆσαι, πῶς οἱ αὐτοὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς και-
ροὺς κυριεύσαντες Τεγεατῶν κατὰ κράτος οὐδὲν
14 τῶν ὁμοίων ἔπραξαν. καίτοι γ' εἰ μὲν ἡ τῶν πρατ-
τόντων ὁμότης ἦν αἰτία, καὶ τούτους εἰκὸς ἦν πε-
πονθέναι ταῦτά τοις ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὑποπεπτωκόσι 15
15 καιρόν. εἰ δὲ περὶ μόνους γέρονε Μαντινεῖς ἡ
διαφορά, φανερόν ὅτι καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὀργῆς
ἀνάγκη διαφέρουσιν γερονέναι περὶ τούτους.
59 Πάλιν Ἀριστόμαχον τὸν Ἀργεῖόν φησιν ἄνδρα
τῆς ἐπιφανεστάτης οἰκίας ὑπάρχοντα, καὶ τετυραν- 20
νηκότα μὲν Ἀργείων, πεφυκότα δ' ἐκ τυράννων,
ὑποχείριον Ἀντιγόνῳ καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς γενόμενον,
εἰς Κερκρεᾶς ἀπαχθῆναι καὶ στρεβλούμενον ἀπο-
θανεῖν, ἀδικώτατα καὶ δεινότετα παθόντα πάντων
2 ἀνθρώπων. τηρῶν δὲ καὶ περὶ ταύτην τὴν πράξιν 25
ὁ συγγραφεὺς τὸ κατ' αὐτὸν ἰδίωμα, φανὰς τινὰς
πλάττει διὰ τῆς νυκτὸς αὐτοῦ στρεβλουμένου προσ-
πιπτούσας τοῖς σύνεγγυς κατοικοῦσιν, ὧν τοὺς μὲν
ἐκπληττομένους τὴν ἀσέβειαν, τοὺς δ' ἀπιστοῦντας,
τοὺς δ' ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τοῖς γινομένοις προσ- 30
3 τρέχειν πρὸς τὴν οἰκίαν φησί. περὶ μὲν οὖν τῆς 162.

τοιαύτης τερατείας παρείσθω· δεδήλωται γὰρ ἀφ-
κούντως. ἐγὼ δ' Ἀριστόμαχον, εἰ καὶ μηδὲν εἰς 4
τοὺς Ἀχαιοὺς ἔτερον ἡμαρτε, κατὰ γε τὴν τοῦ βίου
προαίρεσιν καὶ τὴν εἰς πατρίδα παρανομίαν τῆς
5 μεγίστης ἄξιον κρίνω τιμωρίας. καίπερ ὁ συγγρα- 5
φεὺς, βουλούμενος αὔξειν αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ πα-
ραστήσασθαι τοὺς ἀκούοντας εἰς τὸ μᾶλλον αὐτῷ
171. συναγανακτεῖν ἐφ' οἷς ἔπαθεν, οὐ μόνον αὐτόν φησι
γερονέναι τύραννον, ἀλλὰ καὶ τυράννων πεφυκέ-
10 ναι. ταύτης δὲ μείζω κατηγορίαν ἢ πικροτέραν 6
οὐδ' ἂν εἰπεῖν ῥαδίως δύναται· οὐδεὶς. αὐτὸ γὰρ
τοῦνομα περιέχει τὴν ἀσεβεστάτην ἔμφασιν καὶ πά-
σας περιέληψε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ πα-
ρανομίας. Ἀριστόμαχος δ' εἰ τὰς δεινότητας ὑπέ- 7
15 μεινε τιμωρίας, ὥς οὗτός φησιν, ὅμως οὐχ ἱκανὴν
ἔδωκ' ἂν δίκην μιᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ παραιοπεσόντος 8
εἰς τὴν πόλιν Ἀράτου μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ με-
γάλους ἄρῶνας καὶ κινδύνους ὑπομείναντος ὑπὲρ
τῆς Ἀργείων ἐλευθερίας, τέλος δ' ἐκπεσόντος διὰ
20 τὸ μηδένα συγκληθῆναι τῶν ἔσωθεν αὐτῷ ταξαμέ-
νων, διὰ τὸν ἀπὸ τοῦ τυράννου φόβον, Ἀριστόμα- 9
χος, ἀφορμῇ ταύτῃ καὶ προφάσει χρησάμενος, ὥς
τινων συνειδόντων τὰ περὶ τὴν εἴσοδον τῶν Ἀχαιῶν,
ὀργδοήκοντα τοὺς πρώτους τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἀδι-
25 κήσαντας στρεβλώσας ἐναντίον τῶν ἀναγκαίων κατέ-
σφαξε. παρήμι τὰ παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ καὶ 10
τῶν προγόνων ἀσεβήματα· μακρὸν γάρ. διόπερ οὐκ 60
εἴ τιτι τῶν ὁμοίων περιέπεσε δεινὸν ἡγήτεον, πολὺ
δὲ δεινότερον, εἰ μηδενὸς τούτων πείραν λαβὼν
30 ἀθῶος ἀπέθανεν. οὐδ' Ἀντιγόνῳ προσκαπτεόν οὐδ' 2
Ἀράτῳ παρανομίαν, ὅτι λαβόντες κατὰ πόλεμον

ὑποχείριον τύραννον στρεβλώσαντες ἀπέκτειναν, ὃν
γε κὰν κατ' αὐτὴν τὴν εἰρήνην τοῖς ἀνελούσι καὶ
τιμωρησαμένοις ἔπαινος καὶ τιμὴ συνεξηκολούθει
3 παρὰ τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις. ὅτε δὲ χωρὶς τῶν
προειρημένων καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς παρεσπόνδῃσε, τί 5
4 παθεῖν ἦν ἄξιος; ἐκεῖνος γὰρ ἀπέθετο μὲν τὴν τυ-
ραννίδα χρόνοις οὐ πολλοῖς πρότερον, ὑπὸ τῶν και-
ρῶν συγκλειόμενος διὰ τὸν Δημητρίου θάνατον,
ἀνελπίστως δὲ τῆς ἀσφαλείας ἔτυχε περισταλεῖς ὑπὸ 163.
5 τῆς τῶν Ἀχαιῶν προφότητος καὶ καλοκάγαθίας· οἷ-
τινες οὐ μόνον αὐτὸν τῶν ἐκ τῆς τυραννίδος ἀσε-
βημάτων ἀξήμιον ἐποίησαν, ἀλλὰ καὶ προσλαβόντες
172. εἰς τὴν πολιτείαν τὴν μερίστην τιμὴν περιέθεσαν,
ἡγεμόνα καὶ στρατηγὸν καταστήσαντες σφῶν αὐτῶν.
6 ὁ δ' ἐπιλαθόμενος τῶν προειρημένων φιλανθρωπῶπων 15
παρὰ πόδας, ἐπεὶ μικρὸν ἐπικυδεστέρας ἔσχε τὰς
ἐλπίδας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐν Κλεομένει, τὴν τε
πατρίδα καὶ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἀποσπάσας ἀπὸ
τῶν Ἀχαιῶν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιροῖς προσέ-
7 νειμε τοῖς ἐχθροῖς. ὃν ὑποχείριον γενόμενον οὐκ 20
ἐν Κεγχρεαῖς ἔδει τὴν νύκτα στρεβλούμενον ἀπο-
θανεῖν, ὥς Φύλαρχος φησι, περιαργόμενον δ' εἰς
τὴν Πελοπόννησον καὶ μετὰ τιμωρίας παραδειγμα-
8 τιζόμενον οὕτως ἐκλιπεῖν τὸ ζῆν. ἀλλ' ὅμως τοι-
οῦτος ὢν οὐδενὸς ἔτυχε δεινοῦ πλὴν τοῦ καταπον- 25
τισθῆναι διὰ τῶν ἐπὶ ταῖς Κεγχρεαῖς τεταγμένων.
61 Χωρὶς τε τούτων τὰς μὲν Μαντινέων ἡμῖν συμ-
φορὰς μετ' αὐξήσεως καὶ διαθέσεως ἐξηγήσατο, δῆ-
λον ὅτι καθήκειν ὑπολαμβάνων τοῖς συγγραφεῦσι
2 τὰς παρανόμους τῶν πράξεων ἐπισημαίνεσθαι, τῆς 30
δὲ Μεγαλοπολιτῶν γενναιότητος, ἣ περὶ τοὺς αὐ-

τοὺς ἐχρήσαντο καιροὺς, οὐδὲ κατὰ ποσὸν ἐποιή-
σατο μνήμην, ὥσπερ τὸ τὰς ἀμαρτίας ἐξαριθμεῖσθαι 3
τῶν πραξάντων οἰκειότερον ὑπάρχον τῆς ἱστορίας
τοῦ τὰ καλὰ καὶ δίκαια τῶν ἔργων ἐπισημαίνεσθαι,
5 ἢ τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς ὑπομνήμασιν ἡττόν τι
διορθουμένους ὑπὸ τῶν σπουδαίων καὶ ζηλωτῶν
ἔργων ἢ περὶ ὑπὸ τῶν παρανόμων καὶ φευκτῶν πρά-
ξεων. ὁ δὲ πῶς μὲν ἔλαβε Κλεομένης τὴν πόλιν 4
καὶ πῶς ἀκέραιον διαφυλάξας ἐξαπέστειλε παρα-
10 χρῆμα πρὸς τοὺς Μεγαλοπολίτας εἰς τὴν Μεσσήνην
γραμματοφόρους, ἀξιῶν αὐτοὺς ἀβλαβῇ κομισαμέ-
νους τὴν ἑαυτῶν πατρίδα κοινωνῆσαι τῶν ἰδίων
πραγμάτων, ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐδήλωσε, βουλόμενος
ὑποδείξαι τὴν Κλεομένους μεγαλοψυχίαν καὶ μετρι-
173. ότητα πρὸς τοὺς πολεμίους. ἔτι δὲ πῶς οἱ Μεγα- 5
λοπολίται τῆς ἐπιστολῆς ἀναγινωσκομένης οὐκ ἐά- 164.
σαιεν εἰς τέλος ἀναγνώσθῃναι, μικροῦ δὲ καταλεύ-
σαιεν τοὺς γραμματοφόρους, ἕως τούτου διεσάφησε.
τὸ δ' ἀκόλουθον καὶ τὸ τῆς ἱστορίας ἰδίου ἀφείλε, 6
20 τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ μνήμην τῶν ἀξιο-
λόγων προαιρέσεων. καίτοι γ' ἐμποδῶν ἦν. εἰ γὰρ 7
τοὺς λόγῳ καὶ δόγματι μόνον ὑπομείναντας πόλεμον
ὑπὲρ φίλων καὶ συμμάχων ἄνδρας ἀγαθοὺς νομί-
ζομεν, τοῖς δὲ καὶ χώρας καταφθορὰν καὶ πολιορ- 25
κίαν ἀναδεξαμένοις οὐ μόνον ἔπαινον, ἀλλὰ καὶ
χάριτας καὶ δωρεὰς τὰς μερίστας ἀπονέμομεν, τίνα 8
γε χρὴ περὶ Μεγαλοπολιτῶν ἔχειν διάληψιν; ἄρ'
οὐχὶ τὴν σεμνοτάτην καὶ βελτίστην; οἱ πρῶτον μὲν 9
τὴν χώραν Κλεομένει προεῖντο, μετὰ δὲ ταῦτα πά-
30 λιν ὀλοσχερῶς ἔπαισαν τῇ πατρίδι διὰ τὴν πρὸς
τοὺς Ἀχαιοὺς αἴρεσιν, τὸ δὲ τελευταῖον, δοθείσης 10

ἀνεμπίστως καὶ παραδόξως αὐτοῖς ἐξουσίας ἀβλαβή
ταύτην ἀπολαβεῖν, προείλαντο στέρεσθαι χώρας,
τάφων, ἱερῶν, πατρίδος, τῶν ὑπαρχόντων, ἀπάν-
των συλλήβδην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναγκαιοτάτων,
χάριν τοῦ μὴ προδοῦναι τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους 5
11 πίστιν. οὐ τί κάλλιον ἔργον ἢ γέγονεν ἢ γένοιτ'
ἂν; ἐπὶ τί δ' ἂν μᾶλλον συγγραφεὺς ἐπιστήσαι τοὺς
ἀκούοντας; διὰ τίνος δ' ἔργον μᾶλλον ἂν παρορ-
μήσαι πρὸς φυλακὴν πίστεως καὶ πρὸς ἀληθινῶν
πραγμάτων καὶ βεβαίων κοινωνίαν; ὧν οὐδεμίαν 10
12 ἐποίησατο μνήμην Φύλαρχος, τυφλώτων, ὥς γ'
ἔμοι δοκεῖ, περὶ τὰ κάλλιστα καὶ μάλιστα συγγρα-
φεὶ καθήκοντα τῶν ἔργων.

62 Οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις ἐξῆς φησιν ἀπὸ τῶν ἐκ
τῆς Μεγάλης πόλεως λαφύρων ἐξακισχίλια τάλαντα 15
τοῖς Λακεδαιμονίοις πεσεῖν, ὧν τὰ δισχίλια Κλεο-
174. 2 μένει δοθῆναι κατὰ τοὺς ἐθισμοὺς. ἐν δὲ τούτοις
πρῶτον μὲν τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἀπειρίαν καὶ
τὴν ἄγνοιαν τῆς κοινῆς ἐννοίας ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλ-
ληνικῶν πραγμάτων χορηγίας καὶ δυνάμεως; ἦν μά- 20
3 λιστα δεῖ παρὰ τοῖς ἱστοριογράφοις ὑπάρχειν. ἐγὼ
γὰρ οὐ λέγω κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐν οἷς
ὑπὸ τε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλέων, ἔτι δὲ μᾶλλον 165.
ὑπὸ τῆς συνεχείας τῶν πρὸς ἀλλήλους πολέμων ἄρ-
4 δην κατέφθαρτο τὰ Πελοποννησίων, ἀλλ' ἐν τοῖς 25
καθ' ἡμᾶς καιροῖς, ἐν οἷς πάντες ἐν καὶ ταὐτὸ λέ-
γοντες μεγίστην καρποῦσθαι δοκοῦσιν εὐδαιμονίαν,
ὅμως ἐκ Πελοποννήσου πάσης ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπι-
πλων χωρὶς σωμάτων οὐχ οἶόν τε συναχθῆναι το-
5 σοῦτο πλήθος χρημάτων. καὶ διότι τοῦτο νῦν οὐκ 30
εἰκῇ, λόγῳ δέ τιμι μᾶλλον ἀποφαινόμεθα, δῆλον ἐκ

τούτων. τίς γὰρ ὑπὲρ Ἀθηναίων οὐχ ἰστόρηκε δι- 6
ὅτι καθ' οὗς καιροὺς μετὰ Θηβαίων εἰς τὸν πρὸς
Λακεδαιμονίους ἐνέβαινον πόλεμον, καὶ μυρίους μὲν
ἐξέπεμπον στρατιώτας, ἑκατὸν δ' ἐπλήρουν τριή-
5 ρεις, ὅτι τότε κρίναντες ἀπὸ τῆς ἀξίας ποιεῖσθαι 7
τὰς εἰς τὸν πόλεμον εἰσφορὰς ἐτιμήσαντο τὴν τε
χώραν τὴν Ἀττικὴν ἅπασαν καὶ τὰς οἰκίας, ὁμοίως
δὲ καὶ τὴν λοιπὴν οὐσίαν· ἀλλ' ὅμως τὸ σύμπαν
τίμημα τῆς ἀξίας ἐνέλιπε τῶν ἐξακισχιλίων διακο-
10 σίοις καὶ πεντήκοντα ταλάντοις. ἐξ ὧν οὐκ ἀπεσι- 8
κὸς ἂν φανείη τὸ περὶ Πελοποννησίων ἔργον φηδὲν
ὑπ' ἐμοῦ. κατὰ δ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἐξ αὐτῆς 9
τῆς Μεγάλης πόλεως ὑπερβολικῶς ἀποφαινόμενος
οὐκ ἔν τις εἰπεῖν τολμήσειε πλείω γενέσθαι τρια-
15 κοσίων, ἐπειδήπερ ὁμολογούμενόν ἐστι διότι καὶ 10
τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δουλικῶν σωμάτων τὰ πλεῖ-
στα συνέβη διαφυγεῖν εἰς τὴν Μεσσήνην. μέριστον
δὲ τῶν προειρημένων τεκμήριον· οὐδενὸς γὰρ ὄν- 11
τες δεύτεροι τῶν Ἀρκάδων Μαντινεῖς οὔτε κατὰ
20 τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὴν περιουσίαν, ὥς αὐτὸς
175. οὗτός φησιν, ἐκ πολιορκίας δὲ καὶ παραδόσεως ἀλόν-
τες, ὥστε μήτε διαφυγεῖν μηδὲνα μήτε διακλαπή-
ναι ῥαδίως μηδέν, ὅμως τὸ πᾶν λάφυρον ἐποίησαν 12
μετὰ τῶν σωμάτων κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τά-
25 λαντα τριακόςια.

Τὸ δὲ συνεχὲς τούτῳ τίς οὐκ ἂν ἔτι μᾶλλον 63
θαυμάσειε; ταῦτα γὰρ ἀποφαινόμενος λέγει πρὸ τῆς
παρατάξεως δέχ' ἡμέραις μάλιστα τὸν παρὰ Πτο-
λεμαίου πρεσβευτὴν ἐλθεῖν ἀγγέλλοντα πρὸς τὸν
30 Κλεομένη διότι Πτολεμαῖος τὸ μὲν χορηγεῖν ἀπο- 166.
λέγει, διαλύεσθαι δὲ παρακαλεῖ πρὸς τὸν Ἀντίγο-

2 νον. τὸν δ' ἀκούσαντά φησι κρῖναι διότι δεῖ τὴν
ταχίστην ἐκκυβεύειν τοῖς ὅλοις πρὸ τοῦ συνεῖναι
τὰ προσπεπτωκότα τὰς δυνάμεις, διὰ τὸ μηδεμίαν
ὑπάρχειν ἐν τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐλπίδα τοῦ δύναν- 5
3 σθαι μισθοδοτεῖν. ἀλλ' εἴπερ ἐξακισχιλίων ἐγκρα-
τὴς ἐγεγόνει ταλάντων κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς,
τὸν Πτολεμαῖον αὐτὸν ἡδύνατο ταῖς χορηγίαις ὑπερ-
4 θέσθαι. πρὸς δὲ τὸν Ἀντίγονον, εἰ μόνον τριακο-
σίαν ὑπῆρχε κύριος, καὶ λίαν ἱκανὸς ἦν ἀσφαλῶς
5 ὑπομένων τρίβειν τὸν πόλεμον. τὸ δ' ἅμα μὲν 10
πάσας ἀποφαίνειν τῷ Κλεομένει τὰς ἐλπίδας ἐν
Πτολεμαίῳ διὰ τὰς χορηγίας, ἅμα δὲ τοσοῦτων
χρημάτων αὐτὸν φάναι κύριον γεγονέναι κατὰ τοὺς
αὐτοὺς καιροὺς, πῶς οὐ τῆς μεγίστης ἀλογίας, ἔτι
6 δ' ἀσκεψίας ἐστὶ σημεῖον; πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα τῷ 15
συγγραφεῖ τοιαῦτα, καὶ κατὰ τοὺς ὑποκειμένους
καιροὺς καὶ παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν κατατέτα-
κται, περὶ ὧν ἀρκεῖν ὑπολαμβάνω κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
πρόθεσιν καὶ τὰ νῦν εἰρημένα.

64 Μετὰ δὲ τὴν τῆς Μεγάλης πόλεως ἄλωσιν Ἀν- 20
τιγόνοιο παραχειμαζόντος ἐν τῇ τῶν Ἀργείων πόλει,
συναγαγὼν Κλεομένης ἅμα τῷ τὴν ἑαρινὴν ὥραν
ἐνίστασθαι καὶ παρακαλέσας τὰ πρόποντα τοῖς και-
176 ροῖς, ἐξαγαγὼν τὴν στρατιὰν ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν
2 Ἀργείων χώραν, ὥς μὲν τοῖς πολλοῖς ἐδόκει, παρα- 25
βόλως καὶ τολμηρῶς διὰ τὴν ὀχυρότητα τῶν κατὰ
τὰς εἰσόδους τόπων, ὥς δὲ τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις,
3 ἀσφαλῶς καὶ νουνεχῶς. ὁρῶν γὰρ τὸν Ἀντίγονον
διαφερόντα τὰς δυνάμεις, ἥδει σαφῶς ὡς πρῶτον μὲν
τὴν εἰσβολὴν ἀκινδύνως ποιήσεται, δεύτερον ἔτι 30
τῆς χώρας καταφθειρομένης ἕως τῶν τειχῶν ἀνάγκη

τοὺς Ἀργεῖους θεωροῦντας τὸ γινόμενον ἀσχάλλειν
καὶ καταμέμψεσθαι τὸν Ἀντίγονον. εἰ μὲν οὖν 4
συμβαίη μὴ δυνάμενον αὐτὸν ὑποφέρειν τὸν ἐπιρρα-
πισμὸν τῶν ὄχλων ἐξελεθεῖν καὶ διακινδυνεύσαι τοῖς 167.
5 παροῦσι, πρόδηλον ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἦν αὐτῷ
διότι νικήσει ῥαδίως. εἰ δ' ἐμμένειας τοῖς λογισμοῖς 5
ἀφησυχάζοι, καταπληξάμενος τοὺς ὑπεναντίους καὶ
ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι θάρσος ἐνεργασάμενος ἀσφαλῶς
ὑπέλαβε ποιήσασθαι τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν οἰκίαν.
10 ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι. τῆς γὰρ χώρας δηουμένης 6
οἱ μὲν ὄχλοι συστρεφόμενοι τὸν Ἀντίγονον ἐλοιδο-
ρουν. ὃ δὲ καὶ λίαν ἡγεμονικῶς καὶ βασιλικῶς οὐ-
δὲν περὶ πλείονος ποιούμενος τοῦ κατὰ λόγον (χρησα-
σθαι τοῖς) πράγμασιν ἤγε τὴν ἡσυχίαν. ὃ δὲ Κλεο- 7
15 μένης κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν καταφθείρας
μὲν τὴν χώραν, καταπληξάμενος δὲ τοὺς ὑπεναν-
τίους, εὐθαρσεῖς δὲ πεποιηκῶς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις
πρὸς τὸν ἐπιφερόμενον κίνδυνον, ἀσφαλῶς εἰς τὴν
οἰκίαν ἐπανῆλθε.

20 Τοῦ δὲ θέρους ἐνισταμένου καὶ συνελθόντων 65
τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ τῆς χειμασίας
ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν Ἀντίγονος προῆγε μετὰ τῶν
συμμάχων εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἔχων Μακεδόνας μὲν 2
177. τοὺς εἰς τὴν φάλαγγα μυρίους, πελταστὰς δὲ τρις-
25 χιλίους, ἱππεῖς δὲ τριακοσίους, Ἀργιῶνας δὲ σὺν
τούτοις χιλίους καὶ Γαλάτας ἄλλους τοσοῦτους, μι-
σθοφόρους δὲ τοὺς πάντας πεζοὺς μὲν τρισχιλίους,
ἱππεῖς δὲ τριακοσίους, Ἀχαιῶν δ' ἐπιλέκτους πεζοὺς 3
μὲν τρισχιλίους, ἱππεῖς δὲ τριακοσίους, καὶ Μεγα-
30 λοπολίτας χιλίους εἰς τὸν Μακεδονικὸν τρόπον καθ-
ωπλισμένους, ὧν ἡγεῖτο Κερκιδᾶς Μεγαλοπολίτης,

4 τῶν δὲ συμμάχων Βοιωτῶν μὲν πεζοὺς δισχιλίους,
 ἵππεῖς δὲ διακοσίους, Ἑπειρωτῶν πεζοὺς χιλίους,
 ἵππεῖς πεντήκοντα, Ἀκαρνάνων ἄλλους τοσοῦτους,
 Ἰλλυριοῦν χιλίους ἑξακοσίους, ἐφ' ὧν ἦν Δημήτριος
 5 ὁ Φάριος, ὥστ' εἶναι πᾶσαν τὴν δύναμιν πεζοὺς 5
 μὲν εἰς διςμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἵππεῖς δὲ χιλίους
 6 καὶ διακοσίους. ὁ δὲ Κλεομένης, προσδοκῶν τὴν
 ἔφοδον, τὰς μὲν ἄλλας τὰς εἰς τὴν χώραν εἰσβολὰς
 ἡσφαλίσατο φυλακαῖς καὶ τάφροις καὶ δένδρων ἐκ-
 7 κοπαῖς, αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Σελλασίαν καλουμένην 10 168.
 μετὰ τῆς δυνάμεως ἐστρατοπέδευε, τῆς πάσης ὑπαρ-
 χούσης αὐτῷ στρατιᾶς εἰς δύο μυριάδας, στοχαζό-
 μενος ἐκ τῶν κατὰ λόγον ταύτῃ ποιήσασθαι τοὺς
 8 ὑπεναντίους τὴν εἰσβολήν· ὃ καὶ συνεκύρησε. δύο
 δὲ λόφων ἐπ' αὐτῆς τῆς εἰσόδου κειμένων, ὧν τὸν 15
 μὲν Εὐάν, τὸν δ' ἕτερον Ὀλυμπον καλεῖσθαι συμ-
 9 βαίνει, τῆς δ' ὁδοῦ μεταξὺ τούτων παρὰ τὸν
 Οἰνοῦντα ποταμὸν φερούσης εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ
 μὲν Κλεομένης, τῶν προειρημένων λόφων συνάμφω
 τάφρον καὶ χάρακα προβαλόμενος, ἐπὶ μὲν τὸν Εὐάν 20
 ἔταξε τοὺς περιόικους καὶ συμμάχους, ἐφ' ὧν ἐπέ-
 στησε τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδαν, αὐτὸς δὲ τὸν Ὀλυμ-
 πον κατεῖχε μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν μισθο-
 10 φόρων. ἐν δὲ τοῖς ἐπιπέδοις παρὰ τὸν ποταμὸν
 ἐφ' ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ τοὺς ἵππεῖς μετὰ μέρους 25
 11 τινὸς τῶν μισθοφόρων παρενέβαλεν. Ἀντίγονος δὲ
 παραγενόμενος καὶ συνθεωρήσας τὴν τε τῶν τόπων
 ὀχυρότητα καὶ τὸν Κλεομένην πᾶσι τοῖς οἰκείοις μέ-
 ρεσι τῆς δυνάμεως οὕτως εὐστόχως προκατελιηφότα
 178. τὰς εὐκαιρίας ὥστε παραπλήσιον εἶναι τὸ σύμπαν 30
 σχῆμα τῆς στρατοπεδείας τῆς τῶν ἀγαθῶν ὀπλομά-

12 χων προβολῆς· οὐδὲν γὰρ ἀπέλειπε τῶν πρὸς ἐπι-
 θεσιν ἅμα καὶ φυλακὴν, ἀλλ' ἦν ὁμοῦ παρόταξις
 ἐνεργὸς καὶ παρεμβολὴ δυσπρόσοδος· διὸ καὶ τὸ 13
 μὲν ἐξ ἐφόδου καταπειράζειν καὶ συμπλέεσθαι
 5 προχείρως ἀπέγνω, στρατοπεδεύσας δ' ἐν βραχεὶ 66
 διαστήματι, καὶ λαβὼν πρόβλημα τὸν Γοργύλον
 καλούμενον ποταμόν, τινὰς μὲν ἡμέρας ἐπιμένων
 συνεθεώρει τὰς τε τῶν τόπων ιδιότητας καὶ τὰς
 τῶν δυνάμεων διαφοράς, ἅμα δὲ καὶ προδεικνύων 2
 10 τινὰς ἐπιβολὰς πρὸς τὸ μέλλον ἐξεκαλεῖτο τὰς τῶν
 ὑπεναντίων ἐπινοίας. οὐ δυνάμενος δὲ λαβεῖν οὐ- 3
 δὲν ἄργον οὐδ' ἐξοπλον διὰ τὸ πρὸς πᾶν ἐτοιμῶς
 ἀντικινεῖσθαι τὸν Κλεομένην, τῆς μὲν τοιαύτης ἐπι- 4
 νοίας ἀπέστη, τέλος δ' ἐξ ὁμολόγου διὰ μάχης ἀμ-
 15 φότεροι προέθεντο κρίνειν τὰς πράξεις· πάνν γὰρ
 εὐφυνεῖς καὶ παραπλησίους ἡγεμόνας ἡ τύχη συνέ- 169.
 βαλε τούτους τοὺς ἄνδρας. πρὸς μὲν οὖν τοὺς 5
 κατὰ τὸν Εὐάν ὁ βασιλεὺς ἀντέταξε τῶν τε Μακε-
 δόνων τοὺς χαλκάσπιδας καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς, κατὰ
 20 σπείρας ἐναλλαξ̄ τεταγμένους, Ἀλέξανδρον τὸν
 Ἀκμήτου καὶ Δημήτριον τὸν Φάριον ἐπιστήσας. ἐπὶ 6
 δὲ τούτοις τοὺς Ἀκαρνᾶνας καὶ Κοῖτας ἐπέβαλε·
 τούτων δὲ κατόπιν ἦσαν δισχιλίοι τῶν Ἀχαιῶν,
 ἐφεδρείας λαμβάνοντες τάξιν. τοὺς δ' ἵππεῖς περὶ 7
 25 τὸν Οἰνοῦντα ποταμὸν ἀντέθηκε τῷ τῶν πολεμίων
 ἵππικῷ, συστήσας αὐτοῖς Ἀλέξανδρον ἡγεμόνα καὶ
 συμπαραθεὶς πεζοὺς τῶν Ἀχαιῶν χιλίους καὶ Μεγα-
 λοπολίτας τοὺς ἴσους. αὐτὸς δὲ τοὺς μισθοφόρους 8
 30 τοὺς περὶ τὸν Κλεομένην διέγνω ποιεῖσθαι τὴν
 μάχην. προτάξας οὖν τοὺς μισθοφόρους ἐπέστησε 9

179. διαφαλαγγίαν ἐπάλληλον τῶν Μακεδόνων· ἐποίει δὲ
 10 τοῦτο διὰ τὴν στενότητα τῶν τόπων. σύνθημα δ'
 ἦν τοῖς μὲν Ἰλλυριοῖς τότε ποιεῖσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς
 πρὸς τὸν λόφον προσβολῆς, ὅταν ἰδῶσιν ἀρθεῖσαν
 ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Ὀλυμπον τόπων σινδόνα· προσ- 5
 ἡρημένοι γὰρ ἦσαν οὗτοι νυκτὸς ἐν τῷ Γοργύλω
 11 ποταμῷ πρὸς αὐτῇ τῇ τοῦ λόφου ῥίξει· τοῖς δὲ Μεγα-
 λοπολίταις καὶ τοῖς ἱππεῦσι παραπλησίως, ἐπειδὴν
 φοινικὶς ἐξαρθῇ παρὰ τοῦ βασιλέως.
 67 Ἐπειδὴ δ' ὁ μὲν καιρὸς ἦκε τῆς χρείας, τὸ δὲ 10
 σύνθημα τοῖς Ἰλλυριοῖς ἀπεδόθη, παρήγγειλαν δὲ
 ποιεῖν τὸ δέον οἷς ἦν ἐπιμελές, πάντες εὐθὺς ἀνα-
 δεξάντες αὐτοὺς κατήρχοντο τῆς πρὸς τὸν βουνὸν
 2 προσβολῆς. οἱ δὲ μετὰ τῶν Κλεομένων ἱππέων ἐξ
 ἀρχῆς ταχθέντες εὗζωνοι, θεωροῦντες τὰς σπείρας 15
 τῶν Ἀχαιῶν ἐρήμους ἐκ τῶν κατόπιν οὐσας, κατ'
 οὐρὰν προσπίπτοντες εἰς ὁλοσχερῇ κίνδυνον ἦγον
 3 τοὺς πρὸς τὸν λόφον βιαζομένους, ὥς ἂν τῶν μὲν
 περὶ τὸν Εὐκλείδαν ἐξ ὑπερδεξίου κατὰ πρόσωπον
 αὐτοῖς ἐφεστώτων, τῶν δὲ μισθοφόρων κατόπιν ἐπι- 20
 κειμένων καὶ προσφερόντων τὰς χεῖρας ἐρωμένως.
 4 ἐν τῷ καιρῷ συννοήσας τὸ γινόμενον, ἅμα δὲ προ- 170.
 ορώμενος τὸ μέλλον, Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης
 τὸ μὲν πρῶτον ὑποδεικνύειν ἐπεβάλλετο τοῖς προ-
 5 εστῶσι τὸ συμβησόμενον· οὐδενὸς δὲ προσέχοντος 25
 αὐτῷ διὰ τὸ μῆτ' ἐφ' ἡγεμονίας τετάχθαι μηδεπώποτε
 κομιδῇ τε νέον ὑπάρχειν αὐτόν, παρακαλέσας τοὺς
 ἑαυτοῦ πολίτας ἐνέβαλε τοῖς πολεμίοις τολμηρῶς.
 6 οὐ γνομένου ταχέως οἱ προσκείμενοι μισθοφόροι
 κατ' οὐρὰν τοῖς προσβαίνουσιν, ἀκούσαντες τῆς 30
 κραυγῆς καὶ συνιδόντες τὴν τῶν ἱππέων συμπλοκὴν,

ἀφήμενοι τῶν προκειμένων ἀνέτρεχον εἰς τὰς ἐξ ἀρ-
 χῆς τάξεις καὶ προσεβοήθουν τοῖς παρ' αὐτῶν ἱπ-
 πεῦσι. τοῦτου δὲ συμβάντος, ἀπερίσπαστον γενό-
 180. μενον τό τε τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Μακεδόνων καὶ τῶν 7
 5 ἅμα τούτοις προσβαίνόντων πλήθος ἐκθύμως ὤρ-
 μησε καὶ τεθαρρηκότως ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. ἐξ οὗ 8
 καὶ μετὰ ταῦτα φανερὸν ἐγενήθη διότι τοῦ κατὰ τὸν
 Εὐκλείδαν προτερήματος αἷτιος ἐγίνετο Φιλοποίμην.
 Ὅθεν καὶ τὸν Ἀντίγονόν φασι μετὰ ταῦτα κατα- 68
 10 πειράζοντα πυνθάνεσθαι τοῦ ταχθέντος ἐπὶ τῶν ἱπ-
 πέων Ἀλεξάνδρου διὰ τί πρὸ τοῦ παραδοθῆναι τὸ
 σύνθημα τοῦ κινδύνου κατάρξαιτο. τοῦ δ' ἄρνον- 2
 μένου, φάσκοντος δὲ μειράκιόν τι Μεγαλοπολιτικὸν
 προεγχειρῆσαι παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, εἰπεῖν διότι
 15 τὸ μὲν μειράκιον ἡγεμόνος ἔργον ἀγαθοῦ ποιῆσαι,
 συνθεασάμενον τὸν καιρὸν, ἐκείνος δ' ἡγεμὼν ὑπ-
 ἀρχων μειρακίου τοῦ τυχόντος. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ γε 3
 περὶ τὸν Εὐκλείδαν ὁρῶντες προσβαινούσας τὰς
 σπείρας, ἀφήμενοι τοῦ χρῆσθαι ταῖς τῶν τόπων εὐ-
 20 καιρίαις· τοῦτο δ' ἦν ἐκ πολλοῦ συναντῶντας καὶ 4
 προσπίπτοντας τοῖς πολεμίοις τὰ μὲν ἐκείνων στίφη
 συνταράττειν καὶ διαλύειν, αὐτοὺς δ' ὑποχωρεῖν
 ἐπὶ πόδα καὶ μεθίστασθαι πρὸς τοὺς ὑπερδεξίους
 ἀεὶ τόπους ἀσφαλῶς· οὕτω γὰρ ἂν προλυμνηνόμενοι 5
 25 καὶ συγγέαντες τὸ τοῦ καθοπλισμοῦ καὶ τῆς συν-
 τάξεως ἰδίωμα τῶν ὑπεναντίων ῥαδίως αὐτοὺς ἐτρέ-
 ψαντο διὰ τὴν τῶν τόπων εὐφροίαν· τούτων μὲν 6
 οὐδὲν ἐποίησαν, καθάπερ δ' ἐξ ἐτοίμου σφίσι τῆς 171.
 νίκης ὑπαρχούσης τούναντίον ἐπραξαν. κατὰ γὰρ 7
 30 τὴν ἐξ ἀρχῆς στάσιν ἔμενον ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὥς
 ἀνωτάτω σπεύδοντες λαβεῖν τοὺς ὑπεναντίους, εἰς

τὸ τὴν φυγὴν ἐπὶ πολὺ καταφερῇ καὶ κρημνώδη
8 γενέσθαι τοῖς πολεμίοις. συνέβη δ', ὅπερ εἰκὸς ἦν,
τοῦναντίον· οὐ γὰρ ἀπολιπόντες αὐτοῖς ἀναχώρησιν,
προσδεξάμενοι δ' ἀκεραίους ἅμα καὶ συνεστώσας
τὰς σπείρας, εἰς τοῦτο δυσχρηστίας ἤλθον ὥστε 5
δι' αὐτῆς τῆς τοῦ λόφου κορυφῆς διαμάχεσθαι πρὸς
9 τοὺς βιαζομένους. λοιπὸν ὅσον ἐκ ποδὸς ἐπέεσθη-
181. σαν τῷ βάρει τοῦ καθοπλισμοῦ καὶ τῆς συντάξεως,
εὐθέως οἱ μὲν Ἰλλυριοὶ τὴν κατάστασιν ἐλάμβανον,
οἱ δὲ περὶ τὸν Εὐκλείδαν τὴν ὑπὸ πόδα, διὰ τὸ 10
μὴ καταλείπεσθαι τόπον εἰς ἀναχώρησιν καὶ μετά-
10 στασιν ἑαυτοῖς. ἐξ οὗ ταχέως συνέβη τραπέντας
αὐτοὺς ὀλεθρίῳ χρήσασθαι φυγῇ, κρημνώδη καὶ
δύσβατον ἐχόντων ἐπὶ πολὺ τὴν ἀναχώρησιν τῶν
τόπων.

69 Ἄμα δὲ τούτοις ὁ περὶ τοὺς ἱππεῖς συνετελείτο
κίνδυνος, ἐκπεπῆ ποιουμένων τὴν χρεῖαν τῶν Ἀχαι-
κῶν ἱππέων ἀπάντων, μάλιστα δὲ Φιλοποίμενος,
διὰ τὸ περὶ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας συνεστάναι τὸν
2 ὄλον ἀγῶνα. καθ' ὃν καιρὸν τῷ προειρημένῳ συν-
20 ἔβη τὸν μὲν ἵππον πεσεῖν πληγέντα καιρίως, αὐτὸν
δὲ πεζομαχοῦντα περιπεσεῖν τραύματι βιαίῳ δι' ἄμ-
3 φοῖν τοῖν μηροῖν. οἱ δὲ βασιλεῖς κατὰ τὸν Ὀλυμ-
πον τὸ μὲν πρῶτον ἐποιοῦντο διὰ τῶν εὐζώνων καὶ
μισθοφόρων τὴν συμπλοκὴν, παρ' ἑκατέρους σχεδὸν 25
4 ὑπαρχόντων τούτων εἰς πεντακισχιλίους. ὦν ποτὲ
μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὀλοσχερῶς συμπιπτόντων,
διαφέρουσαν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν ἐξ ἁμφοῖν
χρεῖαν, ὁμοῦ τῶν τε βασιλέων καὶ τῶν στρατοπέ-
5 δων ἐν συνόψει ποιουμένων τὴν μάχην. ἡμιλλῶντο 30
δὲ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ τάγμα

ταῖς εὐψυχίαις. ὁ δὲ Κλεομένης, ὁρῶν τοὺς μὲν 6
περὶ τὸν ἀδελφὸν πεφευγότας, τοὺς δ' ἐν τοῖς ἐπι-
πέδοις ἱππεῖς ὅσον οὐπω κλίνοντας, καταπλαγῆς ὦν 172.
μὴ πανταχόθεν προσδέξεται τοὺς πολεμίους, ἡναγ-
5 κάζετο διασπᾶν τὰ προτειχίσματα καὶ πᾶσαν τὴν
δύναμιν ἐξάγειν μετωπηδὸν κατὰ μίαν πλευρὰν τῆς
στρατοπεδείας. ἀνακληθέντων δὲ τῶν παρ' ἑκατέ- 7
ροις εὐζώνων ἐκ τοῦ μεταξὺ τόπου διὰ τῆς σάλ-
πιγρος, συναλαλάξασαι καὶ καταβαλοῦσαι τὰς σα-
182. ρίσας συνέβαλον αἱ φάλαγγες ἀλλήλαις. ἀγῶνος δὲ 8
γενομένου κραταιοῦ, καὶ ποτὲ μὲν ἐπὶ πόδα ποιου-
μένων τὴν ἀναχώρησιν καὶ πιεζομένων ἐπὶ πολὺ τῶν
Μακεδόνων ὑπὸ τῆς τῶν Λακόνων εὐψυχίας, ποτὲ
δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἐξωθουμένων ὑπὸ τοῦ βά-
15 ρους τῆς τῶν Μακεδόνων τάξεως, τέλος οἱ περὶ τὸν 9
Ἀντίγονον συμφράξαντες τὰς σαρίσας, καὶ χρησά-
μενοι τῷ τῆς ἐπαλλήλου φάλαγγος ἰδιώματι, βίᾳ
προσπεσόντες ἐξέωσαν ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων τοὺς Λα-
κεδαιμονίους. τὸ μὲν οὖν ἄλλο πλήθος ἔφευγε προ- 10
20 τροπάδην φονευόμενον· ὁ δὲ Κλεομένης ἱππεῖς τι-
νας ἔχων περὶ ἑαυτὸν ἀπεχώρησε μετὰ τούτων
ἀσφαλῶς εἰς τὴν Σπάρτην. ἐπιγενομένης δὲ τῆς νυ- 11
κτὸς καταβὰς εἰς Γύθιον, ἡτοιμασμένων αὐτῷ τῶν
πρὸς τὸν πλοῦν ἐκ πλείονος χρόνου πρὸς τὸ συμ-
25 βαῖνον, ἀπῆρε μετὰ τῶν φίλων εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἀντίγονος δ' ἐγκρατὴς γενόμενος ἐξ ἐφόδου τῆς 70
Σπάρτης, τὰ τε λοιπὰ μεγαλοψύχως καὶ φιλανθρω-
πως ἐχρήσατο τοῖς Λακεδαιμονίοις, τό τε πολίτευμα
τὸ πάτριον αὐτοῖς ἀποκαταστήσας ἐν ὀλίγαις ἡμέραις
30 ἀνέξευξε μετὰ τῶν δυνάμεων ἐκ τῆς πόλεως, προσ-
αγγεληθέντος αὐτῷ τοὺς Ἰλλυριοὺς εἰσβεβληκότας

2 εἰς Μακεδονίαν πορθεῖν τὴν χώραν. οὕτως ἀέ-
ποθ' ἢ τύχη τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων παρὰ λό-
3 γον εἶωθε κρίνειν. καὶ γὰρ τότε Κλεομένης, εἴτε
τὰ κατὰ τὸν κίνδυνον παρείλκυσε τελέως ὀλίγας
ἡμέρας, εἴτ' ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς μάχης εἰς τὴν πό- 5
λιν ἐπὶ βραχὺ τῶν καιρῶν ἀντεποιήσατο, διακατέ-
4 σχεν ἂν τὴν ἀρχήν. οὐ μὴν ἄλλ' ὃ γ' Ἀντίγονος
παραγεγόμενος εἰς Τεγέαν, καὶ τούτοις ἀποδοὺς τὴν 178.
πάτριον πολιτείαν, δευτεραῖος ἐντεῦθεν εἰς Ἄργος
5 ἐπ' αὐτὴν ἦλθε τὴν τῶν Νεμεῶν πανήγυριν. ἐν 10
ἣ τυχὼν πάντων τῶν πρὸς ἀθάνατον δόξαν καὶ τι-
183. μὴν ἀνηκόντων ὑπὸ τε τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν
καὶ κατ' ἰδίαν ἐκάστης τῶν πόλεων, ὥρμησε κατὰ
6 σπουδὴν εἰς Μακεδονίαν. καταλαβὼν δὲ τοὺς Ἰλ-
λυριοὺς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ συμβαλὼν ἐκ παρατάξεως, 15
τῇ μὲν μάχῃ κατώρθωσε, τῇ δὲ παρακλήσει καὶ
κραυγῇ τῇ κατ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον ἐκθύμως χρη-
σάμενος εἰς αἵματος ἀναγωγὴν καὶ τινα τοιαύτην
διάθεσιν ἐμπεσὼν μετ' οὐ πολὺ νόσφ' τὸν βίον μετ-
7 ἤλλαξε, καλῶς ἐλπίδας ὑποδείξας ἐν αὐτῷ πᾶσι 20
τοῖς Ἕλλησιν, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἐν τοῖς ὑπαίθεροις
χρεῖαν, ἐτι δὲ μᾶλλον κατὰ τὴν ὅλην αἴρεσιν καὶ
8 καλοκάγαθειαν. τὴν δὲ Μακεδόνων βασιλείαν ἀ-
έλιπε Φιλίππῳ τῷ Δημητρίῳ.

71 Τίνος δὲ χάριν ἐποιησάμεθα τὴν ἐπὶ πλεῖον 25
2 ὑπὲρ τοῦ προειρημένου πολέμου μνήμην; διότι τῶν
καιρῶν τούτων συναπτόντων τοῖς ὕφ' ὧν ἱστορεῖ-
σθαι μέλλουσι χρήσιμοι ἐδόκει, μᾶλλον δ' ἀναγ-
καῖον εἶναι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν τὸ ποιῆσαι
πᾶσιν ἐναργῆ καὶ γνώριμον τὴν ὑπάρχουσαν περὶ 30
3 Μακεδόνας καὶ τοὺς Ἕλληνας τότε κατάστασιν. περὶ

δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς καὶ Πτολεμαίου νόσφ' τὸν
βίον μεταλλάξαντος Πτολεμαῖος ὁ κληθεὶς Φιλοπά-
τωρ διεδέξατο τὴν βασιλείαν. μετήλλαξε δὲ καὶ 4
Σέλευκος ὁ Σελεύκου τοῦ Καλλινίκου καὶ Πάγω-
5 νος ἐπικληθέντος· Ἀντίοχος δὲ διεδέξατο τὴν ἐν
Συρίᾳ βασιλείαν, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ. παραπλήσιον 5
γὰρ δὴ τι συνέβη τούτοις καὶ τοῖς πρώτοις μετὰ
τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν κατασχοῦσι τὰς ἀρχὰς
ταύτας, λέγω δὲ Σελεύκῳ, Πτολεμαίῳ, Λυσιμάχῳ.
10 ἐκεῖνοί τε γὰρ πάντες περὶ τὴν εἰκοστὴν καὶ τετάρ- 6
την πρὸς ταῖς ἑκατὸν ὀλυμπιάδα μετήλλαξαν, καθά-
περ ἐπάνω προεῖπον, οὗτοί τε περὶ τὴν ἐνάτην καὶ
τριακοστὴν. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ τὴν ἐπίστασιν καὶ 7
προκατασκευὴν τῆς ὅλης ἱστορίας διεληλύθαμεν, δι'
184. ἧς ὑποδέδεικται πότε καὶ πῶς καὶ δι' ἧς αἰτίας 174.
τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν κρατήσαντες Ῥωμαῖοι πρῶτον
ἐγχειρεῖν ἤρξαντο τοῖς ἔξω πράγμασι, καὶ πρῶτον
ἐτόλμησαν ἀμφισβητεῖν Καρχηδονίοις τῆς θαλάττης,
ἅμα δὲ τούτοις καὶ τὴν περὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ 8
20 Μακεδόνας, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ Καρχηδονίους
ὑπάρχουσιν τότε κατάστασιν δεδηλώκαμεν, καθήκον 9
ἂν εἴη παραγεγονότας ἐπὶ τοὺς καιροὺς τούτους
κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ἐν οἷς ἔμελλον οἱ μὲν
Ἕλληνες τὸν συμμαχικόν, Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Ἀννιβια-
25 κόν, οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν βασιλεῖς τὸν περὶ Κοίλης
Συρίας ἐνίστασθαι πόλεμον, καὶ τὴν βύβλον ταύτην 10
ἀφορίζειν ἀκολούθως τῇ τε τῶν προγεγονότων πραγ-
μάτων περιγραφῇ καὶ τῇ τῶν κεχειρικόνων τὰ πρὸ
τοῦ δυναστῶν καταστροφῇ.

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

185. 1 Ὅτι μὲν ἀρχὰς ὑποτιθέμεθα τῆς αὐτῶν πραγμα-
 τείας τὸν τε συμμαχικὸν καὶ τὸν Ἀννιβιακόν, πρὸς
 δὲ τούτοις τὸν περὶ Κοίλης Συρίας πόλεμον, ἐν τῇ
 πρώτῃ μὲν τῆς ὅλης συντάξεως, τρίτῃ δὲ ταύτης
 2 ἀνώτερον βύβλῳ δεδηλώκαμεν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς
 αἰτίας, δι' ἃς ἀναδραμόντες τοῖς χρόνοις πρὸ τού-
 των τῶν καιρῶν συνεταξάμεθα τὰς πρὸ ταύτης βύ-
 3 βλους, ἐν αὐτῇ 'κείνῃ διεσαφήσαμεν. νῦν δὲ πει-
 ρασόμεθα τοὺς προειρημένους πολέμους, καὶ τὰς αἰ-
 τίας ἐξ ὧν ἐγένοντο καὶ δι' ἃς ἐπὶ τοσοῦτον ἡ-
 4 ξήθησαν, μετ' ἀποδείξεως ἐξαγγέλλειν, βραχεία προ-
 4 εἰπόντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πραγματείας. ὄντος γὰρ
 ἑνὸς ἔργου καὶ θεάματος ἑνὸς τοῦ σύμπαντος, ὑπὲρ
 οὗ γράφειν ἐπιχειρήκαμεν, τοῦ πῶς καὶ πότε καὶ
 διὰ τί πάντα τὰ γνωριζόμενα μέρη τῆς οἰκουμένης
 5 ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων δυναστείαν ἐγένετο, τούτου δ'
 ἔχοντος καὶ τὴν ἀρχὴν γνωριζομένην καὶ τὸν χρό-
 νον ὠρισμένον καὶ τὴν συντέλειαν ὁμολογουμένην,
 χρήσιμον ἡγούμεθ' εἶναι καὶ τὸ περὶ τῶν μεγίστων
 ἐν αὐτῷ μερῶν, ὅσα μεταξὺ κεῖται τῆς ἀρχῆς καὶ
 τοῦ τέλους, κεφαλαιωδῶς ἐπιμνησθῆναι καὶ προ-

εκθέσθαι. μάλιστα γὰρ οὕτως ὑπολαμβάνομεν τοῖς 6
 φιλομαθοῦσι παρασκευάσειν ἱκανὴν ἐννοίαν τῆς
 ὅλης ἐπιβολῆς. πολλὰ μὲν γὰρ προλαμβάνουσιν 7
 186. τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν ὅλων πρὸς τὴν κατὰ μέρος τῶν
 5 πραγμάτων γνώσιν, πολλὰ δ' ἐκ τῶν κατὰ μέρος
 πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἐπιστήμην, ἀρίστην ἡγούμενοι
 τὴν ἐξ ἀμφοῖν ἐπίστασιν καὶ θέαν, ἀκόλουθον τοῖς
 εἰρημένοις ποιησόμεθα τὴν προέκθεσιν τῆς αὐτῶν
 πραγματείας. τὴν μὲν οὖν καθόλου τῆς ὑποθέσεως 8
 10 ἔμψασιν καὶ τὴν περιγραφὴν ἤδη δεδηλώκαμεν.
 τῶν δὲ κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ γερονότων ἀρχὰς μὲν 9
 εἶναι συμβαίνει τοὺς προειρημένους πολέμους, κατα-
 στροφὴν δὲ καὶ συντέλειαν τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν
 Μακεδονίᾳ βασιλείας, χρόνον δὲ τὸν μεταξὺ τῆς
 15 ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἔτη πεντήκοντα τρία, περι-
 10 ἔχεσθαι δ' ἐν τούτῳ τηλικαύτας καὶ τοιαύτας πρά-
 ξεις, ὅσας οὐδεὶς τῶν προγεγονότων καιρῶν ἐν ἴσῳ
 περιέλαβε διαστήματι. περὶ ὧν ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς 11
 καὶ τετταρακοστῆς Ὀλυμπιάδος ἀρξάμενοι τοιάνδε
 20 τινὰ ποιησόμεθα τὴν ἔφοδον τῆς ἐξηγήσεως. ὑπο-
 2 δειξάντες γὰρ τὰς αἰτίας, δι' ἃς ὁ προδεδηλωμένος
 συνέστη Καρχηδονίοις καὶ Ῥωμαίοις πόλεμος, ὁ
 προσαγορευθεὶς Ἀννιβιακός, ἐροῦμεν ὥς εἰς Ἰταλίαν 2
 ἐμβалόντες Καρχηδόνιοι καὶ καταλύσαντες τὴν Ῥω-
 25 μαιῶν δυναστείαν εἰς μέγαν μὲν φόβον ἐκείνους
 ἤγαγον περὶ σφῶν καὶ τοῦ τῆς πατρίδος ἐδάφους,
 μεγάλας δ' ἔσχον αὐτοὶ καὶ παραδόξους ἐλπίδας,
 ὥς καὶ τῆς Ῥώμης αὐτῆς ἐξ ἐφόδου κρατήσοντες.
 3 ἐξῆς δὲ τούτοις πειρασόμεθα διασαφεῖν ὥς κατὰ 3
 30 τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Φίλιππος μὲν ὁ Μακεδὼν
 διαπολεμήσας Αἰτωλοῖς καὶ μετὰ ταῦτα συστησά-

μενος τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, ἐπεβάλετο κοινωνεῖν
 4 Καρχηδονίοις τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, Ἀντίοχος δὲ
 καὶ Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἡμφισβήτην, τέλος
 δ' ἐπολέμησαν ὑπὲρ Κοίλης Συρίας πρὸς ἀλλήλους,
 5 Ῥόδιοι δὲ καὶ Προυσίας ἀναλαβόντες πρὸς Βυζαν-
 5 τίους πόλεμον ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἀποστῆναι τοῦ
 6 παραγωγιᾶν τοὺς πλέοντας εἰς τὸν Πόντον. στή- 176.
 σαντες δ' ἐπὶ τούτων τὴν διήγησιν τὸν ὑπὲρ τῆς
 Ῥωμαίων πολιτείας συστησόμεθα λόγον, ᾧ κατὰ τὸ
 συνεχρὲς ὑποδείξομεν ὅτι μέγιστα συνεβάλετ' αὐτοῖς 10
 ἡ τοῦ πολιτεύματος ιδιότης πρὸς τὸ μὴ μόνον
 187. ἀνακτῆσασθαι τὴν Ἰταλιωτῶν καὶ Σικελιωτῶν δυ-
 ναστείαν, ἔτι δὲ τὴν Ἰβήρων προσλαβεῖν καὶ Κελ-
 τῶν ἀρχήν, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον καὶ πρὸς τὸ κρα-
 τήσαντας τῷ πολέμῳ Καρχηδονίων ἔννοϊαν σχεῖν 15
 7 τῆς τῶν ὅλων ἐπιβολῆς. ἅμα δὲ τούτοις κατὰ παρ-
 ἑκβασιν δηλώσομεν τὴν κατάλυσιν τῆς Ἰέρωνος
 8 τοῦ Συρακοσίου δυναστείας. οἷς ἐπισυνάφομεν τὰς
 περὶ τὴν Αἴγυπτον ταραχὰς καὶ τίνα τρόπον Πτο-
 λεμαίου τοῦ βασιλέως μεταλλάξαντος τὸν βίον συμ- 20
 φρονήσαντες Ἀντίοχος καὶ Φίλιππος ἐπὶ διαιρέσει
 τῆς τοῦ καταλελειμμένου παιδὸς ἀρχῆς ἤρξαντο κα-
 κοπραγμονεῖν καὶ τὰς χεῖρας ἐπιβάλλειν Φίλιππος
 μὲν τοῖς κατ' Αἰγαίον καὶ Καρίαν καὶ Σάμον, Ἀν-
 25 τίοχος δὲ τοῖς κατὰ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην.
 3 μετὰ δὲ ταῦτα συγκεφαλαιωσάμενοι τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ
 καὶ Αἰβύρῃ καὶ Σικελίᾳ πράξεις Ῥωμαίων καὶ Καρ-
 χηδονίων μεταβιβάσομεν τὴν διήγησιν ὁλοσχερῶς
 εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους ἅμα ταῖς τῶν
 2 πραγμάτων μεταβολαῖς. ἐξηγησάμενοι δὲ τὰς Ἀτ- 30
 τάλου καὶ Ῥοδίων ναυμαχίας πρὸς Φίλιππον, ἔτι δὲ

τὸν Ῥωμαίων καὶ Φιλίππου πόλεμον, ὡς ἐπράχθη
 καὶ διὰ τίνων καὶ τί τὸ τέλος ἔσχε, τούτῳ συνά- 3
 πτοντες τὸ συνεχὲς μνησθησόμεθα τῆς Αἰτωλῶν ὁρ-
 γῆς, καθ' ἣν Ἀντίοχον ἐπισπασάμενοι τὸν ἀπὸ τῆς
 5 Ἀσίας Ἀχαιοῖς καὶ Ῥωμαίοις ἐξέκαυσαν πόλεμον.
 οὗ δηλώσαντες τὰς αἰτίας καὶ τὴν Ἀντιόχου διάβασιν 4
 εἰς τὴν Εὐρώπην, διασαφήσομεν πρῶτον μὲν τίνα
 τρόπον ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἔφυγε, δεύτερον δὲ πῶς ἡ-
 τηθεὶς τῆς ἐπὶ τὰδε τοῦ Ταύρου πάσης ἐξεχώρησε,
 10 τὸ δὲ τρίτον τίνα τρόπον Ῥωμαῖοι καταλύσαντες τὴν 5
 Γαλατῶν ὕβριν ἀδήριτον μὲν σφίσι παρεσκεύασαν
 τὴν τῆς Ἀσίας ἀρχήν, ἀπέλυσαν δὲ τοὺς ἐπὶ τὰδε
 τοῦ Ταύρου κατοικοῦντας βαρβαρικῶν φόβων καὶ 177.
 τῆς Γαλατῶν παρανομίας. μετὰ δὲ ταῦτα θέντες 6
 15 ὑπὸ τὴν ὄψιν τὰς Αἰτωλῶν καὶ Κεφαλληνῶν ἀτυ-
 χίας ἐπιβαλοῦμεν τοὺς Εὐμένει συστάντας πρὸς τε
 188. Προυσίαν καὶ Γαλάτας πολέμους, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν
 μετ' Ἀριαράθου πρὸς Φαρνάκαν. οἷς ἐξῆς ἐπιμνη- 7
 σθέντες τῆς παρὰ Πελοποννησίων ὁμονοίας καὶ
 20 καταστάσεως, ἔτι δὲ τῆς ἀυξήσεως τοῦ Ῥοδίων
 πολιτεύματος, συγκεφαλαιωσόμεθα τὴν ὅλην διή-
 γησιν ἅμα καὶ τὰς πράξεις, ἐπὶ πᾶσιν ἐξηγη- 8
 σάμενοι τὴν Ἀντιόχου στρατείαν εἰς Αἴγυπτον τοῦ
 κληθέντος Ἐπιφανοῦς καὶ τὸν Περσικὸν πόλεμον
 25 καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείας.
 δι' ὧν ἅμα θεωρηθήσεται πῶς ἕκαστα χειρίσαντες 9
 Ῥωμαῖοι πᾶσαν ἐποίησαντο τὴν οἰκουμένην ὑπήκοον
 αὐτοῖς.

Εἰ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν τῶν κατορθωμάτων ἡ καὶ 4
 30 τῶν ἐλαττωμάτων ἱκανὴν ἐνεδέχeto ποιήσασθαι τὴν
 διάληψιν ὑπὲρ τῶν ψεκτῶν ἢ τούναντίον ἐπαινετῶν

ἀνδρῶν καὶ πολιτευμάτων, ἐνθάδε που λήγειν ἂν
 ἡμᾶς ἔδει καὶ καταστρέφειν ἅμα τὴν διήγησιν καὶ
 τὴν πραγματείαν ἐπὶ τὰς τελευταίας φηθείσας πράξεις
 2 κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. ὃ τε γὰρ χρόνος ὁ
 πεντηκοντακαιτριετῆς εἰς ταῦτ' ἔληγεν ἢ τ' αὖξ- 5
 3 ης καὶ προκοπῇ τῆς Ῥωμαίων δυναστείας ἐτετελεί-
 3 ωτο· πρὸς δὲ τούτοις ὁμολογούμενον ἐδόκει τοῦτ'
 εἶναι καὶ κατηναγκασμένον ἅπασιν ὅτι λοιπόν ἐστι
 4 παραγγελλομένων. ἐπεὶ δ' οὐκ αὐτοτελεῖς εἰσιν 10
 οὔτε περὶ τῶν κρατησάντων οὔτε περὶ τῶν ἐλαττω-
 θέντων αἱ ψιλῶς ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγωνισμάτων δια-
 5 λήψεις, διὰ τὸ πολλοῖς μὲν τὰ μέγιστα δοκοῦντ'
 εἶναι τῶν κατορθωμάτων, ὅταν μὴ δεόντως αὐτοῖς
 χορήγωνται, τὰς μεγίστας ἐπενηνοχέαι συμφοράς, 15
 οὐκ ὀλίγοις δὲ τὰς ἐκπληκτικωτάτας περιπετείας,
 ὅταν εὐγενῶς αὐτὰς ἀναδέξωνται, πολλάκις εἰς τὴν
 6 τοῦ συμφέροντος περιπεπωκέναι μερίδα, προσδετέον
 ἂν εἴη ταῖς προειρημέναις πράξεσι τὴν τε τῶν κρα-
 189. τούντων αἵρεσιν, ποία τις ἦν μετὰ ταῦτα καὶ πῶς 178.
 προσεστιάει τῶν ὅλων, τὰς τε τῶν ἄλλων ἀποδοχὰς
 καὶ διαλήψεις, πόσαι καὶ τίνες ὑπῆρχον περὶ τῶν
 ἡγουμένων, πρὸς δὲ τούτοις τὰς ὁρμὰς καὶ τοὺς
 ζήλους ἐξηγητέον, τίνες παρ' ἐκάστοις ἐπεκράτουν
 καὶ κατίσχυον περὶ τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους καὶ 25
 7 τὰς κοινὰς πολιτείας. δῆλον γὰρ ὥς ἐκ τούτων
 φανερόν ἐσται τοῖς μὲν νῦν οὔσι πότερα φευκτὴν
 ἢ τοῦναντίον αἵρετὴν εἶναι συμβαίνει τὴν Ῥωμαίων
 δυναστείαν, τοῖς δ' ἐπιγινομένοις πότερον ἐπαινετὴν
 καὶ ζηλωτὴν ἢ ψεκτὴν γεγονέναι νομιστέον τὴν 30
 8 ἀρχὴν αὐτῶν. τὸ γὰρ ὠφέλιμον τῆς ἡμετέρας ἱστο-

ρίας πρὸς τε τὸ παρὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐν τούτῳ
 πλείστον κείσεται τῷ μέρει. οὐ γὰρ δὴ τοῦτ' εἶναι 9
 τέλος ὑποληπτέον ἐν πράγμασιν οὔτε τοῖς ἡγουμέ-
 νοις οὔτε τοῖς ἀποφαινομένοις ὑπὲρ τούτων, τὸ νι- 10
 5 κῆσαι καὶ ποιήσασθαι πάντας ὅφ' ἑαυτούς. οὔτε 10
 γὰρ πολεμεῖ τοῖς πέλας οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἔνεκεν
 αὐτοῦ τοῦ καταγωνίσασθαι τοὺς ἀντιταττομένους,
 οὔτε πλεῖ τὰ πελάγη χάριν τοῦ περαιωθῆναι μό-
 νον, καὶ μὴν οὐδὲ τὰς ἐμπειρίας καὶ τέχνας αὐτῆς
 10 ἔνεκα τῆς ἐπιστήμης ἀναλαμβάνει· πάντες δὲ πρῶτ- 11
 11 τουσι πάντα χάριν τῶν ἐπιγινομένων τοῖς ἔργοις
 ἡδέων ἢ καλῶν ἢ συμφερόντων. διὸ καὶ τῆς πραγ- 12
 12 ματείας ταύτης τοῦτ' ἐσται τελεσιουργημα, τὸ γινῶ-
 ναι τὴν κατάστασιν παρ' ἐκάστοις, ποία τις ἦν μετὰ
 15 τὸ καταγωνισθῆναι τὰ ὅλα καὶ πεσεῖν εἰς τὴν τῶν
 15 Ῥωμαίων ἐξουσίαν, ἕως τῆς μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπι-
 γενομένης ταραχῆς καὶ κινήσεως. ὑπὲρ ἧς διὰ τὸ 13
 μέγεθος τῶν ἐν αὐτῇ πράξεων καὶ τὸ παράδοξον
 τῶν συμβαινόντων, τὸ δὲ μέγιστον διὰ τὸ τῶν πλεί-
 20 στων μὴ μόνον αὐτόπτης, ἀλλ' ὧν μὲν συνεργός,
 ὧν δὲ καὶ χειριστὴς γεγενῆσθαι, προήχθη οἷον ἀρ-
 χὴν ποιησάμενος ἄλλην γράφειν. ἦν δ' ἡ προει- 5
 5 ρημένη κίνησις, ἐν ἣ Ῥωμαῖοι μὲν πρὸς Κελτίβη-
 ρας καὶ Οὐακκαίους ἐξήνεγκαν πόλεμον, Καρχη- 10
 190. 25 δόνιοι δὲ τὸν πρὸς Μασσανάσαν βασιλέα τῶν Λι-
 βύων περὶ δὲ τὴν Ἀσίαν Ἀττάλος μὲν καὶ Πρου- 2
 σίας πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμησαν, ὁ δὲ τῶν Καπα-
 δοκῶν βασιλεὺς Ἀριαράθης, ἐκπεσὼν ἐκ τῆς ἀρχῆς 179.
 ὑπ' Ὀροφέρνηδος διὰ Δημητρίου τοῦ βασιλέως, αὐτῶς
 30 30 ἀνεκτίσαστο δι' Ἀττάλου τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ 3
 Σελεύκου Δημήτριος κύριος γενόμενος ἐτη δώδεκα

τῆς ἐν Συρίᾳ βασιλείας ἅμα τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρχῆς
 ἐστερήθη, συστραφέντων ἐπ' αὐτὸν τῶν ἄλλων βα-
 4 σιλέων. ἀποκατέστησαν δὲ καὶ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἑλ-
 ληνας εἰς τὴν οὐκείαν τοὺς ἐκ τοῦ Περσικοῦ πολέ-
 μου κατατιανθέντας, ἀπολύσαντες τῆς ἐπενεχθείσης 5
 5 αὐτοῖς διαβολῆς. οἱ δ' αὐτοὶ μετ' οὐ πολὺ Καρ-
 ρηδονίοις ἐπέβαλον τὰς χεῖρας, τὸ μὲν πρῶτον με-
 ταναστήσαι, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἄρδην αὐτοὺς
 ἐξαναστήσαι προθέμενοι διὰ τὰς ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθη-
 6 σόμενας αἰτίας. οἷς κατάλληλα Μακεδόνων μὲν 10
 ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων φιλίας, Λακεδαιμονίων δὲ τῆς
 τῶν Ἀχαιῶν συμπολιτείας ἀποστάντων, ἅμα τὴν
 ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἔσχε τὸ κοινὸν ἀτύχημα πάσης
 τῆς Ἑλλάδος.
 7 Τὰ μὲν οὖν τῆς ἐπιβολῆς ἡμῶν τοιαῦτα· προσδαῖ 15
 δ' ἔτι τῆς τύχης, ἵνα συνδράμῃ τὰ τοῦ βίου πρὸς
 8 τὴν πρόθεσιν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. πέπεισμαι μὲν
 γάρ, κἂν τι συμβῇ περὶ ἡμᾶς ἀνθρώπων, οὐκ
 ἀργήσῃ τὴν ὑπόθεσιν οὐδ' ἀπορήσῃ ἀνδρῶν
 ἀξιόχρεων, διὰ τὸ καὶ πολλοὺς κατεγγυηθήσε- 20
 σθαι καὶ σπουδάσειν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν αὐτήν.
 9 ἐπεὶ δὲ τὰς ἐπιφανεστάτας τῶν πράξεων ἐπὶ κεφα-
 λαίου διεληλύθαμεν, βουλόμενοι καὶ καθόλου καὶ
 191. κατὰ μέρος εἰς ἔννοιαν ἀγαγεῖν τῆς ὅλης ἱστορίας
 τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὥρα μνημονεύοντας τῆς προ- 25
 θέσεως ἐπαναγαγεῖν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτῶν ὑπο-
 θέσεως.
 6 Ἐνιοὶ δὲ τῶν συγγεγραφότων τὰς κατ' Ἀννίβαν
 πράξεις, βουλόμενοι τὰς αἰτίας ἡμῖν ὑποδεικνύναι,
 δι' ἃς Ῥωμαῖοι καὶ Καρρηδονίοις ὁ προειρημένος 30
 ἐνέσθη πόλεμος, πρῶτην μὲν ἀποφαίνουσι τὴν Ζα-

κάνθης πολιορκίαν ὑπὸ Καρρηδονίων, δευτέραν δὲ 2
 τὴν διάβασιν αὐτῶν παρὰ τὰς συνθήκας τοῦ προσ-
 αγορευομένου παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις Ἴβηρος ποταμοῦ,
 ἐγὼ δὲ ταύτας ἀρχὰς μὲν εἶναι τοῦ πολέμου φή- 3 180.
 5 σαιμ' ἂν, αἰτίας γε μὴν οὐδαμῶς ἂν συγχωρήσαιμι.
 πολλοῦ γε δεῖν, εἰ μὴ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου διὰ 4
 βασιν εἰς τὴν Ἀσίαν αἰτίαν εἶναι τις φήσῃ τοῦ
 πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμου καὶ τὸν Ἀντιόχου κα-
 τάλουν εἰς Δημητριάδα τοῦ πρὸς Ῥωμαίους· ὦν
 10 οὔτ' εἰκὸς οὔτ' ἀληθές ἐστίν οὐδέτερον. τίς γάρ 5
 ἂν νομίσειε ταύτας αἰτίας ὑπάρχειν, ὦν πολλὰ μὲν
 Ἀλέξανδρος πρότερον, οὐκ ὀλίγα δὲ Φίλιππος ἔτι
 ζῶν ἐνήργησε καὶ παρεσκευάσατο πρὸς τὸν κατὰ
 τῶν Περσῶν πόλεμον, ὁμοίως δὲ πάλιν Αἰτωλοὶ
 15 πρὸ τῆς Ἀντιόχου παρουσίας πρὸς τὸν κατὰ Ῥω-
 μαίων; ἀλλ' ἐστὶν ἀνθρώπων τὰ τοιαῦτα μὴ δι- 6
 ελληφότων ἀρχὴ τί διαφέρει καὶ πόσον διέστηκεν
 αἰτίας καὶ προφάσεως, καὶ διότι τὰ μὲν ἐστὶ πρῶτα
 τῶν ἀπάντων, ἡ δ' ἀρχὴ τελευταῖον τῶν εἰρημένων.
 20 ἐγὼ δὲ παντὸς ἀρχὰς μὲν εἶναι φημι τὰς πρῶτας 7
 ἐπιβολὰς καὶ πράξεις τῶν ἤδη κεκριμένων, αἰτίας
 δὲ τὰς προκαθηγουμένας τῶν κρίσεων καὶ διαλή-
 ψεων· λέγω δ' ἐπινοίας καὶ διαθέσεις καὶ τοὺς περὶ
 ταῦτα συλλογισμοὺς καὶ δι' ὧν ἐπὶ τὸ κρίναι τι
 25 καὶ προθέσθαι παραγινόμεθα. δῆλον δ' οἷον τὸ 8
 προειρημένον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. τίνες γάρ ἀλη- 9
 192. θῶς ἦσαν αἰτίαι καὶ πόθεν φῶναι συνέβη τὸν πρὸς
 τοὺς Πέρσας πόλεμον, εὐμαρὲς καὶ τῷ τυχόντι συν-
 ιδεῖν. ἦν δὲ πρώτη μὲν ἡ τῶν μετὰ Ξενοφῶντος 10
 30 Ἑλλήνων ἐκ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἐπάνοδος, ἐν ἣ
 πᾶσαν τὴν Ἀσίαν διαπορευομένων αὐτῶν πολεμίαν

ὑπάρχουσιν οὐδεὶς ἐτόλμα μένειν κατὰ πρόσωπον
 11 τῶν βαρβάρων· δευτέρα δ' ἡ τοῦ Λακεδαιμονίων
 βασιλείας Ἀγησιλάου διάβασις εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐν ᾗ
 'κεῖνος οὐδὲν ἀξιόχρεων οὐδ' ἀντίπαλον εὐρὼν ταῖς
 σφετέραις ἐπιβολαῖς ἄπρακτος ἠναγκάσθη μεταξὺ 5
 12 διὰ τὰς περὶ τὴν Ἑλλάδα ταραχὰς ἐπανελθεῖν. ἐξ
 ὧν Φίλιππος κατανοήσας καὶ συλλογισάμενος τὴν
 Περσῶν ἀνανδρίαν καὶ ῥαθυμίαν καὶ τὴν αὐτοῦ
 καὶ Μακεδόνων εὐεξίαν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἔτι δὲ
 καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος τῶν ἐσομένων ἔθλων 10
 13 ἐκ τοῦ πολέμου πρὸ ὀφθαλμῶν θέμενος, ἅμα τῷ 181.
 περιποιήσασθαι τὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εὐνοίαν ὁμο-
 λογουμένην, εὐθέως προφάσει χρώμενος ὅτι σπεύ-
 δει μετελθεῖν τὴν Περσῶν παρανομίαν εἰς τοὺς Ἑλ-
 ληνας, ὁρμὴν ἔσχε καὶ προέθετο πολεμεῖν, καὶ πάντα 15
 14 πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἡτοίμαζε. διόπερ αἰτίας μὲν
 τὰς πρώτας ῥηθείσας ἡγήτεον τοῦ πρὸς τοὺς Πέρσας
 πολέμου, πρόφασιν δὲ τὴν δευτέραν, ἀρχὴν δὲ τὴν
 7 Ἀλεξάνδρου διάβασιν εἰς τὴν Ἀσίαν. καὶ μὴν τοῦ
 κατ' Ἀντίοχον καὶ Ῥωμαίους δῆλον ὡς αἰτίαν μὲν 20
 2 τὴν Αἰτωλῶν ὀργὴν θετέον. ἐκεῖνοι γὰρ δόξαντες
 ὑπὸ Ῥωμαίων ὀλιγοῦσθαι κατὰ πολλὰ περὶ τὴν
 ἑκβασιν τὴν ἐκ τοῦ Φιλίππου πολέμου, καθάπερ
 ἐπάνω προείπον, οὐ μόνον Ἀντίοχον ἐπεσπάσαντο,
 πᾶν δὲ καὶ πρᾶξαι καὶ παθεῖν ὑπέστησαν διὰ τὴν 25
 ἐπιγενομένην ὀργὴν ἐκ τῶν προειρημένων καιρῶν.
 3 πρόφασιν δ' ἡγήτεον τὴν τῶν Ἑλλήνων ἔλευ-
 θέρωσιν, ἣν ἐκεῖνοι περιπορευόμενοι μετ' Ἀντι-
 ὄχου τὰς πόλεις ἀλόγως καὶ ψευδῶς κατήγγελλον,
 ἀρχὴν δὲ τοῦ πολέμου τὸν Ἀντιόχον κατάπλουν 30
 εἰς Δημητριάδα.

Ἐγὼ δὲ τὴν ἐπὶ πλείον διαστολὴν πεποίημαι περὶ 4
 193. τούτων οὐχ ἕνεκα τῆς τῶν συγγραφέων ἐπιτιμή-
 σεως, χάριν δὲ τῆς τῶν φιλομαθούντων ἐπανορ-
 θώσεως. τί γὰρ ὄφελος ἱατροῦ κάμνουσιν ἀγνοοῦν· 5
 5 τὸς τὰς αἰτίας τῶν περὶ τὰ σώματα διαθέσεων; τί
 δ' ἀνδρὸς πραγματικοῦ μὴ δυναμένου συλλογίζεσθαι
 πῶς καὶ διὰ τί καὶ πόθεν ἕκαστα τῶν πραγμάτων
 τὰς ἀφορμὰς εἴληφεν; οὔτε γὰρ ἐκεῖνον εἰκὸς οὐδέ 6
 ποτε δεόντως συστήσασθαι τὰς τῶν σωμάτων θερα-
 10 πείας οὔτε τὸν πραγματικὸν οὐδὲν οἶόν τε κατὰ
 τρόπον χειρίσαι τῶν προσπιπτόντων ἄνευ τῆς τῶν
 προειρημένων ἐπιγνώσεως. διόπερ οὐδὲν οὕτω φυ- 7
 λακτέον καὶ ζητητέον ὥς τὰς αἰτίας ἕκαστου τῶν
 συμβαινόντων, ἐπειδὴ φέρεται μὲν ἐκ τῶν τυχόν-
 15 των πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων, ἰᾶσθαι
 δὲ ῥᾶστόν ἐστι παντὸς τὰς πρώτας ἐπιβολὰς καὶ
 διαλήψεις.

Φάβιος δὲ φησιν ὁ Ῥωμαϊκὸς συγγραφεὺς ἅμα 8
 τῷ κατὰ Ζακανθαίους ἀδικήματι καὶ τὴν Ἀσδρού- 8
 20 βου πλεονεξίαν καὶ φιλαρχίαν αἰτίαν γενέσθαι τοῦ 182.
 κατ' Ἀννίβαν πολέμου. ἐκεῖνον γὰρ μεγάλην ἀνεί- 2
 ληφότα τὴν δυναστείαν ἐν τοῖς κατ' Ἰβηρίαν τό-
 ποις, μετὰ ταῦτα παραγεγνόμενον ἐπὶ Λιβύην ἐπι-
 βαλέσθαι καταλύσαντα τοὺς νόμους εἰς μοναρχίαν 11
 25 περιστῆσαι τὸ πολίτευμα τῶν Καρχηδονίων· τοὺς 3
 δὲ πρώτους ἄνδρας ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος προϊδο-
 μένους αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν συμφρονῆσαι καὶ δια-
 31 στήναι πρὸς αὐτόν· τὸν δ' Ἀσδρούβαν ὑπιδόμενον, 4
 ἀναχωρήσαντ' ἐκ τῆς Λιβύης, τὸ λοιπὸν ἤδη τὰ κατὰ
 30 τὴν Ἰβηρίαν χειρίζειν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν,
 οὐ προσέχοντα τῷ συνεδρίῳ τῶν Καρχηδονίων. Ἀν- 5

νίβαν δὲ κοινωνὸν καὶ ζηλωτὴν ἐκ μεираκίου γε-
νότα τῆς ἐκείνου προαιρέσεως, καὶ τότε διαδεξάμε-
νον τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν Ἀσ-
6 δρούβα ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων. διὸ καὶ νῦν τὸν
πόλεμον τοῦτον ἐξηγητοχένοι κατὰ τὴν αὐτοῦ προ- 5
αίρεσιν Ῥωμαίοις παρὰ τὴν Καρχηδονίων γνώμην.
194. 7 οὐδένα γὰρ εὐδοκεῖν τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἐν Καρ-
χηδόνι τοῖς ὑπ' Ἀννίβου περὶ τὴν Ζακανθαίων πό-
8 λιν πραχθεῖσι. ταῦτα δ' εἰπὼν φησι μετὰ τὴν τῆς
προειρημένης πόλεως ἄλωσιν παραγενέσθαι τοὺς 10
Ῥωμαίους, οἰομένους δεῖν ἢ τὸν Ἀννίβαν ἐκδιδόναι
σφίσι τοὺς Καρχηδονίους ἢ τὸν πόλεμον ἀναλαμ-
9 βάνειν. εἰ δέ τις ἔροιτο τὸν συγγραφεὰ ποῖος ἦν
καιρὸς οἰκειότερος τοῖς Καρχηδονίοις ἢ ποῖον πρᾶγμα
τούτου δικαιότερον ἢ συμφορώτερον, ἐπέπερ ἐξ ἀφ- 15
χῆς δυσηρεστοῦντο, - καθάπερ οὗτός φησι, τοῖς ὑπ'
10 Ἀννίβου πραττομένοις, τοῦ πεισθέντας τότε τοῖς
ὑπὸ Ῥωμαίων παρακαλουμένοις ἐκδοῦναι μὲν τὸν
αἴτιον τῶν ἀδικημάτων, ἐπανελέσθαι δ' εὐλόγως δι'
ἐτέρων τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τῆς πόλεως, περιποιήσα- 20
σθαι δὲ τῇ χώρᾳ τὴν ἀσφάλειαν, ἀποτριψαμένους
τὸν ἐπιφερόμενον πόλεμον, δόγματι μόνον τὴν ἐκ-
δίκησιν ποιησαμένους, τίν' ἂν εἰπεῖν ἔχοι πρὸς αὐτά;
11 δῆλον γὰρ ὡς οὐδέν. οἳ γε τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ
πρᾶξαι τι τῶν προειρημένων, ὡς ἐπτακαίδεκα ἔτη 25
συνεχῶς πολεμήσαντες κατὰ τὴν Ἀννίβου προαίρε-
σιν οὐ πρότερον κατελύσαντο τὸν πόλεμον ἕως οὗ
πάσας ἐξελέγξαντες τὰς ἐλπίδας τελευταῖον εἰς τὸν 183.
περὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σωμάτων παρ-
εγένοντο κίνδυνον. 30

9 Τίνος δὴ χάριν ἐμνήσθην Φαβίου καὶ τῶν ὑπ'

ἐκείνου γεγραμμένων; οὐχ ἔνεκα τῆς πιθανότητος 2
τῶν εἰρημένων, ἀγωνιῶν μὴ πιστευθῇ παρὰ τισιν·
ἢ μὲν γὰρ παρὰ τούτων ἀλογία καὶ χωρὶς τῆς ἐμῆς
ἐξηγήσεως αὐτὴ δι' αὐτῆς δύναται θεωρεῖσθαι παρὰ
5 τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλὰ τῆς τῶν ἀναλαμβάνοντων 3
τὰς ἐκείνου βύβλους ὑπομνήσεως, ἵνα μὴ πρὸς τὴν
ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ πρὸς τὰ πράγματα βλέπωσιν. ἔνιοι 4
γὰρ οὐκ ἐπὶ τὰ λεγόμενα συνεπιστήσαντες, ἀλλ' ἐπ'
αὐτὸν τὸν λέγοντα, καὶ λαβόντες ἐν νῶ διότι κατὰ
195. τοὺς καιροὺς ὁ γράφων γέρονε καὶ τοῦ συνεδρίου
μετεῖχε τῶν Ῥωμαίων, πᾶν εὐθέως ἡγοῦνται τὸ λε-
γόμενον ὑπὸ τούτου πιστόν. ἐγὼ δὲ φημὶ μὲν δεῖν 5
οὐκ ἐν μικρῷ προσλαμβάνεσθαι τὴν τοῦ συγγρα-
φέως πίστιν, οὐκ αὐτοτελεῇ δὲ κρίνειν, τὸ δὲ πλείον
15 ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι τοὺς ἀναγι-
νώσκοντας τὰς δοκιμασίας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ γε Ῥωμαίων καὶ Καρχηδο- 6
νίων πόλεμον, τὴν γὰρ παρέκβασιν ἐντεῦθεν ἐποιη-
σάμεθα, νομιστέον πρῶτον μὲν αἴτιον γερονέει τὸν
20 Ἀμίλκον θυμὸν τοῦ Βάρκα μὲν ἐπικαλουμένου, πατρὸς
δὲ κατὰ φύσιν Ἀννίβου γερονότος. ἐκεῖνος γὰρ οὐχ 7
ἡττηθεὶς τῷ περὶ Σικελίας πολέμῳ τῇ ψυχῇ, τῷ
δοκεῖν αὐτὸς μὲν ἀκέραια διατετηρηκέναι τὰ περὶ
τὸν Ἑρκα στρατόπεδα ταῖς ὁρμαῖς ἐφ' ὧν αὐτὸς
25 ἦν, διὰ δὲ τὴν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῶν Καρχηδονίων
ἡτταν τοῖς καιροῖς εἰκὼν πεποιήσθαι τὰς συνθηκάς,
ἔμμενεν ἐπὶ τῆς ὁρμῆς, τηρῶν αἰὲ πρὸς ἐπίθεσιν.
εἰ μὲν οὖν μὴ τὸ περὶ τοὺς ξένους ἐγένετο κίνημα 8
τοῖς Καρχηδονίοις, εὐθέως ἂν ἄλλην ἀρχὴν ἐποιεῖτο
30 καὶ παρασκευὴν πραγμάτων, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ. προ- 9
καταληφθεὶς δὲ ταῖς ἐμφυλίοις ταραχαῖς ἐν τούτοις

10 καὶ περὶ ταύτας διέτριβε τὰς πράξεις. Ῥωμαίων δὲ
μετὰ τὸ καταλύσασθαι Καρχηδονίους τὴν προειρη-
μένην ταραχὴν ἀπαγγελλάντων αὐτοῖς πόλεμον, τὸ
μὲν πρῶτον εἰς πᾶν συγκατέβαινον, ὑπολαμβάνοντες 184.
αὐτοὺς νικήσειν τοῖς δικαίοις, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸ 5
2 ταύτης βύβλοις περὶ τούτων δεδηλώκαμεν, ὧν χωρὶς
οὐχ οἶόν τ' ἦν συμπεριενεχθῆναι δεόντως οὔτε τοῖς
νῦν λεγομένοις οὔτε τοῖς μετὰ ταῦτα δηθησομένοις
3 ὕφ' ἡμῶν. πλὴν οὐκ ἐντροπομένων τῶν Ῥωμαίων,
εἰζάντες τῇ περιστάσει, καὶ βαρυνόμενοι μὲν, οὐκ 10
ἔχοντες δὲ ποιεῖν οὐδέν, ἐξεχώρησαν Σαρδόνοιο, συν-
εχώρησαν δ' εἰσοίσειν ἄλλα χίλια καὶ διακόσια τά-
196. λαντα πρὸς τοῖς πρότερον, ἐφ' ᾧ μὴ τὸν πόλεμον
4 ἐκείνοις ἀναδέξασθαι τοῖς καιροῖς. διὸ καὶ δευτέ-
ραν, μεγίστην δέ, ταύτην θετέον αἰτίαν τοῦ μετὰ 15
5 ταῦτα συστάντος πολέμου. Ἀμίλκας γὰρ προσ-
λαβὼν τοῖς ἰδίους θυμοῖς τὴν ἐπὶ τούτοις ὀργὴν τῶν
πολιτῶν, ὥς θᾶπτον τοὺς ἀποστάντας τῶν μισθο-
φόρων καταπολεμήσας ἐβεβαίωσε τῇ πατρίδι τὴν
ἀσφάλειαν, εὐθέως ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὰ κατὰ 20
τὴν Ἰβηρίαν πράγματα, σπουδάζων ταύτῃ χρήσα-
σθαι παρασκευῇ πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον.
6 ἦν δὴ καὶ τρίτην αἰτίαν νομιστέον, λέγω δὲ τὴν
εὐροίαν τῶν κατ' Ἰβηρίαν πραγμάτων Καρχηδονί-
οις. ταύταις γὰρ ταῖς χερσὶ πιστεύσαντες εὐθα- 25
σως ἐνέβησαν εἰς τὸν προειρημένον πόλεμον.
7 Ὅτι δ' Ἀμίλκας πλεῖστα μὲν συνεβάλετο πρὸς
τὴν σύστασιν τοῦ δευτέρου πολέμου, καίπερ τετε-
λευτηκῶς ἔτεσι δέκα πρότερον τῆς καταρχῆς αὐτοῦ,
πολλὰ μὲν ἂν εὐροί τις εἰς τοῦτο· σχεδὸν δὲ πρὸς 30
11 πίστιν ἀρκοῦν ἔσται τὸ λέγεσθαι μέλλον. καθ' οὗς

γὰρ καιροὺς καταπολεμηθεὶς Ἀννίβας ὑπὸ Ῥωμαίων
τέλος ἐκ τῆς πατρίδος ἐξεχώρησε καὶ παρ' Ἀντιόχῳ
διέτριβε, τότε Ῥωμαῖοι συνθεωροῦντες ἤδη τὴν
Αἰτωλῶν ἐπιβολὴν ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς πρὸς
5 Ἀντιόχον, βουλόμενοι μὴ λανθάνειν σφᾶς τὴν τοῦ
βασιλέως προαίρεσιν. οἱ δὲ πρέσβεις, ὀρῶντες τὸν 2
Ἀντιόχον προσέχοντα τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ πρόθυμον
ὄντα πολεμεῖν Ῥωμαίοις, ἐθεράπευον τὸν Ἀννίβαν,
σπουδάζοντες εἰς ὑποψίαν ἐμβαλεῖν πρὸς τὸν Ἀν-
10 τίχον. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι. προβαίνοντος γὰρ 3
τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ βασιλέως ὑπόπτως ἔχοντος αἰ 185.
καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀννίβαν, ἐγένετό τις καιρὸς
ὥς ἐπὶ λόγον ἀχθῆναι τὴν ὑποικουρομένην ἀτο-
πίαν ἐν αὐτοῖς. ἐν ᾧ καὶ πλείους ἀπολογισμοὺς 4
15 ποιησάμενος Ἀννίβας τέλος ἐπὶ τὸ τοιοῦτο κατήν-
τησε, δυσχορηστούμενος τοῖς λόγοις. ἔφη γὰρ, καθ' 5
ὃν καιρὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ τὴν εἰς Ἰβηρίαν ἔξοδον
μέλλοι στρατεύεσθαι μετὰ τῶν δυνάμεων, ἔτη μὲν
ἔχειν ἐννέα, θύοντος δ' αὐτοῦ τῷ Διὶ παρεστέναι
197. παρὰ τὸν βωμὸν. ἐπεὶ δὲ καλλιερῆσας κατασπεῖσαι 6
τοῖς θεοῖς καὶ ποιῆσαι τὰ νομιζόμενα, τοὺς μὲν
ἄλλους τοὺς περὶ τὴν θυσίαν ἀποστῆναι κελεύσαι
μικρόν, αὐτὸν δὲ προσκαλεσάμενον ἐρέσθαι φιλο-
φρόνως εἰ βούλεται συνεξορμᾶν ἐπὶ τὴν στρατείαν.
25 ἀσμένως δὲ κατανεύσαντος αὐτοῦ, καί τι καὶ προσ- 7
αξιώσαντος παιδικῶς, λαβόμενον τῆς δεξιᾶς προσ-
αγαγεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν βωμὸν καὶ κελεύειν ἀψά-
μενον τῶν ἱερῶν ὁμνῆναι μηδέποτε Ῥωμαίοις εὐ-
νοήσειν. ταῦτ' οὖν εἰδὸτα σαφῶς ἤξιον τὸν Ἀν- 8
30 τίχον, ἕως μὲν ἔν τι δυσχερὲς βουλευῆται κατὰ
Ῥωμαίων, θαρρεῖν καὶ πιστεύειν, αὐτὸν συνεορῶν

9 ἔξιν νομίζοντ' ἀληθινώτατον. ἐπὶ δὲ διαλύσεις
 ἢ φιλίαν συντίθεται πρὸς αὐτούς, τότε μὴ προσ-
 δεῖσθαι διαβολῆς, ἀλλ' ἀπιστεῖν καὶ φυλάττεσθαι.
 12 πᾶν γὰρ τι πράξει κατ' αὐτῶν ὃ δυνατός εἴη. ὁ
 μὲν οὖν Ἀντίοχος ἀκούσας, καὶ δόξας αὐτοπαθῶς, 5
 ἅμα δ' ἀληθινῶς εἰρησθαι, πάσης τῆς προὔπαρχού-
 2 σης ὑποψίας ἀπέστη. τῆς μέντοι γε δυσμενείας τῆς
 Ἀμίλκον καὶ τῆς ὅλης προθέσεως ὁμολογούμενον
 θετέον εἶναι τοῦτο μαρτύριον, ὥς καὶ δι' αὐτῶν
 3 φανερόν ἐγένετο τῶν πραγμάτων. τοιούτους γὰρ 10
 ἐχθροὺς παρεσκεύασε Ῥωμαίοις Ἀσδρούβαν τε τὸν
 τῆς θυγατρὸς ἄνδρα καὶ τὸν αὐτοῦ κατὰ φύσιν υἱὸν
 Ἀννίβαν ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν δυσμενείας.
 4 Ἀσδρούβας μὲν οὖν προαποθανὼν οὐ πᾶσαν ἐκδη-
 λον ἐποίησε τὴν αὐτοῦ πρόθεσιν, Ἀννίβα δὲ παρέ- 15
 δωκαν οἱ καιροὶ καὶ λίαν ἐναποδέξασθαι τὴν πα-
 5 τρώαν ἐχθρὰν εἰς Ῥωμαίους. διὸ καὶ τοὺς ἐπὶ
 πραγμάτων ταττομένους χρὴ τῶν τοιούτων οὐδενὸς 186.
 μᾶλλον φροντίζειν ὥς τοῦ μὴ λανθάνειν τὰς προ-
 αἰρέσεις τῶν διαλυομένων τὰς ἐχθρας ἢ συντιθε- 20
 198. μένων τὰς φιλίας, πότε τοῖς καιροῖς εἰκόντες καὶ
 πότε ταῖς ψυχαῖς ἡττώμενοι ποιοῦνται τὰς συνθή-
 6 κας, ἵνα τοὺς μὲν ἐφ' ἑδρὸς νομίζοντες εἶναι τῶν
 καιρῶν ἀεὶ φυλάττωνται, τοῖς δὲ πιστεύοντες, ὥς
 ὑπηκόοις ἢ φίλοις ἀληθινοῖς, πᾶν τὸ παραπίπτει 25
 ἐξ ἐτοίμου παραγγέλλωσιν.
 7 Αἰτίας μὲν οὖν τοῦ κατ' Ἀννίβαν πολέμου τὰς
 προειρημένας ἡγήτεον, ἀρχὰς δὲ τὰς μελλούσας λέ-
 13 γεσθαι. Καρχηδόνιοι γὰρ βαρέως μὲν ἔφερον καὶ
 τὴν ὑπὲρ Σικελίας ἥτιαν, συνεπέτεινε δ' αὐτῶν 30
 τὴν ὀργήν, καθάπερ ἐπάνω προείπον, τὰ κατὰ Σαρ-

δόνα καὶ τὸ τῶν τελευταῖον συντεθέντων χρημάτων
 πληθός. διόπερ ἅμα τῷ τὰ πλεῖστα κατ' Ἰβηρίαν 2
 ὑφ' αὐτοὺς ποιήσασθαι πρὸς πᾶν ἐτοίμως διέκειντο
 τὸ κατὰ Ῥωμαίων ὑποδεικνύμενον. προσπεσούσης 3
 5 οὖν τῆς Ἀσδρούβου τελευτῆς, ᾧ μετὰ τὸν Ἀμίλκον
 θάνατον ἐνεχείρισαν τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, τὸ μὲν
 πρῶτον ἐκαρὰδόκουν τὰς τῶν δυνάμεων ὁρμὰς· ἀφ- 4
 ικομένης δὲ τῆς ἀγγελίας ἐκ τῶν στρατοπέδων ὅτι
 συμβαίνει τὰς δυνάμεις ὁμοθυμαδὸν ἡρῆσθαι στρα-
 10 τηγὸν Ἀννίβαν, παραντίκα συναθροίσαντες τὸν δῆ-
 μον μιᾷ γνώμῃ κυρίαν ἐποίησαν τὴν τῶν στρατο-
 πέδων αἴρεσιν. Ἀννίβας δὲ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν 5
 εὐθέως ὤρμησεν ὥς καταστρεψόμενος τὸ τῶν Ὀλκιά-
 δων ἔθνος· ἀφικόμενος δὲ πρὸς Ἀλθαίαν τὴν βα- 15
 ρυτάτην αὐτῶν πόλιν κατεστρατοπέδευσε. μετὰ δὲ 6
 ταῦτα χρησάμενος ἐνεργοῖς ἅμα καὶ καταπληκτικαῖς
 προσβολαῖς ταχέως ἐκράτησε τῆς πόλεως. οὐ συμ-
 βάντος οἱ λοιποὶ γενόμενοι καταπλαγεῖς ἐνέδωκαν
 αὐτοὺς τοῖς Καρχηδονίοις. ἀργυρολογήσας δὲ τὰς 7
 20 πόλεις, καὶ κυριεύσας πολλῶν χρημάτων, ἤκε παρα-
 χειμάσων εἰς Καίνην πόλιν. μεγαλοψύχως δὲ χρη- 8
 σάμενος τοῖς ὑποταττομένοις, καὶ τὰ μὲν δοὺς τῶν
 199. ὀψωνίων τοῖς συστρατενομένοις, τὰ δ' ὑπισχνού-
 μενος, πολλὴν εὐνοίαν καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἐνείκ- 187.
 25 γάσατο ταῖς δυνάμεσι. τῷ δ' ἐπιγινομένῳ θέρει 14
 πάλιν ὀρμήσας ἐπὶ τοὺς Οὐακκαίους Ἐλμαντικὴν
 μὲν ἐξ ἐφόδου ποιησάμενος προσβολὰς κατέσχευεν,
 Ἀρβουκάλην δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ τὸ 12
 πληθός, ἔτι δὲ τὴν γενναιότητα τῶν οἰκητόρων,
 30 μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας πολιορκήσας κατὰ κράτος
 εἴλε. μετὰ δὲ ταῦτα παραδόξως εἰς τοὺς μερίστους 2

ἦλθε κινδύνους ἐπανάγων, συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν Καρχησίων, ὃ σχεδὸν ἰσχυρότατόν ἐστιν ἔθνος 3 τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄστρυγεϊτόνων ἀθροισθέντων ἅμα τούτοις, οὓς ἠρέθισαν μάλιστα μὲν οἱ τῶν Ὀλκάδων φυγάδες, συν- 5 ἐξέκασαν δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἑλμαντικῆς οἱ διασωθέντες. πρὸς οὓς εἰ μὲν ἐκ παρατάξεως ἠναγκάσθησαν οἱ Καρχηδόνιοι διακινδυνεύειν, ὁμολογου- 4 μένως ἂν ἡττήθησαν. νῦν δὲ πραγματικῶς καὶ νουνεχῶς ἐξ ὑποστροφῆς ἀναχωρήσαντος Ἀννίβου, 10 καὶ πρόβλημα ποιησαμένου τὸν Τάγον καλούμενον ποταμόν, καὶ περὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν συστησαμένου τὸν κίνδυνον, ἅμα δὲ συγχρησαμένου συναγωνιστῇ τῷ ποταμῷ καὶ τοῖς θηρίοις οἷς εἶχε περὶ τετταράκοντα τὸν ἀριθμόν, συνέβη τὰ ὅλα 15 6 παραδόξως καὶ κατὰ λόγον αὐτῷ χωρῆσαι. τῶν γὰρ βαρβάρων ἐπιβαλομένων κατὰ πλείους τόπους βιάζεσθαι καὶ περαιοῦσθαι τὸν ποταμόν, τὸ μὲν πλεῖστον αὐτῶν μέρος διεφθάρη περὶ τὰς ἐκβάσεις, πα- 7 ραπόρευομένων τῶν θηρίων παρὰ τὸ χεῖλος καὶ 20 τοὺς ἐκβαίνοντας ἀεὶ προκαταλαμβάνοντων· πολλοὶ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἀπόλοντο, διὰ τὸ κρατεῖν μὲν μᾶλλον τοῦ φεύματος τοὺς ἱππούς, ἐξ ὑπερδοξίου δὲ ποιεῖσθαι τὴν μάχην 8 τοὺς ἱππέας πρὸς τοὺς πεζοὺς. τέλος δὲ τοῦμπαλιν 25 ἐπιδιαβάντες οἱ περὶ τὸν Ἀννίβαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο πλείους ἢ δέκα μυριάδας ἀνθρώ- 200. 9 πων. ὧν ἡττηθέντων οὐδεὶς ἔτι τῶν ἐντὸς Ἰβήρος ποταμοῦ ὁράδιως πρὸς αὐτοὺς ἀντοφθαλμεῖν ἐτόλμα 10 πλὴν Ζακανθαίων. ταύτης δὲ τῆς πόλεως ἐπειράτο 30 κατὰ δύναμιν ἀπέχεσθαι, βουλόμενος μηδεμίαν

ἀφορμὴν ὁμολογουμένην δοῦναι τοῦ πολέμου Ῥω- 188. μαίοις, ἕως τᾶλλα πάντα βεβαίως ὑφ' αὐτὸν ποιή- σαιτο κατὰ τὰς Ἀμίλκον τοῦ πατρὸς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις. 5 Οἱ δὲ Ζακανθαῖοι συνεχῶς ἔπεμπον εἰς τὴν 15 Ῥώμην, ἅμα μὲν ἀγωνιῶντες περὶ σφῶν καὶ προορώμενοι τὸ μέλλον, ἅμα δὲ βουλόμενοι μὴ λανθάνειν Ῥωμαίους τὴν γινομένην εὐροίαν Καρχηδο- νίοις τῶν κατ' Ἰβηρίαν πραγμάτων. Ῥωμαῖοι δέ, 2 10 πλεονάκεις αὐτῶν παρακηκοότες, τότε πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλαν τοὺς ἐπισκεψομένους ὑπὲρ τῶν προσπιπτόντων. Ἀννίβας δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς και- 3 ροὺς πεποιημένος ὑφ' αὐτὸν οὓς προέθετο, παρῇν αὐτῷ μετὰ τῶν δυνάμεων παραχειμάσων εἰς Και- 15 νὴν πόλιν, ἥτις ὥς ἂν εἰ πρόσχημα καὶ βασιλείου ἦν Καρχηδονίων ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τόποις. καταλαβὼν δὲ τὴν παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρεσβείαν, 4 καὶ δοὺς αὐτὸν εἰς ἐντευξιν, διήκουε περὶ τῶν ἐν- εστάτων. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν διεμαρτύροντο Ζακαν- 5 20 θαίων ἀπέχεσθαι, κεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς ἐν τῇ σφε- τέρᾳ πίστει, καὶ τὸν Ἰβήρα ποταμὸν μὴ διαβαίνειν κατὰ τὰς ἐπ' Ἀσδρούβου γενομένας ὁμολογίας. ὃ 6 δ' Ἀννίβας, ἅτε νέος μὲν ὦν, πλήρης δὲ πολεμικῆς ὁρμῆς, ἐπιτυχὴς δ' ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, πάλαι δὲ παρ- 25 ωρμημένος πρὸς τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἔχθραν, πρὸς 7 μὲν ἐκείνους, ὥς κηδόμενος Ζακανθαίων, ἐνεκάλει Ῥωμαίοις διότι μικροῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, στασια- ζόντων αὐτῶν, λαβόντες τὴν ἐπιτροπὴν [εἰς τὸ δια- 201. λύσαι] ἀδίκως ἐπανέλιντό τινας τῶν προεστώτων· 30 οὓς οὐ περιόψεσθαι παρεσπονδημένους· πάτριον γὰρ εἶναι Καρχηδονίοις τὸ μηδένα τῶν ἀδικουμένων

8 περιορᾶν· πρὸς δὲ Καρχηδονίους διεπέμπετο, πυν-
 θανόμενος τί δεῖ ποιεῖν, ὅτι Ζακανθαῖοι πιστεύον-
 9 τες τῇ Ῥωμαίων συμμαχίᾳ τινὰς τῶν ὑφ' αὐτοὺς
 9 ταττομένων ἀδικοῦσι. καθόλου δ' ἦν πλήρης ἀλο-
 γίας καὶ θυμοῦ βιαίον· διὸ καὶ ταῖς μὲν ἀληθιναῖς 5
 αἰτίαις οὐκ ἐχρῆτο, κατέφευγε δ' εἰς προφάσεις ἀλό-
 γους· ἅπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ διὰ τὰς προεγκαθη- 189.
 μένας αὐτοῖς ὁρμὰς ὀλιγοφροῦντες τοῦ καθήκοντος.
 10 πόσῳ γὰρ ἦν ἄμεινον οἰεσθαι δεῖν Ῥωμαίους ἀπο-
 δοῦναι σφίσι Σαρδόνα καὶ τοὺς ἐπιταχθέντας ἅμα 10
 ταύτῃ φόρους, οὓς τοῖς καιροῖς συνεπιθέμενοι πρό-
 τερον ἀδίκως παρ' αὐτῶν ἔλαβον· εἰ δὲ μή, φάναι
 11 πολεμήσειν; νῦν δὲ τὴν μὲν οὖσαν αἰτίαν ἀληθινὴν
 παρασιωπῶν, τὴν δ' οὐχ ὑπάρχουσαν περὶ Ζακαν-
 θαίων πλάττων, οὐ μόνον ἀλόγως, ἔτι δὲ μᾶλλον 15
 12 ἀδίκως κατάρχειν ἐδόκει τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τῶν
 Ῥωμαίων πρέσβεις, ὅτι μὲν εἴη πολεμητέον σαφῶς
 εἰδότες, ἀπέπλευσαν εἰς Καρχηδόνα, τὰ παραπλήσια
 13 θέλοντες ἐπιμαρτύρασθαι κακείνους· οὐ μὴν ἐν Ἰτα-
 λίᾳ γε πολεμήσειν ἤλπισαν, ἀλλ' ἐν Ἰβηρίᾳ, χρή- 20
 σεσθαι δὲ πρὸς τὸν πόλεμον ὁρμητηρίῳ τῇ Ζακαν-
 θαίων πόλει.
 16 Διὸ καὶ πρὸς ταύτην ἀρμοζόμενοι τὴν ὑπόθεσιν
 ἢ σύγκλητος ἔκρινεν ἀσφαλίσασθαι τὰ κατὰ τὴν
 Ἰλλυρίδα πράγματα, προορωμένη διότι μέγας ἔσται 25
 καὶ πολυχρόνιος καὶ μακρὰν ἀπὸ τῆς οἰκείας ὁ πό-
 2 λεμος. συνέβαινε γὰρ κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς
 Δημήτριον τὸν Φάριον, ἐπιλελησμένον μὲν τῶν
 προγεγονότων εἰς αὐτὸν εὐεργετημάτων ὑπὸ Ῥω-
 μαίων, καταπεφρονηκότα δὲ πρότερον μὲν διὰ τὸν 30
 ἀπὸ Γαλατῶν, τότε δὲ διὰ τὸν ἀπὸ Καρχηδονίων

φόβον περιεστῶτα Ῥωμαίους, πάσας δ' ἔχοντα τὰς 3
 202. ἐλπίδας ἐν τῇ Μακεδόνων οἰκίᾳ διὰ τὸ συμπεπο-
 λεμηκέναι καὶ μετεσχηκέναι τῶν πρὸς Κλεομένην κιν-
 δύνων Ἀντιγόνῳ, πορθεῖν μὲν καὶ καταστρέφεσθαι
 5 τὰς κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα πόλεις τὰς ὑπὸ Ῥωμαίους
 ταττομένας, πεπλευκέναι δ' ἔξω τοῦ Αἰσῶν παρὰ
 τὰς συνθήκας πεντήκοντα λέμβοις καὶ πεπορθηκέ- 190.
 ναι πολλὰς τῶν Κυκλάδων νήσων. εἰς ἃ βλέπον- 4
 10 τες Ῥωμαῖοι, καὶ θεωροῦντες ἀνθοῦσαν τὴν Μακε-
 δόνων οἰκίαν, ἔσπευδον ἀσφαλίσασθαι τὰ πρὸς ἑῷ
 τῆς Ἰταλίας, πεπεισμένοι καταταχῆσειν διορθωσά-
 μενοι μὲν τὴν Ἰλλυριῶν ἄγνοιαν, ἐπιτιμήσαντες δὲ
 καὶ κολάσαντες τὴν ἀχαριστίαν καὶ προπέτειαν τὴν 190.
 Δημητρίου. διεψεύσθησαν δὲ τοῖς λογισμοῖς· 5
 15 κατετάχθησε γὰρ αὐτοὺς Ἀννίβας, ἐξελὼν τὴν Ζακαν-
 θαίων πόλιν. καὶ παρὰ τοῦτο συνέβη τὸν πόλεμον 6
 οὐκ ἐν Ἰβηρίᾳ, πρὸς αὐτῇ δὲ τῇ Ῥώμῃ καὶ κατὰ
 πᾶσαν γενέσθαι τὴν Ἰταλίαν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις χρησάμενοι τοῖς διαλογί- 7
 20 σμοῖς Ῥωμαῖοι μὲν ὑπὸ τὴν ὥραίαν Λεύκιον τὸν
 Αἰμίλιον ἐξαπέστειλαν μετὰ δυνάμεως ἐπὶ τὰς κατὰ
 τὴν Ἰλλυρίδα πράξεις κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑκα-
 25 τοστῆς καὶ τετταρακοστῆς ὀλυμπιάδος. Ἀννίβας δὲ 17
 μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναξενύξας ἐκ τῆς Καινῆς πό-
 λεως προῆγε, ποιούμενος τὴν πορείαν ἐπὶ τὴν Ζά-
 κανθαν. ἡ δὲ πόλις αὕτη κεῖται μὲν ἐπὶ τῷ πρὸς 2
 θάλατταν καθήκοντι πρόποδι τῆς ὀρεινῆς τῆς συν-
 απτούσης τὰ πέρατα τῆς Ἰβηρίας καὶ Κελτιβηρίας,
 ἀπέχει δὲ τῆς θαλάττης ὥς ἑπτὰ στάδια. νέμονται 3
 30 δὲ χώραν οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἀμφοροὶ καὶ δια-
 φέρουσιν ἀρετὴν πάσης τῆς Ἰβηρίας. ἥ τότε παρα- 4

στρατοπεδεύσας Ἀννίβας ἐνεργὸς ἐγίνετο περὶ τὴν
πολιορκίαν, πολλὰ προορώμενος εὐχρηστα πρὸς τὸ
5 μέλλον ἐκ τοῦ κατὰ κράτος εἰλεῖν αὐτήν. πρῶτον
μὲν γὰρ ὑπέλαβε παρελέσθαι Ῥωμαίων τὴν ἐλπίδα
τοῦ συστήσασθαι τὸν πόλεμον ἐν Ἰβηρίᾳ· δεύτερον 5
δὲ καταπληξάμενος ἅπαντας εὐτακτοτέρους μὲν ἐπέ-
203. πειστο παρασκευάσειν τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἤδη ταττο-
μένους, εὐλαβεστέρους δὲ τοὺς ἀκμῇν αὐτοκράτο-
6 ρας ὄντας τῶν Ἰβήρων, τὸ δὲ μέριστον, οὐδέν' ἀπο-
λιπὼν ὀπισθεν πολέμιον ἀσφαλῶς ποιήσεσθαι τὴν 10
7 εἰς τοῦμπροσθεν πορείαν. χωρὶς τε τούτων εὐπο-
ρήσειν μὲν χορηγιῶν αὐτὸς ὑπελάμβανε πρὸς τὰς
ἐπιβολάς, προθυμίαν δ' ἐνεργάσεσθαι ταῖς δυνάμε-
σιν ἐκ τῆς ἐσομένης ἐκάστοις ὠφελείας, προκαλέσε-
σθαι δὲ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐν οἴκῳ Καρχηδονίων διὰ 15
8 τῶν ἀποσταλησόμενων αὐτοῖς λαφύρων. τοιούτοις
δὲ χρώμενος διαλογισμοῖς, ἐνεργῶς προσέκειτο τῇ
πολιορκίᾳ, τοτὲ μὲν ὑπόδειγμα τῷ πλήθει ποιῶν
αὐτὸν καὶ γινόμενος αὐτουργὸς τῆς ἐν τοῖς ἔργοις
ταλαιπωρίας, ἔστι δ' ὅτε παρακαλῶν τὰ πλήθη καὶ 191.
9 παραβόλως διδούς αὐτὸν εἰς τοὺς κινδύνους. πᾶσαν
δὲ κακοπάθειαν καὶ μέριμναν ὑπομείνας τέλος ἐν
10 ὀκτῶ μηνὶ κατὰ κράτος εἴλε τὴν πόλιν. κύριος δὲ
γενόμενος χρημάτων πολλῶν καὶ σωμάτων καὶ κα-
τασκευῆς, τὰ μὲν χρήματ' εἰς τὰς ἰδίας ἐπιβολὰς 25
παρέθετο κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, τὰ δὲ σώ-
ματα διένειμε κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστοις τῶν συστρα-
τευομένων, τὴν δὲ κατασκευὴν παραχορῆμα πᾶσαν
11 ἐξέπεμψε τοῖς Καρχηδονίοις. ταῦτα δὲ πράξας οὐ
διεφύεσθη τοῖς λογισμοῖς οὐδ' ἀπέτυχε τῆς ἐξ ἀρχῆς 30
προθέσεως, ἀλλὰ τοὺς τε στρατιώτας προθυμότερους

ἐποίησε πρὸς τὸ κινδυνεύειν, τοὺς τε Καρχηδονίους
ἐτοίμους παρεσκεύασε πρὸς τὸ παραγγελλόμενον,
αὐτὸς τε πολλὰ τῶν χρησίμων μετὰ ταῦτα κατειρ-
γάσατο διὰ τῆς τῶν χορηγιῶν παραθέσεως.

5 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Δημήτριος ἄμα 18
τῷ συνεῖναι τὴν ἐπιβολὴν τῶν Ῥωμαίων παραντίκα
μὲν εἰς τὴν Διμάλῃν ἀξιόχρεων φρουρὰν εἰσέπεμψε
καὶ τὰς ἀρμοζούσας ταύτης χορηγίας, ἐκ δὲ τῶν
204. λοιπῶν πόλεων τοὺς μὲν ἀντιπολιτευομένους ἐπαν-
10 εἴλετο, τοῖς δ' αὐτοῦ φίλοις ἐνεχείρισε τὰς δυνα-
στείας, αὐτὸς δ' ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπιλέξας 2
τοὺς ἀνδρωδεστάτους ἐξακισχιλίους συνέστησε τού-
τους εἰς τὴν Φάρον. ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, 3
ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ τῶν δυνάμεων,
15 καὶ θεωρῶν τοὺς ὑπεναντίους θαρροῦντας ἐπὶ τῇ
τῆς Διμάλης ὀχυρότητι καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ἔτι
δὲ τῷ δοκεῖν αὐτὴν ἀνάλωτον ὑπάρχειν, ταύτῃ
πρῶτον ἐγχειρεῖν ἔκρινε, βουλόμενος καταπλήξασθαι
τοὺς πολεμίους. παρακαλέσας δὲ τοὺς κατὰ μέρος 4
20 ἡγεμόνας, καὶ προσαγαγὼν ἔργα κατὰ πλείους τό-
πους, ἥρξατο πολιορκεῖν. λαβὼν δὲ κατὰ κράτος 5
ἐν ἡμέραις ἐπτὰ παραχορῆμα πάντας ἤτησε ταῖς
ψυχαῖς τοὺς ὑπεναντίους. διόπερ εὐθέως παρήσαν 6
ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἐπιτρέποντες καὶ διδόντες
25 αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων πίστιν. ὁ δὲ προσ- 7
δεξάμενος ἐκάστους ἐπὶ ταῖς ἀρμοζούσαις ὁμολο-
γίας ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν εἰς τὴν Φάρον ἐπ' αὐτὸν
τὸν Δημήτριον. πυνθανόμενος δὲ τὴν τε πόλιν 8. 192.
ὀχυρὰν εἶναι καὶ πλήθος ἀνθρώπων διαφερόντων
30 εἰς αὐτὴν ἡθροῖσθαι, πρὸς δὲ καὶ ταῖς χορηγίαις
ἐξηρτυῖσθαι καὶ ταῖς ἄλλαις παρασκευαῖς, ὑφεωρᾶτο

μὴ δυσχερῇ καὶ πολυχρόνιον συμβῇ γενέσθαι τὴν
 9 πολιορκίαν. διὸ προορώμενος ἕκαστα τούτων ἐχρή-
 σατο παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοιῷδέ τινα γένει στρα-
 10 τηγήματος. ποιησάμενος γὰρ τὸν ἐπίπλουν νυκτὸς
 ἐπὶ τὴν νῆσον παντὶ τῷ στρατεύματι, τὸ μὲν πλείον 5
 μέρος τῆς δυνάμεως ἀπεβίβασεν εἰς τινὰς ὑλώδεις
 11 καὶ κοίλους τόπους, εἴκοσι δὲ ναυσὶν ἐπιγενομένης
 ἡμέρας ἔπλει προδήλως ἐπὶ τὸν ἔγγιστα τῆς πόλεως
 12 λιμένα. συνορῶντες δὲ τὰς ναὺς οἱ περὶ τὸν Δημή-
 τριον, καὶ καταφρονοῦντες τοῦ πλήθους, ὥρμησαν 10
 ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸν λιμένα, κωλύοντες τὴν ἀπό-
 19 βασιν τῶν ὑπεναντίων. ἅμα δὲ τῷ συμμῖξαι γινο-
 μένης ἰσχυρᾶς τῆς συμπλοκῆς προσεβοήθουν ἀεὶ
 πλείους τῶν ἐκ τῆς πόλεως· τέλος δὲ πάντες ἐξ-
 205. 2 ἐχύθησαν εἰς τὸν κίνδυνον. τῶν δὲ Ῥωμαίων οἱ 15
 τῆς νυκτὸς ἀποβάντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον συν-
 ῆψαν, διὰ τόπων ἀδήλων ποιούμενοι τὴν πορείαν.
 3 καὶ καταλαβόμενοι μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμέ-
 νος λόφον ἐρυμνὸν διέκλεισαν ἀπὸ τῆς πόλεως τοὺς
 4 ἐκβεβηθηκότας. οἱ δὲ περὶ τὸν Δημήτριον, συν- 20
 νοήσαντες τὸ γεγονός, τοῦ μὲν διακωλύειν τοὺς
 ἀποβαίνοντας ἀπέστησαν, συναθροίσαντες δὲ σφᾶς
 αὐτοὺς καὶ παρακαλέσαντες ὥρμησαν, κρίναντες ἐκ
 παρατάξεως διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς ἐπὶ τὸν λόφον.
 5 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, θεωροῦντες τὴν ἐφοδὸν τῶν Ἰλλυ- 25
 ριῶν ἐνεργὸν καὶ συντεταγμένην, ἀντέπεσαν ταῖς σπεί-
 6 ραις καταπληκτικῶς. ἅμα δὲ τοῖς προειρημένοις οἱ
 πεπονημένοι τὴν ἀπόβασιν ἀπὸ τῶν πλοίων, συν-
 ορῶντες τὸ γινόμενον, προσέκειντο κατόπιν· καὶ
 πανταχόθεν προσπίπτοντες θόρυβον καὶ ταραχὴν οὐ 30
 7 μικρὰν ἐν τοῖς Ἰλλυριοῖς κατεσκεύαζον. ἐξ οὗ τῶν

μὲν κατὰ πρόσωπον, τῶν δὲ κατὰ νότον ποιοῦν-
 των, τέλος οἱ περὶ τὸν Δημήτριον ἐτράπησαν· καὶ
 τινὲς μὲν αὐτῶν ἔφυγον ὡς πρὸς τὴν πόλιν, οἱ δὲ
 πλείους ἀνοδίᾳ κατὰ τῆς νήσου διεσπάρησαν. ὁ δὲ 8 193.
 5 Δημήτριος, ἔχων ἐτοίμους λέμβους πρὸς τὸ συμ-
 βαῖνον ἐν τισὶ τόποις ἐρήμοις ὑφορμούντας, ἐπὶ
 τούτους ἐποιήσατο τὴν ἀποχώρησιν. εἰς οὓς ἐμβὰς
 ἐπιγενομένης τῆς νυκτὸς ἀπέπλευσε, καὶ διεκομίσθη
 παραδόξως πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον, παρ' ᾧ τὸ
 10 λοιπὸν διέτριβε τοῦ βίου μέρος, ἀνὴρ θρασὺς μὲν 9
 καὶ τόλμαν κεκτημένος, ἀλόγιστον δὲ ταύτην καὶ
 τελέως ἄκριτον. διὸ καὶ τὴν καταστροφὴν παρα- 10
 πλησίαν αὐτῷ συνέβη γενέσθαι τῇ κατὰ τὸν ὅλον
 βίον προαιρέσει. καταλαβέσθαι γὰρ ἐγγειρήσας μετὰ 11
 15 τῆς Φιλίππου γνώμης τὴν τῶν Μεσσηνίων πόλιν
 εἰκῇ καὶ παραβόλως, ἐν αὐτῷ τῷ τῆς πράξεως
 καιρῷ διεφθάρη· περὶ ᾧν ἡμεῖς τὰ κατὰ μέρος,
 ὅταν ἐπὶ τοὺς καιροὺς ἔλθωμεν, διασαφήσομεν. ὁ 12
 206. δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Αἰμίλιος τὴν μὲν Φά-
 20 ρον εὐθέως ἐξ ἐφόδου παραλαβὼν κατέσκαψε, τῆς
 δὲ λοιπῆς Ἰλλυρίδος ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ πάντα
 διατάξας κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, μετὰ ταῦτα
 ληγούσης ἤδη τῆς θερείας εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆλθε,
 καὶ τὴν εἰσοδὸν ἐποιήσατο μετὰ θριάμβου καὶ τῆς
 25 ἀπάσης εὐδοξίας. ἐδόκει γὰρ οὐ μόνον ἐπιδειξίως, 13
 ἐτι δὲ μᾶλλον ἀνδρωδῶς κεχοῖσθαι τοῖς πράγμασιν.
 Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, προσπεπτωκυίας αὐτοῖς ἤδη τῆς 20
 τῶν Ζακανθαίων ἀλώσεως, οὐ μὰ Δία περὶ τοῦ πο-
 λέμου τότε διαβούλιον ἦγον, καθάπερ ἔνιοι τῶν
 30 συγγραφέων φασί, προσκατατάττοντες ἐτι καὶ τοὺς
 εἰς ἑκάτερα ρηθέντας λόγους, πάντων ἀτοπώτατον

2 πρᾶγμα ποιοῦντες. πῶς γὰρ οἶόν τ' ἦν Ῥωμαίους
 τοὺς ἐνιαυτῷ πρότερον ἐπηγγελοτάς πόλεμον Καρ-
 ρηδονίοις, ἐὰν ἐπιβαίνωσι τῆς Ζακανθαίων χώρας,
 τούτους κατὰ κράτος ἐαλωκυίας αὐτῆς τῆς πόλεως
 τότε βουλευέσθαι συνελθόντας πότρεα πολεμητέον 5
 3 ἢ τοῦναντίον; πῶς δὲ καὶ τίνα τρόπον ἅμα μὲν τὴν
 στυνγρότητα τοῦ συνεδρίου παρσιδάρουσι θανμάσιον,
 ἅμα δὲ τοὺς νλοὺς ἀπὸ δῶδεκ' ἐτῶν ἄγειν φασὶ
 τοὺς πατέρας εἰς τὸ συνέδριον, οὓς μετέχοντας τῶν
 διαβουλίῶν οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων οὐδενὶ προῖεσθαι 10
 4 τῶν ἀπορητῶν οὐδέν; ὦν οὐτ' εἰκὸς οὐτ' ἀληθές 194.
 ἐστὶ τὸ παράπαν οὐδέν, εἰ μὴ νῆ Δία πρὸς τοῖς
 ἄλλοις ἢ τύχη καὶ τοῦτο προσένειμε Ῥωμαίοις, τὸ
 5 φρονεῖν αὐτοὺς εὐθέως ἐκ γενετῆς. πρὸς μὲν οὖν
 τὰ τοιαῦτα τῶν συγγραμμάτων οἷα γράφει Χαιρέας 15
 καὶ Σωσύλος οὐδὲν ἂν δέοι πλέον λέγειν· οὐ γὰρ
 ἱστορίας, ἀλλὰ κουρεακῆς καὶ πανδήμου λαλιᾶς
 6 ἔμοιγε δοκοῦσι τάξιν ἔχειν καὶ δύναμιν. Ῥωμαῖοι
 207. δέ, προσπεσόντος σφίσι τοῦ γεγονότος κατὰ τοὺς
 Ζακανθαίους ἀτυχήματος, παραχρῆμα πρεσβευτὰς 20
 7 ἐλόμενοι κατὰ σπουδὴν ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν Καρ-
 ρηδόνα, δύο προτείνοντες αὐτοῖς, ὦν τὸ μὲν αἰσχύ-
 νην ἅμα καὶ βλάβην ἐδόκει φέρειν δεξαμένοις τοῖς
 Καρρηδονίοις, τὸ δ' ἕτερον πραγμάτων καὶ κιν-
 8 δύνων ἀρχὴν μεγάλων. ἡ γὰρ τὸν στρατηγὸν Ἀν- 25
 νίβαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνέδρους [ἐκδότους
 9 διδόναι] Ῥωμαίοις ἐκδοτέον ἢ προήγγελλον τὸν
 πόλεμον. παραγενομένων δὲ τῶν Ῥωμαίων, καὶ
 παρελθόντων εἰς τὸ συνέδριον καὶ διασαφούντων
 ταῦτα, δυσχερῶς ἤκουον οἱ Καρρηδόνιοι τὴν αἴρε- 30
 10 σιν τῶν προτεινομένων. ὅμως δὲ προστησάμενοι

τὸν ἐπιτηδειότατον ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο περὶ σφῶν
 δικαιολογεῖσθαι. τὰς μὲν οὖν πρὸς Ἀσδρουβαν 21
 ὁμολογίας παρσιδάρων, ὡς οὔτε γεγενημένας, εἴ τε
 γερόνασιν, οὐδὲν οὔσας πρὸς αὐτοὺς διὰ τὸ χωρὶς
 5 τῆς σφετέρας πεπρᾶχθαι γνώμης. ἐχρῶντο δ' ἐξ 2
 αὐτῶν Ῥωμαίων εἰς τοῦτο παραδείγματι. τὰς γὰρ
 ἐπὶ Ἀντατίου γενομένας συνθήκας ἐν τῷ πολέμῳ
 τῷ περὶ Σικελίας, ταύτας ἔφασαν ἤδη συνωμολογη-
 μένας ὑπὸ Ἀντατίου μετὰ ταῦτα τὸν δῆμον τῶν
 10 Ῥωμαίων ἀκύρους ποιῆσαι διὰ τὸ χωρὶς τῆς αὐτοῦ
 γενέσθαι γνώμης. ἐπῆξον δὲ καὶ προσαπηρεῖδοντο 3
 παρ' ὅλην τὴν δικαιολογίαν ἐπὶ τὰς τελευταίας συν-
 θήκας τὰς γενομένας ἐν τῷ περὶ Σικελίας πολέμῳ.
 ἐν αἷς περὶ μὲν Ἰβηρίας οὐκ ἔφασαν ὑπάρχειν ἐγ- 4
 15 γραφον οὐδέν, περὶ δὲ τοῦ τοῖς ἐκατέρων συμμάχοις
 τὴν παρ' ἀμφοῖν ἀσφάλειαν εἶναι ῥητῶς κατα-
 τετάχθαι. Ζακανθαίους δὲ παρεδείκνυνον οὐκ ὄντας 5
 τότε Ῥωμαίων συμμάχους, καὶ παρανεγίνωσκον πρὸς
 τοῦτο πλεονάκεις τὰς συνθήκας. Ῥωμαῖοι δὲ τοῦ 6
 208. μὲν δικαιολογεῖσθαι καθάπαξ ἀπεγίνωσκον, φάσκον- 195.
 τες ἀκεραίου μὲν ἐτι διαμενούσης τῆς τῶν Ζακαν-
 θαίων πόλεως ἐπιδέχεσθαι τὰ πράγματα δικαιολογίαν
 καὶ δυνατὸν εἶναι λόγῳ περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων
 διεξάγειν· ταύτης δὲ παρεσπονδημένης ἢ τοὺς αἰτί- 7
 25 οὺς ἐκδοτέον εἶναι σφίσι, δι' οὗ φανερόν ἐσται πᾶ-
 σιν ὡς οὐ μετεσχῆκασιν τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ἄνευ τῆς
 αὐτῶν γνώμης πεπρᾶχθαι τοῦτο τοῦργον, ἢ μὴ βου- 8
 λομένους τοῦτο ποιεῖν, ὁμολογοῦντας δὲ κοινωρεῖν
 (τῆς ἀδικίας καὶ συναναδέχεσθαι τὸν πόλεμον. οἱ
 30 μὲν) οὖν καθολικώτερόν πως ἐχρήσαντο τοῖς λόγοις.
 ἡμῖν δ' ἀναγκαῖον εἶναι δοκεῖ τὸ μὴ παραλείπειν 9

ἄσκειτον τοῦτο τὸ μέρος, ἵνα μήθ' οἷς καθήκει καὶ
διαφέρει τὸ σαφῶς εἰδέναι τὴν ἐν τούτοις ἀκρι-
βειαν, παραπαίωσι τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς ἀναγκαιο-
10 τάτοις διαβουλίαις, μήθ' οἱ φιλομαθοῦντες περὶ
τούτων ἀστοχῶσι, συμπλανώμενοι ταῖς ἀγνοίαις καὶ 5
φιλοτιμίαις τῶν συγγραφέων, ἀλλ' ἢ τις ὁμολογου-
μένη θεωρία τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὑπαρχάντων δι-
καίων Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πρὸς ἀλλήλους
ἕως εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιρούς.

- 22 Γίνονται τοιγαροῦν συνθήκαι Ῥωμαίοις καὶ Καρ- 10
χηδονίοις πρῶται κατὰ Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον
καὶ Μάρκον Ὠράτιον, τοὺς πρῶτους κατασταθέντας
ὑπάτους μετὰ τὴν τῶν βασιλέων κατάλυσιν, ὑφ'
ᾧ συνέβη καθιερωθῆναι καὶ τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν
2 τοῦ Καπετωλίου. ταῦτα δ' ἔστι πρότερον τῆς Ξέρ- 15
3 ξου διαβάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα τριάκοντ' ἔτεσι λεί-
πουσι δυεῖν. ἃς καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἀκριβέστατα
διερμηνεύσαντες ἡμεῖς ὑπογεγράφαμεν. τηλικαύτη
209. γὰρ ἡ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥω-
μαίοις τῆς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὥστε τοὺς συντεω- 20
4 τήτους ἐνια μάλιστα ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν. εἰσι
δ' αἱ συνθήκαι τοιαῖδε τινές· „ἐπὶ τοῖσδε φιλίαν
„εἶναι Ῥωμαίοις καὶ τοῖς Ῥωμαίων συμμάχοις καὶ
„Καρχηδονίοις καὶ τοῖς Καρχηδονίων συμμάχοις·
5 „μὴ πλεῖν Ῥωμαίους μηδὲ τοὺς Ῥωμαίων συμμάχους
„ἐπέκεινα τοῦ Καλοῦ ἀκρωτηρίου, ἐὰν μὴ ὑπὸ χει- 196.
6 „μῶνος ἢ πολεμίων ἀναγκασθῶσιν· ἐὰν δέ τις βία
„κατενεχθῇ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ μηδὲν ἀγοράζειν μηδὲ
„λαμβάνειν πλὴν ὅσα πρὸς πλοίου ἐπισκενῇ ἢ πρὸς
7 „ἱερὰ, (ἐν πέντε δ' ἡμέραις ἀποτρεχέτω.) τοῖς δὲ 30
8 „κατ' ἐμπορίαν παραγινόμενοις μηδὲν ἔστω τέλος

„πλὴν ἐπὶ κήρυκι ἢ γραμματεῖ. ὅσα δ' ἂν τούτων 9
„παρόντων πραθῇ, δημοσίᾳ πίστει ὀφειλῆσθαι τῷ
„ἀποδομένῳ, ὅσα ἂν ἢ ἐν Λιβύῃ ἢ ἐν Σαρδόνι
„πραθῇ. ἐὰν Ῥωμαίων τις εἰς Σικελίαν παρα- 10
5 „γίνηται, ἧς Καρχηδόνιοι ἐπάρχουσιν, ἴσα ἔστω τὰ
„Ῥωμαίων πάντα. Καρχηδόνιοι δὲ μὴ ἀδικεῖωσαν 11
„δῆμον Ἀρδεατῶν, Ἀντιατῶν, Λαρεντίνων, Κιρκαι-
„τῶν, Ταρρακινιτῶν, μηδ' ἄλλον μηδένα Λατίνων,
„ὅσοι ἂν ὑπήκοοι· ἐὰν δέ τινες μὴ ᾧσιν ὑπήκοοι, 12
10 „τῶν πόλεων ἀπεχέσθωσαν· ἂν δὲ λάβωσι, Ῥω-
„μαίοις ἀποδιδότωσαν ἀκέραιοι. φρουρίον μὴ ἐνοι- 13
„κοδομεῖτωσαν ἐν τῇ Λατίνῃ. ἐὰν ὡς πολέμιοι εἰς
„τὴν χώραν εἰσέλθωσιν, ἐν τῇ χώρᾳ μὴ ἐννυκτερε-
έτωσαν.“

- 15 Τὸ μὲν οὖν Καλὸν ἀκρωτηρίον ἔστι τὸ προκει- 23
μενον αὐτῆς τῆς Καρχηδόνας ὡς πρὸς τὰς ἄρκτους·
210. οὗ καθάπαξ ἐπέκεινα πλεῖν ὡς πρὸς μεσημβρίαν 2
οὐκ οἴονται δεῖν οἱ Καρχηδόνιοι τοὺς Ῥωμαίους
μακρὰς ναυσὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι γινώσκειν αὐ-
20 τοὺς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μήτε τοὺς κατὰ τὴν Βυσσάτιν
μήτε τοὺς κατὰ τὴν μικρὰν Σύρτιν τόπους, ἀ δὲ
καλοῦσιν Ἐμπόρια, διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας. ἐὰν 3
δὲ τις ὑπὸ χειμῶνος ἢ πολεμίων βία κατενεχθῇς
δέηται τοῦ τῶν ἀναγκάων πρὸς ἱερὰ καὶ πρὸς
25 ἐπισκενῇ πλοίου, ταῦτα, πάρεξ δὲ μηδὲν οἴονται
δεῖν λαμβάνειν, καὶ κατ' ἀνάγκην ἐν πένθ' ἡμέραις
ἀπαλλάττεσθαι τοὺς καθορμισθέντας. εἰς δὲ Καρ- 4
χηδόνα καὶ πᾶσαν τὴν ἐπὶ τὰδε τοῦ Καλοῦ ἀκρω-
τηρίου τῆς Λιβύης καὶ Σαρδόνα καὶ Σικελίαν, ἧς
30 ἐπάρχουσι Καρχηδόνιοι, κατ' ἐμπορίαν πλεῖν Ῥω-
μαίοις ἔξεστι, καὶ τὸ δίκαιον ὑπισχνοῦνται βεβαι-

5 ὥσειν οἱ Καρχηδόνιοι (δημοσίᾳ) πίστει. ἐκ δὲ τού- 197.
 των τῶν συνθηκῶν περὶ μὲν Σαρδόνος καὶ Αἰβύης
 ἐμφαίνουσιν ὥς περὶ ἰδίας ποιούμενοι τὸν λόγον·
 ὑπὲρ δὲ Σικελίας τάναντία διαστέλλονται ῥητῶς,
 ὑπὲρ αὐτῶν τούτων ποιούμενοι τὰς συνθήκας, ὅσα 5
 τῆς Σικελίας ὑπὸ τὴν Καρχηδονίων πίπτει δυνά-
 6 στείαν. ὁμοίως δὲ καὶ Ῥωμαῖοι περὶ τῆς Λατίνης
 αὐτῆς χώρας ποιοῦνται τὰς συνθήκας, τῆς δὲ λοιπῆς
 Ἰταλίας οὐ μνημονεύουσι, διὰ τὸ μὴ πίπτειν ὑπὸ
 τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν. 10

24 Μετὰ δὲ ταύτας ἑτέρας ποιοῦνται συνθήκας, ἐν
 αἷς προσπεριελήφασι Καρχηδόνιοι Τυρίους καὶ τὸν
 2 Ἴτυκαίων δῆμον. πρόσκειται δὲ καὶ τῷ Καλῷ ἄκρω-
 τηρίῳ Μαστία, Ταρσήμον· ὧν ἐκτὸς οἴονται δεῖν
 3 Ῥωμαίους μῆτε λῆξεσθαι μῆτε πόλιν κτίζειν. εἰσὶ 15
 δὲ τοιαῖδε τινές· „ἐπὶ τοῖσδε φιλίαν εἶναι Ῥωμαίοις

211. „καὶ τοῖς Ῥωμαίων συμμάχοις καὶ Καρχηδονίων
 „καὶ Τυρίων καὶ Ἴτυκαίων δῆμῳ καὶ τοῖς τούτων
 4 „συμμάχοις. τοῦ Καλοῦ ἄκρωτηρίου, Μαστίας, Ταρ-
 „σήμου, μὴ λῆξεσθαι ἐπέκεινα Ῥωμαίους μὴδ' ἐμ- 20
 5 „πορεύεσθαι μὴδὲ πόλιν κτίζειν. ἐὰν δὲ Καρχη-
 „δόνιοι λάβωσιν ἐν τῇ Λατίνῃ πόλιν τινὰ μὴ οὐδαν
 „ὑπήκοον Ῥωμαίοις, τὰ χρήματα καὶ τοὺς ἄνδρας
 6 „ἐχέτωσαν, τὴν δὲ πόλιν ἀποδιδότωσαν. ἐὰν δὲ
 „τινες Καρχηδονίων λάβωσί τινας, πρὸς οὓς εἰρήνην 25
 „μὲν ἔστιν ἔγγραπτος Ῥωμαίοις, μὴ ὑποτάττονται
 „δέ τι αὐτοῖς, μὴ καταγέτωσαν εἰς τοὺς Ῥωμαίων
 „λιμένας· ἐὰν δὲ καταχθέντος ἐπιλάβηται ὁ Ῥω-
 7 „μαῖος, ἀφιεσθῶ. ὡσαύτως δὲ μὴδ' οἱ Ῥωμαῖοι
 8 „ποιείτωσαν. ἂν ἐκ τινος χώρας, ἧς Καρχηδόνιοι 30
 „ἐπάρχουσιν, ὕδωρ ἢ ἐφόδια λάβῃ ὁ Ῥωμαῖος, μετὰ

„τούτων τῶν ἐφοδίων μὴ ἀδικεῖτω μηδένα πρὸς
 „οὓς εἰρήνη καὶ φιλία ἔστι (Καρχηδονίοις. ὡσαύ- 9
 „τως δὲ μὴδ' ὁ) Καρχηδόνιος ποιεῖτω. εἰ δέ, μὴ 10
 „ἰδίᾳ μεταπορευέσθω· ἐὰν δέ τις τοῦτο ποιήσῃ,
 5 „δημόσιον γινέσθω τὸ ἀδίκημα. ἐν Σαρδόνι καὶ 11
 „Αἰβύῃ μὴδεῖς Ῥωμαίων μῆτ' ἐμπορευέσθω μῆτε
 „πόλιν κτίζετω, εἰ μὴ ἕως τοῦ ἐφόδια λαβεῖν
 „ἢ πλοῖον ἐπισκευάσαι. ἐὰν δὲ χειμῶν κατενέγκῃ, 198.
 „ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτρεχέτω. ἐν Σικελίᾳ, ἧς 12
 10 „Καρχηδόνιοι ἐπάρχουσιν, καὶ ἐν Καρχηδόνι πάντα
 „καὶ ποιεῖτω καὶ πωλεῖτω ὅσα καὶ τῷ πολίτῃ ἔξ-
 „εστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Καρχηδόνιος ποιεῖτω ἐν 13
 „Ῥώμῃ.“

Πάλιν ἐν ταύταις ταῖς συνθήκαις τὰ μὲν κατὰ 14
 15 Αἰβύην καὶ Σαρδόνα προσεπιτείνουσιν ἐξιδιαιζόμε-
 νοι καὶ πάσας ἀφαιρούμενοι τὰς ἐπιβάθρας Ῥω-
 μαίων, περὶ δὲ Σικελίας τάναντία προσδιασαφοῦσι, 15
 περὶ τῆς ὑπ' αὐτοὺς ταττομένης. ὁμοίως δὲ καὶ 16

212. Ῥωμαῖοι περὶ τῆς Λατίνης· οὐκ οἴονται δεῖν τοὺς
 20 Καρχηδονίους ἀδικεῖν Ἀρδεάτας, Ἀντιάτας, Κιρκαι-
 ίτας, Ταρρακινίτας. αὐταὶ δ' εἰσὶν αἱ πόλεις αἱ
 περιέχουσιν παρὰ θάλατταν τὴν Λατίνην χώραν,
 ὑπὲρ ἧς ποιοῦνται τὰς συνθήκας.

Ἔτι τοιγαροῦν τελευταίας συνθήκας ποιοῦνται 25
 25 Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν Πύρρον διάβασιν πρὸ τοῦ συστή-
 σασθαι τοὺς Καρχηδονίους τὸν περὶ Σικελίας πό-
 λεμον· ἐν αἷς τὰ μὲν ἄλλα τηροῦσι πάντα κατὰ τὰς 2
 ὑπαρχούσας ὁμολογίας, πρόσκειται δὲ τούτοις τὰ
 ὑπογεγραμμένα. „ἐὰν συμμαχίαν ποιῶνται πρὸς 3
 30 „Πύρρον, ἔγγραπτον ποιέσθωσαν ἀμφοτέροι, ἵνα
 „ἐξῇ βοηθεῖν ἀλλήλοις ἐν τῇ τῶν πολεμουμένων

4 „χώρᾳ· ὁπότεροι δ' ἂν χρεῖαν ἔχωσι τῆς βοηθείας,
 „τὰ πλοῖα παρεχέτωσαν Καρχηδόνιοι καὶ εἰς τὴν
 „ὁδὸν καὶ εἰς τὴν ἐφοδὸν, τὰ δὲ ὀψώνια τοῖς αὐ-
 5 „τῶν ἐκότεροι. Καρχηδόνιοι δὲ καὶ κατὰ θάλατταν
 „Ῥωμαίοις βοηθεύωσαν, ἂν χρεῖα ᾖ. τὰ δὲ πληρώ- 5
 „ματα μηδεὶς ἀναγκάζετω ἐκβαίνειν ἀκουσίως.“
 6 Τὸν δ' ὅρκον ὁμνύειν ἔδει τοιοῦτον, ἐπὶ μὲν
 τῶν πρώτων συνθηκῶν Καρχηδονίους μὲν τοὺς
 θεοὺς τοὺς πατρώους, Ῥωμαίους δὲ Δία λίθον
 κατὰ τι παλαιὸν ἔθος, ἐπὶ δὲ τούτων τὸν Ἄρηνα 10
 7 καὶ τὸν Ἐνυάλιον. ἔστι δὲ τὸ Δία λίθον τοιοῦτον·
 λαβὼν εἰς τὴν χεῖρα λίθον ὁ ποιούμενος τὰ ὅρκια
 περὶ τῶν συνθηκῶν, ἐπειδὴν ὁμῶς δημοσίᾳ πίσκει,
 8 λέγει τάδε· εὐορκοῦντι μὲν μοι εἴη τάχαθ'· εἰ δ' 199.
 ἄλλως διανοηθεῖν τι ἢ πράξαιμι, πάντων τῶν ἄλ- 15
 λων σφωζομένων ἐν ταῖς ἰδίαις πατρίσιν, ἐν τοῖς
 ἰδίοις νόμοις, ἐπὶ τῶν ἰδίων βίων, ἱερῶν, τάφων,
 9 ἐγὼ μόνος ἐκπέσοιμι οὕτως ὥς ὅδε λίθος νῦν. καὶ
 ταῦτ' εἰπὼν ῥίπτει τὸν λίθον ἐκ τῆς χειρός.
 213. 26 Τούτων δὴ τοιούτων ὑπαρχόντων, καὶ τηρου- 20
 μένων τῶν συνθηκῶν ἔτι νῦν ἐν χαλκώμασι παρὰ
 τὸν Δία τὸν Καπετώλιον ἐν τῷ τῶν ἀγορανόμων
 2 ταμείῳ, τίς οὐκ ἂν εἰκότως θαυμάσειε Φιλίνου τοῦ
 συγγραφέως, οὐ διότι ταῦτ' ἡγνύει τοῦτο μὲν γὰρ
 οὐ θαυμαστόν, ἐπεὶ καθ' ἡμᾶς ἔτι καὶ Ῥωμαίων 25
 καὶ Καρχηδονίων οἱ πρεσβύτατοι καὶ μάλιστα δο-
 3 κοῦντες περὶ τὰ κοινὰ σπονδάζειν ἡγνύουσιν· ἀλλὰ
 πόθεν ἢ πῶς ἐθάρορσε γράφαι τάναντία τούτοις,
 διότι Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ὑπάρχοιεν συν-
 4 θῆκαι, καθ' ὅς ἔδει Ῥωμαίους μὲν ἀπέχεσθαι Σι- 30
 κελίας ἀπάσης, Καρχηδονίους δ' Ἰταλίας, καὶ διότι

ὑπερέβαινον Ῥωμαῖοι τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους,
 ἐπεὶ ἐποίησαντο τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν διάβασιν,
 μήτε γερονότος μήθ' ὑπάρχοντος παρὰ πᾶν ἐγγράφου
 τοιοῦτον μηδενός. ταῦτα γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ λέγει 5
 5 βύβλῳ διαρρηθῆναι. περὶ ὧν ἡμεῖς ἐν τῇ παρασκευῇ
 τῆς ἰδίας πραγματείας μνησθέντες, εἰς τοῦτον ὑπερ-
 εθέμεθα τὸν καιρὸν κατὰ μέρος περὶ αὐτῶν ἐξη-
 γάσασθαι διὰ τὸ καὶ πλείους διεψεύσθαι τῆς ἀλη-
 10 θείας ἐν τούτοις, πιστεύσαντας τῇ Φιλίνου γραφῇ.
 οὐ μὴν ἄλλ' εἰ κατὰ τοῦτό τις ἐπιλαμβάνεται Ῥω- 6
 μαίων περὶ τῆς εἰς Σικελίαν διαβάσεως, ὅτι καθό-
 λου Μαιερτίνους προσέλαβον εἰς τὴν φιλίαν καὶ
 μετὰ ταῦτα δεομένοις ἐβοήθησαν, οὔτινες οὐ μόνον
 τὴν Μεσσηνίων πόλιν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥηγίνων
 15 παρεσπόνδησαν, εἰκότως ἂν δόξειε δυσαρεστεῖν.
 εἰ δὲ παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ὑπολαμ- 7
 βάνει τις αὐτοὺς πεποιῆσθαι τὴν διάβασιν, ἀγνοεῖ
 προφανῶς.

Συντελεσθέντος τοίνυν τοῦ περὶ Σικελίας πολέ- 27
 20 μου ποιοῦνται συνθήκας ἄλλας, ἐν αἷς τὰ συνέχοντα
 τῶν ἐγγράπτων ἦν ταῦτα· „ἐκχωρεῖν Καρχηδονίους 2 200.
 214. „(καὶ Σικελίας ἀπάσης καὶ) τῶν νήσων ἀπασῶν τῶν
 „κλειμένων Ἰταλίας μεταξὺ καὶ Σικελίας. τὴν ἀσφάλειαν 3
 „ὑπάρχειν παρ' ἑκατέρω τῶν ἐκατέρω συμμάχους.
 25 „μηδετέρους ἐν ταῖς ἀλλήλων ἐπαρχίαις μηδὲ ἐπι- 4
 „τάττειν μηδ' οἰκοδομεῖν δημοσίᾳ μηδὲ ξενολογεῖν
 „μηδὲ προσλαμβάνειν εἰς φιλίαν τοὺς ἀλλήλων συμ-
 „μάχους. ἐξενεργεῖν Καρχηδονίους ἐν ἔτεσι δέκα 5
 „δισχίλια καὶ διακόσια τάλαντα, παραντίκα δὲ δοῦ-
 30 „ναι χίλια. τοὺς αἰχμαλώτους χωρὶς λύτρων ἀπο- 6
 „δοῦναι πάντας Καρχηδονίους τοῖς Ῥωμαίοις.“

7 μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν λήξαντες τοῦ Λιβυκοῦ πολέμου
 Ῥωμαῖοι Καρχηδονίους πόλεμον ἐξενέγκαντες ἕως
 8 δόγματος ἐπισυνθήκας ἐποίησαντο τοιαύτας· „ἐκ-
 „χωρεῖν Καρχηδονίους Σαρδόνος καὶ προσεξενεγκεῖν
 „ἄλλα χίλια καὶ διακόσια τάλαντα,“ καθάπερ ἐπάνω 5
 9 προείπαμεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προειρημένοις τελευταῖαι
 πρὸς Ἀσδρούβαν ἐν Ἰβηρίᾳ γίνονται διομολογήσεις,
 „ἐφ’ ᾧ μὴ διαβαίνειν Καρχηδονίους ἐπὶ πολέμῳ
 10 „τὸν Ἰβηρα ποταμόν.“ ταῦθ’ ὑπῆρχε τὰ δίκαια
 Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως εἰς 10
 τοὺς κατ’ Ἀννίβαν καιροὺς.
 28 Ὡς περ οὖν τὴν εἰς Σικελίαν διάβασιν Ῥωμαίων
 οὐ παρὰ τοὺς ὅρκους εὐρίσκομεν γεγεννημένην, οὐ-
 τως ὑπὲρ τοῦ δευτέρου πολέμου, καθ’ ὃν ἐποieh-
 σαντο τὰς περὶ Σαρδόνος συνθήκας, οὔτε πρόφασιν 15
 2 οὗτ’ αἰτίαν εὖροι τις ἂν εὐλογον, ἀλλ’ ὁμολογου-
 μένως τοὺς Καρχηδονίους ἠναγκασμένους παρὰ
 πάντα τὰ δίκαια διὰ τὸν καιρὸν ἐκχωρήσαι μὲν Σαρ-
 δόνος, ἐξενεγκεῖν δὲ τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν
 3 χρημάτων. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων περὶ τούτων 20
 λεγόμενον ἐγκλημα, διότι τοὺς παρὰ σφῶν πλοῖζο-
 μένους ἠδίκουν κατὰ τὸν Λιβυκὸν πόλεμον, ἐλύθη
 καθ’ οὓς καιροὺς κομισάμενοι παρὰ Καρχηδονίων
 ἅπαντας τοὺς κατηγμένους ἀντεδωρήσαντο χωρὶς
 215. λύτρων ἐν χάριτι τοὺς παρὰ σφίσιν ὑπάρχοντας 25
 4 αἰχμαλώτους. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς τὰ κατὰ μέρος ἐν τῇ
 5 πρὸ ταύτης βύβλῳ δεδηλώκαμεν. τούτων δὲ τοιού- 201.
 των ὑπαρχόντων, λοιπὸν διευκρινῆσαι καὶ σκεψα-
 σθαι περὶ τοῦ κατ’ Ἀννίβαν πολέμου ποτέροις αὐτῶν
 τὴν αἰτίαν ἀναθετέον. 30
 29 Τὰ μὲν οὖν ὑπὸ Καρχηδονίων τότε ῥηθέντα δε-

δηλώκαμεν, τὰ δ’ ὑπὸ Ῥωμαίων λεγόμενα νῦν ἐροῦ-
 μεν· οἷς τότε μὲν οὐκ ἐχρήσαντο διὰ τὸν ἐπὶ τῇ
 Ζακανθαίων ἀπωλείᾳ θυμὸν· λέγεται δὲ πολλάκις
 καὶ ὑπὸ πολλῶν παρ’ αὐτοῖς. πρῶτον μὲν ὅτι τὰς 2
 5 πρὸς Ἀσδρούβαν γενομένας ὁμολογίας οὐκ ἀθετη-
 τέον, καθάπερ οἱ Καρχηδόνιοι λέγειν ἐθάρρουν·
 οὐ γὰρ προσέκειτο, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Λυτατίου, 3
 „κυρίας εἶναι ταύτας, ἐὰν καὶ τῷ δήμῳ δόξη τῶν
 „Ῥωμαίων.“ ἀλλ’ αὐτοτελῶς ἐποίησατο τὰς ὁμολογίας
 10 Ἀσδρούβας, ἐν αἷς ἦν, „τὸν Ἰβηρα ποταμὸν μὴ δια-
 „βαίνειν ἐπὶ πολέμῳ Καρχηδονίους.“ καὶ μὴν ἐν 4
 ταῖς περὶ Σικελίας συνθήκαις ἦν ἐγγραπτον, καθά-
 περ κἀκεῖνοί φασιν, „ὑπάρχειν τοῖς ἀμφοτέρων συμ-
 „μάχοις τὴν παρ’ ἑκατέρων ἀσφάλειαν,“ οὐκ αὐτοῖς
 15 μόνον τοῖς τότε συμμαχοῦσι, καθάπερ ἐποιοῦντο τὴν
 ἐκδοχὴν οἱ Καρχηδόνιοι· προσέκειτο γὰρ ἂν ἦτοι τὸ 5
 μὴ προσλαμβάνειν ἑτέρους συμμάχους παρὰ τοὺς
 ὑπάρχοντας ἢ τὸ μὴ παραλαμβάνεσθαι τοὺς ὕστε-
 ρον προσληφθέντας τούτων τῶν συνθηκῶν. ὅτε δὲ 6
 20 τούτων οὐδέτερον ἐγγράφη, προφανὲς ἦν ὅτι πᾶσι
 τοῖς ἑκατέρων συμμαχοῖς, καὶ τοῖς οὖσι τότε καὶ τοῖς
 μετὰ ταῦτα προσληφθησομένοις, τὴν παρ’ ἀμφοῖν
 ἀσφάλειαν αἰεὶ δεῖν ἦν ὑπάρχειν. ὃ δὲ καὶ πάντως 7
 ἂν εἰκὸς εἶναι δόξειεν. οὐ γὰρ δήπου τοιαύτας ἐμελ-
 25 λον ποιήσεσθαι συνθήκας δι’ ὧν ἀφελοῦνται τὴν
 ἐξουσίαν σφῶν αὐτῶν τοῦ προσλαμβάνειν κατὰ και-
 ρούς, ἂν τινες ἐπιτήδειοι φανῶσιν αὐτοῖς φίλοι καὶ
 σύμμαχοι, οὐδὲ μὴν προσλαβόντες εἰς τὴν σφετέραν 8
 216. πίστιν περιόψεσθαι τούτους ὑπὸ τινων ἀδικουμέ- 8
 30 νους· ἀλλ’ ἦν ἀμφοτέρων τὸ συνέχον τῆς ἐννοίας 9
 τῆς ἐν ταῖς συνθήκαις τῶν μὲν ὑπαρχόντων ἀμφο-

- τέροις τότε συμμάχων ἀφέξεσθαι καὶ κατὰ μηδένα
τρόπον τοὺς ἑτέρους παρὰ τῶν ἑτέρων ἐπιδέξεσθαι 202.
- 10 τινας τούτων εἰς συμμαχίαν, περὶ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα
προσληφθησομένων αὐτὸ τοῦτο μήτε ξενολογεῖν
μήτ' ἐπιτάττειν μηδετέρους μηδὲν ἐν ταῖς ἀλλήλων 5
ἐπαρχίαις καὶ συμμαχίαις· ὑπάρχειν τε τὴν ἀσφάλειαν
πᾶσι τὴν παρ' ἑαυτοῖν.
- 30 Τούτων δὲ τοιούτων ὑπαρχόντων, ὁμολογούμενον
ἦν κάκεῖνο διότι Ζακανθαῖοι πλείοσιν ἔτεσιν
ἤδη πρότερον τῶν κατ' Ἀννίβαν καιρῶν ἐδεδώκει- 10
2 σαν αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων πίστιν. σημείον
δὲ τοῦτο μέγιστον καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Καρχηδονίοις
ὁμολογούμενον ὅτι στασιάσαντες Ζακανθαῖοι πρὸς
σφᾶς οὐ Καρχηδονίοις ἐπέτρεψαν, καίπερ ἐγγὺς ὄν-
των αὐτῶν καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἤδη πραττόν- 15
των, ἀλλὰ Ῥωμαίοις, καὶ διὰ τούτων ἐποίησαντο τὴν
3 κατόρθωσιν τῆς πολιτείας. διόπερ εἰ μὲν τις τὴν
Ζακάνθης ἀπώλειαν αἰτίαν τίθῃσι τοῦ πολέμου,
συγχωρητέον ἀδίκως ἐξηγηνοχέειν τὸν πόλεμον Καρ-
χηδονίους κατὰ τε τὰς ἐπὶ τοῦ Λυτατίου συνθήκας, 20
καθ' ἃς ἔδει τοῖς ἑκατέρωθεν συμμάχοις τὴν ὑφ' ἑκα-
τέρων ὑπάρχειν ἀσφάλειαν, κατὰ τε τὰς ἐπ' Ἀσ-
δρούβου, καθ' ἃς οὐκ ἔδει διαβαίνειν τὸν Ἰβηρα
4 ποταμὸν ἐπὶ πολέμῳ Καρχηδονίους· εἰ δὲ τὴν Σαρ-
δόνης ἀφαίρεσιν καὶ τὰ σὺν ταύτῃ χρήματα, πάν- 25
τως ὁμολογητέον εὐλόγως πεπολεμηκέναι τὸν κατ'
Ἀννίβαν πόλεμον τοὺς Καρχηδονίους· καιρῷ γὰρ
πεισθέντες ἡμύνοντο σὺν καιρῷ τοὺς βλάψαντας.
- 31 Ἐνιοὶ δὲ τῶν ἀκρίτως τὰ τοιαῦτα θεωμένων τάχ'
ἀν φήσαιεν ἡμᾶς οὐκ ἀναγκαίως ἐπὶ πλεῖον ἐξακρι- 30
2 βόυν τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων λόγους. ἐγὼ δ', εἰ

217. μὲν τις ὑπέειλε πρὸς πᾶσαν περίστασιν αὐτάρκης
ὑπάρχειν, καλὴν μὲν, οὐκ ἀναγκαίαν δ' ἴσως φή-
σαιμ' ἂν εἶναι τὴν τῶν προγεγονότων ἐπιστήμην·
εἰ δὲ μηδεὶς ἂν μήτε περὶ τῶν κατ' ἰδίαν μήτε περὶ 3
5 τῶν κοινῶν τολμήσαι τοῦτ' εἰπεῖν ἄνθρωπος ὢν, διὰ
τό, κἂν κατὰ τὸ παρὸν εὐτυχῇ, τὴν γε περὶ τοῦ
μέλλοντος ἐλπίδα μηδὲν ἂν ἐκ τῶν νῦν παρόντων
εὐλόγως βεβαιώσασθαι μηδένα τῶν νοῦν ἔχόντων, 203.
οὐ μόνον καλὴν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀναγκαίαν εἶναι 4
10 φημι διὰ ταῦτα τὴν τῶν παρεληλυθότων ἐπίγνωσιν.
πῶς γὰρ ἂν εἴτ' αὐτὸς ἀδικούμενός τις ἢ τῆς πατρί- 5
δος ἀδικουμένης βοηθοὺς εὗροι καὶ συμμάχους, εἴτε
κτήσασθαι τι καὶ προκατάρξασθαι σπουδάζων τοὺς
συνεργήσοντας αὐτῷ παρορμήσαι πρὸς τὰς ἐπιβολάς;
15 πῶς δ' ἂν εὐδοκούμενος τοῖς ὑποκειμένοις τοὺς 6
βεβαιώσοντας τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν καὶ διαφυλά-
ξοντας τὴν κατάστασιν παροξύνει δικαίως, εἰ μηδὲν
εἰδείῃ τῆς τῶν προγεγονότων περὶ ἑκάστους ὑπομνή-
σεως; πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν αἰεὶ πῶς ἀρμοζόμενοι 7
20 καὶ συνυποκρινόμενοι τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ πράτ-
τουσι πάντες ὥστε δυσθεώρητον εἶναι τὴν ἐκάστου
προαίρεσιν καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ἐπισκοτεῖσθαι τὴν
ἀλήθειαν. τὰ δὲ παρεληλυθότα τῶν ἔργων, ἐξ αὐ- 8
των τῶν πραγμάτων λαμβάνοντα τὴν δοκιμασίαν,
25 ἀληθινῶς ἐμφαίνει τὰς ἐκάστων αἰρέσεις καὶ δια-
λήψεις, καὶ δηλοῖ παρ' οἷς μὲν χάριν, εὐεργεσίαν,
βοήθειαν ἡμῖν ὑπάρχουσιν, παρ' οἷς δὲ τάναντία
τούτων. ἐξ ὧν καὶ τὸν ἐλεήσονται καὶ τὸν συν- 9
30 πολλῶν εὐρεῖν ἔστιν. ἅπερ ἔχει μερίστας ἐπικουρίας 10
καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον.

ἐκ τοῦ συνεδρίου, δέχεσθαι φάσκοντες. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις καὶ τὸ συνέδριον ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν. 5 Ἀννίβας δέ, παραχειμάζων ἐν Καίνῃ πόλει, πρῶτον μὲν διαφῆκε τοὺς Ἰβήρας ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πόλεις, βουλόμενος ἐτοίμους καὶ προθύμους παρασκευάζειν 5 πρὸς τὸ μέλλον, δεύτερον δ' Ἀσδρούβα τὰδελφῶ διέταξε πῶς δεήσει τῇ τε τῶν Ἰβήρων ἀρχῇ καὶ δυναστείᾳ χρῆσθαι ταῖς τε πρὸς Ῥωμαίους παρασκευ- 7 αῖς, ἐὰν αὐτὸς χωρίζηται πον, τρίτον ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐν Λιβύῃ προνοοῖτο πραγμάτων. 10 220. 8 πάνν δ' ἐμπεύρωσ καὶ φρονίμως ἐκλογιζόμενος, ἐκ μὲν Λιβύης εἰς Ἰβηρίαν, ἐκ δ' Ἰβηρίας εἰς Λιβύην διεβίβαζε στρατιώτας, ἐκδεσμεύων τὴν ἑκατέρω π- 9 στιν εἰς ἀλλήλους διὰ τῆς τοιαύτης οἰκονομίας. ἦσαν δ' οἱ διαβάντες εἰς τὴν Λιβύην Θερσίται, Μαστια- 15 10 νοί, πρὸς δὲ τούτοις Ὀρηῆτες Ἰβήρες, Ὀλκάδες, οἱ δὲ σύμπαντες ἀπὸ τούτων τῶν ἔθνων ἱππεῖς μὲν χίλιοι διακόσιοι, πεζοὶ δὲ μύριοι τρισχίλιοι ὀκτακό- 11 σιοι πεντήκοντα, πρὸς δὲ τούτοις Βαλιαρεῖς (ὀκτα- κόσιοι ἑβδομήκοντα) οὓς κυρίως μὲν καλοῦσι σφεν- 20 12 τῶν δὲ προειρημένων τοὺς μὲν πλείους εἰς τὰ Μετα- γώνια τῆς Λιβύης, τινὰς δ' εἰς αὐτὴν Καρχηδόνα 13 κατέταξεν. ἀπὸ δὲ τῶν πόλεων τῶν Μεταγωνιῶν 206. 14 καλουμένων ἀπέστειλεν ἄλλους εἰς Καρχηδόνα πε- ζοὺς τετρακισχιλίους, ὁμηρείας ἔχοντας καὶ βοη- 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

δὲ πέντε. καὶ μὴν ἱππεῖς Λιβυφοινίκων μὲν καὶ 15 Λιβύων τετρακοσίους πεντήκοντα, Λεργητῶν δὲ τρια- κοσίους, Νομάδων δὲ Μασυλίων καὶ Μασαισυλίων καὶ Μακκοίων καὶ Μανρουσίων τῶν παρὰ τὸν ὠκεα- 5 νὸν χιλίους ὀκτακοσίους, πεζοὺς δὲ Λιβύων μυρίους 16 χιλίους ὀκτακοσίους πεντήκοντα, Λιγυστίνοὺς τρια- κοσίους, Βαλιαρεῖς πεντακοσίους, ἐλέφαντας εἴκοσι καὶ ἓνα.

Οὗ χρηὶ δὲ θαναμάζειν τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀνα- 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

Ἀννίβας δὲ πάντα προνοηθεὶς περὶ τῆς ἀσφα- 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς νῦν μέλλουσι λέγεσθαι.
 4 διόπερ εἶχετο ταύτης τῆς ἐλπίδος, καὶ πᾶν ὑπ- 207.
 ισχνεῖτο, διαπεμπόμενος ἐπιμελῶς πρὸς τοὺς δυνά-
 στας τῶν Κελτῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τάδε καὶ τοὺς ἐν
 5 αὐταῖς ταῖς Ἀλπεσιν ἐνοικοῦντας, μόνως ἂν ὑπο- 5
 λαμβάνων ἐν Ἰταλίᾳ συστήσασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαί-
 οὺς πόλεμον, εἰ δυνηθείη διαπεράσας τὰς πρὸ τοῦ
 δυσχωρίας εἰς τοὺς προειρημένους ἀφικέσθαι τό-
 πους καὶ συνεργοῖς καὶ συμμάχοις χρησασθαι Κελ-
 6 τοῖς εἰς τὴν προκειμένην ἐπιβολήν. ἀφικομένων δὲ 10
 τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν τε τῶν Κελτῶν βούλησιν καὶ
 προσδοκίαν ἀπαγγειλάντων, τὴν τε τῶν Ἀλπεινῶν
 ὁρῶν ὑπερβολὴν ἐπίπονον μὲν καὶ δυσχερῆ λίαν,
 οὐ μὴν ἀδύνατον εἶναι φασκόντων, συνῆγε τὰς δυ-
 νάμεις ἐκ τῆς παραχειμασίας ὑπὸ τὴν ἑαρινὴν ὥραν. 15
 7 προσπεπτωκότων δὲ προσφάτως αὐτῷ καὶ τῶν ἐκ
 τῆς Καρχηδόνας, ἐπαρθεῖς τῷ θυμῷ καὶ πιστεύων
 222. τῇ τῶν πολιτῶν εὐνοίᾳ, παρεκάλει τὰς δυνάμεις
 φανερώς ἤδη πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον,
 8 ἐμφανίζων μὲν ὃν τρόπον ἐκδοτον αὐτὸν ἐργειρή- 20
 σαιεν αἰτεῖσθαι Ῥωμαῖοι καὶ πάντας τοὺς τοῦ στρα-
 τοπέδου προεστῶτας, ὑποδεικνύων δὲ τὴν τῆς χώ-
 ρας ἀρετὴν, εἰς ἣν ἀφίξονται, καὶ τὴν τῶν Κελτῶν
 9 εὐνοίαν καὶ συμμαχίαν. εὐθύμως δὲ τῶν ὄχλων
 αὐτῷ συνεξισταμένων, ἐπαινέσας καὶ παραγγείλας 25
 τακτὴν ἡμέραν, ἐν ἣ ποιεῖσεται τὴν ἑξοδον, τότε μὲν
 διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.
 35 Ἐπιτελέσας δὲ τὰ προειρημένα κατὰ τὴν παρα-
 χειμασίαν, καὶ παρασκευάσας ἱκανὴν ἀσφάλειαν τοῖς
 τε κατὰ τὴν Λιβύην καὶ τοῖς ἐν Ἰβηρίᾳ πράγμασι, 30
 παραγενομένης τῆς ταχθείσης ἡμέρας, προῆγε, πε-

ζῶν μὲν ἔχων εἰς ἐννέα μυριάδας, ἱππεῖς δὲ περὶ
 μυρίους καὶ δισχιλίους. καὶ διαβάς τὸν Ἰβηρα πο- 2
 ταμὸν κατεστρέφετο τό τε τῶν Ἰλουρρητῶν ἔθνος
 καὶ Βαργουσίων, ἔτι δὲ τοὺς Αἰρηνοσίους καὶ τοὺς
 5 Ἀνδοσίλους, μέχρι τῆς προσαγορευομένης Πυρήνης.
 ποιησάμενος δὲ πάντας ὕφ' ἑαυτὸν καὶ τινὰς πό- 3
 λεις κατὰ κράτος ἐλών, ταχέως μὲν καὶ παρ' ἐλ-
 πίδα, μετὰ πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ἀγώνων ἔτι δὲ
 πολλῆς καταφθορᾶς ἀνδρῶν, ἡγεμόνα μὲν ἐπὶ πᾶ- 4
 10 σης κατέλιπε τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ ποταμοῦ χώρας Ἄν- 208.
 νωνα, τῶν δὲ Βαργουσίων καὶ δεσπότην· μάλιστα
 γὰρ τούτοις ἡπίσται διὰ τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὐ-
 νοίαν. ἀπεμέρισε δὲ καὶ τῆς δυνάμεως ἧς εἶχε τῷ 5
 μὲν Ἄννωνι πεζοὺς μυρίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, καὶ
 15 τὰς ἀποσκευὰς ἀπέλιπε τούτῳ τῶν αὐτῷ συνεξορ-
 μώντων. εἰς δὲ τὴν οἰκίαν ἀπέλυσε τοὺς ἴσους 6
 τοῖς προειρημένοις, βουλόμενος αὐτοὺς τε τούτους
 εὐνοὺς ἀπολιπεῖν, τοῖς τε λοιποῖς ὑποδεικνύων ἐλ-
 πίδα τῆς εἰς οἶκον ἐπανόδου, καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ
 20 μὲν στρατευομένοις, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τοῖς ἐν οἴκῳ
 μένουσι τῶν Ἰβηρῶν, ἵνα προθύμως ἐξορμῶσι πάν-
 τες, ἂν ποτέ τις ἐπικουρίας χρεῖα γένηται παρ' αὐ-
 τῶν. τὴν δὲ λοιπὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν εὐζωνον, 7
 223. πεζοὺς μὲν πεντακισμυρίους, ἱππεῖς δὲ πρὸς ἐννα-
 25 κισχιλίους ἦγε διὰ τῶν Πυρηναίων λεγομένων ὁρῶν
 ἐπὶ τὴν τοῦ Ῥοδανοῦ καλουμένου ποταμοῦ διάβα-
 σιν, ἔχων οὐχ οὕτως πολλὴν δύναμιν ὥς χρησίμην 8
 καὶ γεγυμνασμένην διαφερόντως ἐκ τῆς συνεχείας
 τῶν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἀγώνων.
 30 Ἴνα δὲ μὴ τῶν τόπων ἀγνοουμένων παντάπασιν 36
 ἀσαφῆ γίνεσθαι συμβαίνει τὴν διήγησιν, φητέον ἂν

εἴη πόθεν ὁρμήσας Ἀννίβας καὶ τίνας καὶ πόσους
 διελθὼν τόπους εἰς ποῖα μέρη κατῆρε τῆς Ἰταλίας.
 2 ῥητέον δ' οὐκ αὐτὰς τὰς ὀνομασίας τῶν τόπων καὶ
 ποταμῶν καὶ πόλεων, ὅπερ ἔνιοι ποιοῦσι τῶν συγ-
 γραφέων, ὑπολαμβάνοντες ἐν παντὶ πρὸς γνῶσιν 5
 3 καὶ σαφήνειαν αὐτοτελὲς εἶναι τοῦτο τὸ μέρος. οἶ-
 μαι δ', ἐπὶ μὲν τῶν γνωριζομένων τόπων οὐ μικρά,
 μεγάλα δὲ συμβάλλεσθαι πεποιήκε πρὸς ἀνάμνησιν
 ἢ τῶν ὀνομάτων παράθεσις· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγνωσμέ-
 νων εἰς τέλος ὁμοίαν ἔχει τὴν δύναμιν ἢ τῶν ὀνο- 10
 μάτων ἐξήγησις ταῖς ἀδιανοήτοις καὶ κρουσματικαῖς
 4 λέξεσι. τῆς γὰρ διανοίας ἐπ' οὐδὲν ἀπεραιομένης
 οὐδὲ δυναμένης ἐφαρμόττειν τὸ λεγόμενον ἐπ' οὐ-
 δὲν γνώριμον, ἀνυπότακτος καὶ κωφὴ γίνεσθ' ἢ δι-
 5 ῥησις. διόπερ ὑποδεικτέος ἂν εἴη τρόπος, δι' οὗ 15
 δυνατὸν ἔσται περὶ τῶν ἀγνωσμένων λέγοντας κατὰ
 ποσὸν εἰς ἀληθινὰς καὶ γνωρίμους ἐννοίας ἄρειν
 τοὺς ἀκούοντας.
 6 Πρώτη μὲν οὖν καὶ μεγίστη γνῶσις, ἔτι δὲ κοινὴ 209.
 πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν ἢ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς 20
 διαίρεσις καὶ τάξις, καθ' ἣν πάντες, ὧν καὶ μικρὸν
 ὄφελος, ἀνατολάς, δύσεις, μεσημβρίαν, ἄρκτον,
 7 γνωρίζομεν· δευτέρα δέ, καθ' ἣν ἐκάστη διαφορὰ
 τῶν προειρημένων τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς τόπους ὑποτάτ-
 τοντες καὶ φέροντες αἰετῇ διανοίᾳ τὸ λεγόμενον 25
 ἐπὶ τι τῶν προειρημένων εἰς γνωρίμους καὶ συν-
 ἡθεις ἐπινοίας ἐμπίπτομεν ὑπὲρ τῶν ἀγνώστων κα-
 224. 37 ὁράτων τόπων. τούτων δὲ περὶ τῆς ὅλης γῆς ὑπο-
 κειμένων, ἀκόλουθον ἂν εἴη τὸ καὶ περὶ τῆς καθ'
 ἡμᾶς οἰκουμένης ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον διελομένους 30
 2 εἰς ἐπίστασιν ἀγαγεῖν τοὺς ἀκούοντας. ταύτης δι-

ἡρημένης εἰς τρία μέρη καὶ τρεῖς ὀνομασίας, τὸ μὲν
 ἐν μέρος αὐτῆς Ἀσίαν, τὸ δ' ἕτερον Λιβύην, τὸ δὲ
 τρίτον Εὐρώπην προσαγορεύουσι. τὰς δὲ διαφορὰς 3
 ταύτας ὀρίζουσιν ὃ τε Τάναϊς ποταμὸς καὶ Νεῖλος
 5 καὶ τὸ καθ' Ἡρακλέους στήλας στόμα. Νείλου μὲν 4
 οὖν καὶ Τανάιδος μεταξὺ τὴν Ἀσίαν κεῖσθαι συμ-
 βέβηκε, πίπτειν δὲ τοῦ περιέχοντος ὑπὸ τὸ μεταξὺ
 διάστημα θερινῶν ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας. ἢ δὲ 5
 Λιβύῃ κεῖται μὲν μεταξὺ Νείλου καὶ στηλῶν Ἡρα-
 10 κλείων, τοῦ δὲ περιέχοντος πέπτωκεν ὑπὸ τε τὴν
 μεσημβρίαν καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ὑπὸ τὰς χειμερι-
 νὰς δύσεις ἕως τῆς ἰσημερινῆς καταφορᾶς, ἢ πίπτει
 καθ' Ἡρακλείους στήλας. αὗται μὲν οὖν αἱ χῶραι 6
 καθολικώτερον θεωρούμεναι τὸν πρὸς τὴν μεσημ-
 15 βρίαν τόπον ἐπέχουσι τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης ἀπὸ
 τῶν ἀνατολῶν ὥς πρὸς τὰς δύσεις. ἢ δ' Εὐρώπῃ 7
 ταύταις ἀμφοτέραις ὥς πρὸς τὰς ἄρκτους ἀντιπαρά-
 κειται, κατὰ τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν παρ-
 ἥκουσα μὲν ἄχρι πρὸς τὰς δύσεις, κεῖται δ' αὐτῆς 8
 20 τὸ μὲν ὀλοδχερέστερον καὶ βαθύτερον μέρος ὑπ'
 αὐτὰς τὰς ἄρκτους μεταξὺ τοῦ τε Τανάιδος ποτα-
 μοῦ καὶ τοῦ Νάρβωνος, ὃς οὐ πολὺν ἀπέχει τόπον
 ὥς πρὸς δύσεις ἀπὸ Μασσαλίας καὶ τῶν τοῦ Ῥο-
 δανοῦ στομάτων, δι' ὧν εἰς τὸ Σαρδόνιον πέλαγος
 25 ἐξίησιν ὁ προειρημένος ποταμὸς. ἀπὸ δὲ τοῦ Νάρ- 9
 βωνος καὶ τὰ περὶ τοῦτον Κελτοὶ νέμονται μέχρι
 τῶν προσαγορευομένων Πυρρηναίων ὄρων, ἃ δια- 210.
 τείνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάτ-
 της ἕως εἰς τὴν ἑκτός. τὸ δὲ λοιπὸν μέρος τῆς 10
 30 Εὐρώπης ἀπὸ τῶν προειρημένων ὄρων τὸ συνάπτον
 πρὸς τε τὰς δύσεις καὶ πρὸς Ἡρακλείους στήλας

περιέχεται μὲν ὑπὸ τε τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς ἔξω
θαλάττης, καλεῖται δὲ τὸ μὲν παρὰ τὴν καθ' ἡμᾶς
225. 11 παρῆκον ἕως Ἡρακλείων στηλῶν Ἰβηρία, τὸ δὲ παρὰ
τὴν ἔξω καὶ μεγάλην προσαγορευομένην κοινὴν μὲν
ὀνομασίαν οὐκ ἔχει διὰ τὸ προσφάτως κατοπτεῦ- 5
σθαι, κατοικεῖται δὲ πᾶν ὑπὸ βαρβάρων ἔθνων καὶ
πολυανθρώπων, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μετὰ ταῦτα τὸν
38 κατὰ μέρος λόγον ἀποδώσομεν. καθάπερ δὲ καὶ τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης, καθὼς συνάπτουσιν ἀλλήλαις
περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, οὐδεὶς ἔχει λέγειν ἀτρεκῶς ἕως 10
τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν πότερον ἡπειρός ἐστὶ κατὰ
τὸ συνεχὲς τὰ πρὸς τὴν μεσημβρίαν ἢ θαλάττη περι-
2 ἔχεται, τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ μεταξὺ Τανάιδος καὶ
Νάρβωνος εἰς τὰς ἄρκτους ἀνήκον ἄγνωστον ἡμῖν
ἕως τοῦ νῦν ἐστίν, ἂν μὴ τι μετὰ ταῦτα πολυ- 15
3 πραγμονοῦντες ἱστορήσωμεν. τοὺς δὲ λέγοντάς τι
περὶ τούτων ἄλλως ἢ γράφοντας ἀγνοεῖν καὶ μύ-
θους διατίθεσθαι νομιστέον.
4 Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω μοι χάριν τοῦ μὴ τε-
λέως ἀνυπότακτον εἶναι τοῖς ἀπείροις τῶν τόπων 20
τὴν διήγησιν, ἀλλὰ κατὰ γε τὰς ὁλοσχερεῖς διαφο-
ράς συνεπιβάλλειν καὶ φέρειν ἐπὶ τι τῇ διανοίᾳ
τὸ λεγόμενον, τεκμαιρομένους ἐκ τοῦ περιέχοντος.
5 καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ὁράσεως εἰθίσι μεθὰ συνεπι-
στρέφειν αἰετὰ πρόσωπα πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἔνδει- 25
ξιν ὑποδεικνύμενον, οὕτως καὶ τῇ διανοίᾳ χρὴ συν-
διανεύειν καὶ συρρέπειν ἐπὶ τοὺς τόπους αἰετὸς
39 διὰ τοῦ λόγου συνεπιδεικνυμένους. ἀφήμενοι δὲ
τούτων τρεψόμεθα πρὸς τὸ συνεχὲς τῆς προκειμέ-
νης ἡμῖν διηγήσεως. 30
2 Καρχηδόνιοι γὰρ ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τῆς

μὲν Λιβύης ἐκυρίεον πάντων τῶν ἐπὶ τὴν ἔσω
θάλατταν νεύοντων μερῶν ἀπὸ τῶν Φιλαίνου βα-
μῶν, οἱ κεῖνται κατὰ τὴν μεγάλην Σύρτιν, ἕως ἐφ'
Ἡρακλέους στήλας. τοῦτο δὲ τὸ μῆκος ἐστὶ τῆς 3 211.
5 παραλίας ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους καὶ μυρίους στα-
δίους. διαβάντες δὲ τὸν καθ' Ἡρακλείους στήλας 4
πόρον ὁμοίως ἐκεκρατήκεισαν καὶ τῆς Ἰβηρίας ἀπά-
σης ἕως τῆς ῥαχίας, ὃ πέρας ἐστὶ πρὸς τῇ καθ'
226. ἡμᾶς θαλάττῃ τῶν Πυρρηναίων ὄρων, ἃ διορίζει
10 τοὺς Ἰβήρας καὶ Κελτούς. ἀπέχει δὲ τοῦ καθ' 5
Ἡρακλείους στήλας στόματος οὗτος ὁ τόπος περὶ
ὀκτακισχιλίους σταδίους. ἐπὶ μὲν γὰρ Καινὴν πό- 6
λιν ἀπὸ στηλῶν εἶναι συμβαίνει τρισχιλίους, ὅθεν
ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν Ἀννίβας τὴν εἰς Ἰταλίαν. [τὴν
15 δὲ Καινὴν πόλιν ἔνιοι Νέαν Καρχηδόνα καλοῦσιν].
ἀπὸ δὲ ταύτης εἰσὶν ἐπὶ μὲν τὸν Ἰβήρα ποταμὸν
ἑξακόσιοι στάδιοι πρὸς δισχιλίους, ἀπὸ δὲ τούτου 7
πάλιν εἰς Ἐμπορίον χίλιοι σὺν ἑξακοσίοις, (ἀπὸ δ' 8
Ἐμπορίου πόλεως εἰς Νάρβωνα περὶ ἑξακοσίους),
20 καὶ μὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τοῦ Ῥοδανοῦ διά-
βασιν περὶ χιλίους ἑξακοσίους. [ταῦτα γὰρ νῦν
βεβημάτισται καὶ σεσημείωται κατὰ σταδίους ὁκτὼ
διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς] ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσεως τοῦ 9
Ῥοδανοῦ πορευομένοις παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ὡς
25 ἐπὶ τὰς πηγὰς ἕως πρὸς τὴν ἀναβολὴν τῶν Ἀλπεων
τὴν εἰς Ἰταλίαν χίλιοι τετρακόσιοι. λοιπαὶ δ' αἱ 10
τῶν Ἀλπεων ὑπερβολαί, περὶ χιλίους διακοσίους.
ὥς ὑπερβαλὼν ἔμελλεν ἥξειν εἰς τὰ περὶ τὸν Πάδον
πεδία τῆς Ἰταλίας. ὥστ' εἶναι τοὺς πάντας ἐκ Και- 11
30 νῆς πόλεως σταδίους περὶ ἑννακισχιλίους, οὓς ἔδει
διελθεῖν αὐτόν. τούτων δὲ τῶν τόπων κατὰ μὲν 12

τὸ μῆκος ἤδη σχεδὸν τοὺς ἡμίσεις διεληλύθει, κατὰ δὲ τὴν δυσχέρειαν τὸ πλεον αὐτῷ μέρος ἀπελείπετο τῆς πορείας.

- 40 Ἀννίβας μὲν οὖν ἐνεχείρει ταῖς διεκβολαῖς τῶν Πυρρηναίων ὄρων, κατὰφοβος ὦν τοὺς Κελτοὺς διὰ 5
2 τὰς ὀχυρότητας τῶν τόπων. Ῥωμαῖοι δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς διακούσαντες μὲν τῶν ἐξαποσταλέντων εἰς Καρχηδόνα πρεσβευτῶν τὰ δεδογμένα καὶ τοὺς φηθέντας λόγους, προσπεσόντος δὲ θάττον ἢ προσεδόκων Ἀννίβαν διαβεβηκέναι τὸν Ἴβηρα πο- 10
ταμὸν μετὰ τῆς δυνάμεως, προεχειρίσαντο πέμπειν μετὰ στρατοπέδων Πόπλιον μὲν Κορνήλιον εἰς Ἴβη-
3 ρίαν, Τεβέριον δὲ Σεμπρώνιον εἰς Λιβύην. ἐν ὅσῳ 212.
δ' οὗτοι περὶ τὰς καταγραφὰς ἐγίνοντο τῶν στρα-
227. τοπέδων καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν, ἔσπευσαν ἐπὶ 15
τέλος ἀγαγεῖν τὰ κατὰ τὰς ἀποικίας, οἳ δὲ πρὶν ἤσαν εἰς Γαλατίαν ἀποστέλλειν προκεχειρι-
σμένοι. τὰς μὲν οὖν πόλεις ἐνεργῶς ἐτείχιζον, τοὺς δ' οἰκήτορας ἐν ἡμέραις τριάκοντα παρήγγειλαν ἐπι-
τόπους γίνεσθαι, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἰς ἑκατέραν 20
5 τὴν πόλιν εἰς ἑξακισχιλίους· ὦν τὴν μὲν μίαν ἔκτι-
ζον ἐπὶ τὰδε τοῦ Πάδου ποταμοῦ, προσαγορεύσαν-
τες Πλακεντίαν, τὴν δ' ἄλλην ἐπὶ θάτερα, κατονο-
6 μάσαντες Κρεμώνην. ἤδη δὲ τούτων συνφικισμένων, οἱ Βοῖοι καλούμενοι Γαλάται, πάλαι μὲν οἷον λο- 25
χῶντες τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν, οὐκ ἔχοντες δὲ
7 τότε καιρόν, μετεωριζόμενοι καὶ πιστεύοντες ἐκ τῶν διαπεμπομένων τῇ παρουσίᾳ τῶν Καρχηδονίων, ἀπέστησαν ἀπὸ Ῥωμαίων, ἐγκαταλιπόντες τοὺς ὁμή-
ρους, οὓς ἔδοσαν ἐκβαίνοντες ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ 30
προγεγονότος, ὑπὲρ οὗ τὴν ἐξήγησιν ἡμεῖς ἐν τῇ

- προτέρᾳ βύβλῳ ταύτης ἐποιησάμεθα. παρακαλέσαν- 8
τες δὲ τοὺς Ἰνσουβρας, καὶ συμφρονήσαντες κατὰ τὴν προγεγενημένην ὁργὴν, κατέστυραν τὴν κατα-
κεκληρουχημένην χώραν ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ τοὺς 5
φεύγοντας συνδιώξαντες εἰς Μοτίνην, ἀποικίαν ὑπάρχουσαν Ῥωμαίων, ἐπολιόρχουν. ἐν οἷς καὶ 9
τρεῖς ἄνδρας τῶν ἐπιφανῶν συνέκλεισαν τοὺς ἐπὶ τὴν διαίρεσιν τῆς χώρας ἀπεσταλμένους· ὦν εἷς μὲν ἦν Γάιος Αντάτιος καὶ τὴν ὑπατον ἀρχὴν εἰληφώς,
10 οἱ δὲ δύο τὴν ἐξαπέλεκυν. οἰομένων δὲ δεῖν τοῦ- 10
των εἰς λόγους σφίσι συνελθεῖν, ὑπήκουσαν οἱ Βοῖοι. τῶν δ' ἄνδρῶν ἐξεληθόντων, παρασπονδή-
σαντες συνέλαβον αὐτοὺς, ἐλπίσαντες διὰ τούτων κομεισθαι τοὺς αὐτῶν ὁμήρους. Λεύκιος δὲ Μά- 11
15 λιος ἐξαπέλεκυς ὑπάρχων, καὶ προκαθήμενος ἐπὶ τῶν τόπων μετὰ δυνάμεως, ἀκούσας τὸ γερονός, ἐβόηθει κατὰ σπουδὴν. οἱ δὲ Βοῖοι συνέντες αὐτοῦ 12
228. τὴν παρουσίαν, ἐν τισὶ θρυμοῖς ἐτοιμάσαντες ἐνέ-
δρας, ἅμα τῷ παρελθεῖν εἰς τοὺς ὑλώδεις τόπους 213.
20 πανταχόθεν ἅμα προσπεσόντες πολλοὺς ἀπέκτειναν τῶν Ῥωμαίων. οἱ δὲ λοιποὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ὥρμη- 13
σαν πρὸς φυγὴν· ἐπεὶ δὲ τῶν ὑψηλῶν ἤψαντο χω-
ρίων, ἐπὶ ποσὸν συνέστησαν οὕτως ὥστε μόλις εὐσχή-
μονα ποιήσασθαι τὴν ἀποχώρησιν. οἱ δὲ Βοῖοι κατ-
25 ακολουθήσαντες συνέκλεισαν καὶ τούτους εἰς τὴν Τάννητος καλουμένην κώμην. τοῖς δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ 14
προσπεσόντος ὅτι τὸ τέταρτον στρατόπεδον περιει-
λημμένον ὑπὸ τῶν Βοίων πολιορκεῖται κατὰ κράτος, τὰ μὲν τῷ Ποπλίῳ προκεχειρισμένα στρατόπεδα
30 κατὰ σπουδὴν ἐξαπέστελλον ἐπὶ τὴν τούτων βοή-
θειαν, ἡγεμόνα συστήσαντες ἐξαπέλεκυν, ἄλλα δὲ

συνάγειν καὶ καταγράφειν ἐκ τῶν συμμάχων αὐτῷ παρήγγειλαν.

41 Τὰ μὲν οὖν κατὰ Κελτοὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως εἰς τὴν Ἀννίβου παρουσίαν ἐν τούτοις ἦν καὶ τοιαύτην εἰλήφει διέξοδον, οἷαν ἐν τε τοῖς πρὸ τοῦ 5
2 καὶ νῦν διεληλύθαμεν. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ῥωμαίων ἐτοιμασάμενοι τὰ πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιβολάς, ἐξέπλεον ὑπὸ τὴν ὥραιαν ἐπὶ τὰς προκειμένας πράξεις, Πόπλιος μὲν οὖν εἰς Ἰβηρίαν ἐξήκοντα ναυσί, 10
1 Τεβέριος δὲ Σεμπρώνιος εἰς Λιβύην ἑκατὸν ἐξήκοντα σκάφεσι πεντηρικοῖς. οἷς οὕτως καταπληκτικῶς ἐπεβάλετο πολεμεῖν καὶ τοιαύτας ἐποιεῖτο παρασκευάς ἐν τῷ Αἰλυβαίῳ, πάντας καὶ πανταχόθεν ἀθροίζων, ὥς εὐθέως ἐκ κατάπλου πολιορκήσων 15
4 αὐτὴν τὴν Καρχηδόνα. Πόπλιος δὲ κομισθεὶς παρὰ τὴν Αἰγυπτίνην ἦκε πεμπταῖος ἀπὸ Πισῶν εἰς τοὺς 5
5 κατὰ Μασσαλίαν τόπους, καὶ καθορισθεὶς πρὸς τὸ πρῶτον στόμα τοῦ Ῥοδανοῦ, τὸ Μασσαλιωτικὸν 22
6 προσαγορευόμενον, ἀπεβίβαζε τὰς δυνάμεις, ἀκούων μὲν ὑπερβάλλειν ἤδη τὰ Πυρρηναῖα τὸν Ἀννίβαν 20
7 ὅρη, πεπεισμένος δ' ἔτι μακρὰν ἀπέχειν αὐτὸν διὰ τε τὰς δυσχωρίας τῶν τόπων καὶ διὰ τὸ πλῆθος 7
7 τῶν μεταξὺν κειμένων Κελτῶν. Ἀννίβας δὲ παρα-
229. δόξας, τοὺς μὲν χρήμασι πείσας τῶν Κελτῶν, τοὺς δὲ βιασάμενος, ἦκε μετὰ τῶν δυνάμεων, δεξιὸν 25
8 ἔχων τὸ Σαρδόνιον πέλαγος, ἐπὶ τὴν τοῦ Ῥοδανοῦ 214. 8
8 διάβασιν. ὁ δὲ Πόπλιος, διασαφηθέντος αὐτῷ παρ-
εἶναι τοὺς ὑπεναντίους, τὰ μὲν ἀπιστῶν διὰ τὸ τάχος τῆς παρουσίας, τὰ δὲ βουλόμενος εἰδέναι τὴν ἀκρίβειαν, αὐτὸς μὲν ἀνελάμβανε τὰς δυνάμεις ἐκ 30
τοῦ πλοῦ, καὶ διανοεῖτο μετὰ τῶν χιλιάρχων ποίοις

χρηστέον τῶν τόπων καὶ συμμικτέον τοῖς ὑπεναν- 9
τίοις· τριακοσίους δὲ τῶν ἱππέων ἐξαπέστειλε τοὺς ἀνδρωδεστάτους, συστήσας μετ' αὐτῶν καθηγεμόνας ἅμα καὶ συναγωνιστὰς Κελτοὺς, οἱ παρὰ τοῖς Μασ- 5
5 σαλιώταις ἐτύγγανον μισθοφοροῦντες.

Ἀννίβας δὲ προσμῖξας τοῖς περὶ τὸν ποταμὸν 42
τόποις, εὐθέως ἐνεχείρει ποιεῖσθαι τὴν διάβασιν κατὰ τὴν ἀπλὴν φύσιν, σχεδὸν ἡμερῶν τεττάρων ὁδὸν ἀπέχων στρατοπέδῳ τῆς θαλάττης. καὶ φιλο- 2
10 ποιησάμενος παντὶ τρόπῳ τοὺς παροικούντας τὸν ποταμὸν ἐξηγόρασε παρ' αὐτῶν τὰ τε μονοξύλα 1
πλοῖα πάντα καὶ τοὺς λέμβους, ὄντας ἱκανοὺς τῷ 11
πλήθει διὰ τὸ ταῖς ἐκ τῆς θαλάττης ἐμπορίαις πολλοὺς χρῆσθαι τῶν παροικούντων τὸν Ῥοδανόν. ἔτι 3
15 δὲ τὴν ἀρμόζουσαν ξυλείαν ἐξέλαβε πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν μονοξύλων· ἐξ ὧν ἐν δυσὶν ἡμέραις 22
πλήθος ἀναρίθμητον ἐγένετο πορθμείων, ἐκάστου σπένδοντος μὴ προσδεῖσθαι τοῦ πέλας, ἐν αὐτῷ δ' 4
20 ἔχειν τὰς τῆς διαβάσεως ἐλπίδας. κατὰ δὲ τὸν και- 4
20 ρὸν τοῦτον ἐν τῷ πέραν πλῆθος ἡθροίσθη βαρβάρων χάριν τοῦ κωλύειν τὴν τῶν Καρχηδονίων διάβασιν. εἰς οὗς ἀποβλέπων Ἀννίβας καὶ συλλογισ- 5
μενος ἐκ τῶν παρόντων ὥς οὔτε διαβαίνειν μετὰ βίας δυνατὸν εἶη τοσοῦτων πολεμίων ἐφεστώτων, 25
25 οὐτ' ἐπιμένειν, μὴ πανταχόθεν προσδέξεται τοὺς ὑπεναντίους, ἐπιγενομένης τῆς τρίτης νυκτὸς ἐξ- 6
8 ἀποστέλλει μέρος τι τῆς δυνάμεως, συστήσας καθηγεμόνας ἐγχωρίους, ἐπὶ δὲ πάντων Ἀννων τὸν Βοαμίλκον τοῦ βασιλέως. οἱ ποιησάμενοι τὴν πο- 7
280. 30 ρεῖαν ἀντίοι τῷ θεύματι παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπὶ διακόσια στάδια, παραγενομένοι πρὸς τινα τόπον, 215.

ἐν ᾧ συνέβαινε περί τι χωρίον νησίζον περισχίζε-
 8 σθαι τὸν ποταμόν, ἐνταῦθα κατέμειναν. ἐκ δὲ τῆς
 παρακειμένης ὕλης τὰ μὲν συμπηγνύντες τῶν ξύλων,
 τὰ δὲ συνδεσμεύοντες, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰς ἡρ-
 9 μωσαν σχεδίας, ἀρκούσας τῇ χρεῖα πρὸς τὸ παρόν·
 ἐφ' αἷς διεκομίσθησαν ἀσφαλῶς οὐδενὸς κωλύοντος.
 9 καταλαβόμενοι δὲ τόπον ἐχυρὸν ἐκείνην μὲν τὴν
 ἡμέραν ἔμειναν ἀναπαύοντες σφᾶς ἐκ τῆς προγε-
 γεννημένης κακοπαθείας, ἅμα δὲ παρασκευαζόμενοι
 πρὸς τὴν ἐπιούσαν χρεῖαν κατὰ τὸ συντεταγμένον.
 10 καὶ μὴν Ἀννίβας τὸ παραπλήσιον ἐποίει περὶ τὰς
 11 μεθ' ἑαυτοῦ καταλειφθείσας δυνάμεις. μάλιστα δ'
 αὐτῷ παρεῖχε δυσχρηστίαν ἢ τῶν ἐλεφάντων διά-
 βασις· οὗτοι δ' ἦσαν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα τὸν ἀρι-
 15 θμόν.

43 Οὐ μὴν ἄλλ' ἐπιγενομένης τῆς πέμπτης νυκτός
 οἱ μὲν προδιαβάντες ἐκ τοῦ πέραν ὑπὸ τὴν ἑσθι-
 νὴν προῆγον παρ' αὐτὸν τὸν ποταμόν ἐπὶ τοὺς
 2 ἀντίπερα βαρβάρους, ὁ δ' Ἀννίβας ἐτοίμους ἔχων
 τοὺς στρατιώτας ἐπέιχε τῇ διαβάσει, τοὺς μὲν λέμ-
 20 βους πεπληρωκῶς τῶν πελτοφόρων ἱππέων, τὰ δὲ
 3 μονόξυλα τῶν εὐκίνητοτάτων πεζῶν. εἶχον δὲ τὴν
 μὲν ἕξ ὑπερδεξιὸν καὶ παρὰ τὸ ρεύμα τάξιν οἱ λέμ-
 βοι, τὴν δ' ὑπὸ τούτους τὰ λεπτὰ τῶν πορθμείων,
 ἵνα τὸ πολὺ τῆς τοῦ ρεύματος βίας ἀποδεχομένων
 25 τῶν λέμβων ἀσφαλεστέρα γίνοιτο τοῖς μονοξύλοις
 4 ἢ παρακομιδῇ διὰ τοῦ πόρου. κατὰ δὲ τὰς πρύμνας
 τῶν λέμβων ἐφέλκειν διανοοῦντο τοὺς ἵππους νέον-
 τας, τρεῖς ἅμα καὶ τέτταρας τοῖς ἀρωγεῦσιν ἐνὸς
 30 ἀνδρὸς ἕξ ἑκατέρου τοῦ μέρους τῆς πρύμνης οἰακί-
 31 ζοντος, ὥστε πλήθος ἱκανὸν ἵππων συνδιακομίζε-

σθαι κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως διάβασιν. οἱ δὲ 5
 βάρβαροι, θεωροῦντες τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὑπεναν-
 τίων, ἀτάκτως ἐκ τοῦ χάρακος ἐξεχέοντο καὶ σπο-
 ράδην, πεπεισμένοι κωλύειν εὐχερῶς τὴν ἀπόβασιν
 281. τῶν Καρχηδονίων. Ἀννίβας δ' ἅμα τῷ συνιδεῖν 6
 ἐν τῷ πέραν ἐγγίζοντας ἤδη τοὺς παρ' αὐτοῦ στρα-
 τιώτας, σημηνάντων ἐκείνων τὴν παρουσίαν τῷ 216.
 καπνῷ κατὰ τὸ συντεταγμένον, ἐμβαλίνει ἅπασιν
 ἅμα παρήγγελλε καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὸ ρεῦμα τοῖς
 10 ἐπὶ τῶν πορθμείων τεταγμένοις. ταχὺ δὲ τούτου 7
 γενομένου, καὶ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ἀμιλλωμένων
 μὲν πρὸς ἀλλήλους μετὰ κραυγῆς, διαγωνιζομένων
 8 δὲ πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ βίαν, τῶν δὲ στρατοπέ-
 δων ἀμφοτέρων ἕξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρὰ τὰ
 15 χεῖλη τοῦ ποταμοῦ παρεστῶτων, καὶ τῶν μὲν ἰδίων
 συναγωνιώντων καὶ παρακολουθούντων μετὰ κραυ-
 γῆς, τῶν δὲ κατὰ πρόσωπον βαρβάρων παιανίζον-
 20 των καὶ προκαλουμένων τὸν κίνδυνον, ἦν τὸ γινό-
 μενον ἐκπληκτικὸν καὶ παραστατικὸν ἀγωνίας. ἐν 9
 20 ᾧ καιρῷ τῶν βαρβάρων ἀπολελοιπότην τὰς σκηνὰς
 ἐπιπεσόντες ἄφνω καὶ παραδόξως οἱ πέραν Καρχη-
 δόνιοι, τινὲς μὲν αὐτῶν ἐνεπίμπρασαν τὴν στρατο-
 πεδεῖαν, οἱ δὲ πλείους ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς τὴν διά-
 25 βασιν τηροῦντας. οἱ δὲ βάρβαροι, παραλόγου τοῦ 10
 πρᾶγματος φανέντος αὐτοῖς, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς σκηνὰς
 ἐφέροντο βοηθήσοντες, οἱ δ' ἡμύνοντο καὶ διεμά-
 χοντο πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους. Ἀννίβας δέ, κατὰ 11
 τὴν πρόθεσιν αὐτῷ συντρεχόντων τῶν πραγμάτων,
 εὐθέως τοὺς πρώτους ἀποβαίνοντας συνίστα καὶ
 30 παρεκάλει, καὶ συνεπλέκετο τοῖς βαρβάροις. οἱ δὲ 12
 Κελτοὶ καὶ διὰ τὴν ἀταξίαν καὶ διὰ τὸ παράδοξον

κατοπεύσαντες, αὐτοὶς ἐξ ὑποστροφῆς ἠπείγοντο, διασπαρήσοντες τῷ στρατηγῷ τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων· ἀφικόμενοι δ' εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀνήγ-
 4 γειλαν. Πόπλιος δὲ παραντίκα τὴν ἀποσκευὴν ἀνα-
 θέμενος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἀνέξενε παντὶ τῷ στρατεύ- 5
 ματι, καὶ προῆγε παρὰ τὸν ποταμόν, σπεύδων συμ-
 μῆξαι τοῖς ὑπεναντίοις.
 5 Ἀννίβας δὲ τῇ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας
 ἅμα τῷ φωτὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς προέθετο πάντας ὡς
 πρὸς θάλατταν, ἐφεδρείας ἔχοντας τάξιν, τὴν δὲ 10
 τῶν πεζῶν ἐκίνει δύναιμιν ἐκ τοῦ χάρακος εἰς πο-
 6 ρείαν. αὐτὸς δὲ τοὺς ἐλέφαντας ἐξεδέχετο καὶ τοὺς
 ἅμα τούτοις ἀπολελειμμένους ἄνδρας. ἐγένετο δ'
 46 ἡ διακομιδὴ τῶν θηρίων τοιαύτη τις. πῆξαντες
 σχεδίας καὶ πλείους ἀραρότως, τούτων δύο πρὸς 15
 ἀλλήλας ζεύξαντες βιαίως ἤρρισαν ἀμφοτέρως εἰς
 τὴν γῆν κατὰ τὴν ἔμβασιν τοῦ ποταμοῦ, πλάτος
 ἐχούσας τὸ συναμφοτέρον ὡς πεντήκοντα πόδας.
 2 ταύταις δὲ συζευγνύντες ἄλλας ἐκ τῶν ἐκτὸς προσ-
 ῆρμοζον, προτείνοντες τὴν κατασκευὴν τοῦ ζεύγ- 20
 3 ματος εἰς τὸν πόρον. τὴν δ' ἀπὸ τοῦ ρεύματος
 πλευρὰν ἡσφαλίζοντο τοῖς ἐκ τῆς γῆς ἐπιγύοις, εἰς
 21 τὰ περὶ τὸ χεῖλος πεφυκότες τῶν δένδρων ἐνάπτον-
 234. τες, πρὸς τὸ συμμένειν καὶ μὴ παρωθεῖσθαι τὸ
 4 ὅλον ἔργον κατὰ τοῦ ποταμοῦ. ποιήσαντες δὲ πρὸς 25
 δύο πλέθρα τῷ μήκει τὸ πᾶν ζεύγμα τῆς προβολῆς,
 μετὰ ταῦτα δύο πεπηγυίας σχεδίας διαφερόντως
 [τὰς μεγίστας] προσέβαλλον ταῖς ἐσχάταις, πρὸς
 αὐτὰς μὲν βιαίως δεδεμένας, πρὸς δὲ τὰς ἄλλας
 οὕτως ὥστ' εὐδιακόπους αὐτῶν εἶναι τοὺς δεσμούς. 219.
 5 ῥύματα δὲ καὶ πλείω ταύταις ἐνήψαν, οἷς ἔμελλον

οἱ λέμβοι ὁνιμουλκοῦντες οὐκ ἐάσειν φέρεσθαι κατὰ
 ποταμοῦ, βία δὲ πρὸς τὸν ῥοὺν κατέχοντες παρα-
 κόμειν καὶ περαιώσειν ἐπὶ τούτων τὰ θηρία. μετὰ 6
 δὲ ταῦτα χοῦν ἔφερον ἐπὶ πάσας πόλυν, ἕως ἐπι-
 5 βάλλοντες ἐξωμοιώσαν, ὁμαλὴν καὶ σύγχρονον ποι-
 οῦντες τῇ διὰ τῆς χέρσου φερούσῃ πρὸς τὴν διά-
 βασιν ὁδῷ. τῶν δὲ θηρίων εἰθισμένων τοῖς Ἴνδοις 7
 μέχρ' οὖν πρὸς τὸ ὑγρὸν αἰεὶ πειθαρχεῖν, εἰς δὲ τὸ
 ὕδωρ ἐμβαίνειν οὐδαμῶς ἔτι τολμώντων, ἦγον διὰ
 10 τοῦ χώματος δύο προθέμενοι θηλείας, πειθαρχούν-
 των αὐταῖς τῶν θηρίων. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς τελευ- 8
 ταίας ἐπέστησαν σχεδίας, διακόνοντες τοὺς δεσμούς,
 οἷς προσήρτητο πρὸς τὰς ἄλλας, καὶ τοῖς λέμβοις
 ἐπισπασάμενοι τὰ ῥύματα, ταχέως ἀπέσπασαν ἀπὸ
 15 τοῦ χώματος τὰ τε θηρία καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῖς σχε-
 δίας. οὗ γενομένου διαταραχθέντα τὰ ζῷα κατὰ 9
 μὲν τὰς ἀρχὰς ἐστρέφετο καὶ κατὰ πάντα τόπον
 ὥρμα· περιεχόμενα δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ρεύμα-
 τος ἀπεδειλία καὶ μένειν ἠναγκάζετο κατὰ χώραν.
 20 καὶ τοιοῦτ' οὕτως δὴ τρόπῳ προσαρμολομένων αἰεὶ σχε- 10
 διῶν δυεῖν, τὰ πλείεστα τῶν θηρίων ἐπὶ τούτων
 διεκομίσθη, τινὰ δὲ κατὰ μέσον τὸν πόρον ἀπέρ- 11
 ριφεν εἰς τὸν ποταμόν αὐτὰ διὰ τὸν φόβον· ὧν
 τοὺς μὲν Ἴνδοις ἀπολέσθαι συνέβη πάντας, τοὺς
 25 δ' ἐλέφαντας διασωθῆναι. διὰ γὰρ τὴν δύναιμιν 12
 καὶ τὸ μέγεθος τῶν προβοσκιδῶν ἐξαίροντες ταύτας
 ὑπὲρ τὸ ὑγρὸν καὶ διαπνέοντες, ἅμα δ' ἐκφυσῶντες
 235. πᾶν τὸ παρεμπύκτον, ἀντέσχον, τὸ πολὺ καθ' ὕδα-
 τος ὁρτοὶ ποιοῦμενοι τὴν πορείαν.
 30 Περαιωθέντων δὲ τῶν θηρίων, ἀναλαβὼν Ἀν- 47
 νίβας τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοὺς ἱππεῖς προῆγε τού-

τοῖς ἀπουραγῶν παρὰ τὸν ποταμὸν ἀπὸ θαλάττης
ὥς ἐπὶ τὴν ἕω, ποιούμενος τὴν πορείαν ὥς εἰς τὴν
2 μεσόγαιον τῆς Εὐρώπης. ὁ δὲ Ῥοδανὸς ἔχει τὰς
μὲν πηγὰς ὑπὲρ τὸν Ἀδριατικὸν μυχὸν πρὸς τὴν
ἐσπέραν νευούσας, ἐν τοῖς ἀποκλίνουσι μέρεσι τῶν 5
Ἄλπειων ὥς πρὸς τὰς ἄρκτους, φεῖ δὲ πρὸς [τὰς] 220.
δύσεις χειμερινὰς, ἐκβάλλει δ' εἰς τὸ Σαρδῶν πέ-
3 λαγος. φέρεται δ' ἐπὶ πολὺ δι' αὐλῶνος, οὗ πρὸς
μὲν τὰς ἄρκτους Ἄρδυες Κελτοὶ κατοικοῦσι, τὴν δ'
ἀπὸ μεσημβρίας αὐτοῦ πλευρὰν ὀρίζουσι πᾶσαν αἰ 10
πρὸς ἄρκτον κεκλιμέναι τῶν Ἄλπειων παρῳρεῖται.
4 τὰ δὲ πεδία τὰ περὶ τὸν Πάδον, ὑπὲρ ὧν ἡμῖν
εἰρηται διὰ πλειόνων, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ῥοδανὸν
αὐλῶνος διαξευγνύουσιν αἱ τῶν προειρημένων ὄρων
ἀκρῳρεῖται, λαμβάνονσαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ Μασσαλίας 15
5 ἕως ἐπὶ τὸν τοῦ παντὸς Ἀδρίου μυχόν· ἃς τόθ'
ὑπεράρας Ἀννίβας ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Ῥοδανὸν τό-
πων ἐνέβαλεν εἰς Ἰταλίαν.
6 Ἐνιοὶ δὲ τῶν γεγραφότων περὶ τῆς ὑπερβολῆς
ταύτης, βουλόμενοι τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐκπλήτ- 20
τειν τῇ περὶ τῶν προειρημένων τόπων παραδοξο-
λογία, λανθάνουσιν ἐμπίπτοντες εἰς δύο τὰ πάσης
ἱστορίας ἄλλοτριώτατα· καὶ γὰρ ψευδολογεῖν καὶ
7 μαχόμενα γράφειν αὐτοῖς ἀναγκάζονται. ἅμα μὲν
γὰρ τὸν Ἀννίβαν ἀμίμητόν τινα παρεισάγοντες 25
στρατηγὸν καὶ τόλμῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτον ὁμολο-
8 γονμένως ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἀλογιστότατον, ἅμα
δὲ καταστροφὴν οὐ δυνάμενοι λαμβάνειν οὐδ' ἔξ-
οδον τοῦ ψεύδους θεοὺς καὶ θεῶν παῖδας εἰς πραγ-
236. 9 ματικὴν ἱστορίαν παρεισάγουσιν. ὑποθέμενοι γὰρ 30
τὰς ἐρυμνότηας καὶ τραχύτητας τῶν Ἀλπεινῶν

ὄρων τοιαύτας ὥστε μὴ οἶον ἵππους καὶ στρατό-
πεδα, σὺν δὲ τούτοις ἐλέφαντας, ἀλλὰ μηδὲ πεζοὺς 35
εὐζῶνους εὐχερῶς ἂν διελθεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν
ἐρημον τοιαύτην τινὰ περὶ τοὺς τόπους ὑπογρά-
5 φαντες ἡμῖν ὥστ' εἰ μὴ θεὸς ἢ τις ἥρως ἀπαντή-
σας τοῖς περὶ τὸν Ἀννίβαν ὑπέδειξε τὰς ὁδοὺς,
ἐξαπορήσαντας ἂν καταφθαῖναι πάντας, ὁμολογου-
μένως ἐκ τούτων εἰς ἑκάτερον τῶν προειρημένων
ἀμαρτημάτων ἐμπίπτουσι. πρῶτον μὲν γὰρ ἂν τίς 48
10 φανελὴ στρατηγὸς ἀλογιστότερος Ἀννίβου τίς καὶ
σκαϊότερος ἡγεμὼν, ὃς τοσούτων ἡγούμενος δυνά- 2
μεων καὶ τὰς μεγίστας ἐλπίδας ἔχων ἐν τούτοις
τοῦ κατορθώσειν τοῖς ὅλοις, οὔτε τὰς ὁδοὺς οὔτε 221.
τόπους, ὥς οὗτοί φασι, οὔτε ποῦ πορεύεται τὸ
15 παράπαν οὔτε πρὸς τίνας ἐγίνωσκε, τὸ δὲ πέρας 3
οὐδ' εἰ καθόλου [τοῦναντίον] δυνατοῖς ἐπιβάλλεται
πράγμασιν; ἀλλ' ὅπερ οἱ τοῖς ὅλοις ἐπταικότες καὶ 4
κατὰ πάντα τρόπον ἐξαποροῦντες οὐχ ὑπομένουσιν,
ὥστ' εἰς ἀπρονοήτους καθιέναι τόπους μετὰ δυνά-
20 μεως, τοῦτο περιτιθέασιν οἱ συγγραφεῖς Ἀννίβᾳ τῷ
τὰς μεγίστας ἐλπίδας ἀκεραίους ἔχοντι περὶ τῶν
καθ' αὐτὸν πραγμάτων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ 5
τῆς ἐρημίας, ἔτι δ' ἐρυμνότητος καὶ δυσχωρίας τῶν
τόπων ἐκδηλον ποιεῖ τὸ ψεῦδος αὐτῶν. οὐχ ἴστο- 6
25 ρήσαντες γὰρ ὅτι συμβαίνει τοὺς Κελτοὺς τοὺς παρὰ
τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν οἰκοῦντας οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις
πρὸ τῆς Ἀννίβου παρουσίας, οὐδὲ μὴν πάλαι, προσ-
φάτως δέ, μεγάλους στρατοπέδοις ὑπερβάντας τὰς
Ἄλπεις παρατετάχθαι μὲν Ῥωμαίοις, συνηγωνίσθαι
30 δὲ Κελτοῖς τοῖς τὰ περὶ τὸν Πάδον πεδία κατοι-
κοῦσι, καθάπερ ἡμεῖς ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώ-

7 σαμεν, πρὸς δὲ τούτοις οὐκ εἰδότες ὅτι πλείστον
 237. ἀνθρώπων φύλον κατ' αὐτὰς οἰκεῖν συμβαίνει τὰς
 Ἄλπεις, ἀλλ' ἀγνοοῦντες ἕκαστα τῶν εἰρημένων
 ἥρω τινὰ φασιν ἐπιφανέντα συνυποδείξαι τὰς ὁδοὺς
 8 αὐτοῖς. ἐξ ὧν εἰκότως ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ παρα- 5
 πλήσιον τοῖς τραγῳδιογράφοις. καὶ γὰρ ἐκείνοις
 πᾶσιν αἱ καταστροφαὶ τῶν δραμάτων προσδέονται
 θεοῦ καὶ μηχανῆς διὰ τὸ τὰς πρώτας ὑποθέσεις
 9 ψευδεῖς καὶ παραλόγους λαμβάνειν, τοὺς τε συγγρα-
 φέας ἀνάγκη τὸ παραπλήσιον πάσχειν καὶ ποιεῖν 10
 ἥρωάς τε καὶ θεοὺς ἐπιφαινομένους, ἐπειδὴν τὰς
 ἀρχὰς ἀπιθάνους καὶ ψευδεῖς ὑποστήσονται. πῶς
 γὰρ οἷόν τε παραλόγοις ἀρχαῖς εὖλογον ἐπιθεῖναι
 10 τέλος; Ἀννίβας γε μὴν, οὐχ ὥς οὗτοι γράφουσι,
 λίαν δὲ περὶ ταῦτα πραγματικῶς ἐχρήτο ταῖς ἐπι- 15
 11 βολαῖς. καὶ γὰρ τὴν τῆς χώρας ἀρετὴν, εἰς ἣν
 ἐπεβάλετο καθιέναι, καὶ τὴν τῶν ὅχλων ἀλλοτριό-
 τητα πρὸς Ῥωμαίους ἐξητάκει σαφῶς, εἰς τε τὰς 222.
 μεταξὺ δυσχωρίας ὁδηγοῖς καὶ καθηγεμόσιν ἐργω-
 ρίοις ἐχρήτο τοῖς τῶν αὐτῶν ἐλπίδων μέλλουσι 20
 12 κοινωνεῖν. ἡμεῖς δὲ περὶ τούτων εὐθαρσῶς ἀπο-
 φαινόμεθα διὰ τὸ περὶ τῶν πράξεων παρ' αὐτῶν
 ἱστορημέναι τῶν παρατετενχότων τοῖς καιροῖς, τοὺς
 δὲ τόπους κατωπτευκέναι καὶ τῇ διὰ τῶν Ἄλπειων
 αὐτοὶ κεχρησθαι πορείᾳ γνώσεως ἔνεκα καὶ θέας. 25
 49 Οὐ μὴν ἀλλὰ Πόπλιος μὲν ὁ τῶν Ῥωμαίων
 στρατηγὸς ἡμέραις ὕστερον τρισὶ τῆς ἀναζυγῆς τῆς
 τῶν Καρχηδονίων παραγενόμενος ἐπὶ τὴν τοῦ πο-
 ταμοῦ διάβασιν, καὶ καταλαβὼν ὠρμηκότητας τοὺς
 ὑπεναντίους, ἐξενίσθη μὲν ὥς ἐνδέχεται μάλιστα, 30
 2 πεπεισμένος οὐδέποτ' ἂν αὐτοὺς τολμῆσαι τῇδε

ποιήσασθαι τὴν εἰς Ἰταλίαν πορείαν, διὰ τὸ πλη-
 θος καὶ τὴν ἀθροσίαν τῶν κατοικούντων τοὺς τό-
 πους βαρβάρων. θεωρῶν δὲ τετολημκότητας, αὐθις 3
 ἐπὶ τὰς ναῦς ἠπείγετο, καὶ παραγενόμενος ἐνεβίβαξε
 238. τὰς δυνάμεις. καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐξέπεμπεν ἐπὶ 4
 τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ πράξεις, αὐτὸς δὲ πάλιν ὑποστρέψας
 εἰς Ἰταλίαν ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν, σπεύδων κατατα-
 χῆσαι τοὺς ὑπεναντίους διὰ Τυρρηνίας πρὸς τὴν
 τῶν Ἄλπειων ὑπερβολήν. Ἀννίβας δὲ ποιησάμενος 5
 10 ἐξῆς ἐπὶ τέτταρας ἡμέρας τὴν πορείαν ἀπὸ τῆς δια-
 βάσεως ἦκε πρὸς τὴν καλουμένην Νῆσον, χώραν
 πολύχλον καὶ σιτοφόρον, ἔχουσαν δὲ τὴν προσ-
 ηγορίαν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ συμπτώματος. ἥ μὲν γὰρ ὁ 6
 Ῥοδανός, ἥ δ' Ἰσάρας προσαγορευόμενος, ῥέοντες
 15 παρ' ἑκατέραν τὴν πλευρὰν, ἀποκορυφούσιν αὐτῆς
 τὸ σχῆμα κατὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους σύμπτωσιν. ἔστι 7
 δὲ παραπλησία τῷ μεγέθει καὶ τῷ σχήματι τῷ κατ'
 Αἴγυπτον καλουμένῳ Δέλτα, πλὴν ἐκείνου μὲν θά-
 λαττα τὴν μίαν πλευρὰν καὶ τὰς τῶν ποταμῶν ῥύ-
 20 σεις ἐπιζεύγνυσιν, ταύτης δ' ὄρη δυσπρόσοδα καὶ
 δυσέμβολα καὶ σχεδὸν ὥς εἰπεῖν ἀπρόσιτα. πρὸς 8
 ἣν ἀφικόμενος, καὶ καταλαβὼν ἐν αὐτῇ δὴ ἀδελ-
 φοὺς ὑπὲρ τῆς βασιλείας στασιάζοντας καὶ μετὰ
 στρατοπέδων ἀντικαθημένους ἀλλήλοις, ἐπισπασμέ- 9
 25 νον τοῦ πρεσβυτέρου καὶ παρακαλοῦντος εἰς τὸ 223.
 συμπράξαι καὶ συμπεριποιῆσαι τὴν ἀρχήν, [αὐτῷ]
 ὑπήκουσε, προδήλου σχεδὸν ὑπαρχούσης τῆς πρὸς
 τὸ παρὸν ἐσομένης αὐτῷ χρείας. διὸ καὶ συνεπι- 10
 θέμενος καὶ συνεκβαλὼν τὸν ἕτερον πολλῆς ἐπικον-
 30 ρίας ἔτυχε παρὰ τοῦ κρατήσαντος· οὐ γὰρ μόνον 11
 σίτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδείοις ἀφθόνως ἐχορή-

γησε τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὅπλων τὰ πα-
 λαιὰ καὶ τὰ πεπονηκότα πάντα διαλλάξας ἐκαινο-
 12 ποίησε πᾶσαν τὴν δύναμιν εὐκαίρως, ἔτι δὲ τοὺς
 πλείστους ἐσθῆτι καὶ πρὸς τοῦτοις ὑποδέσει κοσμή-
 σας μεγάλην εὐχρηστίαν παρέσχετο πρὸς τὰς τῶν 5
 13 ὁρῶν ὑπερβολάς. τὸ δὲ μέγιστον, εὐλαβῶς διακει-
 μένοις πρὸς τὴν διὰ τῶν Ἀλλοβρόγων καλουμένων
 Γαλατῶν πορείαν ἀπουραγῆσας μετὰ τῆς σφετέρως
 239. δυνάμεως ἀσφαλῆ παρεσκεύασε τὴν δίοδον αὐτοῖς,
 ἕως ἡγγισαὶ τῇ τῶν Ἀλπεων ὑπερβολῇ. 10
 50 Ἀννίβας δ' ἐν ἡμέραις δέκα πορευθεὶς παρὰ τὸν
 ποταμὸν εἰς ὀκτακοσίους σταδίους ἤρξατο τῆς πρὸς
 τὰς Ἀλπεὶς ἀναβολῆς, καὶ συνέβη μεγίστοις αὐτὸν
 2 περιπεσεῖν κινδύνοις. ἕως μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιπέ-
 δοις ἦσαν, ἀπείχοντο πάντες αὐτῶν οἱ κατὰ μέρος 15
 ἡγεμόνες τῶν Ἀλλοβρόγων, τὰ μὲν τοὺς ἱππεῖς
 δεδιότες, τὰ δὲ τοὺς παραπέμποντας βαρβάρους.
 3 ἔπειδ' ὁ ἐκείνοι μὲν εἰς τὴν οἰκίαν ἀπηλλάγησαν,
 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀννίβαν ἤρξαντο προάγειν εἰς τὰς
 δυσχωρίας, τότε συναθροίσαντες οἱ τῶν Ἀλλοβρό- 20
 γων ἡγεμόνες ἱκανόν τι πλῆθος, προκατελάβοντο
 τοὺς εὐκαίρους τόπους, δι' ὧν ἔδει τοὺς περὶ τὸν
 4 Ἀννίβαν κατ' ἀνάγκην ποιῆσθαι τὴν ἀναβολήν. εἰ
 μὲν οὖν ἔκρυψαν τὴν ἐπίνοιαν, ὁλοσχερῶς ἂν δι-
 8 ἐφθειραν τὸ στρατεύμα τῶν Καρχηδονίων· νῦν δὲ 25
 καταφανεῖς γενόμενοι μεγάλα μὲν καὶ τοὺς περὶ
 5 Ἀννίβαν ἐβλαψαν, οὐκ ἐλάττω δ' ἑαυτούς. γνοὺς
 γὰρ ὁ στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων ὅτι προκατέχου-
 σιν οἱ βάρβαροι τοὺς εὐκαίρους τόπους, αὐτὸς μὲν
 11 καταστρατοπεδεύσας πρὸς ταῖς ὑπερβολαῖς ἐπέμνε, 224.
 6 προέπεμψε δὲ τινὰς τῶν καθηγουμένων αὐτοῖς Γα-

λατῶν χάριν τοῦ κατασκέψασθαι τὴν τῶν ὑπεναν-
 τίων ἐπίνοιαν καὶ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. ὧν πραξάν- 7
 των τὸ συνταχθῆν, ἐπιγνοὺς ὁ στρατηγὸς ὅτι τὰς
 μὲν ἡμέρας ἐπιμελῶς παρεντακτοῦσι καὶ τηροῦσι
 5 τοὺς τόπους οἱ πολέμιοι, τὰς δὲ νύκτας εἰς τινα
 παρακειμένην πόλιν ἀπαλλάττονται, πρὸς ταύτην
 τὴν ὑπόθεσιν ἀρμοζόμενος συνεστήσατο πρᾶξιν
 τοιαύτην. ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν προῆγεν ἐμφα- 8
 240. νῶς, καὶ συνεγγίσας ταῖς δυσχωρίαις οὐ μακρὸν
 10 τῶν πολέμιων κατεστρατοπέδευσε. τῆς δὲ νυκτὸς 9
 ἐπιγενομένης, συντάξας τὰ πυρὰ καίειν, τὸ μὲν
 πλεῖον μέρος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ κατέλιπε, τοὺς
 δ' ἐπιτηδειοτάτους εὐζώνους ποιήσας διῆλθε τὰ
 στενὰ τὴν νύκτα καὶ κατέσχε τοὺς ὑπὸ τῶν πολε-
 15 μίων προκαταληφθέντας τόπους, ἀποκεχωρηκότων
 τῶν βαρβάρων κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν πόλιν.
 οὗ συμβάντος καὶ τῆς ἡμέρας ἐπιγενομένης, οἱ βάρ- 51
 βαροι συνθεασάμενοι τὸ γερονὸς τὰς μὲν ἀρχὰς
 ἀπέστησαν τῆς ἐπιβολῆς· μετὰ δὲ ταῦτα θεωροῦντες 2
 20 τὸ τῶν ὑποζυγίων πλῆθος καὶ τοὺς ἱππεῖς δυσχε-
 ρῶς ἐκμηρνομένους καὶ μακρῶς τὰς δυσχωρίας, ἐξ-
 εκλήθησαν ὑπὸ τοῦ συμβαίνοντος ἐξάπτεσθαι τῆς
 πορείας. τούτου δὲ γενομένου, καὶ κατὰ πλείω 3
 μέρη προσπεσόντων τῶν βαρβάρων, οὐχ οὕτως ὑπὸ
 25 τῶν ἀνδρῶν ὥς ὑπὸ τῶν τόπων πολὺς ἐρίνετο φθό-
 ρος τῶν Καρχηδονίων, καὶ μάλιστα τῶν ἱππῶν καὶ
 τῶν ὑποζυγίων. οὔσης γὰρ οὐ μόνον στενῆς καὶ 4
 τραχείας τῆς προσβολῆς, ἀλλὰ καὶ κρημνώδους, ἀπὸ
 παντὸς κινήματος καὶ πάσης ταραχῆς ἐφέρετο κατὰ
 30 τῶν κρημνῶν ὁμόςε τοῖς φορτίοις πολλὰ τῶν ὑπο-
 ζυγίων. καὶ μάλιστα τὴν τοιαύτην ταραχὴν ἐποίουν 5

οἱ τραυματιζόμενοι τῶν ἵππων· τούτων γὰρ οἱ μὲν ἀντίοι συμπύπτοντες τοῖς ὑποζυγίοις, ὅποτε διαπιοθεῖεν ἐκ τῆς πληγῆς, οἱ δὲ κατὰ τὴν εἰς τοῦμπροσθεν ὁρμὴν ἐξωθοῦντες πᾶν τὸ παραπίπτου ἐν ταῖς 6 δυσχωρίαις, μεγάλην ἀπειργάζοντο ταραχήν. εἰς ἃ 225. βλέπων Ἀννίβας, καὶ συλλογισόμενος ὥς οὐδὲ τοῖς διαφυγοῦσι τὸν κίνδυνον ἔστι σωτηρία τοῦ σκευοφόρου διαφθαρέντος, ἀναλαβὼν τοὺς προκατασχόντας τὴν νύκτα τὰς ὑπερβολὰς ὥρμησε παραβοηθή- 7 σων τοῖς τῇ πορείᾳ προλαβοῦσιν. οὗ γενομένου 10 πολλοὶ μὲν τῶν πολεμίων ἀπώλλυντο διὰ τὸ ποιῆσθαι τὴν ἔφοδον ἐξ ὑπερδεξίων τὸν Ἀννίβαν, οὐκ 8 ἐλάττους δὲ καὶ τῶν ἰδίων· ὁ γὰρ κατὰ τὴν πορείαν 241. θόρυβος ἐξ ἀμφοῖν ἠϋξέτο διὰ τὴν τῶν προειρη- 9 μένων κραυγὴν καὶ συμπλοκὴν. ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν 15 πλείστους τῶν Ἀλλοβρόγων ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεψάμενος ἠνάγκασε φυγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, τότε δὴ τὸ μὲν ἔτι περιλειπόμενον πλῆθος τῶν ὑπο- 11 ζυγίων καὶ τῶν ἵππων μόλις καὶ ταλαιπώρως διήννε 20 τὰς δυσχωρίας, αὐτὸς δὲ συναθροίσας ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἐκ τοῦ κινδύνου, προσέβαλε πρὸς τὴν πόλιν, ἐξ ἧς ἐποίησαντο τὴν ὁρμὴν οἱ πολέμιοι. 12 καταλαβὼν δὲ σχεδὸν ἔρημον διὰ τὸ πάντας ἐκκλη- 25 θῆναι πρὸς τὰς ὠφελείας, ἐγκρατὴς ἐγένετο τῆς πόλεως. ἐκ δὲ τούτου πολλὰ συνέβη τῶν χρησίμων 12 αὐτῷ πρὸς τε τὸ παρὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον. παρ- 30 αὐτίκα μὲν γὰρ ἐκομίσατο πλῆθος ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἅμα τούτοις ἐαλωκότων ἀνδρῶν, εἰς δὲ τὸ μέλλον ἔσχε μὲν καὶ σίτου καὶ θρεμμά- 13 των ἐπὶ δυεῖν καὶ τρισὶν ἡμέραις εὐπορίαν, τὸ δὲ 30 συνέχον, φόβον ἐνειργάσατο τοῖς ἐξῆς, πρὸς τὸ μὴ

τολμᾶν αὐτῷ ῥαδίως ἐργχεῖν μηδένα τῶν παρα- κειμένων ταῖς ἀναβολαῖς.

Τότε μὲν οὖν αὐτοῦ ποιησάμενος τὴν παρεμβο- 52 λήν, καὶ μίαν ἐπιμείνας ἡμέραν, αὐθις ὤρμα. ταῖς 2 5 δ' ἐξῆς μέχρι μὲν τινος ἀσφαλῶς διῆγε τὴν στρα- τιάν· ἤδη δὲ τεταρταῖος ὢν αὐθις εἰς κινδύνους παρεγένετο μεγάλους. οἱ γὰρ περὶ τὴν δίοδον οἱ 3 κοῦντες συμφρονήσαντες ἐπὶ δόλῳ συνήντων αὐτῷ, θαλλοὺς ἔχοντες καὶ στεφάνους· τοῦτο γὰρ σχεδὸν 10 πᾶσι τοῖς βαρβάροις ἐστὶ σύνθημα φιλίας, καθάπερ τὸ κηρύκειον τοῖς Ἑλλησιν. εὐλαβῶς δὲ διακείμε- 4 226. νος πρὸς τὴν τοιαύτην πίστιν Ἀννίβας ἐξήτασε φι- λοτίμως τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν ὅλην ἐπιβο- λήν. τῶν δὲ φασκόντων καλῶς εἰδέναι καὶ τὴν τῆς 5 15 πόλεως ἄλωσιν καὶ τὴν τῶν ἐργχευμένων αὐτὸν 242. ἀδικεῖν ἀπώλειαν, καὶ διασαφούντων ὅτι πάρεσι διὰ ταῦτα, βουλόμενοι μήτε ποιῆσαι μήτε παθεῖν 20 δυσχερὲς μηδὲν, ὑπισχνουμένων δὲ καὶ δῶσειν ἐξ αὐτῶν ὅμηρα, πολὺν μὲν χρόνον εὐλαβεῖτο καὶ δι- 6 20 ἠπίσται τοῖς λεγομένοις, συλλογισόμενος (δ' Ἀννίβας ὡς δεξάμενος) μὲν τὰ προτεινόμενα, τάχ' ἂν ἴσως εὐλαβεστέρους καὶ προσηνέστερους ποιῆσαι τοὺς παρα- γεγονότας, μὴ προσδεξάμενος δὲ προδήλους ἔξει πο- 25 λεμίους αὐτούς, συγκατένευσε τοῖς λεγομένοις καὶ 25 συννυπεκρίθη τίθεσθαι φιλίαν πρὸς αὐτούς. τῶν δὲ 7 βαρβάρων τὰ ὅμηρα παραδόντων καὶ θρέμμασι χο- ρηγούντων ἀφθόνως, καὶ καθόλου διδόντων σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας ἀπαρτηρήτως, ἐπὶ ποσὸν ἐπί- στευσαν οἱ περὶ τὸν Ἀννίβαν, ὥστε καὶ καθηγε- 30 μόσιν αὐτοῖς χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐξῆς δυσχωρίας. 30 προπορευομένων δ' αὐτῶν ἐπὶ δὴ ἡμέραις, συναθροί- 8

σθέντες οἱ προειρημένοι καὶ συνακολουθήσαντες ἐπιτίθενται, φάραγγά τινα δύσβατον καὶ κρημνώδη 53 περαιουμένων αὐτῶν. ἐν ᾧ καιρῷ πάντας ἂν ἄρ-
δην ἀπολέσθαι συνέβη τοὺς περὶ τὸν Ἀννίβαν, εἰ
μὴ δεδιότες ἀκμὴν ἐπὶ ποσὸν καὶ προορώμενοι τὸ 5
μέλλον τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τοὺς ἵππους εἶχον ἐν
τῇ πρωτοπορείᾳ, τοὺς δ' ὀπλίτας ἐπὶ τῆς οὐραγίας.
2 τοῦτων δ' ἐφεδρεύοντων ἔλαττον συνέβη γενέσθαι
τὸ πάθος· οὗτοι γὰρ ἔσπεξαν τὴν ἐπιφορὰν τῶν βαρ-
3 βάρων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτου συγκυρήσαντος 10
πολύ τι πλήθος καὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων
4 καὶ τῶν ἵππων διεφθάρη. τῶν γὰρ τόπων ὑπερ-
δεξίων ὄντων τοῖς πολεμίοις, ἀντιπαράγοντες οἱ
βάρβαροι ταῖς παρωρείαις, καὶ τοῖς μὲν τὰς πέτρας
ἐπικυλίνοντες, τοὺς δ' ἐκ χειρὸς τοῖς λίθοις τύπτοντες, 15
243. 5 εἰς ὀλοσχερῇ διατροπῇ καὶ κίνδυνον ἦγον, οὕτως
ὥστ' ἀναγκασθῆναι τὸν Ἀννίβαν μετὰ τῆς ἡμισείας 227.
δυνάμεως νυκτερεῦσαι περὶ τι λευκόπετρον ὀχυρὸν
χωρὶς τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων, ἐφεδρεύοντα
τούτοις, ἕως ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ταῦτα μόλις ἐξεμηρύ- 20
6 σατο τῆς χαράδρας. τῇ δ' ἐπαύριον τῶν πολεμίων
χωρισθέντων, συνάψας τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ὑποζυ-
γίοις προῆγε πρὸς τὰς ὑπερβολὰς τὰς ἀνωτάτω τῶν
Ἀλπεων, ὀλοσχερεῖ μὲν οὐδενὶ περιπίπτων ἐτι συ-
στήματι τῶν βαρβάρων, κατὰ μέρος δὲ καὶ κατὰ τό- 25
7 πους παρενοχλούμενος ὑπ' αὐτῶν. ὧν οἱ μὲν ἀπὸ
τῆς οὐραγίας, οἱ δ' ἀπὸ τῆς πρωτοπορείας ἀπέσπων
τῶν σκευοφόρων ἔνια, προσπίπτοντες εὐκαίρως.
8 μερίστην δ' αὐτῷ παρείχετο χρεῖαν τὰ θηρία· καθ'
ὃν γὰρ ἂν τόπον ὑπάρχοι τῆς πορείας ταῦτα, πρὸς 30
τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἐτόλμων οἱ πολέμιοι προσιέναι,

τὸ παράδοξον ἐκκληττόμενοι τῆς τῶν ζώων φαντα-
σίας. ἐναταῖος δὲ διανύσας εἰς τὰς ὑπερβολὰς αὐτοῦ 9
κατεστρατοπέδευσε, καὶ δὴ ἡμέρας προσέμεινε, βου-
λόμενος ἅμα μὲν ἀναπαῦσαι τοὺς διασφρομένους,
5 ἅμα δὲ προσδέξασθαι τοὺς ἀπολειπομένους. ἐν ᾧ 10
καιρῷ συνέβη πολλοὺς μὲν ἵππους τῶν ἀπεπτομη-
νων, πολλὰ δ' ὑποζύγια τῶν ἀπερριφόντων τὰ φορ-
τία παραδόξως ἀναδραμεῖν τοῖς στίβοις ἐπόμενα
καὶ συνάψαι πρὸς τὴν παρεμβολήν. τῆς δὲ χιόνος 54
10 ἤδη περὶ τοὺς ἄκρους ἀθροισμένης διὰ τὸ συνάπτειν
τὴν τῆς Πλειάδος δύσιν, θεωρῶν τὰ πλήθη δυσθύ-
μως διακείμενα καὶ διὰ τὴν προγεγεννημένην τα-
λαιπωρίαν καὶ διὰ τὴν ἐτι προσδοκωμένην, ἐπει- 2
244. 15 ρᾶτο συναθροίσας παρακαλεῖν, μίαν ἔχων ἀφορμὴν
εἰς τοῦτο τὴν τῆς Ἰταλίας ἐνάργειαν· οὕτως γὰρ
ὑποπεπτώκει τοῖς προειρημένοις ὄρεσιν ὥστε συν-
θεωρουμένων ἀμφοῖν ἀκροπόλεως φαίνεσθαι διάθε-
σιν ἔχειν τὰς Ἀλπεὶς τῆς ὅλης Ἰταλίας. διόπερ ἐν- 3
244. 20 δεικνύμενος αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Πάδον πεδία, καὶ
καθόλου τῆς εὐνοίας ὑπομιμνήσκων τῆς τῶν κατ-
οικούντων αὐτὰ Γαλατῶν, ἅμα δὲ καὶ τὸν τῆς
Ῥώμης αὐτῆς τόπον ὑποδεικνύων, ἐπὶ ποσὸν εὐθαρ-
σεῖς ἐποίησε τοὺς ἀνθρώπους. τῇ δ' ἐπαύριον ἀνα- 4
228. 25 ζεύξας ἐνήρχετο τῆς καταβάσεως. ἐν ᾗ πολεμίοις
μὲν οὐκέτι περιέτυχε πλήν τῶν λάθρα κακοποιούν-
των, ὑπὸ δὲ τῶν τόπων καὶ τῆς χιόνος οὐ πολλῶ
λείποντας ἀπέβαλε τῶν κατὰ τὴν ἀνάβασιν φθαρέν-
των. οὕσης γὰρ στενῆς καὶ κατωφεροῦς τῆς κατα- 5
βάσεως, τῆς δὲ χιόνος ἄδηλον ποιούσης ἐκάστοις
30 τὴν ἐπίβασιν, πᾶν τὸ παραπεσὸν τῆς ὁδοῦ καὶ σφα-
λὲν ἐφέρετο κατὰ τῶν κρημνῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ ταύ- 6

την μὲν ὑπέφερον τὴν ταλαιπωρίαν, ἅτε συνήθεις
 7 ὄντες ἤδη τοῖς τοιοῦτοῖς κακοῖς· ἅμα δὲ τῷ παρα-
 γενέσθαι πρὸς τοιοῦτον τόπον, ὃν οὔτε τοῖς θηρί-
 οῖς οὔτε τοῖς ὑποζυγίοις δυνατόν ἦν παρελθεῖν διὰ
 8 τὴν στενότητα, σχεδὸν ἐπὶ τριῖ ἡμιστάδια τῆς 5
 ἀπορρώγος καὶ πρὸ τοῦ μὲν οὔσης, τότε δὲ καὶ μάλ-
 λον ἔτι προσφάτως ἀπερρωγίας, ἐνταῦθα πάλιν ἀθυ-
 8 μῆσαι καὶ διατραπῆναι συνέβη τὸ πλῆθος. τὸ μὲν
 οὖν πρῶτον ἐπεβάλετο περιελθεῖν τὰς δυσχωρίας ὁ
 τῶν Καρχηδονίων στρατηγός· ἐπιγενομένης δὲ χιό- 10
 νος καὶ ταύτην ἀδύνατον ποιούσης τὴν πορείαν,
 55 ἀπέστη τῆς ἐπιβολῆς. τὸ γὰρ συμβαῖνον ἰδιον ἦν
 καὶ παρηλλαγμένον. ἐπὶ γὰρ τὴν προὔπαρχουσαν
 χιόνα καὶ διαμεμενηκυῖαν ἐκ τοῦ πρότερον χειμῶ-
 νος ἄρτι τῆς ἐπ' ἔτους πεπτωκυίας, ταύτην μὲν εὐ- 15
 διάκοπτον εἶναι συνέβαινε καὶ διὰ τὸ πρόσφατον
 οὔσαν ὑπαλὴν ὑπάρχειν καὶ διὰ τὸ μηδέπω βάθος
 2 ἔχειν. ὁπότε δὲ ταύτην διαπατήσαντες ἐπὶ τὴν ὑπο-
 κάτω καὶ συνεστηκυῖαν ἐπιβαῖεν, οὐκέτι διέκοπτον,
 ἀλλ' ἐπέπλεον ὀλισθάνοντες ἀμφοτέροις ἅμα τοῖς 20
 ποσὶ, καθάπερ ἐπὶ τῇ γῇ συμβαίνει τοῖς διὰ τῶν
 245. 3 ἀκροπῆλων πορευομένοις. τὸ δὲ συνεξακολουθοῦν
 4 τοῦτοῖς ἔτι δυσχερέστερον ὑπῆρχεν. οἱ μὲν γὰρ ἄν-
 δρες οὐ δυνάμενοι τὴν κάτω χιόνα διακόπτειν, ὁπότε
 πεσόντες βουληθεῖεν ἢ τοῖς γόνασιν ἢ ταῖς χερσὶ 25
 προσεξερείσασθαι πρὸς τὴν ἐξανάστασιν, τότε καὶ
 μᾶλλον ἐπέπλεον ἅμα πᾶσι τοῖς ἐρείσμασιν, ἐπὶ
 5 πολὺν καταφερῶν ὄντων τῶν χωρίων· τὰ δ' ὑπο-
 ζύγια διέκοπτεν, ὅτε πέσοι, τὴν κάτω χιόνα κατὰ 229.
 τὴν διανάστασιν, διακόψαντα δ' ἔμνε μετὰ τῶν φορ- 30
 τῶν οἷον καταπεπηγότα διὰ τε τὸ βάρος καὶ διὰ

τὸ πῆγμα τῆς προὔπαρχούσης χιόνος. ὅθεν ἀπο- 6
 στὰς τῆς τοιαύτης ἐλπίδος ἐστρατοπέδευσε περὶ τὴν
 φάγιν, διαμησάμενος τὴν ἐπ' αὐτῇ χιόνα, καὶ μετὰ
 ταῦτα παραστήσας τὰ πλῆθη τὸν κρημνὸν ἐξερκο- 5
 5 δόμει μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας. τοῖς μὲν οὖν ὑπο- 7
 ζυγίοις καὶ τοῖς ἵπποις ἱκανὴν ἐποίησε πάροδον ἐν
 ἡμέρᾳ μιᾷ. διὸ καὶ ταῦτα μὲν εὐθέως διαγαγὼν
 καὶ καταστρατοπεδεύσας περὶ τοὺς ἐκφεύγοντας ἤδη
 τὴν χιόνα τόπους διαφῆκε πρὸς τὰς νομάς, τοὺς δὲ 8
 10 Νομάδας ἀνὰ μέρος προῆγε πρὸς τὴν οἰκοδομίαν,
 καὶ μόλις ἐν ἡμέραις τρισὶ κακοπαθήσας διήγαγε τὰ
 θηρία. καὶ τάδε συνέβαινε κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ δια-
 τεθεῖσθαι· τῶν γὰρ Ἀλπεων τὰ μὲν ἄκρα καὶ τὰ 9
 πρὸς τὰς ὑπερβολὰς ἀνήκοντα τελείως ἄδενδρα καὶ
 15 ψιλὰ πάντ' ἔστι διὰ τὸ συνεχῶς ἐπιμένειν τὴν χιόνα
 καὶ θέρους καὶ χειμῶνος, τὰ δ' ὑπὸ μέσῃ τὴν παρ-
 ὠρειαν ἔξ ἀμφοῖν τῶν μερῶν ὕλοφόρα καὶ δεν-
 δροφόρα καὶ τὸ ὅλον οἰκήσιμ' ἔστιν.

Ἀντίβας δὲ συναθροίσας ὁμοῦ πᾶσαν τὴν δύνα- 56
 20 μιν κατέβαινε, καὶ τριταῖος ἀπὸ τῶν προειρημένων
 κρημνῶν διανύσας ἤψατο τῶν ἐπιπέδων, πολλοὺς 2
 μὲν ἀπολωλεκῶς τῶν στρατιωτῶν ὑπὸ τε τῶν πολε-
 μίων καὶ τῶν ποταμῶν ἐν τῇ καθόλου πορείᾳ, πολ-
 25 λοὺς δ' ὑπὸ τῶν κρημνῶν καὶ τῶν δυσχωρίων κατὰ
 τὰς Ἀλπεῖς οὐ μόνον ἄνδρας, ἔτι δὲ πλείους ἵππους
 246. καὶ ὑποζύγια. τέλος δὲ τὴν μὲν πᾶσαν πορείαν ἐκ 3
 Καινῆς πόλεως ἐν πέντε μηνὶ ποιησάμενος, τὴν δὲ
 τῶν Ἀλπεων ὑπερβολὴν ἡμέραις δεκαπέντε, κατῆρε
 30 τολμηρῶς εἰς τὰ περὶ τὸν Πάδον πεδία καὶ τὸ τῶν
 Ἰνσόμβρων ἔθνος, ἔχων τὸ διασφρῶμενον μέρος τῆς 4
 μὲν τῶν Αἰβύων δυνάμεως πεζοὺς μυρίους καὶ δισ-

χιλίους, τῆς δὲ τῶν Ἰβήρων εἰς ὀκτακισχιλίους, ἵπ-
 πεις δὲ τοὺς πάντας οὐ πλείους ἑξακισχιλίων, ὥς
 αὐτὸς ἐν τῇ στήλῃ τῇ περὶ τοῦ πληθους ἐχούσῃ
 5 τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ Λακινίῳ διασαφεῖ. κατὰ δὲ τοὺς 230.
 αὐτοὺς καιροὺς, ὥς ἐπάνω προεῖπα, Πόπλιος ἀπο- 5
 λελοιπῶς τὰς δυνάμεις Γναῖον τὰδελφῶ, καὶ παρα-
 κεκληκῶς αὐτὸν ἔχουσιν τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ πραγμάτων
 καὶ πολεμεῖν ἐρωμένως Ἀσδρούβῳ, κατέπλευσε μετ'
 6 ὀλίγων αὐτὸς εἰς Πίσας. ποιησάμενος δὲ τὴν πο-
 ρεῖαν διὰ Τυρρηνίας, καὶ παραλαβὼν τὰ παρὰ τῶν 10
 ἑξαπελέκεων στρατόπεδα τὰ προκαθήμενα καὶ προσ-
 πολεμοῦντα τοῖς Βοίοις, ἦκε πρὸς τὰ περὶ τὸν Πά-
 δον πεδία καὶ καταστρατοπεδεύσας ἐπεῖχε τοῖς πολε-
 μίοις, σπεύδων συμβαλεῖν εἰς μάχην.
 57 Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ καὶ τὴν διήγησιν καὶ τοὺς ἡγε- 15
 μόνους ἀμφοτέρων καὶ τὸν πόλεμον εἰς Ἰταλίαν ἡγά-
 γομεν, πρὸ τοῦ τῶν ἀγῶνων ἄρξασθαι βραχέα
 βουλόμεθα περὶ τῶν ἀρμοζόντων τῇ πραγματείᾳ
 2 διελθεῖν. ἴσως γὰρ δὴ τινες ἐπιζητήσουσι πῶς πε-
 ποιημένοι τὸν πλείστον λόγον ὑπὲρ τῶν κατὰ Λιβύην 20
 καὶ κατ' Ἰβηρίαν τόπων οὔτε περὶ τοῦ κατ' Ἡρα-
 κλέους στήλας στόματος οὐδὲν ἐπὶ πλείον ἐιρήκα-
 μεν οὔτε περὶ τῆς ἔξω θαλάττης καὶ τῶν ἐν ταύτῃ
 3 συμβαινόντων ιδιωμάτων, οὐδὲ μὴν περὶ τῶν Βρετ-
 τανικῶν νήσων καὶ τῆς τοῦ καττιτέρου κατασκευῆς, 25
 ἔτι δὲ τῶν ἀργυρείων καὶ χρυσαίων τῶν κατ' αὐτὴν
 247. Ἰβηρίαν, ὑπὲρ ὧν οἱ συγγραφεῖς ἀμφισβητοῦντες
 πρὸς ἀλλήλους τὸν πλείστον διατίθενται λόγον.
 4 ἡμεῖς δ' οὐχὶ νομίζοντες ἀλλότριον εἶναι τοῦτο τὸ
 μέρος τῆς ἱστορίας διὰ τοῦτο παρελείπομεν, ἀλλὰ 30
 πρῶτον μὲν οὐ βουλόμενοι παρ' ἑκάστα διασπᾶν τὴν

διήγησιν οὐδ' ἀποπλανᾶν ἀπὸ τῆς πραγματικῆς ὑπο-
 θέσεως τοὺς φιληκοῦντας, δεύτερον δὲ κρίνοντας 5
 οὐ διερριμμένην οὐδ' ἐν παρέργῳ ποιήσασθαι τὴν
 περὶ αὐτῶν μνήμην, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν καὶ τόπον
 5 καὶ καιρὸν ἀπονέμειντες τῷ μέρει τούτῳ κατ' ὅσον
 οἰοί τ' ἐσμὲν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἐξηγήσα-
 σθαι. διόπερ οὐ χρὴ θαυμάζειν οὐδ' ἐν τοῖς ἐξῆς, 6
 ἐὰν ἐπὶ τινας τόπους ἐρχόμενοι τοιοῦτους παραλεί-
 πωμεν τοῦτο τὸ μέρος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. 231.
 10 εἰ δὲ τινες πάντως ἐπιζητοῦσι κατὰ τόπον καὶ κατὰ 7
 μέρος τῶν τοιούτων ἀκούειν, ἴσως ἀγνοοῦσι παρα-
 πλῆσιόν τι πάσχοντες τοῖς λίχνους τῶν δειπνητῶν.
 καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογευόμενοι τῶν παρα- 8
 κειμένων οὔτε κατὰ τὸ παρὸν οὐδενὸς ἀληθινῶς
 15 ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων οὔτ' εἰς τὸ μέλλον ὠφέ-
 λιμον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάδοσιν καὶ τροφὴν κομίζον-
 ται, πᾶν δὲ τούναντίον, οἳ τε περὶ τὴν ἀνάγνωσιν 9
 τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες οὔτε τῆς παραντίκα δι-
 αγωγῆς ἀληθινῶς οὔτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας
 20 στοχάζονται δεόντως.

Διότι μὲν οὖν εἰ καὶ τι τῶν τῆς ἱστορίας μερῶν 58
 ἄλλο, καὶ τοῦτο προσδεῖ λόγου καὶ διορθώσεως ἀλη-
 θινωτέρας, προφανὲς ἐκ πολλῶν, μάλιστα δ' ἐκ
 τούτων. σχεδὸν γὰρ πάντων, εἰ δὲ μή γε, τῶν 2
 25 πλείστων συγγραφέων πεπειραμένων μὲν ἐξηγεῖ-
 σθαι τὰς ιδιότητας καὶ θέσεις τῶν περὶ τὰς ἐσχα-
 τὰς τόπων τῆς κατ' ἡμᾶς οἰκουμένης, ἐν πολλοῖς
 δὲ τῶν πλείστων διημαρτηκότων, παραλείπειν μὲν 3
 οὐδαμῶς καθήκει, ῥητέον δὲ τι πρὸς αὐτοὺς οὐκ
 0 ἐκ παρέργου καὶ διερριμμένως, ἀλλ' ἐξ ἐπιστάσεως,
 καὶ ῥητέον οὐκ ἐπιτιμῶντας οὐδ' ἐπιπλήττοντας, 4

248. ἐπαινοῦντας δὲ μᾶλλον καὶ διορθομένους τὴν
 ἄγνοιαν αὐτῶν, γινώσκοντας ὅτι κἀκεῖνοι τῶν νῦν
 καιρῶν ἐπιλαβόμενοι πολλὰ τῶν αὐτοῖς εἰρημένων
 5 εἰς διόρθωσιν ἂν καὶ μετάθεσιν ἤγαγον. ἐν μὲν
 γὰρ τῷ προγεγονότι χρόνῳ σπανίους ἂν εὗροι τις 5
 τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐπιβεβλημένους πολυπραγμονεῖν
 τὰ κατὰ τὰς ἐσχατίας διὰ τὸ τῆς ἐπιβολῆς ἀδύνα-
 6 τον. πολλοὶ μὲν γὰρ ἦσαν οἱ κατὰ θάλατταν τότε
 κίνδυνοι καὶ δυσεξαρίθμητοι, πολλαπλάσιοι δὲ τού-
 7 των οἱ κατὰ γῆν. ἀλλ' εἰ καὶ τις ἢ κατ' ἀνάγκην 10
 ἢ κατὰ προαίρεσιν ἐξέκοιτο πρὸς τὰ πέρατα τῆς
 8 οἰκουμένης, οὐδ' οὕτως ἦννε τὸ προκείμενον. δυσ-
 χερεῖς μὲν γὰρ ἐπὶ πλεόν τινῶν αὐτόπτην γενέσθαι
 διὰ τὸ τοὺς μὲν ἐκβεβαρβαρῶσθαι, τοὺς δ' ἐρήμους
 εἶναι τόπους, ἔτι δὲ χαλεπώτερον τὸ περὶ τῶν ὄρα- 15
 θέντων διὰ λόγου τι γινῶναι καὶ μαθεῖν διὰ τὸ τῆς
 9 φωνῆς ἐξηλλαγμένον. ἔαν δὲ καὶ γνῶ τις, ἔτι τῶν 232.
 πρὸ τοῦ δυσχερέστερον τὸ τῶν ἐωρακῶτων τινὰ με-
 τρίῳ χρῆσθαι τρόπῳ καὶ καταφρονήσαντα τῆς πα-
 ραδοξολογίας καὶ τερατείας ἐαντοῦ χάριν προτιμῆ- 20
 σαι τὴν ἀλήθειαν καὶ μηδὲν τῶν ἀρεξ-ῶντων ἡμῖν
 59 ἀναγγεῖλαι. διόπερ οὐ δυσχεροῦς, ἀλλ' ἀδυνάτου
 σχεδὸν ὑπαρχούσης κατὰ γε τοὺς προγεγονότας και-
 ροὺς τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας ὑπὲρ τῶν προειρημένων,
 οὐκ εἴ τι παρέλιπον οἱ συγγραφεῖς ἢ διήμαρτον, 25
 2 ἐπιτιμᾶν αὐτοῖς ἄξιον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐγνωσάν τι
 καὶ προεβίβασαν τὴν ἐμπειρίαν τὴν περὶ τούτων ἐν
 τοιούτοις καιροῖς, ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν αὐτοὺς
 3 δίκαιον. ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς τῶν μὲν κατὰ τὴν
 Ἀσίαν διὰ τὴν Ἀλεξάνδρου δυναστείαν, τῶν δὲ λοι- 30
 πῶν τόπων διὰ τὴν Ῥωμαίων ὑπεροχὴν σχεδὸν

ἀπάντων πλωτῶν καὶ πορευτῶν γεγονότων, ἀπο- 4
 λελυμένων δὲ καὶ τῶν πρακτικῶν ἀνδρῶν τῆς περὶ
 τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς πράξεις φιλοτιμίας, ἐκ
 249. δὲ τούτων πολλὰς καὶ μεγάλας ἀφορμὰς εἰληφόντων
 5 εἰς τὸ πολυπραγμονεῖν καὶ φιλομαθεῖν περὶ τῶν
 προειρημένων, δεόν ἂν εἴη καὶ βέλτιον γινώσκειν 5
 κἀληθινώτερον ὑπὲρ τῶν πρότερον ἀγνοουμένων.
 ὅπερ ἡμεῖς αὐτοὶ τε πειρασόμεθα ποιεῖν, λαβόντες 6
 ἀρμόζοντα τόπον ἐν τῇ πραγματείᾳ τῷ μέρει τούτῳ,
 10 τοὺς τε φιλοπευστοῦντας ὁλοσχερέστερον βουλησό-
 μεθα συνεπιστῆσαι περὶ τῶν προειρημένων, ἐπειδὴ 7
 καὶ τὸ πλεῖον τούτου χάριν ὑπεδεξάμεθα τοὺς κιν-
 δύνους [καὶ τὰς κακοπαθείας] τοὺς συμβάντας ἡμῖν
 ἐν πλάνῃ τῇ κατὰ Αἰβύην καὶ κατ' Ἰβηρίαν, ἔτι δὲ
 15 Γαλατίαν καὶ τὴν ἔξωθεν ταύταις ταῖς χώραις συγ-
 κυροῦσαν θάλατταν, ἵνα διορθωσάμενοι τὴν τῶν 8
 προγεγονότων ἄγνοιαν ἐν τούτοις γνώριμα ποιή-
 σωμεν τοῖς Ἑλλήσι καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῆς οἰκου-
 μένης. νῦν δ' ἀναδραμόντες ἐπὶ τὴν παρέμβασιν 9
 20 τῆς διηγήσεως πειρασόμεθα δηλοῦν τοὺς γενομέ-
 νους ἐκ παρατάξεως ἐν Ἰταλίᾳ Ῥωμαίοις καὶ Καρ-
 χηδονίοις ἀγῶνας.

Τὸ μὲν οὖν πλήθος τῆς δυνάμεως, ὅσον ἔχων 60 233.
 Ἀννίβας ἐνέβαλεν εἰς Ἰταλίαν, ἥδη δεδηλώκαμεν.
 25 μετὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν καταστρατοπεδεύσας ὑπ' αὐ-
 τὴν τὴν παρώρειαν τῶν Ἀλπεων τὰς μὲν ἀρχὰς
 ἀνελάμβανε τὰς δυνάμεις. οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν 3
 ἀναβάσεων καὶ καταβάσεων, ἔτι δὲ τραχυτήτων τῶν
 κατὰ τὰς ὑπερβολὰς, δεινῶς τεταλαιπωρῆκει τὸ σύμ-
 30 παν αὐτῷ στρατόπεδον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδεῶν
 σπάνει καὶ ταῖς τῶν σωμάτων ἀθεραπευσίαις κα-

4 κῶς ἀπήλλαττε. πολλοὶ δὲ καὶ καθυφείνθ' ἐαυτοὺς
 ὀλοσχερῶς διὰ τὴν ἔνδειαν καὶ συνέχειαν τῶν πό-
 νων. οὔτε γὰρ διακομίζειν εἰς τοσαύτας μυριάδας
 διὰ τοιούτων τόπων δαψιλῇ τὰ πρὸς τὴν τροφὴν
 οἰοί τ' ἦσαν, ἃ τε καὶ παρεκόμεζον ἅμα τῇ τῶν 5
 250. ὑποζυγίων καταφθορᾷ, καὶ τούτων τὰ πλείστα συν-
 5 ἀπώλλυτο. διόπερ ὀρμήσας ἀπὸ τῆς τοῦ Ῥοδανοῦ
 διαβάσεως, πεζοὺς μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους καὶ τρις-
 μυρίους ἔχων, ἵππεῖς δὲ πλείους ὀκτακισχιλίων,
 σχεδὸν πού τὴν ἡμίσειαν τῆς δυνάμεως, καθάπερ 10
 6 ἐπάνω προείπον, ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς διέφθειρεν. οἳ
 γε μὴν σωθέντες καὶ ταῖς ἐπιφανείαις καὶ τῇ λοιπῇ
 διαθέσει διὰ τὴν συνέχειαν τῶν προειρημένων πό-
 7 νων οἷον ἀποτεθηριωμένοι πάντες ἦσαν. πολλὴν
 οὖν ποιούμενος πρόνοιαν Ἀννίβας τῆς ἐπιμελείας 15
 αὐτῶν ἀνεκτάτο καὶ τὰς ψυχὰς ἅμα καὶ τὰ σώματα
 8 τῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἵππων. μετὰ δὲ
 ταῦτα, προσανειληφνείας ἤδη τῆς δυνάμεως, τῶν
 Ταυρίνων, οἳ τυγχάνουσι πρὸς τῇ παρωρείᾳ κατοι-
 κοῦντες, στασιαζόντων μὲν πρὸς τοὺς Ἰνσομβρας, 20
 9 ἀπιστούντων δὲ τοῖς Καρχηδονίοις, τὸ μὲν πρῶ-
 τον αὐτοὺς εἰς φιλίαν προνκαλεῖτο καὶ συμμαχίαν·
 οὐχ ὑπακούοντων δέ, περιστρατοπεδεύσας τὴν βα-
 ρυτάτην πόλιν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐξεπολιόρκησε.
 10 κατασφάξας δὲ τοὺς ἐναντιωθέντας αὐτῷ τοιοῦτον 25
 ἐνείργασατο φόβον τοῖς σύνεγγυς κατοικοῦσι τῶν
 βαρβάρων ὥστε πάντας ἐκ χειρὸς παραγίνεσθαι,
 11 διδόντας αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆ-
 θος τῶν τὰ πεδία κατοικούντων Κελτῶν ἐσπού-
 दाζε μὲν κοινωνεῖν τοῖς Καρχηδονίοις τῶν πραγμάτων 234.
 12 τῶν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιβολήν· παρηλλαχότων δὲ

τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἤδη τοὺς πλείστους
 αὐτῶν καὶ διακεκλειότων, ἡσυχίαν ἤγον· τινὲς δὲ 13
 καὶ συστρατεύειν ἠναγκάζοντο τοῖς Ῥωμαίοις. εἰς 13
 ἃ βλέπων Ἀννίβας ἔκρινε μὴ μέλλειν, ἀλλὰ προ-
 5 ἄγειν εἰς τοῦμπροσθεν καὶ πράττειν τι πρὸς τὸ θαρ-
 ρῆσαι τοὺς βουλομένους μετέχειν σφίσι τῶν αὐτῶν
 ἐλπίδων.

Προθέμενος δὲ ταῦτα, καὶ τὸν Πόπλιον ἀκούων 61
 ἤδη διαβεβηκέναι τὸν Πάδον μετὰ τῶν δυνάμεων
 10 καὶ σύνεγγυς εἶναι, τὸ μὲν πρῶτον ἠπίσται τοῖς
 251. προσαγγελλομένοις, ἐνθυμούμενος μὲν ὅτι πρότερον 2
 ἡμέραις ὀλίγαις αὐτὸν ἀπέλιπε περὶ τὴν τοῦ Ῥοδα-
 νοῦ διάβασιν, καὶ συλλογισζόμενος τὸν τε πλοῦν τὸν
 ἀπὸ Μασσαλίας εἰς Τυρρηνίαν ὡς μακρὸς καὶ δυσ-
 15 παρακόμιστος εἴη, πρὸς δὲ τούτοις τὴν πορείαν 3
 ἱστορῶν τὴν ἀπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους διὰ τῆς
 Ἰταλίας μέχρι πρὸς τὰς Ἀλπεις ὡς πολλὴ καὶ δυσ-
 δίοδος ὑπάρχει στρατοπέδοις. πλείονων δὲ καὶ 4
 20 σαφεστέρως αἰεὶ προσαγγελλόντων, ἐθαύμαζε καὶ
 5 κατεπέπληκτο τὴν ὅλην ἐπιβολὴν καὶ τὴν προᾶξιν
 τοῦ στρατηγοῦ. τὸ δὲ παραπλήσιον συνέβαινε πᾶ- 5
 6 σchein καὶ τὸν Πόπλιον· τὰς μὲν γὰρ ἀρχὰς οὐδ'
 ἐπιβαλέσθαι τῇ διὰ τῶν Ἀλπεων ἡλπισε πορείᾳ τὸν
 Ἀννίβαν δυνάμεσιν ἄλλοφύλοις· εἰ δὲ καὶ τολμή-
 25 σαι, καταφθαρήσεσθαι προδήλως αὐτὸν ὑπελάμβανε.
 διόπερ ἐν τοιούτοις ὦν διαλογισμοῖς, ὡς ἐπυνθά- 6
 νετο καὶ σεσῶσθαι καὶ πολιορκεῖν αὐτὸν ἤδη τινὰς
 πόλεις ἐν Ἰταλίᾳ, κατεπέπληκτο τὴν τόλμαν καὶ τὸ
 παράβολον τάνδρος. τὸ δ' αὐτὸ συνέβαινε καὶ τοῖς 7
 30 ἐν τῇ Ῥώμῃ πεπονθέναι περὶ τῶν προσπιπτόντων.
 ἄρτι γὰρ τῆς τελευταίας φήμης καταληγούσης ὑπὲρ 8

τῶν Καρχηδονίων ὅτι Ζάκανθαν εἰλήφασι, καὶ πρὸς ταύτην βεβουλευμένων τὴν ἔννοιαν, καὶ τὸν μὲν ἓνα τῶν στρατηγῶν ἐξαπεσταλκότων εἰς τὴν Λιβύην, ὡς αὐτὴν τὴν Καρχηδόνα πολιορκήσοντα, τὸν ἕτερον δ' εἰς Ἰβηρίαν, ὡς πρὸς Ἀννίβαν ἐκεῖ 235. διαπολεμήσοντα, παρὴν ἀγγελία διότι πάρεστιν Ἀννίβας μετὰ δυνάμεως καὶ πολιορκεῖ τινὰς ἤδη πόλεις ἐν Ἰταλίᾳ. διότι καὶ παραδόξου φανέντος αὐτοῖς τοῦ γινομένου, διαταραχθέντες παραχοῖμα πρὸς τὸν Τεβέρριον εἰς τὸ Λιλύβαιον ἐξαπέστελλον, δηλοῦντες 10 μὲν τὴν παρουσίαν τῶν πολεμίων, οἴομενοι δὲ δεῖν ἀφένον τῶν προκειμένων κατὰ σπουδὴν βοηθεῖν 10 τοῖς ἰδίοις πράγμασιν. ὁ δὲ Τεβέρριος τοὺς μὲν 252. ἀπὸ τοῦ στόλου παραντίκα συναθροίσας ἐξέπεμψε, παραγγέλλας ποιεῖσθαι τὸν πλοῦν ὡς ἐπ' οἶκον· 15 τὰς δὲ περικὰς δυνάμεις ἐξώρρισε διὰ τῶν χιλιάρχων, τάξας ἡμέραν ἐν ἧ' δεήσει πάντας ἐν Ἀρμίνῳ 11 γενέσθαι κοιταίους. αὕτη δ' ἔστι πόλις παρὰ τὸν Ἀδρίαν ἐπὶ τῷ πέρατι κειμένη τῶν περὶ τὸν Πάδου 12 πεδίων ὡς ἀπὸ μεσημβρίας. πανταχόθεν δὲ τοῦ 20 κινήματος ἅμα γινομένου, καὶ τῶν συμβαινόντων πᾶσι παρὰ δόξαν προσπιπτόντων, ἦν παρ' ἐκάστοις ἐπίστασις ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐκ εὐκαταφρόνητος. 62 Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἤδη συνεγγιζόντες ἀλλήλοις Ἀννίβας καὶ Πόπλιος ἐπεβάλλοντο παρα- 25 καλεῖν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις, ἐκάτερος προθέμενος 2 τὰ πρόποντα τοῖς παροῦσι καιροῖς. Ἀννίβας μὲν οὖν διὰ τοιοῦδέ τινος ἐνεχείρει τρόπου ποιεῖσθαι 3 τὴν παραίνεσιν. συναγαγὼν γὰρ τὰ πλήθη παρ- ἡγάγε νεανίσκους τῶν αἰχμαλώτων, οὓς εἰλήφει κα- 30 κοποιοῦντας τὴν πορείαν ἐν ταῖς περὶ τὰς Ἀλπεῖς

δυσχωρίαις. τούτους δὲ κακῶς διετίθετο, παρα- 4 σκευαζόμενος πρὸς τὸ μέλλον· καὶ γὰρ δεσμούς εἶ- χον βαρεῖς καὶ τῷ λιμῷ συνέσχηντο καὶ ταῖς πλη- γαῖς αὐτῶν τὰ σώματα διέφθαρτο. καθίσας οὖν 5 τούτους εἰς τὸ μέσον προέθηκε πανοπλίας Γαλατι- κάς, οἷαις εἰώθασιν οἱ βασιλεῖς αὐτῶν, ὅταν μονο- μαχεῖν μέλλωσι, κατακοσμεῖσθαι· πρὸς δὲ τούτοις ἵππους παρέστησε καὶ σάγους εἰσήνεγκε πολυτελεῖς. 6 ἅπαιτα τῶν νεανίσκων ἤρετο τίνες αὐτῶν βούλου- 10 ται διαγωνίσασθαι πρὸς ἀλλήλους, ἐφ' ᾧ τὸν μὲν νικήσαντα τὰ προκείμενα λαμβάνειν ἄθλα, τὸν δ' ἡττηθέντα τῶν παρόντων ἀπηλλάχθαι κακῶν, τε- 236. λευτήσαντα τὸν βίον. πάντων δ' ἀναβοησάντων 7 ἅμα καὶ δηλούντων ὅτι βούλονται μονομαχεῖν, κλη- 15 ρώσασθαι προσέταξε, καὶ δύο τοὺς λαχόντας καθ- οπλισαμένους ἐκέλευσε μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. παραντίκα μὲν οὖν ἀκούσαντες οἱ νεανίσκοι ταῦτα, 8 253. καὶ τὰς χεῖρας ἐξαίροντες, εὐχοντο τοῖς θεοῖς, σπεύ- δων ἕκαστος αὐτὸς γενέσθαι τῶν λαχόντων. ἐπεὶ 9 20 δ' ἐδηλώθη τὰ κατὰ τὸν κλῆρον, ἦσαν οἱ μὲν εἰ- ληχότες περιχαρεῖς, οἱ δ' ἄλλοι τούναντίον. γενο- 10 μένης δὲ τῆς μάχης οὐχ ἦττον ἐμακάριζον οἱ περι- λειπόμενοι τῶν αἰχμαλώτων τὸν τεθνεῶτα τοῦ νε- νικηκότος, ὡς πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἐκείνου 25 μὲν ἀπολελυμένον, σφᾶς δ' αὐτοὺς ἀκμὴν ὑπομέ- νοντας. ἦν δὲ παραπλησία καὶ περὶ τοὺς πολλοὺς 11 τῶν Καρχηδονίων ἡ διάληψις· ἐκ παραθέσεως γὰρ θεωρουμένης τῆς τῶν ἀγομένων καὶ ζώντων ταλαι- πωρίας, τούτους μὲν ἠλέουν, τὸν δὲ τεθνεῶτα πάν- 30 τες ἐμακάριζον. Ἀννίβας δὲ διὰ τῶν προειρημένων 63 τὴν προκειμένην διάθεσιν ἐνεργασάμενος ταῖς τῶν

2 δυνάμεων ψυχαῖς, μετὰ ταῦτα προελθὼν αὐτὸς τοῦ-
του χάριν ἔφη παρεισάγειν τοὺς εἰχμαλώτους, ἵν'
ἐπὶ τῶν ἀλλοτριῶν συμπτωμάτων ἐναργῶς θεασά-
μενοι τὸ συμβαῖνον βέλτιον ὑπὲρ τῶν σφίσι παρ-
3 οντων βουλευσονται πραγμάτων. εἰς παραπλήσιον 5
γὰρ αὐτοὺς ἀγῶνα καὶ καιρὸν τὴν τύχην συγκε-
κλεικέναι καὶ παραπλήσια τοῖς νῦν ἄθλα προτε-
4 θεικέναι. δεῖν γὰρ ἢ νικᾶν ἢ θυνήσκειν ἢ τοῖς
ἐχθροῖς ὑποχειρίους γενέσθαι ζῶντας. εἶναι δ' ἐκ
μὲν τοῦ νικᾶν ἄθλον οὐχ ἵππους καὶ σάγους, ἀλλὰ 10
τὸ πάντων ἀνθρώπων γενέσθαι μακαριωτάτους,
5 κρατήσαντας τῆς Ῥωμαίων εὐδαιμονίας, ἐκ δὲ τοῦ
μαχομένους τι παθεῖν διαγωνιζομένους ἕως τῆς
ἐσχάτης ἀναπνοῆς ὑπὲρ τῆς καλλίστης ἐλπίδος μετ-
αλλάξαι τὸν βίον ἐν χειρῶν νόμῳ, μηδενὸς κακοῦ 15
6 λαβόντας πείραν, τοῖς δ' ἡττωμένοις καὶ διὰ τὴν
πρὸς τὸ ζῆν ἐπιθυμίαν ὑπομένουσι φεύγειν ἢ κατ'
ἄλλον τινὰ τρόπον ἐλομένοις τὸ ζῆν παντὸς κακοῦ 237.
7 καὶ πάσης ἀτυχίας μετασχεῖν. οὐδένα γὰρ οὕτως
ἀλόγιστον οὐδὲ νοθρὸν αὐτῶν ὑπάρχειν, ὅς μνημο- 20
νεύων μὲν τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ τῆς διηνυσμένης
ἐκ τῶν πατρίδων, μνημονεύων δὲ τοῦ πλήθους
254. τῶν μεταξὺ πολεμίων, εἰδὼς δὲ τὰ μεγέθη τῶν
ποταμῶν ὧν διεπέρασεν, ἐλπίζειν ποτ' ἂν ὅτι φεύ-
8 γων εἰς τὴν οἰκίαν ἀφίξεται. διόπερ ᾤετο δεῖν 25
αὐτοὺς, ἀποκεκομμένης καθόλου τῆς τοιαύτης ἐλπί-
δος, τὴν αὐτὴν διάληψιν ποιέσθαι περὶ τῶν καθ'
αὐτοὺς πραγμάτων ἥνπερ ἀρτίως ἐποιοῦντο περὶ
9 τῶν ἀλλοτριῶν συμπτωμάτων. καθάπερ γὰρ ἐπ'
ἐκείνων τὸν μὲν νικήσαντα καὶ τεθνεῶτα πάντες 30
ἐμακάριζον, τοὺς δὲ ζῶντας ἡλέουν, οὕτως ᾤετο

δεῖν καὶ περὶ τῶν καθ' αὐτοὺς διαλαμβάνειν, καὶ
πάντας ἰέναι πρὸς τοὺς ἀγῶνας, μάλιστα μὲν νική-
σοντας, ἂν δὲ μὴ τοῦτ' ἢ δυνατόν, ἀποθανουμέ-
νους. τὴν δὲ τοῦ ζῆν ἡττημένους ἐλπίδα κατὰ 10
5 μηδένα τρόπον ἡξίου λαμβάνειν ἐν νῷ. τοῦτῳ γὰρ 11
χρησαμένων αὐτῶν τῷ λογισμῷ καὶ τῇ προθέσει
ταύτῃ καὶ τὸ νικᾶν ἅμα καὶ τὸ σφῆσθαι προδήλως
σφίσι συνεξακολουθήσειν. πάντας γὰρ τοὺς ἢ κατὰ 12
προαίρεσιν ἢ κατ' ἀνάγκην τοιαύτῃ προθέσει κεχρη-
10 μένους οὐδέποτε διεψεύσθαι τοῦ κρατεῖν τῶν ἀντι-
ταξαμένων. ὅταν δὲ δῇ καὶ τοῖς πολεμίοις συμ- 13
βαίνειν τὴν ἐναντίαν ἐλπίδα ταύτης ὑπάρχειν, ὃ νῦν
ἐστὶ περὶ Ῥωμαίους, ὥστε φεύγουσι πρόδηλον εἶναι
τοῖς πλείστοις τὴν σωτηρίαν, παρακειμένης αὐτοῖς
15 τῆς οἰκίας, δῆλον ὡς ἀνυπόστατος γίνοιτ' ἂν ἡ
τῶν ἀπηλπικῶτων τόλμα. τῶν δὲ πολλῶν ἀποδεχο- 14
μένων τό τε παράδειγμα καὶ τοὺς λόγους, καὶ λαμ-
βανόντων ὁρμὴν καὶ παράστασιν οἷαν ὁ παρακαλῶν
ἐσπούδασε, τότε μὲν ἐπαινέσας αὐτοὺς διαφῆκε, τῇ
20 δ' ἐπαύριον ἀναξυρῆν ἅμα τῷ φωτὶ παρήγγειλε.

Πόπλιος δὲ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τὸν Πάδον 64
ποταμὸν ἤδη πεπεραιωμένος, τὸν δὲ Τίκινον κρῖ- 238.
νων εἰς τοῦμπροσθεν διαβαίνειν, τοῖς μὲν ἐπιτη-
255. δείοις γεφυροποιεῖν παρήγγειλε, τὰς δὲ λοιπὰς δυ-
25 νάμεις συναγαγὼν παρεκάλει. τὰ μὲν οὖν πολλὰ 2
τῶν λεγομένων ἦν περὶ τε τοῦ τῆς πατρίδος ἀξιώ-
ματος καὶ τῶν προγονικῶν πράξεων, τὰ δὲ τοῦ
παρεστῶτος καιροῦ τοιάδε. ἔφη γὰρ δεῖν καὶ μηδε- 3
μῖαν μὲν εἰληφόντας πείραν ἐπὶ τοῦ παρόντος τῶν
30 ὑπεναντίων, αὐτὸ δὲ τοῦτο γινώσκοντας ὅτι μέλ-
λουσι πρὸς Καρχηδονίους κινδυνεύειν, ἀναμφισβή-

4 τητον ἔχειν τὴν τοῦ νικᾶν ἐλπίδα, καὶ καθόλου
 δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ παράλογον, εἰ τολμῶσι Καρχη-
 δόνιοι Ῥωμαίοις ἀντοφθαλμεῖν, πολλάκις μὲν ὑπ'
 αὐτῶν ἡττημένοι, πολλοὺς δ' ἐξηνηνοχότες φόρους,
 μόνον δ' οὐχὶ δουλεύοντες αὐτοῖς ἤδη τοσούτους 5
 5 χρόνους. ὅταν δέ, χωρὶς τῶν προειρημένων, καὶ τῶν
 νῦν παρόντων ἀνδρῶν ἔχωμεν ἐπὶ ποσὸν πείραν
 ὅτι [μόνον] οὐ τολμῶσι κατὰ πρόσωπον ἰδεῖν ἡμᾶς
 τίνα χρὴ διάληψιν ποιεῖσθαι περὶ τοῦ μέλλοντος
 6 τοὺς ὀρθῶς λογιζομένους; καὶ μὴν οὔτε τοὺς ἱππεῖς 10
 συμπεσόντας τοῖς παρ' αὐτῶν ἱππεῦσι περὶ τὸν
 Ῥοδανὸν ποταμὸν ἀπαλλάξαι καλῶς, ἀλλὰ πολλοὺς
 ἀποβαλόντας αὐτῶν φνγεῖν αἰσχυρῶς μέχρι τῆς ἰδίας
 7 παρεμβολῆς, τὸν τε στρατηγὸν αὐτῶν καὶ τὴν σύμ-
 πασαν δύναμιν, ἐπιγνόντας τὴν παρουσίαν τῶν 15
 ἡμετέρων στρατιωτῶν, φνγῇ παραπλησίαν ποιήσα-
 σθαι τὴν ἀποχώρησιν, καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν προ-
 αἴρεσιν διὰ τὸν φόβον κεχρησθαι τῇ διὰ τῶν Ἄλπεων
 8 πορείᾳ. παρεῖναι δὲ καὶ νῦν ἔφη τὸν Ἀννίβαν,
 κατεφθαρκότα μὲν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυνάμεως, 20
 τὸ δὲ περιλειπόμενον ἀδύνατον καὶ δύσχρηστον
 ἔχοντα διὰ τὴν κακουχίαν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἱπ-
 πων τοὺς μὲν πλείστους ἀπολωλεκότα, τοὺς δὲ λοι-
 πούς ἡχρειωκότα διὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν δυσχέρειαν
 9 τῆς ὁδοῦ. δι' ὧν ἐπιδεικνύειν ἐπειρᾶτο διότι μόνον 25
 10 ἐπιφανῆναι δεῖ τοῖς πολεμίοις. μάλιστα δ' ἡξίου
 θαρρεῖν αὐτοὺς βλέποντας εἰς τὴν αὐτοῦ παρου-
 σίαν· οὐδέποτε γὰρ ἂν ἀπολιπὼν τὸν στόλον καὶ
 τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ πράξεις, ἐφ' ἃς ἀπεστάλη, δεῦρο 239.
 256. μετὰ τοιαύτης ἐλθεῖν σπουδῆς, εἰ μὴ καὶ λίαν ἐκ 30
 τῶν κατὰ λόγον ἑώρα τὴν πράξιν ταύτην ἀναγκαίαν

μὲν οὔσαν τῇ πατρίδι, πρόδηλον δ' ἐν αὐτῇ τὴν
 νίκην ὑπάρχουσαν. πάντων δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ 11
 λέγοντος πίστιν καὶ διὰ τὴν τῶν λεγομένων ἀλή-
 θειαν ἐκθύμως ἐχόντων πρὸς τὸ κινδυνεύειν, ἀπο-
 5 δεξάμενος αὐτῶν τὴν ὁρμὴν διαφῆκε, προσπαρα-
 καλέσας ἐτοίμους εἶναι πρὸς τὸ παραγγελλόμενον.
 Τῇ δὲ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ προῆγον ἀμφοτέροι 65
 παρὰ τὸν ποταμὸν ἐκ τοῦ πρὸς τὰς Ἄλπεις μέρους,
 ἔχοντες εὐώνυμον μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, δεξιὸν δὲ τὸν
 10 ῥοὺν οἱ Καρχηδόνιοι. γνόντες δὲ τῇ δευτέρᾳ διὰ 2
 τῶν προνομιούντων ὅτι σύνεγγυς εἰσιν ἀλλήλων,
 τότε μὲν αὐτοῦ καταστρατοπεδεύσαντες ἔμειναν. τῇ 3
 δ' ἐπαύριον πᾶσαν τὴν ἵππον ἀναλαβόντες ἀμφο-
 τεροι, Πόπλιος δὲ καὶ τῶν πεζῶν τοὺς ἀκοντιστάς,
 15 προῆγον διὰ τοῦ πεδίου, σπεύδοντες κατοπτεῦσαι
 τὰς ἀλλήλων δυνάμεις. ἅμα δὲ τῷ πλησιάζειν αὐ- 4
 τοῖς καὶ συνιδεῖν τὸν κονιορτὸν ἐξαίρομενον, εὐ-
 θέως συνετάττοντο πρὸς μάχην. ὁ μὲν οὖν Πό- 5
 πλιος, προθέμενος τοὺς ἀκοντιστάς καὶ τοὺς ἅμα
 20 τούτοις Γαλατικούς ἱππεῖς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν μετ-
 ῶπῳ καταστήσας, προῆει βάδην. ὁ δ' Ἀννίβας 6
 τὴν μὲν κεχαλινωμένην ἵππον καὶ πᾶν τὸ στάσιμον
 αὐτῆς κατὰ πρόσωπον τάξας ἀπῆντα τοῖς πολεμίοις,
 τοὺς δὲ Νομαδικοὺς ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρου τοῦ κέρα-
 25 τος ἡτοιμάκει πρὸς κύκλωσιν. ἀμφοτέρων δὲ καὶ 7
 τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ἱππέων φιλοτίμως διακει-
 μένων πρὸς τὸν κίνδυνον, τοιαύτην συνέβη γενέ-
 σθαι τὴν πρώτην σύμπτωσιν ὥστε τοὺς ἀκοντιστάς
 μὴ φθάσαι τὸ πρῶτον ἐκβαλόντας βέλος, φεύγειν
 30 δ' ἐγκλίναντας εὐθέως διὰ τῶν διαστημάτων ὑπὸ
 τὰς παρ' αὐτῶν ἱλας, καταπλαγέντας τὴν ἐπιφορὰν

καὶ περιδεῖς γενομένους μὴ συμπατηθῶσιν ὑπὸ
 8 τῶν ἐπιφερομένων ἱππέων. οἱ μὲν οὖν κατὰ πρό-
 σωπον ἀλλήλοις συμπεσόντες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐποί-
 9 ουν ἰσόρροπον τὸν κίνδυνον· ὁμοῦ γὰρ ἦν ἱπο-
 257. μαχία καὶ πεζομαχία διὰ τὸ πλῆθος τῶν παρα- 5
 10 καταβαινόντων ἀνδρῶν ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ. τῶν δὲ 240.
 Νομάδων κυκλωσάντων καὶ κατόπιν ἐπιπεσόντων,
 οἱ μὲν πεζακοντιστὰι τὸ πρῶτον διαφυγόντες τὴν
 σύμπτωσιν τῶν ἱππέων τότε συνεπατήθησαν ὑπὸ
 τοῦ πλῆθους καὶ τῆς ἐπιφορᾶς τῶν Νομάδων· οἱ 10
 11 δὲ κατὰ πρόσωπον ἐξ ἀρχῆς διαμαχόμενοι πρὸς
 τοὺς Καρχηδονίους, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπολωλε-
 κότες, ἔτι δὲ πλείους τῶν Καρχηδονίων διεφθα-
 κότες, συνεπιθεμένων ἀπ' οὐρᾶς τῶν Νομάδων,
 ἐτράπησαν, οἱ μὲν πολλοὶ σποράδες, τινὲς δὲ περὶ 15
 τὸν ἡγεμόνα συστραφέντες.
 66 Πόπλιος μὲν οὖν ἀναξεύξας προσῆγε διὰ τῶν πε-
 δίων ἐπὶ τὴν τοῦ Πάδου γέφυραν, σπεύδων φθά-
 2 σαι διαβιβάσας τὰ στρατόπεδα. θεωρῶν γὰρ τοὺς
 μὲν τόπους ἐπιπέδους ὄντας, τοὺς δ' ὑπεναντίους 20
 ἱποκρατοῦντας, αὐτὸν δὲ βαρυνόμενον ὑπὸ τοῦ
 τραύματος, εἰς ἀσφαλὲς ἔκρινε δεῖν ἀποκαταστήσαι
 3 τὰς δυνάμεις. Ἀννίβας δὲ μέχρι μὲν τινος ὑπέλαβε
 τοῖς πεζικοῖς στρατοπέδοις αὐτοὺς διακινδυνεύειν·
 συνιδὼν δὲ κεινηκότες ἐκ τῆς παρεμβολῆς, ἕως 25
 μὲν τοῦ πρώτου* ποταμοῦ καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ γεφύ-
 4 ρας ἠκολούθει, καταλαβὼν δὲ τὰς μὲν πλείστας
 τῶν στανίδων ἀνεσπασμένας, τοὺς δὲ φυλάττοντας
 τὴν γέφυραν ἔτι περὶ τὸν ποταμὸν ὑπολειπομένους,
 τούτων μὲν ἐγκρατὴς ἐγένετο, σχεδὸν ἐξακοσίων 30
 5 ὄντων τὸν ἀριθμὸν· τοὺς δὲ λοιποὺς ἀκούων ἥδη

πολὺν προειληφέναι, μεταβαλόμενος αὐθις εἰς τάναν-
 τία παρὰ τὸν ποταμὸν ἐποιεῖτο τὴν πορείαν, σπεύ-
 δων ἐπὶ τόπον εὐγεφύρωτον ἀφικέσθαι τοῦ Πάδου.
 καταλύσας δὲ δευτεραῖος καὶ γεφυρώσας τοῖς πο- 6
 5 ταμίοις πλοίοις τὴν διάβασιν Ἀσδρονόβα μὲν ἐπ-
 ἔταξε διακομίζειν τὸ πλῆθος, αὐτὸς δὲ διαβὰς εὐ-
 θέως ἐχρημάτιζε τοῖς παραγεγονόσι πρεσβευταῖς ἀπὸ
 258. τῶν σύνεγγυς τόπων. ἅμα γὰρ τῷ γενέσθαι τὸ προ- 7
 τέρημα πάντες ἔσπευδον οἱ παρακείμενοι Κελτοὶ
 10 κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν καὶ φίλοι γίνεσθαι
 καὶ χορηγεῖν καὶ συστρατεύειν τοῖς Καρχηδονίοις.
 ἀποδεξάμενος δὲ τοὺς παρόντας φιλανθρωπῶς καὶ 8 241.
 κομισάμενος τὰς δυνάμεις ἐκ τοῦ πέραν, προῆγε
 παρὰ τὸν ποταμὸν, τὴν ἐναντίαν ποιοῦμενος τῇ
 15 πρόσθεν παρόδῳ· κατὰ ῥοῦν γὰρ ἐποιεῖτο τὴν πο-
 ρείαν, σπεύδων συνάψαι τοῖς ὑπεναντίοις. ὁ δὲ 9
 Πόπλιος, περαιωθεὶς τὸν Πάδον καὶ στρατοπεδεύ-
 σας περὶ πόλιν Πλακεντίαν, ἣτις ἦν ἀποικία Ῥω-
 μαίων, ἅμα μὲν αὐτὸν ἐθεράπευε καὶ τοὺς ἄλλους
 20 τραυματίας, ἅμα δὲ τὰς δυνάμεις εἰς ἀσφαλὲς ἀπη-
 ρεῖσθαι νομίζων, ἤγε τὴν ἡσυχίαν. Ἀννίβας δὲ 10
 παραγενόμενος δευτεραῖος ἀπὸ τῆς διαβάσεως ἐγγὺς
 τῶν πολεμίων, τῇ τρίτῃ παρέταξε τὴν δύναμιν ἐν
 συνόψει τοῖς ὑπεναντίοις. οὐδενὸς δὲ σφίσιν ἀντ- 11
 25 ἐξάγοντος, κατεστρατοπέδευσε λαβὼν περὶ πεν-
 τήκοντα στάδια τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν στρατο-
 πέδων.

Οἱ δὲ συστρατευόμενοι Κελτοὶ τοῖς Ῥωμαίοις, 67
 θεωροῦντες ἐπικυδεστέρας τὰς τῶν Καρχηδονίων
 30 ἐλπίδας, συνταξάμενοι πρὸς ἀλλήλους, καιρὸν ἐπ-
 ετήρουν πρὸς ἐπίθεσιν, μένοντες ἐν ταῖς ἐαυτῶν

2 ἕκαστοι σκηναῖς. δειπνοποιησαμένων δὲ καὶ κατα-
κοιμισθέντων τῶν ἐν τῷ χάρακι, παρελθεῖν ἔασαν-
τες τὸ πλεῖον μέρος τῆς νυκτὸς καθωπλισμένοι
περὶ τὴν ἑσθινὴν φυλακὴν ἐπιτίθενται τοῖς σύν-
3 ἐργῶν τῶν Ῥωμαίων παραστρατοπεδεύουσι. καὶ πολ- 5
λοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, οὐκ ὀλίγους δὲ κατ-
ετραυμάτισαν· τέλος δὲ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντες
τῶν τεθνεώτων ἀπεχώρουν πρὸς τοὺς Καρχηδο-
νίους, ὄντες πεζοὶ μὲν εἰς δισχιλίους, ἱππεῖς δὲ
4 μικρῷ λείποντες διακοσίων. Ἀννίβας δὲ φιλοφρό- 10
νως ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν παρουσίαν, τούτους
μὲν εὐθέως παρακαλέσας καὶ δωρεὰς ἑκάστοις τὰς
ἀρμοζούσας ἐπαγγελλάμενος ἐξέπεμψεν εἰς τὰς αὐ-
259. τῶν πόλεις, δηλώσοντας μὲν τὰ πεπραγμένα τοῖς
πολίταις, παρακαλέσοντας δὲ πρὸς τὴν αὐτοῦ συμ- 15
μαχίαν. ἥδει γὰρ ὅτι πάντες κατ' ἀνάγκην αὐτῷ
κοινωνήσουσι τῶν πραγμάτων, ἐπιγνόντες τὸ γεγο-
νὸς ἐκ τῶν σφετέρων πολιτῶν παρασπόνδημα κατὰ
6 τῶν Ῥωμαίων. ἅμα δὲ τούτοις καὶ τῶν Βοίων παρα-
γεγονότων, καὶ τοὺς τρεῖς ἄνδρας ἐρχερίζοντων 20
αὐτῷ τοὺς ἐπὶ τὴν διάδοσιν τῆς χώρας ὑπὸ Ῥω- 242.
μαίων ἐξαπεσταλμένους, ὧν κατ' ἀρχὰς ἐκυρίευσαν
τοῦ πολέμου, παρασπονδήσαντες, καθάπερ ἐπάνω
7 προεῖπον, ἀποδεξάμενος Ἀννίβας τὴν εὐνοίαν αὐ-
τῶν, ὑπὲρ μὲν τῆς φιλίας καὶ συμμαχίας ἔθετο πρὸς 25
τοὺς παρόντας πίστει· τοὺς γε μὴν ἄνδρας αὐτοῖς
ἀπέδωκε, παραγγέλλας τηρεῖν, ἵνα παρὰ τούτων
κομίσωνται τοὺς αὐτῶν ὁμήρους κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
πρόθεσιν.
8 Πόπλιος δὲ σχετιάζων ἐπὶ τῷ γεγονότι παρα- 30
σπονδήματι, καὶ συλλογισάμενος ὅτι πάλαι τῶν Κελ-

τῶν πρὸς αὐτοὺς ἄλλοτρίως διακειμένων, τούτων
ἐπιγεγονότων πάντας τοὺς πέριξ Γαλάτας συμβήσε-
ται πρὸς τοὺς Καρχηδονίους ἀπονεύειν, ἔγνω δεῖν
εὐλαβηθῆναι τὸ μέλλον. διόπερ ἐπιγενομένης τῆς 9
5 νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἑσθινὴν ἀναξεύξας, ἐποιεῖτο τὴν
πορείαν ὥς ἐπὶ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν καὶ τοὺς τούτῳ
συνάπτοντας γεωλόφους, πιστεύων τῇ τε τῶν τόπων
ὀχυρότητι καὶ τοῖς παροικοῦσι τῶν συμμάχων. Ἀννί- 68
βας δὲ τὴν ἀναξυρὴν αὐτῶν ἐπιγνούς, παραντίκα
10 μὲν τοὺς Νομαδικοὺς ἱππεῖς ἐξαπέστειλλε, μετ' οὐ
πολὺ δὲ τοὺς ἄλλους, τούτοις δ' ἐκ ποδὸς τὴν δυνά-
μιν ἔχων αὐτὸς εἵπετο κατόπιν. οἱ μὲν οὖν Νομά- 2
δες εἰς ἔρημον τὴν στρατοπεδείαν ἐμπεσόντες ταύ-
την ἐνεπίμψαν. ὃ δὲ καὶ σφόδρα συνήνεγκε 3
15 τοῖς Ῥωμαίοις, ὥς εἶπερ οὗτοι κατὰ πόδας ἀκολου-
θήσαντες συνῆψαν ταῖς ἀποσκευαῖς, πολλοὺς ἂν
αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐν τοῖς ἐπιπέδοις συνέβη
διαφθαρεῖν. νῦν δ' οἱ πλείους ἔφθασαν διαβάντες 4
260. τὸν Τρεβίαν ποταμὸν· τῶν δὲ καταλειφθέντων ἐπὶ
20 τῆς οὐραγίας οἱ μὲν διεφθάρησαν, οἱ δὲ ζῶντες
ἔάλωσαν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων.

Πόπλιος μὲν οὖν διαβὰς τὸν προειρημένον πο- 5
ταμὸν ἐστρατοπέδευσε περὶ τοὺς πρώτους λόφους,
καὶ περιλαβὼν τάφρῳ καὶ χάρακι τὴν παρεμβολὴν 6
25 ἀνεδέχετο μὲν τὸν Τεβέριον καὶ τὰς μετ' ἐκείνου
δυνάμεις· ἐθεράπευε δ' αὐτὸν ἐπιμελῶς, σπονδάων,
εἰ δύναιτο κοινωνῆσαι τοῦ μέλλοντος κινδύνου. 243.
Ἀννίβας δὲ περὶ τετραράκοντα σταδίους ἀποσχὼν 7
τῶν πολεμίων, αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε. τὸ δὲ 8
30 τῶν Κελτῶν πλῆθος τὸ τὰ πεδία κατοικοῦν, συν-
ἔξεστηκὸς ταῖς τῶν Καρχηδονίων ἐλπίσι, δαψιλῶς

μὲν ἐχορήγει τὸ στρατόπεδον τοῖς ἐπιτηδεύουσιν, ἔτοι-
 μον δ' ἦν παντὸς κοινωνεῖν ἔργον καὶ κινδύνου
 9 τοῖς περὶ τὸν Ἀννίβαν. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσ-
 πετωκότων τῶν κατὰ τὴν ἱππομαχίαν, ἐξενίζοντο
 μὲν τῷ τὸ συμβεβηκὸς εἶναι παρὰ τὴν προσδοκίαν, 5
 οὐ μὴν ἠπόρουν γε σκήψεων πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν αὐ-
 10 τοῖς ἦτταν εἶναι τὸ γεροντός, ἀλλ' οἱ μὲν ἠτιῶντο
 τὴν τοῦ στρατηγοῦ προπέτειαν, οἱ δὲ τὴν τῶν Κελ-
 τῶν ἐθελοκάκησιν, στοχαζόμενοι διὰ τῆς τελευταίας
 11 ἀποστάσεως. καθόλου δὲ τῶν περικῶν στρατοπέδων 10
 ἀκεραίων ὄντων ἀκεραίους εἶναι διελάμβανον τὰς
 12 ὑπὲρ τῶν ὄλων ἐλπίδας. ὅθεν καὶ συνάφαντος τοῦ
 Τεβερτίου καὶ τῶν μετ' ἐκείνου στρατοπέδων, καὶ
 διαπορευομένων διὰ τῆς Ῥώμης, ἐξ ἐπιφανείας ἐδόξα-
 13 ζον κριθήσεσθαι τὴν μάχην. ἀθροισθέντων δὲ τῶν 15
 στρατιωτῶν κατὰ τὸν ὄρκον εἰς Ἀρίμινον, ἀναλαβὼν
 αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς προῆγε, σπεύδων συνάψαι τοῖς
 14 περὶ τὸν Πόπλιον. συμμῖξας δὲ καὶ καταστρατοπε-
 δεύσας παρ' αὐτοῖς ταῖς οἰκείαις δυνάμεσι, τὸ μὲν
 πλήθος ἀνελάμβανε τῶν ἀνδρῶν, ὥς ἂν ἐν Αἰλν- 20
 βαίου τετταράκοντα συνεχῶς ἡμέρας πεπεζοπορηκό-
 των εἰς Ἀρίμινον· τὰς δὲ παρασκευὰς ἐποιεῖτο πά-
 15 σας ὡς πρὸς μάχην, αὐτὸς δ' ἐπιμελῶς συνῆδρνε
 261. τῷ Ποπλίῳ, τὰ μὲν ἤδη γεγονότα πυνθανόμενος,
 περὶ δὲ τῶν παρόντων συνδιανοούμενος. 25
 69 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Ἀννίβας πρᾶξι-
 κοπήσας πόλιν Κλαστιδίον, ἐνδόντος αὐτῷ τοῦ πε-
 πιστευμένου παρὰ Ῥωμαίων, ἀνδρὸς Βρεντεσίνου,
 2 κατέσχε. γενόμενος δὲ κύριος τῆς φρουρᾶς καὶ τῆς
 τοῦ σίτου παραθέσεως, τούτῳ μὲν πρὸς τὸ παρὼν 30
 ἐχρήσατο, τοὺς δὲ παραληφθέντας ἄνδρας ἀβλαβεῖς

μεθ' ἑαυτοῦ προῆγε, δαῖγμα βουλόμενος ἐκφέρειν 3
 τῆς σφετέρως προαιρέσεως πρὸς τὸ μὴ δεδιότας 244.
 ἀπελπίζειν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν τοὺς ὑπὸ
 τῶν καιρῶν καταλαμβανομένους. τὸν δὲ προδότην 4
 5 ἐτίμησε μεγαλείως, ἐγκαλέσασθαι σπουδάζων τοὺς
 ἐπὶ πραγμάτων ταττομένους πρὸς τὰς Καρχηδονίαν
 ἐλπίδας.

Μετὰ δὲ ταῦτα συνθεωρήσας τινὰς τῶν Κελ- 5
 τῶν, οἱ κατῴκουν μεταξὺ τοῦ Πάδου καὶ τοῦ Τρεβία
 10 ποταμοῦ, πεποιημένος μὲν καὶ πρὸς αὐτὸν φιλίαν,
 διαπεμπομένους δὲ καὶ πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πεπει-
 σμένους τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τὴν παρ' ἄμφοιν ἀσφά-
 λειαν αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἐξαποστέλλει πεζοὺς μὲν δις- 6
 χιλίους, ἱππεῖς δὲ Κελτοὺς καὶ Νομάδας εἰς χιλίους,
 15 προστάξας ἐπιδραμεῖν αὐτῶν τὴν χώραν. τῶν δὲ 7
 πρᾶξάντων τὸ προσταχθὲν καὶ πολλὴν περιβαλομέ-
 νων λείαν, εὐθὺς οἱ Κελτοὶ παρήσαν ἐπὶ τὸν χά-
 ρακα τῶν Ῥωμαίων, δεδμενοὶ σφίσι βοηθεῖν. Τε- 8
 βέριος δὲ καὶ πάλαι ζητῶν ἀφορμὴν τοῦ πράττειν
 20 τι, τότε λαβὼν πρόφασιν ἐξαπέστειλε τῶν μὲν ἱπ-
 πέων τὸ πλεῖστον μέρος, πεζοὺς δὲ σὺν τούτοις
 ἀκοντιστὰς εἰς χιλίους. σπουδῇ δὲ τούτων προσ- 9
 μιζάντων πέραν τοῦ Τρεβία καὶ διαμαχομένων τοῖς
 πολεμίοις ὑπὲρ τῆς λείας, ἐτράπησαν οἱ Κελτοὶ σὺν
 25 τοῖς Νομάσι καὶ τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ τὸν ἑαυτῶν
 ἐποιοῦντο χάρακα. ταχὺ δὲ συννοήσαντες τὸ γινώ- 10
 262. μενον οἱ προκαθήμενοι τῆς τῶν Καρχηδονίων παρ-
 εμβολῆς ἐντεῦθεν ταῖς ἐφεδρεῖαις ἐβοήθουν τοῖς
 πιεζομένοις· οὗ γενομένου τραπέντες οἱ Ῥωμαῖοι
 30 πάλιν ἐποιοῦντο τὴν ἀπόλυσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν παρ-
 εμβολήν. Τεβέριος δὲ συνορῶν τὸ γινόμενον, πάντας 11

ἐπαφῆκε τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀκοντιστάς. τούτου
 δὲ συμπεσόντος, αὐθις ἐγκλίναντες οἱ Κελτοὶ πρὸς
 12 τὴν ἐναντίαν ἀσφάλειαν ἀπεχώρουν. ὁ δὲ στρατηγὸς
 τῶν Καρχηδονίων, ἀπαράσκευος ὢν πρὸς τὸ κρίνειν
 τὰ ὅλα, καὶ νομίζων δεῖν μηδέποτε χωρὶς προθέσεως 5
 μὴδ' ἐκ πάσης ἀφορμῆς ποιεῖσθαι τοὺς ὁλοσχερεῖς
 13 κινδύνους, ὅπερ εἶναι φατέον ἡγεμόνος ἔργον ἀγα-
 θοῦ, τότε μὲν ἐπέσχε τοὺς παρ' αὐτοῦ συνεγγρίσαντας 245.
 τῷ χάρακι, καὶ στήναι μὲν ἐκ μεταβολῆς ἡνάρκασε,
 διώκειν δὲ καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐκώλυσε, 10
 διὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ σαλπικτῶν ἀνακαλούμενος.
 14 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι βραχὺν ἐπισχόντες χρόνον ἀνέλυσαν,
 ὀλίγους μὲν αὐτῶν ἀποβαλόντες, πλείους δὲ τῶν
 Καρχηδονίων διεφθαρκότες.
 70 Ὁ δὲ Τεβέριος μετεωρισθεὶς καὶ περιχαρὴς γενό- 15
 μενος ἐπὶ τῷ προτερήματι, φιλοτίμως εἶχε πρὸς τὸ
 2 τὴν ταχίστην κρῖναι τὰ ὅλα. προέκειτο μὲν οὖν
 αὐτῷ κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην χρῆσθαι τοῖς παροῦσι,
 διὰ τὸ τὸν Πόπλιον ἀρρωστεῖν· ὅμως δὲ βουλόμενος
 προσλαβέσθαι καὶ τὴν τοῦ συνάρχοντος γνώμην, 20
 3 ἐποιεῖτο λόγους περὶ τούτων πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ
 Πόπλιος τὴν ἐναντίαν εἶχε διάληψιν περὶ τῶν ἐν-
 4 εστῶτων· τὰ γὰρ στρατόπεδα χεϊμασκήσαντα βελτίω
 τὰ παρ' αὐτῶν ὑπελάμβανε γενήσεσθαι, τὴν τε τῶν
 Κελτῶν ἀθεσίαν οὐκ ἔμμενεῖν ἐν τῇ πίστει, τῶν 25
 Καρχηδονίων ἀπραγούντων καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀναγ-
 καζομένων ἄγειν, ἀλλὰ καινοτομήσειν τι πάλιν κατ'
 5 ἐκείνων. πρὸς δὲ τούτοις αὐτὸς ὑγιασθεὶς ἐκ τοῦ
 263. τραύματος ἀληθινῇν παρέξεσθαι χρεῖαν ἤλπιζε τοῖς
 7 κοινοῖς πράγμασι. διὸ καὶ τοιούτοις χρώμενος λο- 30
 γισμοῖς μένειν ἤξιον τὸν Τεβέριον ἐπὶ τῶν ὑπο-

κειμένων. ὁ δὲ προειρημένος ἦδει μὲν ἕκαστα τού- 7
 των ἀληθινῶς λεγόμενα καὶ δεόντως, ὑπὸ δὲ τῆς
 φιλοδοξίας ἐλαυνόμενος καὶ καταπιστευὼν τοῖς πράγ-
 μασι παραλόγως ἔσπευδε κρῖναι δι' αὐτοῦ τὰ ὅλα
 5 καὶ μῆτε τὸν Πόπλιον δύνασθαι παρατυχεῖν τῇ
 μάχῃ μῆτε τοὺς ἐπικαθεσταμένους στρατηγούς φθάσαι
 παραλαβόντας τὴν ἀρχήν· οὗτος γὰρ ἦν ὁ χρόνος.
 διόπερ οὐ τὸν τῶν πραγμάτων καιρὸν ἐκλεγόμενος, 8
 ἀλλὰ τὸν ἰδίον, ἔμελλε τοῦ δέοντος σφαλῆσεσθαι
 10 προφανῶς. ὁ δ' Ἀννίβας, παραπλησίους ἔχων ἐπι- 9
 νοίας Ποπλίῳ περὶ τῶν ἐνεστῶτων, κατὰ τοῦναντίον
 ἔσπευδε συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις, θέλων μὲν πρῶτον
 ἀκεραίοις ἀποχρήσασθαι ταῖς τῶν Κελτῶν ὁρμαῖς,
 δεύτερον ἀνασκήτοις καὶ νεοσυλλόγοις συμβαλεῖν 10
 15 τοῖς τῶν Ῥωμαίων στρατοπέδοις, τρίτον ἀδυνατοῦν- 246.
 τος ἔτι τοῦ Ποπλίου ποιήσασθαι τὸν κίνδυνον, τὸ
 δὲ μέριστον πράττειν τι καὶ μὴ προῖεσθαι διὰ κενῆς
 τὸν χρόνον. τῷ γὰρ εἰς ἀλλοτρίαν καθέντι χώραν 11
 στρατόπεδα καὶ παραδόξοις ἐγχειροῦντι πράγμασιν
 20 εἰς τρόπος ἐστὶν οὗτος σωτηρίας, τὸ συνεχῶς καινο-
 ποιεῖν αἰετὰς τῶν συμμάχων ἐλπίδας.

Ἀννίβας μὲν οὖν, εἰδὼς τὴν ἐσομένην ὁρμὴν 12
 τοῦ Τεβερίου, πρὸς τούτοις ἦν. πάλαι δὲ συνει- 71
 ρακῶς μεταξὺ τῶν στρατοπέδων τόπον, ἐπίπεδον
 25 μὲν καὶ ψιλόν, εὐφρυνῇ δὲ πρὸς ἐνέδραν διὰ τι ρεῖ-
 θρον ἔχον ὄφρυν, ἐπὶ δὲ ταύτης ἀκάνθας καὶ βά-
 τους συνεχεῖς ἐπιπεφυκότας, ἐρίνετο πρὸς τῷ στρα-
 τηγεῖν τοὺς ὑπεναντίους. ἔμελλε δ' εὐχερῶς λήσειν 2
 οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πρὸς μὲν τοὺς ὑλώδεις τόπους
 30 ὑπόπτως εἶχον διὰ τὸ τοὺς Κελτοὺς αἰετὰ τιθέναι
 τὰς ἐνέδρας ἐν τοῖς τοιούτοις χωρίοις, τοῖς δ' ἐπι-

264. 3 πέδοις καὶ ψιλοῖς ἀπεπίστευον, οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ
 πρὸς τὸ λαθεῖν καὶ πρὸς τὸ μηδὲν παθεῖν τοὺς
 ἐνεδρεύσαντας εὐφυνέστεροι τυγχάνουσιν ὄντες τῶν
 ὑλωδῶν, διὰ τὸ δύνασθαι μὲν ἐκ πολλοῦ προορᾶν
 πάντα τοὺς ἐνεδρεύοντας, εἶναι δ' ἐπιπροσθήσεις 5
 4 ἱκανὰς ἐν τοῖς πλείστοις τόποις. τὸ γὰρ τυχὸν
 θεῖδρον μετὰ βραχείας ὁφρύος, ποτὲ δὲ κάλαμοι
 καὶ πτέρεις καὶ τι γένος ἀκανθῶν, οὐ μόνον πεζοὺς,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππεῖς ἐνίοτε δύναται κρύπτειν, ἐὰν
 βραχέα τις προνοηθῇ τοῦ τὰ μὲν ἐπίσημα τῶν 10
 ὅπλων ὑπτια τιθέναι πρὸς τὴν γῆν, τὰς δὲ περι-
 5 κεφαλαίας ὑποτιθέναι τοῖς ὅπλοις. πλὴν ὅ γε τῶν
 Καρχηδονίων στρατηγὸς κοινολογηθεὶς Μάρωνι τὰ-
 δελφῷ καὶ τοῖς συνέδοις περὶ τοῦ μέλλοντος ἀγῶ-
 νος, συγκατατιθεμένων αὐτῷ πάντων ταῖς ἐπιβο- 15
 6 λαῖς, ἅμα τῷ δειπνοποιήσασθαι τὸ στρατόπεδον
 ἀνακαλεσάμενος Μάρωνα τὸν ἀδελφόν, ὄντα νέον
 μὲν, ὁρμῆς δὲ πλήρη καὶ παιδομαθῇ περὶ τὰ πολε-
 μικά, συνέστησε τῶν ἱππέων ἄνδρας ἑκατὸν καὶ 247.
 7 πεζοὺς τοὺς ἴσους. ἔτι δὲ τῆς ἡμέρας οὔσης ἐξ 20
 ὅλου τοῦ στρατοπέδου σημηνάμενος τοὺς εὐρωστο-
 τάτους παρηγγέλκει δειπνοποιησάμενους ἦκειν ἐπὶ
 8 τὴν αὐτοῦ σκηνήν. παρακαλέσας δὲ καὶ παραστήσας
 τούτοις τὴν πρόπουσαν ὁρμὴν τῷ καιρῷ, παρήγ-
 γελλε δέκα τοὺς ἀνδρωδεστάτους ἕκαστον ἐπιλεξά- 25
 μενον ἐκ τῶν ιδίων τάξεων ἦκειν εἰς τινα τόπον
 9 ὃν ἤδει τῆς στρατοπεδείας. τῶν δὲ πραξάντων
 τὸ συνταχθέν, τούτους μὲν ὄντας ἵππεῖς χιλίους
 καὶ πεζοὺς ἄλλους τοσούτους ἐξαπέστειλε νυκτὸς
 εἰς τὴν ἐνέδραν, συστήσας ὁδηγοὺς καὶ τὰδελφῷ 30
 10 διαταξάμενος περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἐπιθέσεως· αὐτὸς

δ' ἅμα τῷ φωτὶ τοὺς Νομαδικοὺς ἵππεῖς συναγα-
 265. γῶν, ὄντας φερεκάκους διαφερόντως, παρεκάλεσε
 καὶ τινὰς ὄντας ἐπαγγειλάμενος τοῖς ἀνδραγαθή-
 σασι προσέταξε πελάσαντας τῷ τῶν ἐναντίων χάρακι
 5 κατὰ σπουδὴν ἐπιδιαβαίνειν τὸν ποταμὸν καὶ προσ-
 ακροβολιζομένους κινεῖν τοὺς πολεμίους, βουλό-
 μενος ἀναρίστους καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀπαρασκέυους
 λαβεῖν τοὺς ὑπεναντίους. τοὺς δὲ λοιποὺς ἤγε- 11
 μόνας ἀθροίσας ὁμοίως παρεκάλεσε πρὸς τὸν κίν-
 10 δυνον, καὶ πᾶσιν ἀριστοποιεῖσθαι παρήγγειλε καὶ
 περὶ τὴν τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἵππων γίνεσθαι θε-
 ραπείαν.

Ὁ δὲ Τεβέριος ἅμα τῷ συνιδεῖν ἐγγίζοντας τοὺς 72
 Νομαδικοὺς ἵππεῖς παραντίκα μὲν αὐτὴν τὴν ἵπ-
 15 πον ἐξαπέστειλε, προστάξας ἔχεσθαι καὶ συμπλέ-
 κεσθαι τοῖς πολεμίους. ἐξῆς δὲ τούτοις ἐξέπεμπε 2
 τοὺς πεζακοντιστάς εἰς ἐξακισχιλίους· ἐκίνει δὲ καὶ
 τὴν λοιπὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος, ὥς ἐξ ἐπιφα-
 νείας κριθησομένων τῶν ὅλων, ἐπαιρούμενος τῷ τε
 20 πλήθει τῶν ἀνδρῶν καὶ τῷ γεγονότι τῇ προτεραίᾳ
 περὶ τοὺς ἵππεῖς εὐημερήματι. οὔσης δὲ τῆς ὥρας 3
 περὶ χειμερινὰς τροπὰς καὶ τῆς ἡμέρας νιφετώδους
 καὶ ψυχρᾶς διαφερόντως, τῶν δ' ἀνδρῶν καὶ τῶν
 ἵππων σχεδὸν ὥς εἰπεῖν ἀπάντων ἀναρίστων ἐκ-
 25 πεπορευμένων, τὸ μὲν πρῶτον ὁρμῇ καὶ προθυμίᾳ 248.
 τὸ πλῆθος περιῆν· ἐπιγενομένης δὲ τῆς τοῦ Τρεβία 4
 ποταμοῦ διαβάσεως, καὶ προσαναβεβηκότος τῷ θεύ-
 ματι διὰ τὸν ἐν τῇ νυκτὶ γενόμενον ἐν τοῖς ὑπὲρ
 τὰ στρατόπεδα τόποις ὕμβρον, μόλις ἕως τῶν μα-
 30 σθῶν οἱ πεζοὶ βαπτιζόμενοι διέβαινον· ἐξ ὧν ἕκακο- 5
 πάθει τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τε τοῦ ψύχους καὶ τῆς

ἐνδεΐας, ὥς ἂν ἤδη καὶ τῆς ἡμέρας προβαινούσης.
 6 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, κατὰ σκηναὺς βεβρωκότες καὶ
 πεπωκότες, καὶ τοὺς ἵππους ἡτοιμακότες, ἡλείφοντο
 7 καὶ καθωπλίζοντο περὶ τὰ πυρὰ πάντες. Ἀννίβας
 266. δὲ τὸν καιρὸν ἐπιτηρῶν, ἅμα τῷ συνιδεῖν διαβεβη- 5
 κότας τοὺς Ῥωμαίους τὸν ποταμὸν προβαλόμενος
 ἐφεδρεῖαν τοὺς λογχοφόρους καὶ Βαλιαρεῖς, ὄντας
 8 εἰς ὀκτακισχιλίους, ἐξῆγε τὴν δύναμιν. καὶ προ-
 αγαγὼν ὥς ὀκτὼ στάδια πρὸ τῆς στρατοπεδείας τοὺς
 μὲν πεζοὺς ἐπὶ μίαν εὐθείαν παρενέβαλε, περὶ δις- 10
 μυρίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς
 9 καὶ Λίβυας, τοὺς δ' ἱππεῖς διελὼν ἐφ' ἑκάτερον
 παρέστησε τὸ κέρασ, πλείους ὄντας μυρίων σὺν τοῖς
 παρὰ τῶν Κελτῶν συμμάχοις, τὰ δὲ θηρία μερίσας
 10 πρὸ τῶν κεράτων, δι' ἀμφοτέρων προεβάλετο. Τε- 15
 βέριος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοὺς μὲν ἱππεῖς
 ἀνεκαλεῖτο, θεωρῶν οὐκ ἔχοντας ὅ,τι χρήσονται τοῖς
 ὑπεναντίοις διὰ τὸ τοὺς Νομάδας ἀποχωρεῖν μὲν
 εὐχερῶς καὶ σποράδην, ἐπικεῖσθαι δὲ ἄλιν ἐκ μετα-
 βολῆς τολμηρῶς καὶ θρασέως· τὸ γὰρ τῆς Νομαδι- 20
 11 κῆς μάχης ἰδιὸν ἐστὶ τοῦτο· τοὺς δὲ πεζοὺς παρεν-
 έβαλε κατὰ τὰς εἰθισμένας παρ' αὐτοῖς τάξεις, ὄντας
 τοὺς μὲν Ῥωμαίους εἰς μυρίους ἑξακισχιλίους, τοὺς
 12 δὲ συμμάχους εἰς δισμυρίους. τὸ γὰρ τέλειον στρα-
 τόπεδον παρ' αὐτοῖς πρὸς τὰς ὀλοσχερεῖς ἐπιβολὰς 25
 ἐκ τοσούτων ἀνδρῶν ἐστίν, ὅταν ὁμοῦ τοὺς ὑπάτους
 13 ἑκατέρους οἱ καιροὶ συνάγωσι. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς
 ἱππεῖς ἐφ' ἑκάτερον θείας τὸ κέρασ, ὄντας εἰς τετρα-
 κισχιλίους, ἐπήγει τοῖς ὑπεναντίοις σοβαρῶς, ἐν τάξει 29
 καὶ βᾶδην ποιούμενος τὴν ἔφοδον. ἤδη δὲ σύνεργ- 249.
 73 γυν ὄντων ἀλλήλοις, συνεπλάκησαν οἱ προκείμενοι

τῶν δυνάμεων εὖζωνοι. τούτου δὲ συμβάντος, οἱ 2
 μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ πολλοὺς τρόπους ἡλαττοῦντο, τοῖς
 δὲ Καρχηδονίοις ὑπερδέξιον γίνεσθαι συνέβαινε τὴν
 χρεῖαν, ἅτε δὴ τῶν μὲν Ῥωμαίων πεζακοντιστῶν 3
 5 κακοπαθούτων ἐξ ὄρθρου καὶ προειμένων τὰ πλεῖστα
 βέλη κατὰ τὴν πρὸς τοὺς Νομάδας συμπλοκὴν, τῶν
 δὲ καταλειπομένων βελῶν ἡχραιωμένων αὐτοῖς διὰ
 267. τὴν συνέχειαν τῆς νοτίδος. παραπλήσια δὲ τούτοις
 συνέβαινε καὶ περὶ τοὺς ἱππεῖς γίνεσθαι καὶ περὶ 4
 10 τὸ σύμπαν αὐτοῖς στρατόπεδον. περὶ γε μὴν τοὺς 5
 Καρχηδονίους ὑπῆρχε τάναντία τούτων· ἀκμαῖοι γὰρ
 παρατεταγμένοι καὶ νεαλεῖς αἰεὶ πρὸς τὸ δέον εὐχρή-
 στως καὶ προθύμως εἶχον. διόπερ ἅμα τῷ δέξαι- 6
 σθαι διὰ τῶν διαστημάτων τοὺς προκινδυνεύοντας
 15 καὶ συμπεσεῖν τὰ βαρέα τῶν ὅπλων ἀλλήλοις, οἱ
 μὲν ἱππεῖς οἱ τῶν Καρχηδονίων εὐθέως ἀπ' ἀμφοῖν
 τοῖν κεράτοι ἐπῆζον τοὺς ὑπεναντίους, ὥς ἂν τῷ
 πλήθει πολὺ διαφέροντες καὶ ταῖς ἀκμαῖς αὐτῶν τε
 καὶ τῶν ἵππων διὰ τὴν προειρημένην ἀκραιότητα
 20 περὶ τὴν ἔξοδον· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τῶν ἱππέων ὑπο- 7
 χωρησάντων καὶ ψιλωθέντων τῶν τῆς φάλαγγος κε-
 ράτων, οἱ τε λογχοφόροι τῶν Καρχηδονίων καὶ τὸ
 τῶν Νομάδων πλήθος, ὑπεραίροντες τοὺς προτεταγ-
 μένους τῶν ἰδίων καὶ πρὸς τὰ κέρατα προσπίπτοντες
 25 τοῖς Ῥωμαίοις, πολλὰ καὶ κακὰ διειργάζοντο καὶ
 μάχεσθαι τοῖς κατὰ πρόσωπον οὐκ εἴων. οἱ δ' ἐν 8
 τοῖς βαρέσιν ὅπλοις, παρ' ἀμφοῖν τὰς πρώτας ἔχον-
 τες καὶ μέσας τῆς ὅλης παρεμβολῆς τάξεις, ἐπὶ πολὺν
 χρόνον ἐμάχοντο συστάδην, ἐφάμιλλον ποιούμενοι
 30 τὸν κίνδυνον. ἐν ᾧ καιρῷ διαναστάντων τῶν ἐκ 74
 τῆς ἐνέδρας Νομάδων, καὶ προσπεσόντων ἄφνω

κατὰ νότου τοῖς ἀγωνιζομένοις περὶ τὰ μέσα, μεγάλην ταραχήν καὶ δυσχωρησίαν συνέβαινε γίνεσθαι
 2 περὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις. τέλος δ' ἀμφότερα τὰ κέρατα τῶν περὶ τὸν Τεβέριον πιεζούμενα
 κατὰ πρόσωπον μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων, πέριξ δὲ καὶ 250.
 κατὰ τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας ὑπὸ τῶν εὐζώνων, ἐτρέπησαν καὶ συνεωθοῦντο κατὰ τὸν διαγμὸν
 3 πρὸς τὸν ὑποκείμενον ποταμόν. τούτου δὲ συμβάντος, οἱ κατὰ μέσον τὸν κίνδυνον ταχθέντες τῶν Ῥωμαίων, οἱ μὲν κατόπιν ἐφεστώτες ὑπὸ τῶν ἐκ 10
 4 τῆς ἐνέδρας προσπεσόντων ἀπώλλυντο καὶ κακῶς ἔπασχον, οἱ δὲ περὶ τὰς πρώτας χώρας ἐπαναγκα-
 268. σθέντες ἐκράτησαν τῶν Κελτῶν καὶ μέρους τινὸς τῶν Λιβύων, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντες
 5 διέκοψαν τὴν τῶν Καρχηδονίων τάξιν. θεωροῦντες 15
 δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν ἰδίων κεράτων ἐκπεπισμένους, τὸ μὲν ἐπιβοηθεῖν τούτοις ἢ πάλιν εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀπιέναι παρεμβολὴν ἀπέγνωσαν, ὑφορώμενοι μὲν τὸ πλῆθος τῶν ἱππέων, κωλυόμενοι δὲ διὰ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν ἐπιφορὰν καὶ συστροφὴν τοῦ κατὰ κεφαλὴν 20
 6 ὕμβρου. τηροῦντες δὲ τὰς τάξεις ἀθρόοι μετ' ἀσφαλείας ἀπεχώρησαν εἰς Πλακεντίαν, ὄντες οὐκ ἐλάττους μυρίων. τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν πλεῖστοι περὶ τὸν ποταμὸν ἐφθάρησαν ὑπὸ τε τῶν θηρίων καὶ
 8 τῶν ἱππέων, οἱ δὲ διαφνυγόντες τῶν πεζῶν καὶ τὸ 25
 πλεῖστον μέρος τῶν ἱππέων, πρὸς τὸ προειρημένον σύστημα ποιούμενοι τὴν ἀποχώρησιν, ἀνεκομίσθησαν
 9 ἅμα τούτοις εἰς Πλακεντίαν. τὸ δὲ τῶν Καρχηδονίων στρατόπεδον, ἕως τοῦ ποταμοῦ καταδιώξαν τοὺς πολεμίους, ὑπὸ δὲ τοῦ χειμῶνος οὐκέτι δυνά- 30
 μενον πορρωτέρω προβαίνειν, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς

τὴν παρεμβολήν. καὶ πάντες ἐπὶ μὲν τῇ μάχῃ περιχαρεῖς ἦσαν, ὥς κατωρθωκότες· συνέβαινε γὰρ ὀλίγους μὲν τῶν Ἰβήρων καὶ Λιβύων, τοὺς δὲ πλείους ἀπολωλέναι τῶν Κελτῶν· ὑπὸ δὲ τῶν ὕμβρων 11
 5 καὶ τῆς ἐπιγινόμενης χιόνος οὕτως διετίθεντο δεινῶς ὥστε τὰ μὲν θηρία διαφθαρῆναι πλὴν ἑνός, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπώλλεσθαι καὶ τῶν ἱππῶν διὰ τὸ ψῦχος.

Ὁ δὲ Τεβέριος, εἰδὼς μὲν τὰ συμβεβηκότα, βου- 75
 10 λόμενος δὲ κατὰ δύναμιν ἐπικρύπτεσθαι τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸ γεγονός, ἐπεμψε τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὅτι μάχης γενομένης τὴν νίκην αὐτῶν ὁ χειμῶν ἀφείλετο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παραντίκα μὲν ἐπίστευον τοῖς 2 251.
 προσπίπτουσι· μετ' οὐ πολὺ δὲ πυνθανόμενοι τοὺς
 15 μὲν Καρχηδονίους καὶ τὴν παρεμβολὴν τὴν αὐτῶν τηρεῖν καὶ τοὺς Κελτοὺς πάντας ἀπονενευκέναι πρὸς τὴν ἐκείνων φιλίαν, τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν ἀπολελοι- 3
 πότητας τὴν παρεμβολὴν ἐκ τῆς μάχης ἀνακεχωρηκέναι
 19 καὶ συνηθροῖσθαι πάντας εἰς τὰς πόλεις, καὶ χορη-
 269. γεῖσθαι δὲ τοῖς ἀναγκαίοις ἐκ θαλάττης ἀνὰ τὸν Πάδον ποταμὸν, καὶ λίαν σαφῶς ἔγνωσαν τὰ γε- 4
 γνότα περὶ τὸν κίνδυνον. διὸ καὶ παραδόξου φα-
 νέντος αὐτοῖς τοῦ πράγματος περὶ τὰς λοιπὰς παρα-
 σκευὰς διαφερόντως ἐγίνοντο καὶ περὶ φυλακὴν τῶν
 25 προκειμένων τόπων, πέμποντες εἰς Σαρδόνα καὶ Σικελίαν στρατόπεδα, πρὸς δὲ τούτοις εἰς Τάραντα προφυλακὰς καὶ τῶν ἄλλων τόπων εἰς τοὺς εὐκαί-
 ρους· παρεσκεύασαν δὲ καὶ ναῦς ἐξήκοντα πεντήρεις.
 Γνώσιος δὲ Σερονίλιος καὶ Γάιος Φλαμίνιος, οἵπερ 5
 30 ἔτυχον ὑπάτοι τότε καθεσταμένοι, συνῆγον τοὺς συμμάχους καὶ κατέγραφον τὰ παρ' αὐτοῖς στρατό-

6 πεδα. παρήγον δὲ καὶ τὰς ἀγορὰς τὰς μὲν εἰς Ἀρί-
μινον, τὰς δ' εἰς Τυρρηνίαν, ὥς ἐπὶ τούτοις ποιη-
7 σόμενοι τοῖς τόποις τὴν ἔξοδον. ἔπεμψαν δὲ καὶ
πρὸς Ἰέρωνα περὶ βοηθείας, ὃς καὶ πεντακοσίους
αὐτοῖς ἐξαπέστειλε Κρητὰς καὶ χιλίους πελοπόρους· 5
8 πάντα δὲ καὶ πανταχόθεν ἐνεργῶς ἡτοίμαζον. τότε
γὰρ εἰσι φοβερώτατοι Ῥωμαῖοι καὶ κοινῇ καὶ κατ'
ἰδίαν, ὅταν αὐτοὺς περιστῇ φόβος ἀληθινός.

- 76 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Γνάιος Κορνήλιος
ὁ καταλειφθεὶς ὑπὸ τᾷδελεφθῶ Ποπλίῳ στρατηγὸς 10
ἐπὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, καθάπερ ἐπάνω προ-
εῖπον, ἀναχθεὶς ἀπὸ τῶν τοῦ Ῥοδανοῦ στομάτων
παντὶ τῷ στόλῳ, προσέσχε τῆς Ἰβηρίας πρὸς τοὺς
2 κατὰ τὸ καλούμενον Ἐμπόριον τόπους. ἀρξάμενος
δ' ἐντεῦθεν ἀποβάσεις ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς μὲν ἀπει- 15
θοῦντας ἐπολιόρκει τῶν τὴν παραλίαν κατοικούν-
των ἕως Ἰβηρος ποταμοῦ, τοὺς δὲ προσδεχομένους
ἐφιλανθρώπει, τὴν ἐνδεχομένην ποιούμενος περὶ
3 αὐτῶν προμήθειαν. ἀσφαλίσάμενος δὲ τοὺς προσ- 252.
κεχωρηκότας τῶν παραθαλαττίων προῆγε παντὶ τῷ 20
στρατεύματι, ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς τὴν μεσό-
4 γαιον· πολὺ γὰρ ἤδη καὶ τὸ συμμαχικὸν ἡθροίκει
τῶν Ἰβήρων. ἅμα δὲ προϊὼν ἄς μὲν προσήγετο,
270. 5 τὰς δὲ κατεστρέφετο τῶν πόλεων. τῶν δὲ Καρχη-
δονίων, οὓς ἔχων ἐπὶ τούτων ἀπελείφθη τῶν τόπων 25
Ἄννων, ἀντιστρατοπεδευσάντων αὐτοῖς περὶ πόλιν
προσαγορευομένην Κίσσαν, συμβαλὼν ὁ Γνάιος ἐκ
παρατάξεως καὶ νικήσας τῇ μάχῃ πολλῶν μὲν χρη-
μάτων ἐγένετ' ἐγκρατὴς, ὥς ἂν ἀπάσης τῆς ἀπο-
σκευῆς τῶν εἰς Ἰταλίαν ὀρμησάντων παρὰ τούτοις 30
6 ἀπολελειμμένης, πάντας δὲ τοὺς ἐντὸς Ἰβηρος ποτα-

μοῦ συμμάχους ἐποιήσατο καὶ φίλους, ζωγρία δὲ
τόν τε τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸν Ἄννων καὶ
τόν τῶν Ἰβήρων Ἀνδοβάλην ἔλαβε. τοῦτον δὲ συν- 7
έβαινε τύραννον μὲν εἶναι τῶν κατὰ τὴν μεσόγαιον
5 τόπων, εὖνουν δὲ διαφερόντως αἰεὶ ποτε Καρχηδο-
νίοις. ταχὺ δὲ συνεῖς τὸ γεγονόςδ' Ἀσδρούβας, ἥκε 8
παραβοηθῶν διαβὰς τὸν Ἰβηρα ποταμόν. καὶ κατα- 9
μαθὼν ἀπολελειμμένους τοὺς ἀπὸ τοῦ στόλου τῶν
Ῥωμαίων, ῥαθύμως καὶ κατατεθαροηκώς ἀναστρε-
10 φόμενους διὰ τὸ προτέρημα τῶν περὶ τῶν στρατο-
πέδων, παραλαβὼν ἀπὸ τῆς ἐαυτοῦ δυνάμεως πεζοὺς 10
μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους (ἱππεῖς δὲ περὶ χιλίους), καὶ
καταλαβὼν ἐσκεδασμένους κατὰ τῆς χώρας τοὺς ἀπὸ
τῶν πλοίων, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ
15 λοιποὺς ἠνάγκασε φυγεῖν ἐπὶ τὰς ναῦς. οὗτος μὲν 11
οὖν ἀναχωρήσας, καὶ διαβὰς αὖτις τὸν Ἰβηρα ποτα-
μόν, ἐγένετο περὶ παρασκευὴν καὶ φυλακὴν τῶν
ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τόπων, ποιούμενος τὴν παρα-
χειμασίαν ἐν Καρινῇ πόλει. ὁ δὲ Γνάιος συνάψας 12
20 τῷ στόλῳ, καὶ τοὺς αἰτίους τῶν συμβεβηκότων κατὰ
τοὺς παρ' αὐτοῖς ἐθισμοὺς κολάσας, τὸ λοιπὸν ἤδη
συναγαγὼν ἐπὶ ταῦτ' ἐπὶ τὴν τε πεζὴν καὶ τὴν ναυτι-
κὴν στρατιάν ἐν Ταρράκωνι τὴν παραχειμασίαν
ἐποιεῖτο. διαδοὺς δὲ τὴν λείαν ἴσως τοῖς στρατιώ- 13 253.
25 ταις μεγάλῃν εὖνοιαν καὶ προθυμίαν ἐνειργάσατο
πρὸς τὸ μέλλον.

271. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἐν τούτοις ἦν. 77
ἐνισταμένης δὲ τῆς ἐαρινῆς ὥρας, Γάιος μὲν Φλα-
μίνιος ἀναλαβὼν τὰς αὐτοῦ δυνάμεις προῆγε διὰ
30 Τυρρηνίας, καὶ κατεστρατοπέδευσε πρὸ τῆς τῶν
Ἀρρητίνων πόλεως, Γνάιος δὲ Σερονίλιος τοῦμπαλιν 2

ὥς ἐπ' Ἀριμίνου, ταύτῃ παρατηρήσων τὴν εἰσβολὴν
 3 τῶν ὑπεναντίων. Ἀννίβας δὲ παραχειμαῖζων ἐν τῇ
 Κελτικῇ τοὺς μὲν Ῥωμαίους τῶν ἐκ τῆς μάχης αἰχ-
 μαλώτων ἐν φυλακῇ συνεῖχε, τὰ μέτρια τῶν ἐπιτη-
 4 δέων διδούς, τοὺς δὲ συμμάχους αὐτῶν τὸ μὲν 5
 πρῶτον ἐν τῇ πάσῃ φιλανθρωπία διεξῆγε, μετὰ δὲ
 ταῦτα συναγαγὼν παρεκάλει, φάσκων οὐκ ἐκείνοις
 ἦκειν πολεμήσων, ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὑπὲρ ἐκείνων.
 5 διόπερ ἔφη δεῖν αὐτούς, ἐὰν ὀρθῶς φρονῶσιν,
 6 ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας. παρεῖναι γὰρ 10
 πρῶτον μὲν τὴν ἐλευθερίαν ἀνακτησόμενος Ἰταλιώ-
 ταις. ὁμοίως δὲ τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἣν ὑπὸ
 Ῥωμαίων ἀπολωλεκότες ἕκαστοι τυγχάνουσι, συνανα-
 7 σώσων. ταῦτα δ' εἰπὼν ἀφῆκε πάντας χωρὶς λύτρων
 εἰς τὴν οἰκίαν, βουλόμενος ἅμα μὲν προκαλεῖσθαι διὰ 15
 τοιούτου τρόπου πρὸς αὐτὸν τοὺς κατοικοῦντας τὴν
 Ἰταλίαν, ἅμα δ' ἀπαλλοτριοῦν τῆς πρὸς Ῥωμαίους
 εὐνοίας, ἐρεθίζειν δὲ τοὺς δοκοῦντας πόλεσιν ἢ λι-
 μέσιν ἡλαττώσθαι τι διὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς.
 78 Ἐχρήσατο δὲ τινι καὶ Φοινικικῷ στρατηγήματι 20
 2 τοιούτῳ κατὰ τὴν παραχειμασίαν. ἀγωνιῶν γὰρ
 τὴν ἀθεσίαν τῶν Κελτῶν καὶ τὰς ἐπιβουλάς τὰς
 περὶ τὸ σῶμα διὰ τὸ πρόσφατον τῆς πρὸς αὐτοὺς
 συστάσεως, κατεσκενάσατο περιτετὰς τρίχας, ἀρμο-
 3 ζούσας ταῖς κατὰ τὰς ὀλοσχερεῖς διαφορὰς τῶν ἡλι- 25
 3 κίων ἐπιπρεπείαις, καὶ ταύταις ἐχρῆτο συνεχῶς μετα-
 τιθέμενος· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐσθῆτας μετελάμβανε
 4 τὰς καθηκούσας αἰ ταῖς περιτεταῖς. δι' ὧν οὐ
 272. μόνον τοῖς αἰφνιδίως ἰδοῦσι δύσγνωστος ἦν ἀλλὰ 254.
 καὶ τοῖς ἐν συνηθείᾳ γεγυνοσιν. 30
 5 Θεωρῶν δὲ τοὺς Κελτοὺς δυσχεραίνοντας ἐπὶ

τῷ τὸν πόλεμον ἐν τῇ παρ' αὐτῶν χώρᾳ λαμβάνειν
 τὴν τριβὴν, σπεύδοντας δὲ καὶ μετεώρους ὄντας
 εἰς τὴν πολεμίαν, προφάσει μὲν διὰ τὴν πρὸς Ῥω-
 5 μαίους ὀργήν, τὸ δὲ πλεῖον διὰ τὰς ὠφελείας, ἔκρινε
 τὴν ταχίστην ἀναξενγνύειν καὶ συνεκκληροῦν τὰς
 τῶν δυνάμεων ὁρμάς. διόπερ ἅμα τῷ τὴν ὥραν 6
 μεταβάλλειν, πυνθανόμενος τῶν μάλιστα τῆς χώρας
 δοκούντων ἐμπειρεῖν, τὰς μὲν ἄλλας ἐμβολὰς τὰς
 εἰς τὴν πολεμίαν μακρὰς εὗρισκε καὶ προδήλους τοῖς
 10 ὑπεναντίοις, τὴν δὲ διὰ τῶν ἐλῶν εἰς Τυρρηνίαν
 φέρουσαν, δυσχερῇ μὲν, σύντομον δὲ καὶ παράδοξον
 φανησομένην τοῖς περὶ τὸν Φλαμίνιον. αἰεὶ δὲ πῶς 7
 οἰκείος ὢν τῇ φύσει τούτου τοῦ μέρους, ταύτῃ
 προέθετο ποιεῖσθαι τὴν πορείαν. διαδοθείσης δὲ 8
 15 τῆς φήμης ἐν τῷ στρατοπέδῳ διότι μέλλει διὰ τινων
 ἐλῶν ἔγειν αὐτοὺς ὁ στρατηγός, πᾶς τις εὐλαβῶς
 εἶχε πρὸς τὴν πορείαν, ὑφορώμενος βάραθρα καὶ
 τοὺς λιμνώδεις τῶν τόπων. Ἀννίβας δ' ἐπιμελῶς 79
 ἐξετακῶς τεναγώδεις καὶ στερεοὺς ὑπάρχοντας τοὺς
 20 κατὰ τὴν δίοδον τόπους, ἀναξεύξας εἰς μὲν τὴν
 πρωτοπορείαν ἔθηκε τοὺς Λίβνας καὶ τοὺς Ἰβηρας
 καὶ πᾶν τὸ χρησιμώτερον μέρος τῆς σφετέρως δυνά-
 μεως, συγκатаμίζας αὐτοῖς τὴν ἀποσκευὴν, ἵνα πρὸς
 τὸ παρὸν εὐπορῶσι τῶν ἐπιτηδείων· πρὸς γὰρ τὸ 2
 25 μέλλον εἰς τέλος ἀφροντίστως εἶχε περὶ παντὸς τοῦ
 σκευοφόρου, λογιζόμενος ὡς ἐὰν ἄψηται τῆς πολε-
 μίας, ἡττηθεὶς μὲν οὐ προσδεήσεται τῶν ἀναγκαίων,
 κρατῶν δὲ τῶν ὑπαίθρων οὐκ ἀπορήσει τῶν ἐπι-
 τηδείων. ἐπὶ δὲ τοῖς προειρημένοις ἐπέβαλε τοὺς 3
 30 Κελτοὺς, ἐπὶ δὲ πᾶσι τοὺς ἱππεῖς. ἐπιμελητὴν δὲ 4
 τῆς οὐραγίας τὸν ἀδελφὸν ἀπέλιπε Μάγωνα τῶν τε

273. λοιπῶν χάριν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Κελτῶν μαλα-
κίας καὶ φρυγοπονίας, ἣν' ἐὰν κακοπαθοῦντες τρέ-
πονται πάλιν εἰς τοῦπίσω, κωλύη διὰ τῶν ἱππέων
καὶ προσφέρῃ τὰς χεῖρας αὐτοῖς. οἱ μὲν οὖν Ἴβη- 255.
5 ρες καὶ Αἰβυες δι' ἀκεραίων τῶν ἐλῶν ποιοῦντες 5
τὴν πορείαν μετρίως κακοπαθοῦντες ἥνιον, ἅτε καὶ
φερέακοι πάντες ὄντες καὶ συνήθεις ταῖς τοιαύταις
6 ταλαιπωρίαις. οἱ δὲ Κελτοὶ δυσχερῶς μὲν εἰς τοῦμ-
προσθεν προύβαινον, τεταραγμένων καὶ διαπεπατη-
μένων εἰς βάθος τῶν ἐλῶν, ἐπιπόνως δὲ καὶ ταλαι- 10
πώρως ὑπέμενον τὴν κακοπάθειαν, ἅπειροι πάσης
7 τῆς τοιαύτης ὄντες ακουχίας. ἐκωλύοντο δὲ πάλιν
ἀπονεύειν εἰς τοῦπίσω διὰ τοὺς ἐφεστῶτας αὐτοῖς
8 ἱππεῖς. πάντες μὲν οὖν ἐκακοπάθουν, καὶ μάλιστα
διὰ τὴν ἀγρυπνίαν, ὥς ἂν ἑξῆς ἡμέρας τέτταρας 15
καὶ τρεῖς νύκτας συνεχῶς δι' ὕδατος ποιοῦντες
τὴν πορείαν· διαφερόντως γε μὴν ἐπόνουν καὶ
9 κατεφθείρονθ' ὑπὲρ τοὺς ἄλλους οἱ Κελτοί. τῶν
δ' ὑποζυγίων αὐτοῦ τὰ πλείστα πίπτοντα διὰ τοὺς
πηλὸν ἀπώλλυντο, μίαν παρεχόμενα χρεῖαν ἐν τῷ 20
10 πεσεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καθεζόμενοι γὰρ ἐπ' αὐτῶν
καὶ τῶν σκευῶν σωρηδὸν ὑπὲρ τὸ ὕγρον ὑπερεῖχον,
καὶ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ βραχὺ μέρος τῆς νυκτὸς
11 ἀπεκοιμῶντο. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν ἱππῶν τὰς
ὀπλὰς ἀπέβαλον διὰ τὴν συνέχειαν τῆς διὰ τῶν 25
12 πηλῶν πορείας. Ἀννίβας δὲ μόλις ἐπὶ τοῦ περι-
λειφθέντος θηρίου διεσώθη μετὰ πολλῆς ταλαιπω-
ρίας, ὑπεραλγῆς ὢν διὰ τὴν βαρύτητα τῆς ἐπενεχθεί-
σης ὀφθαλμίας αὐτῷ, δι' ἣν καὶ τέλος ἐστερήθη τῆς
μῆς ὕψεως, οὐκ ἐπιδεχομένου τοῦ καιροῦ καταμονὴν 30
οὐδὲ θεραπείαν διὰ τὸ τῆς περιστάσεως ἀδύνατον.

Διαπεράσας δὲ παραδόξως τοὺς ἐλώδεις τόπους, 80
καὶ καταλαβὼν ἐν Τυρρηνίᾳ τὸν Φλαμίνιον στρα-
τοπεδεύοντα πρὸ τῆς τῶν Ἀρρητίνων πόλεως, τότε
274. μὲν αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἔλεσι κατεστρατοπέδενσε, βοῦ- 2
5 λόμενος τὴν τε δύναμιν ἀναλαβεῖν καὶ πολυπραγ-
μονῆσαι τὰ περὶ τοὺς ὑπεναντίους καὶ τοὺς προ- 3
κειμένους τῶν τόπων. πυνθανόμενος δὲ τὴν μὲν
χώραν τὴν πρόσθεν πολλῆς γέμειν ὠφελείας, τὸν
δὲ Φλαμίνιον ὀχλοκόπον μὲν καὶ δημαγωγὸν εἶναι
10 τέλειον, πρὸς ἀληθινῶν δὲ καὶ πολεμικῶν πραγμά-
των χειρισμὸν οὐκ εὐφυῆ, πρὸς δὲ τούτοις κατα-
πεπιστευκέναι τοῖς σφετέροις πράγμασι, συνελογίζετο 4 256.
διότι παραλλάξαντος αὐτοῦ τὴν ἐκείνων στρατοπε-
δεῖαν καὶ καθέντος εἰς τοὺς ἔμπροσθεν τόπους, τὰ
15 μὲν ἀγωνιῶν τὸν ἐπιτωθασμὸν τῶν ὄχλων οὐ δυνή-
σεται περιορᾶν δηουμένην τὴν χώραν, τὰ δὲ κατηλ-
γηκῶς παρέσται προχείρως, εἰς πάντα τόπον ἐπό-
μενος, σπουδάζων δι' αὐτοῦ ποιήσασθαι τὸ προτέ-
ρημα καὶ μὴ προσδέξασθαι τὴν παρουσίαν τοῦ τὴν
20 ἴσην ἀρχὴν ἔχοντος. ἐξ ὧν πολλοὺς αὐτὸν ὑπελάμ- 5
βανε παραδώσειν καιροὺς πρὸς ἐπίθεσιν. πάντα δ'
ἔμπροσθεν ἐλογίζετο ταῦτα καὶ πραγματικῶς· οὐ γὰρ 81
εἰκὸς ἄλλως εἰπεῖν, ὥς εἰ τις οἶεται κυριώτερόν τι
μέρος εἶναι στρατηγίας τοῦ γινῶναι τὴν προαίρεσιν
25 καὶ φύσιν τοῦ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνος, ἀγνοεῖ καὶ
τετύφωται. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν κατ' ἄνδρα καὶ 2
ζυγὸν ἀγωνισμάτων δεῖ τὸν μέλλοντα νικᾶν συν-
θεωρεῖν πῶς δυνατόν ἐφικέσθαι τοῦ σκοποῦ καὶ
τί γυμνὸν ἢ ποῖον ἔξοπλον μέρος φαίνεται τῶν
30 ἀνταγωνιστῶν, οὕτως χρὴ καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν ὄλων 3
προεστῶτας σκοπεῖν οὐχ ὅπου τι τοῦ σώματος γυ-

μνόν, ἀλλὰ ποῦ τῆς ψυχῆς εὐχείρωτόν τι παραφαίνεται
 4 τοῦ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνος. ἐπειδὴ πολλοὶ μὲν
 διὰ ῥαθυμίας καὶ τὴν σύμπασαν ἀργίαν οὐ μόνον
 τὰς κοινὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους καταπρο-
 5 ἔνεται βίους ἄρδην. πολλοὶ δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν
 οἶνον ἐπιθυμίαν οὐδ' ὑπνώσαι δύνανται χωρὶς
 275. 6 ἀλλοιώσεως καὶ μέθης, ἔνιοι δὲ διὰ τὰς τῶν ἀφρο-
 δισιῶν ὁρμὰς καὶ τὴν ἐν τούτοις ἔκπληξιν οὐ μόνον
 πόλεις καὶ βίους ἀναστάτους πεποιθήσιν, ἀλλὰ καὶ
 7 τὸ ζῆν αὐτῶν ἀφήρηται μετ' αἰσχύνης. καὶ μὴν
 δειλία καὶ βλακεία κατ' ἰδίαν μὲν αὐτοῖς ὕνειδος
 ἐπιφέρει τοῖς ἔχουσι, περὶ δὲ τὸν τῶν ὅλων ἡγε-
 8 μόνα γενομένη κοινὸν ἔστι καὶ μέγιστον συμπτω-
 μάτων. οὐ γὰρ μόνον ἀπράκτους ποιεῖ τοὺς ὑπο-
 9 ταττομένους, πολλάκις δὲ καὶ κινδύνους ἐπιφέρει
 τοὺς μεγίστους τοῖς πεπιστευκόσι. προπέτειά γε μὴν
 καὶ θρασύτης καὶ θυμὸς ἄλογος, ἔτι δὲ κενοδοξία
 καὶ τυφος, εὐχείρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, ἐπισφαλές-
 10 στατα δὲ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν ἐπιβουλήν, 257.
 ἐνέδραν, ἀπάτην ἔτοιμος ὃ γε τοιοῦτος. διόπερ εἰ
 20 τις δύνατο συννοεῖν τὰ περὶ τοὺς πέλας ἀμαρτή-
 ματα καὶ τῇδέ που προσιέναι τοῖς ὑπεναντίοις, ἢ
 μάλιστα καὶ δι' ὧν εὐχείρωτός ἔσθ' ὁ προεστὼς
 τῶν πολεμίων, τάχιστ' ἂν τῶν ὅλων κατακρατοίη.
 11 καθάπερ γὰρ νεὼς ἔαν ἀφέλῃ τις τὸν κυβερνήτην, 25
 τὸ ὅλον αὐτανδρὶ σκάφος ὑποχείριον γίνεται τοῖς
 ἐχθροῖς, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔαν τὸν προεστῶτα
 [πόλεμον] δυνάμεως χειρώσῃται τις κατὰ τὰς ἐπι-
 12 βολὰς καὶ συλλογισμούς, αὐτανδρὶ γίνεται πολ-
 30 λοῦς κρατεῖν τῶν ἀντιταττομένων. ἂ δὴ καὶ τότε
 προῖδόμενος καὶ συλλογισάμενος Ἀννίβας περὶ

τοῦ τῶν ἐναντίων ἡγεμόνος οὐ διεσφάλη τῆς ἐπι-
 313 βολῆς.
 Ὡς γὰρ θάπτον ποιησάμενος ἀναζυγὴν ἀπὸ τῶν 82
 κατὰ τὴν Φαισόλαν τόπων καὶ μικρὸν ὑπεράρας τὴν
 5 τῶν Ῥωμαίων στρατοπεδείαν ἐνέβαλεν εἰς τὴν προ-
 κειμένην χώραν, εὐθέως μετέωρος ἦν ὁ Φλαμίνιος 2
 καὶ θυμοῦ πλήρης, δοξάζων ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν ἐναν-
 τίων καταφρονεῖσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα πορθουμένης 3
 τῆς χώρας, καὶ πανταχόθεν τοῦ καπνοῦ σημαίνοντος
 10 τὴν καταφθορὰν αὐτῆς, ἐσχετλίαζε, δεινὸν ἡγούμενος
 276. τὸ γινόμενον. διὸ καὶ τινῶν οἰομένων δεῖν μὴ προ- 4
 χείρας ἐπακολουθεῖν μηδὲ συμπλέκεσθαι τοῖς πολε-
 μίοις, φυλάττεσθαι δὲ καὶ προσέχειν τὸ πλῆθος τῶν
 ἰππέων, μάλιστα δὲ καὶ τὸν ἕτερον ὑπατον προσ-
 15 λαβεῖν καὶ πᾶσιν ἐπὶ ταῦτό τοις στρατοπέδοις ὁμοῦ
 ποιήσασθαι τὸν κίνδυνον, οὐχ οἶον προσεῖχε τοῖς 5
 λεγομένοις, ἀλλ' οὐδ' ἀνείχετο τῶν ἀποφαινομένων
 ταῦτα, παρεκάλει δ' αὐτοὺς ἐν νῦν λαμβάνειν τί 6
 λέγειν εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι τῆς μὲν χώρας κατα-
 20 φθειρομένης σχεδὸν ἕως πρὸς αὐτὴν τὴν Ῥώμην,
 αὐτῶν δὲ κατόπιν τῶν πολεμίων ἐν Τυρρηνίᾳ στρα-
 τοπεδεύοντων. τέλος δὲ ταῦτ' εἰπὼν, ἀναξεύξας 7
 προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως, οὐ καιρόν, οὐ τόπον
 προορώμενος, μόνον δὲ σπεύδων συμπεσεῖν τοῖς
 25 πολεμίοις, ὡς προδήλου τῆς νίκης αὐτοῖς ὑπαρχού-
 σης· τηλικούτου γὰρ προεγεβλήκει κατελισμὸν 8 258.
 τοῖς ὅχλοις ὥστε πλείους εἶναι τῶν τὰ ὅπλα φερόν-
 των τοὺς ἐκτὸς παρεπομένους τῆς ὠφελείας χάριν,
 κομίζοντας ἀλύσεις καὶ πέδας καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύ-
 30 τήν παρασκευήν. ὃ γε μὴν Ἀννίβας ἅμα μὲν εἰς 9
 τοῦμπροσθεν ὡς πρὸς τὴν Ῥώμην προῆει διὰ τῆς

Τυρρηνίας, εὐώνυμον μὲν πόλιν ἔχων τὴν προσαγο-
 ρευομένην Κυρτώνιον καὶ τὰ ταύτης ὄρη, δεξιὰν δὲ
 10 τὴν Ταρσιμένην καλουμένην λίμνην· ἅμα δὲ προ-
 ἄγων ἐπυρπόλει καὶ κατέφθειρε τὴν χώραν, βουλό-
 μενος ἐκκαλέσασθαι τὸν θυμὸν τῶν ὑπεναντίων. 5
 11 ἔπει δὲ τὸν Φλαμίνιον ἤδη συνάπτοντα καθεώρα,
 τόπους δ' εὐφυνεῖς συνεθεώρησε πρὸς τὴν χρεῖαν,
 83 ἔγινετο πρὸς τὸ διακινδυνεύειν. ὄντος δὲ κατὰ τὴν
 δίοδον αὐλῶνος ἐπιπέδου, τούτου δὲ παρὰ μὲν τὰς
 εἰς μῆκος πλευρὰς ἐκατέρας βουνοὺς ἔχοντος ὕψη- 10
 λους καὶ συνεχεῖς, παρὰ δὲ τὰς εἰς πλάτος κατὰ
 μὲν τὴν ἀντικρὺ λόφον ἐπικείμενον ἐρυμνὸν καὶ
 δύσβατον, κατὰ δὲ τὴν ἀπ' οὐρᾶς λίμνην τελείως
 277. στενὴν ἀπολείπουσαν πάροδον ὥς εἰς τὸν αὐλῶνα
 2 παρὰ τὴν παρῳρείαν, διελθὼν τὸν αὐλῶνα παρὰ 15
 τὴν λίμνην, τὸν μὲν κατὰ πρόσωπον τῆς πορείας
 λόφον αὐτὸς κατελάβετο, καὶ τοὺς Ἴβηρας καὶ τοὺς
 3 Λίβυας ἔχων ἐπ' αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε, τοὺς δὲ
 Βαλιαρεῖς καὶ λογχοφόρους κατὰ τὴν πρωτοπορείαν
 ἐκπεριάγων ὑπὸ τοὺς ἐν δεξιᾷ βουνοὺς τῶν παρὰ 20
 τὸν αὐλῶνα κειμένων, ἐπὶ πολὺν παρατείνας ὑπ-
 4 ἐστείλε, τοὺς δ' ἱππεῖς καὶ τοὺς Κελτοὺς ὁμοίως
 τῶν εὐωνύμων βουνῶν κύκλῳ περιγαγὼν παρεξ-
 ἔτεινε συνεχεῖς, ὥστε τοὺς ἐσχάτους εἶναι κατ'
 αὐτὴν τὴν εἴσοδον τὴν παρὰ τε τὴν λίμνην καὶ τὰς 25
 παρῳρείας φέρουσαν εἰς τὸν προειρημένον τόπον.
 5 Ὁ μὲν οὖν Ἀννίβας, ταῦτα προκατασκευασάμενος
 τῆς νυκτὸς καὶ περιειληφῶς τὸν αὐλῶνα ταῖς ἐν-
 6 ἑδραῖς, τὴν ἡσυχίαν εἶχεν. ὁ δὲ Φλαμίνιος εἴπετο
 7 κατόπιν, σπεύδων συνάψαι [τῶν πολεμίων]· κατ- 30
 εστρατοπεδευκῶς δὲ τῇ προτεραίᾳ πρὸς αὐτῇ τῇ 259.

λίμνη τελείως ὅψὲ τῆς ὥρας, μετὰ ταῦτα τῆς ἡμέρας
 ἐπιγενομένης, εὐθέως ὑπὸ τὴν ἐωθινὴν ἤγε τὴν
 πρωτοπορείαν παρὰ τὴν λίμνην εἰς τὸν ὑποκείμε-
 νον αὐλῶνα, βουλόμενος ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων.
 5 οὔσης δὲ τῆς ἡμέρας ὁμιχλώδους διαφερόντως, Ἀν- 84
 νίβας ἅμα τῷ τὸ πλείστον μέρος τῆς πορείας εἰς
 τὸν αὐλῶνα προσδέξασθαι καὶ συνάπτειν πρὸς αὐτὸν
 ἤδη τὴν τῶν ἐναντίων πρωτοπορείαν, ἀποδοὺς τὰ
 συνθήματα καὶ διαπεμφάμενος πρὸς τοὺς ἐν ταῖς
 10 ἐνέδραις, συνεπεχείρει πανταχόθεν ἅμα τοῖς πολε-
 μίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Φλαμίνιον παραδόξου γενο- 2
 μένης αὐτοῖς τῆς ἐπιφανείας, ἔτι δὲ δυσσυνόπτου
 τῆς κατὰ τὸν ἀέρα περιστάσεως ὑπαρχούσης, καὶ
 τῶν πολεμίων κατὰ πολλοὺς τόπους ἐξ ὑπερδεξίου
 15 καταφερομένων καὶ προσπιπτόντων, οὐχ οἷον παρα-
 βοηθεῖν ἐδύναντο πρὸς τι τῶν δεομένων οἱ ταξίαρ-
 278. χοι καὶ χιλίαρχοι τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' οὐδὲ συννοῇ-
 σαι τὸ γινόμενον. ἅμα γὰρ οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον, 3
 οἱ δ' ἀπ' οὐρᾶς, οἱ δ' ἐκ τῶν πλαγίων αὐτοῖς προσ-
 20 ἐπιπτον, διὸ καὶ συνέβη τοὺς πλείστους ἐν αὐτῷ τῷ 4
 τῆς πορείας σχήματι κατακοπῆναι, μὴ δυναμένους
 αὐτοῖς βοηθεῖν, ἀλλ' ὥς ἂν εἰ προεδομένους ὑπὸ
 τῆς τοῦ προεστῶτος ἀκρισίας. ἔτι γὰρ διαβουλεύ- 5
 μενοι τί δεῖ πράττειν ἀπώλλυντο παραδόξως. ἐν 6
 25 ᾧ καιρῷ καὶ τὸν Φλαμίνιον αὐτὸν δυσχρηστούμενον
 καὶ περικακοῦντα τοῖς ὅλοις προσπεσόντες τινὲς τῶν
 Κελτῶν ἀπέκτειναν. ἔπεσον οὖν τῶν Ῥωμαίων κατὰ 7
 τὸν αὐλῶνα σχεδὸν εἰς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους,
 οὗτ' εἴκειν τοῖς παροῦσιν οὔτε πράττειν οὐδὲν δυνά-
 30 μενοι, τοῦτο δ' ἐκ τῶν ἐθισμῶν αὐτὸ περὶ πλείστον
 ποιούμενοι, τὸ μὴ φεύγειν μηδὲ λείπειν τὰς τάξεις.

8 οἱ δὲ κατὰ πορείαν μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς
 παρωρείας ἐν τοῖς στενοῖς συγκλεισθέντες αἰσχυρῶς,
 9 ἔτι δὲ μᾶλλον ταιλαιπῶρως διεφθείροντο. συνωθού-
 μενοι [μὲν] γὰρ εἰς τὴν λίμνην οἱ μὲν διὰ τὴν παρὰ-
 στασιν τῆς διανοίας ὀρμῶντες ἐπὶ τὸ νύχθεσθαι σὺν 5
 τοῖς ὅπλοις ἀπεπνίγοντο, τὸ δὲ πολὺ πλῆθος μέχρι
 μὲν τοῦ δυνατοῦ προβαῖνον εἰς τὴν λίμνην ἔμενε 260.
 10 τὰς κεφαλὰς αὐτὰς ὑπὲρ τὸ ὕγρον ὑπερίσχον· ἐπι-
 γενομένων δὲ τῶν ἱππέων, καὶ προδήλου γενομένης
 ἀπωλείας, ἐξαίροντες τὰς χεῖρας καὶ δεόμενοι ξω- 10
 γρεῖν καὶ πᾶσαν προῖεμένοι φωνὴν τὸ τελευταῖον
 οἱ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, τινὲς δὲ παρακαλέσαντες
 11 αὐτοὺς διεφθάρησαν. ἑξακισχίλιοι δ' ἴσως τῶν κατὰ
 τὸν αὐλῶνα τοὺς κατὰ πρόσωπον νικήσαντες παρα-
 βοητεῖν μὲν τοῖς ἰδίοις καὶ περιίστασθαι τοὺς 15
 ὑπεναντίους ἡδυνάτουν, διὰ τὸ μηδὲν συνορᾶν τῶν
 γινομένων, καίπερ μεγάλην δυνάμενοι πρὸς τὰ ὅλα
 12 παρέχεσθαι χρεῖαν· ἀεὶ δὲ τοῦ πρόσθεν ὀρεγόμενοι,
 προῆγον πεπεισμένοι συμπεσεῖσθαι τισιν, ἕως ἑλα-
 θον ἐκπεσόντες πρὸς τοὺς ὑπερδεξιούς τόπους. 20
 279. 13 γενόμενοι δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ τῆς ὀμίχλης ἥδη
 πεπτωκυίας, συνέντες τὸ γεγονὸς ἀτύχημα, καὶ ποιεῖν
 οὐδὲν ὄντες ἔτι δυνατοὶ διὰ τὸ τοῖς ὅλοις ἐπι-
 κρατεῖν καὶ πάντα προκατέχειν ἥδη τοὺς πολεμίους,
 συστραφέντες ἀπεχώρησαν εἰς τινὰ κόμην Τυρρη- 25
 14 νίδα. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ
 στρατηγοῦ μετὰ τῶν Ἰβήρων καὶ λογχοφόρων Μαάρ-
 βα καὶ περιστρατοπεδεύσαντος τὴν κόμην, ποικίλης
 αὐτοῖς ἀπορίας περιεστῶσης, ἀποθήμενοι τὰ ὅπλα
 παρέδοσαν αὐτοὺς ὑποσπόνδους, ὥς τευξόμενοι τῆς 30
 σωτηρίας.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ὅλον κίνδυνον τὸν γενό- 15
 μενον ἐν Τυρρηνίᾳ Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις
 τοῦτον ἐπετελέσθη τὸν τρόπον. Ἀννίβας δέ, πρὸς 85
 αὐτὸν ἐπαναχθέντων τῶν ὑποσπόνδων, ὁμοίως δὲ
 5 καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, συναγαγὼν πάντας,
 ὄντας πλείους τῶν μυρίων καὶ πεντακισχιλίων, πρῶ- 2
 τον μὲν διεσάφησεν ὅτι Μαάρβας οὐκ εἴη κύριος
 ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης διδὼς τὴν ἀσφάλειαν τοῖς
 ὑποσπόνδοις, μετὰ δὲ ταῦτα κατηγορίαν ἐποίησατο
 10 Ῥωμαίων. λήξας δὲ τούτων, ὅσοι μὲν ἦσαν Ῥω- 3
 μαῖοι τῶν ἐλαωκότων, διέδωκεν εἰς φυλακὴν ἐπὶ τὰ
 τάγματα, τοὺς δὲ συμμάχους ἀπέλυσε χωρὶς λύτρων 261.
 ἅπαντας εἰς τὴν οἰκίαν, ἐπιφθεγξάμενος τὸν αὐτὸν 4
 ὄν καὶ πρόσθεν λόγον ὅτι πάρεστι πολεμήσων οὐκ
 15 Ἰταλιώταις, ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὑπὲρ τῆς Ἰταλιωτῶν
 ἐλευθερίας. τὴν δ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἀνελάμβανε, 5
 καὶ τῶν νεκρῶν τῶν ἐκ τῆς σφετέρως δυνάμεως
 τοὺς ἐπιφανεστάτους ἔθαψεν, ὄντας εἰς τριάκοντα
 τὸν ἀριθμὸν· οἱ μὲν γὰρ πάντες εἰς χιλίους καὶ
 20 πεντακοσίους ἔπεσον, ὧν ἦσαν οἱ πλείους Κελτοί.
 ταῦτα δὲ πράξας διενοεῖτο μετὰ τὰδελφοῦ καὶ τῶν 6
 φίλων ποῦ καὶ πῶς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ὁρμὴν, εὐθα-
 σῆς ὧν ἥδη περὶ τῶν ὅλων.

Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην προσπεσόντος ἥδη τοῦ γεγο- 7
 25 νότος ἀτυχήματος, στέλλεσθαι μὲν ἢ ταπεινοῦν τὸ
 280. συμβεβηκὸς οἱ προεστῶτες τοῦ πολιτεύματος ἡδυ-
 νάτουν διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, λέγειν δὲ
 τοῖς πολλοῖς ἠναγκάζοντο τὰ γεγονότα, συναθροί-
 σαντες τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. διόπερ ἅμα τῷ 8
 30 τὸν στρατηγὸν εἰπεῖν τοῖς ὄχλοις ἀπὸ τῶν ἐμβόλων
 ὅτι Λειπόμεθα μάχῃ μεγάλῃ, τηλικαύτην συνέβη γε-

νέσθαι διατροπὴν ὥστε τοῖς παραγενομένοις ἐφ' ἑκα-
τέρων τῶν καιρῶν πολλῶ μείζον τότε φανῆναι τὸ
γεγονὸς ἢ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς μάχης καιρὸν. καὶ
9 τοῦτ' εἰκότως συνέβη. πολλῶν γὰρ χρόνων ἄπειροι
καὶ τοῦ δῆματος καὶ τοῦ πράγματος ὑπάρχοντες τῆς 5
ὁμολογουμένης ἥττης οὐ μετρίως οὐδὲ κατὰ σχῆμα
10 τὴν περιπέτειαν ἔφερον. οὐ μὴν ἢ γε σύγκλητος,
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ καθήκοντος ἔμενε λογισμοῦ, καὶ δι-
ενοεῖτο περὶ τοῦ μέλλοντος πῶς καὶ τί πρακτέον
ἐκάστοις εἴη.

86 Κατὰ δὲ τοὺς τῆς μάχης καιροὺς Γνάιος Σεργού-
λιος ὁ προκαθήμενος ὑπάτος ἐπὶ τῶν κατ' Ἀρίμινον
2 τόπων, οὗτοι δ' εἰσὶν ἐπὶ τῆς παρὰ τὸν Ἀδρίαν
πλευρᾶς, οὗ συνάπτει τὰ Γαλατικά πεδία πρὸς τὴν
ἄλλην Ἰταλίαν, οὐ μακρὰν τῆς εἰς θάλατταν ἐκβο- 15
3 λῆς τῶν τοῦ Πάδου στομάτων, ἀκούσας εἰσβεβλη-
κότα τὸν Ἀννίβαν εἰς Τυρρηνίαν ἀντιστρατοπεδεύειν
τῷ Φλαμινίῳ, πᾶσι μὲν ἐπεβάλετο τοῖς στρατοπέδοις
αὐτὸς συνάπτειν· ἀδυνατῶν δὲ διὰ τὸ τῆς στρατιάς 19
βάρους, Γάιον Κεντήμιον κατὰ σπουδὴν δοὺς τετρα- 262.
κισχιλίους ἱππεῖς προεξαπέστειλε, βουλόμενος, εἰ
δέοιενθ' οἱ καιροί, πρὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τούτους
4 καταταχεῖν. Ἀννίβας δέ, μετὰ τὴν μάχην προσαγγελ-
θείσης αὐτῷ τῆς τῶν ὑπεναντίων βοηθείας, ἔξαπο-
στέλλει Μασρβαν, ἔχοντα τοὺς λογχοφόρους καὶ τι 25
5 μέρος τῶν ἱππέων. οἱ καὶ συμπεσόντες τοῖς περὶ
τὸν Γάιον ἐν αὐτῇ μὲν τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ σχεδὸν
τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν διέφθειραν, τοὺς δὲ λοιποὺς
εἰς τινα λόφον συνδιώξαντες τῇ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ
6 πάντας ἔλαβον ὑποχειρίους. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ, τρι- 30
ταίας οὔσης τῆς κατὰ τὴν μάχην προσαγγελίας,

281. καὶ μάλιστα τότε τοῦ πάθους κατὰ τὴν πόλιν ὥς
ἂν εἰ φλεγμαίνοντος, ἐπιγενομένης καὶ ταύτης τῆς
περιπετείας, οὐ μόνον τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγ-
κλητον αὐτὴν συνέβη διατραπῆναι. διὸ καὶ παρέντες 7
5 τὴν κατ' ἐνιαυτὸν ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν
αἴρεσιν τῶν ἀρχόντων, μειζόνως ἐπεβάλλοντο βου-
λεύεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων, νομίζοντες αὐτοκρά-
τορος δεῖσθαι στρατηγοῦ τὰ πράγματα καὶ τοὺς
περιεστώτας καιροὺς.

10 Ἀννίβας δέ, κατατεθαρορκῶς τοῖς ὅλοις ἤδη, τὸ 8
μὲν συνεγγίζειν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸ παρὸν ἀπεδοκί-
μασε· τὴν δὲ χώραν ἐπιπορευόμενος ἀδεῶς ἐπόρθει,
ποιούμενος τὴν πορείαν ὥς ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν. δια- 9
νύσας τε τὴν τε τῶν Ὀμβρων καλουμένην χώραν
15 καὶ τὴν τῶν Πικέντων ἦκε δεκαταῖος πρὸς τοὺς
κατὰ τὸν Ἀδρίαν τόπους, πολλῆς μὲν λείας γερονῶς 10
ἐγκρατῆς, ὥστε μὴτ' ἄγειν μῆτε φέρειν δύνασθαι
τὸ στρατόπεδον τὰς ὠφελείας, πολὺ δὲ πλῆθος ἀν-
θρώπων ἀπεκταγκῶς κατὰ τὴν δίοδον· καθάπερ γὰρ 11
20 ἐν ταῖς τῶν πόλεων καταλήψεσι, καὶ τότε παραγ-
γελμά τι δεδομένον ἦν φονεύειν τοὺς ὑποπίπτοντας
τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις. ταῦτα δ' ἐποίει διὰ τὸ προ-
ὑπάρχον αὐτῷ μῖσος ἔμφυτον πρὸς Ῥωμαίους. ἐν 87
ῷ καιρῷ καταστρατοπεδεύσας παρὰ τὸν Ἀδρίαν ἐν
25 χώρᾳ πρὸς πάντα τὰ γεννήματα διαφερούση μεγά-
λην ἐποιεῖτο σπουδὴν ὑπὲρ τῆς ἀναλήψεως καὶ 263.
θεραπείας τῶν ἀνδρῶν, οὐχ ἥττον δὲ καὶ τῶν ἱπ-
πων. ὥς ἂν γὰρ ὑπαίθρου τῆς παραχειμασίας γε- 2
γεννημένης ἐν τοῖς κατὰ Γαλατίαν τόποις ὑπὸ τε τοῦ
30 ψύχους καὶ τῆς ἀνηλειψίας, ἔτι δὲ τῆς μετὰ ταῦτα
διὰ τῶν ἐλῶν πορείας καὶ ταλαιπωρίας, ἐπεγεγόνει

σχεδὸν ἅπασιν τοῖς ἵπποις, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἀνδρά-
σιν ὁ λεγόμενος λιμόψωρος καὶ τοιαύτη καχεξία.
282. 3 διὸ γενόμενος ἐγκρατὴς χώρας εὐδαίμονος ἐσωματο-
ποίησε μὲν τοὺς ἵππους, ἀνεκτήσατο δὲ τὰ τε σώ-
ματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν στρατιωτῶν· μετακαθ- 5
ώπλισε δὲ τοὺς Λίβυας εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον
ἐκλεκτοῖς ὅπλοις, ὥς ἂν γεγωνὸς κύριος τοσοῦτων
4 σκύλων. ἐξαπέστειλε δὲ κατὰ θάλατταν ἐν τῷ και-
ρῷ τούτῳ καὶ τοὺς διασαφίσοντας εἰς τὴν Καρχη-
δόνα περὶ τῶν γεγονότων· τότε γὰρ πρῶτον ἤψατο 10
θαλάττης, ἅφ' οὗ τὴν εἰσβολὴν ἐποίησατο τὴν εἰς
5 Ἰταλίαν. ἐφ' οἷς ἀκούσαντες μεγαλειῶς ἐχάρησαν
οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ πολλὴν ἐποιοῦντο σπουδὴν καὶ
πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ κατὰ πάντα τρόπον ἐπικουρεῖν
καὶ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τοῖς ἐν Ἰβηρίᾳ πράγμασι. 15
6 Ῥωμαῖοι δὲ δικτάτορα μὲν κατέστησαν Κόιντον
Φάβιον, ἄνδρα καὶ φρονήσει διαφέροντα καὶ πεφυ-
κότα καλῶς. ἔτι γοῦν ἐπεκαλοῦντο καὶ καθ' ἡμᾶς
οἱ ταύτης τῆς οἰκίας Μάξιμοι, τοῦτο δ' ἔστι μέγι-
στοι, διὰ τὰς ἐκείνου τἀνδρὸς ἐπιτυχίας καὶ πράξεις. 20
7 ὁ δὲ δικτάτωρ ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν τῶν ὑπά-
των· τῶν μὲν γὰρ ὑπάτων ἑκατέρῳ δώδεκα πελέκεις
8 ἀκολουθοῦσι, τούτῳ δ' εἴκοσι καὶ τέτταρες, κἀκεῖ-
νοι μὲν ἐν πολλοῖς προσδέονται τῆς συγκλήτου πρὸς
τὸ συντελεῖν τὰς ἐπιβολάς, οὗτος δ' ἔστιν αὐτο- 25
κράτωρ στρατηγός, οὗ κατασταθέντος παραχορήμα
διαλύεσθαι συμβαίνει πάσας τὰς ἀρχὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ
9 πλὴν τῶν δημάρχων. οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ μὲν τού-
των ἐν ἄλλοις ἀκριβεστέραν ποιησόμεθα τὴν δια-
στολήν. ἅμα δὲ τῷ δικτάτορι κατέστησαν ἱππάρ- 30
χην Μάρκον Μινύκιον. οὗτος δὲ τέτακται μὲν ὑπὸ

τὸν αὐτοκράτορα, γίνεται δ' οἷον εἰ διάδοχος τῆς 264.
ἀρχῆς ἐν τοῖς ἐκείνου περισπασμοῖς.

Ἀννίβας δὲ κατὰ βραχὺ μεταθεὶς τὴν παρεμβο- 88
λὴν ἐνδιέτριβε τῇ παρὰ τὸν Ἀδριανὸν χώρᾳ, καὶ τοὺς
5 μὲν ἵππους ἐκλούων τοῖς παλαιοῖς οἶνοις διὰ τὸ
283. πλήθος ἐξεθεράπευσε τὴν καχεξίαν αὐτῶν καὶ τὴν
ψώραν, παραπλησίως δὲ καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς μὲν 2
τραυματίας ἐξυγίασε, τοὺς δὲ λοιποὺς εὐέκτας παρ-
εσκεύασε καὶ προθύμους εἰς τὰς ἐπιφερομένας χρείας.
10 διελθὼν δὲ καὶ καταφθείρας τὴν τε Πραιτεττιανὴν 3
καὶ τὴν Ἀδριανὴν ἔτι δὲ τὴν Μαρρονικίνην καὶ
Φρεντανὴν χώραν, ὥρμησε ποιούμενος τὴν πορείαν
εἰς τὴν Ἰαπυρίαν. ἥς διηρημένης εἰς τρεῖς ὀνομα- 4
σίας, καὶ τῶν μὲν προσαγορευομένων Λαννίων (τῶν
15 δὲ Πενκετίων), τῶν δὲ Μεσσαπίων, εἰς πρώτην
ἐνέβαλε τὴν Λαννίαν. ἀρξάμενος δὲ ταύτης ἀπὸ 5
Λουκαρίας, οὔσης ἀποικίας Ῥωμαίων, ἐπόρθει τὴν
χώραν. μετὰ δὲ ταῦτα καταστρατοπεδεύσας περὶ τὸ 6
καλούμενον Οἰβώνιον ἐπέτρεχε τὴν Ἀγρυπιπανὴν
20 καὶ πᾶσαν ἀδεῶς ἐληλάτει τὴν Λαννίαν. ἐν ᾧ 7
καιρῷ καὶ Φάβιος μετὰ τὴν κατάστασιν θύσας τοῖς
θεοῖς ἐξώρμησε μετὰ τοῦ συνάρχοντος καὶ τῶν ἐκ
τοῦ καιροῦ καταγραφέντων τεττάρων στρατοπέδων.
συμμίξας δὲ ταῖς ἀπ' Ἀριμίνου βοηθούσαις δυνά- 8
25 μεσι περὶ τὴν Ναυρίαν, Γνάιον μὲν τὸν ὑπάρχοντα
στρατηγὸν ἀπολύσας τῆς κατὰ γῆν στρατείας ἐξα-
έστειλε μετὰ παραπομπῆς εἰς τὴν Ῥώμην, ἐντειλά-
μενος, ἐάν τι κατὰ θάλατταν κινῶνται Καρχηδόνιοι,
βοηθεῖν αἰετὶ τοῖς ὑποπίπτουσι καιροῖς, αὐτὸς δὲ μετὰ 9
30 τοῦ συνάρχοντος παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἀντεστρα-
τοπέδευσε τοῖς Καρχηδονίοις περὶ τὰς Αἰκας καλου-

μένας, ἀπέχων τῶν πολεμίων περὶ πεντήκοντα στα-
 89 δίους. Ἀννίβας δὲ συνείς τὴν παρουσίαν τοῦ Φα-
 βίου, καὶ βουλόμενος ἐξ ἐφόδου καταπλήξασθαι
 τοὺς ὑπεναντίους, ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν καὶ συν-
 εγγίσας τῷ τῶν Ῥωμαίων χάρακι παρετάξατο. χρό-
 5 νον δὲ τινα μέλλας, οὐδενὸς ἐπεξιόντος αὐτοῖς ἀν- 265.
 2 ἐχώρησεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ παρεμβολήν. ὁ γὰρ Φάβιος
 διεγνωνκὼς μήτε παραβάλλεσθαι μήτε διακινδυνεύειν,
 284. στοχάζεσθαι δὲ πρῶτον καὶ μάλιστα τῆς ἀσφαλείας
 τῶν ὑποταττομένων, ἔμενε βεβαίως ἐπὶ τῆς διαλή-
 10 3 ψεως ταύτης. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς κατεφρονεῖτο καὶ
 παρῆχε λόγον ὥς ἀποδεδειλικῶς καὶ καταπεπληγ-
 μένος τὸν κίνδυνον, τῷ δὲ χρόνῳ πάντας ἠνάγκασε
 παρομολογῆσαι καὶ συγχωρεῖν ὥς οὔτε νουνεχέστερον
 οὔτε φρονιμώτερον οὐδένα δυνατόν ἦν χοῖσθαι 15
 4 τοῖς τότε περιεστῶσι καιροῖς. ταχὺ δὲ καὶ τὰ πράγ-
 ματα προσεμαρτύρησε τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ. καὶ τοῦτ'
 5 εἰκότως ἐγένετο. τὰς μὲν γὰρ τῶν ὑπεναντίων δυνά-
 μεις συνέβαινε γεγυμνάσθαι μὲν ἐκ τῆς πρώτης ἡλι-
 κίας συνεχῶς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἡγεμόνι δὲ χοῖσθαι 20
 συντετραμμένῳ σφίσι καὶ παιδομαθεῖ περὶ τὰς ἐν
 6 τοῖς ὑπαίθεροις χρείας, νενικηκέναι δὲ πολλὰς μὲν
 ἐν Ἰβηρίᾳ μάχας, δις δὲ Ῥωμαίους ἐξῆς καὶ τοὺς
 συμμάχους αὐτῶν, τὸ δὲ μέγιστον ἀπεγνωκότας πάν-
 25 τα μίαν ἔχειν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τὴν ἐν τῷ νικᾶν.
 7 περὶ δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων στρατιὰν τάναντία τού-
 8 τοις ὑπῆρχε. διόπερ εἰς μὲν τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων
 κίνδυνον οὐχ οἷός τ' ἦν συγκαταβαίνειν, προδήλου
 τῆς ἐλαττώσεως ὑπαρχούσης· εἰς δὲ τὰ σφέτερα προ-
 30 τερήματα τοῖς λογισμοῖς ἀναχωρήσας ἐν τούτοις
 9 διέτριβε καὶ διὰ τούτων ἐχείριζε τὸν πόλεμον. ἦν

δὲ τὰ προτερήματα Ῥωμαίων ἀκατάτριπτα χορήγια
 καὶ χειρῶν πλήθος. διόπερ κατὰ τοὺς ἐξῆς χρό- 90
 νους ἀντιπαρῆγε τοῖς πολεμίοις αἰὲ καὶ τοὺς εὐκαί-
 ρους προκατελάμβανε τόπους κατὰ τὴν ἐμπειρίαν.
 5 ἔχων δὲ κατὰ νότον τὰς χορηγίας ἀφθόνους, οὐδέ- 2
 ποτε τοὺς στρατιώτας ἠφίει προνομεύειν οὐδὲ χωρί-
 ζεσθαι καθάπαξ ἐκ τοῦ χάρακος, ἄθρους δ' αἰὲ καὶ
 συνεστραμμένους τηρῶν ἐφήθρευε τοῖς τόποις καὶ
 καιροῖς. καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀποσπασμένους 3
 10 ἀπὸ τῆς ἰδίας παρεμβολῆς ἐπὶ τὰς προνομὰς διὰ τὸ
 καταφρονεῖν ὑποχειρίους ἐλάμβανε καὶ κατέφθειρε 266.
 τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ. ταῦτα δ' ἐποίει, βουλόμενος 4
 ἅμα μὲν ἀφ' ὠρισμένου πλήθους ἐλαττοῦν αἰὲ τοὺς
 285. ὑπεναντίους, ἅμα δὲ τὰς τῶν ἰδίων δυνάμεων ψυχὰς
 15 προητημένας τοῖς ὅλοις διὰ τῶν κατὰ μέρος προ-
 τερημάτων κατὰ βραχὺ σωματοποιεῖν καὶ προσανα-
 λαμβάνειν. εἰς ὅλοσχερῇ δὲ κρίσειν ἐξ ὁμολόγου 5
 συγκαταβαίνειν οὐδαμῶς οἷός τ' ἦν. οὐ μὴν Μάρκῳ 6
 γε τῷ συνάρχοντι τούτων οὐδὲν ἤρεσκε. σύμψηφον
 20 δὲ τοῖς ὄχλοις ποιῶν αὐτὸν τὸν μὲν Φάβιον κατελά-
 λει πρὸς πάντας, ὥς ἀγεννῶς χρώμενον τοῖς πράγ-
 μασι καὶ νοθρῶς, αὐτὸς δὲ πρόθυμος ἦν παραβάλ-
 λεσθαι καὶ διακινδυνεύειν.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι καταφθείραντες τοὺς προει- 7
 25 ρημένους τόπους ὑπερέβαλον τὸν Ἀπεννῖνον, καὶ
 κατάραντες εἰς τὴν Σαννίτιν χώραν, οὔσαν εὐδαί-
 μονα καὶ πολλῶν χρόνων ἀπολέμητον, ἐν τοιαύτῃ
 περιουσίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ἦσαν ὥστε μήτε χρωμέ-
 νους μήτε καταφθείροντας ἀνύειν δύνασθαι τὰς λείας.
 30 κατέδραμον δὲ καὶ τὴν Οὐνεουεντανήν, Ῥωμαίων 8
 ἀποικίαν ὑπάρχουσαν· εἶλον δὲ καὶ πόλιν Τελε-

σίαν, ἀτείχιστον οὖσαν καὶ πολλῆς καὶ παντοδα-
 9 πῆς ἀποσκευῆς γέμουσαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατόπιν
 μὲν εἶποντο συνεχῶς, μίας καὶ δυεῖν ἡμερῶν ὁδὸν
 ἀπέχοντες, ἐγγίξειν γε μὴν καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς
 10 πολεμίοις οὐχ οἷοί τ' ἦσαν. διόπερ Ἀννίβας, ὁρῶν 5
 τὸν Φάβιον φυγομαχοῦντα μὲν προδήλως, τοῖς δ'
 ὅλοις οὐκ ἐκχωροῦντα τῶν ὑπαίθρων, ὥρμησε τολ-
 μηρῶς εἰς τὰ περὶ Καπύην πεδία, καὶ τούτων εἰς
 11 τὸν προσαγορευόμενον Φάλερνον τόπον, πεπει-
 σμένος δυεῖν θάτερον, ἢ μάχεσθαι τοὺς πολεμίους 10
 ἀναγκάσειν ἢ πᾶσι δῆλον ποιήσειν ὅτι κρατεῖ τῶν
 ὅλων καὶ παραχωροῦσι Ῥωμαῖοι τῶν ὑπαίθρων αὐ-
 12 τοῖς. οὗ γενομένου καταπλαγείσας ἤλπιζε τὰς πό-
 λεις ὁρμήσειν πρὸς τὴν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀπόστασιν.
 13 ἕως γὰρ τότε δυσὶ μάχαις ἤδη λελειμμένων αὐτῶν 15
 οὐδεμία πόλις ἀπέστη τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν πρὸς
 286. Καρχηδονίους, ἀλλὰ διετήρουν τὴν πίστιν, καίπερ
 14 ἔνιαι πάσχουσαι κακῶς. ἐξ ὧν καὶ παρασημῆναιτ' 267.
 ἂν τις τὴν κατάπληξιν καὶ καταξίωσιν παρὰ τοῖς
 συμμάχοις τοῦ Ῥωμαίων πολιτεύματος. 20
 91 Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ γ' Ἀννίβας εἰκότως ἐπὶ τούτους
 2 κατήντα τοὺς λογισμούς. τὰ γὰρ πεδία τὰ κατὰ
 Καπύην ἐπιφανέστατα μὲν ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰτα-
 λίαν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τὸ κάλλος καὶ διὰ
 τὸ πρὸς αὐτῇ κείσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τούτοις χρῆσθαι 25
 τοῖς ἐμπορίοις, εἰς ἃ σχεδὸν ἐκ πάσης τῆς οἰκου-
 3 μένης κατατρέχουσιν οἱ πλείοντες εἰς Ἰταλίαν. πε-
 ριέχουσι δὲ καὶ τὰς ἐπιφανέστατας καὶ καλλίστας
 4 πόλεις τῆς Ἰταλίας ἐν αὐτοῖς. τὴν μὲν γὰρ παρα-
 λίαν αὐτῶν Σενοεσανοὶ καὶ Κυμαῖοι καὶ Δικαι- 30
 ἀρχται νέμονται, πρὸς δὲ τούτοις Νεαπολίται, τε-

λευταῖον δὲ τὸ τῶν Νουκερίνων ἔθνος. τῆς δὲ 5
 μεσογαίου τὰ μὲν πρὸς τὰς ἄρκτους Καληνοὶ καὶ
 Τιανῖται κατοικοῦσι, τὰ δὲ πρὸς ἕω καὶ μεσημβρίαν
 Δαύνιοι* καὶ Νωλανοί. κατὰ μέσα δὲ τὰ πεδία κεί- 6
 5 σθαι συμβαίνει τὴν πασῶν ποτε μακαριωτάτην γε-
 γονυῖαν πόλιν Καπύην. ἐπιεικέστατος δὲ καὶ παρὰ 7
 τοῖς μυθογράφοις ὁ περὶ τούτων τῶν πεδίων λέγε-
 ται λόγος· προσαγορεύεται δὲ καὶ ταῦτα Φλεγραιά,
 καθάπερ καὶ ἕτερα τῶν ἐπιφανῶν πεδίων· θεοῦς
 10 γε μὴν μάλιστα περὶ τούτων εἰκὸς ἡρικέσθαι διὰ τὸ
 κάλλος καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν. ἅμα δὲ τοῖς προει- 8
 ρημένοις ὄχυρά δοκεῖ καὶ δυσέμβολα τελείως εἶναι
 τὰ πεδία· τὰ μὲν γὰρ θαλάττῃ, τὸ δὲ πλεῖον ὄρεσι
 15 μεγάλοις πάντῃ καὶ συνεχέσι περιέχεται, δι' ὧν εἰς-
 15 βολαὶ τρεῖς ὑπάρχουσι μόνον ἐκ τῆς μεσογαίου,
 στεναὶ καὶ δύσβατοι, μία μὲν ἀπὸ τῆς Σαννιτίδος, 9
 287. (δεντέρα δ' ἀπὸ τῆς Λατίνης,) ἡ δὲ κατάλοιπος
 ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς Ἰρπίνους τόπων. διόπερ ἔμελ- 10
 λον εἰς ταῦτα καταστρατοπεδεύσαντες ὥσπερ εἰς
 20 θέατρον οἱ Καρχηδόνιοι καταπλήξεσθαι μὲν τῷ πα-
 ραλόγῳ πάντας, ἐκθεατριεῖν δὲ τοὺς πολεμίους
 φυγομαχοῦντας, αὐτοὶ δ' ἐξ ὁμολόγου φανήσεσθαι
 τῶν ὑπαίθρων κρατοῦντες.

Ἀννίβας μὲν οὖν τοιούτοις χρῆσάμενος λογι- 92 268.
 25 σμοῖς, καὶ διελθὼν ἐκ τῆς Σαννιτίδος τὰ στενὰ
 κατὰ τὸν Ἐριβιανὸν καλούμενον λόφον, κατεστρα-
 τοπέδενσε παρὰ τὸν Ἄθυρνον ποταμὸν, ὃς σχε-
 δὸν δίχα διαιρεῖ τὰ προειρημένα πεδία. καὶ τὴν 2
 μὲν παρεμβολὴν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥώμην μέρους εἶχε,
 30 ταῖς δὲ προνομαῖς πᾶν ἐπιτρέχων ἐπόρθει τὸ πε-
 δίον ἀδεῶς. Φάβιος δὲ κατεπέπληκτο μὲν τὴν ἐπι- 3

βολὴν καὶ τόλμαν τῶν ὑπεναντίων, τοσούτῳ δὲ
 4 μᾶλλον ἐπὶ τῶν κεκοιμένων ἔμενεν. ὁ δὲ συνά-
 ρων αὐτοῦ Μάρκος καὶ πάντες οἱ κατὰ τὸ στρατό-
 πεδον χιλίαρχοι καὶ ταξίαρχοι νομίζοντες ἐν καλῷ
 τοὺς πολεμίους ἀπειληθέναι, σπεύδειν ᾤοντο δεῖν 5
 καὶ συνάπτειν εἰς τὰ πεδία καὶ μὴ περιορᾶν τὴν
 5 ἐπιφανεστάτην χώραν δηνουμένην. Φάβιος δὲ μέχρι
 μὲν τοῦ συνάψαι τοῖς τόποις ἔσπευδε καὶ συννπ-
 εκρίνετο τοῖς προθύμως καὶ φιλοκινδύνως διακειμέ-
 6 νοις, ἐγγίσας δὲ τῷ Φαλέρῳ ταῖς μὲν παρωρεί- 10
 αῖς ἐπιφαινόμενος ἀντιπαρήγε τοῖς πολεμίους, ὥστε
 μὴ δοκεῖν τοῖς αὐτῶν συμμάχοις ἐκχωρεῖν τῶν ὑπαι-
 7 θρων, εἰς δὲ τὸ πεδῖον οὐ καθίει τὴν δύναμιν, εὐ-
 λαβούμενος τοὺς ὀλοσχερεῖς κινδύνους διὰ τε τὰς
 προειρημένας αἰτίας καὶ διὰ τὸ προφανῶς ἱπποκρα- 15
 τεῖν παρὰ πολὺ τοὺς ὑπεναντίους.
 8 Ἀννίβας δ' ἐπειδὴ καταπειράσας τῶν πολεμίων
 288. καὶ καταφθείρας πᾶν τὸ πεδῖον ἤθροισε λείας
 9 ἄπλετον πλῆθος, ἐρίνετο πρὸς ἀναζυγὴν, βουλό-
 μενος μὴ καταφθεῖραι τὴν λείαν, ἀλλ' εἰς τοιοῦτον 20
 ἀπερείσασθαι τόπον, ἐν ᾧ δυνήσεται ποιήσασθαι
 καὶ τὴν παραχειμασίαν, ἵνα μὴ μόνον κατὰ τὸ παρὸν
 εὐωχίαν, ἀλλὰ συνεχῶς διαφίλειαν ἔχῃ τῶν ἐπιτη-
 10 δέων τὸ στρατόπεδον. Φάβιος δὲ καὶ κατανοῶν
 αὐτοῦ τὴν ἐπιβολήν, ὅτι προχειρίζεται ποιεῖσθαι τὴν 25
 ἐπάνοδον ἥπερ ἐποιήσατο καὶ τὴν εἰσοδον, καὶ θεω-
 ρῶν τοὺς τόπους στενοὺς ὄντας καὶ καθ' ὑπερβο-
 11 λὴν εὐφυνεῖς πρὸς ἐπίθεσιν, ἐπ' αὐτῆς μὲν τῆς διεκ-
 βολῆς περὶ τετρακισχιλίους ἐπέστησε, παρακαλέσας 269.
 χρήσασθαι τῇ προθυμίᾳ σὺν καιρῷ μετὰ τῆς τῶν 30
 τόπων εὐφυΐας, αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ μέρος ἔχων τῆς

δυνάμεως, ἐπὶ τινὰ λόφον ὑπερδέξιον πρὸ τῶν στε-
 νῶν κατεστρατοπέδευσε. παραγενομένων δὲ τῶν 93
 Καρχηδονίων, καὶ ποιησαμένων τὴν παρεμβολὴν ἐν
 τοῖς ἐπιπέδοις ὑπ' αὐτὴν τὴν παρωρείαν, τὴν μὲν
 5 λείαν αὐτῶν ἤλπισεν ἀδηρῶς περισυρεῖν, ὥς δὲ
 τὸ πολὺ καὶ τοῖς ὅλοις πέρας ἐπιθήσειν διὰ τὴν τῶν
 τόπων εὐκαιρίαν. καὶ δὴ περὶ ταῦτα καὶ πρὸς τοῦ- 2
 τοις ἐρίνετο τοῖς διαβουλίαις, διανοούμενος πῇ καὶ
 πῶς χρήσεται τοῖς τόποις καὶ τίνες καὶ πόθεν πρῶ-
 10 τον ἐγχειρήσουσι τοῖς ὑπεναντίοις. Ἀννίβας δέ, 3
 ταῦτα πρὸς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν παρασκευαζόμε-
 νων τῶν πολεμίων, συλλογιζόμενος ἐκ τῶν εἰκό-
 των, οὐκ ἔδωκε χρόνον οὐδ' ἀναστροφὴν ταῖς ἐπι-
 βολαῖς αὐτῶν, ἀνακαλέσάμενος δὲ τὸν ἐπὶ τῶν λει- 4
 15 τουργιῶν τεταγμένον Ἀσδρούβαν παρήγγειλε λαμ-
 πάδας δεσμεύειν ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ παντοδαπῆς ὕλης
 κατὰ τάχος ὥς πλείστας, καὶ τῶν ἐργατῶν βοῶν
 ἐκλέξαντ' ἐκ πάσης τῆς λείας τοὺς εὐρωστοτάτους
 εἰς δισχιλίους ἀθροῖσαι πρὸ τῆς παρεμβολῆς. γενο- 5
 20 μένου δὲ τούτου, συναγαγὼν ὑπέδειξε τοῖς λειτουρ-
 289. γοῖς ὑπερβολὴν τινὰ μεταξὺ κειμένην τῆς αὐτοῦ
 στρατοπεδείας καὶ τῶν στενῶν, δι' ὧν ἔμελλε ποι-
 εῖσθαι τὴν πορείαν, πρὸς ἣν ἐκέλευε προσελάνειν
 τοὺς βοῦς ἐνεργῶς καὶ μετὰ βίας, ὅταν δοθῇ τὸ
 25 παράγγελλμα, μέχρι συνάψωσι τοῖς ἄκροις. μετὰ δὲ 6
 τοῦτο δειπνοποιησαμένοις ἀναπαύεσθαι καθ' ὧραν
 παρήγγειλε πᾶσιν. ἅμα δὲ τῷ κλίνειν τὸ τρίτον μέ- 7
 ρος τῆς νυκτὸς εὐθέως ἐξῆγε τοὺς λειτουργοὺς, καὶ
 προσδεῖν ἐκέλευσε πρὸς τὰ κέρατα τοῖς βοῦσι τὰς
 30 λαμπάδας. ταχὺ δὲ τούτου γενομένου διὰ τὸ πλη- 8
 θος, ἀνάψαι παρήγγειλε πᾶσας, καὶ τοὺς μὲν βοῦς

ἐλαύνειν καὶ προσβάλλειν πρὸς τὰς ἀκρωρείας ἐπ-
 ἔταξε, τοὺς δὲ λογχοφόρους κατόπιν ἐπιστήσας τοῦ- 9
 τοῖς ἕως μὲν τιγος συνεργεῖν παρεκελεύετο τοῖς
 ἐλαύνουσιν, ὅταν δὲ τὴν πρώτην ἔπαξ ὁρμὴν λάβῃ 270.
 5 τὰ ξῶα, παρατρέχοντας παρὰ τὰ πλάγια καὶ συγ-
 κρούοντας ἅμα τῶν ὑπερδεξίων ἀντέχεσθαι τόπων
 καὶ προκαταλαμβάνειν τὰς ἀκρωρείας, ἵνα παρα-
 βοηθῶσι καὶ συμπλέκωνται τοῖς πολεμίοις, ἐάν που
 συναντῶσι πρὸς τὰς ὑπερβολάς. κατὰ δὲ τὸν και- 10
 ρὸν τοῦτον αὐτὸς ἀναλαβὼν πρῶτα μὲν τὰ βαρέα
 τῶν ὅπλων, ἐπὶ δὲ τούτοις τοὺς λαπεῖς, ἐξῆς δὲ
 τὴν λείαν, ἐπὶ δὲ πᾶσι τοὺς Ἴβηρας καὶ Κελτούς,
 ἦκε πρὸς τὰ στενὰ καὶ τὰς διεκβολάς. τῶν δὲ Ῥω- 94
 μαίων οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς στενοῖς φυλάττοντες, ἅμα
 15 τῷ συνιδεῖν τὰ φῶτα προσβάλλοντα πρὸς τὰς ὑπερ-
 βολάς, νομίσαντες ταύτη ποιεῖσθαι τὴν ὁρμὴν τὸν
 Ἀννίβαν, ἀπολιπόντες τὰς δυσχωρίας παρεβοή-
 θουν τοῖς ἄκροις. ἐγγίζοντες δὲ τοῖς βουσὶν ἡπο- 2
 ροῦντο διὰ τὰ φῶτα, μετίζον τι τοῦ συμβαίνοντος
 20 καὶ δεινότερον ἀναπλάττοντες καὶ προσδοκῶντες.
 ἐπιγενομένων δὲ τῶν λογχοφόρων, οὗτοι μὲν βρα- 3
 χέα πρὸς ἀλλήλους ἀκροβολισάμενοι, τῶν βοῶν
 αὐτοῖς ἐμπίπτόντων, ἔμειναν διαστάντες ἐπὶ τῶν
 ἄκρων ἀμφοτέροι, καὶ προσανείχον καταδοκοῦντες
 25 τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἡμέρας, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι
 γινῶναι τὸ γινόμενον. Φάβιος δὲ τὰ μὲν ἀπο- 4
 290. ρούμενος ἐπὶ τῷ συμβαίνοντι καὶ κατὰ τὸν ποιη-
 τὴν οἰσάμενος δόλον εἶναι, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐξ ἀρ-
 χῆς ὑπόθεσιν οὐδαμῶς κρίνων ἐκκυβεύειν οὐδὲ πα-
 30 ραβάλλεσθαι τοῖς ὅλοις, ἦγε τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ τῷ
 χάρακι καὶ προσεδέχετο τὴν ἡμέραν. κατὰ δὲ τὸν 5

καιρὸν τοῦτον Ἀννίβας, προχωροῦντων αὐτῷ τῶν
 πραγμάτων κατὰ τὴν ἐπιβολήν, τὴν τε δύναμιν
 διεκόμισε διὰ τῶν στενῶν μετ' ἀσφαλείας καὶ τὴν
 λείαν, λελιοπύτων τοὺς τόπους τῶν παραφυλαττόν- 6
 5 των τὰς δυσχωρίας. ἅμα δὲ τῷ φωτὶ συνιδὼν τοὺς 6
 ἐν τοῖς ἄκροις ἀντικαθημένους τοῖς λογχοφόροις,
 ἐπαπέστειλέ τινας τῶν Ἰβήρων· οἱ καὶ συμμίζαντες
 κατέβαλον μὲν τῶν Ῥωμαίων εἰς χιλίους, θάδῳς
 δὲ τοὺς παρὰ σφῶν εὐζώνους ἐκδεξάμενοι κατεβί-
 10 βασαν.

Ἀννίβας μὲν οὖν τοιαύτην ἐκ τοῦ Φαλέρνου 7
 ποιησάμενος τὴν ἐξοδον, λοιπὸν ἤδη στρατοπεδεύων
 ἀσφαλῶς κατεσκέπτετο καὶ προνοοεῖτο περὶ τῆς χει- 271.
 μασίας ποῦ καὶ πῶς ποιήσεται, μέγαν φόβον καὶ
 15 πολλὴν ἀπορίαν παρεστακὼς ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς
 κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀνθρώποις. Φάβιος δὲ κακῶς 8
 μὲν ἤκουε παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀνάνδρως ἐκ τοι-
 οῦτων τόπων προέμενος τοὺς ὑπεναντίους, οὐ μὴν
 ἀφίστατό γε τῆς προθέσεως. καταναγκασθεῖς δὲ 9
 20 μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπὶ τινος ἀπελθεῖν θυσίας εἰς
 τὴν Ῥώμην, παρέδωκε τῷ συνάρχοντι τὰ στρατό-
 πεδα, καὶ πολλὰ χωριζόμενος ἐντείλατο μὴ τοσαύ-
 την ποιεῖσθαι σπουδὴν ὑπὲρ τοῦ βλάσαι τοὺς πο-
 λεμίους ἡλίγκην ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν δει-
 25 νόν. ὧν οὐδὲ μικρὸν ἐν νῷ τιθέμενος Μάρκος ἔτι 10
 λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα πρὸς τῷ παραβάλλεσθαι καὶ
 τῷ διακινδυνεύειν ὅλος καὶ πᾶς ἦν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἰταλίαν τοιαύτην εἶχε τὴν 95
 διάθεσιν. κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ταῖς προ- 2
 30 εἰρημέναις πράξεσιν Ἀσδρούβας ὁ τεταγμένος ἐπὶ
 291. τῆς Ἰβηρίας στρατηγός, κατηρητικῶς ἐν τῇ παραχει-

μασίᾳ τὰς ὑπὸ τὰδελφοῦ καταλειφθείσας τριάκοντα
 ναῦς, καὶ δέκα προσπεπληρωκὰς ἄλλας, ἀρχομένης
 τῆς θερείας ἀνήχθη τετταράκοντα ναυσὶ καταφρά-
 κτοῖς ἐκ Καυνῆς πόλεως, προχειρισάμενος Ἀμίλκαν
 3 τοῦ στόλου ναύαρχον. ἅμα δὲ καὶ τὴν πεζὴν ἐκ 5
 τῆς παραχειμασίας ἡθροικῶς δύναμιν ἀνέξευξε· καὶ
 ταῖς μὲν ναυσὶ παρὰ τὴν χέρσον ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν,
 τοῖς δὲ πεζοῖς τὴν πορείαν παρὰ τὸν αἰγιαλόν,
 σπεύδων ἀμφοτέραις ἅμα ταῖς δυνάμεσι καταξεῦξαι
 4 πρὸς τὸν Ἰβηρα ποταμόν. Γνώσιος δὲ τὰς ἐπιβολὰς 10
 συλλογισόμενος τῶν Καρχηδονίων, τὸ μὲν πρῶτον
 ἐπεβάλετο (κατὰ γῆν καὶ) κατὰ θάλατταν ἐκ τῆς
 5 παραχειμασίας ποιεῖσθαι τὴν ἀπάντησιν. ἀκούων
 δὲ τὸ πλῆθος τῶν δυνάμεων καὶ τὸ μέγεθος τῆς
 παρασκευῆς, τὸ μὲν κατὰ γῆν ἀπαντᾶν ἀπεδοκί- 15
 μασε, συμπληρώσας δὲ πέντε καὶ τριάκοντα ναῦς,
 καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος τοὺς ἐπιτη-
 δειοτάτους ἄνδρας πρὸς τὴν ἐπιβατικὴν χρεῖαν ἀν-
 ήχθη, καὶ κατῆρε δευτεραίος ἐκ Ταρράκωνος εἰς τοὺς 19
 6 περὶ τὸν Ἰβηρα ποταμὸν τόπους. καθορισθεὶς δὲ 272.
 τῶν πολεμίων ἐν ἀποστήματι περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα
 σταδίους, προαπέστειλε κατασκευομένας δύο ναῦς
 ταχυπλοούσας Μασσαλητικὰς· καὶ γὰρ προκαθ-
 ηγοῦντο καὶ προεκινδύνεον οὗτοι καὶ πᾶσαν ἀπο-
 7 τόμῳ σφίσι παρείχοντο τὴν χρεῖαν. εὐγενῶς γάρ, 25
 εἰ καὶ τινες ἕτεροι, κεκοινωνήκασιν Ῥωμαίοις πραγ-
 μάτων καὶ Μασσαλιῶται, πολλάκις μὲν καὶ μετὰ
 ταῦτα, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν Ἀννιβιακὸν πόλεμον.
 8 διασαφούντων δὲ τῶν ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν ἐκπεμ-
 φθέντων ὅτι περὶ τὸ στόμα τοῦ ποταμοῦ συμβαί- 30
 νει τὸν τῶν ὑπεναντίων ὄρμεῖν στόλον, ἀνήγετο

κατὰ σπουδὴν, βουλόμενος ἄφνω προσπεσεῖν τοῖς
 πολεμίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν, σημηνάν- 96
 των αὐτοῖς τῶν σκοπῶν ἐκ πολλοῦ τὸν ἐπίπλοον
 4 τῶν ὑπεναντίων, ἅμα τὰς πεζικὰς ἐξέταττον δυνά-
 292. μεις παρὰ τὸν αἰγιαλόν, καὶ τοῖς πληρώμασι παρ-
 ἡγγελλον ἐμβαίνειν εἰς τὰς ναῦς. ἤδη δὲ καὶ τῶν 2
 Ῥωμαίων σύνεγγυς ὄντων, σημήναντες πολεμικὸν
 ἀνήγοντο, κρίναντες ναυμαχεῖν. συμβαλόντες δὲ
 τοῖς πολεμίοις βραχὺν μὲν τινα χρόνον ἀντεποιή-
 10 σαντο τῆς νίκης, μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς τὸ κλίνειν
 ὥρμησαν. ἡ γὰρ ἐφεδρεία τῶν πεζῶν ἢ περὶ τὸν 3
 αἰγιαλὸν οὐχ οὕτως αὐτοὺς ὥνησε θάρσος παριστά-
 νουσα πρὸς τὸν κίνδυνον ὥς ἐβλαψε τὴν ἐλπίδα
 τῆς σωτηρίας ἐτοίμην παρασκευάζουσα. πλὴν δύο 4
 15 μὲν αὐτάνδρους νῆας ἀποβαλόντες, τεττάρων δὲ
 τοὺς ταρσόνες καὶ τοὺς ἐπιβάτας, ἔφευγον ἐκκλί-
 ναντες εἰς γῆν. ἐπικειμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐ- 5
 τοῖς ἐκθύμως, τὰς μὲν ναῦς ἐξέβαλον εἰς τὸν αἰ-
 γιαλόν, αὐτοὶ δ' ἀποπηδήσαντες ἐκ τῶν πλοίων
 20 ἐσφύζοντο πρὸς τοὺς παρατεταγμένους. οἱ δὲ Ῥω- 6
 μαῖοι τολμηρῶς συνεγγίσαντες τῇ γῇ, καὶ τὰ δυνά-
 μενα κινεῖσθαι τῶν πλοίων ἀναδησάμενοι, μετὰ χα-
 ρᾶς ὑπερβαλλούσης ἀπέπλεον, νενικηκότες μὲν ἐξ
 ἐφόδου τοὺς ὑπεναντίους, κρατοῦντες δὲ τῆς θα-
 25 λάττης, εἰκοσι δὲ καὶ πέντε ναῦς ἔχοντες τῶν πο-
 λεμίων.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἀπὸ τούτων 7 273.
 ἐπικυδεστέρας εἰλήφει τοῖς Ῥωμαίοις τὰς ἐλπίδας διὰ
 τὸ προειρημένον κατόρθωμα. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, 8
 30 προσπεσόντος αὐτοῖς τοῦ γεγονότος ἐλαττώματος,
 παραχρῆμα πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νῆας ἔξαπ-

έστειλαν, κρίναντες ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς πάσας τὰς
 9 ἐπιβολὰς ἀντέχεσθαι τῆς θαλάττης. αἱ τὸ μὲν
 πρῶτον εἰς Σαρδόν', ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τοὺς περὶ
 Πίσας τόπους τῆς Ἰταλίας προσέβαλον, πεπεισμέ-
 νων τῶν ἐπιπλεόντων συμμῖξιν ἐνθάδε τοῖς περὶ 5
 10 τὸν Ἀννίβαν. ταχὺ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀναχθέντων
 ἐπ' αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς τῆς Ῥώμης ἑκατὸν εἰκοσι σκά-
 φεσι πεντηρικοῖς, πυθόμενοι τὸν ἀνάπλου, οὗτοι
 μὲν αὖτις ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Σαρδόνα, μετὰ δὲ
 11 ταῦτα πάλιν εἰς Καρχηδόνα. Γνάιος δὲ Σερονίλιος, 10
 ἔχων τὸν προειρημένον στόλον, ἕως μὲν τινος ἐπ-
 293. ηκολούθει τοῖς Καρχηδονίοις, συνάψιν πεπεισμένος,
 12 πολὺν δὲ καθυστερῶν ἀπέγνω. καὶ τὸ μὲν πρῶτον
 τῆς Σικελίας Αἰλυβαίῳ προσέεχε· μετὰ δὲ ταῦτα κα-
 ταπλεύσας τῆς Λιβύης ὡς ἐπὶ τὴν τῶν Κερκηνητῶν 15
 νῆσον, καὶ λαβὼν παρ' αὐτῶν χρήματα τοῦ μὴ πορ-
 13 θῆσαι τὴν χώραν, ἀπηλλάγη. κατὰ δὲ τὸν ἀνά-
 πλου γενόμενος κύριος νήσου Κοσσύρου, καὶ φρου-
 ρὰν εἰς τὸ πολισμάτιον εἰσαγαγών, αὖτις εἰς τὸ
 14 Αἰλύβαιον κατῆρε. καὶ τὸ λοιπὸν οὗτος μὲν αὐ- 20
 τοῦ συνορμίσας τὸν στόλον μετ' οὐ πολὺν χρόνον
 97 αὐτὸς ἀνεκομίσθη πρὸς τὰς περικλῆς δυνάμεις· οἱ δ'
 ἐκ τῆς συγκλήτου, πυθόμενοι τὸ γεγονός προτέ-
 ρημα διὰ τοῦ Γναίου περὶ τὴν ναυμαχίαν, καὶ νο-
 μίσαντες χρήσιμον εἶναι, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον, τὸ 25
 μὴ προῖεσθαι τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ἀλλ' ἐνίστα-
 σθαι τοῖς Καρχηδονίοις καὶ τὸν πόλεμον αὖξιν,
 2 προχειρισάμενοι ναῦς εἰκοσι καὶ στρατηγὸν ἐπι-
 στήσαντες Πόπλιον Σκιπίωνα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
 πρόθεσιν, ἐξαπέστειλλον μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν 30
 ἀδελφὸν Γναίον, κοινῇ πράξοντα μετ' ἐκείνου τὰ

κατὰ τὴν Ἰβηρίαν. πάνν γὰρ ἡγωνίων μὴ κρατή- 3
 σαντες Καρχηδόνιοι τῶν τόπων ἐκείνων, καὶ περι- 274.
 ποιησάμενοι χορηγίας ἀφθόνους καὶ χεῖρας, ἀντι-
 ποιήσονται μὲν τῆς θαλάττης ὁλοσχερέστερον, συν-
 5 ἐπύθονται δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν, στρατόπεδα
 πέμποντες καὶ χρήματα τοῖς περὶ τὸν Ἀννίβαν.
 διόπερ ἐν μεγάλῳ τιθέμενοι καὶ τοῦτον τὸν πόλε- 4
 μου, ἐξαπέστειλαν τὰς τε ναῦς καὶ τὸν Πόπλιον.
 6 ὃς καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰβηρίαν καὶ συμμῖξας τὰ-
 10 δελφῷ μεγάλην παρεῖχε χρεῖαν τοῖς κοινοῖς πράγ-
 μασιν. οὐδέποτε γὰρ πρότερον θαρρήσαντες δια- 5
 βῆναι τὸν Ἰβηρα ποταμόν, ἀλλ' ἀσμενίζοντες τῇ
 τῶν ἐπὶ τὰδε φιλία καὶ συμμαχία, τότε διέβησαν
 καὶ τότε πρῶτον ἐθάρρησαν ἀντιποιεῖσθαι τῶν πέ-
 15 ραν πραγμάτων, μεγάλα καὶ ταῦτομάτου συνεργή-
 σαντος σφίσι πρὸς τοὺς περιεστῶτας καιροὺς.
 294. Ἐπειδὴ γὰρ καταπληξάμενοι τοὺς περὶ τὴν διά- 6
 βασιν οἰκούντας τῶν Ἰβήρων ἦκον πρὸς τὴν τῶν Ζα-
 κανθαίων πόλιν, ἀποσχόντες σταδίους ὡς τετταρά-
 20 κοντα περὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν κατεστρατοπέ-
 δευσαν, λαβόντες τόπον εὐφυῶς κείμενον πρὸς τε 7
 τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀσφάλειαν καὶ πρὸς τὴν ἐκ
 θαλάττης χορηγίαν· ὁμοῦ γὰρ αὐτοῖς συνέβαινε καὶ 8
 τὸν στόλον ποιεῖσθαι τὸν παράπλου. ἐνθα δὴ
 25 γίνεται τις πραγμάτων περιπέτεια τοιάδε. καθ' 98
 οὗς καιροὺς Ἀννίβας ἐποιεῖτο τὴν πορείαν εἰς Ἰτα-
 λίαν, ὅσαις πόλεσιν ἠπίστησε τῶν κατὰ τὴν Ἰβη-
 ρίαν, ἔλαβε παρὰ τούτων ὄμηρα τοὺς νεῖς τῶν
 ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν· οὗς πάντας εἰς τὴν Ζακαν-
 30 θαίων ἀπέθετο πόλιν διὰ τε τὴν ὀχυρότητα καὶ διὰ
 τὴν τῶν ἀπολειπομένων ἐπ' αὐτῆς ἀνδρῶν πίστιν.

2 ἦν δέ τις ἀνὴρ Ἴβηρ, Ἀβίλνξ ὄνομα, κατὰ μὲν τὴν
 δόξαν καὶ τὴν τοῦ βίου περίστασιν οὐδενὸς δεύτε-
 ρος Ἴβήρων, κατὰ δὲ τὴν πρὸς Καρχηδονίους εὐ-
 νοϊαν καὶ πίστιν πολὺ τι διαφέρειν δοκῶν τῶν ἄλ-
 3 λων. οὗτος θεωρῶν τὰ πράγματα, καὶ νομίσας
 ἐπικινδυνέστερας εἶναι τὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλπίδας, συν-
 ελογίσατο παρ' ἑαυτῷ περὶ τῆς τῶν ὁμήρων προ-
 4 δοσίας συλλογισμὸν Ἴβηρικὸν καὶ βαρβαρικόν. πει-
 σθεὶς γὰρ διότι δύναται μέγας γενέσθαι παρὰ Ῥω- 275.
 μαίοις προσενεγκάμενος ἐν καιρῷ πίστιν ἅμα καὶ 10
 χρεῖαν, ἐρίνετο πρὸς τῷ παρασπονδήσας τοὺς Καρ-
 χηδονίους ἐγχειρίσαι τοὺς ὁμήρους τοῖς Ῥωμαίοις.
 5 θεωρῶν δὲ τὸν Βώστορα τὸν τῶν Καρχηδονίων
 στρατηγόν, ὃς ἀπεστάλη μὲν ὑπ' Ἀσδρούβου κω-
 λύσων τοὺς Ῥωμαίους διαβαίνειν τὸν ποταμόν, οὐ 15
 θαρρήσας δὲ τοῦτο ποιεῖν, ἀνακεχωρηκῶς ἐστρατο-
 πέδευε τῆς Ζακάνθης ἐν τοῖς πρὸς θάλατταν μέρεσι,
 τοῦτον μὲν ἄκακον ὄντα τὸν ἄνδρα καὶ πρῶτον τῇ
 6 φύσει, πιστῶς δὲ τὰ πρὸς αὐτὸν διακείμενον, ποι-
 εῖται λόγους ὑπὲρ τῶν ὁμήρων πρὸς τὸν Βώστορα, 20
 295. φάσκων, ἐπειδὴ διαβεβήκασι Ῥωμαῖοι τὸν ποταμόν,
 οὐκέτι δύνασθαι Καρχηδονίους φόβῳ συνέχειν τὰ
 κατὰ τὴν Ἴβηρίαν, προσδεδεῖσθαι δὲ τοὺς καιροὺς τῆς
 7 τῶν ὑποταττομένων εὐνοίας· νῦν οὖν ἡγγικότεων
 Ῥωμαίων, καὶ προσκαθεζομένων τῇ Ζακάνθῃ, καὶ 25
 κινδυνευούσης τῆς πόλεως, ἐὰν ἐξαγαγὼν τοὺς ὁμή-
 ρους ἀποκαταστήσῃ τοῖς γονεῦσι καὶ ταῖς πόλεσιν,
 ἐκλύσειν μὲν αὐτὸν τῶν Ῥωμαίων τὴν φιλοτιμίαν·
 τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ μάλιστα σπουδάζειν ἐκείνους
 8 πρᾶξαι, κυριεύοντας τῶν ὁμήρων· ἐκκαλέσεσθαι δὲ 30
 τὴν τῶν Ἴβήρων πάντων πρὸς Καρχηδονίους εὐ-

νοϊαν, προιδόμενον τὸ μέλλον καὶ προνοηθέντα τῆς
 τῶν ὁμήρων ἀσφαλείας. τὴν δὲ χάριν αὐξήσειν ἔφη
 πολλαπλασίαν, αὐτὸς γενόμενος χειριστὴς τοῦ πράγ-
 ματος. ἀποκαθιστάνων γὰρ εἰς τὰς πόλεις τοὺς 9
 5 παῖδας οὐ μόνον τὴν παρ' αὐτῶν εὐνοϊαν ἐπισπά-
 σεσθαι τῶν γεννησάντων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν πολ-
 λῶν, ὑπὸ τὴν ὕψιν τιθεὶς διὰ τοῦ συμβαίνοντος τὴν
 Καρχηδονίων πρὸς τοὺς συμμάχους αἵρεσιν καὶ με-
 γαλοψυχίαν. προσδοκᾶν δ' αὐτὸν ἐκέλευσε καὶ δώ- 10
 10 ρων πληθὸς ἰδίᾳ παρὰ τῶν τὰ τέκνα κομιζομένων·
 παραδόξως γὰρ ἐκάστους ἐγκρατεῖς γινομένους τῶν
 ἀναγκαιοτάτων ἄμιλλαν ποιήσεσθαι τῆς εἰς τὸν κύ-
 ριον τῶν πραγμάτων εὐεργεσίας. παραπλήσια δὲ 11
 15 τούτοις ἕτερα καὶ πλείω πρὸς τὸν αὐτὸν τρόπον
 διαλεχθεὶς ἔπεισε τὸν Βώστορα συγκαταθέσθαι τοῖς
 λεγομένοις. καὶ τότε μὲν ἐπανῆλθε, ταξάμενος ἡμέ- 99
 ραν, ἣ παρέσται μετὰ τῶν ἐπιτηδεύων πρὸς τὴν ἀνακο- 276.
 μιδὴν τῶν παίδων. παραγεννηθεὶς ἰδὲ νυκτὸς ἐπὶ 2
 20 τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον, καὶ συμμίζας τισὶ
 τῶν συστρατευομένων ἐκείνοις Ἴβήρων, διὰ τούτων
 εἰσῆλθε πρὸς τοὺς στρατηγούς. ἐκλογιζόμενος δὲ 3
 διὰ πλείονων τὴν ἐσομένην ὁρμὴν καὶ μετέπτωσιν
 πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἴβήρων, ἐὰν ἐγκρατεῖς γένωνται 101
 τῶν ὁμήρων, ἐπηγγείλατο παραδώσειν αὐτοῖς τοὺς
 25 παῖδας. τῶν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον ὑπερβολῇ προ- 4
 296. θυμῶς δεξαμένων τὴν ἐλπίδα καὶ μεγάλας ὑπ-
 ισχνουμένων δωρεάς, τότε μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπ-
 ηλλάγη, συνθέμενος ἡμέραν καὶ καιρὸν καὶ τόπον, ἐν
 ᾧ δεήσει τοὺς ἐκδεχομένους αὐτὸν ὑπομένειν. μετὰ 5
 30 δὲ ταῦτα παραλαβὼν τοὺς ἐπιτηδεύους τῶν φίλων
 ἤκε πρὸς τὸν Βώστορα, καὶ παραδοθέντων αὐτῷ

τῶν παίδων ἐκ τῆς Ζακάνθης, νυκτὸς ποιησάμενος
τὴν ἐξοδον, ὥς θέλων λαθεῖν, παραπορευθεὶς τὸν
χάρακα τῶν πολεμίων ἤκε πρὸς τὸν τεταγμένον
καιρὸν καὶ τόπον καὶ πάντας ἐνεχείρισε τοὺς ὁμή-
6 ρους τοῖς ἡγεμόσι τῶν Ῥωμαίων. οἱ δὲ περὶ τὸν 5
Πόπλιον ἐτίμησάν τε διαφερόντως τὸν Ἀβίλνγα καὶ
πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὁμήρων εἰς τὰς πα-
τριδας ἐχρήσαντο τούτῳ, συμπέψαντες τοὺς ἐπιτη-
7 δεῖους. ὃς ἐπιπορευόμενος τὰς πόλεις καὶ διὰ τῆς
τῶν παίδων ἀποκαταστάσεως τιθεὶς ὑπὸ τὴν ὕψιν 10
τὴν τῶν Ῥωμαίων πραότητα καὶ μεγαλοψυχίαν παρὰ
τὴν Καρχηδονίων ἀπιστίαν καὶ βαρύτητα, καὶ προσ-
πορατιθεὶς τὴν αὐτοῦ μετάθεσιν, πολλοὺς Ἰβήρων
8 παρώρμησε πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων φιλίαν. Βώ-
στωρ δὲ παιδικώτερον ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν δόξας 15
ἐγκεχειρικέναι τοὺς ὁμήρους τοῖς πολεμίοις οὐκ εἰς
9 τοὺς τυχόντας ἐπεπτώκει κινδύνους. καὶ τότε μὲν
ἤδη τῆς ὥρας κατεπειγούσης διέλυνον εἰς παραχει-
μασίαν ἀμφοτέροι τὰς δυνάμεις, ἱκανοῦ τινος ἐκ
τῆς τύχης γερονότος συνεργήματος τοῖς Ῥωμαίοις 20
τοῦ περὶ τοὺς παῖδας πρὸς τὰς ἐπικειμένας ἐπιβο-
λᾶς. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἐν τούτοις ἦν.
100 Ὁ δὲ στρατηγὸς Ἀννίβας, ὃθεν ἀπελίπομεν, πυν- 277.
θανόμενος παρὰ τῶν κατασκοπῶν πλείστον ὑπάρχειν
σῆτον ἐν τῇ περὶ τὴν Λουκαρίαν καὶ τὸ καλούμενον 25
Γερούνιον χώρα, πρὸς δὲ τὴν συναγωγὴν εὐφυῶς
2 ἔχειν τὸ Γερούνιον, κρήνας ἐκεῖ ποιεῖσθαι τὴν παρα-
χειμασίαν, προῆγε ποιούμενος τὴν πορείαν παρὰ τὸ
* Αἰβυρνον ὅρος ἐπὶ τοὺς προειρημένους τόπους.
297. 3 ἀφικόμενος δὲ πρὸς τὸ Γερούνιον, ὃ τῆς Λουκαρίας 30
ἀπέχει διακόσια στάδια, τὰς μὲν ἀρχὰς διὰ λόγων

τοὺς ἐνοικοῦντας εἰς φιλίαν προνκαλεῖτο καὶ πίστεις
ἐδίδου τῶν ἐπαγγελιῶν, οὐδενὸς δὲ προσέχοντος,
πολιορκεῖν ἐπεβάλετο. ταχὺ δὲ γενόμενος κύριος, 4
τοὺς μὲν οἰκήτορας κατέφθειρε, τὰς δὲ πλείστας
5 οἰκίας ἀκεραίους διεφύλαξε καὶ τὰ τεῖχη, βουλόμε-
νος σιτοβολίοις χρήσασθαι πρὸς τὴν παραχειμασίαν.
τὴν δὲ δύναμιν πρὸ τῆς πόλεως παρεμβάλλων ὥχυ- 5
ρῶσατο τάφρῳ καὶ χάρακι τὴν στρατοπεδείαν. γενό- 6
μενος δ' ἀπὸ τούτων, τὰ μὲν δύο μέρη τῆς δυνά-
10 μεως ἐπὶ τὴν σιτολογίαν ἐξέπεμπε προστάξας καθ'
ἐκάστην ἡμέραν τακτὸν ἀναφέρειν μέτρον ἑκάστου
τοῖς ἰδίοις ἐπιβολὴν τοῦ τάγματος τοῖς προκεχειρι-
σμένοις ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν ταύτην, τῷ δὲ τρίτῳ 7
μέρει τὴν τε στρατοπεδείαν ἐτήρει καὶ τοῖς σιτολο-
15 γοῦσι παρεφίδρυνε κατὰ τόπους. οὔσης δὲ τῆς μὲν 8
χώρας τῆς πλείστης εὐεφόδου καὶ πεδιάδος, τῶν δὲ
συναγόντων ὥς ἔπος εἰπεῖν ἀναριθμητῶν, ἔτι δὲ
τῆς ὥρας ἀκμαζούσης πρὸς τὴν συγκομιδὴν, ἄπλετον
συνέβαινε καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀθροίζεσθαι τοῦ
20 σίτου τὸ πλῆθος.

Μάρκος δὲ παρρηληφὼς τὰς δυνάμεις παρὰ Φα- 101
βίου, τὸ μὲν πρῶτον ἀντιπαρήγε ταῖς ἀκρωρείαις,
πεπεισμένος αἰετὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς συμπεσεῖσθαι
ποτε τοῖς Καρχηδονίοις. ἀκούσας δὲ τὸ μὲν Γερού- 2
25 νιον τοὺς περὶ τὸν Ἀννίβαν ἤδη κατέχειν, τὴν δὲ
χώραν σιτολογεῖν, πρὸ δὲ τῆς πόλεως χάρακα βε-
βλημένους στρατοπεδεύειν, ἐπιστρέψας ἐκ τῶν ἀκρω- 278.
ρειῶν κατέβαινε κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ πεδία κατατείνου-
σαν δάχυν. ἀφικόμενος δ' ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἣ κεῖται 3
30 μὲν ἐπὶ τῆς Λαρινάτιδος χώρας, προσαγορεύεται δὲ
298. Καλήνη, κατεστρατοπέδευσε περὶ ταύτην, πρόχειρος

ὄν ἐκ παντὸς τρόπου συμπλέεσθαι τοῖς πολεμίοις.
 4 Ἀννίβας δὲ θεωρῶν ἐγγίζοντας τοὺς πολεμίους, τὸ
 μὲν τρίτον μέρος τῆς δυνάμεως εἶασε σιτολογεῖν,
 τὰ δὲ δύο μέρη λαβὼν καὶ προσελθὼν ἀπὸ τῆς πό-
 λεως ἐκκαίδεκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπὶ 5
 τινος βουνοῦ κατεστρατοπέδευσε, βουλόμενος ἅμα
 μὲν καταπλήξασθαι τοὺς ὑπεναντίους, ἅμα δὲ τοῖς
 5 σιτολογοῦσι τὴν ἀσφάλειαν παρασκευάζειν. μετὰ δὲ
 ταῦτα γεωλόφου τινὸς ὑπάρχοντος μεταξὺ τῶν στρα-
 τοπέδων, ὃς εὐκαίρως καὶ σύνεγγυς ἐπέκειτο τῇ τῶν 10
 πολεμίων παρεμβολῇ, τοῦτον ἔτι νυκτὸς ἐξαποστείλας
 6 περὶ δισχιλίους τῶν λογχοφόρων κατελάβετο. οὗς
 ἐπιγενομένης τῆς ἡμέρας συνιδὼν Μάρκος ἐξῆγε
 7 τοὺς εὐζώνους καὶ προσέβαλε τῷ λόφῳ. γενομένου
 δ' ἀκροβολισμοῦ νεανικοῦ, τέλος ἐπεκράτησαν οἱ 15
 Ῥωμαῖοι, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ὅλην στρατοπεδείαν
 8 μετεβίβασαν εἰς τοῦτον τὸν τόπον. ὁ δ' Ἀννίβας
 ἕως μὲν τινος διὰ τὴν ἀντιστρατοπεδείαν συνεῖχε
 9 τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυνάμεως ἐφ' αὐτόν. πλειό-
 νων δὲ γενομένων ἡμερῶν, ἠναγκάζετο τοὺς μὲν 20
 ἐπὶ τὴν νομὴν τῶν θρεμμάτων ἀπομερίζειν, τοὺς
 10 δ' ἐπὶ τὴν σιτολογίαν, σπουδάζων κατὰ τὴν ἐν
 ἀρχῇ πρόθεσιν μήτε τὴν λείαν καταφθεῖραι τὸν τε
 σῖτον ὥς πλεῖστον συναγαγεῖν, ἵνα πάντων ἢ κατὰ
 τὴν παραχειμασίαν दाψίλεια τοῖς ἀνδράσι, μὴ χεῖρον 25
 11 δὲ τοῖς ὑπόζυγίοις καὶ τοῖς ἵπποις· εἶχε γὰρ τὰς
 πλείστας ἐλπίδας τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐν τῷ τῶν
 ἱππέων τάγματι.
 102 Καθ' ὃν δὴ καιρὸν Μάρκος, συνθεωρήσας τὸ
 πολὺν μέρος τῶν ὑπεναντίων ἐπὶ τὰς προειρημένας 30
 χρείας κατὰ τῆς χώρας σκεδαννύμενον, λαβὼν τὸν

ἀκμαιότατον καιρὸν τῆς ἡμέρας ἐξῆγε τὴν δύναμιν,
 καὶ συνεγγίσας τῇ παρεμβολῇ τῶν Καρχηδονίων τὰ 2 279.
 μὲν βαρέα τῶν ὄπλων ἐξέταξε, τοὺς δ' ἱππεῖς καὶ
 τοὺς εὐζώνους κατὰ μέρη διελὼν ἐπαφῆκε τοῖς προ-
 5 νομεύουσι, παραγγείλας μηδένα ζωργεῖν. Ἀννίβας 3
 299. δὲ τούτου συμβάντος εἰς ἀπορίαν ἐνεπεπτώκει με-
 γάλην· οὔτε γὰρ ἀντεξάγειν τοῖς παρατεταγμένοις
 ἀξιόχρεως ἦν οὔτε παραβηθεῖν τοῖς ἐπὶ τῆς χώρας
 διεσπαρμένοις. τῶν δὲ Ῥωμαίων οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς 4
 10 προνομεύοντας ἐξαποσταλέντες πολλοὺς τῶν ἐσκε-
 δασμένων ἀπέκτειναν· οἱ δὲ παρατεταγμένοι τέλος
 εἰς τοῦτ' ἦλθον καταφρονήσεως ὥστε καὶ διασπᾶν
 τὸν χάρακα καὶ μόνον οὐ πολιορκεῖν τοὺς Καρχη-
 δονίους. ὁ δ' Ἀννίβας ἦν μὲν ἐν κακοῖς, ὅμως δὲ 5
 15 χειμαζόμενος ἔμεινε, τοὺς πελάζοντας ἀποτριβόμενος
 καὶ μόλις διαφυλάττων τὴν παρεμβολήν, ἕως Ἀσ- 6
 δρούβας ἀναλαβὼν τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας συμπεφευ-
 γότας εἰς τὸν χάρακα τὸν περὶ τὸ Γερούνιον, ὄντας
 εἰς τετρακισχιλίους, ἦκε παραβηθῶν. τότε δὲ μι- 7
 20 κρὸν ἀναθαρρήσας ἐπεξῆλθε, καὶ βραχὺ πρὸ τῆς
 στρατοπεδείας παρεμβάλων μόλις ἀπεστρέφετο τὸν
 ἐνεστώτα κίνδυνον. Μάρκος δὲ πολλοὺς μὲν ἐν τῇ 8
 περὶ τὸν χάρακα συμπλοκῇ τῶν πολεμίων ἀποκτεί-
 νας, ἔτι δὲ πλείους ἐπὶ τῆς χώρας διεφθαρκώς, τότε
 25 μὲν ἐπανῆλθε μεγάλας ἐλπίδας ἔχων ὑπὲρ τοῦ μέλ-
 λοντος. τῇ δ' ἐπαύριον ἐκλιπόντων τὸν χάρακα 9
 τῶν Καρχηδονίων, ἐπέβη καὶ κατελάβετο τὴν ἐκεί-
 νων παρεμβολήν. ὁ γὰρ Ἀννίβας διαγωνιάσας τοὺς 10
 30 τὸν ἐπὶ τῷ Γερούνιῳ χάρακα κύριοι γένωνται τῆς
 ἀποσκευῆς καὶ τῶν παραθέσεων, ἔκρινεν αὐτὸς ἀνα-

χωρεῖν καὶ πάλιν ἐκεῖ ποιῆσθαι τὴν στρατοπεδεῖαν.
 11 ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν οἱ μὲν Καρχηδόνιοι
 ταῖς προνομαῖς εὐλαβέστερον ἐχρῶντο καὶ φυλακτι-
 κώτερον, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τάναντία θαρραλεώτερον
 καὶ προπετεέστερον. 5
 103 Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσπεσόντος σφίσι τοῦ γε-
 ρονότος μειζόνως ἢ κατὰ τὴν ἀλήθειαν, περιχαρεῖς
 ἦσαν διὰ τὸ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς προϋπαρχούσης
 ὑπὲρ τῶν ὅλων δυσελπιστίας οἷον εἰ μεταβολὴν τινα 280.
 2 πρὸς τὸ βέλτιον αὐτοῖς προφαίνεσθαι, δεύτερον δὲ 10
 300. καὶ διὰ τὸ δοκεῖν τὸν πρὸ τούτου χρόνον τὴν ἀπρα-
 γίαν καὶ κατάπληξιν τῶν στρατοπέδων μὴ παρὰ τὴν
 τῶν δυνάμεων ἀποδειλίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ
 3 προσεστώτος εὐλάβειαν γερονέειν. διὸ καὶ τὸν μὲν
 Φάβιον ἡτιῶντο καὶ κατεμέμφοντο πάντες ὥς ἀτόλ- 15
 μως χρώμενον τοῖς καιροῖς, τὸν δὲ Μάρκον ἐπὶ το-
 σοῦτον ἡῦξον διὰ τὸ συμβεβηκὸς ὥστε τότε γενέσθαι
 4 τὸ μηδέποτε γερονός· αὐτοκράτορα γὰρ κἀκεῖνον
 κατέστησαν, πεπεισμένοι ταχέως αὐτὸν τέλος ἐπι-
 θήσειν τοῖς πράγμασι· καὶ δὴ δύο δικτάτορες ἐγε- 20
 γόνεισαν ἐπὶ τὰς αὐτὰς πράξεις, ὃ πρότερον οὐδέ-
 5 ποτε συνεβέβηκει παρὰ Ῥωμαίοις. τῷ δὲ Μάρκῳ
 διασαφηθείσης τῆς τε τοῦ πλήθους ἐννοίας καὶ τῆς
 παρὰ τοῦ δήμου δεδομένης ἀρχῆς αὐτῷ, διπλασίως
 παρωρυμῆθη πρὸς τὸ παραβάλλεσθαι καὶ κατατολμᾶν 25
 6 τῶν πολεμίων. ἦκε δὲ καὶ Φάβιος ἐπὶ τὰς δυνάμεις
 οὐδὲν ἡλλοιωμένος ὑπὸ τῶν συμβεβηκότων, ἔτι δὲ
 βεβαιώτερον μένων ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς διαλήψεως.
 7 θεωρῶν δὲ τὸν Μάρκον ἐκπεφυσχημένον καὶ πρὸς
 πάντ' ἀντιφιλονεικοῦντα καὶ καθόλου πολλὴν ὄντα 30
 πρὸς τῷ διακινδυνεύειν, αἴρεσιν αὐτῷ προὔτεινε

τοιαύτην, ἢ κατὰ μέρος ἄρχειν ἢ διελόμενον τὰς
 δυνάμεις χρῆσθαι τοῖς σφετέροις στρατοπέδοις κατὰ
 τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. τοῦ δὲ καὶ λίαν ἀσμένως 8
 δεξαμένου τὸν μερισμὸν, διελόμενοι τὸ πλήθος χω-
 5 ρὶς ἐστρατοπεδεδυσαν ἀλλήλων, ἀπέχοντες ὥς δώδεκα
 σταδίου. Ἀννίβας δὲ τὰ μὲν ἀκούων τῶν ἀλίσκο- 104
 μένων αἰχμαλώτων, τὰ δὲ θεωρῶν ἐκ τῶν πρᾶττο-
 μένων ἤδει τὴν τε τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους
 φιλοτιμίαν καὶ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ 281.
 10 Μάρκον. διόπερ οὐ καθ' αὐτοῦ, πρὸς αὐτοῦ δὲ 2
 νομίσας εἶναι τὰ συμβαίνοντα περὶ τοὺς ἐναντίους,
 ἐγίνετο περὶ τὸν Μάρκον, σπουδάζων τὴν τόλμαν
 ἀφελέσθαι καὶ προκαταλαβεῖν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν.
 301. οὕσης δὲ τινος ὑπεροχῆς μεταξὺ τῆς αὐτοῦ καὶ τῆς 3
 15 τοῦ Μάρκον στρατοπεδείας δυναμένης ἑκατέρους
 βλέπτειν, ἐπεβάλετο καταλαβεῖν ταύτην. σαφῶς δὲ
 γινώσκων ἐκ τοῦ προγερονότος κατορθώματος ὅτι
 παρέσται βοηθῶν ἐκ χειρὸς πρὸς ταύτην τὴν ἐπι-
 βολήν, ἐπινοεῖ τι τοιοῦτον. τῶν γὰρ τόπων τῶν 4
 20 περὶ τὸν λόφον ὑπαρχόντων ψιλῶν μὲν, πολλὰς δὲ
 παντοδαπὰς ἐχόντων περικλάσεις καὶ κοιλότητας, καὶ
 ἐξέπεμψε τῆς νυκτὸς εἰς τὰς ἐπιτηδειοτάτας ὑπο-
 βολὰς ἀνὰ διακοσίους καὶ τριακοσίους, πεντακοσίους
 μὲν ἱππεῖς, ψιλὸς δὲ καὶ πεζοὺς τοὺς πάντας εἰς
 25 πεντακισχιλίους. ἵνα δὲ μὴ πρῶ κατοπτευθῶσιν 5
 ὑπὸ τῶν εἰς τὰς προνομὰς ἐκπορευομένων, ἕμα τῷ
 διανγάζειν κατελάμβανε τοῖς εὐζώνοις τὸν λόφον.
 ὁ δὲ Μάρκος θεωρῶν τὸ γινόμενον, καὶ νομίσας 6
 ἐρμαῖον εἶναι, παραντίκα μὲν ἐξαπέστειλε τοὺς ψι-
 30 λούς, κελεύσας ἀγωνίζεσθαι καὶ διαμάχεσθαι περὶ
 τοῦ τόπου, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἱππεῖς· ἐξῆς δὲ 7

τούτοις κατόπιν αὐτὸς ἦγε συνεχῇ τὰ βαρέα τῶν
 ὅπλων, καθάπερ καὶ πρότερον, ἐκάστων ποιούμενος
 105 παραπλήσιον τὸν χειρισμόν. ἄρτι δὲ τῆς ἡμέρας δια-
 φαινούσης καὶ πάντων ταῖς τε διανοαῖς καὶ τοῖς
 ὁμίαισι περιεσπασμένων περὶ τοὺς ἐν τῷ γεωλόφῳ 5
 κινδυνεύοντας, ἀνύποπτος ἦν ἡ τῶν ἐνεδρευνόντων
 2 ὑποβολή. τοῦ δ' Ἀννίβου συνεχῶς μὲν ἐπαποστέλ-
 λοντος τοῖς ἐν τῷ λόφῳ τοὺς βοηθήσοντας, ἐπομέ-
 νου δὲ κατὰ πόδας αὐτοῦ μετὰ τῶν ἱππέων καὶ τῆς
 δυνάμεως, ταχέως συνέβη καὶ τοὺς ἱππεῖς συμπεσεῖν 10
 3 ἀλλήλοις. οὗ γενομένου, καὶ πιεζομένων τῶν Ῥω-
 μαίων εὐζώνων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἱππέων, ἅμα
 μὲν οὗτοι καταφεύγοντες εἰς τὰ βαρέα τῶν ὅπλων
 4 θόρυβον ἐποίουν, ἅμα δὲ τοῦ συνθήματος ἀποδο-
 θέντος τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις, πανταχόθεν ἐπιφαι- 15
 νομένων καὶ προσπιπτόντων τούτων, οὐκέτι περὶ
 302. τοὺς εὐζώνους μόνον, ἀλλὰ περὶ πᾶν τὸ στρατεύμα
 5 μέγας κίνδυνος συνειστίηκε τοῖς Ῥωμαίοις. κατὰ
 δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Φάβιος, θεωρῶν τὸ γινόμενον 19
 καὶ διαγωνιάσας μὴ σφαλῶσι τοῖς ὅλοις, ἐξῆγε τὰς 282.
 δυνάμεις καὶ κατὰ σπουδὴν ἐβοήθει τοῖς κινδυ-
 6 νεύουσι. ταχὺ δὲ συνέγγισαντος αὐτοῦ, πάλιν ἀνα-
 θαρρήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι, καίπερ λευκότες ἤδη τὴν
 ὄλην τάξιν, αὐτοὶς ἀθροιζόμενοι περὶ τὰς σημαίας
 ἀνεχώρουν καὶ κατέφευγον ὑπὸ τὴν τούτων ἀσφα- 25
 λειαν, πολλοὺς μὲν ἀπολελωκότες τῶν εὐζώνων, ἔτι
 δὲ πλείους ἐκ τῶν ταγμάτων καὶ τοὺς ἀρίστους
 7 ἄνδρας. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀννίβαν καταπλαγέντες
 τὴν ἀκραϊότητα καὶ σύνταξιν τῶν παραβεβοηθηκό-
 των στρατοπέδων, ἀπέστησαν τοῦ διαγμοῦ καὶ τῆς 30
 8 μάχης. τοῖς μὲν οὖν παρ' αὐτὸν γενομένοις τὸν

κίνδυνον ἦν ἐναργὲς ὅτι διὰ μὲν τὴν Μάρκον τόλ-
 μαν ἀπόλωλε τὰ ὅλα, διὰ δὲ τὴν εὐλάβειαν τοῦ
 Φαβίου σέσωσται καὶ πρὸ τοῦ καὶ νῦν τοῖς δ' ἐν 9
 τῇ Ῥώμῃ τότ' ἐγένετο φανερόν ὁμολογουμένως τί
 5 διαφέρει στρατιωτικῆς προπετείας καὶ κενοδοξίας
 στρατηγικῆς πρόνοια καὶ λογισμὸς ἐστὼς καὶ νουνε-
 χής. οὐ μὴν ἄλλ' οἱ μὲν Ῥωμαῖοι, διδαχθέντες ὑπὸ 10
 τῶν πραγμάτων, καὶ βαλόμενοι χάρακα πάλιν ἕνα
 πάντες, ἐστρατοπέδευσαν ὁμοσε, καὶ λοιπὸν ἤδη
 10 Φαβίῳ προσεῖχον τὸν νοῦν καὶ τοῖς ὑπὸ τούτου
 παραγγελλομένοις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὸν μὲν με- 11
 ταξὺ τόπον τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς σφετέρως παρεμβο-
 λῆς διετάφρευσαν, περὶ δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ κατα-
 ληφθέντος λόφου χάρακα περιβαλόντες καὶ φυλακὴν
 15 ἐπιστήσαντες λοιπὸν ἤδη πρὸς τὴν χειμασίαν ἀσφα-
 λῶς ἡτοιμάζοντο.

Τῆς δὲ τῶν ἀρχαιρεσίων ὥρας συνεγγιζούσης, 106
 εἴλουτο στρατηγούς οἱ Ῥωμαῖοι Λεύκιον Αἰμίλιον
 καὶ Γάιον Τερέντιον. ὧν κατασταθέντων οἱ μὲν
 20 δικτάτορες ἀπέθεντο τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ προϋπάρχον- 2
 τες ὑπάτοι, Γνάιος Σερονίλιος καὶ Μάρκος Ῥηγοῦ-
 303. λος ὁ μετὰ τὴν Φλαμινίου τελευτὴν ἐπικατασταθεῖς,
 τότε προχειρισθέντες ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Αἰμίλιον
 ἀντιστρατήγοι, καὶ παραλαβόντες τὴν ἐν τοῖς ὑπαί-
 25 θροῖς ἐξουσίαν, ἐχείριζον κατὰ τὴν ἐαυτῶν γνώμην
 τὰ κατὰ τὰς δυνάμεις. οἱ δὲ περὶ τὸν Αἰμίλιον, 3
 βουλευσάμενοι μετὰ τῆς συγκλήτου, τὸ μὲν ἐλλείπον 283.
 πλῆθος ἔτι τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν ὄλην ἐπιβο-
 λὴν παραχρῆμα καταγράφαντες ἐξαπέστειλαν, τοῖς 4
 30 δὲ περὶ τὸν Γνάιον διεσάφησαν ὁλοσχερῇ μὲν κίν-
 δυνον κατὰ μηδένα τρόπον συνίστασθαι, τοὺς δὲ

κατὰ μέρος ἀκροβολισμοὺς ὥς ἐνεργοτάτους ποιῆ-
σθαι καὶ συνεχεστάτους χάριν τοῦ γυμνάζειν καὶ
παρασκευάζειν εὐθαρσεῖς τοὺς νέους πρὸς τοὺς ὅλο-
5 σχερεῖς ἀγῶνας, τῷ καὶ τὰ πρότερον αὐτοῖς συμ-
πτώματα δοκεῖν οὐχ ἥμισυ γερονέειν διὰ τὸ νεο-
συλλόγοις καὶ τελέως ἀνασκήτοις κεκρῆσθαι τοῖς
6 στρατοπέδοις. αὐτοὶ δὲ Λεύκιον μὲν Ποστούμιον,
ἐξαπέλεκυν ὄντα στρατηγόν, στρατόπεδον δόντες
εἰς Γαλατίαν ἐξαπέστειλαν, βουλόμενοι ποιεῖν ἀν-
τιπερίσπασμα τοῖς Κελτοῖς τοῖς μετ' Ἀννίβου στρα- 10
7 τενομένοις. πρόνοιαν δ' ἐποιήσαντο καὶ τῆς ἀνα-
κομιδῆς τοῦ παραχειμάζοντος ἐν τῷ Λιλυβαίῳ στό-
λου, διεπέμψαντο δὲ καὶ τοῖς ἐν Ἰβηρίᾳ στρατηγοῖς
8 πάντα τὰ κατεπεύγοντα πρὸς τὴν χρεῖαν. οἱ τοὶ μὲν
οὖν περὶ ταῦτα καὶ περὶ τὰς λοιπὰς ἐγίνοντο πα- 15
9 ρασκευὰς ἐπιμελῶς. οἱ δὲ περὶ τὸν Γνάιον, κομι-
σάμενοι τὰς παρὰ τῶν ὑπάτων ἐντολάς, πάντα τὰ
10 κατὰ μέρος ἐχείριζον κατὰ τὴν ἐκείνων γνώμην· διὸ
καὶ τὸ πλείω γράφειν ὑπὲρ αὐτῶν παρήσομεν. ὅλο-
σχερὲς μὲν γὰρ ἡ μνήμης ἄξιον ἀπλῶς οὐδὲν ἐπρά- 20
χθη διὰ τὴν ἐντολήν καὶ διὰ τὴν τοῦ καιροῦ περί-
11 στασιν, ἀκροβολισμοὶ δὲ μόνον καὶ συμπλοκαὶ κατὰ
μέρος ἐγίνοντο πλείους, ἐν αἷς εὐδοκίμονον οἱ προ-
εστῶτες τῶν Ῥωμαίων· καὶ γὰρ ἀνδρωδῶς καὶ νου-
νεχῶς ἐδόκουν ἕκαστα χειρίζειν. 25

107 Τὸν μὲν οὖν χειμῶνα καὶ τὴν ἐαρινὴν ὥραν δι-
έμειναν ἀντιστρατοπεδεύοντες ἀλλήλοισ' ἤδη δὲ πα-
ραδιδόντος τοῦ καιροῦ τὴν ἐκ τῶν ἐπετείων καρ-
304. πὼν χορηγίαν, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ περὶ τὸ
2 Γερούνιον χώρας Ἀννίβας. κρῖνων δὲ συμφέρειν 30
τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἀναγκάσαι μάχεσθαι τοὺς

πολεμίους, καταλαμβάνει τὴν τῆς Κάννης προσαγο- 284.
ρευομένης πόλεως ἄκραν. εἰς γὰρ ταύτην συν- 3
έβαινε τὸν τε σῖτον καὶ τὰς λοιπὰς χορηγίας ἀθροί-
ζεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ τῶν περὶ Κανύσιον τόπων·
5 ἐκ δὲ ταύτης αἰεὶ πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπὶ τὸ στρατό-
πεδον παρακομίζεσθαι. τὴν μὲν οὖν πόλιν ἔτι πρό- 4
τερον συνέβαινε κατεσκάφθαι· τῆς παρασκευῆς δὲ
καὶ τῆς ἄκρας τότε καταληφθείσης, οὐ μικρὰν συν-
έπεσε ταραχὴν γενέσθαι περὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων δυ-
10 νάμεις· οὐ γὰρ μόνον διὰ τὰς χορηγίας ἐδυσχορη-
στοῦντ' ἐπὶ τῷ κατειληφθαι τὸν προειρημένον τό-
πον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ κατὰ τὴν πέριξ εὐφυνῶς κεῖ-
σθαι χώραν. πέμποντες οὖν εἰς τὴν Ῥώμην συν- 6
εχῶς ἐπυνθάνοντο τί δεῖ ποιεῖν, ὥς ἐὰν ἐγγίῃσιν
15 τοῖς πολεμίοις, οὐ δυνησόμενοι φρυγομαχεῖν, τῆς
μὲν χώρας καταφθειρομένης, τῶν δὲ συμμάχων
πάντων μετεώρων ὄντων ταῖς διανοαῖς. οἱ δ' ἐβου- 7
λεύσαντο μάχεσθαι καὶ συμβάλλειν τοῖς πολεμίοις.
τοῖς μὲν οὖν περὶ τὸν Γνάιον ἐπισχεῖν ἔτι διεσά-
20 φησαν, αὐτοὶ δὲ τοὺς ὑπάτους ἐξαπέστελλον. συν- 8
έβαινε δὲ πάντας εἰς τὸν Αἰμίλιον ἀποβλέπειν καὶ
πρὸς τοῦτον ἀπερείδεσθαι τὰς πλείστας ἐλπίδας
διὰ τε τὴν ἐκ τοῦ λοιποῦ βίου καλοκάγαθίαν καὶ
διὰ τὸ μικροῖς πρότερον χρόνοις ἀνδρωδῶς ἅμα καὶ
25 συμφερόντως δοκεῖν κεχειρικέναι τὸν πρὸς Ἰλλυρι-
οὺς πόλεμον. προέθεντο δὲ στρατοπέδοις ὀκτὼ δια- 9
κινδυνεύειν, ὃ πρότερον οὐδέποτε ἐγερόναι παρὰ
Ῥωμαίοις, ἐκάστον τῶν στρατοπέδων ἔχοντος ἄν-
δρας εἰς πεντακισχιλίους χωρὶς τῶν συμμάχων. Ῥω- 10
30 μαῖοι γὰρ, καθά ποιν καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, αἰεὶ
ποτε τέτταρα στρατόπεδα προχειρίζονται. τὸ δὲ στρα-

τόπεδον) πεζοὺς μὲν λαμβάνει περὶ τετρακισχιλίους,
 305. 11 ἱππεῖς δὲ διακοσίους. ἔπ' αὖν τις ὁλοσχερεστέρα
 προφαίνεται χρεῖα, τοὺς μὲν πεζοὺς ἐν ἐκάστῳ στρα-
 τοπέδῳ ποιοῦσι περὶ πεντακισχιλίους, τοὺς δ' ἱπ-
 12 πεῖς τριακοσίους. τῶν δὲ συμμάχων τὸ μὲν τῶν 5
 πεζῶν πλήθος πάρισον ποιοῦσι τοῖς Ῥωμαῖκοῖς 285.
 13 στρατοπέδοις, τὸ δὲ τῶν ἱππέων ὥς ἐπίπαν τριπλά-
 14 σιον. τούτων δὲ τοὺς ἡμίσεις τῶν συμμάχων καὶ
 τὰ δύο στρατόπεδα δόντες ἑκατέρῳ τῶν ὑπάτων
 15 ἔξαποστέλλουσιν ἐπὶ τὰς πράξεις. καὶ τοὺς μὲν 10
 πλείστον ἀγῶνας δι' ἐνὸς ὑπάτου καὶ δύο στρα-
 τοπέδων καὶ τοῦ προειρημένου πλήθους τῶν συμ-
 μάχων κρίνουσι, σπανίως δὲ πᾶσι πρὸς ἓνα καιρὸν
 15 καὶ πρὸς ἓνα χρῶνται κίνδυνον. τότε γε μὴν οὕτως
 ἐκπλαγεῖς ἦσαν καὶ κατάφοβοι τὸ μέλλον ὥς οὐ μό- 15
 νον τέτταρσιν, ἀλλ' ὀκτὼ στρατοπέδοις Ῥωμαῖκοῖς
 ὁμοῦ προήχοντο διακινδυνεύειν.
 108 Διὸ καὶ παρακαλέσαντες τοὺς περὶ τὸν Αἰμί-
 λιον, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν θέντες τὸ μέγεθος τῶν
 εἰς ἑκάτερον τὸ μέρος ἀποβησομένων ἐκ τῆς μάχης, 20
 ἔξαπέστειλαν, ἐντειλάμενοι σὺν καιρῷ κρίνειν τὰ
 2 ὅλα γενναίως καὶ τῆς πατρίδος ἀξίως. οἱ καὶ πα-
 ραγενόμενοι πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ συναθροίσαντες
 τὰ πλήθη τὴν τε τῆς συγκλήτου γνώμην διεσάφη-
 25 σαν τοῖς πολλοῖς καὶ παρεκάλουν τὰ πρόποντα 25
 τοῖς παρεστῶσι καιροῖς, ἐξ αὐτοπαθείας τοῦ Λευ-
 3 κίου διατιθεμένου τοὺς λόγους. ἦν δὲ τὰ πλεῖστα
 τῶν λεγομένων πρὸς τοῦτον τείνοντα τὸν νοῦν, τὸν
 ὑπὲρ τῶν νεωστὶ γεγονότων συμπτωμάτων· ὥδε
 γὰρ καὶ τῇδ' ἐπὶ συνέβαινε διατετράφθαι καὶ 30
 4 προσδεῖσθαι παραινέσεως τοὺς πολλοὺς. διόπερ

ἐπειρᾶτο συνιστάνειν ὅτι τῶν μὲν ἐν ταῖς προγεγε-
 νημέναις μάχαις ἐλαττωμάτων οὐχ ἓν οὐδὲ δεύτε-
 ρον, καὶ πλείω δ' ἂν εὗροι τις αἰτία, δι' ἃ τοιοῦ-
 306. τον αὐτῶν ἐξέβη τὸ τέλος, ἐπὶ δὲ τῶν νῦν καιρῶν 5
 5 οὐδεμία λείπεται πρόφασις, εἰς ἂν ἄνδρες ᾧσι, τοῦ
 μὴ νικᾶν τοὺς ἐχθρούς. τότε μὲν γὰρ οὔτε τοὺς 6
 ἡγεμόνας ἀμφοτέρους οὐδέποτε συνηγωνίσθαι τοῖς
 στρατοπέδοις, οὔτε ταῖς δυνάμεσι κεκρῆσθαι γεγυ-
 μνασμέναις, ἀλλὰ νεοσυλλόγοις κἀοράτοις παντὸς
 10 δεινοῦ· τό τε μέγιστον, ἐπὶ τοσοῦτον ἀγνοεῖσθαι 7
 παρ' αὐτοῖς πρότερον τὰ κατὰ τοὺς ὑπεναντίους
 ὥστε σχεδὸν μὴδ' ἐωρακότας τοὺς ἀνταγωνιστὰς πα- 286.
 ρατάττεσθαι καὶ συγκαταβαίνειν εἰς τοὺς ὁλοσχε-
 ρεῖς κινδύνους. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Τρεβίαν πο- 8
 15 ταμὸν σφαλέντες, ἐκ Σικελίας τῇ προτεραίᾳ πα-
 ραγενηθέντες, ἅμα τῷ φωτὶ τῇ κατὰ πόδας ἡμέρᾳ
 παρατάξαντο· τοῖς δὲ κατὰ Τυρρηνίαν ἀγωνισα- 9
 μένοις οὐχ οἷον πρότερον, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτῇ
 τῇ μάχῃ συνιδεῖν ἐξεγένετο τοὺς πολεμίους διὰ
 20 τὸ περὶ τὸν ἄερα γενόμενον σύμπτωμα. νῦν γε 10
 μὴν πάντα τὰναντία τοῖς προειρημένοις ὑπάρχει.
 πρῶτον γὰρ ἡμεῖς ἀμφοτέρω πάρεσμεν οὐ μόνον 109
 αὐτοὶ κοινωνήσαντες ὑμῖν τῶν κινδύνων, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς ἐκ τοῦ πρότερον ἔτους ἄρχοντας ἐτοι-
 25 μους παρεσκευάκαμεν πρὸς τὸ μένειν καὶ μετέχειν
 τῶν αὐτῶν ἀγῶνων. ὑμεῖς γε μὴν οὐ μόνον ἐω- 2
 ράκατε τοὺς καθοπλισμούς, τὰς τάξεις, τὰ πλήθη
 τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ διαμαχόμενοι μόνον οὐ
 καθ' ἐκάστην ἡμέραν δεύτερον ἐνιαυτὸν ἤδη διατε-
 30 λείτε. πάντων οὖν τῶν κατὰ μέρος ἐναντίως ἐχόν- 3
 των ταῖς προγεγεννημέναις μάχαις εἰκὸς καὶ τὸ τέλος

4 ἐναντίον ἐκβήσεσθαι τοῦ νῦν ἀγῶνος. καὶ γὰρ ἄτο-
 πον, μᾶλλον δ' ὥς εἰπεῖν ἀδύνατον, ἐν μὲν τοῖς
 κατὰ μέρος ἀκροβολισμοῖς ἴσους πρὸς ἴσους συμ-
 πλίνοντας τὸ πλεῖον ἐπικρατεῖν, ὁμοῦ δὲ πάντας
 παραταξαμένους, πλείους ὄντας ἢ διπλασίους τῶν 5
 5 ὑπεναντίων, ἐλαττωθῆναι. διόπερ, ὧ ἄνδρες, πάν-
 των ὑμῖν παρεσκευασμένων πρὸς τὸ νικᾶν, ἐνὸς
 προσδεῖται τὰ πράγματα, τῆς ὑμετέρας βουλήσεως
 καὶ προθυμίας, ὑπὲρ ἧς οὐδὲ παρακαλεῖσθαι πλείω
 307. 6 πρόκειται ὑμῖν ὑπολαμβάνω. τοῖς μὲν γε μισθοῦ 10
 παρὰ τισι στρατευομένοις ἢ τοῖς κατὰ συμμαχίαν
 ὑπὲρ τῶν πέλας μέλλουσι κινδυνεύειν, οἷς κατ' αὐ-
 τὸν τὸν ἀγῶνα καιρὸς ἐστὶ δεινότατος, τὰ δ' ἐκ τῶν
 ἀποβαινόντων βραχεῖαν ἔχει διαφορὰν, ἀναγκαῖος
 10 τῆς παρακλήσεως γίνεται τρόπος· οἷς δέ, καθά- 15
 περ ὑμῖν νῦν, οὐχ ὑπὲρ ἑτέρων, ἀλλ' ὑπὲρ σφῶν
 αὐτῶν καὶ πατρίδος καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων ὁ κίν-
 δυνος συνέστηκε, καὶ πολλαπλασίαν τὰ μετὰ ταῦτα
 συμβαίνοντα τὴν διαφορὰν ἔχει τῶν ἐνεστώτων ἀεὶ 19
 κινδύνων, ὑπομνήσεως μόνον, παρακλήσεως δ' οὐ 287.
 8 προσδεῖ. τίς γὰρ οὐκ ἂν βούλοιτο μάλιστα μὲν νι-
 κᾶν ἀγωνιζόμενος, εἰ δὲ μὴ τοῦτ' εἴη δυνατόν, τε-
 θνάναι πρόσθεν μαχόμενος ἢ ζῶν ἐπιθεῖν τὴν τῶν
 9 προειρημένων ὕβριν καὶ καταφθοράν; διόπερ, ὧ
 ἄνδρες, χωρὶς τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων, αὐτοὶ λαμ- 25
 βάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐκ τοῦ λείπεσθαι καὶ
 τοῦ νικᾶν διαφορὰν καὶ τὰ συνεξακολουθοῦντα τού-
 τοις, οὕτως ἑαυτοὺς παραστήσεσθε πρὸς τὴν μάχην
 ὥς τῆς πατρίδος οὐ κινδυνεύουσης νῦν αὐτοῖς τοῖς
 10 στρατοπέδοις, ἀλλὰ τοῖς ὅλοις. τί γὰρ ἔτι προσθεῖσα 30
 τοῖς ὑποκειμένοις, ἐὰν ἄλλως πως τὰ παρόντα κριθῇ,

περιγενήσεται τῶν ἐχθρῶν, οὐκ ἔχει. πᾶσαν γὰρ τὴν 11
 αὐτῆς προθυμίαν καὶ δύναμιν εἰς ὑμᾶς ἀπήρκειται,
 καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας ἔχει τῆς σωτηρίας ἐν ὑμῖν.
 ὧν ὑμεῖς αὐτὴν μὴ διαψεύσητε νῦν, ἀλλ' ἀπόδοτε 12
 5 μὲν τῇ πατρίδι τὰς ἀρμοζούσας χάριτας, φανερόν δὲ
 πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσατε διότι καὶ τὰ πρότερον
 ἐλαττώματα γέγονεν οὐ διὰ τὸ Ῥωμαίους χείρους
 ἄνδρας εἶναι Καρχηδονίων, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν τῶν
 τότε μαχομένων καὶ διὰ τὰς ἐκ τῶν καιρῶν περιστά-
 10 σεις. τότε μὲν οὖν ταῦτα καὶ τοιαῦτα παρακαλέσας 13
 ὁ Λεύκιος διαφῆκε τοὺς πολλούς.

Τῇ δ' ἐπαύριον ἀναξεύξαντες ἤγον τὴν δύναμιν 110
 308. οὗ τοὺς πολεμίους ἤκουον στρατοπεδεύειν. δευτε-
 ραῖοι δ' ἐπιβαλόντες παρενέβαλον, περὶ πεντήκοντα
 15 σταδίους ἀποσχόντες τῶν πολεμίων. ὁ μὲν οὖν Λεύ- 2
 κιος, συνθεασάμενος ἐπιπέδους καὶ ψιλούς ὄντας
 τοὺς πέριξ τόπους, οὐκ ἔφη δεῖν συμβάλλειν ἵππο-
 κρατούντων τῶν πολεμίων, ἀλλ' ἐπισπᾶσθαι καὶ
 προάγειν μᾶλλον εἰς τόπους τοιούτους ἐν οἷς τὸ
 20 πλεον ἔσται διὰ τῶν πεζικῶν στρατοπέδων ἡ μάχη.
 τοῦ δὲ Γαῖου διὰ τὴν ἀπειρίαν ὑπὲρ τῆς ἐναντίας 3
 ὑπάρχοντος γνώμης, ἦν ἀμφισβήτησις καὶ δυσχρη-
 στία περὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὃ πάντων ἐστὶ σφαλερώ-
 τατον. τῆς δ' ἡγεμονίας τῷ Γαίῳ καθηκούσης εἰς 4
 25 τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν διὰ τὸ παρὰ μίαν ἐκ τῶν ἐπι- 288.
 σμῶν μεταλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν τοὺς ὑπάτους, ἀνα-
 στρατοπεδεύσας προῆγε, βουλόμενος ἐγγίσει τοῖς πο-
 λεμίοις, πολλὰ διαμαρτυρομένου καὶ κωλύοντος τοῦ
 Λευκίου. ὁ δ' Ἀννίβας ἀναλαβὼν τοὺς εὐζώνους 5
 30 καὶ τοὺς ἵππεῖς ἀπήντα, καὶ προσπεσὼν ἔτι κατὰ
 πορείαν οὕσι παραδόξως συνεπλέκετο, καὶ πολὺν

- 6 ἐν αὐτοῖς ἐποιεῖτο θόρυβον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὴν μὲν
 πρώτην ἐπιφορὰν ἐδέξαντο, προθέμενοί τινας τῶν
 ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς
 ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς ἵππεῖς ἐπαφέντες ἐπροτέρουν
 κατὰ τὴν ὅλην συμπλοκὴν διὰ τὸ τοῖς μὲν Καρχηδο- 5
 νίοις μηδὲν ἐφεδρεῦειν ἀξιόλογον, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις
 ἀναμειγμέναις τοῖς εὐζώνοις ὁμόσε κινδυνεύειν τι-
 7 νὰς σπείρας. τότε μὲν οὖν ἐπιγενομένης νυκτὸς
 ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, οὐ κατὰ τὴν ἐλπίδα τοῖς
 8 Καρχηδονίοις ἐκβάσης τῆς ἐπιθέσεως· εἰς δὲ τὴν 10
 ἐπαύριον ὁ Λεύκιος, οὔτε μάχεσθαι κρίνων οὔτε μὴν
 ἀπάγειν ἀσφαλῶς τὴν στρατιάν ἔτι δυνάμενος, τοῖς
 μὲν δυσὶ μέρεσι κατεστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Αὔφι-
 9 δον καλούμενον ποταμόν, ὃς μόνος διαρρεῖ τὸν
 Ἀπεννῖνον· τοῦτο δ' ἔστιν ὕψος συνεχές, ὃ διείργει 15
 πάσας τὰς κατὰ τὴν Ἰταλίαν ῥύσεις, τὰς μὲν εἰς τὸ
 309. Τυρρηνικὸν πέλαγος, τὰς δ' εἰς τὸν Ἀδρίαν· δι'
 οὗ ῥέοντα συμβαίνει τὸν Αὔφιδον τὰς μὲν πηγὰς
 ἔχειν ἐν τοῖς πρὸς τὸ Τυρρηνικὸν κλίμασι τῆς Ἰτα-
 λίας, ποιεῖσθαι δὲ τὴν ἐκβολὴν εἰς τὸν Ἀδρίαν· 20
 10 τῷ δὲ τρίτῳ πέραν, ἀπὸ διαβάσεως πρὸς τὰς ἀνα-
 τολάς, ἐβάλετο χάρακα, τῆς μὲν ἰδίας παρεμβολῆς
 περὶ δέκα σταδίους ἀποσχών, τῆς δὲ τῶν ὑπεναν-
 11 τίων μικρῷ πλείον, βουλούμενος διὰ τούτων προκαθ-
 ῆσθαι μὲν τῶν ἐκ τῆς πέραν παρεμβολῆς προνο- 25
 μενόντων, ἐπικεῖσθαι δὲ τοῖς παρὰ τῶν Καρχη-
 δονίων.
 111 Ἀννίβας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν θεωρῶν ὅτι
 καλεῖ τὰ πράγματα μάχεσθαι καὶ συμβάλλειν τοῖς
 πολεμίοις, εὐλαβούμενος δὲ μὴ διατέτραπται τὸ 30
 πλήθος ἐκ τοῦ προγεγονότος ἐλαττώματος, κρίνας

- προσδεῖσθαι παρακλήσεως τὸν καιρὸν συνῆγε τοὺς
 πολλοὺς. ἀθροισθέντων δέ, περιβλέψαι κελεύσας 2 289.
 πάντας εἰς τοὺς πέριξ τόπους, ἤρετο τί μείζον εὐ-
 ξασθαι τοῖς θεοῖς κατὰ τοὺς παρόντας ἐδύναντο
 5 καιροὺς, δοθείσης αὐτοῖς ἐξουσίας, τοῦ παρὰ πολὺ
 τῶν πολεμίων ἱπποκρατοῦντας ἐν τοιοῦτοις τόποις
 διακριθῆναι περὶ τῶν ὅλων. πάντων δὲ τὸ ῥηθὲν 3
 ἐπισημνημαμένων διὰ τὴν ἐνάργειαν, Τούτου τοι-
 γαρ οὖν, ἔφη, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔχετε χάριν·
 10 ἐκεῖνοι γὰρ ἡμῖν συγκατασκευάζοντες τὴν νίκην εἰς
 τοιοῦτους τόπους ἤχασι τοὺς ἐχθρούς· δεύτερον δ' 4
 ἡμῖν, ὅτι καὶ μάχεσθαι τοὺς πολεμίους συνηναγά-
 σαμεν, οὐ γὰρ ἔτι δύνανται τοῦτο διαφυγεῖν, καὶ
 μάχεσθαι προφανῶς ἐν τοῖς ἡμετέροις προτερήμασι.
 15 τὸ δὲ παρακαλεῖν ὑμᾶς νῦν διὰ πλείονων εὐθαρ- 5
 σεῖς καὶ προθύμους εἶναι πρὸς τὸν κίνδυνον οὐδα-
 μῶς μοι δοκεῖ καθήκειν. ὅτε μὲν γὰρ ἀπείρως 6
 διέκεισθε τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης, ἔδει τοῦτο
 ποιεῖν, καὶ μεθ' ὑποδειγμάτων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς πολ-
 20 λοὺς διεθέμην λόγους· ὅτε δὲ κατὰ τὸ συνεχές τρισὶ 7
 μάχαις τηλικαύταις ἐξ ὁμολογουμένου νενικήκατε
 Ῥωμαίους, ποῖος ἂν ἔτι λόγος ὑμῖν ἰσχυρότερον
 παραστήσαι θάρσος αὐτῶν τῶν ἔργων; διὰ μὲν οὖν 8
 310. τῶν πρὸ τοῦ κινδύνου κεκρατήκατε τῆς χώρας καὶ
 25 τῶν ἐκ ταύτης ἀγαθῶν κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐπαργε-
 λίας, ἀψευστούντων ἡμῶν ἐν πᾶσι τοῖς πρὸς ὑμᾶς
 εἰρημένους· ὁ δὲ νῦν ἀγὼν ἐνέστηκε περὶ τῶν πό-
 λεων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀγαθῶν. οὗ κρατήσαντες 9
 30 λαγόντες δὲ τῶν νῦν πόνων, γενόμενοι συμπάσης
 ἐγκρατεῖς τῆς Ῥωμαίων εὐδαιμονίας, ἡγεμόνες ἅμα

καὶ δεσπόται πάντων γενήσεσθε διὰ ταύτης τῆς
 10 μάχης. διόπερ οὐκέτι λόγων, ἀλλ' ἐργῶν ἐστὶν ἡ
 χρεία· θεῶν γὰρ βουλομένων ὅσον οὐπω βεβαιώ-
 11 σειν ὑμῖν πέπεισμαι τὰς ἐπαγγελίας. ταῦτα δὲ καὶ
 τούτοις παραπλήσια διαλεχθεῖς, προθυμῶς αὐτὸν
 ἐπισημαινομένου τοῦ πλήθους, ἐπαινέσας καὶ δεξά-
 μενος αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ἀφῆκε, καὶ παραχορῆμα κατ-
 εστρατοπέδευσε, ποιούμενος τὸν χάρακα παρὰ τὴν
 αὐτὴν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ τῇ μείζονι στρατοπε- 290
 δεῖα τῶν ὑπεναντίων.
 112 Τῇ δ' ἐχομένη περὶ παρασκευὴν καὶ θεραπείαν
 παρήγγειλε γίνεσθαι πᾶσι. τῇ δ' ἐξῆς παρὰ τὸν
 ποταμὸν ἐξέταττε τὰ στρατόπεδα, καὶ δηλὸς ἦν μά-
 2 χεσθαι σπεύδων τοῖς ὑπεναντίοις. ὁ δὲ Λεύκιος,
 δυσαρκεστούμενος μὲν τοῖς τόποις, ὁρῶν δ' ὅτι τα- 13
 χέως ἀναγκασθήσονται μεταστρατοπεδεύειν οἱ Καρ-
 χηδόνιοι διὰ τὸν πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων, εἶχε
 τὴν ἡσυχίαν, ἀσφαλίσάμενος ταῖς ἐφεδρείαις τὰς
 3 παρεμβολάς. Ἀννίβας δὲ χρόνον ἱκανὸν μείνας,
 οὐδενὸς ἀντεξιόντος, τὴν μὲν λοιπὴν δύναμιν αὐθις 20
 εἰς χάρακα κατέστησε, τοὺς δὲ Νομάδας ἐπαφῆκε
 τοῖς ὑδρευομένοις ἀπὸ τῆς ἐλάττονος παρεμβολῆς.
 4 τῶν δὲ Νομάδων ἕως πρὸς αὐτὸν τὸν χάρακα προσ-
 πιπτόντων καὶ διακωλύόντων τὴν ὑδρείαν, ὃ τε 25
 Γάιος ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τούτοις παρωξύνετο, τὰ τε
 πλήθη πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμὴν εἶχε καὶ δυσχερῶς
 5 ἔφερε τὰς ὑπερθέσεις. βαρύτερος γὰρ δὴ πᾶσιν
 ἀνθρώποις ὁ τοῦ μέλλειν γίνεται χρόνος· ὅταν δ'
 ἅπαξ κριθῇ, ὅτι ἂν ἡ πάσχειν πάντων τῶν δο-
 311. 6 κούντων εἶναι δεινῶν ὑπομενετέον. εἰς δὲ τὴν 30
 Ῥώμην προσπεπιτωκότος ὅτι παραστρατοπεδεύουσιν

ἀλλήλοις καὶ συμπλοκαὶ γίνονται τῶν προκινδύ-
 νευόντων ἂν' ἐκάστην ἡμέραν, ὁρθὴ καὶ περιφοβος
 ἦν ἡ πόλις, δεδιότων μὲν τῶν πολλῶν τὸ μέλλον 7
 διὰ τὸ πολλάκις ἤδη προηττησθαι, προορωμένων
 5 δὲ καὶ προλαμβάνόντων τὰ συμβησόμενα ταῖς ἐν-
 νοίαις, ἐὰν σφάλλωνται τοῖς ὅλοις. πάντα δ' ἦν 8
 τὰ παρ' αὐτοῖς λόγια πᾶσι τότε διὰ στόματος, ση-
 μείων δὲ καὶ τεράτων πᾶν μὲν ἱερὸν, πᾶσα δ' ἦν
 οἰκία πλήρης, ἐξ ὧν εὐχαὶ καὶ θυσίαι καὶ θεῶν
 10 ἱκετηρίαι καὶ δεήσεις ἐπείχον τὴν πόλιν. δεινοὶ 9
 γὰρ ἐν ταῖς περιστάσεσι Ῥωμαῖοι καὶ θεοὺς ἐξιλά-
 σασθαι κἀνθρώπους καὶ μηδὲν ἀρρεπὲς μηδ' ἀγρυ-
 νὲς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἡγείσθαι τῶν περὶ
 ταῦτα συντελουμένων.
 15 Ὁ δὲ Γάιος ἅμα τῷ παραλαβεῖν τῇ κατὰ πόδας 113
 ἡμέρᾳ τὴν ἀρχήν, ἄρτι τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ἀνατολῆς 291.
 ἐπιφαινομένης, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐξ ἐκατέρας ἅμα
 τῆς παρεμβολῆς, καὶ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ μείζονος χά- 2
 ρακος διαβιβάσων τὸν ποταμὸν εὐθέως παρενέβαλε,
 20 τοὺς δ' ἐκ θατέρου συνάπτων τούτοις ἐπὶ τὴν αὐτὴν
 εὐθείαν ἐξέταττε, λαμβάνων πᾶσι τὴν ἐπιφάνειαν
 τὴν πρὸς μεσημβρίαν. τοὺς μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων 3
 ἱππεῖς παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρα-
 τος κατέστησε, τοὺς δὲ πεζοὺς συνεχεῖς τούτοις ἐπὶ 25
 τῆς αὐτῆς εὐθείας ἐξέτεινε, πυκνοτέρας ἢ πρόσθεν
 τὰς σημαίας καθιστάνων, καὶ ποιῶν πολλαπλάσιον
 τὸ βάθος ἐν ταῖς σπείραις τοῦ μετώπου· τοὺς δὲ 4
 τῶν συμμάχων ἱππεῖς εἰς τὸ λαῖον κέρας παρεν-
 έβαλε· πάσης δὲ τῆς δυνάμεως προέστησε τοὺς εὐ-
 30 ζώνους ἐν ἀποστάσει. ἦσαν δὲ σὺν τοῖς συμμάχοις 5
 πεζῶν μὲν εἰς ὀκτὼ μυριάδας, ἱππεῖς δὲ μικροῦ

6 πλείους τῶν ἑξακισχιλίων. Ἀννίβας δὲ κατὰ τὸν
αὐτὸν καιρὸν τοὺς μὲν Βαλιαρεῖς καὶ λορχοφόρους
διαβιβάσας τὸν ποταμὸν προεβάλετο τῆς δυνάμεως,
τοὺς δὲ λοιποὺς ἑξαγαγὼν ἐκ τοῦ χάρακος καὶ πε-
132. ραιώσας κατὰ διττοὺς τόπους τὸ φεῖθρον ἀντετάτ- 5
7 τετο τοῖς πολεμίοις. ἐτίθει δ' ἐπ' αὐτὸν μὲν τὸν
ποταμόν, ἐπὶ τῶν εὐωνύμων, τοὺς Ἰβήρας καὶ Κελ-
τοὺς ἱππεῖς ἀντίους τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἱππεῦσι,
συνεχεῖς δὲ τούτοις πεζοὺς τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐν
τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς Λιβύων, ἐξῆς δὲ τοῖς 10
εἰρημένοις Ἰβήρας καὶ Κελτοὺς. παρὰ δὲ τούτοις
τὸ λοιπὸν μέρος ἔθηκε τῶν Λιβύων, ἐπὶ δὲ τοῦ
8 δεξιοῦ κέρως ἐπέταξε τοὺς Νομαδικοὺς ἱππεῖς. ἐπεὶ
δὲ πάντ' ἐπὶ μίαν εὐθεΐαν ἐξέτεινε, μετὰ ταῦτα
11 λαβὼν τὰ μέσα τῶν Ἰβήρων καὶ Κελτῶν τάγματα 15
112 προῆγε, καὶ τᾶλλα τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ λόγον παρ-
ίστανε ζυγοῦντα, μνηοειδὲς ποιῶν τὸ κύρτωμα καὶ
9 λεπτύνων τὸ τούτων αὐτῶν σχῆμα, βουλόμενος ἐφ-
εδρεΐας μὲν τάξιν ἐν τῇ μάχῃ τοὺς Λίβυας αὐτῶν
ἔχειν, προκινδυνεῦσαι δὲ τοῖς Ἰβήροις καὶ Κελτοῖς. 20
114 Ἦν δ' ὁ καθοπλισμὸς τῶν μὲν Λιβύων Ῥωμα-
κός, οὗς πάντας Ἀννίβας τοῖς ἐκ τῆς προγεγενη- 292.
2 μένης μάχης σκύλοις ἐκλέξας κατακέκοσμήκει· τῶν
δ' Ἰβήρων καὶ Κελτῶν ὁ μὲν θυρεὸς ἦν παραπλή-
3 σιος, τὰ δὲ ξίφη τὴν ἐναντίαν εἶχε διάθεσιν· τῆς 25
μὲν γὰρ οὐκ ἔλαττον τὸ κέντημα τῆς καταφορᾶς
ἴσχυε πρὸς τὸ βλέπειν, ἡ δὲ Γαλατικὴ μάχιρα
μῖαν εἶχε χρεῖαν τὴν ἐκ καταφορᾶς, καὶ ταύτην ἐξ
4 ἀποστάσεως. ἐναλλάξ δὲ ταῖς σπείραις αὐτῶν πα-
ρατεταγμένων, καὶ τῶν μὲν Κελτῶν γυμνῶν, τῶν 30
δ' Ἰβήρων λινοῖς περιπορφύροις χιτωνίσκοις κεκο-

σμημένων κατὰ τὰ πάτρια, ξενίζουσαν ἅμα καὶ κα-
ταπληκτικὴν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν πρόσοψιν. ἦν 5
δὲ τὸ μὲν τῶν ἱππικῶν πλῆθος τὸ σύμπαν τοῖς
Καρχηδονίοις εἰς μυρίους, τὸ δὲ τῶν πεζῶν οὐ
5 πολὺ πλείους τετρακισμυρίων σὺν τοῖς Κελτοῖς.
εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν τῶν Ῥωμαίων Αἰμίλιος, τὸ 6
δ' εὐώνυμον Γάιος, τὰ δὲ μέσα Μάρκος καὶ Γνάιος
οἱ τῷ πρότερον ἔτει στρατηγοῦντες. τῶν δὲ Καρ- 7
9 χηδονίων τὸ μὲν εὐώνυμον Ἀσδρούβας εἶχε, τὸ δὲ
313. δεξιὸν Ἄννων· ἐπὶ δὲ τοῖς μέσοις αὐτοὺς ἦν Ἀννί-
βας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Μάρωνα τὸν ἀδελφόν. βλε- 8
πούσης δὲ τῆς μὲν τῶν Ῥωμαίων τάξεως πρὸς με-
σημβρίαν, ὥς ἐπάνω προεῖπα, τῆς δὲ τῶν Καρχη-
δονίων πρὸς τὰς ἄρκτους, ἐκατέροις ἀβλαβῇ συν-
15 ἔβαινε γίνεσθαι τὴν κατὰ τὸν ἥλιον ἀνατολήν.
Γενομένης δὲ τῆς συμπλοκῆς τῆς πρώτης ἐκ τῶν 115
προτεταγμένων, τὰς μὲν ἀρχὰς αὐτῶν τῶν εὐζώνων
ἐπ' ἴσον ἦν ὁ κίνδυνος, ἅμα δὲ τῷ τοὺς Ἰβήρας 2
καὶ Κελτοὺς ἱππεῖς ἀπὸ τῶν εὐωνύμων πελάσαι
20 τοῖς Ῥωμαίοις ἐποιοῦν οὗτοι μάχην ἀληθινὴν καὶ
βαρβαρικὴν· οὐ γὰρ ἦν κατὰ νόμους ἐξ ἀναστροφῆς 3
καὶ μεταβολῆς ὁ κίνδυνος, ἀλλ' εἰσάπαξ συμπεσόν-
τες ἐμάχοντο συμπλεκόμενοι κατ' ἄνδρα, παρακατα-
βαίνοντες ἀπὸ τῶν ἵππων. ἐπειδὴ δ' ἐκράτησαν 4
25 οἱ παρὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τοὺς μὲν πλείστους
ἀπέκτειναν ἐν τῇ συμπλοκῇ, πάντων ἐκθύμως καὶ
γενναίως διαγωνιζομένων τῶν Ῥωμαίων, τοὺς δὲ
λοιποὺς ἤλαντον παρὰ τὸν ποταμὸν φονεύοντες καὶ
προσφέροντες τὰς χεῖρας ἀπαραιτήτως, τότε δὴ τὰ 298.
30 πεζικὰ στρατόπεδα διαδεξάμενα τοὺς εὐζώνους συν-
έπεσεν ἀλλήλοις. ἐπὶ βραχὺ μὲν οὖν τῶν Ἰβήρων 5

καὶ τῶν Κελτῶν ἔμενον αἱ τάξεις καὶ διεμάχοντο τοῖς Ῥωμαίοις γενναίως· μετὰ δὲ ταῦτα τῷ βάρει θλιβόμενοι κλίνοντες ὑπεχώρουν εἰς τοὺς ὀπίσω, λύ-
 6 σαντες τὸν μηνίσκον. αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων σπεῖραι κατὰ τὴν ἐκθυμίαν ἐπόμεναι τοῦτοισι διέκοψαν ἄ-
 5 ρως τὴν τῶν ὑπεναντίων τάξιν, ἅτε δὴ τῶν μὲν Κελτῶν ἐπὶ λεπτὸν ἐκτεταγμένων, αὐτοὶ δὲ πεπυ-
 κνωκότες ἀπὸ τῶν κεράτων ἐπὶ τὰ μέσα καὶ τὸν
 7 κινδυνεύοντα τόπον· οὐ γὰρ ἅμα συνέβαινε τὰ κέ-
 ρατα καὶ τὰ μέσα συμπίπτειν, ἀλλὰ πρῶτα τὰ μέσα,
 10 διὰ τὸ τοὺς Κελτοὺς ἐν μηνοειδεῖ σχήματι τεταγ-
 μένους πολὺ προπεπτωκέναι τῶν κεράτων, ἅτε τοῦ
 μηνίσκου τὸ κύρωμα πρὸς τοὺς πολεμίους ἔχοντος.
 8 πλὴν ἐπόμενοι γε τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι καὶ συντρέ-
 314. χοντες ἐπὶ τὰ μέσα καὶ τὸν εἰκοντα τόπον τῶν πο-
 15 λεμίων οὕτως ἐπὶ πολὺ προέπεσον ὥστ' ἐξ ἑκατέρου
 τοῦ μέρους κατὰ τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας
 τοὺς Λίβυας αὐτῶν γενέσθαι τοὺς ἐν τοῖς βαρέσι
 9 καθοπλισμοῖς· ὧν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος
 κλίναντες ἐπ' ἀσπίδα καὶ τὴν ἐμβολὴν ἐκ δόρατος
 20 ποιοῦμενοι παρίσταντο παρὰ πλευρὰν τοῖς πολε-
 10 μίοις, οἱ δ' ἀπὸ τῶν εὐωνύμων ἐπὶ δόρῳ ποιού-
 μενοι τὴν κλίσιν ἐξ ἀσπίδος ἐπιπαρενέβαλλον, αὐ-
 τοῦ τοῦ πράγματος ὃ δεῖν ἦν ποιεῖν ὑποδεικνύντος.
 11 ἐξ οὗ συνέβη κατὰ τὴν Ἀννίβου πρόνοιαν μέσους
 25 ἀποληφθῆναι τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λιβύων κατὰ
 12 τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς παράπτωσιν. οὗτοι μὲν οὖν
 οὐκέτι φαλαγγηδόν, ἀλλὰ κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ σπεί-
 ρας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἐκ τῶν πλαγίων προσ-
 116 πεπτωκότες ἐποιοῦντο τὴν μάχην· Λεύκιος δέ, καί-
 30 περ ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος καὶ με-

τασχὼν ἐπὶ τι τοῦ τῶν ἱππέων ἀγῶνος, ὅμως ἔτι
 τότε διεσφάζετο. βουλόμενος δὲ τοῖς κατὰ τὴν πα-
 2 ράκλησιν λόγοις ἀκολουθῶς ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι
 τῶν ἔργων, καὶ θεωρῶν τὸ συνέχον τῆς κατὰ τὸν
 5 ἀγῶνα κρίσεως ἐν τοῖς πεζικοῖς στρατοπέδοις κεί-
 294. μενον, παριππεύων ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ὅλης παρατά-
 3 ξεως ἅμα μὲν αὐτὸς συνεπλέκετο καὶ προσέφερε τὰς
 χεῖρας τοῖς ὑπεναντίοις, ἅμα δὲ παρεκάλει καὶ παρ-
 4 ὤξυνε τοὺς παρ' αὐτοῦ στρατιώτας. τὸ δὲ παρα-
 10 πλῆσιον Ἀννίβας ἐποίει· καὶ γὰρ οὗτος ἐξ ἀρχῆς
 ἐπὶ τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπέστη τῆς δυνάμεως. οἱ δ'
 5 δὲ Νομάδες ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος προσπίπτοντες
 τοῖς ὑπεναντίοις ἱππεῦσι τοῖς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων
 τεταγμένοις μέγα μὲν οὐτ' ἐποίουν οὐδὲν οὐτ'
 15 ἔπασχον διὰ τὴν ιδιότητα τῆς μάχης, ἀπράκτους
 γε μὴν τοὺς πολεμίους παρεσκεύαζον, περισπῶντες
 καὶ πανταχόθεν προσπίπτοντες. ἐπεὶ δ' οἱ περὶ τὸν
 6 Ἀσδρούβαν, ἀποκτείναντες τοὺς περὶ τὸν ποταμὸν
 19 ἱππεῖς πλὴν παντελῶς ὀλίγων, παρεβοήθησαν ἀπὸ
 315. τῶν εὐωνύμων τοῖς Νομάσι, τότε προιδόμενοι τὴν
 ἔφοδον αὐτῶν οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς,
 ἐκκλίναντες ἀπεχώρουν. ἐν ᾧ καιρῷ πραγματικὸν
 7 δοκεῖ ποιῆσαι καὶ φρόνιμον ἔργον Ἀσδρούβας· θεω-
 ρῶν γὰρ τοὺς Νομάδας τῷ τε πλήθει πολλοὺς ὄντας
 25 καὶ πρακτικωτάτους καὶ φοβερωτάτους τοῖς ἅπαξ
 ἐγκλίνασιν, τοὺς μὲν φεύοντας παρέδωκε τοῖς Νο-
 μάσι, πρὸς δὲ τὴν τῶν πεζῶν μάχην ἡγήτο, σπεύ-
 δων παραβοηθῆσαι τοῖς Λίβυσι. προσπεσὼν δὲ τοῖς
 8 Ῥωμαῖκοῖς στρατοπέδοις κατὰ νώτον, καὶ ποιούμε-
 30 νος ἐκ διαδοχῆς ταῖς ἱλαῖς ἐμβολὰς ἅμα κατὰ πολ-
 λούς τόνους, ἐπέρωσε μὲν τοὺς Λίβυας, ἐταπεί-

νῶσε δὲ καὶ κατέπληξε ταῖς ψυχαῖς τοὺς Ῥωμαίους.
 9 ἐν ᾧ καιρῷ καὶ Λεύκιος Αἰμίλιος περιπεσὼν βιαίους
 πληγαῖς ἐν χειρῶν νόμῳ μετήλλαξε τὸν βίον, ἀνὴρ
 πάντα τὰ δίκαια τῇ πατρίδι κατὰ τὸν λοιπὸν βίον
 καὶ κατὰ τὸν ἔσχατον καιρὸν, εἰ καὶ τις ἕτερος, 5
 10 ποιήσας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν ἐμάχοντο κατὰ
 τὰς ἐπιφανείας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς κεκνικλωκό-
 11 τας, ἀντεῖχον· αἰὲ δὲ τῶν πέριξ ἀπολλυμένων, καὶ
 κατὰ βραχὺ συγκλειόμενοι, τέλος αὐτοῦ πάντες, ἐν 10
 οἷς καὶ Μάρκος καὶ Γνάιος, ἔπεσον, οἱ τὸ πρότερον 295.
 ἔτος ὑπατοὶ γεγονότες, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ τῆς Ῥώ-
 12 μης ἄξιοι γενόμενοι κατὰ τὸν κίνδυνον. κατὰ δὲ
 τὸν τούτων φόνον καὶ τὴν συμπλοκὴν οἱ Νομάδες
 ἐπόμενοι τοῖς φεύγουσι τῶν ἱππέων τοὺς μὲν πλεί-
 13 στους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ κατεκρήμνισαν ἀπὸ τῶν 15
 ἱππῶν. ὀλίγοι δὲ τινες εἰς Οὐενουσίαν διέφυγον,
 ἐν οἷς ἦν καὶ Γάιος Τερέντιος ὁ τῶν Ῥωμαίων
 στρατηγός, ἀνὴρ αἰσχρὰν μὲν τὴν φυγὴν, ἀλυσιτελῆ
 δὲ τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτοῦ τῇ πατρίδι πεποιημένος.
 117 Ἡ μὲν οὖν περὶ Κάνναν γενομένη μάχη Ῥω- 20
 μαίων καὶ Καρχηδονίων ἐπετελέσθη τὸν τρόπον
 316. τοῦτον, μάχη γενναιοτάτους ἄνδρας ἔχουσα καὶ τοὺς
 2 νικήσαντας καὶ τοὺς ἡττηθέντας. δῆλον δὲ τοῦτ'
 ἐγένετ' ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. τῶν μὲν γὰρ
 ἑξακισχιλίων ἱππέων ἐβδομήκοντα μὲν εἰς Οὐενου- 25
 σίαν μετὰ Γαῖου διέφυγον, περὶ τριακοσίους δὲ τῶν
 3 συμμάχων σποράδες εἰς τὰς πόλεις ἐσώθησαν· ἐκ
 δὲ τῶν πεσόντων μαχόμενοι μὲν ἐάλωσαν εἰς μυρίους,
 οὐ δ' ἐντὸς ὄντες τῆς μάχης, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ κιν-
 δύνου τρισχίλιοι μόνον ἴσως εἰς τὰς παρακειμένας 30
 4 πόλεις διέφυγον. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, ὄντες εἰς

ἐπὶ μυριάδας, ἀπέθανον εὐγενῶς, τὴν μεγίστην
 χρεῖαν παρεσχημένου τοῖς Καρχηδονίοις εἰς τὸ νικᾶν
 καὶ τότε καὶ πρὸ τοῦ τῶν ἱππέων ὄχλου. καὶ 5
 δῆλον ἐγένετο τοῖς ἐπιγινόμενοις ὅτι κρεῖττόν ἐστι
 5 πρὸς τοὺς τῶν πολέμων καιροὺς ἡμίσεις ἔχειν πε-
 ζοὺς, ἱπποκρατεῖν δὲ τοῖς ὅλοις, μᾶλλον ἢ πάντα
 πάρισα τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διακινδυνεύειν. τῶν 6
 δὲ μετ' Ἀννίβου Κελτοὶ μὲν ἔπεσον εἰς τετρακισχι-
 λίους, Ἴβηρες δὲ καὶ Αἰβυρες εἰς χιλίους καὶ πεντα-
 10 κοσίους, ἱππεῖς δὲ περὶ διακοσίους. οἱ δὲ ζωορῆ- 7
 θέντες τῶν Ῥωμαίων ἐκτὸς ἐγένοντο τοῦ κινδύνου,
 καὶ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Λεύκιος ἀπέλιπε μυρίους 8
 πεζοὺς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ παρεμβολῆς, ἵν' ἐὰν μὲν
 Ἀννίβας ὀλιγορήσας τοῦ χάρακος ἐκτάξῃ πᾶσι, πα-
 15 ραπεσόντες οὗτοι κατὰ τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐγκρα- 296.
 τεῖς γένωνται τῆς τῶν πολεμίων ἀποσκευῆς, ἐὰν δὲ 9
 προὐδόμενος τὸ μέλλον ἀπολίπη φυλακὴν ἀξιόχρεων,
 πρὸς ἐλάττους αὐτοῖς ὁ περὶ τῶν ὅλων γέννηται κίν-
 10 δυνος. ἐάλωσαν δὲ τοιοῦτον τινὲς τρόπῳ. καταλι-
 20 πόντος Ἀννίβου φυλακὴν ἀρκοῦσαν ἐπὶ τοῦ χάρα-
 317. κος, ἅμα τῷ κατέρχασθαι τὴν μάχην κατὰ τὸ συν-
 ταχθὲν ἐπολιόρκουν οἱ Ῥωμαῖοι προσβάλλοντες τοὺς
 ἀπολελειμμένους ἐν τῷ τῶν Καρχηδονίων χάρακι.
 τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀντεῖχον· ἤδη δ' αὐτῶν πιεζο- 11
 25 μένων, ἐπειδὴ κατὰ πάντα τὰ μέρη τὴν μάχην Ἀν-
 νίβας ἔκρινε, καὶ τότε παραβοηθήσας καὶ τρεψάμε-
 νος συνέκλεισε τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὴν ἰδίαν παρεμ-
 βολήν, καὶ δυσχιλίους μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τῶν δὲ
 λοιπῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο ζωορῆα πάντων. ὁμοίως 12
 30 δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐρύματα συμ-
 πεφευγότες ἐκπολιορκήσαντες οἱ Νομάδες ἐπαν-

ήρον, ὄντας εἰς δισχιλίους τῶν εἰς φυγὴν τραπέν-
των ἱππέων.

- 118 Βραβευθείσης δὲ τῆς μάχης τὸν προειρημένον
τρόπον, ἀκόλουθον εἰλήφει τὰ ὅλα κρίσιν τοῖς ὑπ'
2 ἀμφοτέρων προσδοκώμενοις. Καρχηδόνιοι μὲν γὰρ 5
διὰ τῆς πράξεως ταύτης παραχρῆμα τῆς μὲν λοιπῆς
3 παραλίης σχεδὸν πάσης ἦσαν ἐγκρατεῖς· Ταραντῖνοι
τε γὰρ εὐθέως ἐνεχειρίζον αὐτούς, Ἀγυριππανοὶ
δὲ καὶ Καπυανῶν τινες ἐκάλουν τὸν Ἀννίβαν, οἱ δὲ
λοιποὶ πάντες ἀπέβλεπον ἤδη τότε πρὸς Καρχηδο- 10
4 νίους· μεγάλας δ' εἶχον ἐλπίδας ἐξ ἐφόδου καὶ τῆς
5 Ῥώμης αὐτῆς ἔσεσθαι κύριοι· Ῥωμαῖοί γε μὴν τὴν
Ἰταλιωτῶν δυναστείαν παραχρῆμα διὰ τὴν ἤτταν
ἀπεργνώκεισαν, ἐν μεγάλοις δὲ φόβοις καὶ κινδύνοις
ἦσαν περὶ τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ τῆς πατρί- 15
δος ἐδάφους, ὅσον οὐπω προσδοκῶντες ἤξευν αὐτὸν
6 τὸν Ἀννίβαν. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπιμετρούσης καὶ
συνεπαγωνιζομένης τοῖς γεγονόσι τῆς τύχης συνέβη
μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τοῦ φόβου κατέχοντος τὴν
πόλιν, καὶ τὸν εἰς τὴν Γαλατίαν στρατηγὸν ἀπο- 20
σταλέντ' εἰς ἐνέδραν ἐμπεσόντα παραδόξως ἄρδην 297.
ὑπὸ τῶν Κελτῶν διαφθαρῆναι μετὰ τῆς δυνάμεως.
7 οὐ μὴν ἢ γε σύγκλητος οὐδὲν ἀπέλειπε τῶν ἐνδε-
χομένων, ἀλλὰ παρῆλθε μὲν τοὺς πολλούς, ἡσφα-
λίξετο δὲ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἐβουλεύετο δὲ περὶ 25
τῶν ἐνεστώτων ἀνδρωδῶς. τοῦτο δ' ἐγένετο φανε-
8 ρὸν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων· ὁμολογουμένως
γὰρ τῶν Ῥωμαίων ἡττηθέντων τότε καὶ παραχωρη-
9 σάντων τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀρετῆς, τῇ τοῦ πολιτεύ-
ματος ἰδιότητι καὶ τῷ βουλευέσθαι καλῶς οὐ μόνον 30
818. ἀνεκτῆσαντο τὴν τῆς Ἰταλίας δυναστείαν, νικήσαν-

τες μετὰ ταῦτα Καρχηδονίους, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκου-
μένης ἀπάσης ἐγκρατεῖς ἐγένοντο μετ' ὀλίγους χρό-
νους. διόπερ ἡμεῖς ταύτην μὲν τὴν βύβλον ἐπὶ 10
τούτων τῶν ἔργων καταστρέψομεν, ἃ περιέλαβεν
5 Ἰβηρικῶν καὶ τῶν Ἰταλικῶν ἢ τετραρακοστὴ πρὸς
ταῖς ἑκατὸν ὀλυμπιάσι δηλώσαντες· ὅταν δὲ τὰς 11
Ἑλληνικὰς πράξεις τὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ὀλυμπιάδα
γενομένας διεξιόντες ἐπιστῶμεν τοῖς καιροῖς τούτοις,
τότ' ἤδη προθέμενοι ψιλῶς τὸν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς
10 Ῥωμαίων πολιτείας ποιησόμεθα λόγον, νομίζοντες 12
οὐ μόνον πρὸς τὴν τῆς ἱστορίας σύνταξιν οἰκείαν
εἶναι τὴν περὶ αὐτῆς ἐξήγησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς
τῶν πολιτευμάτων διορθώσεις καὶ κατασκευὰς με-
γάλα συμβάλλεσθαι τοῖς φιλομαθοῦσι καὶ πραγμα-
15 τικοῖς τῶν ἀνδρῶν.

		M. 2.
Iurisprudenz. antelust. reliquiae		
ed. Huschke. Editio IV.	6.75	
— Indices ed. Fabricius	1.80	
— Suppl. Bruchstücke a. Schriften röm. Juristen. Von Huschke	—75	
Iustiniani inst. ed. Huschke	1.—	
— Novellae ed. Zachariae. 2 voll.	10.50	
Iustinus ed. Jeep. Editio maior	2.70	
— Editio minor	—90	
Iuvenalis ed. Hermann	—45	
Livius ed. Weissenborn. 6 voll.	6.—	
— Vol. I—III auch in Heften	—60	
— Vol. I pars I lib. I—III		
— pars II lib. IV—VI		
— Vol. II pars I lib. VII—X		
— pars II lib. XXI—XXIII		
— Vol. III pars I lib. XXIV—XXVI		
— Ferner einzeln: lib. I et II	—45	
Lucian ed. Jacobitz. 3 voll.	6.30	
— Auch in 6 partes, à pars	1.05	
Lucretius ed. Bernays	1.50	
Lycophron ed. Kinkel	1.80	
Lycurgus ed. Scheibe	—60	
Lydsus ed. Wachsmuth	2.70	
Lysias ed. Scheibe	1.20	
Macrobius ed. Eysenhardt	5.40	
Manethon ed. Koechly	1.50	
Martialis ed. Schneidewin	1.50	
Martianus Capella ed. Eysenhardt	4.50	
Maximus et Ammon. ed. Ludwich	1.80	
Metrologici script. ed. Hultsch		
— 2 voll.	5.10	
Muretus ed. Frey. Vol. I et II	2.40	
Nicephori opuscula historica ed. de Boor	3.30	
Nicomachus ed. Hoche	1.80	
Nonnus ed. Koechly. 2 voll.	4.50	
— paraphrasis ed. Scheindler	4.50	
Onosander ed. Koechly	1.20	
Ovidii opera ed. Merkel. 3 voll.	2.90	
— tristia	—45	
— fasti	—60	
— met. delectus ed. Merkel	—60	
Panegyrici latini XII ed. Baehrens	3.60	
Pausanias ed. Schubart. 2 voll.	3.60	
Persius ed. Hermann	—30	
Phaedrus ed. Müller	—30	
Philostratus ed. Kayser. 2 voll.	8.25	
Pindarus ed. Christ	1.—	
Plato ed. Hermann. 6 voll.	10.50	
— [Auch in 15 einzelnen Heften.]		
Plautus ed. Fleckeisen. Vol. I. II	2.70	
— einzelne Stücke	—45	
Plini epistolae ed. Keil	1.20	
— natur. historia ed. Jan. 6 voll.	13.20	
Plinius et Gargilius Mart. ed. Rose	2.70	
Plotinus ed. Kirchhoff. 2 voll.	6.—	
Plutarchus ed. Sintenis. 5 voll.	8.40	
— [Auch in 14 einzelnen Heften.]		
— moralia ed. Hercher. Vol. I	1.80	
Poetae latini min. ed. Baehrens		
— Vol. I—IV	11.20	
Polemon ed. Hinck	1.—	
Polyaenus ed. Wolfstin	4.50	
Polybius ed. Dindorf. 4 voll.	11.70	

		M. 2.
Pomponii Melae de chorographia		
— libri tres rec. Frick	1.20	
Porphyrion ed. Meyer	4.20	
Porphyrus ed. Nauck	1.80	
Proculus ed. Friedlein	6.75	
Propertius ed. Müller	—60	
Quintilian ed. Bonnell. 2 voll.	2.40	
— lib. X ed. Halm	—30	
Quintus Smyrnaeus ed. Koechly	1.50	
Rerum naturalium script. Graeci		
ed. Keller. Vol. I	2.70	
Rhetores Graeci ed. Spengel. 3 voll.	9.—	
Ruhnkenii elogium Hemsterhusii ed. Frey	—45	
Buttilius Namatianus ed. Müller	—75	
Sallustius ed. Dietsch. Ed. IV	—45	
Script. histor. Augustae. 2 voll.	5.10	
Script. metrici Graeci ed. Westphal. Vol. I	2.70	
Seneca ed. Haase. 3 voll.	7.80	
— tragoediae ed. Peiper et Richter	4.50	
Seneca rhetor ed. Kieffling	4.50	
Simeon Sethus ed. Langkavel	1.80	
Sophocles ed. Dindorf. Ed. V.	1.50	
— einzelne Stücke	—30	
Soranus ed. Rose	4.80	
Statius ed. Quack. 2 voll.	3.60	
— Vol. I Silvae ed. Baehrens	1.80	
— Vol. II Fasc. I. Achilleis ed. Kohlmann	—75	
Stobaei florilegium ed. Meineke		
— 4 voll.	9.60	
Stobaei eclogae ed. Meineke. 2 voll.	6.—	
Strabo ed. Meineke. 3 voll.	6.—	
Suetonius ed. Roth	1.50	
Tacitus ed. Halm. 2 voll.	2.40	
— Germania, Agricola et dialogus ed. Halm	—45	
Terentius ed. Fleckeisen	1.20	
Testamentum, novum, Graece ed. Buttmann	2.25	
Themistius ed. Spengel. 2 voll.	6.—	
Theodorus Prodrum ed. Hercher	—50	
Theon Smyrnaeus ed. Hiller	3.—	
Theophrastus ed. Wimmer. 3 voll.	6.60	
Theophrasti char. ed. Fofs	1.20	
Thucydides ed. Boehme. 2 voll.	2.40	
Tibullus ed. Müller	—30	
Ulpian ed. Huschke. Ed. II.	—75	
Valerius Flaccus ed. Baehrens	1.50	
Valerius Maximus ed. Halm	3.75	
Vegetius ed. Lang	3.—	
Velleius Paterculus ed. Haase	—60	
— ed. Halm	1.—	
Vergili opera ed. Ribbeck	1.35	
— Bucolica et Georgica	—45	
— Aeneis	—90	
Xenophontis expeditio ed. Hug.	—75	
— Ed. maior	1.20	
— ed. Dindorf	—75	
— historia Gr. ed. Dindorf	—90	
— institutio Cyri	—90	
— commentarii	—45	
— scripta minora	—90	
Zonaras ed. Dindorf. 6 voll.	13.50	

5745
Schul-Wörterbücher der klassischen Sprachen

im Verlage von

B. G. Teubner in Leipzig.

Griechisches Schulwörterbuch. 2 Bände. gr. Lex.-8. geh.

I. Griechisch-Deutsch. Von G. E. Benseler. 7. Aufl. Von G. Autenrieth. 1882. geh. 6 M. 75 S.

II. Deutsch-Griechisch. Von K. Schenkl. 3. Aufl. 1878. geh. 9 M.

Lateinisches Schulwörterbuch. Von F. A. Heinichen.

2 Bde. gr. Lex.-8. geh.

I. Lateinisch-Deutsch. 4. Aufl. Von Dr. A. Draeger. 1881. 6 M.

II. Deutsch-Lateinisch. 3. Aufl. 1877. 5 M.

Spezial-Wörterbücher.

Wörterbuch zu den Homerischen Gedichten. Für den

Schulgebrauch bearbeitet von Georg Autenrieth. Mit vielen Holzschnitten und drei Karten. Dritte umgearbeitete Aufl. gr. 8. 1881. geh. 3 M.

Wörterbuch zu Xenophon's Anabasis. Von F. Vollbrecht.

Mit 75 Holzschnitten, 3 lith. Tafeln und 1 Karte. 4. Aufl. gr. 8. 1880. geh. 1 M. 80 S.

Schulwörterbuch zu C. J. Cäsar mit besonderer Berücksichtigung der Phraseologie von Dr. H. Ebeling. Zweite

Auflage, bearbeitet von Dr. A. Draeger, Director des Gymnasiums zu Aurich. gr. 8. geh. 1 M.

Wörterbuch zu den Lebensbeschreibungen des Cornelius Nepos.

Für den Schulgebrauch herausgegeben von H. Haacke. 7. Aufl. 8. 1882. geh. 1 M. Mit dem Texte des Nepos 1 M. 20 S.

Wörterbuch zu Ovid's Metamorphosen. Von J. Siebelis.

Dritte Auflage, besorgt von Fr. Polle. gr. 8. 1879. geh. 2 M. 70 S.

Wörterbuch zu den Fabeln des Phädrus. Für den Schul-

gebrauch herausgegeben von A. Schaubach. 2. Aufl. 8. 1877. geh. 60 S. Mit dem Text des Phädrus 90 S.

Wörterbuch zu Siebelis' tirocinium poeticum. Von

A. Schaubach. 6. Aufl. gr. 8. 1882. geh. 45 S.

